
Approbatio, & ad imprimendum
Facultas.

Perlecto hoc de THERMIS BRITANNICIS *Traſſatu*,
accuratè à Doctiſſimo D. D. THOMA GUIDOTTO
Noſtrate conſcripto, in quo quamplurima memoriae prodita ſunt
Antiquariis, Hiſtoricis, Phyſicis, Medicis, Chymicis,
Pharmacopœis, aliis tam Sanis, quàm Ægrotis, ſcitu jucundiſſi-
ma, pariter atq; utiliſſima: Eum NOS, pro jure Nobis per
Leges in id conſeſſo, approbamus, perdignumq; porrò cenſe-
mus, qui Typis illicò mandetur. Cujus rei in Teſtimonium No-
mina noſtra Subſcripſimus &c. &c. &c.

GUALT. CHARLETON

Præſes Coll. Med. Lond.

Datum in Comitibus Cen-
ſoriis ex ædibus Colle-
gii noſtri Junii 13.
A. D. 1690.

Thomas Burwell.

Jo. Gordon *Eq. Auratus.*

Gu. Dawes.

Tho. Gill.

Cenſores.

Approbatio, & ad imprimendum
Facultas.

Perleſto hoc de THERMIS BRITANNICIS Traſſatu,
accuratè à Doctiſſimo D. D. THOMA GUIDOTTO
Noſtrate conſcripto, in quo quamplurima memoriae prodita ſunt
Antiquariis, Hiſtoricis, Phyſicis, Medicis, Chymicis,
Pharmacopœis, aliis tam Sanis, quàm Ægrotis, ſcitu jucundiſſi-
ma, pariter atq; utiliſſima: Eum NOS, pro jure Nobis per
Leges in id conſeſſo, approbamus, perdignumq; porrò cenſe-
mus, qui Typis illicò mandetur. Cujus rei in Teſtimonium No-
mina noſtra Subſcripſimus &c. &c. &c.

GUALT. CHARLETON

Præſes Coll. Med. Lond.

Datum in Comitibus Cen-
ſoriis ex ædibus Colle-
gii noſtri Junii 13.
A. D. 1690.

Thomas Burwell.

Jo. Gordon *Eq. Auratus.*

Gu. Dawes.

Tho. Gill.

Cenſores.

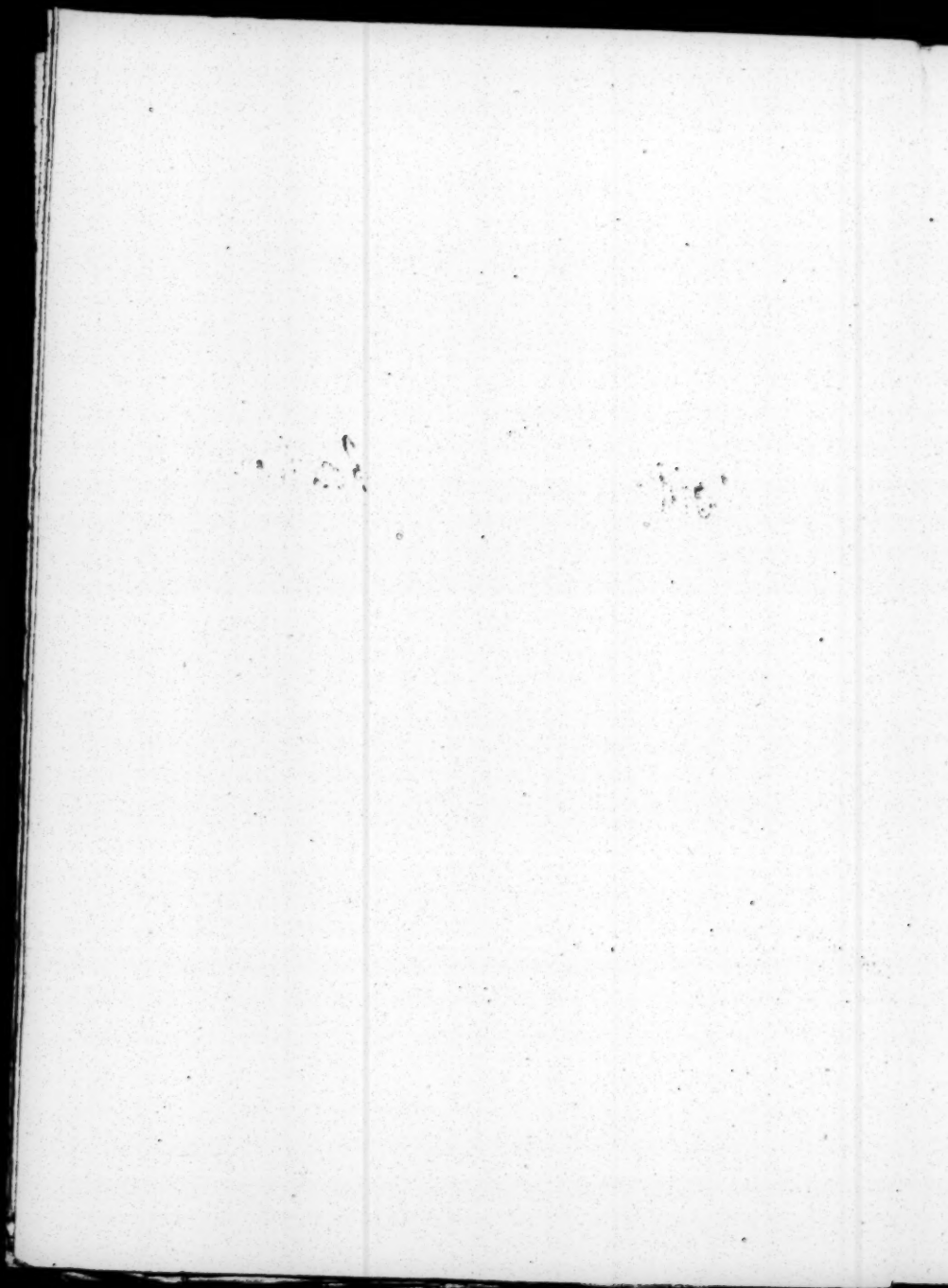
יהוה

THERMÆ
BRITAN-
NICÆ

PALLAS & ALCIDES, Thermarum NUMINA quondam
JAN PRASINUS MAIUS Balnea NUMEN habent.

Posui DEVM Adjuvorem MEVM.

D. Leggan fecit

THOMÆ GUIDOTTI
 Anglo-Britanni,
 DE
 THERMIS BRITANNICIS
 TRACTATUS
 ACCESSERUNT
 OBSERVATIONES

Hydrostaticæ, Chromaticæ, & Miscellaneæ,
 uniuscujusq; *Balnei* apud *BATHONIAM*
 Naturam, Proprietatem, & Distinctionem,
Curatius Exhibentes.

Experientiæ *Diuturnioris* opus, & *plurium* An-
 norum Pensum, cum *Indicibus* Necessariis.

AD
 REGALE COLLEGIUM Medicorum *Londinensium*.

L O N D I N I:
 Excudebat *Franciscus Leach*, Sumptibus *Authoris*.
 MDC LXXXI.

REGALIS COLLEGII

Medicorum *Londinensium*

PRÆSIDI

Electoꝝ, Censoꝝ, & Sociis,

Tractatum suum

De THERMIS BRITANNICIS

D D C Q T G.

Quod libellum quendam, Epistolari modo
ad Præcellentem Virum D. Edvardum
Greaves Baronettum, Cætus Vestri, dum
in Vivis, Ornamentum, qui præsentia sua
Humanissima & Docta, me adjutum voluit, & Ex-
perimenta nonnulla ~~avertit~~ propria confirmata dedit,
in Patrocinium, & Clientelam suam, Vir Optimus,
& multum Desideratus, haud ita pridem perquam
humaniter receptum vellet, animum addidit
Doctissime CHARLEONE, Præses
Insignissime! Medici Celeberrimi! Experimenta
plura eodem tendentia, coram Judiciis Vestri acer-
rimi Tribunali jam sistendi, De Thermis nimirum
Bathonicis,

EPISTOLA.

Bathonicis, Civitate in qua Scaturiunt Aquæ Calidæ exigua quidem mole, ædificiis autem Venusta, & Medicatis aquis Salutiferis ibidem demanantibus Celeberrima; indeq; fætum γνῶσις esse & Aquilini generis experiamini, quod Solem ipsum ausit intueri, radiosq; istos perferre valeat qui spurios occacant. Et Sub cujus Umbra, quæsumus, aut Tegmine, ipsius Solis Aquæ poterant securius recumbere.

Mirari quidem subit interdum THERMAS Totius Angliæ, Europæ, & Universi, forsan, Orbis reliquis præripientes palmam, quarum famam, mendendi virtutes experti, non Angli modo, sed & Cambro-Britanni, Scoti, & Hiberni depradicant, annos ultra bis Mille intra angustum adeo ambitum comprehensas fuisse, & pessimo hoc vivendi genere, tam diu latuisse; nisi inde id accidere verosimilius fuerit, quod buc usq; de iisdem lingua per Totum Literarum Orbem ubicunq; recepta de industria tractare Nemo suscepit.

Hoc a Clarissimo Jordeno, Collega Vestro Antiquissimo, & Doctissimo, pridem expectavit Eruditus Orbis, Verum Literati Viri nimia Modestia Cymbam ejus sivit littus legere. Culpavit Eum Amicus Doctus Nicolaus Stoughton de Stoughton Armiger, Carmine quodam Libro de Balneis Naturalibus

EPISTOLA.

yalibus & Aquis Mineralibus, cujus frequens in Tractatu nostro mentio occurrit, olim pramisso, his Versiculis ad Jordenum:

Hoc unum Doleo, quod non sint Anglica nostra
Balnea, per Calamum facta Latina Tuum:
Cresceret ut Gentis per Te sic Gloria Nostræ
In longos Celebris per loca cuncta dies.

Aliorum defectum, pro Modulo Nostro, supplere cupientes, Celeberrimam Societatem Vestram, cujus fama ultra Garamantas, & Indos, Proferet imperium, rogatam Volumus ut Tractatui huic Nostro equi boniq; Consulere dignetur, Spondeoq; me, si Vitam mihi DEUS & otium prorogaverit, Gratiam Vestram ulterius Meriturum.

Principia olim Veteribus celebrata fuerunt Sulphur, Cuprum, Ferrum, & Marchasita paululum; Recentioribus vero, Bitumen, Nitrum, & Sulphuris, nonnihil; Sulphur etiam Nitrum, & parum Bituminis; quæ tria ultimo memorata, excepto Solum Bitumine Stabilire conamur, addendo etiam alia, quæ Naturam Thermalium Aquarum constituunt partim, partim illustrant; ut nihil dicam de Methodo Bibendi Thermæ istas Aquas secundum artis & rationis Regulas a Me, verbis absit Invidia, primitus excogitata, ita ut THERMÆ jam, Potu
æq;

EPISTOLA

*æq; ac Lotu Summe proficua, Ægrorum Saluti an-
rillantur utrinq;. Et quidem Collegio Vestro
Celeberrimo, & prorsus Regali, præsertim Vestrum
Nonnullis, multis Nominibus diu obligatus, eo Sane
hac lubentius Scripsi, ut in quibus Morbis, aut
Symptomatis, Ægroti Vestri præcipue, a Thermis
Bathonensibus remedium expectent, facem aliquam
accendam, & Excellentiis Vestris Debitum meum,
haud alieno ære, sed proprio rependam.*

*Quineriam, tametsi in diffidentiam quandam
de Scriptis Meis, potius quam confidentiam ali-
quam nimiam, si prorsus Naturaliter; eo tamen Im-
pudentiæ sum advectus, ut credam Naturalis Ni-
tri existentiam in Thermis Bathonicis, quibus-
dam adeo in dubium vocatum, & Pensum meum
jam sub manibus, Experimentis Sequentibus, pro-
pria industria elaboratis præcipue, adeo clare de-
monstratam, ut verba illa in Epistola ad Doctissi-
mum illum Virum, cujus supra meminimus, Sarta
maneant & Tecta, quibus adstruitur, Nitrum
Thermis Bathonenfis inesse indubitatum fore.*

*Et quidem, quum Regalis apud Gallos Acade-
miæ Parisienses Philosophi, Balnea Borbonensia
l'Archambault in Bourbonnois, Antiquorum
Nitro imbuta statuerint, quumq; ejusdem generis
Salem in Balneis Bathonenfis abundare, in
Tractatu*

NUNCUPATORIA.

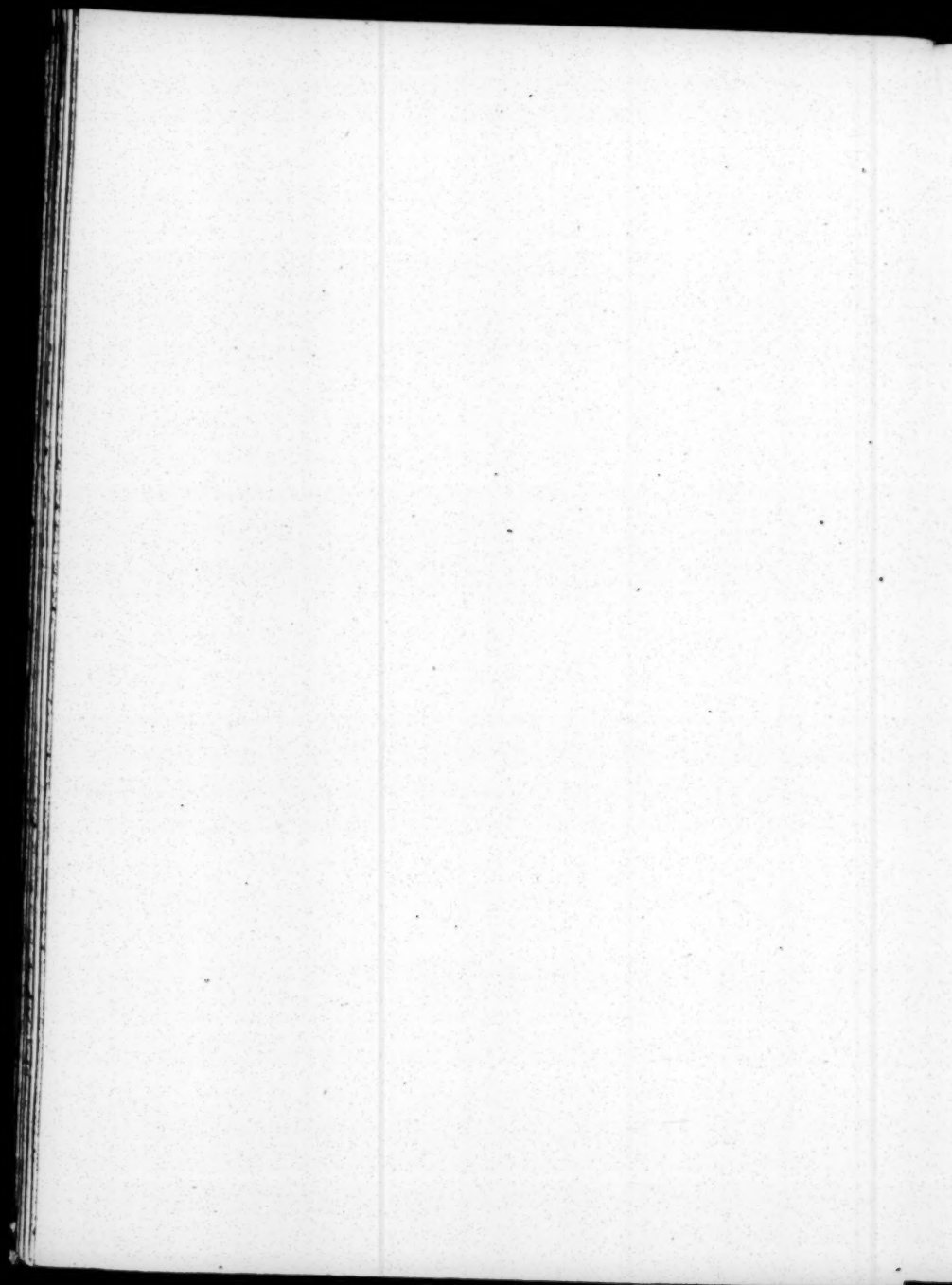
*Traſtatu Sequentē probatū dederim; quouſq;
Balnea illa aut aquant, aut ſuperant, Thermæ
Britannicæ, penes VOS, & aquos Omnes rerum
Æſtimatores, eſto iudiciū. Et quicunq; Sumptus
& Labores pares Noſtris ſuſceperit, & notum Mi-
hi fecerit, quem præſtatum non inveniet, ubi Aqua
bæſerit, in Honorem illi, per me licet, cedat, ſi
quid ſit, Errantem reducere, qui Exiſtimationem
ſuam vile ducit Sacrificiū, modo Veritati Sacra
fiat. Hoc interim in Solatium redit, quocunq;
inclinaverit Truſinantium lanx, ex hoc Negoti-
um ſibi ipſi dato, tam de Patria non male meren-
di anſam eſſe arreptam, quam Memet profitendi
publice E. E. V. V. Addictiſſimum. Dabat Lon-
dini Feſto Purificationis, Anno Æræ Chriſtianæ
M DC XCI,*

Collegii Veſtri

Cultor

Devotiſſimus

Thomas Guidott.

A D
LECTOREM ALLOQUIUM.

Lectori *Benevolo S.*

Priusquam ædem ipsam ingredi Lector ! morandum parumper in Apodyterio, ut de modo, ratione, & tempore in *Thermales Aquas Anglicanas*, & præcipue *Bathonienſes*, inquirendi certior fias. Non est enim Inquisitio hæc, & Observationes inde deductæ, Canis, ut aiunt, festinantis partus, sed maturioris studii fœtus, &, præcul esto profanorum Invidia ! Subacti probe fudicii proles, quæ annos abhinc octodecim concepta, tandem aliquando in lucem prodit, & Bis-nonum jam in annum premitur. De his itaq; statui quædam præmittere, ut *Thermarum Britannicarum fama* & *Utilitas* se latius diffundant.

Et quidem ut rem ipsam altius repetam, & adultum Opus in Cunis suis iterum reponam ; Quum ex *Academia Oxoniensi Celeberrima*, ubi in *Collegio Wadhami*, in studiis *Philosophicis*, *Philologicis*, & *Medicis*, decennium posueram, ad exercendam praxin *Bathoniam* advenissem, quod accidit Anno Domini *MDC LXVII*, ibidem, post Modicum temporis intervallum, mecum reputans serio, tam quid illi qui ante nos fuerunt ad finem perduxerant, quam quid *Σύσχεροι* tentaverant, quæ curiositati meæ haud fecerunt satis, indole etiam cogitabunda, & in secessum proniori præditus, Contentus paucis, nec non apud locum ipsum diu satis & assidue commoratus, operæpretium duxi boras ab alio studiorum genere, & etiam praxi Medica, subsecivas, in Experimenta impondere (quod a nemine serio antea factum observaveram, *Thermis* huc usq; admirationem potius, quam inspectionem penitiorum obtinentibus) ut Menti propriæ Novitatis avidæ satisfactum sit.

Anno itaq; *M DC LXVIII* Appendicem Scripsi ad *Tractatum Clarissimi Viri Edvardi Jordeni M. D. de Balneis Naturalibus*, & *Aquis Mineralibus*, in qua plenior in *Thermas Bathonienses Inquisitionem* tunc temporis promisi ; & Anno *M DC LXXIII*. Opusculum de

ALLOQUIUM

Potanda Thermarum aqua, *sub nomine Eugenii Philandri, in publicum emissi; Item Anno MDC LXXV, Epistolam ad virum longe celeberrimum D. Edvardum Greaves Baronettum τὸν μακρίν, imprimendam curavi, in qua de Thermarum Natura quadam Nova Primus tetexi, & tandem Anno MDC LXXVI, Tractatum de iisdem Thermis pleniorē typis mandavi. Hactenus lingua Vernacula. Horum autem omnium Scopum, additis tam Experimentis, quam rationibus non paucis, & Nonnullis capitibus, hoc in Opere, in Bonum publicum, & Thermarum indies gliscentem famam, literatorum dialecto, nova methodo, legentibus exhibeo; quibus Thermarum Bathonensium rebus umbilicus apponitur, saxumq; in quo magnam annorum viginti partem Volvendo consumpsi, suo (puto) lico, quiescens plane jam, & immotum remanet.*

Et nulla quidem auram popularem captandi impetigo, quæ privatum vitæ statum affectanti magis nunquam arrisit. nec vana preli gloria, cum Nomen meum doctis Amicorum calamis satis superq; deprecaturum sit, ideoq; hac fasce omnino sim levatus, ad Opus hoc difficultatibus plenum undiq; impulerunt, sed Thermalium Aquarum prædicationem celebratam, & magis magisq; indies celebratam iri autumans, duriusculum mihi visum erat ejusdem usui ægros committere, prorsus quam in Naturam Thermarum penitus inspexeram, & quibus Metallis, Mineralibus, aut aliis quibuscumq; fuissent infectæ, aliqualem Notitiam proprio Marte comparaveram. Imo æque mihi absurdum videbatur ægrotantes curæ meæ commissos ad Thermas amandare, quas vidissem solum, & ab Effectis vix cognoveram, ac Agyrtarum pilulas, spiritus, & Cætera id genus Medicamenta Epidemica, & nimis μαλθακὰ, quorum me latet Compositio, approbare, & prælicæ usurpare.

Ss hoc ab aliis in promptu effectum invenissem. Pericula, Sumptus, & Tædia, inde emergentia excusare non esset difficile; borasq; studiose tritas in Musæo, hilariter æque alibi perdisissem. Mente autem existente pendula in aliorum Opinionibus, ex optimis, & supremi etiam Subsellii de Re Metallica, & Minerali Scripsoribus, quales Fallopius, Agricola, Baccius, aliq; Sedimentum ex Aqua qualicumq; Minerali obtinendi viam primitus edidici, deinde quibus istud constaret investigavi, & demum omnia Thermis Bathonensibus, uti par erat, applicui.

Quum autem modos assequendi Sedimentum quatuor præcipue observaveram, nimirum, Evaporationem, Distillationem, Præcipitationem, & Insolationem; postremum, utpote tædii nimis plenum, nec in Nostra regione usitatum, dimisi, & ad tres priores memetipsum recepi,

AD LECTOREM.

recepti, evaporando, præcipitando, & distillando quiddam ex omnium Balnearum Aquis, prima quidem vice exiguam solum quantitatem, dein majorem, postea vero non dubitavi ad multorum cadorum experimenta procedere.

Natus Sedimentis, quod voce minus classica, Contenta indigito, de quo ne ipsis quidem olim, cum Thermales Aquas Corporale nihil in se continere plerique crediderint, & * Bathoniensis * Tob. Venerus. M.D. quidam Medicus idem publice asseruerat (de quo vide caput secundum Tractatus insequentis) proprio Judicio diffusus, celeberrimis, & summæ existimationis Medicis, quicum familiaritatis bene mecum intercessit, statim innotuit, nominatim vero, Viro a me æternum Honorando Domino Ewardo Greaves M. D. & Baronetto, qui, dum in Vrois erat, me hoc in Cursu amicissime stimulavit, Mibi, præsentia, Colloquiis, & Consortio non parum adjumenti non raro attulit. Scriptis etiam Epistolis etiam interrupti Clarissimi & omni laude majoris Medici. Temporis sui Practici apud Anglos celeberrimi. Thomæ à Illisii, cujus & viris excessum candore & Ingenio pullentes Medici, quotquot sunt meritissime lugent; hujus, inquam, opem imploravi, Epistola ad Sagacissimum istum Naturæ Mystam Bathonia transmissa, Calendis Septembris, Anno Æræ Christianæ MDC LXXIII. inter Epistolas meas Medicinales legenda & operi etiam huic, in fine addita. Prout in illa Epistola designaveram, ad Ch. à Illisium Balnearum omnium Contenta transmissi, XV. die Octobris Eiusdem anni manibus faceti, Docti, amicissimi viri, & senioris Collegæ, Alexandri Dyeri, Admirabilitatis Curæ Illustris tunc Temporis Procuratoris Seduli. una cum altera Epistola Observationum mearum rationem pleniorē exhibente quam iisdem Epistolis magis congrue inserui, & in majorem facti notitiam, Observationum etiam mearum Centuriæ adjunctæ Epistolam hanc, eo quod eorum quæ in meliorem formam postea relata, rudem quandam prælo comprehendat, & parum diversa ab iis quæ iam in lucem prodeunt Contineat, una cum Epistola prima. in calce operis imprimendam Curavi. Clarissimus autem & aliis Negotiis practiceis districtus ille Vir, falcem suam in hanc messem nisi attuler, quantum potui intelligere. immisit nunquam; Epistola tamen, quam non multo post ad me dedit, Ægrota causa Prænobilis Curæ meæ tunc temporis commendatæ, Experimentorum amice meminit, & Gratias agit in fine. Epistolæ ipsius partem, Nivei istius pectoris, & mei Studiofioris indicem, inter Epistolas meas Medicinales in Tractatus hujus fine memoratas legere licet.

Paulo

ALLOQUIUM

Paulo vero post, occasione data Contenta multorum Cadorum Ther-
 malis Aqua obtinendi, Calos ultra viginti consumpsi, & distillatam
 omnium separationem comparavi, ut in Observationibus annexis ex-
 primitur, & prout se tulerunt Opportuna Tempora, Experimenta com-
 muniavi Amicis meis, Honoris causa hoc in loco nominandis. Impri-
 mis vero Eruditissimo Viro, Domino Carolo Scarburgio, Equiti Aurato,
 in Aula Regia britannica, haud sine Summa laude, a multis Amis Ar-
 chiatro, Amico Summo, & Fautori Egregio, cujus Doctrinam, &
 medendi peritiam haud vulgarem, & in studiis Humanioribus progressus
 Herculeos, quum ora Doctorum omnium ubiq; conscitantur, eximiam
 ejus mei Rerumq; meam Curam, hoc in loco, prout Gratum decet
 pronissimus agnosco. Ornatissimo D. Thomæ Witherleio, Equiti
 Aurato, haud ita pridem Medico Regio Ordinario, & Collegii Medico-
 rum Londinensium nuper Præsidi. D. D. Nathanaeli Highmore,
 Amico & Affini, M. D. & Clarissimo Anatomico, Medico
 quendam Celeberrimo Sherboniæ Durotrigum; & Humanissimo
 Viro, Medico Egregio, Thomæ Harbechio M. D. Bristolienfi; quo-
 rum omnium amicas collationes sæpius audiui, illorumq; tam personis,
 quam memoriæ, Grates, haud tamen dignas, jam persolvo. Quibus,
 omnium instar, addo quod Viro longe Celeberrimo Doctissimoq; D. Ed-
 vardo Greaves Baronetto, e viris non sine magno mearum rerum detri-
 mento jam erepto, tractatum hunc manu mea scriptum, perlegere etiam,
 & approbare placuerit. Placuit insuper Eruditissimo viro, meiq; Studio-
 sissimo, Academia Oxoniensis Florentissimæ, Collegii Medicorum Lon-
 dinensis Celeberrimi, & ut verbo me expediam, ipsarum etiam Lite-
 rarum Ornamento, D. Thomæ Millington, Equiti Aurato, & Cla-
 rissimi Willisii tam in Naturalis Philosophiæ apud Oxonienses Professio-
 ne Sidleiana, quam erga me amore, Successori, mecum sæpius con-
 ferre, & majoris mementi, reclusaq; indolis plura, pro humanitate
 sua, qua erga omnes, præsertim vero Literatos est, operanti genio
 suggerere non dedignari. Porro, Rerum Antiquarum Peritissimi Gulie-
 lmi Pettiti de Interiore Templo Armigeri, & Rotulorum etiam Turrim
 Londinensem Custodis Dignissimi Humanitati debetur plurimum, qui
 amicis Collationibus, & Officiis Humanissimis, Antiquitates Batho-
 nicas valde promovit. Neg; insalutatum præterire debeo Celeberrim-
 um virum, Amicum integerrimum, Joachimum Fredericum Sa-
 gittarium, Blandfordiæ, intra Comitatum Dorsetensem, medicum
 Egregium, qui in hoc Cursu Tardecentem amicissime stimularvit, &
 Epistolis Humanissimis, Novum languenti animum sapius infudit, ejus
 Benevolentia,

Ad LECTOREM.

Benevolentiae, & Hortatibus me plurimum debere lubens profiteor. Memoriam etiam gratissimam, vita licet functus, hic meretur D. Thomas Gibbes Senior, nuper Cerevisiarius publicus Bathonjensis, qui Fornacis sui majoris usum mihi ultro Commodavit, in quo Decem aut Duodecim, Thermarum Aquæ Cados una evaporavi, unde Sedimenti magna copia inde Comparata, observationibus & experimentis sequentibus materiam tanquam basin, aut fundamentum quoddam, felicissime suppeditavit. Nec sine laude prætereundus Henricus Wynne, Instrumentorum Mathematicorum inter Londinenses Faber, qui Thermoscopia, Vitra Cylindrica, & Hydrostatica, fideliter procuravit, quæ in caloris gradibus, & Thermarum differentiis observandis, usui magno fuerunt.

Occasio insuper quod in Corruptivæ Fermentationis notionem aliud agens inciderim, fuit hujusmodi: Circa Annum Domini 1674, mensa in amicorum quorundam gratiam strata, & relictis acetabulo solum & Lecytho, remota, cum ob reculas privatas, statim a passu literas consignarem, Arena Thermarum, qua scriptas Epistolas exiccare Consuevi, in apertum tunc temporis Vitrum quod acetum inclusit, casu incidente, Fermentationem inde exortam subito observavi, postea vero acus operatorum majoris acu, particulas arenam Componentes, Microscopii ope sub dio, ex Arenæ magna quantitate Selectas, ab invicem Separavi, ut unaquaq; parte cum aceto communi, aut destillato, mista separatim, unde Ebullitio, Fermentatio, Effervescentia, saltem Activitas illi oriretur habui compertum. Hinc Observatio XC. Quod Arena Thermarum constet e lapidis Sectilis Sabulo, Marga, Ochra, Testaceis, Rubrica, lapillis Crystallinis, & Sulphure. Item Observatio XCV. Arena Balnei Aceto, aut alio quovis acido affuso, fermentationem creat; aliæq;. Jam vero ex hac Actionis & Reactionis inter arenam & acetum ortæ Phænomeno, ad Corruptivam Fermentationem ex Alcalibus & Acido mixtis procreatam, ulterius processu, adjunctis etiam Testaceis, Sectili lapide, alijsq; quæ in Arena restare Microscopii ope observaveram.

Et quidem satis hic mirari non possum quomodo Jordenus, Vir alias Judicio præditus, & ingenio Sagaci, seipsum pateretur in tantum decipi, ut credat Inquisitionem criticam in Thermarum Naturam, Speculationem esse adeo meram, ut inconvenientem fore, aut inutilem judicaverit, quod ex verbis apparet in libro de Balneis Naturalibus, & Aquis Mineralibus cap. 15 in fine. In animo, inquit, olim habui secundum hæc principia in hæc Balnea inquirere, sed a quibusdam judicatum minus Convenienter, aut inutiliter faciendum, laboribus peperci,
qui

ALLOQUIUM

ci, qui gratias forsan non essent merituri. *Quid enim Necessarium magis esse possit, ideoq; magis utile & conveniens, quam istius Aquæ Mineralis principia cognoscere, ad quam agros relegamus? Annon quoq; de Mineralibus Scriptores, qui ante illum floruerunt, & quorum Testimonia in Scriptis adducit, Aquas illas examinarunt, aut conjecturaliter determinant? Utrum autem horum utilius, aut magis conveniens, Davus sit Iudex. Porro, hoc modo Medicorum ratione utentium partes explemus, & Aquas Minerales, a labe illa, illis adhaerente, vindicamus, qua Medicamenta Empirica reputari solent, cum sint optima compositio Medicorum optimi, & Virtute DEI verbo metallis & mineralibus indita, & iisdem divino quodam charagmate impressa, non secus ac medicamenta alia, quæ Ejusdem manus non immerito vocantur, secundum artis & rationis regulas rite præscripta, in ægrorum sanationem, operationes perficiant. Quinetiam, de ratione, & causa Effectuum Iudicium inde melius, & verius ferendum, quæ absq; hoc examine, inscia quadam admiratione intellectum conturbant, & animos suspendunt, Sumusq; illis baud multum absimiles, qui lusbis Theatricis, & Mimicis inbian-tes, motus mirantur, motrices autem manus in obscuro positas minime observant.*

Quod operam suam in rimandis Thermis collocatam fore male; quibusdam habitam Supervacaneam; nec gratias merituram, Cogitaret modestus ille vir, & senio confectus, industriam ejus, fateretur, Sufflaminaret forsan, & tepenti animo frigidam suffunderet; audentior autem animo instructo, & genio magna spiranti in mentem Venire potuit, quicquid fuerit, quod de rebus hisce in publicum protruderetur, ad prudentes, generosas, & liberioris indolis manus: aut ad angusta pectora, indocta, & Sibimetipsis solum nata perveniret. Prioris generis mortales, parati semper fuere, semperq; sunt futuri, ad Ingenia fovenda, prout Merita sua se illis commendaverint; Posterioris vero, Bruta potius quam Homines (qui naturaliter, ut plurimum, Mites, Benefici, & Utiles; non Truces, Malevoli, & Inhospitabiles existunt) spernendis potius, & Cachinnis digni, ad Γῆδὶ σῶανδρ, quod e cœlo descendit, Terreni ipsi, erroribus perducti, & flagris edocti; quorum ora quum adeo Sordida sint ut Nemini sunt vitio; ita Ipsorum etiam laudes sordent, & præ Calumniis Vilescunt.

DEO autem Immortali potius Gratia sint & laudes æternæ, quod numerose adeo viros Generositate, Comitare, & Virtute Heroica præditos Britannia concesserit, qui non modo literarum, & Secretorum

DEO, & operis
Promotoribus Gra-
tiarum actio.

Ad L E C T O R E M.

Secretorum Naturæ indaginis amore capiuntur, sed Judicio etiam pollent ut sciant *quid distent Era lupinis*, aliter cum illis actum esset pessime, qui, quæ terrori erant aliis, repagula perruperunt, & Impensæ nihil, aut Laboris detrectarunt, modo Publicum Bonum promoveant, & Humano generi humaniter interserviant. *Et quidem hoc in Opere Componendo, magni laboris, nec minicris sumptus, per longum Temporis Tractum productorum penso (in quo abunde sufficit si Medicis Doctioribus in ægrotorum salutem faciem aliquam prætulerim)* rei ad Umbilicum perducendæ Zelo adeo flagravi, ut perinde Mibi fuit, ac si, Lucernæ more, Lûcendo periissem. Neq; Eruditos spero Extraneos, & Doctos Medicos, aliosq; quorum tam Amicitia, quam fama, mibi semper fuit cordi, & in quorum gratiam præcipue hanc spartam adornavi, me ita (quod hæc in loco deprecor) intelligere, ac si in Caroli Claromontii persona, Exterorum omnium polita ingenia, & Doctrinam meliorem, confossa voluerim; quum plurima apud Baccium & Bauhinum, de Thermis Nostris laude digna allegaverim, & ob injurias Aeris, Aquæ, Locis, & Toti Anglorum Genti, quasad victus rationem futiliter illatas, Scurra iste, Rabula, & Nugivendulus, insequente Tractatu Solus vagulet, qui Augustissimi Magnæ Britannicæ Monarchæ Ditionis parti potissimæ, Terræ Angliæ nomen, insulso Gallicismo, scurriliter imposuit. Quumq; Capite XI. Lotharingiam tanquam partem, aut Conterminam Germaniæ accensuerim, Autoris istius verba sequor, qui p. 72. in Epilogo, Se ab ultimis Germaniæ finibus huc adpulsum scriptitavit; licet alios Lotharingiam posuisse noverim in Gallia Belgica. Dolendum interim, quum Thermis nihil deesse videatur præter Operculum, Balnea Britannica apud Batbaniam sub dio remanere, secus ac Cæterorum Europæ Balneorum mos est, quæ decenter, & more Commode Tecta, injurias omnes Solis, Cæli, Aerisq; excludunt. Idem ante me questus est Jordenus, & nuperis annis Cl. Listerus, de aquis Tepidis Verbiensibus (de quibus postea in Tractatu Nostro) verba faciens; Fons, inquit, fornice satis amplo includitur ad Commodiorem Balneationem, perinde ut in maxime Calidis Regionibus, quantum observavi, mos est (de Aquis Sextiis Gallo-provinciæ aliisq; transmarinis testis oculatus loquor) & minime sub Dio, ut alibi apud Nos (Batboniæ puta) admodum infalubriter sit. Verum hæc, in minoris præsertim ambitus Balneis, Generosorum Considerationi saltem, si non sumptibus, relinquo.

Jam vero, ut curiosi rerum Naturalium, qui in arcana Naturæ inquirere desiderant, quid Nostris laboribus in rimandis his Thermis præ cæteris sit præstitum ulterius cognoscant; ut nec sudori-

ALLOQUIUM

bus nec sumptibus peperi bætenus, currenti tamen addidit calcaria quod in plurimarum rerum haud vulgatum notitiam inciderim, & Observationes istæ quas nunc Communico, evincunt satis, quam manca illa ratio & deficiens sit, cui in tradenda Thermarum natura, alia destituti, bætenus confidimus.

Et quidem, tametsi nihil tota Britannia cum Thermis Bathoniensibus comparandum sit, Extranei cujusdam medici judicio de Aere Aq. & Loc. Angliæ p. 31. Et inter numerosa Balnea, & varias Europæ aquas Minerales, nullæ ad Curandos morbos magis Universaliter utiles, aut ad ægros excipiendos Commodiores, ex Fordeni mente de Baln. Nat. &c. p. 5. Bathoniensibus fuerint; Immo, inter opera Naturæ miranda, nihil magis mirum, nihil excellentius, nihil ad morbis laborantium opem, aut partium infirmarum Solamen, Thermis Naturalibus Civitatis Bathon magis utile appareat, monente Joanne Jonesio Epistola ad Illustrissimum HENRICUM Pembrocici Comitem, Dominum de Kaerdid, &c. infortunio tamen accidit, Balnea hæc (quibus in toto Terrarum orbe meliora non sunt) longo temporis tractu, monachis & religiosam vitam degentibus solum nota, densa obscuritatis nube aliter involuta fuisse, adeoque latuisse, ante sæculum proxime elapsum inter Europæ Balnea peregrinus nullus scriptor, aut Indigena, in scriptis suis de Balneis locum illis assignaverit.

Anno Henrici Regis octavi 24. MDXXXIII. Polyderus Vergilius Urbinas, & Wellensis Ecclesiæ Archidiaconus, Angliæ Historiam Henrico nuncupatam Scribens, omnium quorum memini, Balneorum istorum mentionem aliquam laude dignam (post Solinum, Antoninum, Stephanum, aliosq; qui priscas Thermarum Nomenclationes & pugnæ quasdam circa locum celebres, literis consignarunt, & Nechami etiam carmina) primus exhibuit, Angl. Hist. l. 1. p. 43. sed futilia multa, & ficta, de Bladudo referens, virtutes Thermarum nullas commemorat, tantum monet sua Tempestate pueros, voluptatis causa, imprimis in iisdem lavare solitos, & Urinantes e fundo nummos mordicus referre. Verba sunt: Extant etiam nunc ipsæ Balneæ ubi loci tepidæ scaturient ebulliuntq; aquæ, quibus imprimis lavantur pueri voluptatis causa. Ego vidi ipsos pueros in eo lacu natantes e fundo mordicus argenteos nummos referre Jactatos per lulum a circumstantibus in Balneas ipsas.

Circa Annum Domini MDXL, aut paulo forsitan prius, Excellentissimus ille Miles D. Edvardus Carne, ab Henrico VIII. ad Julium III, & Paulum IV, Pontifices Maximos, legatione functus, notitiam eorundem exhibuit scriptori celeberrimo Andrea Baccio, tum Romæ existen-

AD LECTOREM.

ti, & circa Opus suum de *Thermis*, tanto *Viro* dignum, occupato, cui ex ejusdem relatione inferuit, lib. 4. cap. 13. licet non ita proprie, inter *Balnea Sulphurea*. *Polydorum* etiam *Vergilium* *Monitorem* allegat.

Conterraneus quidem *Noster* *Gulielmus* *Turnerus* *Cantabrigiensis*, *Medicinæ* *Doctor*, & *Vellensis* *Edis* *Sacræ* *Decanus*, *Vir* *Doctissimus*, & *Pius*, *EDVARDI VI.* temporibus *Somerſetenſi* *Duci* *Proteſtori* a consiliis medicis, qui regnante *Maria* profugus, locis exteris in *Italia* præſertim, & *Germania*, tempus suum terens, *Ferraræ* demum *Medicam* *Cathedram* cum laude occupavit, librum lingua *Vernacula* scripsit, *Coloniarum* impressum *A. D. MDLXII.* de *Angliæ*, *Germaniæ*, & *Italiæ* *Balneis*, in quo *Pathoniensibus* *Thermis* (quas *Buxtonensibus* tunc temporis minus celebres insinuat) *prioritatem* concedit, iisdem tamen non *mulum* insiſtit, sed ut omnes fere alii, *Sulphureis* accenſet, & ex parte aliqua *Cuprosas* esse *Suſpicatur*. *Clarissimus* ille *Vir*, *Reformatæ* *Religionis*, & *Anglorum* *gentis* apud *Exteros* *Gloria* & *Ornamentum*, testatur se *omnium* *primum*, de his *Balneis* aliquid *Scriptis* mandasse, & *Edvardo* *Sexto*, *Principe* *Pio*, regnante, ex *Italia* & *Germania*, ubi, ut *Studiis* vacaret, *profectus* erat peregre, a *Proiectore*, in *Primarii* *Medici* *Officium*, in *Angliam* revocatus, quo tempore de *Plantis* scripsit, sub *Maria*, ut dictum, *Regina*, in *Almania* *superiori* *Exul*, *Ferraræ* *Professor*, & tandem sub *ELIZABETHA*, *ſalutiſſimæ* *memoria* *Regina*, redux, anno *Regni* *IV.* libro de *Balnets*, (in oris *transmarinis*, *Basilicæ* puto, *A. D. MDLVII.* scripto, & *quinquennio* post *Coloniarum* impresso) *Balneorum* *Britannicorum* *primo* *loco* meminit, qui eo *ſaltem* *nomine* quod *Primus* fuerat, *poſteriorum* *laudes* & *gratias* mereatur. In hoc libro *Balnea* *Bathonica* *Theſaurum* vocat seu potius præcellentiſſimum, sed hominibus *divitibus* præſertim, *vilius* æſtimatum, quum illorum *opes* quæcumq; fuerint, *Dei* *dono* huic longe pretioſo, comparandæ non ſint. *Neglecta* vero *Balnea* & minus ornata, *pietatem* *virorum* *optimi*, & *Doctiſſimi* *excitarunt*, quæ jam *Renefactorum* *quorundam*, & præcipue *Viri* *Nobilis*, & *Gratiſſimi* *D. Franciſci* *Stonor* de *Stonor* in *agro* *Oxonienſi*, *Equitis* *Aurati*, a *Paralyſi* *ibidem* *ſani*, *munificentia*, *Ornatiſſima* *evaſerunt*. De qua re in *Capite* *primo* dictum eſt *latius*.

Decennio vero post *Turneri* *opusculum* ſive *Anno* *Domini* *MDLXXII* *Joannes* *Jones* *Cambro-Britannus*, *Bathoniæ* *certis* *Anni* *temporibus* *praxin* *exercens*, lingua *Anglicana* *Tractatum* de *Industria* composuit, cui *Titulus* *Subſidium* *Bathoniense*, *Anglice* *Bathes* *Aide*, in quo quædam continentur non ſpernenda, sed ætatis iſtius *genio* *conſona*, *nihil* *au-*

ALLOQUIUM

tem quod ad Naturam Thermarum spectat, observatum dignum, quam quod ex Sulphure Cupro, ferro, & Marcasita compositas crediderit.

Anno MDXCIIIX Joannes Bauhinus Germanus, viva Turneri Voce, aut potius scripto, & Baccii libro, monitus, dum Bollenfis Fontis Admirabilis (ut vocat) Naturam & Virtutes ex mandato Principis, ac Domini sui Friderici Wirtembergensis & Teccensis Ducis conscriberet, Thermarum Bathoniæ in Angliâ sæpius meminit. Ita l. 3. c. 49. Nec secus Sulphuratarum Balnea temperata, Aponus, Aquigrinum, Bathoniæ in Angliâ, &c. Meminit etiam iterum c. 61. & 63. Prodiit autem Bauhini Historia fidelis & Utilis, Montisbeligardi Anno D. 1598.

Et ita quidem ad Clarissimi Jordeni tempora, circa annum MDCXXX. Thermae remanserunt, quando Optimus ille Senex, anno ætatis suæ Sexagesimo Secundo, ad scribendum se accinxit, & eruditissimum Tractatum, in opere hoc meo sæpius memoratum, idiomate vernaculo (voluit enim Cymbam ejus littus legere) conscriptum edidit, cui anno MDCLXVIII, secundo ad Bathoniam adventus, Appendicem adjunxi. Jam vero tamen si Doctissimo illi Viro & medico clarissimo in animo erat, Balnearum in agro Somersetensi notitiam pleniorẽ præcipue exhibere, quemadmodum in Epistola Dedicatoriâ, ad Honoratissimum Dominum Cottington Baronem de Hanworth testatur, & multo magis in hoc pulvere Sudavit, pluraq; perfecit, quam quisquam eorum qui ante illum scripserunt, quod tamen in Intentione primum erat, in Executione fuit postremum; Balnea enim hæc ad finem rejecit, & de iisdem tradidit paucissima; quantum vero in quibusdam necessariis defecerit, quibus etiam, & quam multis Objectionibus tam de principiis, quam de caloris Causa, opinio ejus sit obnoxia, cuilibet apparet, qui Opus hoc, quoad Thermas Justum, præ manibus perlegerit; Dimissa autem secretioris ignis subterranei notione Chimærica, Fermentationis vim energeticam planius apparentem, laude dignus Primus invexit; verum quum Fermentationem Generativam solum agnoverit, illam, utpote Caloris Thermarum Causæ Naturæ minus Consonam, in Corruptivam mutatam, Philosophorum Orbi jam exhibui. De Tractatu suo Vir Doctus & candidus, hoc, quod nequaquam mihi arrogare audeo, cap. 14. Vaticinando prædicit:

Quem nos Straminum pro Tempore fecimus—

Sperantes dignissimum aliquem Calamum Spartam, sive argumentum hoc accuratius, & ornatus multo imposterum tractaturum,
Et dare perpetuo cælestia fila metallo.

Circæ

AD LECTOREM.

*Circa idem Tempus Thomas Johnsonus, Pharmacopola Londinen-
sis rei Herbariæ callentissimus, Latine primus scripsit de Thermis Ba-
thonicis, Doctum quidem, & pro mole, eruditum opusculum, brevissi-
mum tamen, & alio institutum; Botanico siquidem in itinere, & in Her-
barum circa Bathoniam crescentium gratiam præcipue compositum. In-
scribitur Mercurius Botanicus, & de Thermis Bathonicis, Lond. 1634.*

*Tobias tandem Vennerus Medicinæ Doctor Oxoniensis, & Batho-
niensis incola, libellum scripsit, cui Titulus Via Recta ad vitam Lon-
gam, in quo se rei cibariæ, & coquinariæ pertissimum exhibuit. Pro-
diit Londini, A. D. MDCXX, & postea MDCXXXVII iterato,
cum Autoris Effigie, de Balneis etiam Bathoniensibus adjecto opusculo;
de quo nihil melius, aut notatu dignius, dicere possum, quam quod
Thermas Sulphureas esse principaliter ibidem affirmaverit.*

*Circa Annum Dominicæ Incarnationis MDCLXIX, Vir Clarissimus,
& summe eruditus, Joannes Maplet Medicinæ Doctor Oxoniensis, &
Glocestrensis Aula ibidem aliquando Principalis, inter Sorores Civi-
tates Bathoniam, & Bristolium, tempus suum, & praxin dividens,
scriptum quoddam de Thermarum virtutibus Saltem meditatus est,
quemadmodum ex Epistola, ad Virum longe Celeberrimum, D. D. Jo-
annem Wedderbourne Scoto-Britannum, M. D. & Equitem Awa-
tum, Aquis Calidis XIX Junii, Anno MDCLXIX, scripta apparet;
ubi post aliorum Medicorum de Thermarum Virtutibus sententiam, ad-
dit: Ego certe in contraria semper fui sententia, quam si Deus
dederit, Sole meridiano clariorem aliquando demonstrabo. Verum
praxi Medicæ intentus, Epistolas solum, quod sciam, Medicinales in re
Medica scripsit Vir Summus, & Tersè Eruditus, ut Epistolæ & Consi-
lia apud me abunde testantur.*

*Anno Domini MDCLXX, Vir Doctissimus, & Contubernalis meus
Decennis Oxonii, in Collegio Wadhami, Nicolaus LLOYDIUS
ἑρμηνεύς, Historica, Geographica, & Poetica in Dictionario a
Carolo Stephano olim edito revisens, & augens, quædam addidit e
Camdeno de Bathonia, quæ, licet in Tractatu, & Antiquitatibus, suis
locis inserui, in tam cheri capitis memoriam, & Libri vere Aurei laudem,
qui Awnshemi Churchill, aliorumq; Bibliopolarum Londinensium cura &
Impensis A. MDCLXXXVI, Typis nitidis in folio prodiit Londini, hoc
in loco memorare placet. "Bathonia, vulgo Bathe, urbs Angliæ in
"agro Somersetsensi, quæ a Thermis ὁδῶν ἀπὸ τῆς ἁλὸς i. e. Aquæ Calidæ
"dicitur Ptolemæo, Aquæ Solis autem Antonino, Caer Badon Bri-
"tannis, Saxonibus valetudinariorum concursu Ackpancester, i. e. urbs
"valetudina-*

ALLOQUIUM

valetudinariorum, Stephano Badiza. Subsident in planitie baud ita magna, & ex omni parte collibus pari quasi altitudinis fastigio obvalata, e quibus perennium rivulorum Scaturigines in Urbem magno Civium commodo descendunt. In ipsa urbe tres calidi fontes ebulliunt, ceruleo & marino colore, tenues nebulas quasi Mephitim exhalantes, Sulphure enim & Bitumine aqua percolatur; qui efficaci remedio sunt corporibus, quæ prævis humoribus torpescunt: Sudorem enim calore suo proliciunt, & humorum contumaciam edomant. Non omni tamen hora sunt salutaræ. Ab hora enim Octava ante meridiem, usq; ad tertiam a meridie, maxime fervent, & exæstuant, ac turbidi sæda quædam ex imo fundunt, quibus temporibus clauduntur; nec quisquam ingrediatur donec per emissaria sua se sordibus illis liberarunt. Ex his tertius, qui Crucis Balneum, ob crucem olim in medio erectam vocatur, miti admodum & temperato calore tepet; & 12 sedilia e saxo in margine habet, muroq; includitur. Alter vero vix 200 hinc pedibus, multo magis fervet; unde Hot Bath i. e. Fervidus, nominatur. His contiguum est Nosocomium a Reginaldo Bathoniensi Episcopo positum, ut valetudinariorum inopiam subleveret. Hæc duæ in medio sunt plateæ ad occiduam urbis partem. Tertius maximus in urbis quodammodo sinu est, & Balneum Regium appellatur, juxta Ecclesiam Cathedrallem, muro etiam circumdatur, & 32 sedilibus arcuato opere adaptatur, in quibus Viri & mulieres seorsim Sedeant, qui lineis indusiis, cum ingrediuntur se superinduunt. Ubi jam Ecclesia Cathedralis, olim erat Minervæ Templum. Solinus: In Britannia calidi sunt fontes opiparo exculti apparatu ad usus mortalium, quibus fontibus, præsul est Minervæ Numen, &c. Horum autem inventionem referunt fabulæ ad Brisannorum Regem Bleydin Cloyth i. e. Magum; quam probaliter dixerint alii. Camden. Long. 25. 20. Lat. 51. 38. Nic. Lloydus in Dictionario Historico Geographico Pætioc 1686. scripsit 1670. A. D. MDCLXXI, Carolus Claromontius Doctor Medicus, & Nobilis Lotharingus vastata Bello & Peste Lotharingia, in Angliam deveniens, Opusculum quoddam scripsit ibidem de Aere Aquis & Locis Terræ Angliæ (ut vocat) in quo Simiam Hippocratis se decore minus exhibuit, Nam in illo plurima inscie, nonnulla Malevole, & quædam morose nimis protulit, ut in Tractatu sequente de Thermis Bathoniensibus & Bristolienibus apparet; verum quoniam pro modulo suo & viribus Peregrinus ille scripserit, verba ejus recitare, & suo loco examinare non fui gravatus. Vid. p. 133. & 386.

Septennio bino & annis tribus elapsis, sive A. D. 1673, (nam de

AD LECTOREM.

de Appendice ad Jordenum anno 1668 edita nuper dictum) Prodiit opusculum, sub nomine Eugenii Philandri, a Me conscriptum, ubi Bathonicarum Thermarum aquam Fotabilem esse pluribus demonstro, & paulo post Epistola ad Celeberrimum virum D. Edvardum Greaves M.D. & Baronettum, cui Tractatum meum Anglicum postea dicatum volui, in qua de Thermarum istarum Natura, Nova quædam, sed dialecto etiam Vernacula, Primus retexi. Scriptum hoc Opusculum Anno MDCLXXIII, & præsentis Operis Caput unum constituit, ut Epistola Anno MDCLXXV Typis impressa, secundum capitulum in hoc libro complectitur.

Tandem vero Joannes Mayow Legum Doctor Oxoniensis, & Medicus, Wadhamenfis Collega meus primo postea vero Coll. Omnium Animarum Socius, in Tractatu de Sale Nitro edito Christianæ Aetæ anno MDCLXXVI, cap. 15. suam etiam de Thermarum Bathoniensium naturam sententiam expressit, quam aptam autem, aut veritati consnam, Lector Judicet, qui rationes ejus suo loco ventilandas, æqua lance perpendet.

Omnium ultimus Robertus Pugh Romanæ Ecclesiæ filius, sed mei nominis amantissimus, in Epistola elegantissima ad Rogerum Castilemaini Comitem, stylo vere Romano scripta, & Anno MDCLXXVI edita Londini, ubi Bathoniensium Thermarum, & Aquisgranensium comparationem, me monente prius, instituit, de his Balneis historice, & ingeniose satis disseruit. Verum in Balneorum & Ecclesiæ Cathedralis, aliorumq; ad locum ipsum spectantium descriptione occupatus, de Natura, & Viribus Thermarum, nisi quæ ex relatione mea, & meis etiam verbis, candide inseruit, nihil Novi retulit.

Eodem etiam anno prodiit Tractatus meus Anglicus de Thermis Bathonicis, cujus candidam mentionem fecit vir ille Doctus, præcursor meus, & paragraphum de natura & quibusdam Thermarum contentis, a me amice communicatum humaniter inseruit. Accuratam Balneorum omnium descriptionem, elegantis hujus Scriptoris verbis traditam in præsentis libri primo capite reperies.

Restat autem jam quid a Nobis ulterius sit præstitum Henrici Moore Pharmacopole apud Bathonienses industria adjutis, quod hoc in opere Lectoribus occurrit, de quo impræsentiarum nihil amplius addam, quam quod Experimenta Summa fide, coram testibus Idoneis, nec fallendi animo, fuerunt effecta. Subjungo interim ad majorem in Te, Lector Benevole, mihi nondum de facie noto, fidem creandam Testimonium unum Elegantis Epistolæ Autoris sæpius hic, & alibi memoratæ, Epist. p. 36.

quod.

ALLOQUIUM

Quod si de hoc Opere intellexeris, Te forsam acu rem tetigisse senties. His adjungo, inquit, quæ mihi præsentî, spectantîq; experimenta exhibuit, sæpius a me nominatus Thomas Guidottus, virum Thermarum solers juxta ac Sedulus Indagator, cujus peritæ diuturno-usu hic auctæ monumentum fusto Volumine propediem edendo expectamus. Alterum vero Doctissimi mihiq; tunc Ignori, D. Martini Lister M.D. Oxonjensis Coll. Medd. Lond. & Regalis Societatis Philosophorum apud Anglos Socii; Et hic priusquam, ait, ulterius procedam, necesse est ut Doctoris Guidotti Experimentorum circa aquas Thermales Bathonienses veritatî testimonium meum, & calculum adjungam, quorum partem maximam iteravi diligenter, & eundem Autore[m] valde Authenticum, & fidelem invenio. De Sagaci hoc, Ingenio Philosopho, & Doctissimo Medico, in sequenti Opere plura occurrunt. Tantum addo me fidem meam annis retro Viginti datam publico liberaffe, scripsi enim in appendice ad Jordenum, Cap. 5. A. D. MDCLXVIII.

“ Et quidem ad Thermarum naturam & Virtutes jam devenimus, de quibus plura a me expectanda, non sunt quum intra paucillum adeo

“ Temporis spatium experientia mea conclusa sit; & Observationes hætenus factæ, ad constituendam molis majoris operis basin, quod longioris temporis tractus, & experimenta varia maturare possunt, & perficere, quo etiam spectant, & destinantur, potius quam ut in publicum ruant statim, aptiores videntur. Ut autem brevitatem meam aliquo modo compensatam dem, ausus sum hoc in loco meipsum Obligare, quandocumq; tempus & opportunitas se commode exhibuerint, ad inspectionem accuratam in Thermarum caloris causam, Naturam & Operationes efficaces, ad Umbilicum suo tempore perducendam; & forsitan prioris rationem reddam præ cæteris Probabilem; posteriores vero quod attinet, non super illorum quorum interest fabularum & garulatis sænum Stipulasq; fundamentum meum jaciám, quod Observationum & Experientiæ Solidiori basi, securius innitetur. Item, verbis ultimis. Spero autem me præcedentis Obligationis ratione excusatum fore, si rebus istiusmodi nunc Temporis diutius non insistam, donec Observationum, & Experimentorum penu, & conclusionum inde, & Consequentiarum, rationi magis consona, & Conformis catena, (quod DEO vitam & otium concedente, aliquando me effecturum confido) Opinionem illam quam de Thermarum Bathoniensium Natura & viribus ratam habeo roboraverint, aut Suggesterint meliorem.

Et postea in Introductione ad Tractatum de Balneis Bathoniensibus Londini impressum 1676, p. 2, 3. “ In animo autem habui, prout in
“ sine

ALLOQUIUM

“ sine Præfationis ad Jordeni Librum De Balneis Naturalibus, & Aquis
“ Mineralibus Editum A. D. 1668, Orbi promiseram, Tractatulum
“ hunc in Batboniæ Historiam extendere; verum quum temporis
“ interea nihil occurrat, quod ad tale pensum Subeundum animet, interve-
“ nientibus non paucis, quæ mutarunt mentem, intentionem istam depone-
“ nere decrevi, & pro ut opportunitas se obtulerit, Romanam Curiam
“ magis congrue appellere, ubi determinatarum rerum meatum felicio-
“ rem statum, & Justitiam magis sapientem eventum, meliori jure
“ expectare licet. Tractatum interim hunc, hiatum aliquantisper
“ adimpleturum, & nodum istum, quo Orbis candidus me devinctum
“ tenet, soluturum spero; præcipue si animo reputaverint amici Lectores,
“ Balnearum & Civitatis res antiquas, vix a quopiam puto ulterius
“ promovendas; nec Thermarum, Minervæ Tutela Clararum, Mysteri-
“ um temerandum sit ullatenus, quod tantum non evenit, quum profanus
“ vulgi porcellis, quos arcuerunt semper, & oderunt sapientes, objicitur,
“ qui præterquam quod aliorum rerum sint iudices iniqui, haud raro eti-
“ am ea, quæ in ipsorum rem revera faciunt, & ad bonum ipsis promo-
“ vendum designata fuerant, perperam intelligunt, & ansam sinistra sæpe-
“ numero arripunt. Neq; sub manibus Observationes communi Omni-
“ bus dialecto publicaveram, nisi ob rationes quasdam, quas bic exprime-
“ re necessitas non postulat. Et cap. 7. Autoris hujus vestigia ulterius
“ legere hic desistam, donec Tractatus meus de Thermis Batbonicis, ea-
“ dem dialecto, qua scripsit ille, publicaverim, in quo quæcunq; ad
“ Thermales aquas spectant, in Salina, & Non-Salina distribuam. Prio-
“ ris generis probabo communem salem esse, Nitrum & Acidum; poste-
“ rioris, partim oleosa esse, ut Bitumen & Sulphur; partim Sabulosa, ut
“ Lapis Sætilis; & partim Terrena, ut Marga & Ochra. Aluminis
“ etiam ad jus petendum argumenta expendam, & quodnam inter illud &
“ vitriolum sit discriminis ostendam; & tandem in calcarii lapidis &
“ Sætilis analogiam, & differentias inquiram; ita ut Thermarum aqua
“ latissime sumpta ad substantias octo distinctas inter se, secundum ob-
“ servationes meas Nuperas, Novasq; aut relationem habeat, aut in se
“ comprehendat; quod operis mei de Thermis Bathoniensibus futurum
“ est pensum; ubi de Thermis Batbonicis, de Aquarum Thermalium prin-
“ cipiis, una cum earundem appendiculis, Arena, nimirum, sive Sabulo,
“ Luto, & supernatante uligine, sive spuma. De Thermarum Calore;
“ De usu Thermarum; ubi de modo Balneandi; de Aquarum potatione;
“ de Aniliatione jam in usu loco Duccie, aut Stillicidi Veterum; de usu
“ Luti, &c. de Aquarum Thermalium Virtutibus, Observationibus qui-
e
busdam

Ad LECTOREM.

*busdam rarioribus, quantum res ipsa patitur, confirmatis, & tandem de
 " Nocumentis; Emolumentis & Noxis a principiis propriis evidenter
 " deductis, his propter fugam, illis propter usum, dilucide propositis. Sed
 " hoc Temporis alicujus opus erit, dicam enim quam alteri impingo, Mi-
 " bimetipsi neutiquam impactam velim, neq; de Me jure dictum, Canem
 " festinantem Cæcos catulos peperisse. Item cap. 12. De Natura,
 " usu, & Virtutibus Balneorum, prolixam & particularem rationem,
 " Deo dante, Tractatu justo super hac re, principiis Nostris consonam,
 " reddam; quem tam in Gentis, quam loci honorem, quum nemo tale
 " antea ausus fuerat, lingua ubicunq; fere recepta, conscribere desig-
 " nus, cujus quidem delineatio cap. 7. habetur. Quumq; istius indolis opus
 " instituerim, & in Observationum Centuria, quam Speciminis instar,
 " aut Structuræ Nostræ insequentis fundamenti loco, publici juris facio,
 " non pauca ad idem spectantia, nunc temporis publicaverim, intra No-
 " tandorum quorundam limites Meipsum continebo, donec in liberio-
 " rem Tractatus alterius campum intrepidus descendero.*

*Sed relicto Apodyterio, ædem ipsam ingredi Lector Benevole:
 Tractatum hunc (quod ad Thermas spectat) Justum, & Tenacem Pro-
 positi virum amplectere, Vernisq; hisce Naturæ, Naturalis velim Philo-
 sophiæ, flosculis, Nares Tuas refice, quibus, Mi Lector! frui, & Vale,
 a candore Tuo venia prius impetrata, quod in Conspectum Publicum
 adeo tarde propeferim. Monendus etiam tametsi Scriptorum Mapletii,
 & Antiquitatum Nostrarum Bathonicarum materia, Opus hoc mole
 sua longe superaverit, Excerpta tamen, hinc & inde allegata, præsertim
 in Appendice ad Caput IX, Capite X, & sequentibus de Thermo-
 rum Virtutibus, memorata, ad fidem meam liberandam abunde suffici-
 ere, licet Scripta ipsa pro Secundo Volumine, suo tempore Componendo,
 restent. Thermarum etiam nomen in sequente Tractatu de Aquis Te-
 pidis aut Subtepidis usurpo, ut calorem in aqua Medicata aliqualem, ob
 aqua frigida determinem. Hoc in loco de Rebus hisce Lectores &
 Amicos monitos volui, & quod Figuras Nonnullas, speciatim istas in
 Appendice ad Caput IX, ob privatas rationes, visum erat suppressere.
 Vobis itaq; impræsentiarum Valedico, exacto hoc Amoris mei erga Pa-
 trias Thermas Monumento, quod FAVOR solum Vester reddet ære per-
 ennus. His præmissis, Vobis Omnibus, & Vestrum Singulis, hic,
 ut in Limine, S P D V Q*

Emolumenti Vestri Studiofissimus,

T. G.

I N

THERMAS BATHONIENSES

Ab Ingenioſiſſimo *Authore* nuper *Illuſtratas*.

Inſelix gelidas *Narciſſus* conſulit undas,
 Et rapitur Speculo præda Tenella Suo.
 O *duros* animos, & *inhospita* pectora Lymphæ,
 Quæ nimiùm dirà *Frigiditate* riget !
 Sed Tu Mille procos gremio amplexata *Tepenti*,
 Alma ! Tuis *Calidis* Nobilitaris Aquis.
 Cùm, *Dea*, Tu circum *torpentes* volveris artus,
 Ægræq; Vivificus permeat Oſſa *Calor*,
 Erigitur *Natura* gravi depreſſa *Veterno*,
 Gnaviter & *Prifco* fungitur *Officio*.
 Exiluere *Senes*, duxere tripudia *Clandi*,
 Et bibit *impavide* Te ſitibundus *Hydrops*.
 Fauſta *redonatæ* venerantur Sydera *dextræ*,
 Et fundit gratos *Lingua* *Soluta* ſonos.
 Haud alitèr, Volucres *Brumâ* ſtringente *Canoras*,
 Et Cœli liquidam *conglaciante* viam,
 Primùm ubi *Sol Vernus* geniales ſparſerit ignes,
 Frigidaq; infeſcit corda *Tepore* novo,
 Turba *Salutatrix* conſurgit, & aera pennis
 Dividit, & *Cantu* perſonat omne *Nemus*.
 Tu, *GVIDOYTE*, Sacros fontes, *Secretaq;* *Aquarum*
 Noſti, quoq; modo *Bella quieta* cient.
 Sulphureo quùm caſta toro Tua *Virgo* recumbit,
 Montibus, ut *muris*, cincta, velut *Danae*,

(Nam

(Nam *facilem* quæ se *Nympham*, *Cunctisq; benignam*
 " N. Præbuit, haud ulli, quam *Tibi*, *Nota* fuit)
 Tu Tu *furtivos* *Oculatior Argus* amores,
 Et quo descendit *Jupiter* imbre, notas.
Ingenio tradente facem, cuncta *Abdita* lustras,
 Ipse calor per Te *fervet*, & *unda calet*.
 Æternùm Te *Terra* canant, *GUIDOTTE*, *Polusq;*
 Sustinuere vices *Ignis*, & *Unda* suas.
 Te *nova* pandentem *posthac* mirabitur *Orbis*,
 Jam stupet attonitus *Mystica Luce* frui.
Principium, *Virtus THERMARUM*, *Causa Caloris*,
Ingenii agnoscunt munera magna *Tui* ;
 Et *Noxas* pariter tanto *Candore* recludis,
 Ut *Nulli Thermæ* causa *doloris* erint.
 Perfecit tandem *Mirandæ* indaginis *Author*,
 Doctrinâ clarus, clarus & *Ingenio* ;
 Cui dedit *Imperium* mentis solertia *Magnæ*,
Bladudus post TE *Commemorandus* erit.
 Digno *Laude* Viro, *Musæ* libamina fundunt,
 Hoc *præsens Ævum*, cætera *Posteritas*.

J. Layton, A. M.

DE THERMIS BRITANNICIS.

C A P. I.

De Balneis Bathonicis.

Capitis Summarium.

Bathonix descriptio. Balnea Sex, Majora tria, Minora totidem Regalis Balnei descriptio. Bladudi Britannorum Regis statua. Tabella Vicina. Officium Servientis. Manu-pana. Descriptio Balnei Reginensis. Cryptum, The Parlour. Columna nova in Balneo Reginæ. Balneum Crucis descriptum. Descriptio Balnei dicti Calidi. Balneum potius Longum dicendum, R. P. Armigeri Balneorum omnium elegans descriptio. In quibus conveniunt, aut differunt. Ab aqua Balneis Contenta differentia. Differentia a dimensionibus: Aquæ quantitas in Balneis. Spatium Temporis quo implentur. A gradibus Caloris discriminem. Balneum Calidum olim Calidissimum. Argumenta Calorem summum suadentia Balnei Calidi. Graduum Caloris descriptio alterius. Caloris graduum exactior Observatio nupera, ope Thermometri.

BATHONIA Civitas est in Australibus oris Angliæ posita, & in Agri Somersetensis, Boreali parte extima, Wiltoniensi, ac Gloucestriensi, Comitatibus contermina, montibus

Bathonix descriptio.

B

tibus

De Balneis
Bathonicis.

tibus cincta, & *Avone* flumine fere circumdata, aditu autem minus facili; sita tamen est ad montium pedem, in Valle pratis & pascuis Orientem versus & Occidentem, abundante, & fluvio irrigua, numerosis etiam aquarum frigidarum scatebris passim undique erumpentibus. Abest a *Bristolio* decem millia passuum; Civitate *Wellensi*, de Fontibus olim dicta, quindecim, & *Londino* præter propter Nonaginta. In gradu Longitudinis decimo septimo, cum viginti minutis; Latitudinis quinquagesimo tertio, & Minutis quadraginta, Autore Ptolomæo; secundum autem *Neotericorum* Calculum, Longitudinis vicefimo quinto, & minutis viginti; Latitudinis vero, quinquagesimo primo, & minutis octo & viginti; aut, ut aliis placet, viginti. Vix plures quam mille passus occupant ædificia Civitatis venusta, cujuscunque generis Hospitibus, Magnatibus & Satrapis, excipiendis accommoda; *Serenissimarum Majestatum Regiarum* etiam præsentia, interdum decorata, & muro Validissimo, optimis lapidibus speciosius extructo, quatuor portis Cardinalibus munito, comprehensa; adeo ut melioris notæ *Germanus* quidam advena huc apulsus, & Civitatis Balneorumque ichnographiam manu propria delineans, testatus fuerit, Civitatem esse *Eminimis pulcherrimam, Suburbia magna, & Civitati fere sunt æqualia*. Istis vero extra Portam Borealem, ubi quoddam quasi oppidulum, *Pannificiis* quam nunc dierum olim celebrius, & Ecclesia *Divi Michaelis* Honori quondam consecrata, Parochia de *Walcot* antiquissima, & nummorum Romanorum ferox adjungitur. Ab Austro vero, ultra pontem lapideum, pluribus fornicibus belle ornatum, & portam alteram exteriorem amplam, interiore alia versus urbem existente (cujus exterioris portæ Janitoris ædícula,

D. Lau-

D. *Laurentij Capella* vulgo reputata, super Orientalem De Balneis
 pontis partem mediam, scutulis quibusdam, densa serie Bathonicis.
 lapidibus incisis, ab ingressu conspicua, erigitur, ad
 cujus introitum *Leonis & Urſi* erectorum Statuæ la-
 pideæ utrinque ferocius apparentes, & Urbem quasi
 custodiunt, & intrantes salutant) Parochia de *Wide-*
combe, in qua *Holloway*, annectitur, una cum *Mo-*
rotrophio Joannis Cantelem, Prioris quondam *Bathoni-*
ensis pietate fundato, & Capella D. *Mariæ Magdalene*
 honori & memoriæ olim dedicata, ubi Idiotis qui-
 busdam utriusque Sexus, Viſtum, Cubile, & Præces,
 laudanda Fundatoris pii munificentia assignavit. De
Ecclesia Maxima Divorum Petri & Pauli infra Ci-
 vitem, & *Benedictinorum Cænobio* vicino, olim di-
 cto Sancti *Petri*, una cum *Schola publica*, & *Antiqui-*
tatibus Britannicis, Saxonicis, & Romanis, in istius ar-
 gumenti opusculo seperatim disserui.

In hac Civitate, & ipsius fere meditullio, *Balneæ* Balneæ Sex,
Calida scaturiunt, & ambitus majoris tria sunt, Re- Majora tria;
gale viz. cum *Reginensi* Appendice; *Crucis* etiam, Minora Toti-
 & *Calidum*, (sic dictum nomine omnibus comperen- dem.
 te illorum uni minus proprie attributo, quum potius
Balneum Longum appellari debeat, ut in sequentibus
 apparebit) cui adjungitur *Leproſorum Balneolum* a
 Calido derivatum. Est & *Balneolum Equinum*, ap-
 pellatum, extra muros, in Suburbiiis Australibus
 collocatum, quo in morbis *Equorum*, ad Nervos Li-
 gamenta, & Tendines spectantibus, uti solent, & ex
 aqua a *Regio* abundanter & continuo reſſua, & ad
 fluvium tendente, in quem exoneratur, conſtat.
 Quum autem mineralibus, aliisque contentis, majori
 aut minori proportionem comprehenſis, ut & calori
 gradibus, intensione aut remiſſione ſolum differ-
 rentibus, omnia, licet non æqualiter inſiciantur, vi-

De Balneis
Bathonicis.

In quibus
Thermæ Om-
nes conveni-
unt.

sum est uno Capite omnia complecti; in quibus au-
tem conveniunt, aut quibus distinguuntur, paucis
ostendere.

In hoc itaque præcipue *Balnea* omnia Conveniunt,
quod majora tria, ut dictum, numero, *Regis* viz.
Crucis & *Calidum* sive *Longum Balneum*, quæ scate-
bras proprias obtinuerunt (*Reginæ Regali* appenso,
& ab eodem repleto, & *Leprosorum Calido*; nam de
Equino hic dicere nihil attinet) eadem Contenta,
eiusdem saltem naturæ, universim participant, tan-
tum *Longum* majus quiddam *Regali* & *Crucis* in se
Complectitur, quemadmodum ex *Observationibus*
quibusdam conicere licet; quæ ultimo memorata,
Regium viz. & *Crucis*, in Cado, Congio, & Pinta,
quod ad Contenta ipsa & contentorum propor-
tiones attinet, parumper distinguuntur, adeo ut
quod in uno illorum deficit, in altero Complemen-
tum recipit, & compensatur.

Vid. Observ.
11, 12, 13. 72,
73.

Quibus distin-
guuntur.
Regalis Balnei
descriptio.

Differunt *Thermæ* dimensionibus, & Gradibus
Caloris.

Balneum Regale, Augustius & Maximum, Lon-
gum est, mensura, ex præscripto meo, accurate inita,
pedes quinquaginta Septem, & decem digitos: La-
tum vero pedes quadraginta, & digitos octo. Non
muro tantum specioso optimis Lapidibus, isti usui
inservientibus* cancellatim dispositis, extructo, D.

D.Fran.Stono-
rus de Stonor,
Oxonienfis Eq.
Auratus Beno-
factor egregi-
us.

Francisci Stonori de Stonor in agro *Oxonienfi*, Equitis
Aurati, dono, Anno Domini MDCXXIV, sed ædi-
ficiis etiam venustis, undique fere cingitur. *Areas*
habet insuper latioribus lapidibus eadem munificen-
tia substratas, ad circumambulandum, alloquendum
etiam, & * videndum illos qui *Thermis* immergun-
tur, supra murum ad mediæ solum partis corporis
alitudinem foras elevatum. Intra *Balnei* aream

(* Z)

Arcuata

Arcuatæ Sedes, five * *Fornices*, lapideæ viginti octo De Balneis
 numerantur, in quas Balneantes pluviis Tempesta- Bathonicis.
 tibus se recipere possunt, & securius confideant; & (* K)
 in Balnei medio, * *Fabrica*, quædam *Lignea* apparet (* B)
Anno Domini MDCLXIV non sine magnis Civita-
 tis Sumptibus, erecta, quam *Crucem* vocant, curi-
 ose quidem fateor auro ornata, & imaginibus deco-
 rata, *Balneantibus* etiam quibus aqua calidissima,
 * *Culina* dicta, uti par est, excipiendis accommoda, (* C)
 ob edacem tamen *Thermarum* naturam, quæ non
lignum modo, sed & *ferrum* corrumpunt, vix diu
 duratura. Ad Austro occidentalem *Crucis* hujus an-
 gulum *Regalis Balnei* * *Scaturigio maxima* & Cali- (* F)
 dissima erumpit, quæ *Cisterna* lapidea inversa tecta,
 * *Antliam* minimam admittit ut aqua ab ipsius sca- (* G)
 tebræ purissimo fonte illico promanans, in *Potanti-*
um in Balneo *Aquam Thermalem*, si qui fuerint, bene-
 ficiū cedat. *Antlia* hæc erecta nutu & consilio
 Angliæ &c. nuper Regis Clementissimi CAROLI
 SECUNDI Primarii medici D. D. *Alexandri*
Fraiseri Equitis Aurati, *Anno Domini MDCLXXIV*.
 Ochra hic cum Scaturigine Regia erumpens jugiter,
 perenni ebullitionis motu, ita elaboratur, ut lapidi-
 bus affixa *Pictoriam* æmuletur. Sub hac *Cisterna*,
 inventæ fuerunt *Nuces* quædam virides, de quibus
 postea plura dicentur.

In muro australi supernè, intra Cavitatem, visitur Bladudi Sta-
Bladudi, Britannorum quondam, uti ferunt, Regis, tus,
 & Balneorum Fundatoris, *Statua*, induta habitu Bri-
 tannico Regali, & prope Literæ parieti appictæ, instar
 Tabellæ, quas annis aliquot retro actis in Bladudi
 notitiam apponi Curavimus, quasque vir Doctissi-
 mus *Robertus Pugh* in Tractatu illo, quod *Balnea*
Bathonica, & Aquisgranensia, ex instituto meo, com-
 parat,

De Balneis parat, Romani Juris fecit, ut in sequentibus exprimitur.

*Annuli ærei
ferreæ præfe-
rendi.*

(* W)

Porro, * *Annuli* olim ferrei, jam vero experientia duce & docente, ne a Thermis corodantur, ænei, utrinque sedibus affiguntur, in Balneis utentium Subsidium, & Robur, Hospitum quorundam Benevolorum dona, qui ideo habent nomina ijsdem inscripta.

*Balneorum
Scala.*

(* N. O.
P. Q.)

(* T)

In Balnei angulis * *Scala* quædam sunt, five Gradus introitus e lapidibus constantes, vulgo *The Slipps*, ad Thermas intrandas egrediendasque, supra, aut juxta quas, Casæ quædam ubique fere sunt extructæ; vocatæ * *Cabins*, in usum illorum qui ducunt Balneantes, dictorum *The Guides*, ubi morantur interdum, & vestimenta deponunt. *Scalas* has occludunt Valvæ, donec præstitutum Thermis utendi tempus appropinquat, quæ sera etiam obligata, intempestivum aditum omnino præcludunt.

*Gralli baculi-
que suspensæ
votivæ Tabula.*

Muris quaquaversum, & parietibus, appenduntur imbecillum, claudicantium, membris captorum, & male affectis quondam laborantium *gralli*, baculique, nec non *Tabula votivæ*, quasi ampla Balneorum spolia, hostibus erepta, & in Dei Honorem, Thermarum famam, & in firmorum solatium magnum, & confidentiam majorem, annuatim appensa, & publice exposita. Memoriam autem singularem merentur gralli, qui in Balneorum Regis, & Reginae interstitio, supra Thronum *Bladudi* suspensi observantur, ac si *Thermarum Numini* hæc *Anathemata*, divino quodam jure sacra, Balneantium oculos, animosque, gratiori spectaculo oblectarent allicerentque; nec minori voluptate spectantur pueri, qui in *Thermis*, præsertim *Romæ* ludentes, & apertis oculis, in ijsdem demersi, auramos e Thermarum

marum fundo urinantes petunt, & in earundem superficie Coram ostentant, cujus ludicri meminit Polydorus Vergilius: *Ego, inquit vidi ipsos pueros in eo lacu natantes, e fundo mordicus argenteos nummos refectre, jactatos per lufum a circumstantibus in Balneas ipsas.*

De Balneis
Bathonicis.

Angl. Hist. l.
1. p. 43.

Qui lavandi tempore Balneantes observat Gubernatorculus quidam est, qui tamen *Serviens* appellatur. Hujus est officium Ministris inferioribus officia præscribere, munia regulare, & cavere ut omnia pacate, quiete, & modeste in Balneo agantur. Balneum mane & sero frequentat quotidie, & qualibet nocte, durante Balneandi Tempestate, hora intra decimam vespertinam, sonitu campanæ, Balneorum fores occludendas curat; ductoribus etiam imperat, ut quotidie in *Crucis* Balneo, *Fervidoque*, minus capacibus, & bis in Septimana, aut diebus alternis in *Regali* ampliori, *Thermarum* latera, & fundum scopis & carpariis optime repurgant; ut quatuor *Antliae*, majores duæ, in * *Regio* viz. & * *Reginensi* Balneo una, Dignissimi viri *Humfredi Brown*, Mercatoris Londinenlis amabæ donum, unaque *minor* Thermarum nimirum *Aqua Potoribus*, assignata, in Balneo, *Sicca* dicta extra Balneum, impensis utraque Civitatis erecta, * *Aqua-ductus* etiam & aqua Potabilis labe nulla contaminentur, aut defectu laborent. Salutat etiam & cognoscit Hospites, adeo ut vix ullus illum lateat, qui ad *Thermas* accedit. Quinetiam monendi jus habet in *Sellarior*, sive *Bajulos* qui sellis quibusdam, panno testis, antrorsum, retrorsumque bajulandis Balneantes ab Hospitiis ad *Thermas*, indeque retro ad Hospitia reportant, non tamen puniendi castigandique, multo minus exaratorandi, quod *Prætori* incumbit. In præfenti

Servientis munus.

(* I)
(* G)

Humfredus
Browne.
Merc. Lond.
dedit Antlias
duas.

(* G. F.)

Servientis

De Balneis
Bathonicis.

Servientis officio Regalis Balnei est Georgius Masters, qui eodem diligenter, & egregie defungitur. Advocatus etiam idem Juratus, Attornatus vulgo in Anglia, *Prætori*, & ejus *Curia* solenpitur infervit.

Manu pœna.

(***)

Ultimo, Pœnæ quoddam genus in minorum criminum reos infligitur, quo manu in foramen Ligni Tabulati, inserta & sera occlusa, carpo tenentur, nec a loco dimovere possunt, nisi venia concessa manumittuntur. Parieti Orientali juxta Regalis Balnei * ostium Boreale, communi itus redituque in Cæmeterium via, affigitur hæc *Manu-pœna*, & vocatur vulgo, **The Hand Stocks**. Quæ de Balneo Regali dicta sunt, de cæteris magnam partem intelligenda velim, ideoque quum ijsdem tractandis non sit diutius immorandum, illorum historiam paucioribus conficiam.

Reginæ Balnei descriptio.

(*b)

(*e)

(*f)

Balneum *Reginense*, Regali appendit, nec ullas Scatebras proprias obtinuit, sed Thermalem aquam recepit per * spatium patens semper in muro utrumque Balneum disteminante, *ostii forma*, relictum, per quod è Regio in Reginense ingreditur Balneator. *Cryptum* etiam sive *Conclave* possidet ad Balneandum privatim, quod Anglicana dialecto vocant * **The Parlour**, ubi occlusis Valvis tam à Cæli injuriis immunes, quam à reliquis segregati, plures una possint confidere. * Privatae Scalæ privilegium *Gualtero Chapman* Senatori, dicto Aldermano, olim concessum, & Hospitio dicto **The Hart Lodgings**, annexum, ob rationem traditam inferius. *Cameram* etiam *tectam* habet, unde in Balneum conspicitur, in qua *Antlia* quæ dicitur *Sicca* constituitur, ad inspergendum Caput, Humerum, Genu, partesque nonnullas alias eorum, qui a Thermarum

rum calore noxam aliquam pertimescunt. Erecta hæc *Antlia*, Civitatis impensis, procurante *Joanne Ford Pharmacopola, Prætor, Anno Domini MDC LXI.*

Altera etiam camera potitur in propatulo, olim plumbo, jam latioribus lapidibus substrata, lapidibus cancellatim dispositis, versus Balneum erectis; ut in *Thermas* subjacentes spectatum sit melius, in qua, voluptatis causa, consistere solent illi, qui Balneo usi sunt, aut uti desiderant, nec non qui *Thermarum aquam* potant, hoc in loco liberius conveniunt, postquam eandem, ex *Antlia Vicina Sicca* eructatam, in ipsa Camera, aut inde huc allatam, bibissent. * *Antlia* etiam

(* g)

altera in Balneo, muro orientali vicina, hic conspicitur, Thermalibus aquis illuc * *Canaliculorum plumbeorum* ope in Balnei fundo, ut in Regali, terram perreptantium, à Regio deductis. Erexit *Antliam Humfredus Browne, Mercator Londinensis, Anno MDCXXIII.* ut ex hac inscriptione, communi Anglorum dialecto, supra *Antliam* legenda, constat. *Ut Deo sit Gloria, ab omnibus beneficium inde olim acquirentibus, Ego Humfredus Browne hanc Antliam erexi, Anno Domini MDCXXIII.*

(* f H)

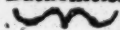
Balneum hoc viginti quatuor pedes, & duas uncias, aut si mavis, digitos, latitudine comprehendit; & in viginti quinque pedum, & quatuor digitorum longitudinem se extendit. * *Fornices* tres australes, & unum latum Borealem habet, *Scamnis* lapideis, per totum fere Balnei tractum orientalem, muro affixis, & ibi tantum non inventis ubi *Antlia* constituitur. Utrumque Balneum *Regale & Reginense* undecim, aut (certissime) duodecim horarum spatio ab Evacuatione repletur. Balneum *Novum* hoc quibusdam dicitur, eo

(* h h)

quod ultimo institutum; circa annum MDC VIII, aut paulo forsitan prius, ut Regalis Balnei aqua, quam huic sceneratur, temperatior evadat, inque illud, tanquam in refrigeratorium quoddam, transiret commodius.

Balneum Novum distat.

De Balneis
Bathonicis.

dius. *Gualterus Chapman* Senator, dictus Aldermanus, *Bathonienfis*, melioris notæ, & fortunæ opulentioris Civis, fundi sui partem ad ampliandum Balneum Civitati concessit. Obiit Decimo Secundo die *Augusti* Anno Domini MDCXXIII, ætatis suæ LIV, natus Anno MDLXX. Accidit igitur hoc Balnei incrementum, aut præcedentis Centuriæ fine, aut principio instantis. Anno MDCLXXXII *Edwardus Busbel*, Prætor, murum novum lapideum è scætilibus lapidibus cancellatim dispositis, parti occidentali Balnei *Reginensis* addendum curavit, ad eundem prorsus modum quo *Stonorus* Eques pridem in *Regio* extruxerat, quo *Regis* & *Reginæ* Balnea exteriori via latioribus lapidibus substrata, & gradibus ornata, occidentem versus, uniuntur, & redduntur uniformia, impensis Civitatis, unde utrique Balneo tam *Uniformitas* accessit, quam *gratius spectaculum* oculis obversatur.

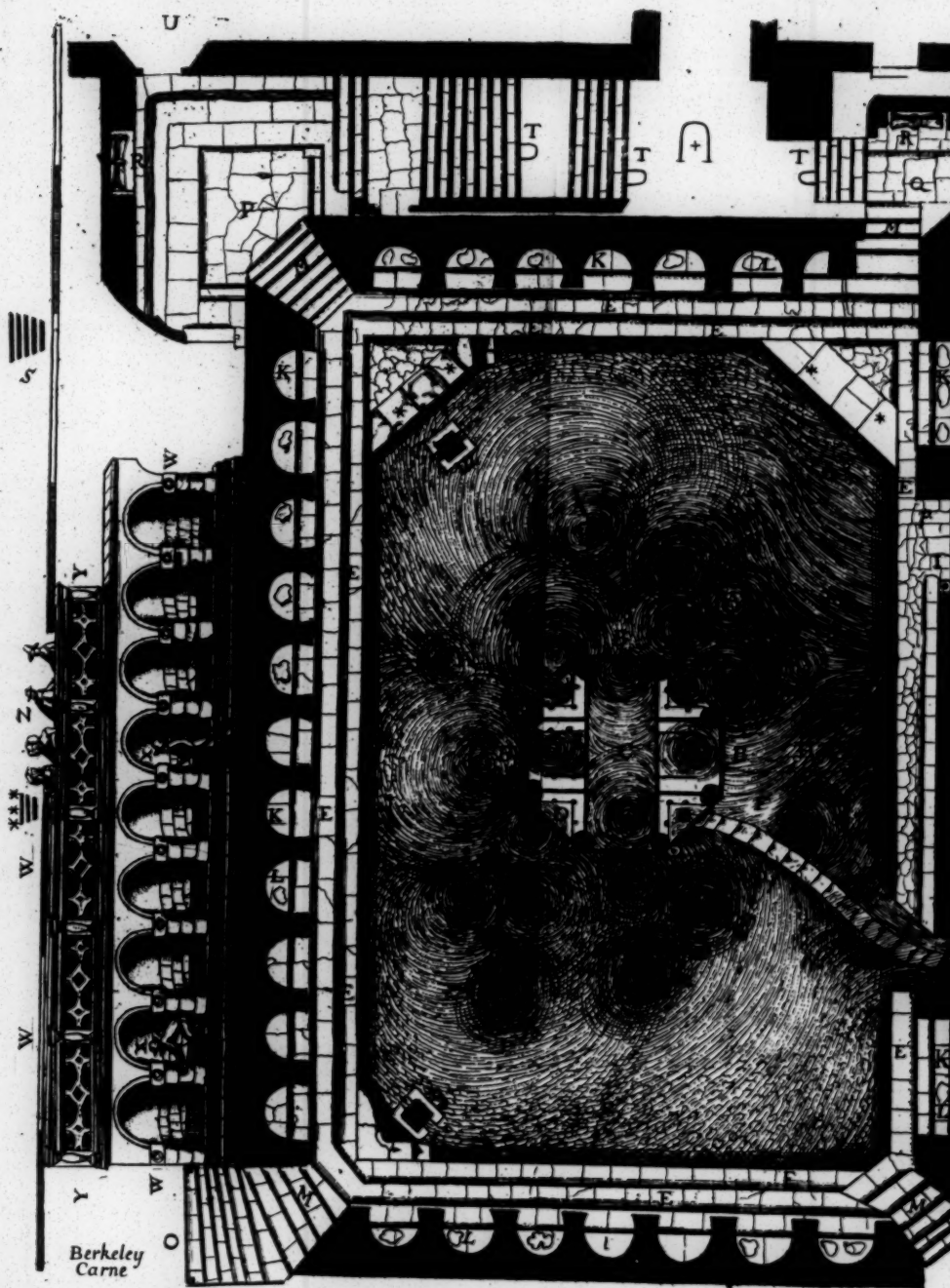
(* c)

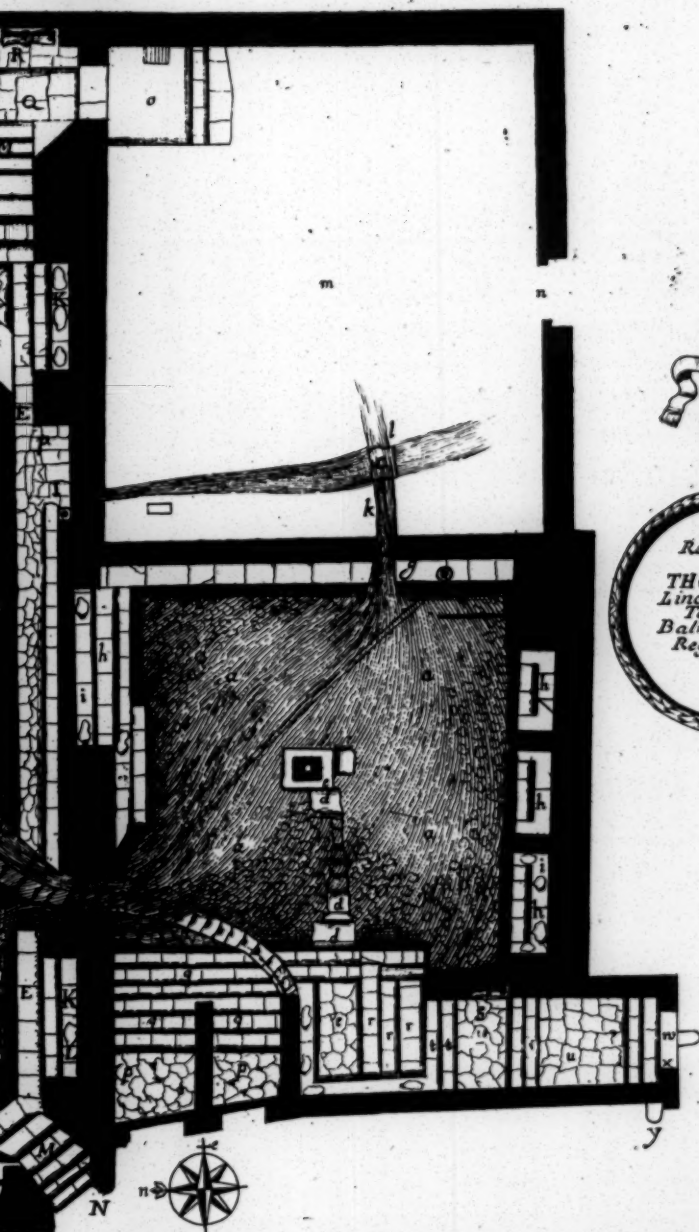
Balneum hoc,
commodius te-
gendum.

Nuperrime verò, Anno viz. MDCLXXXIV, *Gualtero Hicks* Prætor, in media Balnei parte, Civitatis etiam Sumptibus, * *Columna* erigitur, circa quam è vivo Saxo sedilia collocantur, una cum columellis quatuor angularibus, & Testudine etiam lapidea superne circumducta, quæ à Cœli injuriis sessitantes defendit. *Columnæ* parti summæ, *Globo* infixæ lapideo, & auro ornata, *Corona* imponitur. Optandum quidem foret, ut Balneum hoc, quàm cæterorum dimensionibus ambitus ejus cedat, & *Regali* Calidiori opportune adeo adiaceat, ad Balneorum ferè omnium *Exteriorum* modum, operculo quodam commodo tegeretur, quod injurias omnes Cœli, & Tempestatum inæqualitates, omninò prohiberet, & usum ejusdem *Hyeme* Tutum redderet, & Balneantibus utilissimum. Defectum hunc observarunt, culparuntque tam *Extranei*, quàm medici *Indigenæ*, ut in Alloquio ad *Lectorem* memoratum plenius, & præsentium quorundam, aut Futurorum

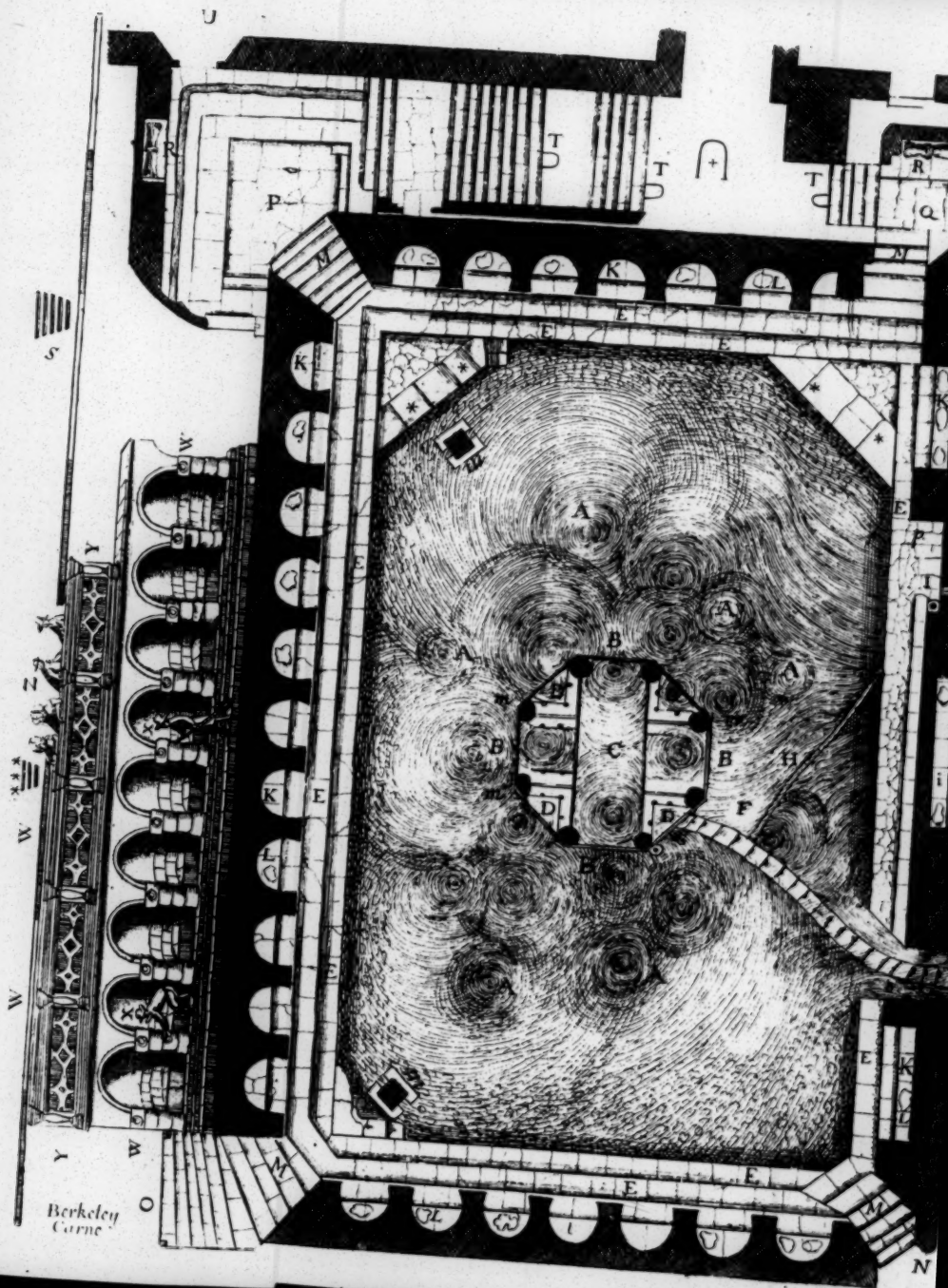
----- ~~non~~ ~~jam~~ ~~non~~ ~~crux~~ ~~est~~, sed Columna (*B)
potius, cui *Leo* insedit, *Cruculam* præferens. Colum-
C 2 nam

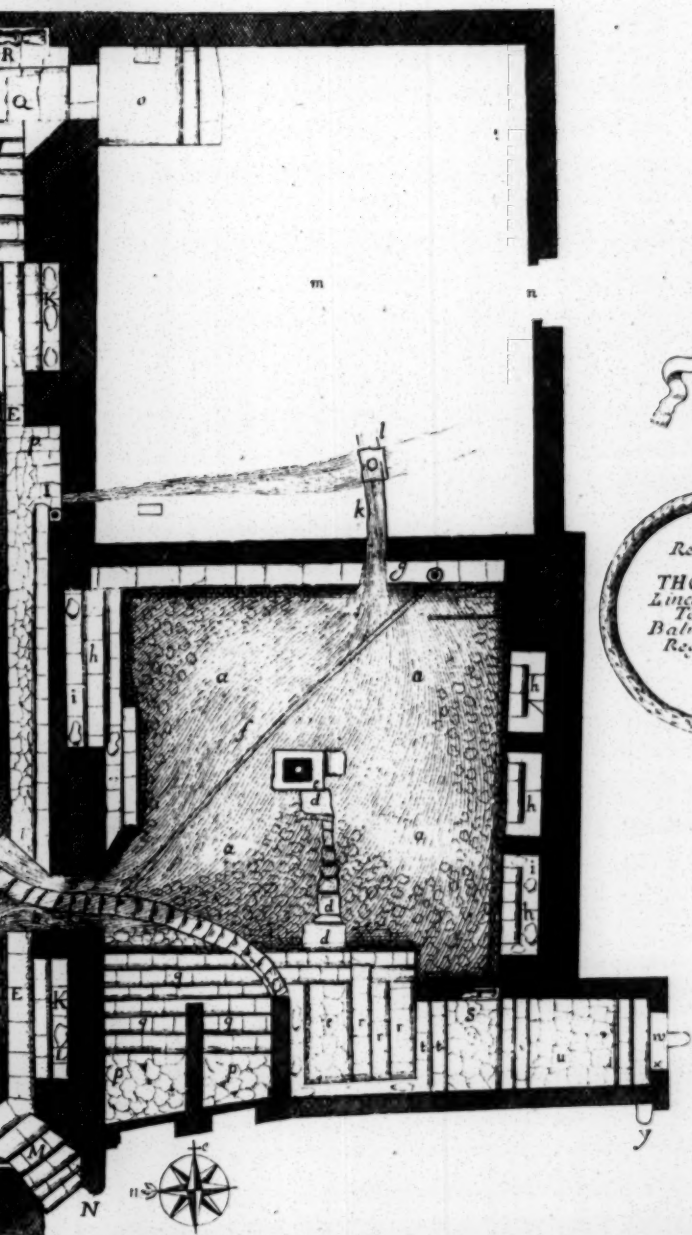

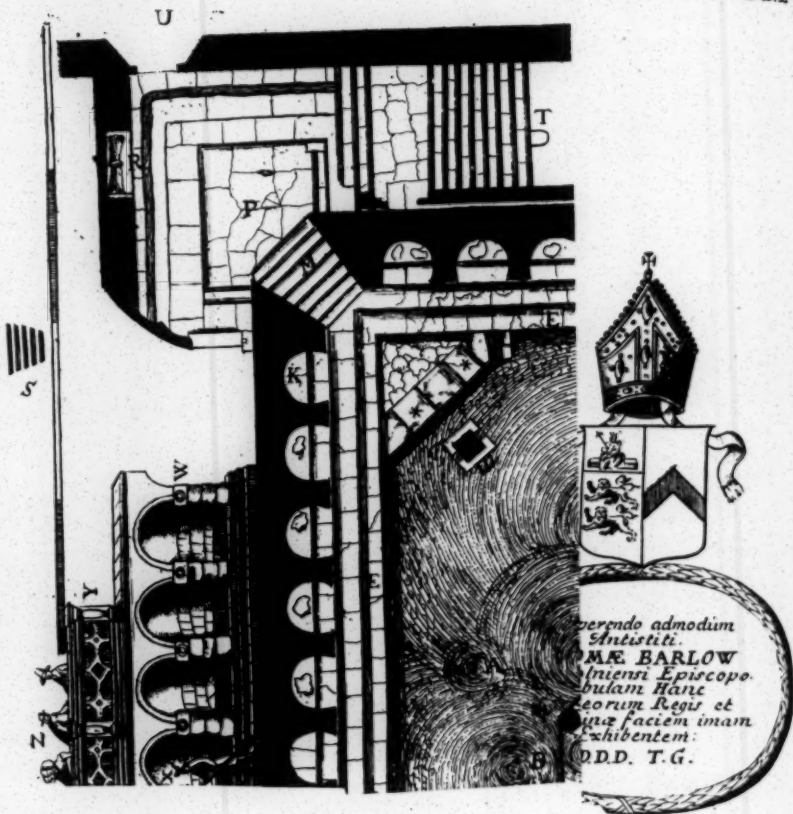

Cap. 1
rorum
quando
Crucis
constit
muro c
Longum
novem
duodec
os habet
potandi
dis dest
duas, u
tectas su
ubi meli
intuend
strali c
tis mus
* Camera
beam, &
dem ere
tissimus
nus R O
Therma
men mar
dinis arr
Thermal
parata,
minus ad
commod
Viri huj
moria C
& Insign
penfa, te
In Bal
potius, c

Cap. I.
rorum n
quando
Crucis
constitu
muro ci
Longum e
novem p
duodecim
os habet
potandis
dis destina
duas, ut
tectas sup
ubi melior
intuendo
strali car
tis music
*Cameran
beam, &
dem erexi
tissimus D
nus R & B
Thermalis
men maxi
dinis arra
Thermalis
parata, E
minus adh
commodi
Viri hujus
moria Ci
& Insignia
pensa, tel
In Balne
potius, cu

ut in Alioquin ad Lectorem memo-
raturum plenius, & presentium quorundam, aut Futu-
rorum

Cap. I. BRITANNICIS.

II

rorum munificentia, in *Bonum Publicum*, forsan, aliquando supplebit.

De Balneis
Bathonicis.

Crucis BALNEUM, a majori Cruce in medio quondam constituta ita dictum, privatum magis, utpote præ alto muro cinctum, & delicatulis usurpatum, jam succedit.

Balnei Crucis
descriptio.

Longum est viginti quatuor pedes, digitos Sex; decem & novem pedes & undecim digitos *Latum* versus Boream; duodecim autem pedes austrum versus. * *Fornices* lapideos habet sedecim, *Antlias* etiam duas, * minorem unam, potandis aquis; alteram * majorem, membris irrigandis destinatam. *Cameras* etiam, sive *Xystos*, longiores duas, utrinque, Notum versus & Meridiem clausas, tectas superne, & Balneum versus, a latere apertas, ubi melioris luti advenæ congregantur, & balneantes intuendo alloquendoque tempus suum terunt. In australi camera conveniunt fidicines, qui instrumentis musicis Balneantium animos conducti oblectant.

(* DD)

(* H)

(* G)

* *Cameram novam* versus Boream, *cisternam* etiam plumbeam, & *Antliam* potandis aquis accommodam, in eadem erexit nuper, Anno viz. MDC LXXIV, Honoratissimus Dominus, de *Bathonia* optime meritis, Dominus ROBERTUS nuper *Baro Brooke*, qui ab aqua Thermalis hujus *Balnei* intus sumpta, in *Diabete* levamen maximum invenit, & hac amoris sui & gratitudinis arra testatum fecit. Cum vero *Antliæ* aquæ *Thermalis* in Balneum recursus, alia evacuandi via haud parata, Balneum hoc in caloris gradu infimo positum, minus adhuc calidum efficeret, ad evitandum hoc incommodi, & *Antlia* etiam & *Cisterna* fuerunt sublata. Viri hujus Honoratissimi, *Thermarum* amantissimi, memoria Civibus adhuc charissima existit, ut *Pictura*, & *Insignia* ejus *gentilitia*, ubique fere in ædibus suspensa, testantur.

(* R)

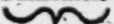
Robertus Baro
Brooke Benefactor
Hujus munificus.

In Balnei medio jam non *Cruce* est, sed * *Columna* potius, cui *Leo* insedit, *Cruculam* præferens. *Columna*

(* B)

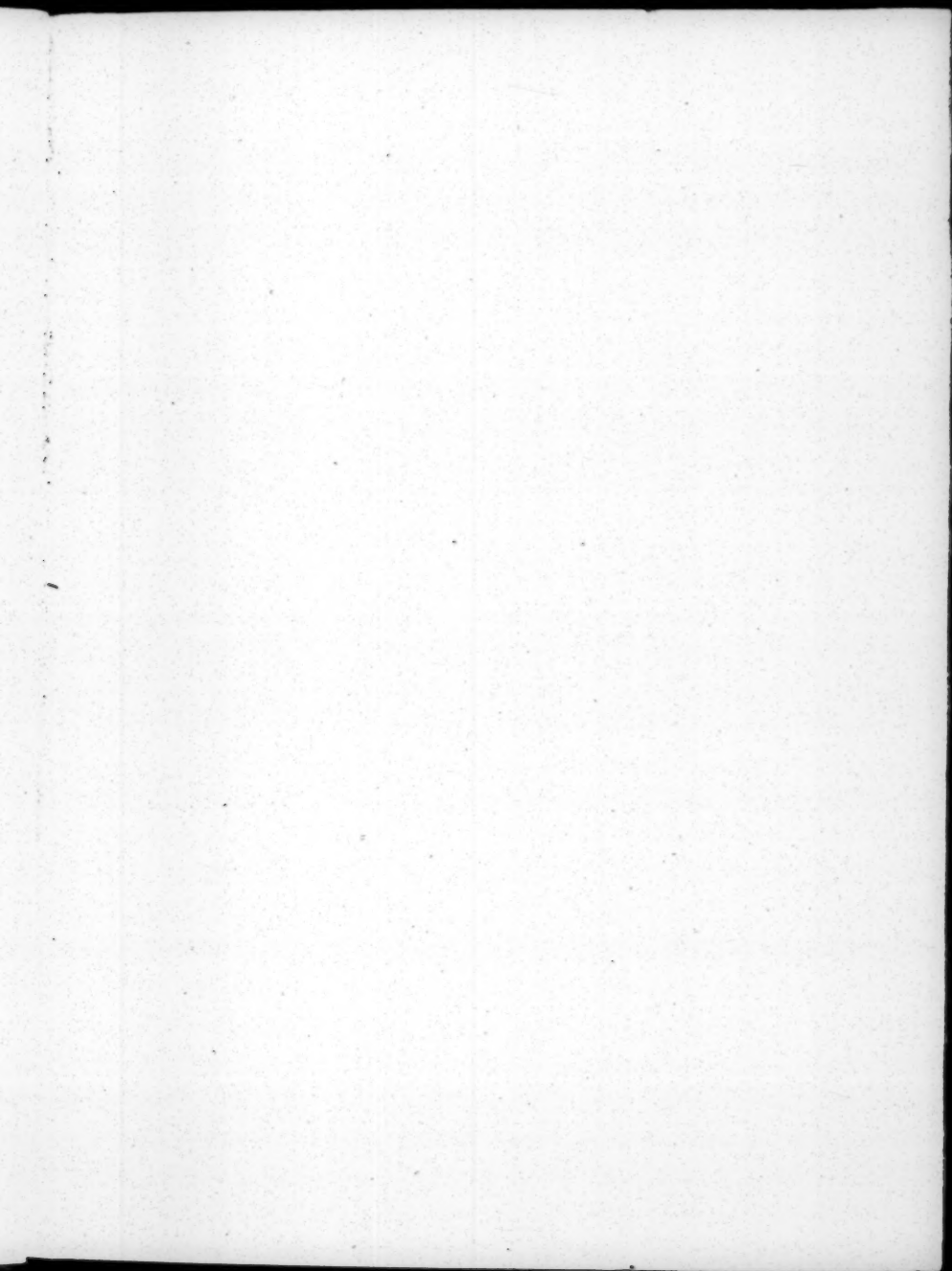
De Balneis
Bathonicis.

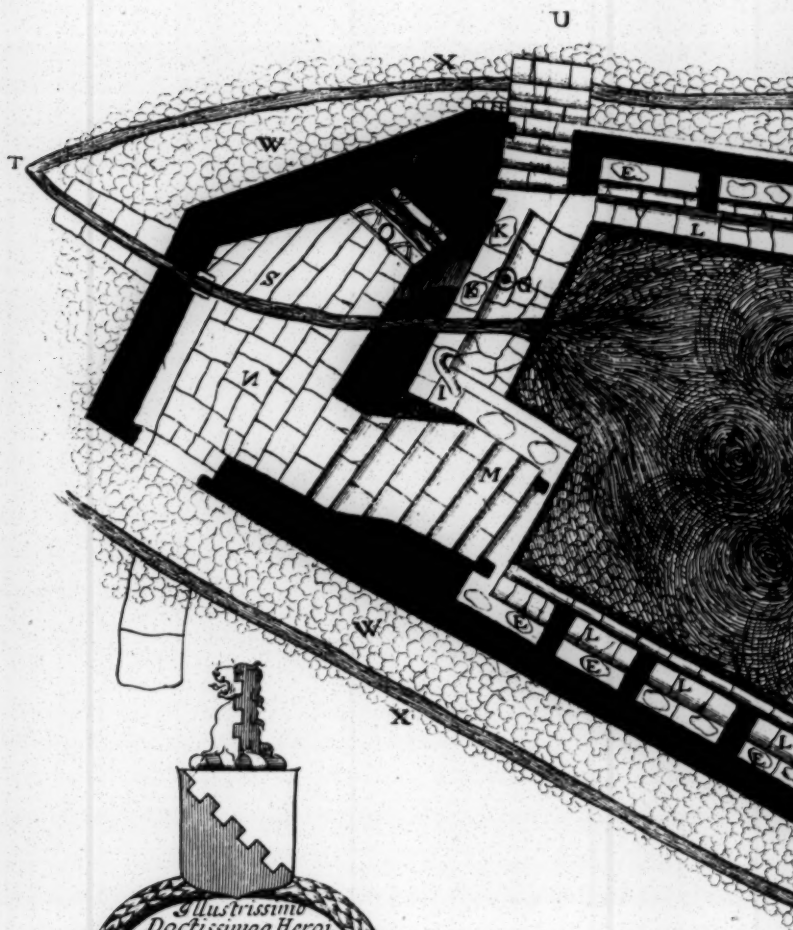

Gulielmus Coo
Armiger Bene-
factor.

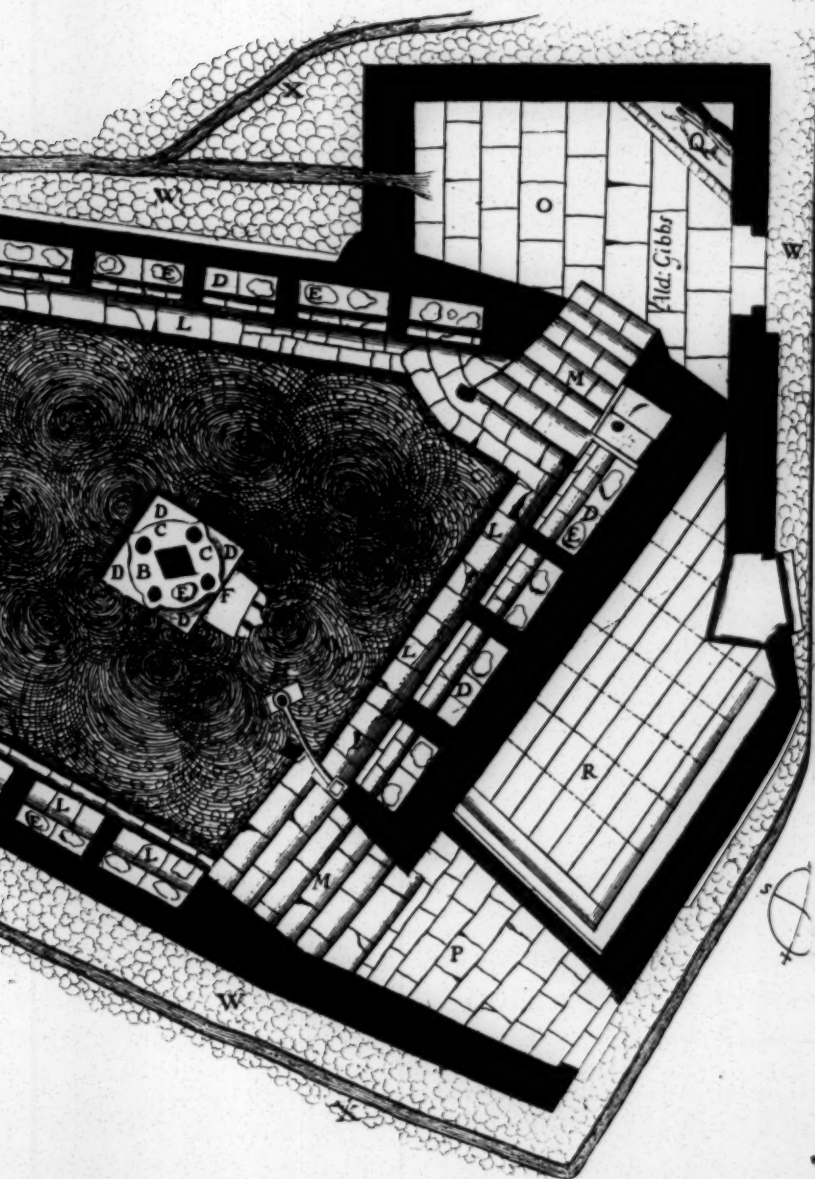
(* 1)

nam media fui parte, Crepidinis instar, ambit *lamina plumbea*, nuperis sumptibus *Gulielmi Coo Northamptoniensis Armigeri* commodius apposita. His remotis, Moles *Marmorea*, crucis veteris loco, jam apparet, de quâ agendum *Capite X.* Parieti Orientali & Occidentali affiguntur nobilium quorundam & generosorum *gentilitia Insignia*, lapidi affabrè incisa, qui Balnei hujus ope salutem recuperarunt, aut dederunt dona. Inter illa *Russelliana* Honoratissimorum *Bedfordiæ* Comitum, & *Pointziorum* etiam insignia apparent. Ad majorem caloris gradum Crucis aquis conciliandum * canalis cujusdam plumbei ope, aquas Calidissimas è vicino Balneo Calido dicto recipit, ut in Calidi Balnei descriptione dictum est inferius. Circa Balneum Crucis non secus ac Regium attendit *Serviens*, qui, ut omnia cum ordine, & Decoro fiant, prospicit. Præsentis nomen est *Franciscus Clift*, qui in *H. Dyer* defuncti locum, unanimi consensu, *nuperrime* successit. *Servientes* vocantur, quia Gubernationis insignia portantes, *Lictorum* more anteaambulando, *Prætori* Civitatis, & Ejus Curia, inserviunt. In scriptis etiam jus indicentibus, *Warrantis* dictis, communibus, *ad Claves Civitatis Servire* dicuntur. Hoc etiam Anno *MDC LXXXVI. D. Samuel Morland*, Eques Auratus, & in re Mathematica versatissimus, in Thermas Crucis, in sui ipsius commodum, haud frustra immerfus, plumbeos Canales, ab hoc Balneo, ad Longum ducentes. commodius disposuit, & minorem Antliam, in Balneo Crucis, impensis propriis reparandam curavit. Porro, hoc in loco prætereundum non est, quod in Honorem hujus Balnei, oblivioni nunquam tradendum, cedit; nimirum, hoc ipso etiam Anno *MDC LXXXVI*, Serenissimam *CATHARINAM*, *Caroli* Secundi clementissimi nuper Principis Reginam, Civitatem Bathoniensem præsentia sua beatam Tertium reddidisse; & divinæ Augustæque

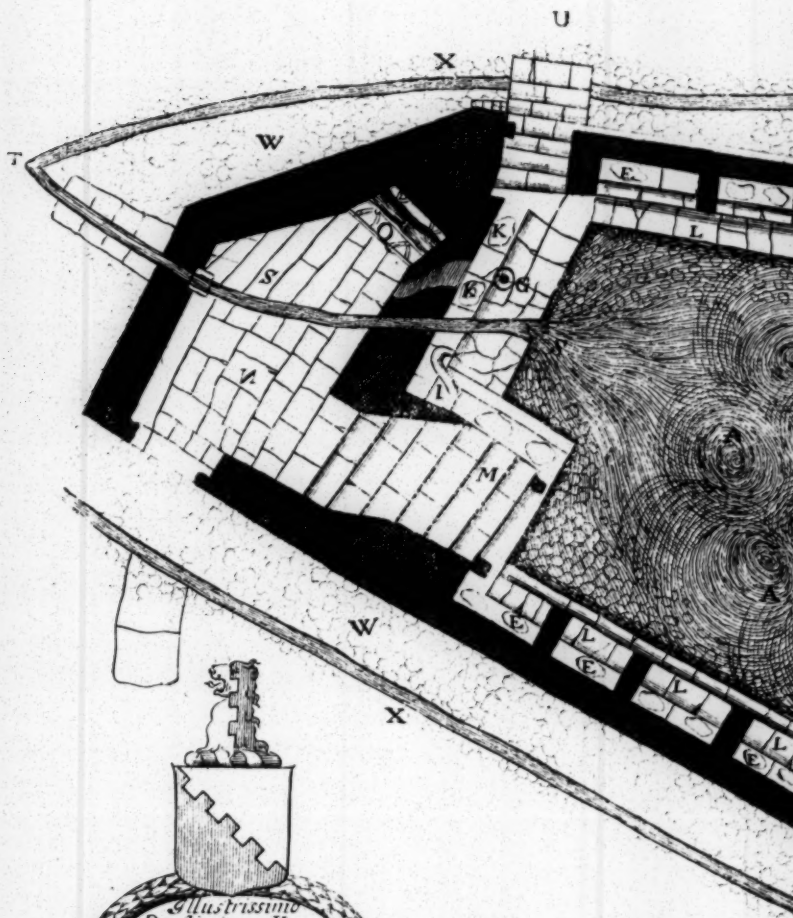
CATHARI-
N A Regina
Thermis ter usa.

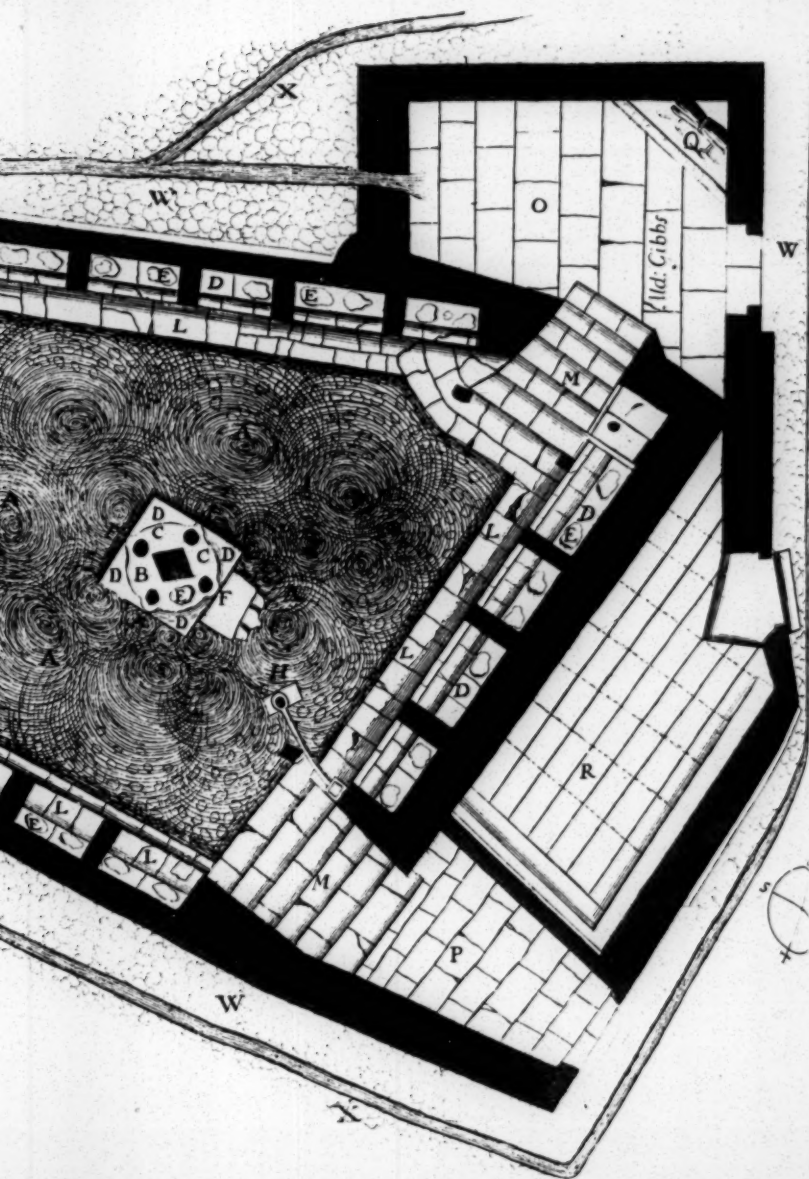

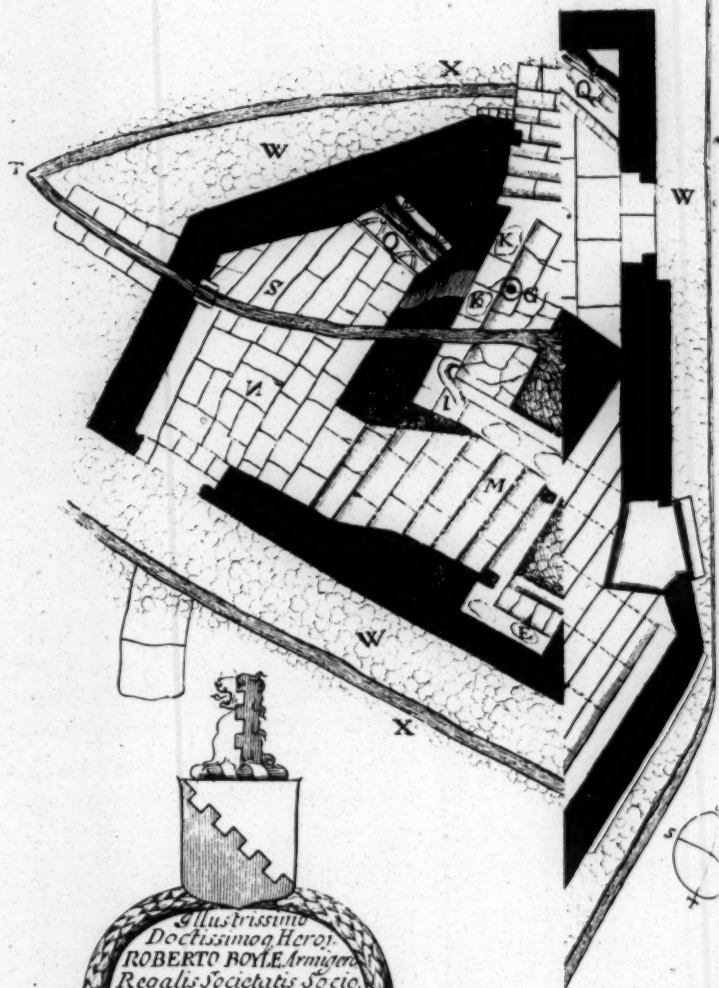
Cap.
 stæq
 spen
 bus
 tam
 piâ
 us h
 Ba
 culis
 tis,
 etun
 digit
 semit
 tos u
 Serv
 * au
 com
 ob D
 æqua
 min
 aut
 lum,
 Lep
 regre
 * A
 cam
 ex A
 malis
 conc
 mine
 Anno
 à T. S
 aut
 An
 Balne
 runt,

Cap.
 itaque
 spem
 bus in
 tam
 pia
 us ha
 Ba
 culis
 tis,
 etum
 digito
 semis
 tos un
 Servit
 * aut
 comm
 ob L
 aequal
 minus
 autem
 lum,
 Lepro
 regret
 * A
 cam,
 ex An
 malis
 concili
 mine
 Anno
 à T. S
 autem
 Ant
 Balneu
 runt,

stæque animæ habitaculum, in recuperandæ salutis spem, quod saxis Deus! ad dies aliquot, *undis his calentibus* submersisse; nec non *Aquam Thermalem* Antliatam, tam *Regalis Balnei*, quam *Crucis*, non sine laudibus *piâ & beneficâ* Reginâ dignis, *Serenissimo* ore liberalius hausisse.

De Balneis
Bathonicis.

Balneum Calidum a Crucis Balneo passibus perpau-
culis, triginta circiter disjunctum, altioribus sepimen-
tis, Crucis instar, cinctum, apparet, Fervidum di-
ctum & Præfervidum. *Longum* est triginta pedes, octo
digitos cum semisse; tredecim pedes, digitum unum cum
semisse *Latum* versus Austrum; tredecim pedes, & digi-
tos undecim *Latum* à parte Boreali, illique idem præest
Serviens, ac Crucis. * *Antliam* etiam habet, &
* australem *Cameram*, unde in Balneum subjectum
commodior fiat despectus; minus tamen in usu est,
ob *Leprosorum* viciniam, quum aliter virtute reliquis
æquali polleat ejus aqua; sed ob dictam rationem, & quia
minus ornatum est, Balneum negligitur. Utentibus
autem hoc Balneo minime obest Leprosorum Balneo-
lum, cujus aqua per * foramen in Muro Fervidi in
Leprosorum decidens, & inferius multo subsidens, non
regreditur; sed porro pergens, aliorum amandatur.
* *Arquatas sedes* habet novem, * *Antliam* etiam sic-
cam, cum * *Camera* huic utui satis accommoda, &
ex Antlia in Balneo, in Crucis Balneum Vicinum, Ther-
malis aqua ad majorem Caloris gradum Crucis Aquis
conciliandum derivatur. * *Columna* etiam, Crucis no-
mine jam vocata, in medio hujus Balnei conspicitur,
Anno MDC LXXXIII, in Civitatis juris privilegium,
à *T. Snaylam* lapidica fabrefacta, & concessa, Civitatis
autem sumptibus erecta, *Roberto Hayward* Prætores.

Balnei Calidi
aut Fervidi de-
scriptio.

(* O)

(* R)

(* L)

(* E & c.)

(* Q.)

(* P)

(* D)

Antliam Calidi in Balneo; *Siccam* ejusdem extra
Balneum; Crucis etiam *Antliam* majorem, fieri fece-
runt, & dederunt dono, *Archiepiscopus Eboracensium*.

Archiepiscopus
Eboracensium,
& D. Hugo
May dederunt
& Antlias.

De Balneis
Bathonicis.

Balneum olim
dictum Calidif-
simum, & ra-
tio.

(* Y)

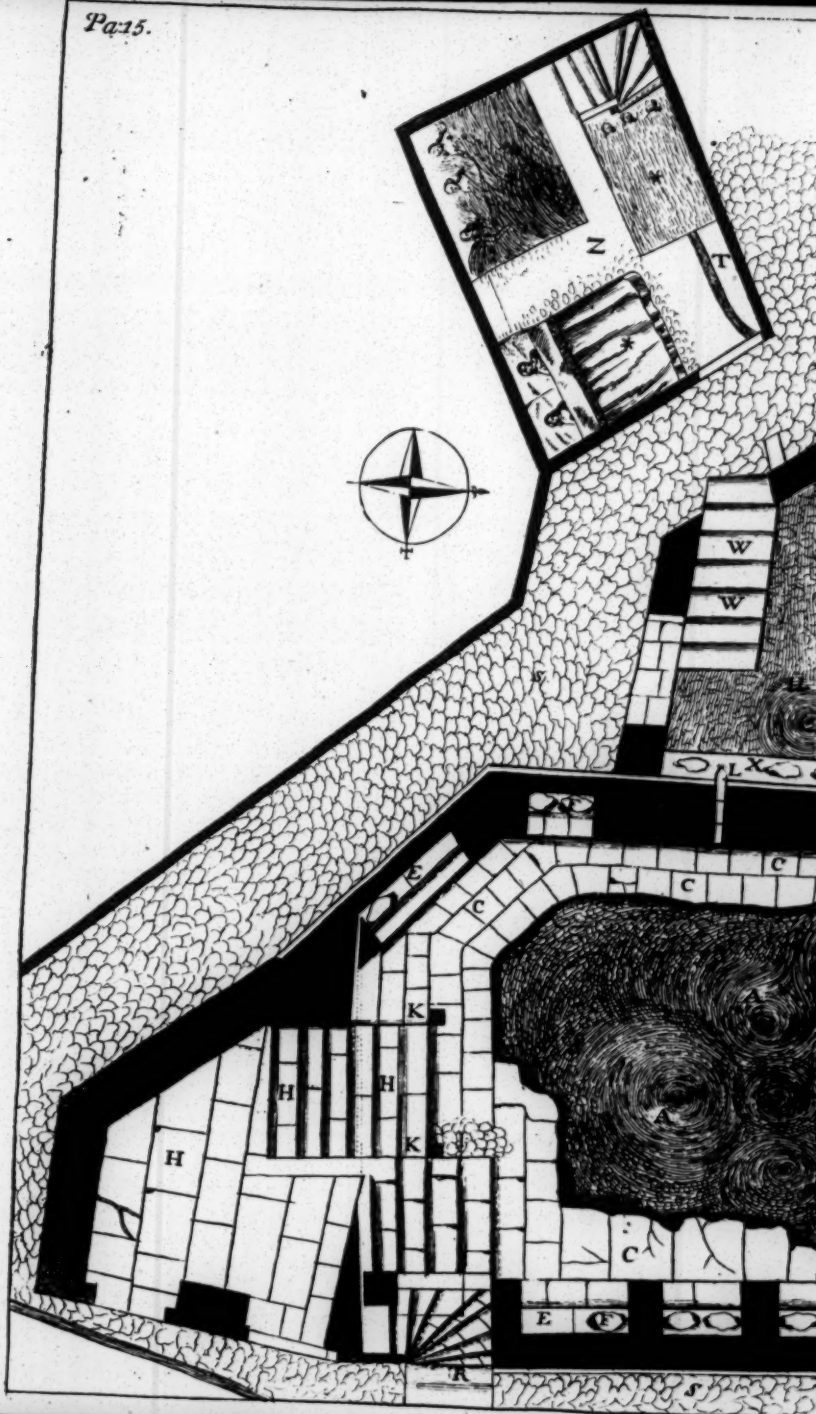
Vid. Tab. Ther-
mone in fine
capitis.

* Cl. Viri Ro-
berti Pugh viri
Fundi.

& Dominus *Hugo May*, ut dictum est alibi. Balneum hoc, ut olim *Calidissimum*, ita etiam magis celebrem existimo. Quum enim in aqua frigida, aut fluvio, Lavatio, *Balneatio* audierat, & audit etiam nunc, aqua Calida in hac urbe primitus observata, Balneum, forsan, hoc *Calidum* appellarunt, ut à Balneo *frigido* distingueretur. Verum de Balneorum *Antiquitate*, & gradibus *Caloris*, in fine *Capitis*, & in *Appendice* ad Caput IX, plenius disserui. Rectius autem, respectu habito ad figuram, *Balneum Longum*, aut *Oblongum* appellari debeat, quum longitudine ad latitudinem comparata, Balneis reliquis *Longius* appareat: Longitudo enim parte plus quam dimidia latitudinem ejus superat. Balneum hoc *Calidissimum* olim dictum, eo quod scatebrarum Calor in eodem caloris gradu, aut Tenore *inalteratus* semper persistat, secus ac in *Regalis* Balnei aquis accidit, quæ nunc Calidiores, aliquando minus Calidæ existunt, prout Scatebra *Maxima*, ad Calorem Balnei augendum minuendumve, pro *Servientis*, aut *Ductorum* Voluntate, inclusa, aut exclusa fuerit. Hoc luculenter apparet ex *Observationibus* quas *Thermometri* ope aliquando perfecimus, & graduum caloris *Tabulæ* in fine *Capitis* subjunximus; clarius autem ex *Figuris* in *Appendice* ad Caput IX, quas ob rationes *privatas* visum erat Nobis *nunc* Temporis suppressere. De Leprosoforum Balneolo notatu dignum nihil aliud occurrit, nisi quod * *Scatebram propriam*, & omnium forsan jam *Calidissimam*, obtineat.

Verum ut *Balneorum* omnium Descriptio, numeris quibuscunque possit, absoluta sit, quum à nobis solum necessaria, in præcedentibus, corrente calamo, sint descripta; * alterius *Scriptoris* de iisdem *pressius*, & more magis Oratorio, in quibusdam licet minus cautè differentis verba, hic subjungam; eoque pronius, quod quæ de Balneorum dimensionibus hactenus dicta fue-
runt

occluduntur, Conspicitur porro è Septentrionali latere
Horo-

*Virtute Heroica Amore Patriæ
& fideli in Reges præcipue Nobili THOME
STRANGWAYS, de Welbyrr Sampford in
Comitatu Dorset Armigero Affini plurimū
colendo Vee non SUSANNE Ioannis RIDOUT
Armigeri filia & Heredi Consanguineæ utpote
Aviniculi Natæ Oblonoi Balnei. vuloo
Calidi Ichnographiæ Oblatione
Autor V S*

Cap. 1.

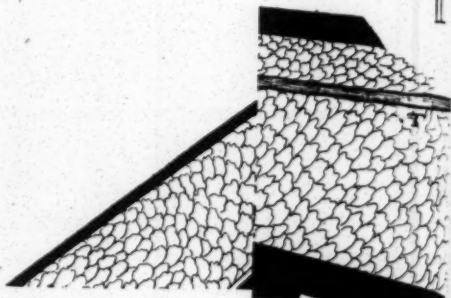
runt, de for
telligenda sim

Regii Balnei
figuram aspectu
bus continetur
Sexaginta per
ginta novem
dilibus compo
des quinque,
quinque longi
tuor. Medi
nea moles e
patente transi
commodo, tum
eo loco scatebr
interva sessa
tamen in utro
longo ordine
quibus subduc
rent, imo quot
Austrum vero
longitudine pr
sul fidere nolen
que duri homine
Substernitur u
pavimentum
insistere, aut in
in promptu sunt
annuli ferrei,
præterquam ab
neum, quatuor
Scalorum vultu
tempestivis, que
occludantur, C

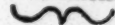

OME.
2rd in
lurimū
IDOUT
2. utpote
ulgo

runt, de fornicibus, & Scalis, non comprehensis, intelligenda sint.

De Balneis
Bathonicis.

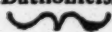
Regii Balnei, per pauculis à summa æde passibus disjuncti, figuram aspectumque sic accipe; Exclufis parietum, quibus continetur, scalarumque recessibus, in longitudinem Sexaginta pedes porrigitur, patetque in latitudinem Triginta novem; fornicibus vero, scalarumque gradibus, & sedilibus comprehensis, adjiciendi utrique dimensioni, pedes quinque, ut proinde fit omnino pedes sexaginta quinque longum hoc Balneum, latumque quadraginta quatuor. Medio secundum longitudinem spatio, stat Liginea moles eleganti opere, turriti instar Tabernaculi, patente transitu, affixisque cum introrsum, magno Lavantium comodo, tum extrinsecus scamnis, dum prorumpentium eo loco skatebrarum, à modo obambulantibus, modo per intervalla sessitantibus, primus fervor excipitur. Sunt tamen in utraque extremitate, tum ad septentrionem longo ordine fornicati recessus circiter * XIV, in quibus subducentibus se ab imbribus, si quando ingrulerent, imo quoties libitum cuique est, considerare licet. Ad Austrum vero sedilia duntaxat in propatulo tota muri longitudine protenduntur. Adhæc subjiciuntur nimium susfidere nolentibus Mobilia Saxa, quæ Balneatores, utique duri homines, pulvinorum molliori vocabulo cohonestant. Substernitur undique duplici, latoque admodum gradu, pavementum usu tritum & lubricum, cui propterea, ut insistere, aut ingredi, sine casu aliquo, aut prolapsu possis, in promptu sunt parietibus affixi, quos manu prehendās, annuli ferrei. Ex circumstructis superne pergulis, præterquam ab australi latere, despectus patet in Balneum, quatuorque diversis ex locis descenditur, apertis Sclarum valvis, quæ dominicis diebus, horisque in-tempestivis, quemadmodum in cæteris etiam urbis Balneis, occluduntur, Conspicitur porro è Septentrionali latere

Sal. Bathonia &
Aquisgran.
Comparat. Epist.
Sest. 15.
Balneum Regi-
um.

* Numerantur
fornices XXVI.
præter australes
duos latines.

Horo-

De Balneis
Bathonicis.

Horologium tum solare, tum rotatum, quo monearis ne præstitutum in Balneo Tempus excedas. Ornauit hujus Balnei muros, ejusdem qui pavimentum etiam substravit, Francisci Stonori de Stonoro, Equitis aurati munificentia eximia, superadditis è Sædili lapide tortuosis cancellis, cujus etiam extant inserta Australi muro Gentilitia Insignia, & prope Bladudi Britannorum Regis imago, cum inscriptione Anglica, quam verbum è verbo sic reddimus. BLADUDUS, LUDHUDIBRASII, OCTAVI A BRUTO BRITANNORUM REGIS, FILIUS, PHILOSOPHUS JUXTA AC MATHEMATICUS MAGNUS, ATHENIS EDUCATUS, HÆC BALNEA PRIMUS RETEXISSE, FUNDASSEQUE TRADITUR, ANNIS ANTE CHRISTUM SEXAGINTA TRIBUS SUPRA OCTINGENTOS, HOC EST, ABHINC BIS MILLE QUINGENTIS ET TRIGINTA QUINQUE.

ANNO DOMINI. MDCLXXII.

Sæd. 16. Regina
Balneum.

* Australes
tres, & Borealis
unus latior.

Reginæ Balneum, hujus muri solius interpositu, Regio adjungitur; estque illo fermè dimidio angustius, quippe cujus æqualia undique latera, Sedilibus itidem fornicibusque comprehensis, nulla quadrati parte triginta pedes excedunt. Sunt hic à lateribus, * tres, quatuorve latiores fornices in quorum singulis percommode sex vel septem unà consideant, substerniturque pariter etiam duplici gradu ex quadrato lapide pavimentum, & parietibus adduntur, quos, ne prolabaris, arripias, annuli ferrei. Constat hoc non ex suis, sed influentibus. patente semper ostio, Regis Balnei aquis, eo temperatioribus quo sunt origine remotiores. Binis duntaxat, ab Occidente, Scalas huc descenditur, * inter quas reductus interior aquarum secessus est, valvisque clausus, decem circiter pedum longitudine, latitudineque pari. Cæterum, haud scio majorine advenarum commodo, an loci ornamento sint densæ

* Ab australi
utrinque parte.

ſæ admodum, excellæque privatorum domus, quæ tanquam Theatrali ambitu hæc Balnea includunt. Siquidem & conclavia intus plurima nitidaque Supellectile inſtructa, Hoſpitibus excipiendis in promptu ſunt, & eminentes extrinſecus è ſcëlilî lapide cancelli pergulæque, Jucundiſſimo proſpectu, alliciunt advenas, & quod Caput eſt expeditior hinc patet, vel ex cubiculis ipſis, in adjuncta Balnea deſcenſus, quam vel geſtatoriis ſellis, quibus remotiores advehantur, opus ſit.

De Balneis
Bathonicis.

Inter orbis Compita, ac velut interiore in ſinu, ſunt alia duo Balnea, magnitudine, murorumque quibus cinguntur altitudine non admodum inter ſe diſſimilia, Crucis nimirum Fervidumque, paſſuum circiter Triginta ſpatio inter utrumque interjeſto. Habet Crucis Balneum Sedilibus fornicibus, & gradibus Comprehenſis, pedum tantum viginti novem longitudinem; latitudinem vero viginti trium; eſt tamen oppido Concinnum, commodumque: Elegans ſane, medio ſpatio, conſurgit moles, cujus diſtincta in orbem Columellis Sedilia, abſidesque, Conopæi inſtar, teſtudo modica Coronat, quam * hoc anno expaſſæ * 1675. plumbeæ laminæ additamento, tanquam reſtitutæ hic Sanitatis Anathemate, dilatavit Gulielmus Cous, Northamptonienſis Armiger. Ornamento eſt Superius LEO Erectus triumphalem Unguibus Crucem præferens, qua Vicit Leo de Tribu Judæ, & a qua inditum huic Balneo nomen Veriſimile eſt. Triplex hic, opportunitis horis, patefactis Sclærum valvis, eſt aditus, & extructi, ſpectantium commodo, in utraque extremitate, Xyſti, quorum uno locum auxit, hoc itidem anno, vir inter Angliæ Procereſ, de hac Urbe præclare meritis, ROBERTUS Baro Brookeus.

ſecl. 17.
Balneum Crucis.

Gul. Cous
Armiger.

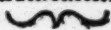
Balneum Fervidum, cum Sedilibus & Fornicum Sclærarumque reſeſſibus, eſt longum Triginta pedes; latum vero Oſtodecim; habetque extremorum unum altero explicatius, ſibiſque adjunctum, cujus ſupra meminimus, Lepororum Balneolum.

ſecl. 18.
Balneum Fervidum.

D

Intrant

De Balneis
Bathonicis.

*Intrant hæc Balnea Viri subligaribus linteis umbilico
tenuis induti, pileolisque nocturnis ab aura defensi,
cætera nudi, nisi cui libuerit interulis ex simplici linteo, &
pro more loci vittatis, reliquum corpus tegere; quod antehac
perhibent non sine maculosæ, aut illuvie scabæ Cutis
suspitione factum, eique vitandæ coactos tunc omnes nuda
pectora scapulasque, ut plerisque jam est in usu, ab omni
Contagione integras ostentare. Fæminæ pariter ex sim-
plici, necdum insolato linteo, talaribus vestiuntur
Supparis, quibus pro cuiusque gradu aut arbitrato plus
minusve ab atris tæniis ornamentis additur; quemadmo-
dum & capitum calanticas, & cincinnorum redimicula,
honestioribus quibusque verficoloribus vittis, & lernif-
catis segmentatisque laciniis concinnare, modeste tamen,
& vultu nocturno cultu, mos est. Quin etiam in Crucis
Balneo ipsi confidentium fæminarum fornices, elegantibus
fasciis institisque, aut reticularis affectatæ vericun-
diæ velamentis obtenduntur.*

* Petron.

*Præsto sunt Utrique Sexui ad obsequia omnia paratissimi
Balneatores, nisi malis fæminas ancillantes cum * aliquibus
Balneatrices dicere: Præsto inquam sunt qui claudicantes
infirmosque sibi innixos sustineant, & modo ægros manibus
artus defricent; modo Anthæ subditos vehementiore
iubeat, tanquam Torrentē, persundant. Libet hic cum
Jordeno annotare hunc Antliarum usum qui apud nos
viget, in exterarum gentium Thermis vix usquam adhi-
beri, sed, illarum loco, Stillicidia quædam, sive quas Itali
Duccias vocant.*

Hor. Sermon. I.
1. Sat. 3. Ju-
ven. Sat. 6.

*Sed neque per Balneorum præfectos, quorum cum
Balnea tempestivis horis aperiendi claudendique, tum ne
quid indecore fiat, cavendi munus est, quadrante lavari
hic licet, dum expectatis, non pactis majoribus donis
opipare habeantur.*

*Augendo porro famulantium numero adsunt etiam ad-
dactæ mercedulis Verulæ, quæ madidis redeuntium pedibus
Subster-*

Substernunt in gradibus panniculum; ut nihil dicam De Balneis
de Cubiculariis, aliisque administris, qui lodicibus illico Bathonicis.
ac Stragulis involutos, vel in proximorum conclavium
Cubilia inferunt, vel gestatoriis Sellis, remotiora ad Ho-
spitia, portant.

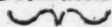
Ad ea quæ de Antliis jam dixi addendum quoque Se&. 22.
nonnullas hic esse, quas. non satis apto nomine, * Siccas * Quia in Siccas collocantur.
vocant, quod in adjuncto Balneis Conclavi, in Sicca sede-
cula collocato vestitoque, cuilibet unumquodpiam membrum,
cæteris intactis, perfundi possit; suntque illorum potissi-
mum commodo adinventæ, quorum calori renum, aut alio
cuiuspiam morbo, totius corporis immersio obfit,

Absterfis præterea Sordibus, Regis Reginaeque alter-
nis diebus renovantur aquæ; Singulis vero Crucis, servi-
dique, quippe angustioribus, eoque citius inquinandis, &
sepius repurgandis, &c. Huc usque Ingeniosus Autor,
& Ingenius.

A prædicta dimensionum Varietate Aquæ Balneis Ab aquâ conten-
tâ differentia
Balnearum.
Contentæ differentia deducitur. Ad curiositatem hanc
ulterius insequendam, solita mensurandi via, ope &
ingenio Ricardi Collins inveni, Longitudine, Latitu-
dine, & Profunditate, (quæ in Balneis omnibus ea-
dem existit) accurate apud locum æstimatis, & com-
putatione postea, ut artis est, inira, Balneum Regale, Aquæ quantitas
in Balneo Regis.
quatuor aquæ pedes & sex digitos occupans, fornicibus
Scalis, & Sedilibus excelsis, Aquarum Thermalium
dolia (vulgò Tonnas) Trecenta & quatuordecim,
cum triginta sex Cadi partibus in se continere. Com-
prehensivis autem recessibus, & Sedilibus, Trecentas
quadraginta sex Tonnas, duos Cados, & triginta sex
Congios, intra ambitum suum Complecti. Ad statam
altitudinem aqua, altius ascensura, quum pervenerit,
in aquæductus Superiores, dictos **The Wents** libe-
re pertransit, & Canalicium quorundam in fundo Bal-
nei ope, Vulgo **The Gouts**, qui implente Balneo
occlu-

De Balneis
Bathonicis.

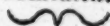
Crucis.

Calido.

occluduntur, & deplente patent, in fluvium exoneratur. *Reginæ Balneum* Continet *Tonnas octoginta unam, Tres Cados, & undecim partes.* Regalis itaque *Balnei* Scaturigines regales, (quæ Balneo *Reginæ* etiam complementum afferunt, scatebris in eodem, ut dictum, nullis existentibus,) undecim, aut circiter, horarum spatio, *Thermalis Aquæ Quadringentas Viginti Septem Tonnas, quinque Cados, & quadraginta septem Congios,* sive Cadi partes minimùm eructant. Continèt autem quodlibet dolium, dictum *Cum,* (cui *Culeus* Romanorum præcipue respondit,) Cados quatuor *Cadus* quinquaginta sex *Congios,* complectitur; *con-*
giusque constat ex *libris* octo. *Crucis Balneum Ton-*
nas quinquaginta tres, & quadraginta septem Congios comprehendit. Repletur spatio quindecim horarum. *Calidum* vero dictum, *quinquaginta quatuor Tonnas; & Congios viginti Septem* continet. Complementum recipit spatio duodecim horarum. Ad majorem rei illustrationem, sequentem *Tabulam* bipartitam placet annectere.

Tabula

Tabula <i>Pugianæ</i> mensuræ, Balnei Regalis.			Mensuræ Reg. Baln. <i>Auto- ris</i> Tabula accuratio.		
Lo.	La.	Pro.	Lo.	La.	Pro.
p.	p.	p. d.	p. d.	p. d.	p. d.
65	44	4 6	62 10	45 8	4 6
To.	Ca.	Co.	To.	Ca.	Co.
346	3	34	346	2	36
Lo.	La.	Pro.	Lo.	La.	Pro.
p.	p.	p. d.	p. d.	p. d.	p. d.
60	39	4 6	57 10	40 8	4 6
To.	Ca.	Co.	To.	Ca.	Co.
288	30	28	288	3	5

*Fornicibus, &c.
Comprehensis*

*Fornicibus, &c.
Exclusis.*

In præcedenti Tabulâ notandum est, *Lo*, Longitudinem; *La*, Latitudinem; & *Pro*, Profunditatem designare. *To*, Tonnas; *Ca*, Cados; *Co*, Congios, denotare. *p*. pedes; *d*, digitos, exprimere. Ad cujus Balnei Regalis Tabulæ normam, cæterorum Schema, ad placitum, quilibet adornare potest, & cum ratione superiùs Subductâ, conferre.

Quod

De Balneis
Bathonicis.

A Gradibus Caloris discrimen.

Quod ad differentiam a gradibus caloris proveniente spectat, Balnea Regale & Calidum putantur vulgo haud aliter inter se differre, quam Regine & Crucis, illudque ultimò memoratum Temperatius existere. In gradu itaque Caloris Summo prout nunc se habent Supputantium Calculi, ponitur Balneum Regis; ab illo Fervidum; dein Reginense; & in gradu multum remisso, miti tamen, & blando Crucis.

Balneum Calidum olim Calidissimum.

Notandum quæ dicta sunt de Gradibus Caloris ita intelligenda, ut Bathonienses incolæ, & medici etiam, ab annis aliquot retro actis, tradiderunt. Calidum autem, sive Fervidum, olim habebatur Calidissimum, unde nomen obtinuit *ἡ θερμὴ*. Reliquis Calidis quidem Semper, quibusdam licet gradibus infra Calidum dictum, existentibus. Hinc Jonesius ait, de Thermis * annis retro amplius centum lingua Anglicana differens. Ex dictis ratio colligitur cur Aquarum Bathoniensium pars erumpit Calidissime, ut Balneum Calidum; Alia Calida moderate, ut Crucis; Alia inter utrumque, ut Regium. Et alibi: Balneum Regis Calidum est inter ambo altera.

* An. 1572.
Baths aide fol.
16. l. 2.

Fol. 21. l. 2.

Argumenta pro
Calore Summo
Balnei Calidi.

Imo Caloris, hujus Balnei præ Cæteris, argumentum videtur, quod acidum ejusdem adeò citò evaporet. Nam si gallas contusas, pulveratas, aut sectas Balnei hujus aquæ Commisceas, color atropurpureus statim apparebit: facultatem autem hanc Tingendi omnium Citissime Balneum hoc amittit, quemadmodum ex Observationibus sequentibus evidenter apparet, eo quod Caloris gradus ut videtur intensus maxime, particulas ad Tincturam creandam requisitas violentè protrudat, & ita citò ex aqua ipsa, vi quadam, pellat, ut diu colori purpureo continuando pares haud relinquuntur. Quin & Tingendi vim Crucis Balneum, præ isto Regis, diutius retinet, imo omnium diutissime Crucis, quod minimum

Vid. Observationes Chromaticas.

Vid. Obs. 15.

minimum caloris gradum obtineat, quo Tingentes particulae in aqua paciores multo & Sedatae diutius existunt. Ex hac tingendi qualitate *caloris gradus* Supputandi videntur, quorum *infimus* est Balnei Crucis, quod tingendi facultatis *tenacissimum* est; *medius* Regis, quod *Secundo loco Tincturam amittit*; & *Summus* Calidi, a cujus Balnei aqua Tinctura dicta *citissime* vanescit. Et hoc antiquae experientiae consonum apparet. Observatu insuper dignum est, Balnei hujus aquam ista coeterorum *leviorem* inveniri, tametsi *contenta*, in eadem aquae quantitate *majora* observentur, quod aut *menstrui differentiae* referendum est acceptum, aut potius *caloris gradui*, qui in hoc Balneo major existens, aquam ita rarefacit, ut majus Spatium occupans, quantitate revera minori, ideoque leviori, mensuram repleat. Addo Balnei hujus *nitrosas stirias* robustas, & compactas, majorem *Caliditatis* gradum arguere, quas *effervescentiae*, & consequenter *Caloris*, gradus major invigorare, maturescere, & ad perfectionis statum perducere, & exaltare videtur, *prae istis Crucis*; imo stiriarum *Regalis* Balnei aemulas, si non crassiores stirias reddere, hoc Balneum observatur. Quid de *Regalis* Balnei calore *Summo* sentiendum sit Lectoribus relinquo, communi autem ore, *Regio* favente, dicunt *Incolae*, ob amissam, aut alio vergentem Scatebram, *Calidum* Balneum jam, quoad gradum Caloris, infra *Regium* subsidere.

Vid. Obser. 12,
13, 14, 15, 16.

Vid. Obs. 75.

Porro *Caloris gradus* ita expressit Elegantis Epistolae Autor saepius memoratus: *Regium Balneum*, inquit, *servore Caetera, & laxitate superat*; ad cujus calorem proxime accedit, quod vulgo hactenus, tanquam *Regis*, Fervidi nomen obtinuit, quamvis eodem Caloris intervallo isthuc quidem Regio concedat, quo Crucis Balneum illi quod *Reginae* dicimus. Spectato itaque Caloris gradu, tertio loco censetur *Reginae Balneum*, quod quum nullas habeat Scatebras suas, defluentibus de Regio proximo,

R. P. Epist.
Sect. I.

quippe

De Balneis
Bathonicis.

quippe interposito tantum muro, aquis, ad eandem qua
Regium altitudinem impletur, eo Temperatioribus, quo
sunt remotiores à Scatebris. Calore postremum est
Crucis Balneum, cujus sunt quatuor solummodo Scaturi-
gines, & his plus quam in Cæteris Nitri inesse asserit
Jordenus. * De Leprosorum immundorumve Balneolo
nihil attinet dicere quum non aliud sit quam Fervidi addita-
mentum, ejusque ex perfosso pariete profluat, quemad-
modum etiam, licet majori distantia, manantibus ex Re-
gio aquis Equinum adimpletur; oclusâ ad easdem re-
tinendas Cataracta, quoties mobidos equos immer-
gendi necessitas id postulat.

* Vid. Obs. 78.
ubi equalis Ni-
tri quantitas in
Regio asseritur.
Ibid. etiam Obs.
67. 68.

Thermometri autem globo, in *Thermas* omnes nuper-
rimè immerso, *Caloris gradus* sic se habuerunt, unde
patet quæ de Summo caloris gradu, olim in Calido ob-
servato, dicta sunt, de Regalis Balnei Scatebra maxi-
ma partim inclusa intelligenda esse; quum, Scatebrâ
totâ intra Balneum Regium comprehensâ, Regalis ca-
lor, istum Calidi excedat.

BRITANNICIS.

Balnea.

Balneum.	Regale.		Regine.		Crucis.		Calidum.		Leproforum.		
	pe.	d. pa.	pe.	d. pa.	pe.	d. pa.	pe.	d. pa.	pe.	d. pa.	
Vapor.	æ.		h.		h.		h.		h.		
	0	06	1	0	01	8	0	01	5	02	9
Superficies.	æ.		æ.		æ.		æ.		æ.		
	0	11	7	0	11	2	0	06	1	01	01
Fundum.	æ.		æ.		æ.		æ.		æ.		
	1	05	1	1	03	2	1	04	5	1	05
Media pars.	æ.		h.		h.		h.		Ob Scate-		
	0	11	9		1	02	6	1	2	5	1
	h.								4	8	
	0	1	04	0							
Antlia Sicca extra Balneum.	æ.							æ.			
	1	06	3					1	07	2	
Antlia aquæ potabilis in Balneo.	æ.				æ.		æ.				
	1	08	1		1	05	0	1	07	1	
Antliæ Communes.	æ.		æ.		æ.		æ.				
	1	05	4	1	02	5	1	04	6	1	07
Scaturigo Regalis Maxima partim, Balneo pleno.	æ.										
	1	00	1								
		Superf.									
Eadem Tota, Balneo depleto	æ.										
	1	08	7								
		Fund.									
Scatebra Leproforum nuper intra Calidum inclusa.									h.		
									1	09	1
										Fund.	
Conclave.					0	10	6				
					Superf.						
Culina.	æ.										
	1	05	1								
		Fund.									
Balnei Calidi Antlia, in B. Crucis aquam derivans.								æ.			
								1	07	1	

Hinc, inter alia, apparet,

Observatio-
nes Ther-
moscopi-
cz.

I.
Quod Regalis Balnei Vapor æqualis sit calori in Superficie Crucis.

II.
Quod Crucis Superficies, dimidio ferè Temperatior sit Regina.

III.
Calorem Superficie Regalis, quinq; decimalibus Reginae excedere.

IV.
Balneum Calidum, ut plurimum, Calidius esse Regali; & Crucis fundum Æstate, infra Calorem Mediæ partis Calidi subidere Hyeme.

V.
Quod Scatebra Regalis Maxima Tota, depleto Balneo, tres digitos, & totidem Decimales, Calidior sit fundo Calidi; quod valde Notandum.

VI.
Quod Leproforum Balnei Fundum, implente Balneo, Septem Decimalibus excedat Calorem Longi, ob scatebram propriam, jam intra Calidum inclusam.

VII.
Quod è Balneis majoribus, Calidum, sive Longum, Æstate perpetuò sit Calidius, sive majorem caloris gradum constanter retineat, in Superficie, Medio, & Fundo; Vapor autem ejus Hyeme, calore cedat Æstate Vaporì Balnei Regis.

Hi sunt Caloris gradus, quantum possint, Certi, in quibus respectus præcipue haberi debet ad Calidum, cujus calor variari nequit; calore Regis & Crucis sæpius mutato, ad illorum arbitrium, qui Balneis inserviunt; unde caloris graduum differentia in Regali & Longo, Æstate & Hyeme.

Ichnographia

A
B
C
D
E
F

G
H

I
K
L
M
m
N
O
P
P

Q
R
S
T
V

Ichnographiæ Regalis Balnei depleti

Explicatio.

- A** *Scatebræ implentes Balneum.*
B *Moles Lignea in Medio, Crux vocata.*
C *Pars interior Crucis, Culina dicta.*
D *Sedilia circa Crucem Externa.*
E *Gradus Lapidei in fundi lateribus.*
F *Scatebra Maxima cisterna plumbea inversa testa, ad Antliam Siccam derivata.*
G *Antlia Minima super Cisternam.*
H *Canalis plumbeus Minor, per quem Thermarum aqua a Scatebra Maxima, mediante canali plumbeo majore, ad Antliam majorem derivatur.*
I *Antlia Major, Donum H. Browne Merc. Lond.*
K *Fornices & Scamna lapidea.*
L *Pulvilli lapidei super Scamna, & in Fornicibus.*
M *Gradus descensus in Balneum.*
m *Postes majores Balnei in Angulo Orientali, & Occidentali; & Minores in Angulis Crucis.*
N *Scala Austro-occidentalis, sine Camino.*
O *Scala Boreo-occidentalis D. Berklei Carne.*
P *Scala Reginæ dicta, cum Camino.*
p *Pavimentum, & spatium linteo Velatum, ubi Antlia Major Constituitur.*
Q *Scala Tri-tunalis, cum Camino.*
R *Fasciculi Bathonici in Sclarum Caminis.*
S *Gradus Boreo-Orientales in Cæmeterium.*
T *Ductorum, & Ductricum Casæ.*
V *Sphæristerium dictum olim.*

- W *Fornicum prospectus Superior & inferior, cum annulis annexis.*
 X *Ductores in Fornicibus Balneum purgantes.*
 Y *Pergula Lapidea Cancellata supra Fornices.*
 Z *Area circa Balneum ad spectandum.*
 ** *Tigna transversa in Angulis Orientalibus.*
 ☐ *Aquæductus inferior ad deplendum Balneum.*
 *** *Gradus Septentrionales ad introitum in Cæmeterium.*
 x *Ostium Orientale ad Abbatiam.*

Ichnographia Reginensis Balnei: Explicata.

- a **R**eginæ Balneum depletum.
 b *Aqua a Regio influens ad implendum.*
 c *Columna in Medio Coronata.*
 d *Saxa in fundo a Conclavi ducentia ad Columnam.*
 e *Conclave dictum The Parlour.*
 f *Canalis plumbeus Minor ad Antliam.*
 g *Antlia, donum H. Browne Merc. Lond.*
 h *Sedilia fornicata, & Scamna Lapidea.*
 i *Pulvilli lapidei super Sedilia, & Scamna.*
 k *Aquæductus inferior ad deplendum Balneum.*
 l *Concurfus aquæductuum Reginensis & Regis in area Tri-Tunali, lapide tectus, unde aqua Canalibus quibusdam bifariam vergentibus, in fluvium exoneratur.*
 m *Tri-Tunalis area.*
 n *Introitus in Hospitia Tri-Tunalia.*
 o *Hospitium D. Swallow,*

p *Scala*

- p *Scalæ gemellæ, sine Caminis.*
 q *Gradus descensus in Balneum.*
 r *Gradus Hospitii Cervini Scalæ dictæ The Parlour.*
 f *Scalæ Cervinæ Camina, cum fasciculo.*
 t *Gradus Communes descensus versus Scalas.*
 u *Via publica lapidibus substrata ad Antliam Siocam.*
 w *Ad Hospitia dicta Hart-Lodgings Introitus.*
 x *Transitus ad plateam.*
 y *Fores spectantes versus plateam dictam Stawlestreet.*
-

Thermæ Crucis.

Explicatio Figuræ.

- A *Scatebræ implentes Balneum.*
 B *Moles Magnifica Marmorea, in Medio nuper erecta, Crux vocata.*
 C *Sedilia intra Columnas Crucis.*
 D *Sedilium istorum pars exterior ibidem; & Sedilia in Fornicibus.*
 E *Saxa Mobilia in Sedilibus, Pulvinaria dicta.*
 F *Columnæ circa Crucem in angulis ejusdem.*
 G *Antlia Major, donum S. Harfnet Archiep. Eborac. & H. Maii Armigeri.*
 H *Antlia Minor, ad potandam Aquam*
 I *Canalis Plumbeus, a Balneo Calido ad Crucis, recisus.*
 K *Pulvilli in Scamnis Lapideis.*
 L *Pavimentum Lapideum ad Latera Fundi.*

M *Gradus*

- M *Gradus Descensus in Balneum Tripliciter.*
 N *Scala Austro-Orientalis cum camino.*
 O *Scala Boreo-Occidentalis cum camino, prope Hospitia*
     Venusta Gualteri Gibbs Aldermanni.
 P *Scala Boreo-Orientalis sine camino.*
 Q *Fasciculi Bathonici in Sclarum caminis.*
 R *Xystus ROBERTI nuper Baronis BROOKE.*
 S *Aquæductus inferior ad deplendum Balneum.*
 T *Depleti Balnei Aquæ Transitus in Fluvium.*
 U *Gradus Exteriores Ascensus in cameram Fidicinum.*
 W *Platea circa Balneum lapidibus substrata.*
 X *Colluviaria Externa.*
-

Balnei Longi vulgo Calidi Ichnographiæ *Explicatio.*

- A *Scatebræ in fundo Scaturientes.*
 B *Cisternæ Operculum perforatum.*
 C *Lapides & pars Balnei sicca ad latera.*
 D *Crux in Medio Lapidea.*
 E *Fornices.*
 F *Saxa dicta Pulvinaria, in Fornicibus.*
 G *Gradus descensus in Thermas a parte Septentrionali.*
 H *Gradus introitus ab Austro.*
 I *Lapis magnus ad introitum.*
 K *Postes ab utraq; parte.*

L *Foramen*

- L *Foramen in Muro ad replendum Balneum Leproforum,
decidente aqua e Balneo Longo.*
M *Transitus aquarum in depletionem Balnei.*
N *Canales plumbei ducentes ad Antlias.*
O *Spatium intra quod Antlia includitur.*
P *Gradus exteriores ad Antliam siccam.*
Q *Antlia Sicca intra Cameram.*
R *Gradus externi rotundiores ad Xystum Balnei Longi.*
S *Platea circa Balneum.*
T *Colluviaria in Platea Occidentali.*
U *Leproforum Balneolum.*
W *Gradus descensus.*
X *Scamnum Lapideum cum pulvillis Saxeis.*
Y *Scatebra Leproforum Balnei, intra Longum jam inclusa.*
Z *Leproforum Cubiculi.*
** *Leprosi, alii nudi in lectis Stramineis; alii Stragulis honestius cooperti.*
-

Tandem,

Tandem, in Capitis hujus Complementum, & Amici (qui Versiculos Elegantes ad Me serius transmisit) memoriam, Duodecasticon quod sequitur, in Honorem Bathoniæ, in hoc capite descripta, placet subjungere.

Ad Authorem.

EST Locus intra Anglos multum celebrandus *Aquarum*,
Quæ *Nativa* tulit *Mira*, *Benigna Dea* ;
Semina Virtutum at *crassis* latuere *Tenebris*,
Et *Nox* incubuit *longa* *Salutis* aquis ;
Dulcia pugnabant *Salsis*, *Frigusq;* calore,
Dum *Natura novam* sollicitavit *opem* :
Luctanti *Matri GUIDOTT* insigniter aptus
Adstitit, & partum liberat, arte *Sagax* ;
Utg; olim *Hebræas* undas *Cœleste* movente
Vi, profugum *morbi* se dedit *omne* genus.
Parce, precor, *nimis* haud dicenti, *peste* remotâ,
Jam *Nova* prolatis *Vita* resurgit aquis.

P. B. Armiger.

CAP. II.

De quibusdam ad *Thermarum Bathoniensium*
naturam spectantibus Univerſim.

Capitis Summarium.

Error circa *Balneorum* contenta refutatus. *Salis* cujusdam in *Thermis* existentis proportio. *Thermarum* ſal *Alcaliſato-Nitroſum*, & *acidum*. Experimentum circa *Tincturam Aquarum Thermalium*. *Andreæ Baccii* *teſtimonium explicatum*. *Lutei coloris* diutino *Thermarum* uſu *Balneantium* cutem, & *Veſtimenta* *inſicientis* cauſa, ochra. *Plures* ejusdem ſpecies. *Calcarius lapis* non in *Thermis*. *Muſcus* cauſa (partim) *viroris Aquarum Thermalium*. *Viriditatis Semina* in *Aqua Thermalis tepida* continentur. *Thermalis Aqua Ferrum* exedit. *Ochra* in *Contentis* raro apparet. *Aperti Balnei Aqua* in colorem purpureum cum gallis non mutatur, & ratio. *Color viridior* in lapidibus circa *Balneum*, unde. *Argumenta quædam* ſuadentia *Vitriolum*, ſaltem *vaporem* ejus, *Thermis* ineſſe. *Nonnulla Nitrum*.

UT ad *Thermarum* Naturam accedam propius, quædam hoc in Capite tradenda Univerſaliter, & ad magis particularia deveniendum inferius. Cum autem quæ hoc Capite traduntur fuerant, magnam partem, primo obſervata, & ad Virum Doctiſſimum, & Celeberrimum, D. Edoardum Greaves Baro. * Anno Dom. nettum, † *maxwell*, *Epistolari modo* dudum * ſcrip- 1675.

De quibus-
dam ad. &c.

Error circa Bal-
neorum conten-
ta refutatus.

scripta, priorem locum jure vendicant, & agmen ducunt haud immerito.

Et hic quidem primo non animadvertere non poteram *Opinionem* quandam obtinuissē, nec traditam solum, sed prelo confirmatam. quod *Thermarum Aquæ* jejunæ omnino fuerint, & *Sedimento* vacuæ, adeo ut parum aut nihil in se continerent, unde earundem natura clarius elucescat; quodq; illud quod *Balnea* reddit efficacia, non *Substantialiter*, *materialiter*, aut *corporaliter* inest; sed *potentialiter*, *virtualiter*, & *formaliter*; sive

*Car. Claramont ut * *Authoris* verbis utar, *ἡ δὲ μὲν μακρὸν ἢ ἐνεργεία*
de Aer. Aq. &
loc. Terr. Angl.
p. 32. in Marg.

* De Bain Ba-
thon. p. 12.

Idem etiam putavit * *Vennerus* Bathoniensis quondam medicus; *Causa est* inquit, quod *Thermæ* Nostræ *Substantiam Mineralium Corporalem*, neq; in se, nec in *Cavitatibus adjacentibus* contineant.

Contentorum in
Aquis Ther-
malibus propor-
tio.

Iam vero labor haud difficilis evincere potest, *Thermarum* aquam, suapte licet natura albam, & ut ipsum vitrum, si ab Antlia sit hausta, pellucidam, cænosæ tamen materiæ lapidæ, & salinæ, particulis plurimis transparentibus admistis, non parum continere, quæ proportionē, nisi meus me fallat calculus, *drachmarum duarum* in singulis congiis reperitur. Sane hoc ita se habere lubentius pronuncio, cum uncias non paucas comparaverim, *Organis terreis*, *ferreis*, *campanarum* materia confatis, & *Vitreis* elaboratis, & etiamnum uncias tres aut quatuor paratas habuerim, præter illas, quas pluribus experimentis alias insumpseram.

Quantitas Sa-
limum in Congio.

Maxime autem hoc in loco annotandum occurrit, me, laboribus meis secundante DEO, in illud quod *Balnea Efficacia*, ut puto, reddit *maximè*, incidisse; quod quidem in *Corpore Salino* nidulari videtur, & molis minoris multò existit, *Thermalibus* Aquis comparatum; adeo ut vix plura quam *grana quadraginta* Congius unus Aquæ complectatur. Quod restat non salinum,

salinum, duorum ad tria, ni fallor, proportionem servans, partim vergit ad albedinem, asperioris, & *indolis* *cujusdam lapideæ* existit, in consistentiam lapideam haud facile solubilem, sponte concreescens; partim levius, cænosum tamen, luto aut Margæ non multum dissimile, & a particulis salinis, & asperis, quibus superimponitur, spontaneo secessu, manifestò se prodit.

De quibusdam ad, &c.

Iam vero, quùm Vires *Thermarum* maximæ in *Sulphureis Salibus* consistant, quæ, experimentis Certissimis, *alcalifata* etiam, & *Nitrosa* apparent, & *Spiritu* quodam, seu vapore, *Acida*, Bitumine & Sulphure secundario solum, non, ut *salia*, nisi quatenus Sulphur cum *sale* commiscetur, primario accedentibus (Bitumen enim *accedere* solum, & non *Componere*, inferius dicitur, Sulphur autem *Componere*, & salibus uniri) quumq; alia quædam non pauca fuerint iisdem admista, operæpretium duxi remoras istas, & obices, quibus *salia* premebantur, amovere, & puriorem statum illis, apta præparatione, conciliare, quo cuiusnam indolis fuerint, aut ad quale *Salium* genus pertinerent, luculentiùs appareret. *Alkalizata* dico, aut *Alkalina*, & *nitrosa*; neq; *Nitrum* enim, nec *Alkali* pura, sed cum *Sulphure* aliisq; mista observantur.

Sal Therma-
rum Alkalifa-
tum, Nitrosum,
Acidum.

Porro in Aquis his *Thermalibus* observatu dignum est, quod gallarum *granis tribus*, *quatuorve*, in *Therमारुम* aquæ recentis *libram* injectis, aut grano uno, aut unius dimidio, minori Aquæ quantitati addito; aut aqua calida gallis affusa, *purpurascens* quidam color statim in sequatur; qui paulo post, prout Aqua *Thermalis*, frigidiuscula evaserit, non ita vividus apparet, sed multo remissior. Sin Aquam *Therमारुम* siveris ad frigidam propius accedere, aut actu frigida aqua sit, priusquam gallæ commiscentur, alterationem vix

Experimentum
circa Tincturam
Thermalium
Aquarum.

De quibus-
dam ad, &c.

l. 2. de Ther-
mis, c. 10.

Testimonium
Baccii Expli-
catum.

Vid. obs. 88.

Experimenti
ratio.

effatu dignam recipit, si plura gallarum grana addan-
tur. Et, quod maximè notandum, si *Thermalis* aqua
quæ plene refriguit, igni admoveatur, & gallarum
plures portiunculæ additæ fuerint, Experimentum non
succedit, sed aqua ita pene se habet, ac in Experimento
secundo; haud secus ac olim *Baccius* observaverat,
qui ita ait: *Nulla Balnei Aqua eodem cum successu ac*
laude bibitur longe exportata, quo ad fontem proprium;
maxima enim pars ex ipso fonte haustæ ac delatæ amit-
tunt omnem virtutem; multæ non servantur per hyemen,
dilatæ pluviis; & quæ utcumq; servantur delatæ a pro-
priis fonticulis fieri non potest quin amittant cum calore
suo Minerali, vivificos illos spiritus, in quibus omnis
juvamenti vis consistit, quæ semel amissa, nullo postea
extrinseco calore restituitur; quod valde Notandum.

At verò *omnis juvamenti vis* in halitibus haud con-
sistit. In Aquis medicatis halitibus solum impregnatis,
verissimum affirmo; quæ verò aliis quibusdam sunt
imbutæ, virium tantum amittunt quantum illis hali-
tibus decedit. *Thermæ* autem *Bathonienfes* vaporibus,
sive halitibus constant, & *Salibus* etiam quæ non exha-
lant; licet sales partim exhalare observatio confirmet.

Phænomeni præcedentis ratio videtur, quod halitu
Aquarum *Thermalium* in quo major aciditas, avolante,
illa quæ remanet gallis conjuncta, colori purpureo in
medicatis aquis creando non sufficiat, salibus tamen
relictis, quæ non evaporant, in quibus magna saltem
juvamenti vis consistit. Nec mirum videatur quod
virtutem amissam ignis non recuperet; nam si halitu
Naturali vires aquæ minuantur, multò magis præter-
naturaliab igne proveniente, & *Naturali* succedente,
qui eo tantum abest ut aquam recuperet, ut halitu
constantem, vappidam magis, & effætam relinquat.
Idem in *Spadanâ* aqua observare est, quæ igni admota
cum

cum gallis tingendi facultatem omnino amittit. Imo De quibus-
 observatu dignum est Tincturam amissam a *Therमारु* dam de, &c.
 Scatebrarum calore non restitui, qui tamen ipsi Aquæ Vid. Obs. 56
Naturalis existit. Aquis etiam tepidis, sive *Thermis*
Buxtonensibus, tingendi facultatem *Solis radii*, & æsti-
 va caliditas solent adimere; æstate enim *Atramentosæ*
 non sunt teste *Listero*, de Aq. Medicat. Angl. Exerc.
 pr. c. 4.

Quin etiam observare est partem *acidam* in distilla- Cur aciditas in
 tionibus vulgaribus ultimò ascendere, in aquis autem Thermis, secus
Thermalibus e contrà primò avolare, eo quod ignis ac in distillationi-
 calor illo a fermentatione proveniente vehementior nibus vulgari-
 existat, qui liquoris partes aqueas inspidas leviores bus, primo ascen-
 confestim elevat, salibus *gravioribus* in fundo relictis. dit.
 E contra vero, fermentationis, si ad ignem actualem
 comparetur, *mitior* calor, *Thermalium* Aquarum poros
 solum aperit, quibus halitus, sive Vapor *acidus*, eva-
 cuatur lente, qui in salem non concreescens, & jugi
 succedentis halitus motu, *celerius* elevatus, cum aqua
 mistæ partes magis salinæ *ægrius* ascendunt; ad eun-
 dem sere modum quo in Transpiratione insensili, calo-
 re Sanguinis *miti* existente, vapor emittitur; sanguine
 autem Sudorificis, & medicamentis Calidioribus, *vehe-*
mentius agitato, sudores oriuntur. Sed de his in
 Capitibus de *Acido*, & *Fermentatione*, suo loco, plura Vid. Cap. 7 & 9
 dicentur.

Balneatorum insuper, sive *Ductorum*, Cutis, lintea Thermæ fer-
Balneantium, & in fundo *Balnei* lapides, luteo colore ram Corrodunt.
 tincti observantur. *Ferrei* etiam annuli corrosi, &
 quicquid *ferreum*, in aut circa *Balneum* conspicitur,
 præsertim si diutius ibidem remanserit, comestum
 videtur. Imo ferri frustulum vidi in fundo *Balnei*
 inter lapides inventum, stomacho Aquarum *Therma-*
lium Struthionico adeo exesum ut favum simularet,
 &

De quibusdam de, &c.

Lutei coloris
a Thermis
causa, Ochra.

Plures ejusdem
Species.

& perforationibus quibusdam profundius tentatis, frustulum ipsum instar spongiæ evaserat.

Colorem luteum ab Ochra, quâ *Thermæ* abundant, oriri observavi, cujus haud mediocrem quantitatem suppeditant, adeo ut *libra una* mecum sit, quacum aqua calida infusa, lapides tingo artificiose adeo, ut ab istis in fundo *Balnei* tinctis naturaliter vix liceat distinguere.

Notandum etiam ulteriùs, quo proximè accessum est ad locum, unde Scaturigines erumpunt, colorem luteum eo magis *Saturum* apparere, & luteum intendi; adeo ut in locis quibusdam circa crucem in *Balneo Regali*, & versus angulum australem ad occidentem vergentem, ubi maxima *Balnei* Scaturigo pullulat, *Aquarum Thermalium* ebullientium motibus Ochra ita elaboretur, ut lapidibus affixa, Pictorum laborem præparando præveniat, eoque magis, quod nova materia jugiter affluente purissima evadat; quæ, sordes alibi contrahens, impurior existit: unde in quatuor aut quinque colorum luteorum species, aut gradus, distinguitur, prout magis de contaminante & sordida materia, aut minùs participat.

De Font Medica
cat Angl. c. 4. N.
4.

Et quidem, quum sagaci ingenio pollens medicus *Martinus Lister* M. D. Oxoniensis, & Regalis Collegii Medicorum Londinensium, & Societatis etiam Regiæ Socius, Libro suo egregio de *Aquis Medicatis Angliæ* nuper edito suspicetur me nimis subtiliter distinxisse; regero, mirum quidem videri Autorem adeo sedulum oculatum istius rei testem non fuisse, quando *Bathonia* intererat, quæ sub Communem Ductorum inspectionem cadit quotidie, ut a *Ricardo Stephens* Ductore Primario, relatum habui, qui colorum Varietates, & hanc ipsam etiam Ochram elaboratam maxime, paratus est ostendere.

Prædictæ

Prædictæ Ochreæ distinctionis, potius quam lapidis alicujus Calcarii defensionem in me lubentius suscipio, quod Calcarium lapidem in Thermis contineri nullibi dixerim; imo caput quartum, sextum, & Observationes annexæ, ni multum fallor, contrarium evincunt. Magisterium autem insipidum, quod è lapide Seetili constare passim asserueram, nunc tenuiore forma, aliquando vero crassiore, apparuisse observavi.

De quibusdam ad, &c.

Vid. Cap. 4. & Obs. 83.

Penicilla etiam & panniculi lanei, quibus canales Balneorum, sive Aquæductus inferiores occluduntur, una cum parietibus, ostiis introitus, & postibus, Thermalis Aqua diutius inclusa, quemadmodum hyeme solet accidere, lutea hac substantia intincta existunt, & si illota remanserint penicilla, nec e conspectu remota, odorem fætidum emittunt cloaca quavis ingratiorem, adeo ut Caryophylli, Rosæ, Violæ, aut ambre Pomii halitus longe illi anteposendus sit, & prudentis etiam fuerit venti favorem in hac lucta aucupare. Quin & idem domi expertus sum, ubi, postquam in aqua communi infusa aliquandiu ochra persistiterit, de illa ac de picturis idem dicatur

Panniculorum Ochra intinctum fætoris causa Sulphur.

è longinquo reverentia major;

quod fætenti intra Ochram Sulphuri referendum est acceptum, ut in capite de Thermarum Sulphure dictum est latius.

Vid. cap. 6.

Annotandum ulterius; Tametsi substantia illa lutea magna adeo quantitate in Thermis reperiatur, qua vicinum etiam solum abundat, ut ex locis haud longe distantibus effossis habeam compertum, nihil tamen luteum in Contentis apparere, quod quidem mihi argumento est illam aut evaporare, præsertim quum locis quibusdam ubi halitus opponitur, copiosius adhæreat, & plumbeorum canalium ad reparandum recisorum partibus internis (obice nimirum ibidem posito) copiose satis affixa observetur; aut, (quod vero minus similis

Luteum nihil in Contentis, &c.

lius

De quibus-
dam ad, &c.

Ratio.

Ochra in con-
tenti hyeme
magis abundat,
& Cur.

Vid. obs. 52.

Cur aperti Bal-
nei aqua non
purpurea sit cum
gallis, ac sumpta
a Scaturigine.

lius videtur,) colorem inter evaporandum ignem de-
struere. Vero inquam, minus simile; nam Ochram
vidi sæpius decoctam colorem non remittere, imo
longa decoctione observavi luteum intendi.

Rationem rei præcedentis ita concipio. Quum
Ochra sit, ut videtur, *acidi* si non *materia*, saltem
vehiculum, aperto aere, ab eodem relicta, ad fundum
præcipitat, & partim hoc modo, partim ante ascen-
sum ex aquis, colorem luteum lapidibus apponit, aquas
autem *Thermales* ipsas citissime pertransit. Et quidem
in *Balnei* Aqua particulas quasdam luteas nigrioribus
immistas quilibet observet, qui *Balneum* ingressus, &
vola manus aquam comprehendens, partes minutulas
nigricantes & luteas, pene atomos, isthoc modo
fluitantes conspexerit. Porro, lutea materia hyeme
magis abundare observatur, quam æstate, eo quod
ambientis aeris frigiditas fortius repellat; & brumali
etiam tempestate, quando *Balnea*, minus in usu,
quieta sunt, in *Thermarum* Superficie, cremoris instar
tenuioris fluitat, qui levitè commotus, aquis ad-
miscetur, & demum subsidet: ventoso autem cælo
existente, in sedilia & saxa in *Balnei* fundo præcipitatur,
quibus colorem luteum affigit, & communicat. Aqua-
rum autem *Thermalium* contenta quæ ab *Antliis* pro-
veniunt, non possunt materiam luteam, cum aqua
Balnei aperti, æqualitè continere, eo quod ibidem,
reclusa aqua, halitus deficiat. Quod tamen luteum
quiddam in *Antliata* etiam Aqua, difficulter licet ob-
servatum, remaneat, ex observatione Quinquagesima
secunda demonstratur autoplicè, & inde etiam patet,
quod plumbeis Canalibus internè, ut modo dictum,
adhaerere solet.

Quinetiam videtur quod aperti *Balnei* aqua colorem
purpureum, gallarum pulverè, aut segmentis additis,
minime

minime contrahat, secus ac illa ab *Antliis* eructata, ratio inde petenda, quod halitus *acidus* in aerem emissus, non *aciditatem*, sed *ochram* magnam partem *insipidam* remittat, quæ aquæ impedimento solum est & oneri, *tincturamq;* ita differt, ut tandem post reditum ad *Thermas*, multo minus *acida*, imo ferme *insipida* existens, *aciditatem* avidius imbibendo illam omnino cohibeat; tamen si spirituum deperditio, sive magis ad rem, fugitiuarum partium *avolatio*, ridicula non sit, modo spiritus *substantiales* intelligamus, & aciditatis participes (de quibus Capite VII. plenius agendum) quum aqua ab *Antlia* proveniens, si refrigerescat, *tincturam* diu non exhibeat, licet nihil in fundo præcipitatum remaneat. *Ochra* in *spadanis* aquis, & aliis etiam mineralibus, præcipitata observatur.

Præter *luteum* hunc colorem, de quo alibi plura sunt dicenda, color etiam *viridior* in lapidibus quibusdam in *Balneo* apparet, qui a salibus, forsan, proficiscitur; salita enim edulia, si lapidibus esculenta liceat componere, *viridia* existunt; & si *Vitriolum* admittamus, coloris istius ratio erit intellectu facillima. Quin & *muscus* quidam *viridis* lapidibus undiquaq; in *Balneo* adhærere solet, qui *Thermarum* aquam spectantium oculis *viridiorem* reddit, & scopis & carptariis purgatus, e fundo in superficiem ascendens, ibidem etiam non raro fluitat. *Viriditatis* semina in aqua limpida contineri inde patet quod *Thermarum* aqua patula, ad dies duodecim intra phialam contenta, *virorem* suum fundo, & lateribus vitri adhærentem, deposuerit, eodem fere modo ac in *Balneo* lapidibus apponitur. E genere *Vegetabilium*, & materia videtur e naturæ penû deprompta, unde *muscus* primo incrementum sumit. Peracta hæc observatio ultimo die *Julii* A. D. 1688. Notandum etiam *muscum*, cum *Thermarum* aqua in

De quibus-
dam ad, &c.

Thermæ vi-
lium ferrum
Corrumpunt.

Balneo. diutius perstiterit, majorem reperiri, quam quàm sæpius renovatur aqua, & purgatur *Balneum*, ideoq; hac ratione *hyeme* magis, quam *æstate*, muscus apparet.

Ferrum exedi constat ab aliquo *corrosivo*, quod donec aliter doctus fuero, *acidum* judicabo, licet matura etiam *salia* ad idem contribuant. Ut *corrosionem* ab *Aquis* ipsis *Thermalibus* provenire appareat, in *Lixivio* ex *aquarum Thermalium* contentis parato, *ferrum* infudi, quod illud non secus ac ipsius *Balnei* Aqua, moræ ibidem ratione habita, excedere tentaverat. *Cultri* etiam & *spatulæ*, ad *residentiam* in fundo movendam immissæ, & statim observatæ, dictum factum sere, *rubi-ginem* contraxerunt. Halitum fore *corrosivum* nemi- ni dubium esse potest, qui *annulos ferreos*, supra *Ther- malium* *aquarum* *superficiem* in *Balneo* positos, & *fene- strarum ædium* circa *Balneum* *clathra*, & *sepimenta ferrea*, *corrofa* observaverit.

Argumenta
quædam suaden-
tia *vitriolum*
Thermis inesse.

Porro, ex *arena Balnei*, de qua suo loco, cum *galla- rum infusione* mista, *atramentum* efficitur, quod *lite- ras* primo quidem obscuriores, mox vero planius le- gendas, pingit. E contentis autem in aqua *Communi* maceratis, aut eorundem *lixivio*, cum *exigua quanti- tate gallarum decocti*, *atramentum* componitur, quod statim a *mistura aptum* satis ad *scribendum* evadit; quod licet non a *Vitriolo* in *arena* non soluto, ab *acido* tamen *Ochræ* impresso, provenire potest, ut in- ferius dicetur.

Vid. cap. 7.

Nec prætereundum est omnino, quod *Thermarum* aqua, a *scribis* apud locum optimis, in *atramenti* artificio fuerat diu usurpata, qui *experientia* duce, *atramentum* cum aqua dicta & cæteris vulgo adhibi- tis, confectum, colore nigriorem, & magis durabi- lem, nancisci observantes, medicatam aquam, in usum prædictum, præ *communi* elegerunt.

Quinet,

De quibus
dam ad, &c.

Quinet, quum haud ita pridem aquam calidam *Balnei* contentis pro lixivio apparando affunderem, & liquor in pellem rubrum, quo forte usus fueram, infortuniò inciderat, *rubrum* statim, *palmæ* latitudine, in *nigrum* mutavit, æque facile ac alutariorum atramentum, quo in *Coriis* tingendis, & denigrandis utuntur. Idem, fateor, *alumine* aliis admisto efficitur, illud autem *Thermis* inesse vix audeo asserere, ut in quarto Capite dicendum restat. Quibus addi potest plures tam in ægitudinum remedium utentes *Balneo*, quam medicos ipsos, iudicio acerrimo, & gustu minime vitiato præditos affirmasse, se in *Aquis Thermalibus* vitriolum degustasse; quodq; dubium mihi esse non deberet, quin *acidum*, imo *Vitriolum* ex illis fuerit, quæ in iisdem continentur. Aliqualis etiam est momenti, quod *Thermalis* aqua coaguletur lac, non tamen ut vulgo serum lactis efficitur. Lacti enim bullienti, & *Thermarum* aquæ, æquis partibus mistis, ebullitionem fortiolem longamq; succedere oportet, aliter molle coagulum vix solet apparere; duabus autem *Thermalis* aquæ partibus, uni lactis additis, serum tenue & coagulum durum exoriri consuevit. Adjungo insuper quod *Thermarum* sale, in oleum per deliquium ab aere soluto, gustus acris, Stipticus, & plane *Vitriolicus* percipiat, non in *deliquio* solum crasso, sed *oleo* etiam puriore, & sale ipso; ut nihil dicam de *glebarum* forma, quæ interdum apparuit, de qua cum adhuc mihi nondum satisfacerem, cum summa probabilitate *acidum Vitriolicum* nunc dimittam, donec Experimenta alia de *natura acidî* certius quiddam exhibuerint.

Nonnulla Nitrum.

Quod vero ad *Nitrum* attinet *Indubitatum* fore arbitror illud *Thermis* inesse. Nam præter gustum pungentem, acrem, infrigidantem, & nauseum, qui in contentis maceratis, sale, & oleo, manifesto se prodit

De quibus-
dam ad. 6. c.

De Therm. aq. &
Metall. c. 9.

(*nauseum* vero *saporem* hic præcipue memorandum cen-
seo, eb quod evidenter apparcat, & tam *Nitro*, quam
aquis *Nitro* imbutis assignetur *Fallopio*, qui illas *Sub-
vertere stomachum & facere nauseam*, disertis verbis
affirmat, præter, inquam, conjecturas has probabiles)
quod extra omnem Controversiæ aleam illud ponit est,
quod characterem *Nitri*, secundum veteres, verissi-
mum possideat, & in *stirias* se extendat, quas habeo
ultra *viginti* recenter ejaculatas. Ex hac ipsissima
Nitri forma una cum qualitatibus ejusdem, de quibus
infra erit aptior dicendi locus, conjicere licet, imo fiden-
ter statuere, *Nitrum Thermis Bathoniensibus certissime
inesse*. Priusquam autem hoc pensum aggredior, ope-
ræ pretium duxi de *Principiis Thermarum* generaliter
differere.

Juniores quidem (sateor) Philosophi *striatam* *Nitri*
formam parum carant, quam salibus nonnullis a *Nitro*
diversis, competere affirmant. Verum donec alia
argumenta in rei Confirmationem allata intellexerim,
Nitri existentiam, ex hac antiqua *Nitri* forma probare
non desistam, tametsi *Nitrum* a qualitatibus etiam
plenius dijudicandum fuerit. Quùm autem & *Nitri*
qualitates, & *forma* etiam *Nitri*, in *Nitro* Bathoniensi
simul concurrant, *Nitrum* verum esse, & quidem
Antiquorum, evidenter apparet, de qua re vide plura
Capite V. ubi de *Nitro* Bathoniensi, & Antiquorum
Nitro, habentur plura.

C A P. III.

De *Thermalium* Aquarum *Bathoniensium*
Principiis in genere.*Capitis Summarium.*

Thermarum Principia Vetera, Recentiora, Nova. De Cupro & Bitumine parum constat. Thermæ partim ferratæ. Principia Nova constitutiva, Appendentia, seu accessoria, & Virtualia. Quodnam prædominium habet in Thermis. Bitumen revera principium non est. Nobilissimi ROBERTI BOYLE Armigeri, laudes. Principiorum Novorum Schema Autoris. Cujusdam contradicentis oppositio.

QUùm *methodus*, quæ *Tractatum* hunc percurrit, *Catænæ aureæ* instar sit, quam *Jupiter* apud *Homerum*, ad probandas suas vires, ex *Olympo* ad terram usq; demitti jussit, ad *methodicum* magis in hoc tractatu progressum, his *Catænæ* partibus procedam; quibus, tanquam lineis parallelis a peripheria, in pensî mei centro concurrentibus, punctum in medio attingam felicius, & quicquid adhuc De *Thermis Britannicis* dicendum restat, *Comprehendam*. *Tractatus* igitur præsentis, quem *Justum* voco, *Summam*, in capita nonnulla, certa *methodo*, distribuam. Ea autem respicient *Thermarum Principia*; *Caloris Causam*; *Virtutes*; *Effectus*; & tandem *Nocumenta*.

—hæc *Nostro* Signabitur *area curru*:

Hæc erit admissâ meta terenda rotâ.

Principia.

De Therma-
rum Bathon.
Principiis in
genere.

Thermarum
Principia Ve-
tera & recen-
tiora.

Principia *Thermarum* olim celebrata, fuerunt *Turne-
ro* Sulphur, & Cuprum; *Ionesio*, Sulphur, Cuprum,
ferrum, & *Marchasitæ* paululum. Recentiora vero,
Bitumen, Nitrum, & parum Sulphuris, *Iordeno*;
Sulphur, Nitrum, & Bituminis nonnihil, *Vennero*.
Quum autem *diem dies doceat*, &
res accendant lumina rebus,

aliter multo jam se rem habere compertum est. Quo-
modo autem *mea* de iisdem fert *sententia*, observatio-
nibus *nuperrimis* superstructa pariter, & confirmata,
paucis edisseram.

De Cupro, &
Bitumine
parum constat.

Et quidem de *Cupro*, & *Bitumine* parum constat.
Sane *bituminosam* materiam in *Thermarum* superficie
certis temporibus fluitantem inveniō, & *Pyrites* non-
nullos cupro simillimos pro *marcasitis* forsan habitos
copiose circa *Bathoniam* effossos vidi, virtutem autem
ullam *Thermalibus* aquis inde communicatam haud
existimo, quum in iisdem nullo modo *Bitumen*, nec
post concretionem *Pyrites*, dissolvi crediderim. Porro
Pyrites dictos, aut *marcasitas*, in pulverem redactos,
in Communi aqua maceravi, neq; colorem, saporem,
aut odorem ullum effatu dignum, in eodem observavi.
Imo *Pyrites* plures, undiq; conquisitos, pulveratos,
igni fortissimo calcinandos tradidi, & multum *Sul-
phuris*, *Salis* autem *nihil*, continere notavi. De *Pyrite*
Bollensi *Joannes Baubinus*: *Pyrites* in ignem coniectus
flammam concepit fumidam, odore *Sulphuris* gravi nares
feriente. Si quid igitur a *Pyritibus* *Aquis Thermalibus*
virtutis accedat, id *Sulphuri*, potius quam *Sali*, tribu-
endum Censeo.

De Thermi.
Boll. l. i. c. 7.

Thermæ par-
tium ferratæ.

Ferrum si *Thermis* insit, ut *Ionesius* affirmat, in *rubri-
ca* solum se, forsan & *Pyritibus* manifestat. *Pyrites*
hos cuprum, ferrum, & *marcasitas* olim dictos ex-
istimo, de quibus plura Capite Sexto. Nam *Matthio-
lus*

lus affirmat lapidem quem Græci Pyriten dicunt, *Officinas*, De Therma-
cum Mauritanis, *Marcastam* vocitare. Sterilis hæc, in- *Principiis* in
quit, magna ex parte, quod (ut Chymistæ existimant) *generē.*
ex impurissimo Sulphure, aliisque incoctis partibus metal-
lorum sit conflata. A rubrica etiam, ferri ut vocatur *Bauhinus ubi*
matre, in arena observata, sectili lapide adjuta, pro- *supra.*
venire reor, quod arena in liquore acido macerata, in- *Vid. cap. 4. &*
fusionis color istius limaturæ chalybis, aspectum æmu- *Obs. 90.*
letur, unde *Mortonus* Noster Reg. Coll. Med. *Lond-* *Phr. histol. l. r. c.*
nenfium Socius, & *Præcticus* ibidem perquam *Celebris*, *8. p. 43.*
(de quo plura capite X. & XIII.) *Bathoniensēs* *Aquas*,
Medicatis *Aquis Mineralibus Chalybeatis*, meritissime
annumerat. Idem etiam a tingendi cum gallis, &
similibus, facultate colligitur, ut, suo loco, in sequenti-
bus clariùs apparebit.

Clarioris autem doctrinæ gratia, *Principia*, voce *Principia Ther-*
latissime sumpta, in tria genera distribuam, viz. quæ *marum Nova.*
Thermas constituunt; quæ appendent; & quæ vires
impertiunt; sive in *Principia constitutionis*, *appenden-*
tia, (aut *accessionis*) & *Virtutis*. *Principia Constituentia*
dirimo in *Salina*, & *non Salina*; *Prioris* generis tria
existunt, *Sal Alkali* (puta) *Nitrum*, & *Acidum*. *Poste-*
rioris vero quatuor; *Unctuosum*, ut *Sulphur*. *Lapideum*,
ut *lapis sectilis*, vulgo dictus *Freestone*; & *terrena*;
Lutum nimirum *Cærulum*, sive *Margæ* quoddam *luteæ*
genus; & *Ochra*. Ex his quædam magis
fixa sunt, ut *Sal Alkali* (qui *Sal communis* ** Nitrum fixum dico quod*
in sequentibus nominabitur) & ** Nitrum*; *de Alkali natura participans,*
Sulphur etiam, *lapis Sectilis*, & *Marga*. *Ochra* *non ea quantitate evaporet,*
verò & *Acidum* magis *Volatilia*. *Luto-Margæ*,
sive *Margæ Luto* similis meminit Ingeniosus Vir *Ada-*
mus Martindale Cestriensis, collectione *Epistolarum*
ad *Rem Rusticam* & *mercatoriam Spectantium*, a *Joanne* *Vol. I. N. 11.*
Houghton Pharmacopola Londinensi, & *Regalis So-* *p. 121.*
cietatis

De Therma-
rum Bathon.
Principiis in
genere.

Bitumen ap-
pendet solum.

cietatis Socio, nuper, non sive laude, edita, apud quem *Marga lutosæ*, Anglice *Clay-marle*, quartum genus margæ constituit, & eandem in agro *Derbienfi* abundare testatur.

Principium *appendens*, non constituens, *Bitumen* existimo, quod cum *Thermalibus* aquis non miscetur, nec in *Contentis* observatur, sed e fundo *Balnei*, certis temporibus, ejaculatum, *Thermas* ipsas citissime pertransit, & in superficie, cremoris instar, aut uliginis, forma, fluitando supernatat, nec magis quam *arena* aut *lutum* in fundo, aut *spuma* in superficie, *Therma-*rum constitutionem, ut videtur, ingreditur.

Porro, inter Principia *Thermarum* quæ vires imperiunt *Virtutis*, *Virtualia*, magis *Principalia*, & *primaria* (quibus nominibus intelligenda veniunt in posterum) *tria* *salia* numerantur; minus verò *principalia*, & *constituentia* *secundario*, sunt quatuor non, saltem minus *salina*, quibus quintum addi potest, *Tessacea*, viz. quæ in *Arena*, & circa locum abundare observantur, ut in capite de *Fermentatione* dictum inferius. His appendent etiam *lutum* & *arena*, verum quoniam e particulis quorundam memoratorum, aliis licet in *Arena* admixtis, utrumq; componitur, illis quidem hic exceptis, inter *Principia* *Thermarum*, haud aliter quam *Bitumen*, quod *Thermales* Aquas non ingreditur, ideoq; reverà *principium* non est, sed *Exprincipium* potius, referenda, videntur; hoc tamen discrimine, quod *Ochra*, *Marga*, & *quadrato*, aut *Seçtili* lapide, in *Thermarum* substantia, aut *Contentis*, observatis; *Lutum*, & *Arena* in fundo remaneant; *Bitumen* tantum in Superficie, instar spumæ, fluitet; aliter autem in Aquis ipsis, nec *vola* quidem ejus, nec *vestigium* conspicitur.

Efficacia autem *maxima* in *Salibus* consistit, in quibus, si molem spectes, *Alkalifato Sali* prædominium attribuo,

Thermæ sunt
salinæ, & Sal
Alcali in
Thermis præ-
dominatur.

Vid. Cap. 9.

attribuo, eoque pronius, quod *Syrnpus Violaceus* in-
 jectus Thermarum aquæ virorem conciliat, quod aquis
 istis, in quibus Sal Alkali, prædominium obtinuit, so-
 lenne esse, Nobilissimus *Autor*, Verulamius alter,
 nuperrimè observavit. ROBERTUM BOTLEUM
 Armigerum intelligo, Illustrissimorum Comitum de
 BURLINGTON & ORRERT, illius fratrem
 Germanum, hujus Avunculum; quo tam pietatis amore,
 quam Scientiarum augmenti, & Literarum studio,
 flagrante *Heroe* superbit Patria, cuique meritis &
 virtute æqualem *Philosophum*, Anglia non agno-
 scit, nec Orbis jactat Superiorem. Hujus autem sa-
 lis prædominium in sequenti capite demonstrabi-
 tur.

Omnia autem *Thermarum* principia, cujuscunque
 generis, aut indolis fuerint, *Nostra diligentia* & labo-
 ribus observata, insequente *Schemate* comprehensa,
 succedunt. Ex quo Principiorum *Turneri*, *Jonesii*,
Jordeni, *Venneri*, aliorumq; omnium præcedentium
 futilitas apparet, qui, *Jordeno* solum excepto, *Sulphu-*
ratis Balneis accensuerunt; Cui quidem Minerali (ut
Jordenus, errore non minori, *Bitumini*) prædomini-
 um attribuerunt. Imo *Turnerus* de iisdem: *Videntur*
michi potissimum Sulphure constare, id quod ex odore &
sapore, facile deprehenditur.---*Nec odore, nec sapore ullum*
aliud Minerale in iis potest deprehendi. Hæc ex relatione
Joannis Bauhini, & *Turneri* libello de *Angliæ, Ger-*
maniæ, & Italiæ Balneis. Ex eodem *Autore* addit
Bauhinus, verbis Latinis. *Si quid autem Sulphuri le-*
viter sit admistum (quod tamen non percepit) cuprum sit
neceffe est, dum enim montes ex quibus scaturiunt lustra-
rem, hinc inde Pyritæ fragmenta, cum cupro mista inve-
ni, nullo tamen sensu potui deprehendere insignem ali-
quam impressionem in Aquis. *Jordeni*, *Venneri*, &
 G antiquiora

De Therma-
 rum *Bashon.*
 Principiis in
 genere.

De Aq. Min.
 p. 85. §. xxvi
 N. 8:

De Baln. Boll.
 l. 3. c. 61. p. 263.

De Therma-
rum Bathon.
Principiis in
genere.

antiquiora *Ionesii* principia superiùs retulimus. Jam
verò ad Principia nostra *nova* accedamus.

*Novorum Principiorum Thermarum omnium
Bathonix Schema.*

Principiorum
novorum
Schema *Au-*
ris.

Principia Thermarum sunt vel	Constitutiva, quæ sunt vel	Magis Principalia, seu primaria, Salina III.	Sal Alkali Nitrum Acidum Sulphur Lapis Scissilis Marga
		Minus Principalia, seu secundaria; non, saltem minus, Salina, V.	Testacea, & Oebra. Quibus, sua etiam proportione, Ferrum annumerari potest.
	Appendentia iv.	Bituminosa Spuma, Lutum, & Arena.	
	Virtutis, si mole æstimetur inter Salia, III.	Maximæ, Sal Alkali, illiq; analogum	Matura Salia; fixa magis & Passiva.
		Minoris	Nitrum Sulphureum, Acidum immaturum; volatile, & magis Activum; adeo immaturum; ut vapor potius, aut Spiritus, quam Sal concretus videatur.

Et

Et quidem hic ad Principia *magis Principalia*, aut *constituentia primariò*, ex methodus præscriptæ lege procedendum foret; Cum verò *contraria juxta se posita magis elucescant*; quid ab *Autore* quodam numero, contra *Nitrum* præcipuè & *Sulphur* objicitur, examinandum est priùs, & an momenti quiddam rationes ab eodem allatæ, in se complectantur, *pacatius* inquirendum. Examen autem hoc Principiorum fere omnium, præsertim verò *salis Alkali*, *Nitri*, *Acidi*, & *Sulphuris* naturam & existentiam in *Thermis* comprehendet, cæteris hic & inde in Tractatu, licet non designate adeo, explicatis tamen. Disertis quidem verbis in contrarium *Autor* statuit: *Quod ad Nitrum & Sulphur attinet, quibus Thermas Bathonienses imbutas esse hætenus creditum est, eorum neutrum Aquis Thermarum istarum solutum esse arbitror.* Idem postea retulit *Autor* Epistolæ sæpiùs memoratæ. *Equidem, inquit, non sum nescius, recentissimum Autorem Joannem Mayow, in vulgatis superiore anno super hoc argumento lucubrationibus suis, quæ de Nitro & Sulphure Bathoniensium Thermarum credidere hætenus Scriptores impugnare, quorum Neutrum his aquis solutum esse, pluribus conatur ostendere.*

De Thermarum Bathon. Principiis in genere.

Tract. de Sal. Nitro, c. 15.

Thermar. Bathon. & Aquigran. Compar. p. 34.

Placuit itaq; Autoris hujus *δοκασίον*, *Amici* olim, *Innovatoris*, & contra *Veterum*, multo doctiorum, & apud *Thermas* diutius longe se notorum, torrentem dirigentis brachia, sententiam, *amicæ* ventilare. Verborum autem ejusdem series, ut capite XV. Tractatus de *sale Nitro* leguntur, sic se habent.

Thermarum celeberrimarum censui merito annumerandæ sunt *Bathonienses*, in quarum aquis admirandis, perpetuus, seu *Vestalis* quidam, & sacer ignis tanquam inito a rebus maxime descrepantibus sædere amicali hospitatur.

De Therma-
rum Bathon.
Principiis id
genere.

Sal acido-sal-
tum in Ther-
mis.

N. B.

Sal Alkali in
Thermis.

*Vide cap. 7 &
9. inferius.

‘Antequam ad modum quo *Thermæ* incalescunt devenimus, è re fore arbitror in ea quæ in Aquis earum continentur breviter inquirere.

‘Imprimis ergo *Thermas Bathonienses* sale quodam indolis acidæ imprægnari manifestum est, quippe si Sal quodvis alcali, aut volatile pure salsum aquis earum admisceatur, præcipitatio mox in iisdem excitabitur, æq; turbidæ, lacteæq, evadent.

‘Porro, lac servectum ab aqua *Thermarum* dictarum sibi affusa, haud secus ac ab acido quovis liquore coagulabitur.

‘Neq; tamen Sal acidum purum putum esse videtur sed idem cum sale quodam Alkali combinatur; etenim si aqua ista ad siccitatem evaporetur, sal quoddam fixioris naturæ in fundo vasis reperietur, utpote quod affuso spiritu quovis acido effervescit. Cujusmodi etiam indolis *Thermarum* fimus, aut arena sunt, quæ una cum aquarum Scaturiginibus eructantur: etenim liquore quovis acido iis affuso, ebullitio mox excitabitur. Observare est insuper in aquis istis salem seu potius terram quandam calcineam fundo canalium, in quibus aquæ istæ deferuntur, ubiq; fere adhærere.

‘Ex dictis colligere est, *Thermas Bathonienses* *sale quodam acido-salfo imprægnari, & utiq; sal isthoc *Thermarum, Tartaro Vitriolato*, seu sali aluminoso, haud multum ab simile videtur.

‘Quod vero Salia ea se invicem non destruunt, sed eorum alterutrum cum sale sibi contrario effervescit; ratio ex iis quæ superiori cupite dicta sunt, aliquatenus innotescet, nempe salia dicta adeo imperfecta sunt, ut eadem conjuncta sibi mutuo penitus destruendis non valeant. Verum de salibus hisce postea fusiùs dicetur.

‘Quod

' Quod ad Nitrum & Sulphur attinet quibus Therma- De Therma-
 ' Bathonienses imbutas esse hactenus creditum est eorum rum Bathon.
 ' neutrum aquis thermarum earum solutum esse arbitrator. Principiis in
 ' Nitrum aquis dictis non inesse exinde liquet, quod genere.
 ' si salia post evaporationem aquæ Balneorum relicta, Non Nitrum.
 ' carboni accenso imponantur, ea neutiquam instar
 ' Nitri deflagrant. Quanquam non inficias ibo quin
 ' salia ea immatura indolis alcali (quibus fimus &
 ' arena Balneorum imbuta sunt) aliquandiu aeri ex-
 ' posita, ab influxu ejusdem in Nitrum sorte converti
 ' possunt

' Quoad Sulphur, quod adeo Thermis ferè quibus- Neg; Sulphur.
 ' cunq; inesse decantatur, idem in aquis istis solutum
 ' esse non existimo, quippe si aluminis aut vitrioli
 ' solutio, aut Sal aliud quodvis sive acidum, sive fixum
 ' aquæ Thermarum istarum admixtum fuerit, Sulphur
 ' tamen neutiquam odore fetido, aut quovis alio indi-
 ' cio se præcipitari ostendit: quod tamen in solutione
 ' Sulphuris, in aquæ extinctionis calcis vivæ, aut in
 ' lixivio facta omnino contingit, dum ex iisdem
 ' ab liquoris cujusvis acidi affusionem præcipita-
 ' tur.

' Non me latet aquam Thermarum dictarum, si
 ' sal Tartari, aut volatile pure falsum ei injiciatur,
 ' statim albescere, uti supra dictum est: verum co-
 ' lor iste albus non a Sulphuris, sed a materiæ cujus-
 ' dam lapideæ, aut aluminosæ præcipitatione provenit; Materia alumi-
 ' haud secus ac aquæ extinctionis calcis vivæ contin- nosa.
 ' git, dum sal fixum quodvis ei admiscetur, in qua
 ' tamen Sulphur solutum esse minime putandum est;
 ' etenim si Sulphur aquæ extinctionis calcis vivæ inco-
 ' ctum fuerit, aqua ea non jam uti prius, a satis fixi,
 ' sed ab acidi affusione colorem album acquireret;
 ' Plane ut salia sulphuri solvendo, non vero præci-
 ' pitando

De Therma-
rum Bathon.
Principis in
genere.

Alumen prædo-
minatur.

Willisius nota-
vit.

Vitriolum in
Crucis, & ca-
lido non.

Regis parum.

tando idonea esse videntur. Quocirca, si aquæ
Thermarum sulphure imbutæ essent, eadem non
uti fit, a sale pure salso, sed ab acido præcipitaren-
tur: & quidem sulphur ex iis præcipitatum, odore
fætido se proderet, quod tamen minime contingit.
Quibus insuper addo quod sal acidum seu alumino-
sum quoddam in Thermis prædictis prepollere vide-
atur, ita ut eadem sulphuri solvendo prorsus ineptæ
sint.

Quinimo si sulphur vulgare aquis dictis incoctum
fuerit, aquæ tamen istæ nequaquam colore flavo, sul-
phureoq; tingentur, neq; sulphur quavis ratione ex
decocto dicto præcipitari potest. Ut itaque multum
miretur Cl. Willisium in Tractatu suo de Sanguinis Incale-
centia affirmasse, quod sulphur aquæ Thermarum dicta-
rum veluti aquæ extrinctionis calcis vivæ incoctum solvi
possit. Si quando autem sulphur in aquis prædictis so-
lutum esse videatur, erroris occasionem esse arbitror
quod decoctio in vase facta est, in quo quum decocti-
ones fieri soleant, aliquando forte sal fixum ei inco-
ctum est; ita ut solutio sulphuris a portiuncula salis
fixi, quo vas illud imbutum est, proficiatur, &c.

Quod ad vitriolum denique spectat, Balneum vulgo
dictum Balneum Crucis, item alterum præferuidum
nominatum Vitriolum plane nullum continere viden-
tur; etenim si gallæ contusæ aquis Thermarum di-
ctarum infusæ fuerint, aquæ istæ colorem purpureum,
aut nigrum nequaquam habituræ sunt, quod tamen
omnino contingeret, si Thermae istæ Vitriolo imbutæ
essent. Quod ad Balneum Regis sic dictum, isthoc
Vitrioli tantillo imprægnari videtur; quippe si gallæ
contusæ ejus aquæ injiciantur eadem colore atro pur-
pureo leviter tingetur.

‘ An-

De Therma-
rum Bathon.
Principiis in
genere.

Minera Me-
tallica.

Thermarum
Sabulum Vi-
triolicum.

N. B.

De Caloris
Thermarum
causa opinio.
N. B.

Annotandum est autem quod minera quædam in-
dolus metallicæ, una cum Thermarum prædictarum
Scaturiginibus, e terra prorumpat, quæ facile in Vi-
triolum converti potest. Etenim si Sabulo (quod una
cum aquis Thermarum e Terra erumpens, in fundo
Balneorum reperitur) liquor quivis acidus superfun-
datur, idem non sine effervescentia satis insigni a
menstruo acido corrosus, ex parte aliquâ in Vitrio-
lum convertetur; haud secus ac limaturæ ferri, a li-
quore acido corrosæ, contingit; quippe si Sabulum
isthoc Balneorum liquore acido imprægnatum, infu-
sioni gallarum injiciatur, liquor mox colorem atro-
purpureum acquireret; cùm tamen si infusio gallarum
sabulo isti recens a Balneis exempto, non vero a li-
quore acido jam corrosus, affundatur, ea nequaquam
colorem purpureum obtinebit, indicio utiq; manife-
sto Sabulum Balneorum metallicum, non nisi a men-
struo acido corrosus, indolem vitriolicam induere.
Advertendum est autem quod Sabulum istud Ther-
marum, aliquandiu servatum, aeriq; expositum, sponte
sua in Vitriolum commigrabit: quippe si istiusmodi sa-
bulum gallarum infusioni injiciatur, aqua mox colo-
rem atropurpureum habitura est. Quinimo si idem
linguæ imponatur, sapor vitriolicus satis manifesto se
prodet. Nimirum spiritus Nitro aereus cum minera
metallica, sive marchasitâ salino-sulphurea (e quali
vitriolum confici solet) sabulo dicto admixta, tractu
temporis concreditur, & effervesceat, eamq; tandem,
modo alibi ostenso, in Vitriolum convertit, &c.

Circa Thermas itaq; æstuentes ita statuendum esse
arbitror; viz. particulas aereas una cum aquis plu-
vialibus in altam tellurem descendentes, ibidemq;
minera salino-sulphuræa occurrentes, æstum, caloremq;
admodum intensum in eadem excitare; & demum
aquarum

De Therma-
rum *Bathon.*
Principiis in
genere.

Minera salino-
sulphurea.

N. B.

Indolis acido-
salis ratio.

Thermarum
duracionis causa.

‘aquarum scatarigines e *minera* eo modo *exæstuante*
‘*profluente* *Thermas* constituere.

‘In prædictorum confirmationem accedit, quod

‘*Thermæ Bathonienses Mineram quandam salino-sulphure-*
‘*am continent, quæ marchasitis istis ex quibus Vitriolum*

‘*conficitur, haud multum absimilis videtur, & quidem sa-*
‘*bulum Balnei aeris aliquandiu expositum, effervescit, inq;*

‘*vitriolum commigrabit.* Quod vero *salia Thermarum*

‘*prædictarum indolem acido salisam obtineant ratio*

‘*esse videtur, quoniam dum Minera salino-sulphurea,*
‘*modo jam ostenso exæstuat, particularum salinarum*

‘*aliæ ad fluorem aliqualem perducuntur, prout alibi*
‘*dictum est.* *Salia autem ista fluorem passâ, cum sali-*

‘*bus reliquis indolis alcali congregiuntur; a quibus*
‘*utrisq; invicem combinatis, sal quoddam acido-salsum*

‘*constatur, sal autem illud non nisi immaturum est, quo-*
‘*niam idem nondum debite fermentatum, neq; ad ma-*

‘*turitatem justam perductum ab aquis a *minera æstuante**
‘*profluentibus abripitur.*

‘Si quis hic quærat qui fieri possit, ut *Minera* quævis

‘*æstui tam diuturno sufficiat; respondeo, Terram in*
‘*aliquibus locis semine quodam minerali imbutam esse*

‘*quod perinde ac semen vegetabilium crescit, & ad matu-*
‘*ritatem perducitur, unde sit ut Minera istius dispendis*

‘*jugiter instaurentur, &c.*

CAP. IV.

In quo *Præcedentium* quorundam *Examen* continetur, & de *Sale Alkali* quædam.

Capitis Summarium.

Aciditas in Aquis Thermalibus non est ab Alumine. Sal Alkali proprie quid. In Thermis Bathonenfibus prædominatur. Sal Alcalifaturn Thermis inesse observatione raro contingente probatur. Sal in lapides non confedit per modum magnetismi. A Minera Salino-sulphurea, subter, aut prope Bathoniam, procedit. Henrici Stubbii magisterium inſpidum. Eſt indolis lapideæ. Non eſt Calx viva. Thermarum aqua coagulatur lac. Fermentatio ab acidis Arenæ aut luto affuſis primum obſervata ab Autore. Vitriolum in arena non ſolutum baud manet. Ab acidis arenæ affuſis Ebullitio, unde. Adhæſio Balneorum Canalibus quondam obſervata, lapidea. Lapis ſectilis & Teſtacea Fermentationem promovent. Eadem Fermentationis in Luto, & arena Thermarum cauſa præcipua. Salis Alkali prædominium in Thermis Bathonenſibus, probatur apodicticè. Ejuſdem Jordenus non meminit.

UT quædam è præcedentibus, ad illuſtrandam *Aciditas in Thermis non eſt ab Alumine.* veritatem *Exami*nari ſubjiciam; *Thermas Bathoniennes* vapore quodam acido, potiùs quam *concreto aliquo ſale aciditatis* particeps, de quo poſtea, imbuti, libenter concedo; cur autem *acidum* in Thermis *Sal* *Vid. cap. 7.*

H

di-

De Sale Alkali
in Thermis
Barbon.

De Therm. l. 5.
c. 11.

Vid. Obs. 81. 83.

Vid. fin cap: 7.

dicendum sit, multo minus *Aluminosum*, parum constat. Tametsi enim spiritum *acidum* in se *alumen* contineat, unde *Baccius*: *Acidus sapor haud proprius Atrametosæ aquæ est: nam multæ sunt acidæ ex aliquâ alia misturâ, sicut Albulæ, quæ aluminosæ sunt; Sapor tamen in alumine præcellens maxime est quem acerbum vocamus, aut potius austerum; qui cum in Thermis hisce non appareat (ut alia argumenta in sequentibus memorata missa faciam) eo apud me ratum habeo, aluminosum salem non adesse, multo minus prædominii palmam alumini tribuendam; quod Observationes annexæ, & præsertim Observatio LXXXI, & LXXXIII, luce clarius evincunt. Quam temerarie itaq; ab Autore nostro sit conclusum, *Aluminosum quoddam Sal in Thermis hisce præpollere* hinc partim constat, & in sequentibus planius apparebit. Hic tamen addo, *aciditatem Vitrioli Martis, aut ferri, potius quam Aluminis, Thermis Bathoniensibus inesse videri, quod è Tingendi, aut purpurascendi cum gallis facultate evidentius apparet. Alumine enim in Aqua Communi Soluta & gallarum pulvere, (aut rasura,) addito, purpureus color in aquâ dictâ haud apparet; Chalybis autem Sal, (aut Limaturæ ejusdem,) in eadem solutum, (aut infusæ,) colorem purpureum vividum, nictu oculi, procurant. Imo alumine & Vitriolo æquis partibus mistis, & in aqua communi solutis, cum gallarum additione; alumen Vitriolum ita frænât, cohibetq; ut purpureus color nullus, sed obscurus liquor & turbidus apparere soleat: Chalybis autem pulvis, aut infusionis liquor, eidem aquæ, confusæ licet, & turbidæ, admistus, alumen superat, & alumine non obstante, colorem purpureum spectantium oculis confestim representat. Sed de hac re plura, capite Septimo, versus finem; ubi, An alumen naturale cum gallis tingendi facultatem**

cultatem obtineat, controversiam tractabimus. Vide *De Sale Alkali in Thermis Bathon.*
etiam *Supplementum Observationum ad Observationes Chromaticas*, in fine.

Pedibus autem ultrò eo in sententiam illorum (si qui fuerint ante *Nos*) qui in aquis *Thermalibus* salem dictum *Alkali*, magna quantitate contineri affirmant & alterius generis sali admistum, easdem imbuere, de quo *Turnerus*, *Jonesius*, *Jordenus*, *Vennerus*, aliq; omnes ante nostra Tempora, alte silent. Sub voce *Alkali* comprehendo communem salem, seu marinum; notationi vocis consonum. Sal enim herbæ *Kali*, unde Nomen *Arabicum*, marinum est; chymici autem combustæ herbæ salem, dictum *Alkali*, pro vegetabilium sale *fixo*, quolibet *Calcinando* parato, promiscue usurpant. Manifesto autem hic sal *gustu* percipitur non in *Lixivio* solum è *contentis* parato, sed in *contentis* ipsis crasse floribus post evaporationem relictis, & puriore etiam illorum parte ad albedinem redacta; quodq; hoc *Alkali* mistum, & impurum, materiam salinam *concretam*, qua *Balnea* imbuuntur *maxime*, constituat, persuasum memet me habere pronuncio. Facile enim credo majorem *aciditatis* partem, dum aqua frigescit, aut igne consumitur *evaporando* amitti, eo quod sapor *acidus* in sale extracto gustu minime percipiatur, *Salinus* autem illum feriat abunde; quod *acidorum* in istum salem actio ulterius confirmat; & multorum etiam experientia, qui salem *extractum* in aqua solutum, ut aquæ vis efficacior evadat, ex præscripto meo *bibentes*, saporem *salinum* majorem, incrementum autem *aciditatis* nullum observarunt. Neq; lixivio sale licet saturatori solito, aut oleo per deliquium a guttis XX, ad XL, & amplius, in mediocrem communis aquæ quantitatem instillato, color cum gallis, *niger*, aut *purpureus* apparuit, quum aciditas potius in *vapore* quodam

Vid. *Obs.* 3, & 7. *Suppl.*

Principium novum ab Autore primum Observatum.
Sal *Alkali* quid

In Thermis prædominatur.

De Sale *Alcali*
in *Thermis*
Barbon.

Vid. cap. 7. in
Princ.

Observatione ra-
tio contingente
probatur.

Minera Sub-
ter locum.

Non per Mag-
netismum.

Vid. Obs. 88.
Experimentum
Naturæ.

quodam *acido spiritali*, in *salem nondum evecto*, quam in *sale aliquo acido-salfo concreto*, consistere videtur; de qua re plura Capite 7.

Ad evidentius signum, & plenius testimonium *Sal Alkali* dictum in *Thermis* contineri, quod ratione quantitatis habita, quam quisquam laboribus & sumptibus instructus, ex *aquis ipsis* obtinere queat, quum ipse propria industria *libras* aliquot comparaverim, vix ulteriore probatione indigere videatur, attamen *Notandum*, *Crucis Balneo*, quatuor aut quinque dierum spatio haud ita pridem vacuo, cum materia *Salina* ejusdem Solutioni aquam imparem invenerat, è *Scatebris* eructata, & ab ambiente aere deverbata, *Summitatibus* lapillorum in fundo *crustæ* cujusdam more, visu quidem jucundum, adhærebat, quæ *ignis* simul ac *gustus* a me examini subjecta, indolem *alcalisatam* retulit apertè.

Ut accretionem hanc à *Minera* ut videtur, *Salino-Sulphurea*, *Subter*, aut juxta locum ipsum, haud longe saltem distante, originem sumpsisse evidenter appareat, & non a fluitantibus in aere particulis, nescio quibus, aliunde derivatam, ibidemque per modum *magnetismi* consedisse, ut quidam opinantur, *nugantur* potius; *Notandum* est nec *lapides* aqua coopertos, nec, quod magis ad rem, *Saxa*, quæ *Sedilia*, aut pavimentum, ab aqua remotiora, constituunt, *quicquam* *Salis* habuisse iisdem affixum, lapillos tantum supra aquam residuam apparentes, *Summitates* exhibuisse, ut dictum, *Sale incrustatas*; adeo ut si locum hic ullum haberet *magnetismus*, necesse est ut particule *Salino-Nitrosæ*, in lapides vicinos, omnesque æqualiter, unà inciderent; non in istas solum quibus erant affixæ. Vide plura in observatione LXXXVIII; quumque Experimentum hoc ex ipsius Naturæ *Elaboratorio*,

ratorio, tanquam *Œde ἀνὰ πύλας*, tempeſtively adeo subminiſtratum, *Alcaliſati Salis* exiſtentiam in crucis *Balneo*, (Regis ad talem Aquarum ſubſidentiam deducere vix licet) *luculenter* demonſtrèt, ad alterius generis nonnulla tranſeundum intereà, donec ſalis hujus prædominim, in ſine Capitis, apparuerit probatum apodicticè.

Experimentum præcipitationis, & alterationis aquarum *Thermalium* in lacteum colorem, ad modum ſere *Emulſionis*, oleo *Tartari* per *deliquium* iſdem affuſo, indeſſi laboris, & eruditionis haud vulgaris Medico, *Henrico Stubbio*, dum in Vivis, debetur; qui licet illud quod præcipitatum erat haud cognoverat, nomen tamen illi generale attribuit, & *Magiſterii inſipidi* titulo donavit. Eſt autem *quadrati* lapidis, quem ubiq; ſere *Sextilem* voco, tenuiſſimum pollen, aquæ intimius commiſtum, & in penitiores ejuſdem reſſus inſinuatum valde. Si quiſquam vitio mihi vortat, quod vulgari adeo nomine *Magiſterium* compellem, ſciat illud mihi arridere magis, quam *Sesquipedale* verbum, *Salinoſulphureo-Marcasita*, quod, ut ejuſdem furfuris non pauca, illorum intellectum vexant plurimum, qui veritatem nudam, & ſine ſuſco affectant, nihilq; aliud reverà ſonant quam *oſtentationis* effectum, aut verius, quod de Qualitatibus occultis dici ſolet, *Aſylum ignorantie*.

Quod indolis lapideæ *Magiſterium* hoc ſit inde liquido apparet, quod *inſipidum* ſit, *Sabuloſum*, albicantem colorem digitis adhærentem, inſtar *Cretæ*, relinquat, & in conſiſtentiam *lapideam* coire ſit aptum; quod experimento probatur. Nam ſi plures *Thermalium* aquarum cadi unà in fornace ſimul ebullierint, *Magiſterium* tenuiſſimum & albiſſimum in *crasſius* multo, lap quoddam, & *ſuſcum* concreſcit, quod in fundo

De Sale Alkali
in Thermais
Balneo.

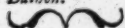
Stubbii Magiſterium.

Plus Hura, f-
135.

Eſt indolis lapideæ.

De Sale *Alkali*
in *Thermis*
Bathon.

* De Font. Med.
Angl. Ex. pr. c. 4.

De Therm.
Boll. 1. c. 1. p. 7.

Non est calx
viva.

Therमारुम
aqua coagulatur
lac.

pitatum, aut lebetis lateribus affixum, si statim non amoveatur, eidem adco tenaciter adhæret, ut idem sere sit *lapidem* abscindere, ac *illud* cultellis & spatulis a fundo vasis aut latere remove. Notavit idem in *Thermis Buxtonensibus* * *Listerus*: Inter coquendum, inquit, pulvere quodam Cinereo plano lapideo, lebetem æneum stanno obdutum admodum infecit. Et *Joannes Baubinus*: In cacabis verò quibus aqua Balnei hujus nostri incoquitur, accrescit lapis crustosus, spissus, durus, & quacabo adhæret parte, Cinerius.

Quod non sit calx viva, aut lapis aliquis calcarius eidem affinis, facile quidem hinc inducor ut credam, quod nec *Magisterium insipidum*, aut pulvis *Sabulosus* (colore enim solum differunt & tenuitate) seperatim, aut conjunctim, quod calci vivæ solenne, *Sulphur* aperiant; quemadmodum aliquando sum expertus, partibus pulverum duabus, & una *Sulphuris* commodæ *Thermalis* aquæ proportioni incoctis, unde alteratio quam minima menstruo accessit, & vix effatu dignum aliquod præcipitatum erat. Porro, tam in pulveris infusione, quàm ejusdem decocto, *Sulphur* vivum decoquendum curavi, nec tamen liquor aureus, aut rubeus evasit; nec nigro colore tingebatur argentum; nequillo alio indicio comperi *Sulphur* dissolvi. Ad Evidentiam majorem, crucibulum amplum, eodem pulvere plenum, fortissimo igni calcinandum tradidi, nihil autem calcem vivam redolens, aut eidem simile apparuit, sed Cineres solum Sabulosi, & Emortui, qui in aquam conjecti, nec albam reddiderunt, nec crearunt molestiam.

Quod aqua *Thermalis* coagulet lac in confesso est, non tamen ut liquor quilibet acidus assoleat. Hic enim affusus citius coagulat, coagulum etiam durum reddit; *Therमारुम* autem aquam si lacti commisceas, necesse est

est ut *Lac* & aqua aliquantisper post misturam, una ebulliant, aliter *molle* coagulum, (ob minorem aciditatis quantitatem,) ut sæpissime se habet, non conspicitur; majore autem *Thermalis* aquæ quantitate adhibita coagulum *durum* efficitur.

De Sale Alkali in Thermis Bathon.

Ex acidis *arenæ* aut *Luto* affusis, *fermentationem* magnam oriri confiteor, quod primò observaveram; multo autem *minorem* spumæ *Thermalibus* aquis innatantis, & in placentas exiccaturæ, & postea pulveraturæ; rationem autem non video, cur ab *acidis* in salinam materiam agentibus procederet, si materiam *purè salinam*, & à *minùs salina* distinctam, intelligamus: intellectum siquidem meum longe superat, quomodo *salinum* quiddam *resolubile*, in fundo *Balnei*, in *Luto*, aut *arenâ*, non *solutum* remanere queat, aquis interim *Thermalibus* sale saturis existentibus remisse. *Vulgaris Observatio* est, *Quicquid in liquore aliquo est Solubile, illud liquoris poros ad satietatem usq; recipere*: nec mihi adhuc compertum est, totidem numero Aquæ porositates *Vitriolo* assignari, repleti saltem; reliquas autem alterius generis particulis occupatas existere; quùm *saporis* alteratio, a *Vitriolo Thermalis* aquæ postea addito, & in eadem soluto, observata, contrarium evincat. Porro, si *Vitriolum* non solutum in *arena* lateret, concipere absurdum non est, *aquam calidam affusam illud brevi soluturam*; jam vero si communis aquæ *semi-libra* uncix *arenæ uni* affundatur *calide*, cum agitatione quantacunq; placet, & ita *decem* aut *duodecim* horarum spacio macerentur, si *aquam* decantaveris, *arenam* exiccaveris, & *pondus* æstimaveris, nihil *arenæ ponderi* decessum invenies, modo *ochram* exceperis, quæ superficiem aquæ, *albi vitrioli* more, per *aquam ipsam*, ascendit primò, dein præcipitatur, in fundo, super *arenam* tandem subsidet, & in aquæ se-

Fermentatio ab acidis arenæ aut luto affusa, primo observata ab Autore.

Vitriolum in Arena non solutione hauri manet

De Sale *Alcali*
in *Thermis*
Eubon.

Ab acidis are-
næ affusis E-
bullitio, unde.

separatione difficulter servatur. Ebullitionem itaq; ab acidis arenæ affusis procreatam, ab aliquo gustui non salino oriri existimo, adeo ut sal & arena ejusdem naturæ eo solum usq; existant, quousq; à diversarum particularum misturâ Fermentatio proveniat. Quomodo autem hæc consistunt cum Experimento atramenti ex aqua Thermalis & arena, sine sale Vitrioli, compositi, supra memorato, una cum aliis quibusdam, quæ ansam huic opinioni non levem præbuere, infra erit dicendi locus.

Salem quod spectat, sivè, ut cuso nuper verbo utar, calcineum quoddam terræ genus, Balneorum canalibus & aquæductibus, ubiq; fere in Thermalium aquarum transitu, in fundo adhærescentem, in illum nunquam potui, quæsi tamen, incidere. Annis, fateor, aliquot retrò elapsis, de Canali quodam Crucis Balnei aperto quiddam inaudiveram, in quo nonnihil fundo aut lateribus ejusdem affixum tradebatur, quod tantum Jci experientiam, quantum Medici superabat memoriam; & an rumor solum vulgi, quo, nisi quorundam dictata, nihil inconstantiùs, aut minùs certi, ne quid gravius dicam, in se complectitur, sit basis solidissima, cui inniti possit hæc Hypothesis, Thermalium, putà, Salem, Tartarum Vitriolatum plurimum referre; aut sali aluminoso valde assimilari; illos Judices appello, qui Nullum simile idem esse cognoverint. Cum autem substantiæ cujusdam calcinæ nomen, præ isto salis, Autor elegerit, ad veritatem forsan accedam propius, si quadratum, aut Sextilem lapidem, dictum Freestone, materiam illam adhærentem reputaverim, quem fornacis fundo in Evaporationibus adhærere solitum superius evicimus, & Globulorum Saxeorum nomine apud Solinum intelligendum, alibi ostendimus. Ad majorem rei evidentiam, XXVII. die

De hac Similitudine vid. cap. 7, & 9.

Albæso Balnei Crucis canalibus lapidea.

Antiq. Bath. c. 1.

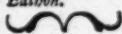
Julii,

Julii, A. D. MDCLXXXVII. canalem Balnei *Crucis*, De Sale *Alcali* dictum *The Gout*, aperiendum curavi, in quo, post in Thermis *Bathon.* annorum aliquot quietem, *Scetilem* lapidem fundo, & lateribus, affixum conspexi. A parte superna, *globuli* quidam, & *Stiriae* lapideæ molles pendebant, glaciei instar, in ædium crepidinibus, hyberno tempore observatæ, quos à *Scetilis* lapidis Embryonata materia distinguere non licuit. Adfuit, & *accretionem* mecum contemplatus est Reverendus Theologus, *Thomas Meynell* Derbiensis, qui tunc temporis salutis ejus curam mihi concedidit. *Accretionis Iconem* dedimus in *Antiquitatibus Bathonicis*.

Quod *Fermentatio* ab acidis arenæ affusis, a nobis primò observata, ab actione cujusdam acidi liquoris, *acetii communis* nempe, *distillati*, *spiritus Vitrioli*, &c. in lapidem scetilem, unà cum *Testaceis* particulis simul existentibus, & non à materia aliquà aliter salina, oriatur, forsan, inde appareat, quod particula prædictæ, *marga* etiam, sive *Lutum Cæruleum*, *ochra*, *rubrica*, & *globuli crystallini*, ope *Microscopii*, in arena distinguantur; quumq; liquoris acidi vires enervatæ fuerint, ac lis inter *acidum*, & *arenam*, fuerit amice composita, corpuscula residua quæ non moventur, sunt *margæ* pars, & *lapilli crystallini*; particulis cæteris fermentando corrosis, & ita absumptis, ut hæc duo relicta, *Arenæ Castratæ* nomine indigitem.

Quum autem *Lutum* Balnei, quod ex *limo cæruleo*, aut *Luto-marga*, una cum *Sulphure* misto, constare videtur, idem efficiat; oritur, meo quidem judicio, *Fermentatio* ista, partim quidem, fateor, à *sale* quodam *margæ* infixio, præcipue vero à *Testaceis* particulis, quibus *lutum* abundare notum omnibus, qui ingentem *Testarum* numerum in luto absterfo, & *marga* interdum copiose effossa, observarunt. Adeò ut *Te-*

De Sale *Alcali*
in Thermis
Bathon.

Lapis *Scetilis*
& *Testacea*
fermentationem
promovent.

Arena quibus
componitur.

Eadem fermenta-
tionis causa
in Luto.

De Sale Alkali
in Thermis
Bathon.

Vid. cap. 9.

Min. Aq. Gall.
Exam. p. 50.

Vid. Obs. 83.

Prædominium
salis Alkali in
Thermis de-
monstratur.

staceam hanc materiam, lapideis conjunctam, & *acidis* corrosam, ad *Thermarum calorem* plurimum conferre, erit *alias* demonstratum. Interea, Terræ hujus Cæruleæ *Salis* parum inesse videtur, cui *Ebullitio*, ulla veritatis specie, possit attribui. Quibus addi potest, quod liquoris acidi color, postquam poros ejus *Arena* replevit, idem fere sit, cum isto à *lapide Scitili* proveniente; ambo enim *Limaturæ Chalybis*, infusionis colorem æmulantur, quem *Rubricæ* in arena misturæ augeri alibi ostendimus. Confiteor quidem *Sulphureum salem* in terra Luti Balnei *Bourbonensis* in Campania adeo fixum inventum ab *Ingeniosis* quibusdam apud *Exteros Philosophis*, ut non nisi fortissimi ignis ope seperatum extiterit; illudq; sal aquæ *Balnei*, unde *Autum* desumptum, commistum non erat. Verum *Thermarum* harum arena, *igni* etiam *fortissimo* in Crucibulo commissâ, salinum *nihil* præbebat, quod separari poterat, nec *substantia*, *lixivio*, aut alitercunq; aliâ probandi viâ, salem ullum adesse testatum dedit. Sed de hac re plenius agendum capite *septimo*.

Salis interim *Alkali* in Balneis *Bathonensibus* prædominium demonstrat, quod *Syrupus Violaceus*, in *Thermalem* aquam injectus, ut dictum est superius, *virorem* conciliat. Ut evidentiùs hoc fiat *Alcalisatum salem* ex ædibus *Vitrariis* comparatum, in communis aquæ quantitate commoda dissolvi, & colorem viridem à misturâ Syrupi statim observavi. Porro, *Alkali* dicto *Suin de verre*, vulgo *Sandaber*, quod in *Vitrarii* salis compositi dicti *Kelp* dissolutione, *efflorescentiæ* cujusdam, aut *Azungiæ*, more supernatare solet, cum aqua communi misto, *Syrupum* prædictum addidi, & *eundem* etiam colorem emergentem conspexi. Idem etiam à *sale communi* soluto, & Syrupo addito, evenit. Jam verò, si idem *Phænomenon* cum *Thermali* aquâ,

aquâ, ac cum *Alcalibus*, vero *Alcali*, *Kelp*, *Sandever*, & *communis* etiam *sale*, appareat, quis *Alcalisatum* *falem* in eadem contineri, imo *prædominari*, unquam dubitet? Sin vero *Alcali*, *Nitrum*, & *Sulphur*, alterius generis *falem* componere dicantur, qui *Nitri Antiquorum* nomine venit, ut in sequente capite dictum erit latius, *Nitro* hoc modo intellecto, *Balnea Bathonica Nitrosa* esse à *Prædominio*, lubentissime concedo.

De *Supremo* hoc principio ne cogitavit quidem *Jordanus*, imo *Thermis* negat inesse, quod *Balneorum Ductoribus* suo tempore suboluisse videtur, ut alibi est dictum; unde *maior* *salis* quantitatem, ad *purgandum* validius, in *Thermarum* aquâ dissolutum propinare solebant, Cap. XVI; attamen Cap. XVIII, per *alvum*, & per *Urinas* purgare *Nitrum* affirmat; quod *communis salis* stimulantis, in impuriore *Nitro*, mixturæ attribuo. *Purissimum* enim *Nitrum* *sale Alcali* nudatum, interiores corporis recessus, citius penetrans, *diureticum* existit.

De Sale Alcali
in Thermis
Bathon.

Jordanus salis
Alcali non me-
mini.

De Baln. Nat.
& Aq. Min.
c. 16. & 18.

Vid. cap. XII.

Tandem *Coronidis* loco, argumentum addam, cui nemo sanus refragare potest, ex *Observationibus* peti-
tum, quæ evincunt *falem* dictum *Alcali*, proportionem
fere, illam in composito *Thermarum* *sale*, ad *Nitrum*, te-
nere, ac in *Sex Quinq;* gerunt ad *Unum*, ideoque parti-
bus, minimùm, *quatuor*, *Alcalisatum* *falem*, in aquis
Thermalibus *Nitrum* *superare*; *imò* *visi* *dictu*.

Vid. Obs.
Miscell. &
præcipue Obs.
64, &c. ad 72.

CAP. V.

De Nitro in Thermis.

Capitis Summarium.

Nitrum Naturale est in Thermis. Non crematur ut Sal Petræ, & ratio. Salis petræ Alcalisatum Sal, quid. Nitrum Calcarium à Calce relictâ. Nitrum probatum à Stiriarum formâ. A liquescentia subitaneâ. Ab amaro sapore. Sal Alkali, & Nitrum adsunt, non Alumen. Salis **Limingtoniæ** in agro Hantonienfi conficiendi modus. Paragraphus ex Auctoris vitâ manu propriâ conscriptâ. Aquæ medicatæ Actonensis, & Ebshamensis, Nitrosæ, & Amaræ. Seperatio ulterior salis calcis in Nitrum, & Alkali. Nitrum videtur Antiquorum. Eidem calce & ignescendi modo simile. Probatur Nitrum ab Effectis internis, & externis. Arguendi modus ab Effectis minùs efficax. Observationem Sedulam, & moram longam requirit. Balneorum omnium Bathonienfium Stirix Nitrosæ. Regalis Balnei, crassiores, & breviores. Crucis, longiores, & Tenuës. Calidi, istis Regis fere similes. Argumentum Nitri à liquamine. Nomine. Autor Tricis non respondebit.

Nitrum Naturale est in Thermis Bathonicis.

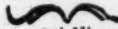
NITRUM in aquis nostris *Thermalibus*, negat Autor, saltem *Thermis* inesse non *Arbitratur*. De rationibus quæ aliò me invitum rapiunt, & Principium *Hoc* stabilire videntur, judicent Quos penes *Arbitrium* est, & jus——

Scio

Scio Nitrum *Antiquorum*, ut quibusdam placet, ^{De Nitro} nunc dierum inveniri vix posse; Nitrum autem *naturale*, quale *Antiquorum* est, cum salis petræ ^{in Thermis} *impura* materia, ex parte idem, sed à Petræ sale factitio ^{Bathon.} *puro* diversum satis, Rerum Mineralium scriptoribus antiquis notum, & descriptum, *Thermis* inesse certissime pronuncio. Nam si vulgari evaporandi, filtrandi, & coagulandi artificio, *Sal extractum* laminæ candenti ferreæ imponatur, igneo hoc probandi modo, *Nitrum* se fatetur statim. Non ut *Petræ Sal* crematur fateor, ^{Non crematur} eo tamen magis simulat Nitrum *Antiquorum*, quod ^{ut Sal Petræ} *Nitrum Veterum*, libræ unius, pondere igni traditum, ^{& ratio.} *cinerum uncias quatuor post se relinquere*, Autor quidam doctus testatur; ex Sale verò Petræ purissimo combusto nihil remanere. Si quid autem ex sale Petræ *impuriore* combusto remanserit, id Petræ salis *Alcalisati* nomine, in sequentibus appellabitur.

Ex hac Nitri *calce*, non vereor Nitrum Bathoniense ^{Nitrum calcarium a calce} *calcarium* appellare, quod unà cum *communi sale*, in ^{reliq̃ta.} aquis medicatis, per totam *Angliam* abundare observatur. Sane in *Thermis Bathonicis*, salia hæc duo solum *concreta* inveniuntur. *Calcarii* autem Nitri *impurum sal*, calce & ignescendi modo, a sale petræ *puriori*, late distinguitur; licet Petræ *alcalisatus sal*, & Nitri *calcarii calx*, ad idem fere redeant. Nec strepitum adeo magnum edit, aut liquefcit citò, ac *Petræ Sal*, dum voratur igne, eo quod ab *alcalisato* sale, cum Nitro misto, sufflamen recipiat; qui supra laminam candentem, post accensionem manet, & *Nitrum* superat longe, ut in præcedentis capitis fine observatum. Quapropter composito sali *Nitrum* denegare, eo quod *totum salis* Nitrum non sit, æquè absurdum videtur (comparationi hybridæ detur venia) ac affirmare, vestimento *lineo* nihil *lanei* inesse, aut hominem

De Nitro
in Thermis
Batbon.

De Sal-Nitro,
c. 1. p. 2.

Nitrum probatur
a forma Stiri-
arum.

nem *Legum* gnarum, & *medicinæ*, hanc non callere, quia *illas* profitetur; ne dicam *Sal pure salsum*, aut *Volatile*, inter *Nitri* principia constituentia, ab eodem admitti.

In *Thermis* verò contineri *Nitrum*, in iisdem licet *prædominium* non habeat, nisi *alcalisato sali*, & *sulphuri* conjunctum, à *Stiriarum* forma, quam *Thermarum* sal inter operandum sæpius induit, non temere conclusum. Tametsi enim *Tartarum*, & *salia* fortean quædam *alia*, hanc formam æmulentur, *visus* tamen non rarò, *gustus* autem certò, se ab invicem discriminat. Eodem argumento probat *Wittius* nitrum inesse

Font. Scarb. Seff.

12. p. 152.

aquis *Scaburgensibus*. *A Nitro*, inquit, *fit, ut quod in fundo vasis, post aquæ Evaporationem, ad mellis consistentiam, residere solet, in cella situm, post aliquot horas congelascit, tametsi à candente pruna, ob refractas nitri vires, non incendatur.*

aliquescencia
subita super la-
minam canden-
tem.

Cùm autem multo clarius hanc rem tractare decreveram; *Autorem* suspicor *Tesseram* minime attigisse, non tam quod arcum male direxerat, quam quod jaculum suum, non *Thermarum*, adeo temere emiseric. *Salium* enim tantum meminit post evaporationem relictorum, quæ, inquit, *carboni imposita, prout Nitrum solet, non ignescunt.* At vero (præterquam quod in hac re *Exercitatissimus Wittius* superius memoraverat, nimirum, quod *nitrum* hoc *impurum*, à *candente prunâ*, ob *refractas Nitri vires, non incendatur*.) iisdem salibus *depuratis*, in *Stirias Chystillinas* pyramidales (de quibus statim plura) una cum plurimis columellis arctissimè unitis, formatis naturaliter, & super laminam candentem ferream ignitis, rem aliter multo se habere compertum est, quæ in istum modum ignescere testamur, quem supra retulimus; quodque haud parum momenti apportat secum, dum
Sti-

Stiriarum dictarum *drachmas sex* laminæ commitem, quo in calcem relictam inspicerem intimius, Nitrosæ *crystallorum* particulæ, numero non pauca, intra *duorum Minutorum* spatium liquecentes, per utrumque candelis laminæ latus fluxu descendebant, haud secus ac olim *Plinius* observaverat, ubi *Nitrum* dixit, *ingentibus rivulis profluxisse*.

De Nitro
in Thermis
Eston.

His accedit sapor amarus, in sale adeo manifestus, *A sapore amaro.* ut pene illud *sal amarum* suspicari liceat, si *sal amarum* sit a Nitro diversum. Jam vero *amaritudinem* Nitro, & *Nitrosi* aquis attributam, nemo nescit, qui *Baccium* legit, ubi ait: *differunt Nitrosæ aquæ a Salsis,* *De Therm. l. 5. c. 5.* quod amarorem Nitrosæ sapiunt, potius quam *Salsedinem*; Et quo sincerum magis habent Nitrum, eo sunt *amariore*s. Adeo ut calx amara alibi memorata Nitri calx verissima videatur, & non spernendum sinceritatis testimonium; qui quidem sapor in *Thermalibus* aquis non sentitur, eo quod dilutum valde Nitrum sit, & iisdem proportionem commodâ, haud tamen *maximâ*, immisceatur.

Addo insuper Liguamen *amarum* quod in quibusdam *Angliæ* locis, a communi sale distillat, & præcipue *Limingtoniæ*, in agro *Hantonienfi*, quantitate satis magna, observatur, quod communi omnibus dialecto, *The Bitter*, sive *amaram*, (propter *amaritudinis* excellentiam,) ubiq; indigitant; illudq; Nitri non parum in se continere experimentis *apodicticis* evincere non dubito.

Lymingtoniæ
liquamen amarum
nitrosum.

Aqua *Actonensis* etiam haud procul *Londino*, a majori quantitate in minorem multo evaporata, saporem valde *amarum* gustui contribuit, quem Nitro in Aquis istis copiosius existenti, adscribere non vereor. Imo aquas omnes *amariore*s Nitro imbutas fidenter assero.

Aqua Actonensis
Nitrosa.

De Nitro
in Thermis
Bathon.

Ebshamenfis
Aque Examen.

Quinet XVI die Mart. 1637, Librarum VIII *Esbshamenfis* aquæ lixivium evaporavi, & *Semunciam* Salis compositi, quem *Nitrum* & *Marinum* esse judicavi, post evaporationem ad Siccitatem in fundo vasis relictam habui. Sale autem in communi aqua postea soluto, ut purior euadat, vitrum casu fractum, Salium formas, figuræve *Striatas*, & *Cubicas*, prevenit. Lixivium vero *amarore*, & sapore *nauseo*, ita abundabat, ut molestiam linguæ, & palato, haud levem creaverit. Verum in *hujusce* aquæ medicatæ naturam, & facultates, ulteriùs inquirendi, aliquando forsan dabitur occasio: Hoc tantum addo (ut damnum nuper memoratum aliquo modo compensatum dem) E minori aquæ quantitate, ut artis est, tractata, eaque maxime *amarâ*, Nitrosas *Stirias* tenues, & *amaras*, 28 die Mart. proxime sequenti, ejaculatas observavi.

Paragraphus è
Vita propria.

Ut curiosis rerum indagatoribus hoc in loco fit factum satis, *Paragraphum* unum, aut alterum, è *Vita* mea, manu propria conscriptâ, huc transcribere non gravabor. Quùmque natus essem *Limingtoniæ*, ubi majori copia sal album, & Optimum, ex aqua Marina, Solis & ignis etiam ope, humanum ingenium adipiscitur, operæ pretium duxi in modum quo Sal ibidem conficitur parumper inquirere, unde liquoris *amarulenti* cum sale misti natura, & indoles, luculentior evadat. Verborum autem meorum series, è *Commentariolo*, de *vitâ*, & *scriptis*, apud me, sic se habet.

Salis Limingtonensis conficiendi modus.

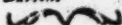
Salis etiam conficiendi modus, quo oppidum istud (de *Limingtonia* verba faciens) vicinis cæteris longe præluceat, & *pauperibus* victum, *divitibus* opes acquirit, forsan erit non ingratus. Aquam salinam è Vicino Mari, in magnum receptaculum, lutosis muris

muris circumvallatum deductam, stagnare sinunt ^{De Nitro in Thermis Bathon.}
 operarii ad usum, ut in promptu sit in Maris reci-
 procationibus, quam salis vocant *materiam primam*.
 Hanc *primam* salis *materiam*, isto receptaculo, *Palu-*
de suppeditante dicto, Anglicè à **Feeding-Pond**,
 comprehensam, usus tempore, in quadrata ejusdem
 Luti receptacula, sed ambitu minora, & altitudine
 fere *sesquipedalia*, derivant, Ternario ordine dispo-
 nuntur ut plurimum, plura, pauciorave, pro valo-
 re prædii, ubi Sal conficitur. Radiis autem Solaribus,
 præstituto tempore, aqua minime salsa exhalata,
 gradatim per omnes receptaculorum ordines, ad
 Cisternam, ut plurimum, tectam, aquam salsam dedu-
 cunt, quam, lixivium quàm sit, in *lebetibus* ferreis
 decoquunt, ablata spumâ, & indito quodam coagu-
 lo, *ex albuminibus ovorum*, & *fecibus cerevisiæ*, do-
 nec Sal apparet. Lixivio omni in lebetibus ab-
 sumpto, salem ipsum concretum in *cratibus* repo-
 nunt, formâ *infundibuli*, ut; insigni amarore à puris
 putis *salsis* partibus *destillante*, Sal *Univocum* restet,
 quod in *Cella* reponunt in usus Emptorum.

Destillatio hæc, sive liquor decedens à sale in cra-
 tibus reposito adeo *Amara* existit, ut uno ore omnes
 τὸ μυσθὲν, **The Bitter**, indigent. Liquamen hoc
 amarum canibus & pecudibus Scabiosis applicant in-
 digenæ, & in cutis defædationibus humanis vix ullum <sup>Amari liqua-
 minis usus.</sup>
 sentiunt præsentius remedium. Sane hoc audacter
 pronunciare audeo, me nunquam saporem *amarum*,
 absq; *Nitri* existentia, in aquis Mineralibus observas-
 se, neq; Sal *amarum* à Nitro diversum unquam in-
 venisse. Idem notavit pridem *Andreas Baccius*,
 quàm scripserit: *Aquæ quo sincerum magis habent*
Nitrum, eo sunt *amariores*. Et in *Thermis Bathonicis*
 Sal commune & Nitrum adeo arcte cohærent, ut sa-

De Nitro
in Thermis
Barbon.

‘ Cito experimento Stiriarum Nitri in *Libro* meo edito
‘ super hac re, communis salis *cubi* apparuere ipsis
‘ Nitri Stirii infixi, quem admodum in Fig. 2. Stiri-
‘ arum *Regalis* Balnei videre licet. *Huc usq; Ipse in Vita*
‘ *mea*.

Disq. Pöyf. de
Orig. Font. c. 9.

Quibus addo, Marinam aquam pure salsam non esse,
sed sapore præditam composito ex *amaro* & *salso*, unde
Doctissimus *Lydiat*, de salsedine Maris, Mare duobus
nominibus, apud Latinos, notum scribit. *Mare* enim
audit, quasi *Amarum*: & *salum*, quasi *salsum*; quod Ni-
tro marino sali admisto, acceptum refero. Lacum eti-
am *Pælestinae* *Ἀσφαλτίνης* dictum, adeo *amarum* esse, &
salsum dicunt *Geographi*, ut piscium genus in illo su-
peresse non possit.

French. Spad.
Ebor. c. 14. p. 10.

Nitrum & sal
Alcali, in Sti-
riis; non alu-
men.

Quinetiam ut menti veritatis avidæ satisfactum sit,
an partes *aluminosas* aliquas, crysalli supra memora-
tæ in se involverent, observavi *drachmas sex* prædi-
ctas, post strepitum, fluxum, & liquefactionem supra la-
minam candentem, *minuti unius* spatio, & amplius
paululum, ad *duas drachmas* redactas (parte *tertia*
bina absumpta) capitis quasi mortui calcis albißimæ,
quibus solutis, filtratis, & evaporatis, ipsissimum
sal *Alcali* denuò apparuit, cum *amarore* solito quod
acidi affusione, fermentabat, & candenti laminæ im-
positum, nullo modo *liquefcere* visum est, *crepitabat*
autem, *saltabatq;*

Separatio
Thermarum
salis ulterior in
Nitrum &
Alcali.

Ad ulteriùs investigandum, an *Amarum* illud in-
tra Nitri suspicionis ambitum cadens, ab *alcali*ato
sale dirimere potueram, *salem* in *calce* iterum disso-
lutum filtravi, & cum ad *cuticulam* evaporaveram,
in albicantem canitiem, infrigidantem, penetran-
tem, & *amaram*, exeruit se partim; ab *alcali*, in
cujus amplexus ruebat antea, multum distinctum;
partim verò in *succum* quendam *inspissatum*, iisdem
qualitatibus

qualitatibus præditum, quem *succo Nitri primitivo* De Nitro in Thermis Bathon. similem judicabam; ambo autem super candentem laminam reposita, *strepitum* ediderunt, & *liquecebant* ut prius, calcemq; *amarā* minorem relinquebant; *salemq;* puto dissolutionibus, & coagulationibus iteratis, *strepitando*, & *liquefendo*, Nitrum & *Alcali* omne amissurum. Notandum verò, quod *sal Alcali*, dicta ad calcem proportionem, post singulas probationes, majori quantitate quam *Nitrum*, se aperte exhibuerit; *Aluminosum* autem nihil apparuit.

Quosdam autem puto me hoc in loco ita intelligere, ac si *Antiquorum Nitrum* insinuarem à me observatum, & arcanum illud in apicum proferrem. At vero probe novi *illud*, quam *Nitrum sub judice*, paulo aliter descriptum. Nam *Plinius*, *Dioscorides*, aliiq; *Roseum* fuisse tradiderunt, & pene *purpureum*, quo in *purpura* tingenda utebantur antiqui; *album* tamen inventum erat, quod propius ad *communis salis* naturam accedere observatum, ut *Dioscorides* l. 5. c. 30, 31. testatur. Imo *Alumen* referre *Baccius* affirmat: *Alumen* quoq; ipsum, inquit, *quædam Terræ falsugo* intelligitur, simile admodum *Naturali Nitro*, ut *Commune* videmus *alumen album*, *splendidum*, *roseo* foris colore, & *spongiosum*, quibus etiam notis à *Dioscoride Nitrum* describitur. Rationem reddit, lib. 1. cap. XXII. *Alumen* etsi quadam naturaliter unctuositate participet, potiores tamen partes obtinet *salis*. Quare ubi sincerum nascitur, nullum habet illius *fervescentiæ signum*, imo igne admoto retundit *flamam*. Hoc etiam dicere non vereor; Si in *album Antiquorum Nitrum* verum quisquam inciderit, illud a *Nitro Bathoniensi* acerrimum judicium distinguere vix posse, quod *Sal Nitro-Sulphureum* quàm fit, communem *salem ar-*

De Nitro
in Thermis
Bathon.

Antiquorum
Nitrum alcali-
satum.

De Aq. Min.
p. 88.

Exam. Aq. Min.
Gall. p. 51.

p. 12.

Assissime amplectitur, & cum eodem mistum intimius, calce, & ignescendi modo, *Alcalisatum* æmuletur.

Nitrum *Antiquorum* verum ex *Ægypto*, & regione illi vicinâ, ad se delatum memorat Nobilissimus *Boyleus*, quod gustu *sal Alkali* referre testatur. Et paulo post: Si vero in rebus hisce exquirendis curiosi essent *Ægyptii*, nullus dubito, quin inter fontes & puteos, salibus alcalisatis impregnatos plures invenirent. Experimentis enim factis de industria super *NATRON*, quo nomine *Ægyptiacum Nitrum* verum vocant Sapientes, à Legato quodam, mente Scientiæ avidiori prædito, ab Oriente proficiscente, dono datum, Nativum illum salem inveni eadem cum alcalibus factitiis phænomena varia exhibuisse. Regalis etiam scientiarum *Academiæ Ingeniosi Parisenses*, Examine aquarum Mineralium *Galliæ* nuper edito, *Balnea Borbonensia l' Archambault*, in *Bourbonnois*, ipsissimo *Antiquorum Nitro* impregnata observarunt. Nitrum, inquit, ad quod *Academiæ Secretorum Naturæ mystis Aquarum salem Balnei Bourbon l' Archambault* referre placuit, Nitrum est Verum ab Antiquis descriptum, & vulgò ita nominatum quod sali plantarum in cineres redactarum sulphureo fixo simile, à Sale *Petræ chymicis* quibusdam Nitrum dicto, distinguatur. Item, inferius paulò: *Natron Ægypti* & *Borax naturalis Nitri species* sunt, ad quod etiam pertinet *Margæ Sal*, qui sulphureus est; magis autem salem Volatilem plantarum, quam *Alcalia*, refert. Salia hæc Nitrosa omnia sulphureum quiddam in se comprehendunt, quod in sale *Petræ* non alcalisato deest. Alcalisatur autem *Petræ sal*, quando Sulphuris in Carbonibus ope, ad naturam, & qualitatem salis herbæ *Kali* reducitur. Salem autem Alcalisatum, & Sulphureo-Nitrosus in Balneis Bathonensibus, æque ac Borbonensibus abundare

abundare affirmo, & *majori etiam quantitate* inesse observavi; adeo ut *Antiquorum* Nitrum non minus *Bathoneusia* Balnea *Anglica*, quam *Borbonensia Gallica* imprægnare videatur; nec virtutibus, Balneis dictis *Borbonensibus*, aut Ornamento cedunt, imo, quantum audiui, Superant, *Bathonica* in *Britannia*.

De Nitro
in Thermis
Bathon.

Porrò, *Antiquorum Nitrum* a sale vulgo *Petræ sale* nuncupato, differre, inde patet; Quod acetum Nitro *antiquorum* olim affusum, salis *alkali* ad morem, *Fermentationem* induxerit. *Acidum* enim corrodendo *Nitrum Alcalisatum* ita vexavit, ut particularum motu intestino succedente, *conturbationem*, & consequenter *attritionem* quandam creaverit. Hinc illud, *Proverb. Cap. XXV. Com. 20. Qui mæsto canit cantilenam, idem facit ac ille qui Vestimentum aufert in die frigoris, aut Acetum Nitro affundit.* Ingratum certe maxime, & iniquo animo ferendum utrumq;. Exasperatur enim aceto Nitrum, & æque ac frigore Nudus aduritur. Jam vero sali *Petræ aceto, spiritu sulphuris p. c. aut spiritu Vitrioli* affuso, *fermentatio* nulla, aut *ebullitio* insequitur; *Thermarum* autem sali, imo *lapidi scitili, margæ, ochræ, & cuicunque salis* *vid. c. 5.* aut *Terræ* generi circa *Balnea* invento, ut inferius plenius constat, & planius ostenditur, affusis acidis, *effervescentia* exoritur, & *fermentatio* apparet, quod *Thermarum* etiam *salem* ad *Antiquorum Nitri* naturam propius accedere evidentius demonstrat.

Notandum verò נטר Neter *Hebræorum*, ut *Nitri nomen* & *Chaldæorum* נטרא Nitra, *Nitrum* antiquitus ita dictum, & Nitrum etiam *Naturale* jam signate notare. Interpretes vero *Syri*, qui *chordam* arcus transtulerunt, jaculum, quantum viri sapientes possunt, emisertunt temere, nisi acetum intestina illa sicca mordacitate sua corrodere posse, & ita iisdem mole-
stum

Hebræum, &
Chaldæum.

De Nitro
in Thermis
Bathon.

sum fore, & ingratum, judicemus; quod conceptu multo facilius existit, quam *montes Hannibalem aceto perrupisse*. Verum prior interpretatio, a naturali philosophia, apud sacram paginam, præsertim vero *Jobi*, & *Proverbiorum* libris ubiq; fere legenda, petita, naturalis magis est, & secretorum naturæ mystis saltem, magis arridebit.

Nitrum probatur
ab effectis.

Neq; contrarium, puto, arguunt effecta; Authores siquidem *Nitrum* refrigerare, penetrare, & purgare, uno ore affirmant, *priora* duo patent *sitim* sedando, *inflammationes* minuendo, & ad ductos urinarios transeundo velociter; *postremum* autem, per *sedem* operando apparet. Nitrum enim, non secus ac alterius generis sal, tam *alvum laxare* dicitur, quam *urinas ciere*; & de *Aquis Nitrosis* affirmat *Baccius*, *vacuare illas*, *virtute Nitri*, *per alvum*, & *per Urinas*. Ingeniosi etiam *Parisienses philosophi*, nuper memorati:

Min. Aq. Gall.
Exam. p. 110.

p. 52.

Nitrum verum Antiquorum sulphureum quum sit, & *plantarum Alcalibus similitudinem gerens*, hoc etiam habet cum iisdem commune, ut *alvum commoveat*. Item: *In libris IV Aquæ Balnei Bourbon l' Archambault drachma una semis inventa Nitrosi salis*; ea autem quantitas sufficit ad *laxandam alvum*, eodem modo quo *alcalia solent commovere ventrem*. Et quidem quum *purgatio*, ut similius vero existit, per *stimulationem* fiat, *Nitrum*, cæterorum salium more, illam *pungendo* perficiat, & *intestinorum tunicas membranosas vellicando*, naturam, æque ac *sal Alkali*, quod etiam in se involvit, *stimulatione* quadam ad *excernendum* provocet. Idem de *Effectis Externis* lavando provenientibus affirmetur, quæ *Nitri* in *Thermis* existentiam nequaquam impugnant.

Quinet ab effectis arguendi modus à *Posteriori* solum est, & minus efficax, in tenebris quidem, & pal-
pando

pando utilis, experimento autem circa causam occupato cedat necesse; quid enim, ex verbo veteri, *verba audiam, cum videam facta?* Quicumq; etiam hoc opus susceperit ab *Effectis* de Aquarum natura iudicium suum ferre, quod quibusdam Viris sagacissimis certissimum videtur, consideret oportet, ab *Observationum* assiduarum apud locum ipsum habitatum serie crisin *effectorum* optimam dependere, quod locis distantibus non efficitur, sed moram satis longam ibidem requirit. Qualem autem in hac re progressum feci, perito *Lectori* & *Benevolo*, perlecto hoc *Tractatu*, determinandum relinquo, *viginti annis*, magnam partem, apud locum transactis, quorum curriculo, sumptibus diligentiae paribus, *observationes* collegi, & *effecta* etiam *observare* non destiti.

De Nitro
in Thermis
Ba. hon.

Jam vero ut ad *Nitrosas* Thermarum *Stirias*, quas, *Balnearum omnium Nitrosa Stiria.* in Antiquorum Nitri naturae gratiam, reliqui, rededam; *Stirias* supra memoratas figurâ solum, & *consistentiâ* variantes parum, ex omnium *Balnearum* aqua comparavi. Nam

Regalis Balnei aqua, post salem dissolutum plene *Regalis Cras-fiores.* imbibitum, & lixivium saturatius inde acquisitum, ad *Cuticulam* decocta, & in loco frigido reposita, ab interiore vitri parte, in quo vaporabat, in Cavitatem ejusdem *Stirias* longas emisit, & robustas, adeo quidem validas, ut communis salis quiddam secum *Stiriae* unâ rapuerint, quod, Stellarum instar in Caelo sereno, in *Stiriis* apparuit, album tamen & forma cubica, in Tesseras distinctum, a partibus *Nitrosi*, visu satis separabile, quibus cubis solide impactis, *Nitrosae Stiriae* quasi clavatae apparuerunt. Vid. Fig.

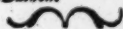
I, 2, 3.

Crucis vero Balneum in *Stirias* minores multo exprosit salem, *longas* tamen & *tenuis* valde, numero plures,

Crucis Longiores & Tenuis.

De Nitro
in Thermis
Bathon.

plures, fundo vitri invicem vicinas, distinctas tamen, & mucori materiæ corruptæ adhærenti, haud multum absimiles, quæ, facile friabiles, vix tactum ferebant. Vide Figuras; ubi iv^{ta} *Stirias* binas representat a Vitro remotas, & naturali formâ *majori* exhibitas; v^{ta} vero *Vitrum* ipsum *evaporatorium*, quo *Stiriaz* omnes, ut *naturaliter* se in conspectum dederunt, continentur, *maiores* tamen, notat.

Calidi Regio
similes.

Balneum verò *calidum* majorem multo creavit molestiam, adeo ut duobus aut tribus experimentis tentatis frustra, contra Nitrum in hoc *Balneo* erat tantum non conclusum; postea vero, cum res melius succederet, soluto *sale*, & *lixivio* secundum artem evaporato, quinque aut sex *Stirias* inde obtinui, *robustiores* multo, *breviores* tamen istis, ex aqua *Crucis* emergentibus, quæ Nitrum *huic* etiam *Balneo* inesse confirmatum dederunt. A quo tempore, *experimento* eodem modo iteratò, *Stirias firmas*, & *compactas* reddidit Balneum *calidum*, & æquales fere istis, quas in *Regio* observaveram, quæ *Balnea*, *Regale* nimirum *Calidumque*; eodem prorsus modo *Nitrum* explodunt, & isthac in re, a *Crucis* distinguuntur. Vid. Fig. IV. quæ duas *Crucis* *Stirias* tenuiores exhibet, à Vitri latere. *Major* & *Crassior*, Fig. vii^a *Calidi* est, & *compactas* refert, memoratas primò.

FIG.

r.
l,
l-
n
-
ri
o
t,

it
r-
at
e-
m
i-
x
m
n-
as
&
l,
r-
a
as
e.
as

G.

Fig I

Fig II

Fig III

Fig IV

Fig V

Fig VI

Amplissimo Domino,
GVALTERO LONG
de Whaddon, in agro Wil
toniensis Baronetto, Ther.
marum Cautori,
SACRA

Fig VII

Fig VIII

Fig IX

FIG. I, II, III.

Figura I, & II, Regalis Balnei Nitrosas Stirias Crassiores, seu crystallos, notant, Communis salis cubis impactis clavatas: III verò crystallum, sine sale alcali infixo, representat.

FIG. IV, & V.

Figura IV (utrinq;) Crucis Balnei Nitri Stirias longas & Tenuas, justo paulo majores, exhibet, à latere Vitri Evaporatorii. V autem Vitrum Evaporatorium, cum Stiriis naturaliter explofis, denotat.

FIG. VI, & VII.

Figura VII Calidi, sive oblongi Balnei crystallum crassam exprimit, & Regis æmulam. VI (utrinq;) Stirias ejusdem Balnei longiores, & Tenuiores exhibet.

De Nitro
in Thermis
Bathon.

Prædictorum
scopus præcipuus.

Balneorum *omnium* exactam differentiam inter se, ex *Observationibus* prædictis colligendam esse neutiquam assero; *Experientiæ* enim opus est, & *observationum* plurimarum pensum, quæ singula distincte, & curiose discriminant (ut in *Observationum Centuriâ* annexâ partim effectum) de hac re certi quiddam solidiq; determinare, huic autem usui inserviant, confirmationi nimirum assertionis quam supra posuimus, *Balnea omnia Bathoniensia Nitro imbui, imo Nitro ipso Antiquorum*, quod sale *Alcalifato*, & *Nitro-sulphureo* constare dictum est superius; & si hoc non sit quod sub hac nomenclaturâ probatæ fidei autores descripserunt, & in re Minerali versatissimis *Nitrum* appellatur, in notionem Chimæricam per me licet, transeat in posterum, quæ in rerum naturâ fundamento destituitur, & ortum suum *Phantasiæ*, & *Vertiginoso cerebro*, acceptum refert.

Argumentum
Nitri a liquamine.

His addendum *Liquamen*, aut *oleum* *Thermarum* salis per *deliquium*, occlusum, & igne calefactum, in figuram *Nitrosam*, statim ac frigidum, subito crescere; adeo ut necesse non sit, *aeris* vim secretam, & invisibilem, ab extra accersere, ad creandam metamorphosin, ac istæ *Poetarum* æque probabilem, cum apertis, & certis *naturæ* principiis, innate propendeat, & disponatur materia, ad efficaciter illud efficiendum, *etw dñs*, quod aliunde provenire incassum requiritur. Nec ullus dubito, quin *Nitrum aereum*, suam *Naturali* *Nitro* debeat originem, quod è *Terra* primo proveniens, in *aere* fluctuare possit, donec alicubi confideat, & *magnetismi* more, partibus sui simillimis adhæreat. Et quidem hoc modo *magnetismum* in capite præcedenti memoratum, quem somniarunt nonnulli, si qui fuerit, intellectum velim; qui mineram *Nitri naturalis* subterraneam, cui *magnetismus* innitur, stabilire videtur. Vid. Cap. 9. versus finem.

Ar-

Argumentis *Philosophicis*, ultimo loco, *Grammaticale* adjungo; quod *Nitrosus* ille *Sal* soli præcipue, aut candelæ expositus, *rutilet* valde, lumenq; reflectat, quod notationi vocis *Nitri* consonum videtur, quæ forsitan non *Græcia* oriunda, quemadmodum *Autor* est *Ety-mologici Magni Scriptor*, qui *Νιτρον* ab *abstergendo* deducit; sed *Latine* orta potius, a *Nitendo* nimirum, quia cæteris salibus *splendidius* apparet; nisi voces *Græcas* & *Latinas*, Criticorum judicio, *Hebræorum* *נִיֶּר* *Neter* ætate cedere sic necesse, cui quidem idiomati, ut linguarum *Matri*, dialectus cæteræ obedientiam suam solent præstare.

Quæ dicta sunt *Veritatis* Indagatoribus non *rixosis*, *Naturam Nitri* & qualitates declarant, *Nitrumq;*, puto, *Balneis Bathonensibus* inesse, non probant modò, & etiam *demonstrant*. Qui vero malo quodam genio acti, controversiæ ferram, præfracto animo, reciprocare malunt, quam veritati acquiescere, sciant, si qui sint, *Apinis*, & *Tricis*, multò minùs *insomniis* ac *deliramentis*, nec *Dignitatis* esse, nec *Otii* respondere.

De Nitro
in Thermis
Bathon.

A Nomine.

Autor Tricis
non respondebit.

Vid. cap. 9. in
fine.

CAP. VI.

De Sulphure *Thermarum*.*Capitis Summarium.*

Sulphur principium minus principale. Ab eo quod non præcipitatur, non adesse, malè arguitur. Sulphuris argumenta a colore, & odore in fusione salinum. In Lixivio salis ante fusionem. Sulphuris in Aquis Thermalibus præcipitandi difficultas. A nigro colore argenti in iisdem mersi probatur. Acidum non est solus præcipitator Sulphuris. Erroris causa. Argumentum Sulphuris à rubro liquoris colore in quo dissolvitur. Willisius vindicatus. Magisterium in Aquis Thermarum album est lapideum. Simile alibi observatum. Sal non falsum, est Sal catachresticè.

*Sulphur quare
Thermarum
principium mi-
nus principale.]*

ET quidem jam ex methodo in *Schemate* præscripta de *Acido* tractandum, verum hic proximum *Aquarum Thermalium* principium Nitro, *Sulphur* succedit, eoque aptius, quod Nitrum *Sulphureum-salem* esse superius ostendimus. *Sulphuri* autem locum inter principia minus principalia, & *Secundaria* attribui, quod *Thermarum* aquam licet constituat, non tamen, ut *salia Alkali* & *Nitrum*, *substantiâ* se prodat (in certum enim separandi viam adhuc non incidi) sed indiciiis quibusdam summe probabilibus, ut *Acidum*, inesse colligitur; ideoq; *Constitutivis* *Thermarum* principiiis, utpote alterius generis principium à *Salibus* diversum,

versum, *Secundariò* annumeravi. Cur autem principiis Constituentibus *primariò* Acidum non concreta-
 & *minus* visibile in *Schemate* accensui, in sequente capite ratio est reddita. *Salia* enim præcipue Aquam hanc medicatam *primariò* efficiunt; *Sulphur* vero, quatenus cum *Sale* mistum, *Salino-sulphureum* salem constituit, ut in præcedente capite de *Nitro* clarius apparet. *Sulphur* etiam fermentationis vi valde comminutum, & intimius cum aqua mistum, *halitu*, una cum *acido*, magnam partem, evaporat. Hinc Ingeniosus quidam inter peregrinandum observavit, *Sulphur*, quod magna quantitate in *Thermis* multis abundat, jugiter *avolare*, neq; post *Thermalis* aquæ evaporationem, in iisdem apparere; unde rationi magis consonum duxi, inquit, illud potius extra aquas, quam in aqua ipsa, investigare. Nam locis quamplurimis supra *Balnea*, quæ aquæ *Calidæ* *halitum* exceperunt, vidi *sulphur* adhærere. Ut hac de re Curiosiati meæ ulterius litarem, canalem aquis *Calidis* in *Austria*, distis *Baden*, per quem *Thermalis* aqua perpetuò decurrere solebat, aperiendum curavi, & substantiam à floribus *sulphuris* parum discrepantem à *superna* canalis parte, manu propria collegi, quam *pixidibus* quibusdam comprehensam postea servavi.

Nonnulli autem hic *Charybdim* vitare studentes, inciderunt in *Scillam*. Cum enim *Antiquiores* statuerint (quod *Autor* quidam nuperus etiam asseruit) *Sulphur* ad cuiuscunque generis *Thermas* necessario requiri; *Novatores* hi nullis inesse affirmant intrepide. Qui verò huic *basi* fabricam superstruxerit, indeq; certo concludere non veretur, *Sulphur* aquis *Thermalibus* non inesse, quia *præcipitando* non redditur manifestum, cautum esse velim, ne experimenti *Negativi* testimonio, *positive* determinet, donec *vitriolum* præcipitatum

De Sulphure
Thermarum
Baden.

Edv. Brown,
M. D. Lond.
de quæ inferius.

Simpson. Zvnc.
Phyl. c. 2. p. 7.

Ab eo quod non
præcipitatur
non a testē male
arguitur.

De Sulphure
Thermarum in
Bathon.

capitatum viderim, quod adesse conceditur; & si in aptum *præcipitatorem*, qui particulis isthoc modo dignoscendis, fuerit undique oppositus, forte non inciderim, rationibus etiam aliis contrarium suadentibus; opinioni fatuæ non tantum tribuerem, ut instantia comparata, à *Calce Viva* desumptâ, inducar *nasum* proprium suspendere, & *oculos* eruere, qui, quousque possunt, contrarium evincunt.

Sulphuris argumenta a colore & odore, in fusione salium.

Nam si *Thermalium* aquarum Contenta, quæ impuriore sacchari *ideâ*, & colore primò apparent, crucibulo indantur, ut ad fusionis statum *salia* perveniant, candente Crucibulo, & priusquam paulò *salia* funduntur, *Color* & *Odor* Sulphureus percipitur, sensimq; adeo fætet, ut in qualibet ædis parte interiore Sulphur redoleat; & quemadmodum ad fusionis statum *salia* adproperant, decrescit *Sulphur*, *Odor* etiam *fætidas*, & *color cæruleus*, minuuntur, adeo ut, *sæcum* instar, & *recrementi*, calcinando depereat, & in purissimo sale nequaquam reperitur; aquarum autem *Thermalium constitutionem* eum *sale* unâ ingreditur; & easdem, cum cæteris memoratis, partim componit. Addo me lixivium salis ante fusionem apparasse, quando partes omnes *Sulphureæ* non fuerant absumptæ, fætoremq; *Sulphureum* adeo *nares* meas percussisse, ut celerrime istius *sensus*, si quid sit, testimonium obtinuerit. Jam vero, donec in aliquid inciderim, quod *cærum* colorem *Visui*, & fætorem pure *Sulphureum* *olfactui* præsentaverit, quod *sulphur* non esse evidenter apparet, *sulphur Thermarum* hoc esse credere, & vocare, non desinam. Observavi (fateor) sæpius colorem *cærum* versus fundum flammæ, in *candelis* accensis, quarum Compages oleosa, suo modo *sulphur* referebat, verum quòd odor *Sulphureus* non appareat, verè *sulphureum* non esse, nec dicendum,

dum, constat. Limus etiam *Thermarum*, manibus, ^{De Sulphure} Cataplasmatibus more applicatus, exiccatusq; ^{Thermarum} *Sulphur*, ^{Babon.} cuiusq; ^{Spadacren. Ebor.} usum habere dicitur. redolet aperte. Mineralis cujusdam substantiæ genus memorat *Freuchius*, ^{c. 14.} recrementis ferri haud abfimile. quod igni traditum, & colorem *cæruleum* exhibuit, & odorem *sulphureum*, gustu autem retulit *Vitriolum*, indeq; vitriolum parari poterat, &, tractu temporis, omnino fere in *Vitriolum* mutatur. Et quidem licet *Sulphur*, & *Vitriolum*, in Telluris vicinâ sint invicem commista, adeo ut hujus prædominium *Vitriolum*; illius autem excellens quantitas, *Sulphur* denominet; non tamen inde sequitur vitriolum in *sulphurato*, aut *sulphur* in *Vitriolato* corpore non adesse; neq; colore *cæruleo*, & odore *sulphureo* præditum, *Sulphur* non fuisse; in quo ambo conjuncti, inexistens *Sulphuris* spem aliquam relinquunt, tametsi *Sulphur*, & *Vitriolum*, tam aciditate, quam aliis quibusdam, inter se convenient. *Sulphur* etiam, & *Vitriolum*, in eadem palude se in- ^{Ibid.}venisse *idem* testatur.

Quinet *Sulphur* cum sale corpus unum constituit, quod transeundo in lixivium unâ, & chartas in filtrationibus penetrando apparet, & haud aliter quam fortioris ignis vi, *notabile* existit, quo salis corpus aperitur, & *solvitur* continuum, ut *fusio* succedat, ita ut qui non ambo, *neutrum* præcipitat, nisi *sulphur* à sale *separatum* fuerit, quod haud ita facile credo, efficitur, nisi *ignis* adjumento, quo *sulphur* absumitur. Adeo ut *aque extinctionis calcis vivæ* instantia ad *rhombum* non sit, ubi *sulphur* separatum decoquitur, & præcipitatur, *hic* vero non item, cum *sulphur* in sale resideat, eique uniatur, & pars corporis existat, quemq; alterius defectu, voce insolitâ, *salino-sulphureum*, aut sesquipedali vocabulo, *Alcalifato-Nitro-Sulphureum*.

De Sulphure
Thermarum
Bathon.

Nob. Boyl. de
Aq. Min. p. 50.

Tam ochræ
quam Luto,
Sulphur adha-
ret.

Jones. Subf.
Bath. p. 15.

phureum salem indigito. De hac re ita scribit *Autor* prænobilis : Si *Sulphuri* contigerit, cum *sale*, aut *Minerali quopiam subterraneo*, quod nos latet, & odorem ejus peculiarem suppressere possit, aut dissimulare, complicari ; illo potest aqua, saturatè satis, obscurè tamen imbui.

Notatu etiam non est indignum, *lutosæ margæ*, unde *limus*, sive *Lutum* constat præcipuè, *Sulphur* adhærere, quemadmodum ochræ acidum ; quòdque *margæ* quid *sulphureum* à *sulphure* imprimatur, ut ochræ aciditatis aliquid ab *Acido*. Imo, tam ochræ, quam *Luto*, *Sulphur* adhæret. Nam si *Penicilla*, quibus *Balneorum Aquaductus* inferiores obturari solent, & *luteo* hoc colore saturatius inficiuntur, remanserint illota, odorem fætidum emittunt, *Cloacæ* cujusvis haud secundum ; & ochra ipsa in communi aqua diutius macerata fætidissima existit ; quod fætenti intra ochram *Sulphuri*, in secundo Capite superius attribui-
mus. Jam verò, si *margam* etiam præcipitaveris & ochram, nisi *Sulphur* ab utraq; seperatum dederis, *Sulphur* non apparet, sed liquorem præcipitantem faller, & indiscriminatum manebit. Imo purissimum postea *sulphur* non sine terra adhærente inveniri observatur. Quis autem, nisi mentis inops, sulphur naturale, infans, & impurum, cum *Marga*, *Ochra*, & *Sale* complicatum, & minime maturum, aquis Mineralibus inhærens naturaliter ; æque ac sulphur seperatum, fætitium, adultum, defæcatum, & maturum, in aqua *Thermarum*, aut quacunque alia decoctum, & solutum, eodem modo præcipitandum speret ?

Quinetiam, circa *Bathoniam*, in agro D. *Georgii Clark Swainsvicensis*, *Pyrites* quosdam *Sulphure*, & forsan ferro abundantes, tam crassos, & mole majores ; quam *Tennes*, latiores, & laminosas (vide *Figuras*)

*Pyrites Sulphureus Crassus,
ut Sulphur*

*fractus & inflammatus,
apparet.*

Fig.

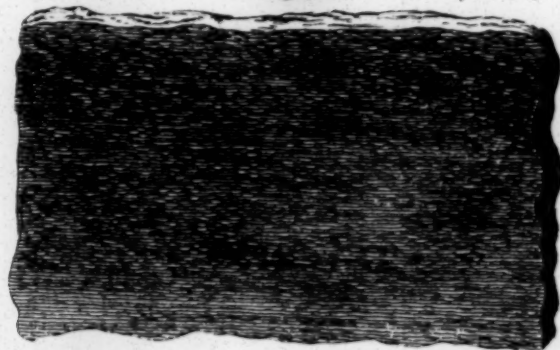
J. ma

Pyrites Sulphureus

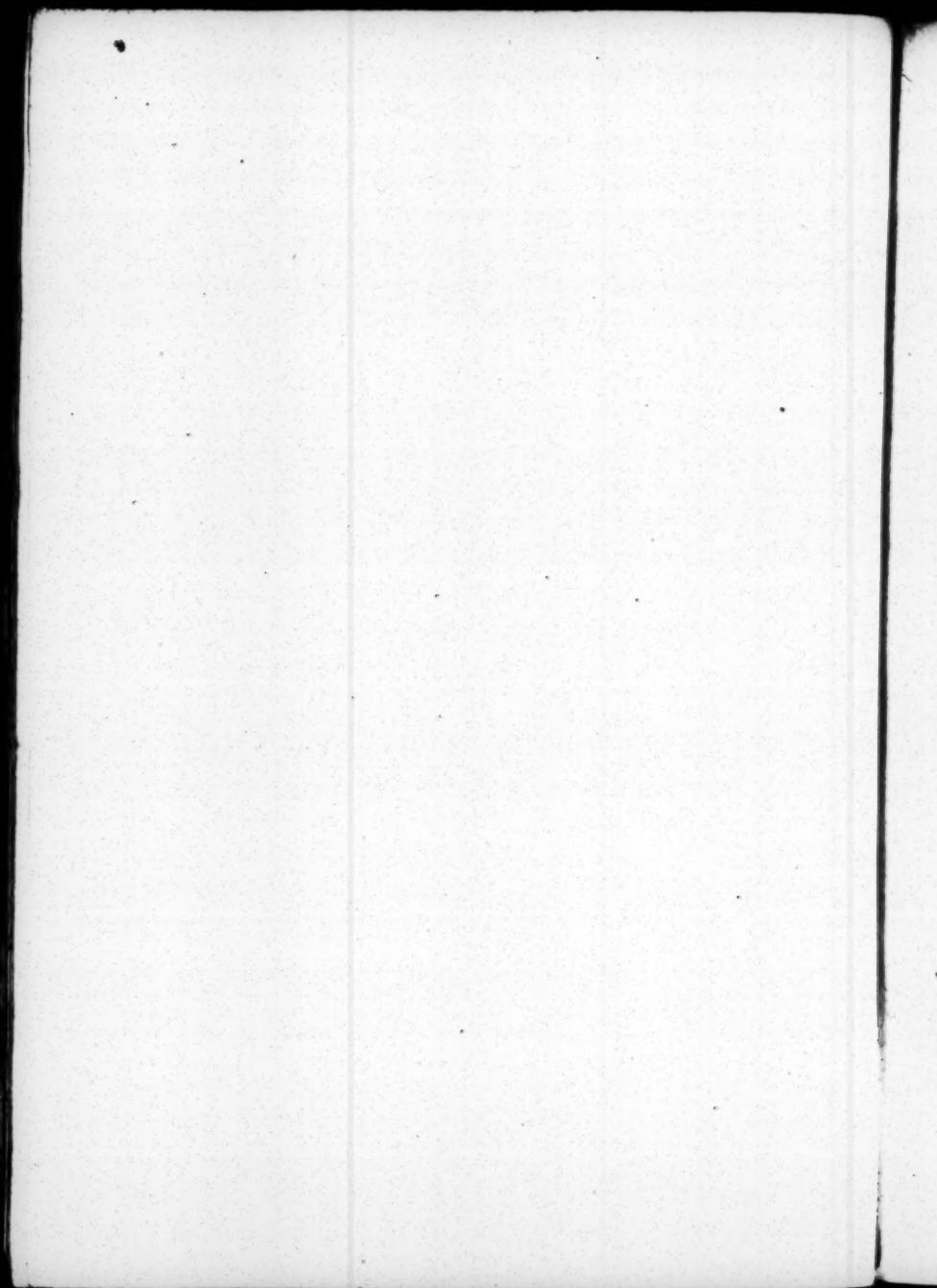
Tenuis, latior.

Fig.

J. la

guras) intra *Margam* sepultos, & effossos, cum *marga* De Sulphure
Thermarum
Bathon.
ipsa adhærente, collegi, & in vicinia quadam prope
pontem dictum **Lambrydge**, utriusq; generis mag-
nam copiam nuperrime observavi; qui in pulverem
redacti, & calcinati, lætorem *Sulphureum* adeo for-
tem emittebant, ut *Matthæus Reeve* Aurifaber *Bathoni-*
ensis, & adstantes alii, se tantum non suffocatos judi-
caverint. Pyriten talem *Sulphur lapidosum* *Bauhinus* Hist. Foss.
Boll. l. i. c. x.
appellat. Majorem etiam quantitatem pulveris, è
Pyritibus dictis, iterum calcinavi, & *Sulphur* in iis-
dem abundare, & *Odore*, & *Colore*, summe manife-
sto,prehendi. Ut ulteriùs procederem, calcinatis
Pyritibus, & *Salibus* quibusdam additis, *lixivium* ap-
paravi, quod gallis additis in colorem *Nigro-purpure-*
um statim vergebat, & brevi post *atramento* similli-
mum, quod aciditati *Sulphuris* in *Pyritibus* attribuo.
Lixivium enim cum *Pyritibus* sine *salibus* factum,
cum gallis *purpurascere*. Imo *Sulphur* & *salia* invi-
cem commista, absq; *Vitriolo*, colorem istum *atra-*
mentosum creare valent, & hac etiam aquâ *Sulphura-*
tâ *vitriolum* referente, alteri *Nobilissimi* Autoris, gal-
las, aut infusionem earum simulanti opposita, perfici
possit. De Aq. Min.
p. 51.

Recipe *Pyritum prædictorum partes tres*, *Salium*, *Aqua Sulphu-*
Petræ, *Communis*, & *Alcalisati dicti Sandever*, ana par-
tem unam: calcinentur, F. *Lixivium*, & *filtretur per*
chartam. tata Autoris.

Hæc aqua gallis commista, nictu oculi, instar
atramenti evadit; quod à *sulphure* & *salibus alcali-*
satis, quibus sui generis, forsan *ferri* in *Pyrite*, *aci-*
ditas inesse possit, sine manifestâ *Vitrioli* aciditate,
provenire existimo. Non nego tamen quin *Vitrioli*
etiam *immaturi* quiddam, in his *Pyritibus* latere
queat, partibus quibusdam aliis compositis, quas
M im-

De Sulphure
Thermarum
Bathon.

A nigro colore
argenti Ther-
mis immersi
Sulphur proba-
tur.

Spadacren.
Ebor. c. 14.

Peregrinat.
Hist. p. 21. fol.

De Baln. Nat.
& Aq. Min. c. 6.

impræsentiarum, ob alterius generis negotia, intelligere haud licet.

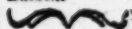
Quinimò, quàm inde quod *Thermarum* aqua argen-
tum *nigro* colore, non *luteo*, intingat, Sulphuris *ni-*
hil incisse concludat; argumentum hoc ad *hominem*
revertitur, & veritatem illustrat. Color enim quem
Sulphur solutum argento, tractu saltem temporis, im-
pertit, non tam *luteum* est, quam *Nigrum*, prout fa-
cile apparet injiciendo argenteam monetam quamli-
bet in *Sulphuris* decoctum cum vivæ *calcis* aquâ pa-
ratum, quod colorem reddit illi argenti istius quod
Balnei Scatebris imponendum curaveram proximè
æqualem, adeò ut discrimen vix sentiatur; ne dicam
luteum quiddam, *æream* potius quam *auream* natu-
ram referens, in argento *Balnei* aqua tincto, haud
secus ac a *Sulphure* soluto, primò evenire solet, haud
rarò observari. Testatur etiam *Frenchius* argentum
in *Sulphurati Knaresburgensium* Putei aquam injectum,
primum *luteo* colore tingi, dein *nigro*; aurum autem
ab eadem nequicquam mutatum. Idem in *Balneo*
quodam apud Exteros notavit *Edvardus Browne*,
Medd. Londinensium Coll. Reg. Soc. & Censor, *Tho-*
mæ Equitis Aurati, & Medici haud ita pridem
Norvicensis Clarissimi, filius *πλύτρεπτος*, & *μεγάλα πολλά*

Πλάγχθη

Et *Mores hominum multorum vidit*, & *Urbes*;
quod fricato *Turcæ* manibus nummo, dum è Ca-
taraclâ descendebant *Thermales* aquæ, momenti di-
midio effectum conspexit. Idem etiam argentum
ultra pedis unius distantiam *Thermarum* halitu colore
aureo infectum vidit. Porro *Jordenus* argentum co-
lore aureo tingendi vim *Bitumini* attribuit, quod
Sulphuri intra *Bitumen* inverso potius debetur. Ar-
gentum enim in aquam *Sulphuratam* quamlibet im-
mersum,

merfum, primò *luteum*; brevi *nigrum*, dein verò *Nigerrimum* evadit. Quinet *aciculi* è mundo muliebri in *Thermas* deciduæ, subsidentes, & in fundo, post moram saltem aliquam ibidem, repertæ, & observatæ, maximam partem *nigræ*, parte vero aliqua *sub-aureæ* apparent. *Fumus* etiam, sive *Vapor* à soluto sulphure *aureus*, abs oleo *Vitrioli* & *Tartaro*, in *Tartaro Vitriolato* conficiendo, præcipue si majore solito proportionem ingredientia coiverint, ortus, argentum à sordibus purgatum, eodem colore quo *Thermalis* aqua, aut ejusdem *Limus*, intingere observatur. Vaporibus etiam *Sulphureis*, atomis subtilibus, aut Effluviis, cum aqua mistis, metalla *alba* tingendi facultatem *Frenchius* assignat. ubi supra.

De Sulphure
Therमारु
Baïlon.

Nec quidem apud me extra omnem controversiam aleam ponitur, optimum, saltem *solum* sulphuris præcipitatore, *Acidum* existere. Decocto enim Minerali isto in aqua *Calcis vivæ*, liquor affuso Spiritu *Vitrioli*, in *luteam* & albidiorē multo *consistentiam* subito mutatus, postea subsidens, non *Sulphur*, sed *calcem vivam* præcipitavit. *Sulphur* itaq; majorem licet factorem ediderit, non tamen ita manifestò præcipitatum, ac oleo *Tartari* apparuit, quod *Sulphur* proprio colore, sine *lacteâ opacitate* permanente, præcipitatum dedit; unde observavi Quod *calcem vivam acidum aptè præcipitet*, si una cum calce *Sulphur fuerit decoctum*; *Sulphur* autem ipsum decoctum ut prius, *fixo sale præcipitari melius*: ubi vestibus propriis, sine *albis*, apparet; non tamen adeo fætore ut quid ab *acido præcipitatur*. Notandum etiam *S. Clossen*, in præparatione illa *Lactis Sulphuris*, quâ *vivâ calce Sulphur* aperitur, *Sulphur* dirigere præcipitandum *Urinâ*, quæ, ob innatum sibi *Tartarum*, *Sulphur* deverbatur. Et quidem quum partes *acidæ*, & non *acidæ*

Acidum non
est solus præci-
pitator Sulphu-
ris.

Observavi ad
rem.

Vid. Schröder
Pharmacop. in
pr. Lac. Sulph.

De Sulphure
Thérmarum
Bathon.

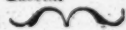
Erroris Cau-
sa.

in *Sulphure* contineri, in sequente capitulo traditum sit; *Alcali acido*; & *acida non acidis*, opponuntur commodius. Apagelis itaq; positio ista, *salia fixa sulphuri solvendo*, non verò *præcipitando*, idonea esse.

Erroris hujus ratio forsan inde petenda, quod *albicans* materia ab affuso *acido* præcipitata, *parum examinata*, habebatur *Sulphurea*; Si *Sulphur*, inquit, *aquæ extinctionis calcis vivæ incoctum fuerit*, aqua ea, non jam uti prius, à *salis fixi*, sed ab *acidi affusione*, *colorem album* acquirat. Jam vero, ut *albedinem* in *Thermali aqua* abs oleo *Tartari*, aut sale aliquo *Volatili*, purè Salso in eandem injecto, non à *Sulphure*, sed à *materiæ cujusdam lapideæ* præcipitatione provenire rectissimè autumet; ita in aqua *extinctionis calcis vivæ*, cui *Sulphur* incoctum est, *albus* ille color, non *Sulphuri*, aut *lacti* ejus, sed *calci vivæ*, ab *acido Alcali* in *calce* opposito præcipitata, verissime debetur. *Albedo* siquidem multum oritur à *calce vivâ*, quemadmodum præcipitari Testimonium abunde declarat, quod postquam parumper subsederit, separatum & igne probatum, calx non *viva* jam, sed *mortua* conspicitur; commoveretur autem potius *Sulphur*, agitur, & inciditur, quàm præcipitatur ab *acido*, quod fætorem tetriorem creat, nunquam autem aptè præcipitat. Præcipitatio verò oleo *Tartari* effecta, quod *calcis* sali, *alcali analogo*, unitur, & *sulphuri* opponitur, manifestò est, & sine teste *Sulphurea*.

Non me latet in præparatione *Lactis sulphuris superius* memorata, *Sulphur* etiam *acido* præcipitari; imo *acidum* præcipitare, quod *acidum* dissolvit; quod verò *salia fixa* dissolvant *Sulphur*, & non præcipitant, illud est de quo meipsum dixi me habuisse, sollicitum;

De Sulphure
Therमारुम
Bathon.

tum; ne dicam materiam ex aqua calcis cum sulphure incocto, *fixo sale* præcipitatum, affusione prima *albedinem* induere; color autem *albus*, nisi mistum agitetur fortiter, diù non moratur, sed brevi, proprio colore, *sulphur* descendit. *Acida* itaq; sulphur solutum præcipitant; *fixa* vero *salia* Lixivialia dissolvunt, & præcipitant. Nam *sal Tartari*, & *Tartarum* ipsum, dissolvunt *sulphur*, oleum autem *Tartari* præcipitat; quod *Tartaro* etiam *Urinæ* innato superius adscripsimus; tamen si (sateor) *acido* intra *Alkali* contento facultatem tam solvendi, quam præcipitandi sulphur, quidam attribuit; ut & *acido* in calce viva, ab igne contracto, vim penetrandi sulphur in aqua calcis decoctum, omnino assignat; quum aqua calcis, lacti bullienti copiose affusa, prædicti acidi ope coagulationem inducat.

Simpson
Zymolog. Physic.
6. 9.

Porrò, si *Thermali* aquæ incoctum sulphur, luteo colore illam non inficiat, nihil sulphuris inesse inde pessime arguitur. Color enim quem Sulphur dissolutum, & diutius incoctum, aquæ impertit, non tam luteus est, quam *Lixivialis*, & *Rubeus*; ideoq; Schroderus regulam hanc tradit in præparando lacte sulphuris; quod postquam Sulphur, & Tartarum coiverint, debeant ebullire, donec omne sulphur solutum sit, liquorq; rubeus appareat. Colorem tamen non nego à Tartaro intendi. Clossæus autem in alio præparandi modo, ubi, vice Tartari, calcem vivam usurpat, quæ rubeam tincturam ex se nullam communicat, præcipit; Coque donec partes tres aquæ sint consumptæ, ruboremq; liquor contraxerit instar Sanguinis, ex Sulphure dissoluto. Colorem vero aquæ calcis in qua Sulphur decoctum, & solutum est leviter, luteum quidem sive aureum esse sateor, quum autem Sulphur aquæ diutius incoxerit, & aquæ partes tres consumptæ

Argumentum
Sulphuris a
rubro liquoris
colore in quo
dissolvitur.

De Sulphure
Thermarum
Barbon.

Thermarum
aqua Sulphur
dissolvit.

Thermis lapis
Calcarius non
inest, nec ali-
quid calci vivæ
simile.

Spadacren. Ebor.
c. 6. p. 61.

Willisius vin-
dicatus.

sumptæ fuerint, ruborem summum apparere, ut *Clof-
seus* affirmat. Porro, aqua Calcis a floribus Sul-
phuris leviter incoctis colorem *aureum* evidenter
acquiret, qui tamen argento, colorem primò *lute-
um*, dein *nigrum* affigit; quod in aquis etiam
Thermalibus observatum, hoc tantum discrimine,
quod *Thermalis* aquæ color, cui *Sulphur* diutius in-
coquitur, non *flavus* est, sed *Lixivialis*, & vergens
ad *rubedinem*, quod a sale fixo procedere potest,
haud secus ac in lacte Sulphuris *Tartarato* evenit.
Jam verò, si lapis aliquis *calcarius*, aut aliquid
Calci vivæ simile, in iisdem lateret, idem color
aureus, ut in aqua extrinctionis calcis vivæ cui
Sulphur incoxit, appareret. Cum autem sal *fixus*,
sine *oalcario* lapide, aut calce aliqua *viva* Ther-
mis insit, color ejus non *luteus*, sed potius, a
sale *fixo*, *rubeus* observatur. Quinet Sulphur in hoc
liquore *rubeo* dissolvi inde constat, quod argentum
immersum, haud secus ac in *Thermis* ipsis, colo-
rem primò *luteum*, dein verò *nigrum* acquirat;
Sulphur itaq; in iisdem, licet non *veluti aqua ex-
tinctionis calcis vivæ*; solvitur tamen ac a sale
fixo, aut *pure salso*, solet dissolvi. Et quidem
dum de solvendi Sulphuris imperio certant *Alcalia*
& *acida*, quidam hoc officium, his rejectis, oleo at-
tribuunt. Imo *oleum*, ob unctuosam ejusdem natu-
ram, Sulphur *Unicè* dissolvere se sæpius exper-
tum *Frenchius* affirmat. Quicquid autem de aqua
Calcis alii judicent, *fixum salem*, eundemque in
Thermis Bathonensibus, Sulphur aperire, inferius pa-
tebit.

Ex dictis constat, quàm injustè *Willisii*, Celeberrimi
sui Temporis practici, candori, *nigredinem* suam
Autor gloriosulè affricuit, eo quod in *Tractatu*,
quem

quem scripsit, de *Sanguinis incalescentiâ*, Sulphur Ther-
 marum aquis incoctum solvi posse affirmaverit, quod
bilem illi magis commovebat, quàm *amorem* concili-
 avit, quòd calcem vivam, aut Lapidem analogum, aquis
Thermalibus, unà secum, incautè attribuerit. De hac au-
 tem re ulterius dicam, quod cum clarissimus ille Vir-
 tum in Vivis, a me experimenti istius decoquendi Sul-
 phur & Antimonium in Aquà Thermalì iterationem li-
 teris petierat, bene meminerim me quiddam utriusq;
 post duas etiam filtrationes præcipitatum, & in vase
 a Sale fixo (quod adesse Autor suspicatur) nisi qui
 in aquis resideret, de cujus existentia tunc temporis
 Autor noster exhibuit se minus sollicitum, immuni
 fatis, decoctum, ad eundem transmisisse. Sulphur
 autem præcipitatum, fateor, leviter solum decoctum,
 quantitati incocti Sulphuris comparatum, erat valde
 exiguum, adeo ut aquæ colorem immutare vix pote-
 rat; nonnihil tamen Sulphuris continere observavi;
 quod illorum, in quorum numero Autor noster, no-
 titiâ indignum non est, qui in aquis *Calcarium Lapi-*
dem, aut, verbis propriis, *Terram quandam Calcineam*
 contineri affirmant, Sulphur tamen illas negant dis-
 solvere; iterumq; asserunt, in aqua Calcis Sulphur dissol-
 vi: Salem etiam fixum Sulphur dissolvere Autor affir-
 mat, negat tamen *Thermarum* aquam idem perficere,
 licet Sale etiam fixo illam abundare contendat: neq;
 tamen *Sal acidum*, inquit, *purum putum esse videtur*,
 sed idem cum Sale quodam *Alcali* combinatur. Etenim
 si aqua ista ad siccitatem evaporetur, Sal quoddam fixi-
 oris naturæ in fundo vasis reperietur, utpote quod ab as-
 fuso quovis spiritu acido effervesceat.

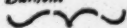
Ad majorem rei certitudinem, Nov. XX. Anno Dom. 1685. experimentum iteravi, & ex uncis duabus aquæ Thermalì ac
 Thermarum, cui Sulphur incoctum fuerat, ultra gra-
 num

De Sulphure
 Thermarum.
 Balth.

Contradictio.

Sulphur in
 Thermalì a-
 qua iterato dis-
 solutum.

De Sulphure
Thermarum
Bathon.

Vid. Obs.
67c.

Vid. Observ.
Miscellan.

num unum Sulphuris Spiritu quodam *acido* præcipitatum inveni; *fixum* autem *Sal*, ex eadem quantitate *grana tria* præcipitavit. Quod Thermalis aqua illi sæpius experto Sulphur non dissolverit, (cujus tamen contrarium mihi sæpius evenit, unde verissime Hippocrates, ἡδὲ πῖνα σφαλαρή) Erroris sui causa videtur quod *exiguam* nimis aquæ quantitatem, *leviter* decoxerit, quæ Salem *fixum*, ea quantitate, quæ ad *multum* Sulphuris solvendum requiritur non contineret, cum *libra una* Aquæ Thermalis, Salis utriusque *Grana tria* vix comprehendat. Thermarum autem Salis *Lixivium*, in quo augetur Salis quantitas, additum, Sulphur Aqua ipsa potentius dissolvit. Neq; mirum videatur *Thermale* aquas Sulphur dissolvere, cum *Alcalia*, sive *fixa* Salia, in iisdem prædominentur, quæ Sulphur, ex ejusdem mente, *propriè* dissolvunt. Si vero Sal *acidum*, aut *aluminosum* quoddam, in Thermis præpolleret, ut præfractè nimis & temerè, ne quid dicam gravius, Autor statuit, tum sulphuri *solvendo* ineptas, ad *præcipitandum* tamen aptas esse, lubens concederem. Imo *fixorum* Salium tantam copiam Thermis eo fine puto præcipuè *divinitus* concessam, ut Sulphur, illorum ope, facilius solvatur; & cum, *si quando* Sulphur in aquis Thermarum solutum esse videatur, erroris occasionem esse Autor a. bitratur, quod decoctio in vase facta fuerat, in quo quum decoctiones fieri solent, aliquando forte Sal *fixum* ei incoctum fuerit; ita ut solutio sulphuris à portiuunculâ salis *fixi*, quo vas illud imbutum erat, perficiatur; rogo, si ad sulphur solvendum tantarum virium *fixi* Salis portiuacula existat, an istius Salis *fixi* quantitas, quam in Thermalibus aquis contineri, & proportionem Salibus cæteris tam *longe* antecedere, *Observationes* evincunt; & ipse etiam fassus est, postquam Epistolam meam ad Dn. E. G. Typis mandatam, sui

ante *Tractatus* sui impressionem, in manus ejus tradideram, ad ejusdem Sulphuris *solutionem* minus valeat?

De Sulphure
Thermarum
Bathon.

Magisterium
insipidum est
lapideum. Vid.
Obs. 81, 82.3

Confiteor insuper *Magisterium* album insipidum, aut pulverem impalpabilem Sale *Tartari*, aut alio quovis analogo, aut pure Salso, aquæ affusi, in fundo vasis observatum, *Sulphureum* non esse, multo minus *aluminosum*, sed potius *lapideum*, quod *Thermis* commistum *fermentationem* promovet, ut supra est dictum, & *alias* plenius restat dicendum, quum ad *Hypothesin* nostram, de *Thermarum* calore, suo loco, pervenerim. Alterationem Mineralis aquæ *Lacteam*, & pulverem insipidum, Oleo *Tartari* præcipitatum, memoratum supra, in aquis *Scarburgensibus*, & puteo Sulphureo *Knaresburgensi*, observavit *Simpsonius*, quem pulverem *aluminosum* esse statuit. Quantum autem an aliquid *Aluminis* aquæ istæ in se contineant, quod *Simpsonius*, sententiæ suæ tenax, ubiq; affirmat, Doctissimo Viro *Roberto Wittio*, M.D. & Medico dum in vivis, celeberrimo, (de quo in sequenti Capite plura occurrunt) cujus erat Provincia, determinandum reliqui. Hoc autem addo, pulvere in *Thermis Bathonensibus* apparente simili, quod præcipitatum erat, *aluminosum* non fuisse, ex autopsiâ & testimonio Medicorum Clarissimorum qui pulverem viderunt, & Ornatissimo *Scarburgio*, præ cæteris, notissimum. Neq; *alumen* in australibus, aut occidentalibus *Angliæ* plagis inveniri, unquam inaudivi, quod in partibus magis *septentrionalibus*, magis abundat.

Simile alibi observatum

Hydrolog.
Chym. passim.

Tent. Hydrolog. p. 118.

Non Aluminosum.

At vero, ne quisquam me hac de re sinistrè intelligat, assertionem fateor hanc huic *basi* inniti, pulverem *albissimum* ex aquis Thermalibus *Tartari* Oleo præcipitatum, eundem prorsus esse cum illo, quem aliquando observaveram, per decubitus sponte præcipitatum; dum

De Sulphure
Thermarum
Bathon.

Vid. Obs. 83.

Vid. Obs. 82.

Not. in phar.
mac. Aug.

Sal Catachresticum.

Vid. High-
mor. de Hyst.
& Hypochondr.
pass. Resp. Epist.
in fine.

Color Lacteus
partim ab Oleo
Tartari.

plures aquæ cados evaporarem, & apud me jam est, minus album autem & Tenuem, qui aquæ fontanæ incoctus, aqua per chartam trajecta, Oleo Tartari præcipitatur, non secus ac iste qui Thermarum aquis continetur, & albißimus est. Sin autem aliquis pulverem hunc Salinum reputaverit, & forsan aluminosum, consideret oportet, quomodo Sal illud, aut quicquid aliud essentiali sua proprietate nudatum, saporem Salso-austerum nullo alio admisto, tam cito amittat, ut inter coquendum solum insipidum reddatur. Nullo alio admisto, dixi; Nam nonnulla, & speciatim Aqua Calcis Salia mista, reddunt insipida; de qua Zuelferus: quinetiam huic aquæ recenti Salia volatilia jungerem, moxq; vidi effectum sc. Salium dictorum totalem destructionem, & eorum in calcem, vel pulverem insipidum indissolubilem, omni odore, & Sapore privatum, ignisq; violentiam in posterum strenuè sustinentem, conversionem. Hic vero Thermalis aqua, dum decoquitur, sponte pulverem insipidum, qui Salis ideam nunquam induit, fundo vasis & lateribus apponere solet, quem eundem cum illo Oleo Tartari ex aqua ipsa præcipitato, omnino judicamus. Negare interim non possum quin Salis nomen non Salino, sive alicui quod Salsum nunquam fuit, Saccharo nimirum, aliisq; tribuamus Catachresticè, quæ in aliis quibusdam proprietatibus cum Sale communicant. Alumen novi in fontana aqua solutum, filtrata aqua, & Sale Oleo Tartari præcipitato, saporem Salsum diminutim possidere, tantum autem austeritatis & stipticitatis remanebit, quantum ad naturam Salis indicandam sufficiat.

Addam ultimò, colorem Lactæum Oleo Tartari per deliquium instillato apparentem, a Tartari Oleo partim, si non præcipue provenire. Nam si aquæ Communi Bathoniensi (in qua nihil Sulphuris, Lapis autem sectilis, & Salis

Salis

De Sulphure
Thermarum
Bathon.

Partim a mate-
ria Lapidea
procedit.

Verba fere pri-
ma.
Lapsus in Li-
mine malum
omen.

Salis forsan perexiguum existit) Oleum istud com-
misceas, idem color *albus* apparet, & *nubecula* con-
spicitur, quæ paulatim subsidens, in fundum se præ-
cipitat, & coagulum abs *Olei* natura cum aqua non
miscendâ, oriundum videtur. Videtur etiam aqua *al-*
bedinem, & opacitatem suam *Lacteam Tartaro* deliqui-
um passo magnam partem, *partim* vero materiæ *lapi-*
deæ sive Lapidis sectili præcipitato, in communi eti-
am *Civitatis* aqua, præcipue observato 18 Aug. 88. (de
qua re videatur cap. 9. acceptam referre, cum ex *Oleo*
isto alterius loci aquæ simpliciori, absq; *Lapide* præ-
dicto instillato, *idem* non eveniat. Hinc apparet
quàm belle ab *Autore* nostro sit conclusum: Ergo *Ther-*
mas Bathonienses Sale quodam indolis acidæ imprægnari
manifestum est; quippe si *Sal quodvis alcali, aut volatile*
pure Salsum aquis earum admisceatur, præcipitatio mox
in iisdem excitabitur, eademq; turbidæ, lacteæq; evadent.

C A P. VI.

De Acido in Thermis.

Capitis Summarium.

Acidum principium Primariò Constituens. Thermarum aqua primò distillata non est acida. Acidi cujusdam evaporati argumentum ab ochra. Vitrioli ab Attramento. Aqua Thermalis frigida coagulat lac. Non aqua distillata, sed residua. Aciditas complicata. Partim a Sulphure. Non est succus concretus, sed Vapor, aut spiritus. Spirituales aquæ Thermarum partes vitrum penetrant obturatum. Responsio ad Ryetium. Acidi evaporati argumentum ab Ochra. Ab atramento. Ryeti observatio de analogia Vitrioli, Aluminis, Sulphuris, & Nitri. Acidum insitum, & adventitium. Omnium Balneorum aqua cum gallis & acido purpurascit. Præcedentium Confirmatio. Domini Furis historia. Metallicum minerale metalli nihil continet. In arena Vitriolum non solutum haud manet. Experimento probatur. Experimento alio confirmatur. Inter arenam novam & veterem discrimen. Ratio discriminis. Arenulæ non sunt marcasitæ. Præcedentium illustratio. Aliud Experimentum. An Alumen Naturale tingat cum gallis. Controversiæ finis. Ochra est acida, & forsitan Vitriolica. Experimentum aliud. Naturalis Vitrioli Embryonati generatio. Cl. Wittii paragraphus, de Natura Salis anomali. Finis Examinis.

Acidum cur
principium pri-
mariò constitu-
ens.

PRincipiis Thermarum Constituentibus Primariò Acidum accensui, quod sapore & halitu, ut sulphur colore, & odore inesse colligitur. Cum autem in Experimentis

perimentis quibusdam circa *Balnei* contenta, glebularum quasdam *acidus*, naturam *Vitriolicam* referentes valde, illamq; sapientes, mihi experimentis aliis intento, observasse videar, in compositionem *Aquarum Thermalium* vitriolum, aliter quam *immaturum* forsan, & minus perfectum, admitti debere, illasq; partim componere, temere non affirmo; quod ex vapore quodam *acido* nondum condensato, potius quam in succo aliquo *concreto*, in salem everso, constare videtur. Nihil autem *acidi* è *Thermarum* aqua distillationibus, quamvis *seriò* & *sæpe* repetitis, elicere poteram. Aqua etiam à distillatione residua, distillata illa *falsa magis* & *acidior* evasit. Idem in *Spadana* aqua *Eboracensi* observavit *Frenchius*; & Ingeniosi *Parisienses* Philosophi in *Aqua Vinosa* distillata *Balnei Vic le compte*, in *Auvernia*; item in aqua *Spadana Germanica*; ubi *distillando* nihil *acidi* in aquis istis observare poterat.

De Acido
in Thermis
Bathon.

Aqua primo distillata non est
acida.
Vid. Obs. 53.

Spadacr. Eb.
G. 7. p. 67.

Aq. Min. Gall.
Ex. p. 63, 64,
103.

Nec mirum videatur quod *acidum* in *Aquarum Thermalium* contentis non appareat; Nam *volatile* quum sit, & *vaporosum*, halitu consumitur, & *vaporando*, in aerem, ubi forte concrevit, emissum, pro tempore amittitur, & omninò licet dispareat, *mali* tamen cujusdam *genii*, aut spiritus instar, annulos *ferreos*, & *clathra fenestrarum ferrea*, in ascensu corrodit, quemadmodum *capite secundo* notatum, ubi de *acido* in aquis *Thermalibus* traduntur plura.

Et quidem cujusnam generis *acidum* sit impræsentiarum determinare haud libet. Sulphur & salem *Thermis Bathonicis*, iisdemq; *aciditatem* inesse dictum est superius; utriusque *aciditatem* spiritus *acidi* inde extracti satis arguunt. *Sulphuris* & *communis salis aciditas* è præcedentibus apparet, & in sequentibus ulterius.

Acidum in
Thermis com-
plicatum.

Ecce Acido
in Thermis
Bathon.

De Therm. l. 5.
c. 11.

ulterius probabitur. Addo acidum nitro & alumini inesse, aquasq; medicatas inde acidas reddi: *Acidus* sapor, inquit, *Baccius*, haud proprius atramentosæ aquæ est. Nam multæ sunt acidæ ex aliqua alia mistura, sicut *Albulæ*, quæ *Aluminosæ* sunt, & multæ acidæ in *Puteolano Nitrosæ*. *Vitrioli* itaq; nomen, utpote magis notabile, pro quovis acido, hæcenus etiã & in posterum usurpatum, non ita ad ipsum *Vitrioli* sale acidum, aut aciditatem potius, restrictum velim, ut alterius generis aciditatem omnino excludat. Nobis enim sufficit, si acidum sit in *Thermis*, licet sale acidofalso, (quod tamen, rite intellectum, non negamus) non imbuantur, à quocunq; genere, fonte, aut prospatia, aciditas proveniat, quæ in vapore quodam, aut substantia spiritali primariò, potius quam in sale, aut succo aliquo concreto, ante salis *Alcali* & *Acidi* congressum, & inchoatam fermentationem, consistere videtur.

Non est succus
concretus, sed va-
por aut spiritus.
Vid. cap. 9.

De Baln. Nat. l. 6.
Aq. Min. c. 15.

Porrò de hac re audi Doctissimum *Jordenum* ita differentem: Miscetur etiam in aquis medicatis, substantia quædam spiritalis a Mineralibus dum generatur, & in solutis principiis existunt, proveniens, aquâ substantias illas spirituales transeunte, & præsertim si fuerit actu calida; calore enim ad imbibendum magis apta redditur, Et eodem calore attenuata, corpuscula plura continere potest, quam cum frigida extiterit, ut in Urina apparet, quæ nisi frigida, contenta, sive sedimentum, non deponit. Spirituales hæc substantiæ, in Balneis, nisi ab effectis, ægre observantur; sedimentum enim nullum post evaporationem relinquunt, & in sublimatione, ac aqua ipsa, sunt æque volatiles; neq; iisdem augetur aquarum pondus, nec odor saporve alteratur multum, nisi magna quantitate in aqua existunt. Nulla itaq; certior explorandi via, an aquis insint, quam ab effectis

effectis reperitur. Idem, puto, de *vapore* aut *spirituali* substantia *Acidi* dicendum, quæ in sedimento, sapore, aut substantia visibili in Aquis, *obscurè se* prodens, in *effectis* planius occurrit, & *exhalando* evaporat.

De *Acido*
in *Thermis*
Bathon.

Quod verò substantia *spiritualis*, aut Vapor *acidus* sapore percipiatur, & Aquæ in *Thermis Bathonicis* pondus etiam addat, ut ex *Observationibus Hydrostaticis* evidenter apparet, *corpoream* inde esse, & majori solito quantitate *Thermis* inesse, merito colligitur, licet magnam partem postea *evaporet*. Imo notatu dignum est in *vitro globoso* longioris colli, instar *calami Scriptorii*, propter hujusce rei experimentum de *industria* parato, *Thermarum* aquis Calidissimis pleno, obturato subere, & cera obsignato, *spirituales* hæ substantiæ ad sensum vaporantes, vitri collum *tres digitos*, aerem si excipias, *vacuum* relinquent. Quando ad *frigiditatis* statum aqua devenerit, & ponderata fuerit *frigida*, infra pondus *calidæ* frigida subsidebit. Scio *communem* aquam igne calefactam, simili prorsus modo, in vitro obturato, *subsistere* frigidam, quemadmodum *Observatione* 89, & Notâ subsequente, relatum; discrimen tamen hinc apparet, quod *Communis* aqua vix dimidia ad *Thermalem* quantitate *evaporet*, & in *Thermali* partes medicatæ *exhalent*, quod de *Communi*, ubi non sunt, dici non potest. Quod autem particulæ avolantes *acidæ* sint inde constat, quod, iisdem amissis, aqua *Thermalis* cum gallis non purpurascit, neq; diutius servata *frigida*, lac coagulat, quum aqua diu non servata *utrumq;* perficiat. Substantiis hisce *spiritualibus Thermalium* aquarum *penetrandi* vim, magnam partem, tribuendam existimo, quæ *subtiles* adeo sunt, ut ipsum *vitrum* penetrant, illudq; summa cura occlusum, aut

Substantia *spiritualis* in *Thermis* abundat.

Vid. Obs. Hydrostat.

Vitrum penetrat obturatum.

De Acido¹
in Thermis
Bathon.

Spadacr. Ebor.
c. 7. p. 67.

aut subere obturatum, *pertransire* solent; quemadmodum in Spadanâ aqua *Knaresburgensi* observavit *Frenchius*; ideoq; qui *penetrationem* desiderant, aquam *calidissimam* potare debent, ut *suo loco* dicendum restat.

Font. Spad. de-
scrip. (Ryeticio
interprete) c. 2.

Gæringus &
Ryeticus resu-
rati.

Neq; me movet quod in contrarium statuit Philip-
pus *Gæringus*, quod Spadanâ aqua translata, & majoris
ponderis reddatur, & mensura minuatur, ob spiritus
defectum in hominibus vitali analogum, quo amisso, Ca-
daver aquæ ponderosius redditur, quod *Ryeticus* quoq;
observatione secunda postea confirmavit. Nam dum
vita manet, corpus inspirato aere inflatum pondere
renititur; unde *vesicæ*, aere plenæ, *natantibus* sup-
positæ, corpus *vivum* tantum, non *Cadaver*, elevant.
Levitas itaq; visa, si qua fuerit, potius *aeri* inspirato,
& intra *virvi* corpus contento, quam *spiritibus* ali-
quibus, ut vocantur, *vitalibus*, nisi quatenus aere
partim constantibus debetur; quod aquis minerali-
bus, præsertim *frigidis*, ob respirationis defectum,
competere non potest. Porro, si spiritus dicti *sub-*
stantiales fuerint, & *spirituales*, sive activæ magis
aquarum particulæ, his amissis, necesse est ut una
cum mensura, pondus etiam minuatur; aliter absur-
de satis sequeretur, *minorem ejusdem aquæ quantitatem*
pondere, majorem excedere; & spiritus modò memo-
ratos, nescio quos, *momenti* parum in se continere,
quùm *substantiales* non fuerint; Spadanamq; aquam,
tàm cum, quàm sine, spiritibus, *ejusdem* virtutis, &
efficaciæ existere, quùm per translationem *nihil*
amittatur; imo *majori* forsan, eo quòd *aliquid* (de
quo ipsi viderint) inter transferendum accedat,
quod *Cadaveris* hujus aquæ pondus auget.

Quia-

Quinetiam *acidum* in *Thermis* exhalare inde argui-
 tur quod Terra quædam *Lutea*, sive *ochra*, cum *Bal-*
nei halitibus copiosius ascendat, ibiq; magis appareat,
 ubi *halitus* opponitur, ut alibi est dictum. *Ochram*,
 autem hanc Terram *acidi* judicandam esse censeo in
 ea; *acidum* nidulari, ac in Luto *Sulphur*, quæ non
 adeo est *insipida*, ut acorem omnem excludat, cum
 colorem cum *gallis* nigriorem conciliat, & *astringens*
 existat, ut in sequentibus clarius apparebit. Jam ve-
 ro, etsi non ita facile sit rationem assignare, cur *aci-*
dum, ac *Ochra*, non sit æque oculis subjectum, aut
Ochram reddat magis *acidam*; attamen si supponamus
 non in *succo concreto*, sed *solutis principiis* immatu-
 rum adesse, per *halitum*, tenellum existens, & *vapore*
 solum constans, transeat facilius, nec in *consistentiam*
 coire, sed halitibus *magnam* partem evaporare possit.
 Et quidem cum inter principia *Thermarum* salina sit
 hoc discriminis, quod *alcalisatus* sal & *Nitrum* sint in
succo concreto, *acidum* autem in *halitu* solum, aut
vapore *nondum* condensato, sive in *succum* redacto,
 necessum videbatur ut principium *Activum*, motu,
 subtilitate, & penetratione *Passivis* præpolleret, quod
 halitum potius *spiritualem*, aut vaporem quendam
acidum, quam succum aliquem inspissatum, aut *con-*
cretum salem, postulare videtur. Eo tamen non in-
 ficias cum sale *alcali acidum* congregiens, *salem* ali-
 quem *acido-salsum* postea efficere, ut in *Tartaro Vitri-*
olato, ex *Autoris* mente, luculentius apparet; acidita-
 tem verò *primariò* aliunde provenire, & in sale *Alcali*,
 per modum *affusionis* agere, capite *Nono* docebi-
 tur.

De Acido
in Thermis
Barbon.

Evaporantis
Acidi argumen-
tum ab ochra.

Sal acido-sal-
sum in Ther-
mis quando fit

Vid. Cap. 9:

Porro commune *Vitriolum* evaporare aptum esse
Atramentum confirmat; quod *aeri* expositum, *tectum*
 licet, mole tamen sua sensim *minuitur*; & tandem
 O *evanescit*,
 Ab atramento.

De Acido
in Thermis
Easbon.

De Aq. Min.
Sect. 4. N. 2. p.
35.

Aciditas partim
a sulphure,

Spadacr. Eb. c.
16.

Hiß. Font. Boll.
l. 2. c. 1.

De Aq. Min. p.
93.

evanescit, nisi salis & gallarum particulæ avolare intentes, invicem implicatæ, *Mucorem* crearent, qui sæcum superiorum, sive *Capitis* vocati in cerevisiâ, more, *atramenti* superficiem obducens, *decrementum* sistit. Idem in gallarum infusione, & gallis ipsis pulveratis observavit Nobilissimus *Boyleus*, ideoque infusionem *recentem*, & pulverem non vetustum, in experimentis suis, usurpare solet. *Thermas* autem si ab *Antlia* sumatur aqua omnem aciditatem vaporando non amittere, hinc apparet; quod aqua *Thermarum* frigida coagulet lac, ut ex *Observatione LXXX* intelligere licet. Imo à libris octo ad unam destillatâ *Thermarum* aquâ, quarta libræ pars lac coagulat, cum aquæ in recipiente libra una nihil tale effectum reddet; quod ab *acidi* cujusdam, forsan *sulphuris*, aciditate procedit, sale *sulphureo* in fundo remanente. Nam sal *albissimum* & depuratum, in quo nihil deesse videtur præter *Sulphur*, non ut aqua coagulat; Sal verò minus albus & impurior, ante calcinationem, quâ *Sulphur* antiquum absumitur, & novum dari non apparet, in aqua *Thermarum* solutus, & lacte commistus, lac *schistum* efficiet. *Frenchius* etiam in Mineralium omnium solutis principiis naturam *sulphuræ* aciditatis quiddam in meliorem fermentationem, & in perfectum statum digestionem paravisse affirmat. Et *Bauhinus*: Nonnullæ aquæ admodum *sulphuratæ*, quæ sunt *siccæ*, & *Stypticæ*, verunt, eroduntq; nimis, propter aciditatem nimis abundantem, ac minus tuto propterea usurpantur, quod idem in *atramentosis* continget aquis, cinereisq; & calcinatis. Imò ex *sulphure* communi solo, salem crystallinum, saporis nonnihil *Vitriolati* formari posse, Auctor quidam *Nobilis*, experientia propria edoctus, testatur. *Quinet* è *marcasitis* quibusdam in *Anglia* repertis non parum

parum sulphuris, *sulphuri* communi haud dissimilis, *idem* obtinuit.

De *Acido*
in *Thermis*
Batbon.

Porro in ipsius *sulphuris* minerà *Vitriolum*, *Alumen*, & *Nitrum* latere, *Ryetius* testatur: *Sulphuris* autem *minera*, inquit, *omnis*, *impura* est, & *chalcanthi*, *aluminis*, & *Nitri* *particeps*, ut re ipsa, singulis horis conspiciamus. Solent enim ii qui succos minerales excoquant, hunc observare ordinem. Primum ignis vi, ex ipsa *sulphuris* *Minera*, pinguiorem & aeream partem, quæ purum *Sulphur* est, extrahunt. Terram autem reliquam *sulphuris* hic ab ipsis appellatam, *Solis* radiis, & *pluviae*, in area depurata, per aliquod tempus exponunt, deinde hanc aqua perfundunt, & factum per macerationem veluti *lixivium* igne decoquant, & in certas formas congelatam reducunt, atque efficitur atramentum *Sutorium* satis bonum. Relictam autem post factum atramentum subsidentem Terram iterum aeri exponunt, & brevi post tempore, adjecta humana *Urina*, facta aliqua cum hac maceratione, colatum liquorem in massas excoquant, & verum inde provenisse *Alumen* conspiciunt. Quod si quarto, id quod etiamnum instar sæcui subsidet, torrere velint, & aqua simplici macerare, Extractam filtratione aquam in verum & legitimum *Nitrum* coquere poterant. Quinet *Pantaleon* Keller Illustrissimi Ducis *Wirtembergensis* chymicus, tradente *Bauhino*, addebat se in *Marcasita* una invenisse omnis generis metallica, *Sulphur*, *Sal*, *Vitriolum*, *Alumen*, *Ferrum*, *Plumbum*, *Argentum*, *Cuprum*, & lapides *Lazuli* colore, verum separari non posse. Notandum verò aciditatem ut dictum, ultimò ascendere; hinc *Jordenus*: *Spiritus vini* in distillationibus certò primum ascendit, utpote aquæ vapore magis *Volatilis*, & optimus est; *Spiritus* autem acidus, qui in *Sulphure*, *Vitriolo*, *Alumine*, aut aceto existit ulti-

p. 98.
De aqua *Spadan.* Obs. 1.

Observatio *Ryetti*.

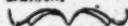
Kelleri.

De *Therm. Boll.*
l. 1. c. 1.

De *Batn. Nat.* &
Aq. Min. c. 7.
in fine.

Vid. Cap. 2.

De Acido
in Thermis
Bathon.

mò elevatur, & quo majori copia distillatur aqua, eo aqua distillata acidior evadit, & quæ restat magis adhuc acida remanebit. Nec aliunde quam ab aciditate provenire potest quod *Thermarum aqua Calida*, aut recenter frigida, bullienti lacti affusa, aut cum eodem alitercunq; mista, ignis ope, coagulum efficiat, & hac in re cum *Acidulis* conveniat; nam quasdam aquas medicatas *Thermas* esse & *Acidulas*, evidenter apparet, de quo alibi fusius egimus, ut de lacte à *Thermarum aqua* coagulato *Capite 2* in fine. Porro, *Acidum* distinguo in *Insitum*, & *Adventitium*, sive *innatum*, & *superinductum*; acidum *insitum* dico ad *generationem Mineralium* apud locum plurimum conferre: *Adventitium* verò ad *destructionem*, & *caloris gradum* in *Thermis* necessario requiri, ut *latius Capite Nono* dicendum restat, ubi de natura, & modo *Fermentationis Corruptivæ*, & viribus in excitando in *Thermis calore*, de industria tractabimus.

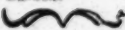
Vid. c. 9.

Omnium Balneorum aqua tincturam cum gallicis purpuream exhibet ab acido.

Et quidem ut artificium colore aureo tingendi vulgare hic præteream (de quo in superiori capite satis dictum) quod *spumam* etiam & *salem armoniacum* attinet, utpote parum momenti in se complectentia; *Vitriolum* in *Crucis Balneo*, & *calido* negat *Autor*, eo quod *gallæ tussæ*, & *iisdem intusæ*, neq; *purpureum colorem*, neq; *nigrum creabant*. Quantum autem *veritatis* in se contineat hæc *assertio*, cuivis apparet, qui *experimenti* adeo facilis laborem subibit; quod si unquam tentaverat, *gallas* ejus aut *visum* in culpa fuisse suspicor, quod colorem *purpureum* permanentem, & *vividum* minus observaverit. Quibus *Testimonium* addo, & *experientiam* clarissimorum Virorum Domini *Edvardi Greavesii* Baronetti, & *Nathanaelis Highmori*, M. D. qui *ambo cum*

Vid. Obs. chr.
præcipue:
Obs. 21.

De Acidis
in Theriacis
Balneis.

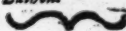
cum gallis experti sunt, & in Crucis Calidique Balnei aquis tincturam *mecum* unà viderunt. Cum Doctissimo Greavesio observavi ulterius, quod cum Antlia Balnei calidi aquam, gallarum quantitate perexiguâ in aquæ Uncias Sex injectâ, colore *purpureo* tinctam ad satietatem usque notaveramus, & gallarum aquam *atramentosam* abjeceramus, ut ad alia experimenta procedere liceret, ejusdem Balnei aqua clara, eodem tempore cum præcedente ab antlia advecta, frigidior tamen multo, ad eluendum vitrum casu injecta, *purpuram* indueret, quam *infusionis* prioris particulis, circa vitrum manentibus retulit acceptam.

Prædictis etiam quid *roboris* accedit, quod licet *quercus* folia, nisi in eadem diutius macerata, Regalis Balnei aquæ colorem *parum* alterent, *secamenta* tamen aut *cortex* ejusdem interior, in Omnium Balneorum aqua, colorem reddunt gallis additis, *magis purpureum*; Regalis verò Balnei aqua tingat *saturatius*, ut in omnibus experimentis fieri assidet. Idem etiam accidit à Seminibus *Sumach* contusis & infusis; *balauistiis* autem injectis evidentissime; adeo ut cujuscunque generis *Thermarum* aquæ gallarum portiuncula immista, si aqua fuerit calida, in *purpuram* mutetur ilico; color autem, quàm qui Secamentis *quercinis* efficitur, citius decrescit, & à vigore pristino celerius remittit. Quibus addo quod cum *moles* lignea, in Regalis Balnei medio, annis retro XXIV, *Henrico Chapman* Prætoris, fuerat erecta, Tigna *quercina* optimo robore constantia, in Balnei fundo ad Crucis dictæ basin constituendam jacta, colorem *Thermilibus* aquis adèò *nigrum* induxerunt, ut provectioris ætatis *medicus*, qui à multis annis locum incoluisset,

Confirmatio
præcedentium.

Sam. Bave,
M. D.

Ex Acido
in Thermis
Balneum.

coluisset, causam non advertens, *Thermas valde conturbatas, virtute omni spoliatas fuisse, & inutiles redditas affirmaverit.* Idem etiam apud *Crucis Balneum* observavi, in *Marmoreâ* mole magnifica *Drummondianâ*, erigendâ secundo die Augusti, A. D. MDCLXXXVIII, *Benjamino Baber* Prætoris secundum; de quâ fabricâ vide plura *Capite X*, in quo ejusdem *Iconem* exhibuimus.

His ita se habentibus *Regali Balneo acidum* (forsan *Vitriolicum*) concedere non injurium existimo; reliquis autem *Balneis* denegare injustum, quum iidem evidentiis ab illorum singulo appetatur jus. Experimenti itaque hujus veritate in dubium vocatâ, suspicio in cætera cadat haud immerito; *Fabule* enim non illepidæ apud *Academicos* olim memini de *Domino Fure*, Et

Quid facient Domini, audent cum talia Fures? quem in *Tabernis librariis* valde occupatum, *debitorum* libro eo nomine erat solitum inscribere; quicumque autem in *analogis* unicâ tantum vice deprehensus fuerat, *tesseram* totam cognoscebat, & pretio soluto abstergebat, hoc jure, quod qui semel hoc nomine *Testibus* damnaretur, quinquies, decies, aut vigesies antea posset idem perpetrare. Merito itaque *Totalis Summa* ab eodem exigenda. Et quidem in aquis licet, ubi color atropurpureus cum gallis apparet, *vitriolum* non sit; *acidi* tamen aliquid adesse potest, quum *acida rubedinem peculiari quidam modo conciliare* observentur, ut *Jordenus* annotavit. Idem etiam colorem *Cæruleum*, qui postea *virescit*, alcalibus attribuit, de qua re *Capite* quarto latius disseruimus.

Mineram metallicam ita dictam, nihil *metalli* in se complectitur. Lapis enim est quem *Freestone* appellamus, ut in *præcedentibus* observatum; & si hic sit

D. Furis Historia.

De Baln. Nat. &
Aq. Min. c. 15.

Metallicum
minerale met-
talli nihil conti-
net.

fit adeo facile in *Vitriolum* transmutatus, mirum videtur quod ædificia plurima eodem lapide extructa, *vitriolica* non sint, quæ, aerem longo satis tempore experta, adhuc tamen in *Vitriolum* non commigrant. Neque *Balnei Sabulum*, in quo *mineram* hanc *metallicam* latere affirmat, *Soli* aut *aeri* diutius expositum, aliter *effervescit*, quam arena quælibet alia, *Solis* aut *Ignis* radiis exposita, *fervere* observatur, Cum *mineralibus* interim *metalla* confundere, haud artis est; & si *metalli* *minera* in *Thermis* sit, istius loci incolis præcipue *gratissimum* præstabit, si quale sit, *metallum* (& potissimum *REGI*, si *Aurum* fuerit quod *Argentum* tingit,) *Orbi* exhibuerit. Nos vero *Mineralium* solum *mineram* ibidem agnovimus, ut infra *Capite* nono clariùs apparebit. *Rubricam* autem ferri *Matrem*, in *arena* observatam, ad *mineram metallicam* haud pertinere existimo.

Arenam à *Scatebris* ad *antlias* eructatam, quod attinet, in quo *Vitriolum* supponitur non solum manere, ut dictum est superiùs; si alia argumenta *Acida* adesse non suaderent, de hoc *Jure* dicam, illum, qui huic solum innititur, *fabricam* tantum *arenæ* superstruere. Colorem autem *purpureum* ab *arena* cum *gallarum* infusione mista emergentem, à *Vitrioli* sale non soluto *minimè* oriri, experimento hoc videtur probabile. In supra dictis observaveram *Thermarum* *arenam*, *acido* quovis *menstruo* in tantum corrodi posse, ut *diutius* non fermentet, sed in *Vitri* fundo jaceat immota; *arenæ* autem huic aquâ communi affusâ, *purpureus* color *vividus* apparuit; quum probabile *haud* sit *salini* aliquid restare posse, post totidem affusiones, quæ ad *Castrandam* *arenam* necessario requiruntur, imo penè dixissem impossibile. Observatu etiam dignum, infusionem *acidam* non fuisse,

De Acido
in Thermis
Bathon.

In Arena Vitrioli non solum non solum haud manet.
Vid. Obs. 92, 13.

Experimento
probat.

De Acido
in Thermis
Bathon.

fuisse, nec à sapore communi aut *naturali* alteratam. Notandum etiam ulterius quod ab Horarum aliquot spacio particulæ *purpureæ* floccos æmulantes, præcipitarent se sponte, unde separatio manifesta insequuta est, aqua etiam ad colorem *pristinum* revertebatur, & *floccida* materia in fundo subsidebat, quæ, aquâ per chartam trajectâ, examini subiecta, insipida apparuit, & nihil *Vitrioli* in se continebat.

Experimento
alio confirma-
tur. Vid. Obs. 93.

Porro, arenâ ad libram *unam semis* pondo calcinata, candente crucibulo, arena etiam adeò calidâ existente, ut quando salia funduntur, arenam ipsam *candentem* effundi curavi, salinum autem *concretum* nihil observavi, quod certissime eveniret, si in arena Salis *fusilis* remaneret *quicquam*, ut in aliis calcinationibus non rarò observatum. Colorem itaque *purpureum* opinor modo memoratum ab ochra *fere* insipida, *astringente* tamen, & *minus* acida, potius procedere, de qua *Fallopious* plura tradidit, quæ aeri exposita, *aridior* multo evadit, quàm quùm è balneo proveniret, quod inter arenam *novam* & *Veterem* discrimen quoddam ponat (ochra enim ipsa *diutius* insusa liquorem *nigriorem* multo reddit, ut statim dicetur) in arena autem *Veteri* acidum ochræ impressum omnino non evaporat, sed, humiditatibus absumptis, impressio ochræ acida siccitatis quasi *unita*, apertius multò se exerit, & fortior existit. Non nego tamen quin a salibus *acidis*, & forsan *Vitriolo*, primò quidem subterraneis mox vero in aere fluctuantibus, aciditas augeri possit, si arena aut ochra, aeri ubi acida fuerint diutius exponatur; hoc tamen supposito, quod in arena aut ochra eâ *quantitate* acidum adsit, quæ ad aereas particulas sollicitandas recipiendasq; *necessariò* requiritur, quemadmodum

De Metall. &
Fossilib. cap. 35.

modum in capite quinto ubi de *magnetismo* disſerui, De Acido
dictum eſt ſuperius, & hoc modo *vitriolum* ex arenu- in Ther-
lis *diſjunctis*, ac à pyrite quodam ſolido, *germinare* Baſin.
concedo. Aliter quomodo in *vitriolum arena conver-*
ti poſſit ab aere, nullus video, præſertim quum arena
ab innatâ *ochræ* aciditate *acida* exiſtat.

Præcedentium
Illustratio.

Ut quæ hæcenus dicta ſunt clariora evadant :
Experimentum non difficile eſt *Balnei* arenæ aquam
calidam affundere, quæ paululum obſervata, aquam
in *luteum* colorem ſeu *succineum* mutabit. Cùm
aqua bene ſaturata fuerit, illam infuſioni gallarum
adde, colorq; atropurpureus ſtatim apparebit, in quâ Aliud experi-
miſturâ ſi chartam albiſſimam pauliſper *maceraveris*, mentum.
quonam colore tinctâ fuerit ſtatim invenies. Jam
vero, ſi infuſionem *frigeſcere* permittas, *ochra*
præcipitabitur, aquamq; magis *luteam*, & *austeram*
relinquet, & tandem ſuper arenam ſubſidet, & de-
cantando ſeparabitur. In arena autem *noviter*
uſurpatâ, *idem* non apparet, in qua *ochra* humidi-
tate nimîâ *impedita*, ſeipſam non oſtendit, ac quan-
do *ficcior* evaſerit, quæ *diutius* ſervata ſiccitate ſua
madorem aquæ lubentius abſorbet: Adeò ut ex hoc
phænomeno rationem non video, *vitrioli* exiſtentiam
in arena concludere, aliter ac ad *ochram* hanc *aſtrin-*
gentem pertineat, quam à virtute *acidi* cujuſdam ei-
dem impreſſa, qualitatem *tingentem* recipere exiſtimo.
Ochra enim videtur, ut *alibi* eſt dictum, Terra *acidi*, in
qua acidum ante exhalationem *immaturum* continetur,
quemadmodum *Marga*, aut *Lutum* eſt Terra *Sulphuris*,
cui minerale iſtud intimius adhæret. Quodq; mate-
ria hæc *lutea* alterationem procuret, ulterius appa-
ret. Nam ſi arenæ remanenti *prius* decantatæ, *ochrâ*
abjectâ, aqua calida *iterum* affundatur, & *ſecunda*
infuſio gallarum *infuſioni* fuerit adjecta, coloris nulla

P

mutatio

De Acido
in Thermis
Bathon.

mutatio insequitur; quibus accedit ochram ipsam parumper asservatam, & cum gallarum infusione mistam liquorem in nigricantem colorem brevi mutaturam.

Gulielmi
Simpsoni,
M. D.

Controversiam finiam, Observatione Cujusdam qui affirmat, *Alumen artificiale colorem purpureum cum gallis minime daturum*, quod *Naturali* innatæ ochræ conjuncto, accidere testatur, tingendi vi majori ochræ assignata, quam *alumni*; adeo ut de aquâ cum gallis & alumine purpuratâ litem hoc concludat, *Alumen quâ depuratum tingere non posse, nisi ochræ innatæ associatum, quum ochra tinctoriam efficiat, non alumen, nisi quatenus alumen propius ad Vitriolum accedit.* Nam, præterquam quod Ryetius supra annotaverat, inter *Alumen & Vitriolum familiaria multa intercedere* Autor quidem è Nostratibus clarissimus haud ita pridem observavit; nec non, *Basin Vitrioli Alumen esse; in plurimis etiam Alumen & Vitriolum se mutuo referre, nisi quod Vitriolum à cupro, aut ferro, nonnihil mutuetur.* Idem putavit Georgius Agricola: *Alumen, inquit, atramento sutorio cognatum— id vel ex eo potest intelligi, quod ex atramento sutorio fiat alumen. Cum enim oleum ex eo conficitur expirat alumen, quod lutum, quo vitrum vitro jungitur, concipit. Atqui ejusmodi lutum, cum, opere perfectò, aqua pura maceratur, in eam alumen deponit, quod paulatim vitri instar concrefcit.* Idem etiam alibi plenius confirmat. *Acidum itaq; Vitriolicum in ochra contentum, qualitatem tinctoriam alumni impertit; alumen autem, ut à Vitriolo distinctum, ad id parum contribuit.* Simpsonius quidem scribit se ex *Alumine succulento naturali, gallis & aqua communis* tincturam purpuream saturam obtinuisse, & experimentum istud Ingeniosis & sagacibus sæpius exhibuisse,

Jord. de Bal.
Nat. & aq.
Min. c. 7.

De Nat. Foss.
l. 3.

De Ort. &
Caus. subs. l. 3.

De Puteo Sulph.
Knaresb. p. 7.

buisse; videtur autem *Vitrioli* suspicio haud inde abesse. Nam abs Ingenui & Humanissimi *Wittii* doctissimo ore aliquando accepi, *Neq; alumen naturale ullam tingendi vim possidere, quod Simpsonius affirmat, totamq; illam de Aluminis etiam naturalis tingendi virtute βαλλογίαν, meram esse fabulam.* Cùm autem protervus ille *Juvenis*, litibus humanis haud ità pridem sit ereptus, quietiorem Vitam in posterum speravit *Wittius*, Vir omni laude, & invidià major, cui *Nestoream* ætatem, *serumq; in Cælum* reditum, unusquisq; *Bonus & Literatus* exoptavit, quod evenit *Londini* XIX Octobris, Anno Dom. 1684. Ætatis LXXI.

De Acido
in Thermis
Bathon.

Cl. Roberti
Wittii mori.

CVSUS OSSA CUBENT MOLLITER.

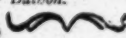
Si quisquam affirmaverit *ochram* esse *Vitriolicam*, *Ochra* est aut saltem *acidam*, non nego, quàm suprà supposui *acida*. esse terram *Vitrioli*, aut loquendo generalius, *acidi*; quod autem hic in dubium vecatur est, *An Salis quicquam Vitrioli maturi naturam sapiens, ob ochrà distinctum, in arenà contineatur, aut non solum ibidem remaneat?* Et quidem quum *Vitriolum*, saltem perfectum, haud rarò alitèr quàm in majoris molis *mar-chasitis* (quales è montibus circa *Marshfeldiam*, prope *Bathoniam*, plures olim collectos *Jonesius* affirmat, præterquam quod de *Pyritibus* in Vicinis montibus dixerat *Turnerus*) non solum unquam reperiatur, quæ aeris, vaporum, pluviarum, aut labentium fontium humiditate resolutæ, mineralibus aquis *aciditatem* suam hoc modo impertiri solent: quomodo *mar-chasitæ*, aut *pyritæ* notio, disjunctis arenulis, ullà veritatis specie potest competere, sagacioribus relinquo. Imo *vitriolum*, aut alterius generis *salis* quicquam *neutiquàm* dissolvi, *arenæ minime* diminutum pondus, (de quo *alibi*) post infusionem, certò ostendit. Hoc *Vitrioli* naturalis *embryonati* generatio

De Acido
in Thermais
Baithon.

De aq. Spadan.
Obf. i.

ratio ulterius confirmat, quæ Ryetio tradente, talis est. *Chalcanthum*, sive atramentum sutorium est aqua simplex, quæ postquam æris venis in terra aliquandiu permixta fuerit, ex æris contactu viridis reddita, deinde condensata, ærisque naturæ particeps reddita diversam secundum lapidis (*Marcafitæ*) aut Terræ, in quibus colligitur formam habet. Acidum autem quodcunq; sit, *Ochræ*, sive Terræ, patet ita arcte unitum, ut nulla arte, saltem crebris aquæ affusionibus, aut dissolvi possit, aut separari. Idem de *Sulphure* in luto dictum, ac de acido in ochra, quod à *Luto* nunquam adhuc potui separatum distinguere. Neq; mirum videri debet, quum acidum in *Vapore* potius nondum condensato, sive spiritu quodam acido, quam in sale aliquo concreto, ut *Nitrum* & *Alcali*, consistere superius retulimus. *Spiritus* siquidem subterraneus acidus ferri aut cupri venas corrodens eandem resolvit; quibus ab aqua pertransiente dissolutis, *Spadana* exoritur. Notandum etiam aquas Minerales virtutem spirituales in se continentes recenter haustas, in quibusdam morbis efficaces magis illis existere, in quibus mineralium corpus continetur, unde *Jacobus Theodorus Tabernæmontanus* aquarum medicatarum fere omnium vires, Mineralium animæ, sive *Spiritui*, aut subtilitatibus spiritualibus, in *Thesauo* suo *Aquario*, insolidum attribuit.

Nec magis urget, quod arena liquore acido corrosa, & cum gallarum infusione mista, colorem atropurpureum aquæ communicet, cum liquor acidus cum gallis sine arena idem perficiet, quemadmodum ex aceto gallarum infusioni, aut decocto addito apparet, quod *Vitrioli*, modo quodam, locum tenens, liquorem ad Atramenti colorem analogicè inclinat. Indicio, fateor, manifesto, acidum gallarum infusioni addi-

additum, atramentum efficere; quomodo autem *sabu-* ^{De Acids}
lum Balneorum metallicum non nisi à *menstruo acido* ^{in Thermis}
corrosum, indolem *vitriolicam* induere, inde sequitur, ^{Bathon.}
 minus video; præsertim cum *acetum acerrimum*, re-
 centi *gallarum viridum pulveri*, aut *frustulis* affu-
 sum, colorem *atriorem* multo statim, mox vero *Cæ-*
rulo-purpureum, creare soleat.

Mineram metallicam è terrâ cum *scatebris erum-* ^{Minera, non}
pentem quod attinet, in *arena* observatam, quæ *men-* ^{metallica.}
strui acidi affusione, & *corrosione*, partim in *Vitrio-*
lum transibit, iterum dico *sectilem* istum *lapidem* ef-
 se quem vocamus *Freestone*, *Minerale* quidem, fa-
 teor, quousq; autem *metallicum*, metallurgis relin-
 quo. Ut partim hac de re *menti veritatis avidæ* sa-
 tisfactum sit; si *acetum acerrimum* optimumque,
 in unâ *phiala arenæ* affundatur, & *lapidi isti* pul-
 verato in alterâ, eadem *fermentatio* statim appare-
 bit, *idemq;* infusionis color, à *corrosione*, inseque-
 tur; *utraq;* infusio colorem istum æmulatur, quem
limaturæ chalybis aceto communicant. An vero hoc
 sufficiat ad creandum *metallicum*, ero melius edoctus,
 quando intellexerim quod *similitudines veritatem*
nunquam affligerint. Quinet *Vitriolum* in *Limatur-*
ris, in *vino albo*, *Rhenano*, aut etiam *communi aqua*
infusis eundem colorem *menstruo* impertit, sine
acido adjecto; verum *lapis sectilis* non nisi ab affu-
 so *acido*; adeò ut alteratio ab *aceto* potius quam
 à *lapide* procedere videatur. Et quidem hic lo-
 cum meritò obtinere debet *Observatio*, quam à
Pantaleone Keller Ill. Ducis Wirtembergensis & Tec-
cenfis chymico factum memorat *Bauhinus*: Sane *Ob-* ^{De Therm. Boll.}
servatione hoc dignum est, inquit, cum *Pantaleon*, ^{l. i. c. i. verb. ult.}
lapidem scissilem per descensum, ut vocant, *distillatione*
experiretur, ceu *oleum nigrum*, in *subjectam aquam*
affatim

De Acido
in Thermis
Bathon.

Ibid.

L. I. c. 6.

affatim defluxit, quod copiose innatans, postea ab aqua separatum; cum autem aquam aliquot diebus in vase reliquisset, ex improvise apparuit vitrioli rubri, instar sacchari candi, tessellatim concreti, copia, quod plane vitrioli communis saporem referebat. Aqua autem prædicta, in qua vitriolum repertum, injectâ gallarum decoctione, nigra est reddita. Ideoq; atrum tam ab aceto lapidi pulverato, quam limato chalybi affuso colorem, à Vitriolo in utroq; latitante, licet fermentatio à parte magis alcalisata procedat, oriri, ex hac analogiâ sit probabile. Notandum verò lapidem scissilem Baubini, à lapide nostro scitili, quibusdam etiam scissili, & fissili dicto, multum differre. Nam quosdam domibus integendis in Boll pago inservientes, idem commemorat; quosdam tenues quadratos, instar pugillarium, valde fragiles, & inutiles; quosdam cum variis figuris, quarum aliæ serpentes, aliæ limaces, cochleas, chamæ, mytulos, quibus figuræ plures quasi insculptæ conspiciuntur. Porro eundem Bituminosum valde fuisse alibi affirmat. Hunc igitur, ait, & quidem eum qui pictos limaces serpentesve exhibet, in Urbem Kirchen delatum, catilla imposui, prius tritum: exarsit in flammam odore gravi bituminoso, fumo denso remisto: nec nisi post horas multas, lithanthracum instar decanduit— Idem prunis impositus, conceptâ flammâ, in crustas diffiliit: aquæ immersus odorem & saporem bituminosum imprimit, nihilq; secius interim nudè igni impositus ardet; lapisq; etiam crassiusculus in tenues se resolvit laminas. Lapis autem Noster arenaceus, sabulosus, junus, crassior, si cum candente crucibulo candeat æqualiter, neq; colorem, neq; odorem, notatu digniorem emittit ullum, nec experimentis ullis Vitriolum, Bitumen, aut Metallum quidpiam, in se continere, unquam

quam observatur. Alteratio itaq; coloris ab *aceto* potius, quàm à *lapide* provenit, ut ab aciditate *Vitrioli* in limaturæ chalybis infusione, quæ *acetum* non admittit, cui *ochra*, & *Rubrica*, in arena, in communi aqua infusa, analogicè respondent. E gallarum etiam pulvere, & *aceto* mistis, idem color, ac à limaturâ chalybis, sine *Vitriolo* conspicitur, quod *acidi* vires in genere, absq; respectu habito ad *Vitriolum* evidenter demonstrat. *Atramentum* quoque, *aceto* eidem moderate admistò, multo *nigrius* evadit.

De Acido
in Thermis
Batbon.

Urcunq; res sit (de quâ impræsentiarum ulterius non disquiram) ut appareat velle me, in hac lite componenda, *ingenuè* procedere, paragraphum allegam è *Wittii* doctissimi responso ad *Hydrologiam* chymicam, & quousq; ad *Stirias* salinas superiùs memoratas referendus sit, penes *æquos rerum æstimatores* esto iudicium. Humanissimus ille *Vir* inter Mineralium præparationes, quæ ex aquis *Scarburgensibus*, ope *Samuelis Johnstoni* Beverleiensis medici, prodierunt, ab eodem etiam medico ad *Wittium* transmissas, salis *essentialis* meminit, quem *Johnstonus* vocat *anomalum*, aut sui generis, a factitio aut naturali *alumine*, aut *nitro*, multum diversum, quibusdam licet proprietatibus, *utriq;* responderet. Ratio videtur, inquit *Wittius*, quod *Paracelsus* notum optime, quod non * corporaliter adsint *salia*, sed * percolatè, non in *unaquoq;* genere perfecta, sed in *succo primitivo*; non *singula*, sed *conjuncta*; quæ nunquam potui ab invicem dirimere. Idcirco *sal* hic neq; aciditate *Vitriolum*, nec *Stipticitate* *alumen*, nec inflammabilitate *nitrum*, ullo modo æquat, tametsi in *Stirias* se extendat. Tantum addo omnia una adesse, licet

Testimonium
Wittii de Sale
anomalo.

Resp. ad Hydrolog.
chym.
p. 63.

* Cl. ille *Vir* intelligit
salia adesse magis pura, &
corpuscula salina percolata
esse, non impura.

De Acido
in Thermis
Bathon.

licet in fractis, imminutis, & debilitatis viribus, virtutesq; aquarum dijudicandas ab omnibus. Quibus subjungo, quod Nitrum impurum, aliorum salium mixtura impeditum non poterat se exerere, ut sincerum solet, viamq; optimam ad mixtam compositi naturam inveniendam fore, crebris calcinationibus, solutionibus, & coagulationibus, separationem tentasse; quod si effectum fuerat multum miror salia diversa, formis propriis & figuris prædita, se non exhibuisse, quemadmodum in Thermarum harum sale pariter anomalo, eodem modo probato, Bathoniæ evenit; & tum quidem fateor me non nihil dubitasse, an Alumen gratiam illam meriturum esset, quam Ingenui Viri candor illi ultrò attribuit, tametsi in locis Angliæ magis septentrionalibus Alumen inveniatur. Quinet idem fere sentit Autor prænobilis, cujus autoritate ad veritatem indagandam stabiliendamq; usus fui sæpius: Opinari, inquit, me pronum invenio, sale istum in aquis nostris purgantibus, & in quibusdam copiose satis inventum, ad nullum salium genus adhuc notum pertinere; sed aut speciem esse, cujus, ut aliorum Mineralium non paucorum, nomine destituimur, aut quod probabilius videtur, indolis compositæ, coalitione quorundam, aut salium omnium memoratorum conflata, aut alterius forsan subterranei salis innominati adhuc, quem latex in transitu suo imbibere, aut absorbere queat.

Finis Exam-
inis.

Autorem nostrum vitâ functum, & ab imperfecto rerum statu, quo Nos laboramus, ad completum remotum, ulteriùs sequi haud decet; vestigia ejus legere, in eaq; inquirere operæpretium non est; & Hypothesin de Caloris Thermarum causa, aliter quam strictim, hic examinare, circa majoris mo-

De Acido
in Thesmis
Bathon.

momenti alia occupato non vacat. Hoc tamen addam Hypothefin de *Thermarum calore*, licet non *igni subterraneo*, omnino tamen *subterraneis* superstructam, solidis veritatis indagatoribus magis gratam fore, quam illa quæ à notionibus quibusdam *aereis* dependet, præcipue si secum reputaverint nihil *externum*, aquas intra Terræ viscera scaturientes, ratione suadente, *calefacere* posse, sed potius aliquid quod *prope* aquas ipsas sit, & intus existat; quodq; *Propinquum* sit, *Activum*, *Durabile*, & *Æquale*; quùm aëre nihil *inæqualius* aut mutabilius sit, aut *incertum* magis & inconstans pluviis.

Quicquid etiam *Atmosphæram* creat à *subterraneis*, aut quibusdam *subter* terram procedens, in spatium aeris liberius, ubi diverforum corpusculorum coalitionibus tertium forsan quiddam generari potest, ascendit, ut in *præcedentibus* est dictum. Sed priusquam ad *Hypothefin* nostram procedendum est, quædam placet de *igne subterraneo*, cujus nuperime mentio est facta, *Negative* subnectere; deinde vero ad *Positivam* partem, *verbo* detur *venia*, procedere. Nam de cæteris principiis *secundariis* Lapide nimirum *sectili*, *ochra*, & *marga*, hoc in loco plura dicere non decrevi, quùm illorum *naturam* quantum quidem ad rem præsentem spectat, aut par est, in *præcedentibus* delineaveram, & in Capite de *Fermentatione* de iisdem iterùm & *Testaceis* etiam sit plenius agendum; ubi *Testaceorum*, *sectilis lapidis*, *margæ*, & *ochræ* indoles ita clare exponitur, ac si distinctum caput esset unicuique attributum, quod in Principiis *Primariis*, sive *magis* Principalibus sale nimirum *Alkali*, *Nitro*, & *Acido*, & propter unionem ejus cum salibus,

De Acido
in Thermis
Bathon.

libus, in *sulphure* necessarium judicavimus; *Bitumine* appendente potius, quam in principiorum numerum *de jure* veniente, de quo tamen in *præcedentibus* sparsim est actum, & Cap. XII. de *industria* magis differendum restat. Relictâ itaq; *Principiorum* doctrinâ, ad *Thermarum* Bathoniensium *caloris causam*, & primò, *Quod ab Igne subterraneo non procedat*, jam descendo.

CAP.

C A P. VIII.

De Calore *Thermarum*:

Quod ejusdem Causa non sit Ignis subterraneus.

Capitis Summarium.

Sol non est causa Caloris in *Thermis*. Neq; Aer, aut *Exhalationes subterraneæ*. Vapores. Antiperistasis. Calx viva. Ne; Fermentatio Generativa *Jordeni*. Neq; Ignis subterraneus. Non datur ignis accensus, nisi ubi spiracula. Arguitur à natura ignis. Unde accenditur non apparet. Inæqualis est, & minime durabilis. A loco arguitur. Non in Centro *Terræ*. *Athanasii Kircheri hypothesis examinatur*. Non in vicinis partibus sub ipsis canalibus. A metallis subter terram liquatis arguitur. A vaporibus frigidis elevatis. Non in ipsis canalibus. Bitumen, & ejus species, sub aqua non accenduntur. *Plinius, Agricola, Fallopius, Frenchius, & Morellus, refutati. De Camphora probatur Plinius notatus. Ab Ignis pabulo arguitur. Non est Sulphur aut Bitumen. Calor non ab Antiperistasi, eut calce viva. Calx non est dicenda, ubi ignis non fuit. Aer necessario requiritur ad subsistentiam Ignis. Caroli Claromontii opinio ad Examen revocatur. Agyrta apud Thermas. Thermarum Caloris causæ proprietates. Ad Fermentationem corruptivam transitus. Fermentatio à minori mundo illustrationem recipit. Thermæ Baix unde Calidæ. Elegans Inscriptio ad pedem montis Vesuvii. Ignis subterraneus in Thermis damnatus, & pro figmento olim habitus.*

AD Ignem non *Infernalē* dico, sed *subterraneum*, gradatim accedendum, ne idem mihi, ac magnis secretorum Naturæ Scrutatoribus, *Empedocli*, ac

Q 2

Plinio,

De Calore
Thermarum
Baïon.

Plinio, huic ex *Vesuvii*, illi ex *Ætnæ* montis incendio, fatum contingat, & Vanæ gloriæ, dicent aliqui, aut *curiositatis* meæ, pœnas luam. Priusquam igitur ignem ipsum extinguere conabor, *scintillas* aliquas, & *atropbias* quasdam, Comprimam, & quædam de causis aliis ab *Autoribus* assignatis breviter præmittam.

Sol non est causa
Caloris in
Thermis.

Inter quas, *primo* loco nobis se propria luce reddit conspicuum magnum Cæli luminare *Sol*, quem patrem adeo Juvantem, & lumbis ita indefessis præditum, constituerunt *Peripatetici*, ut ad omnes omnium rerum generationes concurrere statuerint, imo Homo hominem, nisi *Solis* ope, ex illorum mente, generare non potuit. Non est nobis animus, *Creaturam* nobilem, benignam & vivificam, gloriâ suâ ire defraudatum, *Perfarum* est adorare Solem, *nostrum* vero magna beneficia, quæ à Communi *Creatore*, ejusdem ministerio, accipimus quotidie, *gratanter* agnoscere. Sufficiat itaque *Soli* dierum, & tempestatum distinguendi provincia, calore suo vivifico, & salutari, arbores, plantas, germina, & quæcunque in superficie terræ posita sunt *recreet*, ac renovet, ire autem in *viscera* Terræ, & per varia obstacula, in aquarum *Mineralium* gremium descendere, *Jovis* adinstar, qui *Danaem* turri licet inclusam aheneâ, fertur violasse, quum radios ejus *murum* etiam aut *cellam* excludere videmus, haud probabile videtur. Optimè itaque *Lucretius* de Sole :

Lib. 6.

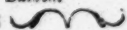
*Qui queat hic subter tam crassi corporis terram
Percoquere humorem, & calido sociare vapore ;
Præsertim quum vix possit per septa domorum
Insinuare suum radiis ardentibus æsum ?*

De-

Deinde, si Sol *Stagnantes* aquas, quas radiis suis perpetim reverberat, nequit calefacere, quomodo aquis *subterraneis*, fluentibus & vivis, a radiis suis longius remotis, *calorem* impertit? Porro, quum *hyeme*, ac locis frigidis, non minorem *caloris* gradum obtineant aquæ calidæ Medicatæ, quam diebus *Canicularibus*, etiam in locis ubi *æst* Sol, & Tyrannidem exercet, (posita enim causâ, ponitur effectus, & è converso, tollitur sublatâ) Cur *Soli* aquarum istarum calor attribatur nemini constabit, præsertim si attendat nullas, pari ratione, *frigiditas* reperiri. Imo *majorem* *caloris* gradum *hyeme* quam *æstate*, in *Thermis Bathonensibus* observari, Capite primo retulimus. Nec Calori Solis, quod materia quædam *Bituminosa*, in *Thermarum* superficie, mensibus æstivis fluitet, tribuendum existimo, ac si ejusdem radiis ardentioribus *Thermales* aquas ipsas, & *profunditatem* etiam Terræ subter illas, vibratione sua penetrantibus, *Bitumen* liquefceret, quum idem statim ab *Æquinoctio* verno, quando nondum Sol potestatem obtinuit, soleat accidere, quo tempore *Thermalis* aqua, suppetiis, forsân, *hyemalibus* aucta, majori impetu conatur ascendere; finita autem *æstate*, & *sicca*, ut plurimum, tempestate existente, *Bituminosa* materia in fundo *Balnei* quieta remanet. Affirmant quidem *Ductores* spumam in superficie fluitantem, è fundo solum *Balnei* evocatam, quod *Solis* radiis attribuunt, de qua re vide Cap. XII.

Nec majorem veritatis speciem præ se fert *illorum* sententia, qui *aerem*, & *Exhalationes* percipio quas, terræ visceribus inclusas causantur; quæ in canalibus agitatæ, & rupibus attritæ, *calorem*.

De Calore
Thermarum.
Bathon.

Neg; aer aut
exhalationes
subterraneæ.

De Calore
Thermarum
Baïon.

Vapores.

Antiperistasis
Calx Viva.

Nec Fermentatio
Generativa
Jordeni.

De Baln. Nat. &
Aq. Min. cap. 14.

Opinio Jordeni.

calorem acquirunt, & aquis impertiunt. Nam, ut *minoris* momenti plura missa faciam; materia aquosa quantumvis *maximè* agitata, calorem vix contrahit, quemadmodum in *Cataractis* observare licet, ubi in *rupes* & *saxa*, magna violentia, aquæ defiliunt, nec tamen *calidæ*, sed *frigidiores* multò inde existunt. Neq; aliter à *motu* calor unquam exoritur, nisi in istis corporibus, quæ ignis materiâ, fomite, aut seminibus, præ cæteris, abundant. De *Vaporibus* in sequentis Capituli fine suo loco, differui. Quin & quum multi in Corpore Terræ *pori* observentur, & intra ejusdem etiam viscera *spatia* magna, aerem si excipias, *vacua* reperiantur, *exhalationes*, quâ data porta ruerent, & calorem aquarum *Thermalium* minuerent saltem, si non penitus abolerent, & *frigidæ* relinquerent. De *Antiperistasi*, *Calce Viva*, cæterisq; id genus causis, aliquibus assignatis, quum *ignem* subterraneum quadantenus supponant, in ejusdem examine pauca dicemus.

Interim opinio ista, quæ Calorem aquarum *Mineralium* *Fermentationi* refert acceptum, utpote maxime celebris, & quæ annis aliquot proxime elapsis, multum percrebuit, non est prætereunda. Putavit ita Vir clarissimus, Antecessor meus, ð *margelms* *Jordenus*; Verum quum opinio ejus difficultatibus quibusdam haud facile solvendis, sit obnoxia, ulnâ *unâ* tantum illam, non *ambabus* amplector. Existimavit enim Vir clarissimus, *Metalla*, & *Mineralia*, *succis mineralibus* exceptis, in *concretis principiis tincturam*, aut *qualitates* aquis, quæ *menstrui vices* obeunt, nequaquam exhibere, unde necesse duxit statuere, ut sint in *principiis solutis*, sive in fieri, & non, ut vulgo

vulgò dicitur, in facto esse, in quo statu sit motus ut
 ita dicam fermentativus, & inde calor, qui ex ejus
 mente, ad balnea calefacienda, & virtutes aquis impri-
 mendas abunde sufficiat.

De Calore
 Thermarum
 Bathan.

At verò, ut videtur, nihil obstat, quin in
 principiis concretis, metalla, & mineralia cætera, Examine sal-
 præter succos concretos, virtutes suas subterraneis jicitur.
 Aquis, haud secus ac menstruis propriis, com-
 municare valeant, uti observare est in *Infusione*
Croci metallorum, *Antimoniali poculo*, *Vino chalybe-*
ato, *Tincturâ Martis*, aliisque nonnullis præparatio-
 nibus chymicis vulgò usurpatis, ubi qualitatibus
 maturi istius & concreti quod maceratur liquo-
 rem impregnari operationes testantur. Et quum
 in mundo supra Terram rem ita se habere eviden-
 ter appareat, in subterraneo idem peragi negan-
 dum non est. Nec ullus dubito, quin in aquis
 medicatis quæ minori quantitate potæ purgant, &
 non nauseam modò, sed & vomitum cient, non Jord, de Baln.
 tam Nitro Naturali, quam maturi Stribii mix- & Aq. Min.
 turæ, vim emeticam, si non purgantem faculta- c. 9. p. 8.
 tem attribuendam esse. Jam verò, quod in Me-
 tallis fieri planum est, in Mineralibus [majori jure
 expectandum videtur; quæ mollia magis, & ad
 resolvendum aptiora], virtutes suas subterraneis Aquis
 facilius communicant, præsertim quum Vitrioli,
 Communis Salis, Nitri, & Aluminis salia matura,
 & ad summum perfectionis statum arte evecta, nul-
 lo labore, in liquore quovis dissolvi quotidie observa-
 mus. Neque necesse est ut in fieri, sive in solutis prin-
 cipiis, Thermarum principia omnia statuuntur; acidum
 siquidem immaturum licet fuerit, nihil tamen obstat
 quo minus Alcalia, primò quidem immatura, postea ve-
 ro ad perfectionem infra terram perducta, maturata &
 in suo genere perfecta credamus.

Neque;

De Calore
Thermarum
Bathon.

Neq; ex hac opinione, in tuto est, ut opinor, Caloris istius *Perennitas*, & *Duratio*; quum enim *motus* iste, & inde *calor*, sit in ordine ad generationem, finito aliquo tempore *perficitur* generatio, quâ *perfecta*, necesse est, ex hac *Hypothesi*, ut *cesset* calor, nisi *novus* materiæ *metallicæ*, aut *mineralis* proventus, *statim* succedat, quod improbable videtur, nisi in locis istis quæ *minùs* solida sunt, & materiæ istius *magnam* copiam aliquando suppeditarunt.

Nec sententiam hanc *minùs* urget, quod in locis ubi metalla, & mineralia *copiosè* generentur, & aquarum etiam *copia* adsit, aquæ *calidæ* medicatæ non *semper* reperiantur, quod necesse est ut fiat, si calor *ex solutis mineralibus inter se fermentantibus aquis accederet*; Demus autem materiam *innatam* partim; partim verò *aliunde* advectam, ut in Novâ *Hypothesi* Ingeniosis proponitur, à principiis *ferocius* occurrentibus, quam *amicè* salutantibus, fermentatio *major*, & *vegetior* exurgat; De *Jordeni* autem opinione affirmare audeo, *Ingeniosissimam* esse, minoribus difficultatibus urgeri, & ad veritatem *propius* accedere, quam quælibet alia *Hypothesis*, quam nobis adhuc intelligere contigit, & forsân si Parenti longiorem vitam, ad sætum suum relambendum concessisset *Deus*, (obiit enim Vir Cl. eodem anno quo *Tractatus* ejus in lucem prodiit) tantus erat illi *Candor*, *Sagacitas*, & *Eruditio*, omnibus numeris, absq; meo labore, *perfectum* reddidisset, & Fermentationem suam *Generativam* cum *Corruptivâ* permittasset. De hac *Hypothesi* sententiam suam candide offert *Gul. Simpsonius*, M. D. Zymol. Phys. c. 2. p. 19. Et quidem *Jordeni* tempore Fermentationis doctrina, in *solutis principiis*, Embryo, & quasi in cunis *Infans* videtur.

Sed

Sed ut *Ignem Subterraneum* jam tandem aggrediar, cujus Considerationi, quæ hæcenus dicta sunt viam tantum straverunt; *Negandum quidem non est in Visceribus Terræ calorem, in aliquibus locis intensiorem, in quibusdam vero remissiorem passim reperiri, quod ratio suadet, & Experientia confirmat, an vero alibi ignis sit accensus, quam ubi magna conspiciuntur ejusdem spiracula, per quæ oculis nostris aperte se exhibet, quorum adminiculo aere admissio, ignis accensi flamma conservatur, qualia sunt Ætna, Vesuvius, Strombolo, Pietra mala, Vulcano, Hæcla, &c. jure merito potest in dubium vocari. Et sane quum varietatem & diversitatem Autorum, qui de igne hoc subterraneo scriptis suis aliquid mandarunt recolo, & quomodo de Natura, loco, pabulo, & subsistendi modo, inter se digladiantur, mecum diligentius perpendo, videor mihi audire rixantes Peripateticos de Elemento Ignis sub Convexo Lunæ, & forsan sæculo futuro, idem cum illo factum sortiatur.*

De Calore
Thermarum
Babon.

Neq; Ignis
subterraneus.

Non datur ignis
accensus nisi
ubi spiracula.

Verum quoad naturam hujus ignis, de quâ primo loco quædam annotanda; Si Ignis sit accensus, ut affirmant plurimi, præterquam quod unde accensionem acquireret materia cremabilis quod in fermentationis motu, sine aeris flabello fieri non potest, haud ita facile sit assignare, & Dubitanti satisfacere, (præsertim si in penitioribus Terræ recessibus statuatur, ubi Radii Solis, fulgur, & accidentia nonnulla, quæ in telluris superficie non raro contingunt locum non habent) mirum quidem videtur Urbes frequentius non everti (ut *Tantalus* olim, postea verò *Sipylo* vocata, in agro *Neapolitano*, & haud procul à *Vesuvio* monte nuperrime *Pisticcio*, oppidulum concussu Terræ omnino deletum, *Catignola* funditus eversa, *Florentia* territa; *Patavium*, *Faenza*, *Ravenna*, & loca

Arguitur a natura
Ignis.

Unde accenditur
non apparet.

Non a Sole
aut Fulgure.

Gazette N.
2339. 2345.

De Calore
Thermarum
Bathon.

alia plurima in Romania inde læsa) & montes circa Bathoniam præcipue loco non moveri, quæ omnia vi Ignis & Vaporum intra Terram inclusorum, & erumpere conantium eveniunt, & ignem accensum, ubi fomes abundat, ut in Thermis, necessario comitantur.

Neque Exhalationibus.

Neque Exhalationes calidæ & siccæ visceribus terræ inclusæ, ibiq; agitæ, attenuatæ, rarefactæ, & ita inflammatæ, ad accendendam materiam sufficere videntur. Nam quod supra notatum, materia aquea unde Exhalationes istæ partim constant, agitatione maximâ calorem non contrahit, ut in Cataractis observatum; nec calor ex igne, uti volunt, hoc modo accenso, sensim, placidè, & æqualitèr durat, ut in aquis calidis Mineralibus assolet, sed inæqualitèr movetur, citò pertransit, idq; aliquando cum sono & strepitu, ut in Tonitru & fulgure videre licet, & in Terræ motibus sæpissime observatur. Itaq; si verum sit ignem accensum in Terræ visceribus semper contineri, Exclamemus merito cum Plinio, (aliisq; recentioribus) Miraculorum summum esse, quod omnia quotidie incendio non pereant.

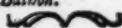
L. 15. c. 107.

A loco argui-
tur.
Non in Cen-
tro Terræ.

Qui in Centro Terræ collocarunt hunc ignem, supponunt illud quod supponendum non est, nimirum, interiorè, & centram Terræ-aquei orbis partem Cavam esse, & circumcirca materiâ cremabili, aut corpore ignivomo, adèò refertam, ut inde tanquam è foco, per Canales & tubos Subterraneos, ad aquarum conceptacula ignis perveniat. Prioris generis receptacula, ignis viz. Pyrophyllacia, ut & posterioris Aquarum nimirum, Hydrophyllacia indigitat Reverendus Papicolarum Pater, Ingenio simul ac doctrina clarus Athanasius Kircherus, qui sententiam hanc, in Mundo suo Subterraneo stabilire conatur. Verum

Athanasii Kir-
cheri Hypothesis
Examinatur.

(ut

(ut omittam illud quod urgerent aliqui, *Centrum* nimirum corporis solidi *densiorem* partem hactenus existimari, quòd corpora circumposita eò, tanquam ad *quietis* locum, tendant naturaliter) haud ita facile est concipere, quomodo ignis *effluvia*, & emanationes, ex ipsa *Terræ* profunditate, per *rupes*, & *saxa*, reliqua; obstacula, ad *Terræ* superficiem, ubi aquæ *Calidæ* scaturiunt, pertingere possunt, & tamen salva *Caliditate*, quam per multa *millia* milliariorum *subter* Terram necesse est fartam *tectam* conservent. Cariales quosdam, quasi *Vias Regias*, ingeniose fateor adinvenit *Kircherus*, an vero in hoc, ut forsitan in quibusdam aliis, *ὑποδίοτ' οὐδ' ἔστιν* sit censendus, *sagacioribus* relinquo. Porro, quum Canales hi & *Igni-ductus*, per longissimum *Terræ* tractum, in ipsius visceribus extendantur, & *continuis* deflagrationibus terantur & amplientur, probabile videtur aliquando, actis hisce adeo *magnis* Cuniculis, *pumiabus*, *cinere*, aut *rueribus* obstrui, unde transitus ignis à *Pyrophylaciis* ad *Hydrophylaciâ* interciperetur, & aquarum calor, qui ex hac *Hypothesi* inde procedit, desineret, & *Thermæ* ipsæ, *Thermarum* nomen & vires amitterent. Affirmant *Cæsius*, & *Fallopianus* de *Tripergulo*; ibi sæculo proxime elapso, post terræ motum quindecim dierum, terram aperiri, indeq; ventum, fuliginem, & magnos ignes erupisse, cum tantâ *pumicum*, & cinerum copiâ, ut in montem evaderent. Et testatur *Fallopianus*; In agro *Volaterrano*, ad *Castellum Montis Cerbari* vocatum, sunt lacus, vulgo dicti *Lagoni*, quasi *Lacunæ*, ubi est aqua ferventissima & undiq; cinis. Quinimò, procedit, & mons ibidem est totus calce, & cinere refertus. Et in medio ardentis montis *Vesuvii* voraginis (de quâ postea in *sine Capitis*) montem novum densum jugiter evomentem, quem *nuperis* an-

De Calore
Thermarum
Bathon.

nis Incendium elevaverat : indices incrementem memorat *Raymondus*. Jam verò si hæc versus Telluris *superficiem* obveniant, idem etiam colligere, in partibus ejusdem *interioribus* accidere posse, absurdum non est.

Non in Vicinis
partibus sub ip-
sis canalibus.

Alii verò immensâ hac *ignem* inter & aquam loci distantia *minimè* contenti, ignem aquæ *propius* ad-moverunt, & in partibus vicinis, etiam *sub* ipsis aquæ canalibus, collocarunt, vero similis multò reputantes, intensum adeo *calorem*, nullo modo fieri posse, nedum per tanta temporis intervalla *perseverare*, nisi caloris causam *propiore* assignaverint, quæ aquis novos fer-vores *præstò* communicet. Et sane rationi *maxime* Consentaneum videtur, quicquid fuerit *caloris* causa, in *promptu* sit, & licet in profundis terræ partibus, non tamen adeò *remotum*, ut *Centralis* ille *ignis* de quo modo dictum est. *Omne enim agens, agit per contactum*, nec actio *prodigiosè* adeò *indistans*, cum aliqua veritatis specie potest concedi, nisi ignem il-lum *Soli* assimilaverint, & de magno aliquo *chaf-mate*, aut aeris, ætherisve regione, & *spatio* libero, etiam in *terræ* visceribus, quemadmodum ab ejus-dem superficie ad *Cælum* usq; conspicimus, somnia-verint, quod corporis ignivomi *Sphæra* esse possit, per quam igniculos suos, & *flammas*, undiq; trans-mittit, quod forsân, tantum distat à veritate *non* *ex* *is* *ind* *g* *ains*. Et mirari quidem subit, cur cùm *Solem* cœlestem ab hoc munere excluderint, ut-pote tantis æstibus conciliandis, etiam in telluris *su-perficie*, omnino imparem, alium *Solem* *subterraneum* excogitaverint, cui illud attribuerent, quum spati-um à *Centro* Terræ ad *superficiem*, illo ab ipso *Sole* ad *Terram* non *tantis* intervallis, licet *magnis*, relinquitur, quanta ad *infignem* aliquam desparitatem crean-dam

dam sufficiat, præcipue si animo reputemus distantiae *inequalitatem* obstaculis *subter* terram quodammodo compensari.

Mirum etiam videtur *plumbum, stannum*, reliqua; *Metalla*, & *Mineralia* liquabilia, ignis hujus *subterranei* calore adeo forti, quanto opus est ad *calescendam* aquam, quæ tantum caloris *gradum* induit in *Balneis* nonnullis, ut ferri vix possit, *ova* excoquat, *porcellos* depilet, & *pullos* etiam *gallinaceos* deplumer, mirum inquam, videri *metalla*, & *mineralia* intermedia, *siquæ* fuerint, calore intenso adeò non liquecere, & in terræ visceribus, in *massas* coacta observari, quod tamen nemo *hactenus* inveniri asseruit, & *metallicis*, si unquam fuerit, erit gratissimum, qui plurimum in fundenda metalla erogare solent; præsertim, quùm in *Mineralium*, aut *Metallorum* generatione, necesse sit ut eorundem *embryonata* materia, priusquam fermentat, *ibidem* existat.

Nec intellectu *minus* est difficile, cur *ignis* per tot annorum curriculum ad *Canales* ipsos non penetraverit, ipsosq; combusserit; & *Terram* circumcirca adjacentem in *calcem*, & *cineres*, non redegerit; præsertim si *inflammabilis* sit, quod necesse est ut fiat, quùm ignis *aliter* extingueretur.

Porrò *Vapores* ignis hujus circumpositi ope elevari, oportet, ad eundem *fere* modum, quo in *lebetes* solent suprà ignem constituto, quos necesse est, ut *minus* calidi occurfu, *coalescant* iterùm, ut in aquam revertantur, unde calore suo, *magna* ex parte, spoliari oportet, quemadmodum videmus in vulgari *alembico*, ex quo aqua *penè* frigida in *recipientem* destillat. Quod de *Saxis* quibusdam, & *rupibus*, ignis ope *calescatis*, quæ calorem aquis *hoc modo* impertiunt, regerunt nonnulli, *nugæ* sunt; & *Sisyphi*

De Calore
Therमारुम
Bathen.

A Metallis
subter terram
non liquatis
arguitur.

A Vaporibus
frigidis eleva-
tis.

De Calore
Thermarum
Bathon.

Non in ipsis
Canalibus.

Syphi saxum voluunt, qui defendere conantur.

Nonnulli deniq; ignem hunc *in ipsis Canalibus*, etiam *intra* aquas ponere non verentur, nec *inde* metuunt extinctionem, quum materiam excogitaverint, quo *fovetur* ignis, quæ *in aquis* accenditur, & *incrementum* inde potius, quam *injuriam* acquirit. Ingeniosum fateor *Commentum*, quo in *oleum* aqua *mutari* possit, quæ si illis hic *non hæreret*, actum esset de *Hypothesibus*, quæ majorem hujus *phænomeni* elucidationem pollicentur. Materiam hanc *Bitumen* esse dicunt, & ejusdem species, quales *Naphtha*, *Ambra*, *Camphora*, &c. quæ aquis submersæ nihilo tamen minus, *inquiunt*; flammam concipiunt, conceptamq; *fovere* aquam, & *tueri* arbitrantur, & hoc concessio, *Aquarum Mineralium* Calidarum *non* absolvi existimant. Hanc *Opinionem* amplexi

a L. 15. c. 106.

b De aq. Therm.
cap. 5.

c Traët. de aq.
Spad. Eborat.
p. 22.

Bitumen, &
ejus species, sub-
ter aqua, non
accenduntur.

sunt inter veteres (a) *Plinius*, inter recentiores *Agricola*, cujus opinionem recensent (b) *Fallopius*, (c) *Frenchius*, aliiq; nonnulli, qui si ad *Experimentum* attendissent, non *temerarii* adeo, & *audaces* extitissent. Certissimum enim est *Camphoram* reliqua; puto, *Bitumina*, in aquarum *superficie* tantum *flammam* concipere, quæ *sub aqua* mersa, subito *extinguitur*. Imo si paulo diutius aquæ *Camphora* innataverit, quousq; illam aqua penetraverit, *fundum* suapte sponte petit, & *flamma* *disparet*; adeo procul est aqua à *fovendo* igne, ut, quod *hactenus* credidimus, neq; hoc experimento *contrarium* evincitur, illum certissime *extinguat*. Miror itaq; cur hæc *Philosopho* excidere poterant: *Bitumen* & quæ ex illo *constant* *accensa*, in aqua *flammare* non *desistunt*, à quâ *ignis* ipse *somitem* suum *recipit*. Et paulo post; *Hoc* in *Naphtha* *Bituminis* specie *videre* est. Nam si guttam aquæ *instillaveris*, & *eidem* ignem *admoveris*, *inflammatam*

De Camphora
probat.

French. Spad.
Eb. p. 22.

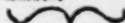
De Calore
Thermarum
Bathon.De Med. Aq.
Pat.

flammatam videbis, quæ tanto temporis intervallo accensa manebit, ut mirari non potes; quod neutiquam eveniret si aquæ humiditas in alimentum ignis non transfret, quam attrahit, & in suiipsius naturam transmutat. Et ante illum Georgius Morellus: Bitumen accensum non solum in Aquis non extinguitur, sed eas, mediante igne, in propriam naturam convertit. Oleosam fateor & unctuosam Naphthæ Camphoræq; naturam impedimento esse, quo minus aqua partibus Bituminosis commode admisceatur, unde flammam concipit, eodem fere modo, ac si esset in sicco, verum quum aqua intus assumpta ponderosior evaserit, versus fundum descendit, & flamma disparet, certissimo experimento, in nutrimentum flammæ non transire aquam, sed illam potius destruere. Notandum etiam Camphoram intra aquam totam non absumi, sed superficiem tantum ejus, quasi lambendo, flammam concipere, quæ quum in superiores, & magis siccas camphoræ partes prædaverit, paulatim minuens subito vanescit, & subaquaneam camphoræ partem intactam relinquit, quæ, nisi flamma recenter admota fuerit, non accenditur. Porro, a vulgari hoc experimento sæpius reperto, duo edidici, quæ contra ignem subterraneum, in ipsis canalibus, uti volunt accensum, ut caloris causam, militare videntur. Primum est, Cooperto vasculo, flamma paulatim vanescit; quod quia alio spectat, nimirum ad Quæstionem, An aer sit Ignis pabulum necessarium? De quâ quædam inferius sunt dicenda, nunc dimittam. Secundo, Tametsi Camphora in ipsa aqua, aut rectius ut dixi in superficie ejus, tanquam navis combustoria in mari comburatur, aqua tamen nihili calidior evadit, quemadmodum expertus sum in uncia una Camphoræ libris tribus aquæ circiter innatantis & inflammatæ, quæ quantum potuit, imo

tota

De Calore
Thermarum
Bathon.

Vid. Cap. 12.

In Arist. de
Plant. l. 2. in
Prolegom.

L. 15. G. 106.

Ab ignis pabu-
lo arguitur.

*tota fere deflagrata, aquam versus calorem tam pa-
rum mutavit, ut nec manus mea, nec quorundam
astantium, alterationem aliquam percipere potuerint.*
Hoc secundo expertus sum XXIX. Dec. 1688. Jam
vero, si *Bitumen* (& ex hac una Bituminis specie dif-
ce reliquas) nec intra aquam comburere potest, nec
si comburetur aquam calefacere, quid de hac Opini-
one sentiendum sit quilibet *Davus*, sine *Oedipo*, de-
terminet. Idem de flammâ, circa *ANNAM* Re-
ginam, e *Thermarum Regiarum* fundo aliquando as-
cendisse tradita, dici potest, de qua *Capite* duodecimo
dictum erit latius.

Affirmat quidem *Plinius*, (quem meliori jure quam
Pausaniam apud Græcos *Scaligerus* *, *Latinorum om-
nium mendacissimum*, aut quod de Græcis ipse, *Vitiorum
Genitorem*, appellare possumus,) *incendia quædam Bitu-
minea observari, quæ pluviis augentur*, quod in mon-
te *Chimæra*, & monte *Ctesia*, montibus *Hæphæstii*
dictis, aliisq; quibusdam, memorat. Et *Fallopianus* nar-
rat apud agrum *Mutinensem*, *Terræ tractulum esse*,
è quo ignis fumusq; erumpunt, terram vero esse pulveri
simillimam, quam quum flammam conceperit, aqua non
extinguit. Verum hoc eodem forsitan modo eveniat,
quo fabrorum ferrariorum carbones aquâ irrorati, for-
tius ignescunt; non quod aqua propriè, & ex se ig-
nem augeat, sed potius quod Carbones pulveratos,
qui aliter disfluerent, *placentulâ* quâdam constringat,
& uniat; ut *Sileam* in incendiis, siquæ sint, supra
memoratis, *calcem* pluviis dissolutam, ignem inten-
dere.

Ab Ignis subterranei naturâ & loco, ad *Pabulum*
descendimus, quod magnâ copiâ adesse oportet, ut
prodigiosè adeò edacis ἀδυσπία exaturet, & indefi-
nenter *Hellwonis* hujus ingluviem latrantem pacet.
Quumq;

De Calore
Thermarum
Baithon.

Frenchius iterum
refutatus.

Quumq; regerunt nonnulli, pabulum consumptum de-
nuò renasci, non advertunt, quod superius attigi-
mus, ad materiæ *violenter* sublatae *renovationem* opus
esse, ut *spatium* adsit opportunum, & loco ipsi *qui-*
es, & *otium* concedatur, quemadmodum videmus in
Mineris, post aliquod temporis intervallum *minera-*
lia iterum, atq; *iterum* in *eodem* loco succrescere, &
deceptorum vegetabilium instar, de *novo* germinare.
At vero *aliter* se res habet in igne subterraneo, quem
vestalis instar, necesse est ut *perenniter* duret, ne si
aliquando intermittat, calor, quem aquis suppeditare
creditur, in *Thermis cessaret*. Asserant igitur oportet,
omnem materiam quæ pascitur hic Helluo, ab ip-
sis mundi incunabilis, *modo ineffabili* adesse, & ad fi-
nem ejus usq;, *modo nescio* quo perdurare, & *hoc mo-*
do se egregiè *philosophari* existimant, & *rem acu te-*
tigisse. Sed de hac re plura differendi in sequentis
capitis sine dabitur occasio; ubi inter *Ignis* hujus
pabulum, & *Fermentationis fomitem*, differentiam liquido
ostendam.

Et quidè *Duo* tantum sunt, quæ scio, intra ter-
ram *pabulorum* genera, quæ laboranti huic *Hypothesi*
possunt succurrere, *Bitumen*, nempe, & *Sulphur*, quæ
ambo necesse est ut accendantur, & tunc iisdem dif-
ficultatibus, quibus *Ignis* premuntur. Nam si ho-
rum *utrumlibet* aquæ Commisceas, calor inde non
exurget nisi corpus *ignitum* illi admoveatur; licet
acido in *Sulphur* agente admissò, calor sine igne admo-
to, non tamen *flamma* oriatur, monente *Simpsonio*,
Zymol. Phys. c. 2. Quinetiam omnia *Balnea Sul-*
phurea Calida non sunt, nec è contra, omnes aquæ
Calidæ Sulphurææ. Prioris generis sunt *Caldanellæ*
& *Avinianenses* in agro *Senensi*, de *Grotta* in *Viter-*
bio, de *Aquis* in *Pisano*, D. *Joannis* in agro *Lucensi*,
S Bal-

Non est Sul-
phur aut Bitu-
men.

Non est sulphur
aut Bitumen.

De Calore
Thermarum
Baïon.

Jordenus de
Baln. Nat. &
Aq. Min. c. 13.
in fine, & cap.
8. ubi de Sul-
phure.

Balneum Gebersuilleri in *Alsatia*, &c. quæ calida sunt, nec tamen odore, gustatu, qualitatibus, aut effectis, Sulphurea judicantur. Posterioris autem generis sunt, Aquæ *Zuricenses* in *Helvetia*, *Budanæ* in *Pannonia*, *Curense*s in *Rhætia*, *Celenses* in *Germania*, *Brandulanæ* in agro *Carpensi*, & aliæ quamplurimæ, quæ Sulphur produnt aperte, & tamen frigida existunt. Idem etiam de *Bitumine* dicendum, & mineram in agro *Tremonensi* memorat *Solinander*, ubi aquam, Odore, Gustu, & Colore Bitumineam, sed frigidam invenit. Unde apparet quam vanum refugium quibusdam sunt rnpes, quas ignem Bitumineum calefacere dicunt, & calorem aquis supra labentibus sine bituminis ipsius participatione, eò quod inter ignem & aquam tam grande sit obstaculum; communicare, quàm nec in ipsâ minera Bituminea aqua calefiat.

De *Antiperistasi* & *Calce Vivâ*, quàm iisdem fulcris, quibus Ignis subterraneus, quem ut supra diximus supponere videntur, statumentur, & quibus subductis, corruunt, plura addere operæ pretium non est. Illis enim qui has causas, saltem calcem vivam assignant, ignem subterraneum prius existere probare incumbit, unde in dubium meritò vocat *Bauhinus*, Font. Boll. l. 1. c. XV. *An Calx dicenda sit, ubi ignis non fuit.* Idem, inquit, recurrit dubium, *An Calx debeat dici, cum ignea violentia proprie dicta calx ex lapide cremato fiat.* Et concludit: *Quo fit, ut in eam deducar opinionem, ut laxiore significatione, tum Baccium tum Fallopium, vocabulum Calcis usurpasse existimem.*

Edm. Mea-
ra, M. D. vid.
Britanniam
Baconicam.

Tantum addo de *Calce vivâ*, ex quo medicum quendam *Hibernum*, *Democritum Junio*rem alterum, speciosius deceperit, qui clarissimo viro, (tùm in *Vivis*,) *D. Francisco Prujeano*, calcis vivæ fumum nota est

est fabula) pro *marcasita* vendidit, & verissima *Calx Viva*, hoc modo, in ipsissimum *Marcasitem* album conversa est; ex illo tempore, inter aquarum *Calidarum* mineralium Causas, magno quorundam applausu numerari consuevit.

Restat jam, quasi *Appendix* quædam ad Ignis pabulum, Disquisitio brevis de Aere; *Utrum nempe, ad substantiam ignis necessariò requiritur?* Et sanè tametsi aerem in alimentum ignis aliter non admittam, nisi quatenus corpusculis inflammabilibus, in quibus *Nitrum*, refertum, (Nam ut rectissime observavit Nobilissimus *Verulamius*, Flamma non est aer accensus, cum Flamma & Aer, non minus Heterogenea sint, quam oleum & Aqua, sed particularum potius pinguium & oleosarum Turba, & congeries, quæ minori motu præditæ & magis fixæ Candelam puta; perniciori vero, & rapido, flammam repræsentant, unde postea à pernici earundam motu in accensione, flamma exoritur; Candelam autem prius, (ut de subterranei ignis materiâ diximus superius) accendi oportet; tamen, inquam, in pabulum ignis aerem aliter non admittam,) tamen quum spatium aliquod magis liberum, & particulis, quæ igneis, quæ Vaporosis, ex activâ ignis compage jugiter emanantibus destinatum, ut caloris actio continuetur, debeat assignari, quod æquè necessarium videtur ac fomes ipse, & ignis pabulum, nullo modo ab ignibus, præsertim flammis majoribus, quales esse arbitrantur Ignis Subterranei, Aer, & Spiracula, debent arceri.

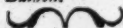
Hoc *Vesuvii*, *Etnæ*, aliorumq; montium ardentium instantiâ evidentius apparet, in quibus materia mineralis & metallica intra Terræ viscera, fermentationem prius passâ minime ferendam, Terræ-motum tandem inducit, cujus vi dehiscente Terra per

De Calore
Thermarum
Bathon.

Aer necessaria
requiritur ad
substantiam
ignis.

Hist. Vit. &
Mort. p. 455. Dd.
Lugd. Bat.

De Calore
Thermarum
Batbon.

hiatus aperte aer ingreditur, & flammam, hoc modo, folium adinstar, accendit, conservatq; ut in fine capitis clarius apparebit. Flammam quædam fateor thecis inclusas per annorum *Centurias* nonnullas, *quindæcim* dicunt, in sepulcris *inextinctas* memorant *Historiæ*; verum igniculorum horum fomes, ex materiâ purissimâ, arteq; elaboratâ constare videtur, qui, *Gliris* adinstar, hyberno tempore vitam simulantis, calorem mentiuntur, donec aperto aere fruenter, citius extinguantur; inter quos & ignes subterraneos, *Thermarum* causam vulgo reputatos, nemo non, vel ex hac instantia, disparitatem observat. *Fomitis* etiam materia adeo pura erat, ut vapores nullos suffocantes emittere solerent. Aerem fateor, sive vapores nonnullos, intra Terram inclusos, qui ignem potius reprimere, quàm continuare videntur, observari; Verum an ignis Bitumineus non sit valde fuliginosus, fumusq; & vapores ejus subtiles adeo, ac penetrantes, ut Terra poros insensibiliter pertranseant, & isthuc modo, insensibilem Transpirationem, (Græcis *ἁπρόθυ ἀδύλον*) quædamtenus æmulentur, credat aliquis, qui ardentem *Camphoram*, inter duo vasa, aquæ immiserit, & fuliginem nigerrimam, & copiosam, supremo vasculo adhærentem conspexerit; ut nihil dicam de odore, qui flammam consequitur; & fileam, quod supra notavimus, defectu aeris, aut liberioris spatii, flammam extingui.

French. Spad.
Ebor. p. 27.

Neq; immanè adeo distant duorum vasorum Commissorum, & Terræ soliditas, ut diversi generis *Phænomeni* ratio inde exurgat. Imo apud *Batavos*, Carbones accensi, Novi aut Semusti, in Vas latioris basis, & Orificii angustioris eidem usui destinatum, & absq; aeris accessu, quem satagunt omnino excludere, studiose coopertum, vulgò *Dove-pot* conjecti,

pru-

prunarum naturam dictum factum amittunt, & ad focum novum extruendum ita extincti, aptiores inde & commodiores redduntur, ut ab Amico meo facete-ingenioso, Joanne Batista Capello, communicatum habui.

Ex dictis itaq; constat quam verè *Biolychnium*, si *ve flammulam Vitalem* in corde, posuerunt *Burgravius*, ejusq; sequaces, inter quos *Regalis Collegii Medicorum Londinensis* Lumen modò extinctum, Doctissimus, dùm in vivis, *Georgius Ent* Eques Auratus, in *Harvei* Vindicatione contra *Parisanum*. Nam si *flamma* neq; in *aquæ Canalibus*, intra aquam ipsam, aut *subter illam*, perdurare potest, ut in superioribus evictum, in cordis *Penetralibus*, intra sanguinem *flammam* aliquam *vitam* hospitari haud probabile. *Oleofam* sanguinis naturam fateor ad conservandum *Biolychnium* aptiorem multo *Aquâ* existere, aeremq; *inspiratum* ad accendendum fovendumq; præsto adesse, verum quum *Tracheæ* meatus per pulmones in vasa eorundem sanguinea minùs pateant, & antequam respirat, sætus animetur, vitæq; *chorea* in uteri *clausuris* incipiat, ubi *flamma* dicta ab aere non potest accendi, calorem sanguinis *Fermentationi* solum Succorum heterogeneorum in se invicem agentium, potius quam *flammæ* alicui *accensæ*, ut in fine *Capitis* hujus, & sequente plenius, dicendum restat, tribuendum existimo. De *Flammis* Sepulchralibus modo dictum.

Quùm autem mens *Seriorum* tædio quasi obruta, haud secus ac *Camphora*, de quâ paulo suprà, vase duplici inclusa, & supra aquam ardens, ad cavendam suffocationem, majus spatium, & liberiores aeris tractum anhelare soleat, *Caroli* cujusdam *Claromontii*, Doctoris Medici, & *Nobilis* Lotharingi, *Opinio de Thermis*

De Calore
Thermalium
Bathon.

Vita non est
flamma in Cor-
de.
Apol. pro Circ.
Sang. Digest. 1.

Car. Claromontii
Opinio de natura
Thermalium.

De Calore
Thermarum
Bathon.

De Aer. aq. &
loc. Ter. Angl.
p. 32.

Animadverso.

Thermis Bathoniensibus, non est omittenda. Statuit ille, *Fontes esse ὡς περ ἐν θαλάσσιαν τῶν τοῦ οὐρανοῦ*, quippe elementares virtutes contineri fontibus. Tamen si vero, inquit, non negem per metalla manantes aquas, metallicam facultatem consequi, tamen quoniam nulla arte quicquam ex ejusmodi fontibus elici metalli plerumq; potest, inde est ut existimem, inesse ipsis quiddam Metallicum *ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἢ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ*, propterea quod effectus habeant similes iis qui ex metallis consequi solent. Id est Metallicos dici fontes, non à metallis ipsis, quam à metallica facultate, & virtute, & ut in Scholis loquuntur, Potentiâ. Idq; eo magis quod sæpe neq; per metalla fluunt, & sæpissime à metallicis quam longissime fluunt, à quibus si quid contrahunt, id omne elici viarum anfractibus, & saxorum atque arenarum salebris, quasi quadam percolatione potest. Præclarus certe philosophus! qui magno molimine nihil agit, & metalli adeo plenus, ut mineram in seipso continere videatur, quicquid licet ipse fuerit inter Montes Bathoniæ, Non tamen Claram, sed obscurissimam hanc, & Hermolao iudice, Diabolicam Thermarum istarum naturæ rationem reddidit, animalium quorundam more, quæ aquas limpidissimas conturbant, & pedibus contaminant. In metallis adeo totus erat Carolus, ut Mineralium ne meminisset quidem, & sedimenti copia, quam à Thermis obtinui, aliquid inde elici posse, neq; viarum anfractibus, & Saxorum, atq; arenarum salebris percolatione elici ostendit.

At, Non tali Auxilio, nec Defensoribus istis
Balnea egent——

Non desunt apud nos medici, utriusq; Academiae patrix, utriusq; celeberrimæ, verè alumni, ingenio eruditione

ditione & facultatibus instructi, à quibus magni hujusce *phenomeni* veram rationem, quantum res ipsa petitur, *meliori Jure* expectare licet, quibus *Symbolum* nostrum nec *hactenus* desuit, nec est desuturum, & non *Agyptis* quibuscumlibet, & circumforaneis *Exoticis*, aures præbere, quibus, *isq; satis longis*, præditi, è Regionibus *Transmarinis* in *Nostram* irruunt, ibiq; statim *nominis* famam, & *gloriolam* aliquam ex *pælo* affectant, idq; non *Scientiæ*, aut *Veritatis* studio, sed *lucris spe* vilis, & ut quocumq; modo rem facilius corradant, quòq; spectant præcipue, tantulo ampliùs *emungant*, quos *propriæ ignorantia*, & *Doctiorum censuræ* in solidum resigno, ut & *Heroem* hunc *Capiti* de aqua medicata *Bristolienfi*, ubi *ambo* iterum conveniemus.

Verum apud *Thermas* præsertim, & *acidulas* frigidas, quilibet se medicum jactat, cui ne brutum quidem animal tuto committas, *Ciniflo*, *rhizotomus*, *agyrtæ*, *odontothryptes*, *Theriacæ falsæ* *Institor*, *Vetula*, *Germanus*, *Judæus*, *Carnifex*. Magna pollicetur, ac non solum *simplici vulgo* sua garrulitate, sed etiam *Satrapis* imponit: *phaleras* ostentat, *curatos* commemorat; de læsis & *deceptis* altum silentium. Si quid didicit, *finistro usu* peccat: uno *calopodio* omnes calceat; conatur cum *summa temeritate* omnibus morbis mederi. Utile esset si observaretur mos *Italiæ*, *Galliæ*, & quorundam præcipuorum locorum *Germaniæ*, ut de suis medicamentis à peritis medicis examinarentur. Tum vero *mysteriis maleficatorum* patefactis, in clara luce apparerent ejusmodi belli homines *Numellæ* aut *Exilio* digni. "Fatum est, inquit *Eruditus Autor*, ut dum essem in *Thermis Helveticis* etiam ibi esset *Judæus*, qui se "nominabat *Simonem*, & medicinam faciebat: ad "eum confluebant multi *Electuarii* magno pretio "ementes.

Agyrtæ apud
Therma.

Jo. Baubin.
Hist. Font. Boll.
2. c. 15. p. 147.

De Calore
Thermarum
Bathon.

“ementes. Ibi eum quoq; consulit *Polemarchus*
“quidam emeritus *Zugensis*: Judæus sanitatem pol-
“licetur acceptis aliquot coronatis: Cum frustra
“essent omnia, advocor & Ego, comperio *Phthi-*
“cum, Balneum ei valde nocuum: Scissitatus dili-
“genter quid dedisset *Judæus*, comperi illum ha-
“bere Ollam plenam succo baccarum *Sambuci* inspis-
“sato, adhæc libram *Scammonii*, cujus dabat inter-
“dum drachmas duas, cum uncia semis *Rob de Sam-*
“*buco*, exigebatq; *Coronatum*; atq; is quidem ἀνα-
“στέλλει nec scribere nec legere poterat; quare
“vehementer increpui hominem, ut qui multos per-
“didisset & decepisset, brevi moriturum *Polemar-*
“*chum* (quod etiam evenit) quo prognostico usus,
“nolui ei medicamenta exhibere, sed Consului ut
“domum reverteretur. *Judæus* territus aufugit.
Sed missis *Empiricis* & circumforaneis fungis, hu-
mani generis peste, tam *indigenis* quam *exoticis*,
ad Caloris *Thermarum* Causam jam rectâ pro-
cedo.

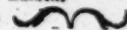
Thermarum ca-
loris causæ pro-
prietates.

Interea hic proponam tantum, nam alterius loci est
prolixius disquirere, signa illa, & proprietates quas
necessariò ad veram aquarum *Calidarum* Mineralium
causam requiri existimo; & sunt, *PROPIN-*
QUITAS, ACTIVITAS, DURATIO,
& *AEQUALITAS*; quicumq; vero hæc qua-
tuor Hypothesi adaptaverit, exclamandum illi Judi-
cio, non Εὐρηκα tantum, sed Τηλέμαχος.

De quatuor hisce necessariò requisitis, suo loco,
plura dicentur. De postremo autem hic adjungo
Tobiam Vennerum, M. D. Bathoniensem quondam,
ὡς ἴπφ δὲ λ δειν, quùm Balneum *Crucis* scripserit, ad ca-
loris sui apicem non ascendere, priusquam anni tempestas
perpetuò fuerit calida; quod in Regalis Balnei grati-
am

am videtur *gratis* dixisse, ut *æstivam* solum Balneationem in *Crucis* Balneo commodiorem asserat, quum caloris *inæqualitas*, siqua fuerit, ab *aeris* potius inconstantia, quam *Thermarum* proveniat, quæ *pluviiis*, aut quibusdam fermentationem naturalem in se æqualem casu intendentibus, & non *statæ* alicui anni tempestati, ut *nugatur* Autor, caloris sui incrementum debent.

De Calore
Thermarum
Bathon.

Porro, ut mundus major à minori illustrationem recipiat; quum absq; ignis alicujus *actualis* ope, *Sanguinem* *incallescere* quotidie sentiamus, caloremq; ad *istum* gradum interdum assurgere, ut *febres*, & *speciatim* *febrem* quam vocamus *ardentem*, *sine igne accenso*, aut *flammâ* aliqua *manifesta* accersat (& *flam-*
mam Vitalem in corde non *latere*, præcedentia demonstrant) pro caloris aquarum *Mineralium* causa, ad *ignem* subterraneum *refugere*, necessum non est. *Orgasmus* quippe, *Veneris* *Fermentationem* *Salium* in semine latentium, ut videtur, *exuscitat*, unde *Fermentum* quoddam postea *utero* communicatur, quod *puncto saliente* brevi terminatum, motu constanti, & reciproco, *calorem* producit, qui *Fermentationis* adminiculo, per totum vitæ *cursum* postea perdurat; quum autem calor *blandus* sit, & ad vitæ *functiones* *mitis* requiratur, ideoq; vapores *insensiles*, & *invisibiles* ignis aut *flammæ* multum dissimiles per poros cutis *leniter* emittit, nisi materia *morbifica* *laccessitus*, hostem *majori* impetu, & *ferocia* adoriatur. Hinc *rubedo* ejus à *Sale acido* in *Sanguine* qui *fer-*
mentationem promovet. Hinc etiam procedere videtur quod *sæminæ* *Pica*, aut *Chlorosi* laborantes, & etiam *Vetulæ*, *fermento* debito destitutæ, *frigidiore* observentur, motu *sanguinis* *circulari* tardiori fruuntur, & *colorem album*, à *sanguine* *frigidiore*, &

Fermentatio a
minori mundo
illustrationem
recipit.

Ent. Apol. pro
Sang. circ. p. 113.

T

succis

De Calore
Thermarum
Bathon.

succis crudis existentibus, nec fermentationis ope subactis ostentent. Sed de *Fermentatione* plura in sequente Capite, ubi de *industria* differemus.

Interim non nego quin *Thermæ* nonnullæ calorem suum *subterraneo igni* referant acceptum, quales *Baiæ*, à *Vesuvio* monte haud longe remotæ, olim celeberrimæ; præsertim quùm *aqua marina sit circumcirca naturalitèr calida*, quemadmodum *Juvenis* quidam *Anglus*, ingenio sagaci, & literis instructus, *Johannes Raymond* Generosus, A. D. 1647. peregre profectus, *ibidem* annotavit. Et quidem de *istiusmodi* aquis calidis intelligendus est *Nicolaus L'Emery* cùm scribat: *Calor etiam magnus aquarum multarum Mineralium ab ignibus subterraneis explicationem recipiat — qui inde oritur eo quod aquæ istæ aut immediate supra terras aliquas ardentes pertranscant, aut per ipsarum medium labantur, à quibus calorem suum in transitu accipiunt.* Nam ubi ardentes ignes actuales sunt, ut in *Ætnâ*, & *Vesuvio*, (quos montes commemorat) Aquas circumcirca inde calefieri non negamus & calorem suum hoc modo in *Transitu* recipere; Verum ignis hujus *Sphæram* ad aquas calidas remotiores extendere, aut in *Communem Thermarum* omnium causam ejusdem vim & efficaciam assignare, licet per ignem *Philosophum* (forsan) decere possit, liberioris tamen genii *sapientiæ Cultores* haud decet, qui secum reputaverint, & seriò trutinaverint quæ à *Nobis dicta* sunt superius contra *absurdam istam* opinionem quæ ignem intra Aquam, & in ipsis aquæ canalibus ardentem, aliter quam supra explicatum, *inextinctum* manere, *insulse* affirmat. Et si *calcem vivam* in causam afferat, necesse est ut ignem actualem accensum probet, qui nullibi apparet, nisi ubi ignis

erum-

Il. Merc. Itali-
co, p. 158, &c.

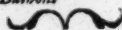
Curs. Chym. c. 7.
de Croco Mar-
tis aperiente.

Autoris Re-
ponsio:

erumpit, nec ullibi nisi in partibus terræ *dehiscentibus* & *apertis* consistere posse, aut *existere*, superius probavimus. Idcirco Gallus ad rem parum attendit cùm scripserit: *Ignis fomitem intra Terræ viscera eodem prorsus modo accendi, ac Croci martis materia, sulphur nimirum & limatus chalybs, super focum ardentem in vase commodo constituta, inflammatur.* Hic enim ignis actualis apparet prius accensus; illic vero necesse est ut ignis fomite ad accendendum motu fermentationis prius disposito, *Terræ motus* postea succedat, per cujus cavitates & fissuras (nam de *fissuris* terræ *præ-existentibus* parum constat) aer admissus fomitem prædispositum *actualiter* incendat, & ignis actualis *manifestus* erumpat, quod de *Balneis Bathonenfisibus*, aliisq; locis, ubi talia *nunquam* observata fuerunt, dici non potest; & istarum *solum* aquarum *Calidarum* rationem reddit, quæ locis *istis* vicinæ sunt, ubi ignis accensus *manifesto* se prodit, qui in *Ætnæ*, & *Vesuvii* montibus, se spectantium oculis, à multis sæculis, non sine horrore quodam visendum exhibuit. Noto tamen montem istum prodigiosum *Vesuvium* dico, cujus *Vorago*, sive *Caverna* quæ *flammas* eructat, *tria* millia passuum *ambitu* suo comprehendit, & *profunditas* mille & *quinguenta* passus circiter occupat, *Metallis*, & *Mineralibus* aptis, qualia *Bitumen*, *Sulphur*, *Nitrum*, &c. ita abundare, ut fomes & pabulum *copiose* admodum subministretur, quod *occultis* igniculis non potest competere, ideoq; nisi *flamma* sit *conspicua*, *calorem* potius *subterraneum* Fermentationis prolem, quam ignem aliquem *accensum*, intra Terræ viscera latere existimo. Sed de *Fermentatione* plura statim. Hic autem *Inscriptionem* elegantem, purè *Romanam*

De Calore
Thermarum
Bathon.

in viâ publicâ ad *Vesuvii* montis fere pedem, annis
retrò LX. positam, *marmori* incisam, ab eodem *Gene-
roso* oblervatam, & in *Angliam* delatam, placet sub-
nectere. POSTERI. POSTERI. VESTRA. RES.
AGITUR. DIES. FACEM. PROFERT. DIEI. NU-
DIUS. PERENDINO. ADVORTITE. VICIES.
AB. SATU. SOLIS. NI. FABULATUR. HISTO-
RIA. ARSIT. VESUVUS. IMMANI. SEMPER.
CLADE. HAESITANTIUM. NE. POSTHÆC.
INCERTOS. OCCUPET. UTERUM. GERIT.
MONS. HIC. (MONEO) BITUMINE. ALUMINE.
FERRO. SULPHURE. AURO. ARGENTO. NI-
TRO. AQUARUM. FONTIBUS. GRAVEM.
SERIUS. OCYUS. IGNESET. PELAGOQUE.
INFLUENTE. PARIET. SEDANTE. PARTURIT
CONCUTITUR. CONCUTITQUE. SOLUM.
FUMIGAT. CORUSCAT. FLAMMIGERAT.
QUATIT. AEREM. HORRENDUM. IMMU-
GIT. BOAT. TONAT. ARCET. FINIBUS. AC-
COLAS. EMICA. DUM. LICET. JAM. JAM.
ENITITUR. MIXTUM. IGNE. LACUM.
EVOMIT. PRÆCIPITI. RUIT. ILLE. LAPSU.
SERAMQUE. FUGAM. PRÆVERTIT. SI. PRÆ-
RIPIT. ACTUM. EST. PERIISTI. ANN. SAL-
CIO. ICXXX. XVI. JAN. PHILIPPO. IV. RE-
GE. TUM. TU. SI. SAPIS. AUDI. CLAMAN-
TEM. LAPIDEM. SPERNE. LAREM. SPERNE.
SARCINULAS. MORA. NULLA. FUGE. AN-
TONIO. SUARES. VICE. PRÆFECTO. VIA-
RUM. Tantum addam *Ignem* subterraneum, ut
Thermarum Bathoniensium caloris causam, ab an-
tiquioris ævi scriptoribus pro figmento habitum, &
damnatum fuisse. Nam *Alexander Necham*, qui vixit
circa

Cap. 8. *BRITANNICIS.*

circa annum *Christi* MCC. de iisdem *Thermis* ita scrip-
sit, monente *Camdeni* *Britanniâ*, in *Comitatu* *Somerſet.*

141

De Calore
Thermarum
Bathon.

Ignē ſuo ſuccenſa quibus data Balnea fervent

Ænea ſubter aquas vaſa latere putant :

Errorem figmenta ſolent inducere paſſim ;

Sed quid? Sulphureum novimus eſſe locum. q. d.

*Non ab Ignē aliquo ſubterraneo , ſed à minerâ ſalino-
ſulphurâ exæſtuante , Thermarum iſtarum calor pro-
cedere videtur.*

C A P.

C A P. IX.

De Calore *Thermarum Bathoniensium* :
Quod ejusdem Causa Sit Fermentatio
 CORRUPTIVA.

Capitis Summarium.

Fermentatio CORRUPTIVA est causa Caloris in Thermis Bathonensibus. A Salibus Alcalifatis & Acido mistis oritur. Argumenta nonnulla pro Fermentatione Corruptiva. Pulvis quidam in Thermis Fermentationis fomes. In Regio & Calido Balneis calidioribus magis abundat. Argumentum petatum ab Aqua Bristoliensi. Ab Afordensi aliud. Caloris Thermarum Causa propinqua. Vicini Soli natura. Bathoniæ solum factitium. Aquarum Cisternæ in usum Civitatis. Terræ lithanthraceæ genus prope Bathoniam. HYPOTHESIS nova de Calore Thermarum. Seminum Mineralium & Vegetabilium una concrementum instantia rara. Extra fodinam lapides propagantur. Solvuntur Objectiones contra Hypothesin. Caloris in Thermis DURATIO, PROPINQUITAS, ACTIVITAS, & ÆQUALITAS Hypothesi adaptantur. Ad Thermarum virtutes Transfatio. De nucibus avellanis sub Regalis Balnei Cisterna inventis.

*Fermentatio
 Corruptiva est
 causa caloris in
 Thermis Bathonicis.*

Q Uùm unicuique naturali effectui naturalis & propria assignetur Causa, quùmque ignem subterraneum Aquas calidas non efficere superius evictum, videntur

De Calore
Thermarum
Bathon.

videndum an illud majori jure *Fermentatio* perficiat. Et quidem si calorem à *Salibus* in se agentibus ortum animo reputemus, quantas turbas cient, quàmque agre sedatas, ut in præparationibus quibusdam, *chymicis* præsertim, observare licet, ab *Effervescencia* quadam sive actione & reactione salium cum calore inter se naturaliter peracta, potius quam ab igne aliquo *subterraneo*, aut calore blando *Generativo*, Phænomeni hujus ratio, majori veritatis specie, expectanda videtur. *Verosimilius itaque existimo Acidum, & Alcalisata salia, unà cum aliis quibusdam in Thermis mista, & se invicem subigere nitentia, Effervescentiam sive Luctam creare, cui caloris origo assignetur verius, modo illo quem inferius trademus.* Accedit etiam ingens materię gustui non salinę copia, quę in *Thermis* abundat, & indolis lapideę existit, ut Cap. 4. in Superioribus est dictum, cui eodem modo ac *Alcalibus*, acida superflua *Fermentationem* creant. Imo Alcalia alcalisata intra concretionum petrificarum texturam copiose inveniri sagaces naturę mystę ubiq; testantur. Pulvis hic *tennissimus & albissimus* utpote *sectilis* lapidis, aut *scissilis* (si modo idem fuerit) pollen, quem alio nomine, ob inter operandum mollietiem, lapidem *Liberum* vocamus, vulgo **FreeStone**, ut in præcedentibus, molis in *Thermis maximę* existit, falsa omnia quantitate fere *dupla* superat, & huic usui præcipue inservire videtur ut *Fermentationis* fomes perpetuus inde subministretur. Nec a *Thermarum Buxtonensium* Teporis causa excludendum existimo, quod fontes isti è *sectili lapide*, quem *Listerus scissilem* vocat, nigricante scaturiant, qui de aciditatis gradu adeo remisso participantes ut *æstate*, ut inferius dicetur, *atramentosę* haud sint, vix ultra infimum caloris gradum *Teporis* viz. assurgere observantur.

De caloris
Thermarum
Bathonianarum
causa Autoris
opinio.

Pulvis in
Thermis
Fermenta-
tionis fomes.

De Font. Med.
Angl. Ex. pr.
c. 4.

Idem

De Calore
Thermarum
Bathon.

De Therm. Boll.

l. 1. c. 1.

L. 1. c. 2.

Vid. Obs. 70.
& 84.

Vid. cap. 12.

In Balneis Re-
gio, & Calido
magis abundat:

Vid. Obser. 17.
76, & 77.

Idem in fonte Tepido *Bollenfi* notavit Bauhinus, qui *scrobis lapidis scissilis non ita longe à Fonte distantis* meminit. Item: *plures & varii inventi lapides scissiles*; nec non, *Fossore & Aquileges dum fodiunt, tandem ad scaturigines fontis medicati binas magnas pervenerunt*, è lapide *scissili*, ut aiebant, erumpentes, qui monte vicino, & *proximis locis plurimus conspicitur*. Pulverem hunc insipidum *cancrorum oculos, cretam, aut Corallium æmulare*, & intus in aqua *Thermali* sumptum in *Sanguinis edulcoratione Testaceorum* vice fungi, inferius dicitur.

Notatu etiam non est indignum, ubi calor *maxime* est intensus, ut in *Balneo Regio, & Calido*, ibi pulverem hunc, fermenti fomitem, *magis abundare*; adeo ut in *Regio*, quinquaginta ejusdem *libræ* horarum circiter *viginti quatuor* spatio, cum aqua redundanti per canales amendantur; in isto vero *Crucis*, ubi calor remissior, multo *minorem* existere, moleq; multo *minori*, longioribus Temporis interval-
lis deperdi. Adeo ut *Generationem Fermentatio hæc Corruptiva*, modo quodam, referat, cujus *Pater* sit halitus, sive *spiritus acido-salinus*, *Mater* vero, *materia lapidea*, & *alcalisatus sal*; facta autem *mistione*, & *producta* re, halituum nube obvolutus ascendit *Pater*, mater vero querentem *posticà fallit*, opusq; ambo, eodem modo peragendum, *posteris* relinquunt. Et quidem si *materia* quæ priorem *fermentationem* effecerat, in eodem loco *Effiæta* maneret, *Thermali-um* aquarum *Scatebras* obturaret *primò*, & mole sua non evacuata, *tandem* opprimeret. Hinc est quod *Thermas* longo tempore non evacuatas, à calore solito multum remittere, *Ductores* observent; & *Balneum Norum* quod vocant, sive ab *Evacuatione primò* repletum, *calidius* multo *Balneatores* persentiant. Fermentatio

mentatio siquidem à *veteri* materia diutius reclusa, *fere* suffocata, à materia *nova*, aqua *noviter* influente, vires *novas* resumit, unde calor *magis* intensus necessario exoritur; Jam vero quod acidum est, & *magis activum* magnam partem facile exhalat; quod autem molem majorem complectitur *passivum*, ductibus & canalibus, sæcum more, excernitur, unde *nova* materia ejusdem naturæ succedendo jugiter, *Fermentationis* rota non sufflamminata recurrit. Quod non acida solum pars, sed sales etiam fixi *partim* exhalent, *Observatio* LXXXVIII. confirmat, quorum molem fermentationis *lucta* minui est necesse.

De Calore
Thermarum
Baithon.

Argumentum a
Generatione.

Notandum etiam quod in omni fere *Generatione* univoca spirituosum illud, quod *roris* instar à mare decedit, *Uterum* & sæmineas partes *fermento* quodam inficiat, quo admisto, *motus* inducitur, & tandem *Vitæ chorea* cæpit institui. Ad eundem fere modum in Thermis, *Acidum*, halitu suo, sive *vapore* quodam spirituali, in *Alcalia* agens, & cætera ad fermentandum requisita urgens, invigorans, & impregnans, *CORRUPTIVAM* fermentationem, ut ita dicam, generet, & particulas heterogeneas ita inter se committit, ut crassiori materia, & spiritu *jugiter* succedente, *Lucta* nunquam cesset, sed novis suppetiis *semper* affluentibus, in *perpetuum* pro-rogetur.

Porrò in locis quibusdam ubi Fermentatio *minor* est, ut in Aqua *Rupis D Vincentii* prope *Bristolium* (de qua suo loco plenius agendam) quæ vix *dimidiam* caloris partem *Crucis* Balnei obtinuit, eadem pene quantitate *minuuntur* contenta, quæ tametsi ex parte maxima *eadem* existant, *idem* tamen non efficiunt ac si essent mole *majora*; quùmque *aciditas* adeo parca sit, ut lacti coagulando, aut aquæ cum gallis tingendæ

Ab aqua minus
calida, viz.
Thermis Bristo-
liensibus.

De Calore
Thermarum
Bathon.

De Font. Med.
Angl. Ex. pr.
c. 4.

Buxtonensibus.

gendæ vix sufficiat, ut in *Fermentatione* mira præstaret expectanda non est.

In Thermis etiam *Buxtonensibus* (de quibus suo loco) aciditas adeo *diminutè* inest, ut *æstate*, observante Doctissimo Listero, *atramentose non sunt*; & *libræ XXXII. Aquæ ad siccitatem coctæ, vix unum aut alterum salis scrupulum præbuerint*; unde *Fermentatione vix effatu digna succedente, Thermæ istæ ut Bristolienſes, solum Tepidæ, aut potius Subtepidæ existunt.*

Afordensii frigida.

Notandum porro, in aqua *Afordensii* (de quâ inferius) quod licet salia *Nitrum* viz. & *Alkali*, magis abundant, tamen ob lapidis *sectilis*, eive analogi, & aciditatis etiam debitæ *defectum*, *Fermentatio nulla appareat, sed frigida existat aqua ista, nec calorem, aliter quam fontanæ aquæ omnes hiberno tempore, halitu aut contactu prodat ullum. Major itaq; Fermentatio Bathoniensæ aquas, ut videtur, calefacit; Minor vero Bristolienſem, & Buxtonensem; & ob ejusdem defectum, deficiente etiam ad opus Fermentationis materia accomoda, Afordensem, & frigidas cæteras medicatas omnes, frigescere.*

Hic autem tacere non possum quin dicam ex quo in hujus rei considerationem primò incideram me eo inclinasse, *Caloris & imprægnationis Thermarum causam à Balneis ipsis haud longe aësse; imo Coram esse quod quærimus, ut ex observatione LXXXVIII. evidenter apparet, de qua re videatur Caput Quartum in principio. Hinc Guil. Simpsonius Thermas Bathoniensæ è succis mineralibus intra magnorum montium circa Civitatem viscera inclusis, ad quorum pedem erumpunt Thermæ, procedere arbitratur. Mirum etiam videtur in puteis fodiendis, lapidum & anthracum fodinis, aliisq; terræ penetrationibus profundis quæ*

Zymol. phys. c. I.
p. 12.

quæ in & circa Civitatem observantur, aquam calidam nullibi apparuisse, & calorem magnum semel tantum in fodina lapidum unica, nimirum prope *Dunkertoniam*, villam tribus lapidibus *Bathonia* distantem, annis plus centum retro à *Jonesio* observatum, qui fodinam memorat adeo calidam inventam, ut in eadem Operarii persistere non poterant. Erat autem fodina quæ lapidem *scitilem* abundanter suppedibat. Jam verò si supponamus (quod probabile) *Scatebras* *Thermarum* infra Civitatem, intra canales subterraneos, quasi *Thecas* inclusas, & aqua frigida circumcirca apparere potest, & calida etiam ab injuriis conservari.

De Calore
Thermarum
Bathon.

Subf. Bath. fol.
20. lib. 2.

Argumentum alterum quod fermentationem adesse suadere videtur, *Stiriarum* Nitrosarum formæ sunt. Cur enim *Balnea Regale*, & *Calidum*, in quibus calor magis intenditur, in *Stirias* majores, crassiores, & compactas magis illis *Crucis* se extenderent; nisi quod in illis fermentatio major materiam stiriarum crudam invigoret melius, & maturet; in hoc vero minor multo, crudam relinquat, & imbecillam. Hinc *Jordenus*, qui *Balneorum* omnium calorem ex una *Minera* accersit: Prout *Minera* in uno loco calidior fuerit quam in alio, ita *Balnea* caloris gradum variare possunt; quod non ad caloris ab igne aliquo subterraneo sed à Fermentatione orti differentiam respicere affirmat.

Arguitur a forma
Stiriarum.

Vid. Obs. 75.

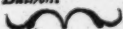
De Baln. Nat.
& Aq. Min.
c. 7.

Notandum porrò *Balneorum Regis*, *Crucis*, & *Longi* scaturigines, multiplices licet videantur, revera tamen in unoquoque Balneo tantum unicam reperiri, quæ à majori trunco quasi in ramos divisa, & incumbentis sabuli *Cisternarumque* pondere depressa, in diversis *Balnei* locis ebullit; *Crucis* quoque & *Longi* Scaturigines (probabile) à *Regio* derivari. *Scatebræ*

Scatebræ Bal-
neorum quatuor
unæ.

A Regio deri-
vata.

De Calore
Thermarum
Bathon.

Ratio graduum
Caloris.

Aqua in Balneis
omnibus eadem.

Ex sacra pagi-
na arguuntur.

enim Balneorum *istorum* è profundis Terræ visceribus *perpendiculariter* haud ascendunt, sed ab Orientali plaga in utrumq; Balneum *lateraliter* descendunt; unde aliquando dum Scaturigines investigarunt *Operarii*, conti majoris longitudo intra Scatebræ canalem *Longi* Balnei versus orientem vibrata fuerat, Canali sese versus *Regale* Balneum dirigente. Idem etiam in *Crucis* Balneo observatum, contumq; se versus *Boreo-Orientalē* Balnei partem direxit. Hinc *diversus* caloris gradus exoriri possit. Nam Thermalis aqua intra Canalem *angustiores* in *Crucis* Balneo inclusa, & *majorem* temporis tractum ad complendum requirit, & per canales subterraneos quasi *Serpentinos* delata, de *minori* caloris gradu participat, quam in *Longo*; quod per Canalem *ampliores* & *magis* rectum aquam calidam recipiens *eundem* caloris gradum, & temporis ad implendum Tractum cum *Regio* observat. *Hujus* autem Balnei calorem à Scatebris quibusdam propriis, ut *communis fert sententia*, calorem *Regis* excedere Capite primo dictum est superius, & observationum *Thermometricarum* Tabula ibidem demonstrat, de qua re plenius agendum in *Appendice* in fine Capitis. Aqua itaq; *Balneorum* omnium caloris gradum si excipias *eadem*, & ejusdem *sere* in omnibus naturæ existit, à cujus gradu *intenso* aut *remisso* diversa *Stiriarum forma* procedere videtur. Vid. Fig. 2. *Append.* in fine Capitis.

Nec quoad hanc rem *nullius* momenti est, quod capite de *Nitro* est superius memoratum, nimirum *Nitrum Antiquorum*, cui *Bathonienſe probatum dedimus simillimum*, affuso acido ebullitionem creare, unde illud Prov. XXV. 20. ubi ob eandem, puto, rationem aceti *Nitro* affusi facta est mentio, unde *Fermentatio* insequitur, quæ à Sale Petræ & *acidis* commistis non obser-

observatur; *Nitrum* autem & aciditatem etiam, *De Calore Thermis* inesse, in Capitibus de earundem principiis *Thermarum Bathon.* *superius* probavimus. Argumentum demum pro *Corruptiva* fermentatione *cogens* & *conclusivum* videtur illud, quod Observatione 88. traditum reperitur, de Salibus in Terræ visceribus *substantialiter* extra eam apparentibus. Quum enim *fermentatio* in ipsa *minerâ* intra Telluris viscera, *ita* incalesceret, ut actione & reactione inter se, salibus *quiddam* decedendum foret, salia ipsa, *lucta* subterranea, & *fermentationis* vi, Terræ instar Talparum dorsis elevatae, commota, in superficie effloruerunt, & *Balnei* aqua tunc temporis omnino *fere* evacuata tempestate etiam existente *frigida*, in summitates Lapidum ambientis *frigore* deverterata confederunt; Priusquam autem ad *Hypothesin* meam de Thermarum Calore procedam, . quædam *præmittenda*, quæ Soli circumjacentis *naturam* & *indolem* aliquatenus declarant.

A Salibus apparentibus. Vid. Obs. Lxxxviii.

Præmissa quædam ad intelligendam Hypothesin.

Notandum itaq; *primò*, locum ubi Civitas jam constituitur, priscis temporibus *Alnetum* fuisse, & ab *Alnis* ibidem copiose crescentibus *Saxonica* voce dictum *Aldermooze*, quod nomen quorundam jam viventium memoria, apud longioris ævi incolas *Civitas* retinuit, & Truncorum *Alnorum* & radicum etiam in ipsis *Balneis* nuper effossa copia præter *Inscriptiones* quasdam in *Antiquitatibus*, idem confirmat.

Jud. Crofts fere Centenaria.

V. Ant. Bath.

Notandum *iterum*, solum super quod Civitas extracta est circa *Balnea* præcipue & *Ecclesiam* majorem, magnam partem *sacritium* observari, & ejusdem forsan quondam *idem* situs humilis cum *planitie* extra muros existente, quam *ars* & ingenium *humanum* elevavit; quodq; probabile sit, spatio haud ita magno

Bathonia: solum sacritium.

De Calore
Thermarum
Bathon.

De Sal-Nitro,
cap. 15.

magno *subter* Terram sabulosam, aquis una confluentibus *Paludem* existere & *Mineram*, quam Salino-Sulphuream quidam indigitant. Hinc *Joannes Mayow*, cujus errores, adversante animo, in præcedentibus deteximus, *Mineram Salino-Sulphuream subter Bathoniam* verissime Commemorat, & æstus *Thermarum* sedem *ibidem* assignat, quod inde redditur similis vero, quòd in ædificiorum quorundam fundamentis jaciendis ad *molle* lutum Operarii pervenerint, quod vi *levissima* impulsu cedebat adeo ut longiori militum hasta eidem impacta, *fundum* illorum nemini licebat attingere, tantum lutum *sulphureum* calidum *marga* plenum *hastæ* adhæsit. Hoc in *Borealibus*, & *Austro-Occidentalibus* Urbis partibus observatum, nec procul à *Regio* Balneo, *Crucis* autem & *Calido* proximum. In *hoc* Luto & ejusdem *vicinia*, Sulphuris *Mineram* constitutam existimo, quod salibus haud longe distitis conjunctum *Salino-Sulphureum Salem* in *Thermis* producit. In luto etiam isto calido in profunditatibus Terræ apud locum ipsum observato, *Effervescentiæ* sedem ponendam esse constat, quod ob aquarum in subsidentem tractum ex utraq; Civitatis parte *confluentium* mixturam *mollescit*, quum in vicinis quibusdam locis siccis altioribus, *rigidum* existat. Porro, hinc colligere licet, *Margæ Sal Nitrosæ*, *Alcalia*, & Sulphur præstò esse; *acidum* vero & *ochram* magnam partem aliunde provenire. Nam quæ de *Vitriolo* in arena non soluto, & *Marchasitis* vitriolicis in ipsa *Minera* latentibus dicta sunt, *futilia* esse præcedentia declarant. *Pyrites* autem plurimos *Sulphureos* in quibus parum ferri forsan & *Vitrioli*, intra lutosam *margam* abundare autumo quales in vicino solo apud *Lambridge* Cap. VI. observavi, & etiam infra; verum isti à *Marchasitis Vitriolicis* mul-

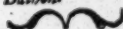
multum distinguuntur. Civitate itaq; *Salino-Sulphureæ* De Calore Thermarum Bathon.
Mineræ superstructâ, *Thermarum Proprietas & Duratio* evidenter apparent. Sed de his plura in *fine* Capitis.

Quinetiam annotandum iterum occurrit *frigida* Scatebrarum frigidarum copia.
aquæ Scaturigines circa Bathoniam abundare; adeo ut ab Ingeniosissimo Doctissimoq; Milite D. Antonio Morgan, in Galliâ postea vitâ functo annis abhinc aliquot rogatus, ut *Scaturigines* hinc indeq; erumpentes cognoscerem, invicemq; miscerem, ad *fermentationem* isthoc modo, si licuerit, investigandam eliciendamq; bene meminerim me à *viginti duabus* Scaturiginibus intra brevem Terræ tractum Borealem, aquam domi reportandam curavisse, relictis etiam plurimis, quas, experimentis apud locum habitis, loco non movebam.

Annotandum etiam, elevatae Terræ & Structuræ incumbentis molem, subjacentem aquam aliunde advenientem, coarctatam, & ne ulterius procedat impeditam ita comprimere, ut canalibus Subterraneis quasi *Thecis* inclusa e fundo in superficiem confestim ejaculetur, ad eundem serè modum ac in *Syphonibus*, aut aquæductibus *automaticis* accidere solet. Quousq; aqua ascensura sit non invenio, nec quidem in *Regali Balneo*, ob metum inundationis intelligere licet; dicunt autem *Thermarum* famuli si aqua reclusa, & Canales Superiores dicti *The Aents* (qui in *justa* altitudine Aquam conservant) occlusi forent, *Thermalem* aquam circumpositarum ædium cacumina superaturam. In *Crucis* & Longo Balneo cingentis muri altitudo *Experimento* favet, verum quum *Balneorum* Valvæ, cameræ, aliaq; obstant, quo minus *Experimentum* rite fiat, instrumento *Novo* sive *Tuba* vitrea longiore opus est, quam ab vicinam ædem vitrariam ab opere jam cessantem nunc temporis

De Calore
Thermarum
Bathon.

Aquarum cisternarum circa Civitatem.

Aqua Cornubiensis & Ranalis plateæ

Τὸ ὕδωρ Βορρῶν
Hippocrates.

temporis parare non poteram. Sufficit autem ad probandum *Thermalem* aquam (puto) *frigidam* in hanc foveam quam Anglorum *Coblents* sive *Aquarum Confluentiam* jure dixerim delapsam e locis quibusdam *Sublimioribus descendere*, quum quælibet aqua ad eandem cum fonte altitudinem ascendere soleat.

Porro observandum, *Cisternas* duas *Aquarum* majores a quibus Aqua ad quamlibet ferè intra Civitatem familiam in usus necessarios *plumbeis* *Canalibus* derivatur, in *oppositis* montibus duobus collocatas existere, versus *Boream* nimirum & *Austrum*; nec non Terræ viscera plagæ *Australioris*, ut & illius *Austro-occidentem* versus, & quæ ad *Orientem* vergit, quatuor aut quinque Milliariorum spatio, lapide *Sectili* ad extruenda ædificia valde accommodo, abundanter repleri, in parte autem *Boreali*, nisi in illa, ut dictum, quæ ad *orientem* vergit, in qua *Lapidicina Haselburienfis* maxime conspicua, lapidem dictum parcissime reperiri, aquam autem copiose scaturire; quodque in *Septentrionali* parte in montibus circa *Marshfeldiam*, ad quintum ab Utbe lapidem, *marchasitæ fons* occurserunt unde *vitriolum* conficitur, pluresque ibidem, & in *Vinia* quoque contineri probabile, cum aqua *Septentrionalis* magis acida sit, ut Aqua dicta *Cornubiensis*, & Altera prope Portam *Borealem* in *Ranali* dicta *plateola*, aliæque plures vicinæ acidiores testantur, quarum illa ad morbos oculorum, inflammationes præsertim & *rheumata*, haud sine optato successu, diu adhibita, laudes merito obtinuit; hæc vero lac coagulet, & acidior multo sit, quod de ulla Scaturigine ab *Austro* proveniente Nemo adhuc dixit; imo contrarium apparet; Nam particulæ lapideæ in eadem plures existentes *aciditatem* Aquæ *Naturalem* ob *Salem* Communem commistum aquæ, qui voracem illam efficit, retundunt adeo ac reprimunt, ut aquam illam

illam dulciorem reddunt, nec iisdem usibus ac ista quæ a Boreali plaga deducitur æqualiter accomodam. Summa est; Aquam utriq; ad urbem derivatam, ab invicem latè distinctam, plurimum differre; quod unanimi incolarum experientiâ sancitum reperio.

De Calore
Therमारum
Bathon.

Porro, XVIII Aug. 1688, aquam ex utraq; Civitatis parte petitam examini subjeci, & Observavi aquam australem cum oleo Tartari per deliquium citius & spissius lactescere; cum Spiritu Salis Armoniaci multo minori temporis intervallo Turbidam apparere; cum Spiritu Vitrioli tardius clarescere; ex utraq; aqua cum sapone agitata bullas oriri, copiosius autem ex Australi; quod aciditatem in Boreali Aquâ, & Setilem lapidem in Australi magis abundare arguere videtur.

Inter aquas frigiditas circa Civitatem differentia.

In Ranalis plateæ aqua ulteriùs annotandum, post evaporatas libras tres, & residuum in aqua solutum, ut Lixivium inde compararem, lixivio per chartam colato, & ad siccitatem evaporato, Salis Mixti Stiptici grana quindecim remansisse. Hoc expertus sum XXVIII. Nov. 1685. Aqua hæc aspera est, culinariis usibus non inservit, carnes coctas rubicundas reddit, & cum sapone non miscetur. Imo Tertio die Octobris A. D. 1688. aquam è tribus puteis, in Ranali platea uno, & duobus in Horto Joannis Rogers ibidem, petendam curavi, & aqua à Thermis remotior coagulavit lac; ut & Viciniores dux, magis autem & durius Thermis magis vicina, quæ quo à Thermis remotior, aut iisdem magis vicina existit, de majori aut minori aciditatis gradu participare observatur.

Examen Aquæ plateæ Ranalis.

Quinetiam Shockervicæ, quæ villa est tres ab Urbe lapides distita versus Boream, ad orientem inclinans, in Pomario Humanissimi viri Antonii Carew Armigeri, aqua frigida perenniter scaturit consimilis sere naturæ virtutisq; cum istâ Cornubiensi modo memoratâ.

Schockervi-
centis.

De Calore
Thermarum
Bathon.

De Box.

ratâ. *Ophthalmica* enim est, & *acidior*, lac *molliter* coagulat, de Sale vero *parum* participat. In aquâ autem vicinâ dictâ de *Boxe*, eadem *Salia* continentur ac in Balneis *Bathonensibus*. Sal enim *istius* aquæ separatus purusq; redditus, & candenti ferro impositus, *liquecebat* partim, *partim* crepitabat; partem autem *Terrenam* arena albicans & *Tenuis* constituerebat. *Examinata hæc* aqua XII. Febr. 1686. Aquæ prædictæ cum gallis *non* purpurascunt.

Aciditatis am-
bitus.

Semenfis Aqua
Ferrata.

Videtur itaq; quod *tria* millia passuum versus *Boream* aciditatis *ambitus* sit, quo ad *Thermas* aqua *acida* solet confluere. Nam Aqua Medicata de *Sene* (de quâ Cap. XIX. de industriâ agendum) in *majori* ponitur distantia, quam ad *Thermas* supplendas necessarium videtur. Porro, aqua dicta medicata *saturatius* multo quam *Thermalis* aqua cum gallis purpurascit, & sui generis *Ferrata* videtur, ut *suo loco* dicendum restat.

Marga Lutosa.

Notatu etiam non est indignum, præter magnam *sectilis* lapidis copiam, quem ad *Fermentationem* multum conferre diximus superius, *lutosum* quoddam Terræ genus circa *Bathoniam* abundare (quam *margam lutosam* diximus) & *ochram*. Hoc ad cavarum viarum latera, & ripas etiam fluminis *observare* licet, & prope pontem *mille* passus distantem dictum *Lanbridge*, lithanthracea quædam materia, sive Terræ genus *Carbonariæ*, cum ochra adhærente, subter vero ochra pura, conspicitur. Et hoc ipso etiam tempore D. Georgius Clarke Swainsvicensis, in cujus agro nascitur, in *Carbonibus* inveniendis occupatus ingentem *istiusmodi* Terræ quantitatem ab Operariis cum *Pyritibus Sulphureis*, qui inter Carbones *fossiles* inveniri solent, effossam, mihi nuper ostendit, & materiam

ex qua *Thermarum* limus (in quo magna copiâ *Testacea* observantur) constat, tam colore quam *substantia* referre videtur. Memini videre me, inquit Bauhinus, *Illustrissimam E. Celsitudinem ex Pyrite qui in Carbone Fossili abundat Sulphur extrahendum curasse*. Idem etiam circa Buxtonam observavit Listerus: *Hi autem fontes, inquit, è lapide scissili nigricante scaturiunt, cui fere Carbones fossiles subsunt, & in montibus quidem ad meridiem, occasumq; alteri tantum milliare distantibus, iidem etiam ad usum effodiuntur. At id ex Rivuli vicini ripis cui ipsæ ædes superstruuntur, si diligenter rem attendas, Tibi liquido constabit*. Bauhinus etiam iterum: *Sufficiat mihi. &c.* deprehendisse ipsâ Fontem nostrum admirabilem per Bituminosos canales, & per Gagatem etiam lapidem seu Succinum nigrum transire. Nam Fossores alius Scaturiginem Fontis Admirabilis perquirentes lapidem quem vocant, *Schwartzaugstein, vel Agstein* repperunt.

De Calore
Thermarum
Bathon.

De Therm. Boll.
l. i. c. X.

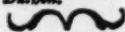
De Aq. Med.
Angl. Exerc. pr.
c. 4.

L. i. c. i.

Porro, *Testacea* in Vicinis Civitatis partibus *Borealibus* dictis *Bicknell*; *Australibus* nominatis *Beechenclift & Greeneway*; & *Occidentalibus*, vulgò *The Gravel-pits* abundare observantur, adeo ut cochleolas quamplurimas solidas partim, partim fractas vidi inde conquisitas, quæ albedine & figura conchas marinas majores somnino referebant. Pendebat autem Cochleola mediocris grana duo. Virgines etiam *Bathonienses*, quæ floribus in vivorum exemplar pingendis assuescunt, in floribus operis, ut vocantur, *Testacei*, testulas illas liberalius usurpant, quæ, contorta *Testæ* parte externe picta, ipsarum operi gratiam magnam contribuunt. Et licet Cochlearum forsitan prædictarum plures in locis siccis, muris Veteribus aliquando adhæserint, & communi-

*Testacea circa
Bathoniam.*

De Calore
Thermarum
Bathon.

Vid. Obs. 90.

Circa Bathoni-
am plura fer-
mentantia.

um factus fuerint, *aliæ* tamen *intra* terram reperiuntur, & in *Limo* Balnei Crucis minimas *infra unius* grani magnitudinem solidas *Henricus Dyer* istius Balnei *Serviens* observavit. Imo in Regalis Balnei arena particulas *Testaceas* abundare diximus *superius*, quas *acus* & *microscopii* ope, à cæteris sabuli partibus *separavi*, quibus cum aceto mistis *Fermentatio* succedit, quod *Hypothesi* Nostræ de Caloris *Thermarum* causa ansam *primam* præbuit, ut in *Alloquio ad Lectorem* latius est dictum. *Cochleæ* autem prædictæ *Communes* vacuæ aridæq; in Telluris superficie *copiosè* repertæ, *Tempestatis* licet, aut *humana* interdum vi, aliunde deverberatæ, casu fractæ, & tractu Temporis *resolutæ*, cum aqua pluvia absorptæ, intra Terræ *viscera* admitti possunt, & demum aquæ Balnei, & ejusdem etiam *limo*, præter innatas solidas, commisceri.

Tandem, *ultimò* & præcipuè est *notandum*, quod omnia fere circa Balnea inventa, *Marga* nimirum, *Ochra*, lapis *sestilis*, *Arena*, *Spuma*, *Salia*, & *Testacea*, affusis acidis *ebullitionem* creent, & *Fermentare* observantur. De *Testaceis* vero annotandum *ulterius*, quod in *Crucis* Balneo præcipue existant, ubi *Fermentatio minor*, ob *minorem* materiæ ad fermentationem requisitæ copiam exoritur; ibi tamen non *naturæ* ibidem generantis *instituto* debentur, quam sabulo *illuc* aliunde advecto, quod ad majorem pedum firmitatem *illic*, in Balnei fundo solent substernere; *sabulo* autem una cum *Testaceis* injectis & substratis, *istius* Balnei *Calor* non parum inde consuevit *augeri*; quod *partim* licet Terræ in fundo Balnei *compactiori*, *partim* autem *Testaceis* commistis *deberi* videtur. His præmissis, ad *conjecturam Nostram* de Caloris *Thermarum* Origine & *Duratione* jam procedo.

Nam

Nam *μᾶλλον αἰεὶ ὅτι εὐχόμενοι καλῶς*, sive ut hæc verba Ciceroni sunt reddita, *Qui bene conjiciet, hunc Tu Vatem perhibeto optimum.*

De Calore
Thermarum
Basbon.

Nova HYPOTHESIS de Causa Caloris.

Salia & Margam, Testacea etiam & Hypothesis
Nova.
Aquarum in subsidentem Terræ tractum
Confluentiam a Principio creata, & in
Minera subter, aut juxta locum ubi B A L-
N E A jam sunt, Consilio Divino sapien-
ter Disposita, virtute Verborum פרו ורבי cre-
scite & multiplicamini, a propriis seminibus
in suis Seminariis huc usq; incrementum
sumpsisse opinor, non secus ac maxima Crea-
tionis pars sumit jam, & ad ultimam rerum li-
neam sumptura sit porrò. Nec minus mihi
credibile, aut magis mirum videtur, Mine-
ralia in Mineris lubter Terram jugiter incre-
scere ac renovari, quam Vegetabilia, gramina
(puta) quæ conculcamus suprâ eam, ob. Seminum
virtutem, perpetuò durare, & annuatim vire-
scere. Fuit autem, critq; semper, majori generis
humani parti solenne, quæ coram sunt præter-
videre, illis verò quæ non apparent admiratio-
nis

De Calore
Thermarum
Baithon.

*nis Tributum pendere, Rebusq; Naturalibus
idem ac Virtuti apud Poetam accidit, de qua
scribit,*

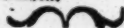
Præsentem odimus,
Sublatam ex oculis querimur invidi.

*SALIBUS ALCALISATIS aliisq;
supra memoratis ad creandam EFFERVES-
CENTIAM requisitis, Præcepto Divino fixis
satis, Duo magni Communis aquæ Torrentes in
vicinis Terræ Profunditatibus illis affundantur,
qui in, aut juxta locum ubi BALNEA
consistunt, in alto Telluris sinu possunt concur-
rere; Hic ab Austro lapidem arenaceum, istius
Tractus incolam, secum apportans; Ille vero a
Boreali plaga, si non Marchasitis quibusdam
Vitriolicis, Vapore saltem, aut halitu acido,
acutior redditus, utroq; dein coeunte juxta
Mineram Salino-Sulphuream ibidem positam
divinitus, a Tanta materiæ continuò generata
copia, tam ad effervesendum ibidem parata,
quam in eundem finem aliundè advecta, FER-
MENTATIO & LUCTA, abs actione &
Reactione horum inter se, (unde Continui So-
lutio, sive CORRUPTIO quadam, haud
secus*

secus ac in calce vivæ, ab aqua affusa, insequitur.) ad calorem isti in Thermis æqualem producendum sufficiens oriatur, præcipue si animo reputemus, in Terræ Penctralibus, & Visceribus profundioribus, non sine ingenti aquæ acidæ copia, & Alcalisatæ materiæ varietate, hanc Luctam generari, ubi Aer Fermentationem non sufflammat, aut Incendium inducens, (quod sine motu Terræ in ejusdem visceribus raro accidit, si unquam observetur,) ignem aliquem accensum procreat, sed, isto potius adjumento, Calorem reduplicat.

Et hinc quidem fit ut *acido* prius vaporoso in *Alcalia* agente, Sal concretum *acido-salsum* primò oriatur, *sal acido-salsum* quando fit; ut *Tartarum* affuso *Vitrioli* spiritu, post *Fermentationem* peractam, *Vitriolatum* efficitur. Quùmque (præterquam quod in *Metallorum Mineris* observari solet) in *Sectilium* lapidum, & *Carbonum* fodinis, calor sine *Ignis* alicujus *actualis* ope intensus adeo interdum appareat, ut in illis operarii consistere vix possunt, ut in *Capitis* principio superius annotatum, imo *Carbones* inde aere perflati (ut *fæni immaturi*, & *vegetabilium* aliorum *æstus* fileam) non raro *incendantur*, intra *Salium* & *Sulphuris Mineram* subterraneam talis materiæ ad *effervescendum* aptæ *accessu* adjutam, *Calorem* isti in *Thermis* consimilem oriri posse concipere absurdum non est.

De Calore
Thermarum
Bathon.

Notandum verò in *Hypothesi*, me sub Salis Alkali nomenclaturâ *Marinum* Salem, seu *Communem* comprehendisse. Herba enim *Kali*, quæ alio nomine *Salicornia* vocatur, (è cujus cineribus *vitrum* conficitur, quam ob rem plantam istam *Glassewort*, sive Herbam *Vitrariam*, Angli appellant) in locis *marinis* crescens, & Aqua *Salsa* nutrita, de natura Salis *Maris* participare videtur; licet *Chymici* pro tale *fixo* Vegetabilium aliorum calcinando parato, salis Alkali vocem promiscue usurpent, quem à *Marino* sale distinctum, non *crepitare*, in libris suis *Chemie* additi passim affirmant, de qua re plura *Capite* IV. superius. *Nitrum* etiam *fixum* ad naturam Alkali propius accedit, unde acidum in *utrumq;* agit, ideoq; principia (inter *salia*) *passiva*, Alkali & *Nitrum*, ab *Activo* Acido, *opponi* monuimus. Hoc *obiter* notato, procedo.

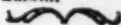
Hinc etiam spectant verba Doctissimi *Shirlei*, quæ *Conjecturam* prædictam abunde confirmant. In *Principio*, inquit, in sinum aquarum infudit DEUS rerum omnium istarum semina, quæ postea ex aquis producendæ forent, iisq; constantes regulas, & certas agendi leges constituit. Virtute etiam verborum, Crescite & Multiplicamini, facultatem in eodem ordine mærendi obtinuerunt, donec igne mundus peribit; quo tempore seminales omnes essentia corpora crassa relinquent & ad DEUM Exemplar illarum magnum, & fontem *Primum* revertentur, à quo nunc temporis continuo dependent. Et quidem de aquis Aponensibus *Clauudianus*:

Quis Casum meritis adscribere talibus audeat?
Quis negat Autores Has statuisse Deos?

Zent. Philo:
soph. Sect. 8.
p. 112.

*Ille Pater rerum, qui Sæcula dividit astris,
Inter prima poli Te quoq; sacra dedit;
Et fragilem Nostri miseratus Corporis usum,
Telluri medicas fundere jussit aquas.*

De Calore
Thermarum
Bathon.

Idem de Aquis Medicatis quod de aquis in genere verissime affirmetur. Nam, Apocalyps. XIV. 7.

DEUS Mare & Fontes aquarum Creavisse dicitur, Secundum illud quod primo Geneseos traditum reperitur. Et de Thermis Bathonensibus THOMAS, Bathonensis & Wellensis Episcopus, Præcum & Piorum Consiliorum Libello (de quo plura in sequente Capite) speciatim: *Thermas itaq; reputare licet Divinæ Providentiæ mirandum Opus valde, & propitium, tam in Infirmorum aliorum plurimorum Bonum, quam Tui designatas; Lauda igitur & adora Deum, qui in Bono adeo Univerſali creando, & potestatem ejus & Clementiam insigniter manifestavit, & primo ad Thermas adventu Adora Deum, qui Fontem creavit.*

Thomæ Episcopi
Præcum
libellus.

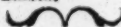
Prædicta in Hypothesi demonstrari posse puto plurima Autopticè, si circa Balnea ad pleniorē rei confirmationem usq; ad ipsam Mineram effodere liceret, quod quum fieri vix possit sine Noxâ, imo jacturâ (forsan) Scaturiginum, isti-demonstrandi modo acquiescendum, quem ars in Naturæ imitationem suppetat. Et sane qui Effervescentiam, & calorem qui ab Aqua Forti & sublimato; vitrioli Spiritu & Testaceis; à Liquore Aluminis cum Urina, Vini fecibus, aut calce; ab oleo Vitrioli aut Sulphuris p. c. Spiritu Vini, aut Communi etiam aquâ, mixtis; aut Nitri spiritu oleo Tartari affuso; caloremq; istum qui a Tartaro Vitriolato abs olei Vitrioli & Tartari congressu; ab Aceto distillato Limaturæ chalybis, aut Cupri affuso; aut in Minerali Bezoardico conficiendo, ab

Arcano variis
mixtis fermentatio.

Y

Antimonii

De Calore
Thermarum
Bathon.

N. B.

De Baln. Nat.
Tom. 1. c. 3.

Zymol. phys. c. 4.
p. 38.

Antimonii Butyro, & *Spiritu acido* mistis; & denique in cæteris recitandis prolixior sim, in *Fæno* nimis *humide* reposito, aut, quod *mirum* forsan magis, panis *lineis* lotis invicem *madide* superimpositis, & per aliquot dierum spatium, *ita* servatis; nec non in *Glasto* præparando, post affusionem aquæ *Communis* & *Urinæ* herbæ *molendinâ* contritæ oriri solet *observaverit*; qui quidem *calor* in *Mixturis* nonnullis præcedentibus *intensus* adeò non rarò apparet, ut eundem *Manus ferre* vix possit, imo interdum digitos *aduret*, facile concedet *Acta frigida* invicem *mista Calorem valde intensum* creare posse; quod *Chymicis* notissimum, quos *Judices* hac de re aptissimos appello, ad quos *Lectorem* etiam veritatis avidiorem jam remitto, & *Paracelsum* præcipue, qui *Salium luctæ* memoriam *Mihi* inter *chymicos Primus* refricuit. In eodem etiam pulvere cum laude sudavit ingenio circa hanc rem *admodum* acuto pollens *Guil. Simpsonius*, qui aquæ affusionem *Fermentationis* principia languentia *excitare* docet, & experimento facili communis aquæ oleo *Vitrioli* affusæ luculenter demonstrat; quod *intensioris Caloris gradus in Thermis Bathonensibus, post pluvias observati*, rationem suggerit. Tantum addam *Nitri, Sulphuris, Salis, Ferri* (quod in sæcibus *nigro* colore tinctis, ut quibusdam accidere solet, *clariùs* apparet) & forsan *Vitrioli aciditatem spiritualement* *Thermis* inesse, quæ cum *Sale Alcali Tartaro* analogo, congregiens, & pugnans, *acido* superinducto valde adjutum *Calorem* adeo *intensum* simili modo *subter Terram* possit excitare, ac coràm conspiciamus; præsertim quum *Communis aqua vitrioli spiritu, aut alio quovis acido acidior reddita, in Thermarum Contenta ita involet, ut Ebullitionem magnam, & calorem aliquem, creare soleat*, qui aquæ

aquæ & materiæ aptæ quantitatis, & *Cavernarum* etiam subter Terram adjumenti ratione, ad istum caloris gradum *infra* Terram (forsan) potest assurgere, quem in *Thermis* observamus, præsertim quum præter *innatam* Sulphuris aciditatem, *Vitrioli* etiam & *Nitri* aciditas, in sulphuris ipsius *Minerâ* contineantur, ut Capite *Septimo* notatum; quæ *Vapore* quodam, aut *Spiritu* constans, calorem *similem* cum communi *aqua subterranea*, ac oleum *Sulphuris* p. c. ad manus *Tactum* excitare possit. Quid ad eos qui inter *Naturales Productiones*, & *Præparationes Chymicas* disparitatem urgent responderi possit, *suo loco* videbitur. Qui vero ignem ex *silice* & *chalybe* collisis, *rotarum aridarum* motu, aliisq; non paucis ad *Tactum* *frigidis* excussum observaverit, calorem adeo *intensum* ut in *Thermis* apparet, à *Mineralibus* (ut de *Metallis* in *Terræ* visceribus latitantibus *nihil* dicam) *Fermentationis* motu agitatis & attritis, exoriri posse minùs mirabitur. Et quidem si *Hæc* ab ipsius naturæ sinu de Caloris *Thermarum Bathonicarum* causa petita *Hypothesis* minùs placuerit, nisi alia *Naturalis* veritati magis consona assignetur causa, quæ *probabilior* appareat, (quam *Candidum impertiri* etiam atq; etiam rogo) *Omnipotentis* digiti *Mirandis* operibus, quorum *Naturalis* Causa *nulla* assignari possit, aut *debet*, *Thermarum* harum *calor*, me iudice, accenseri meretur.

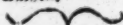
De Calore
Thermarum
Bathon.

Porro, *Semina Mineralium & Vegetabilium*, lapidum nimirum & arborum à *principio*, puto, concreata, intra *Terræ* viscera in propriis *Seminariis una* concrefcere, instantia *nupera* manifestat, quæ in agro *Somerfetenfi* isthoc loci (quod sciam) *unice* observata, in aliis *Angliæ* Comitatibus *familiaris* esse solet. Quum haud ita pridem Dominum *Ricardum Lanf-*

Seminum Vegetabilium & Mineralium una crescentium instantia rara.

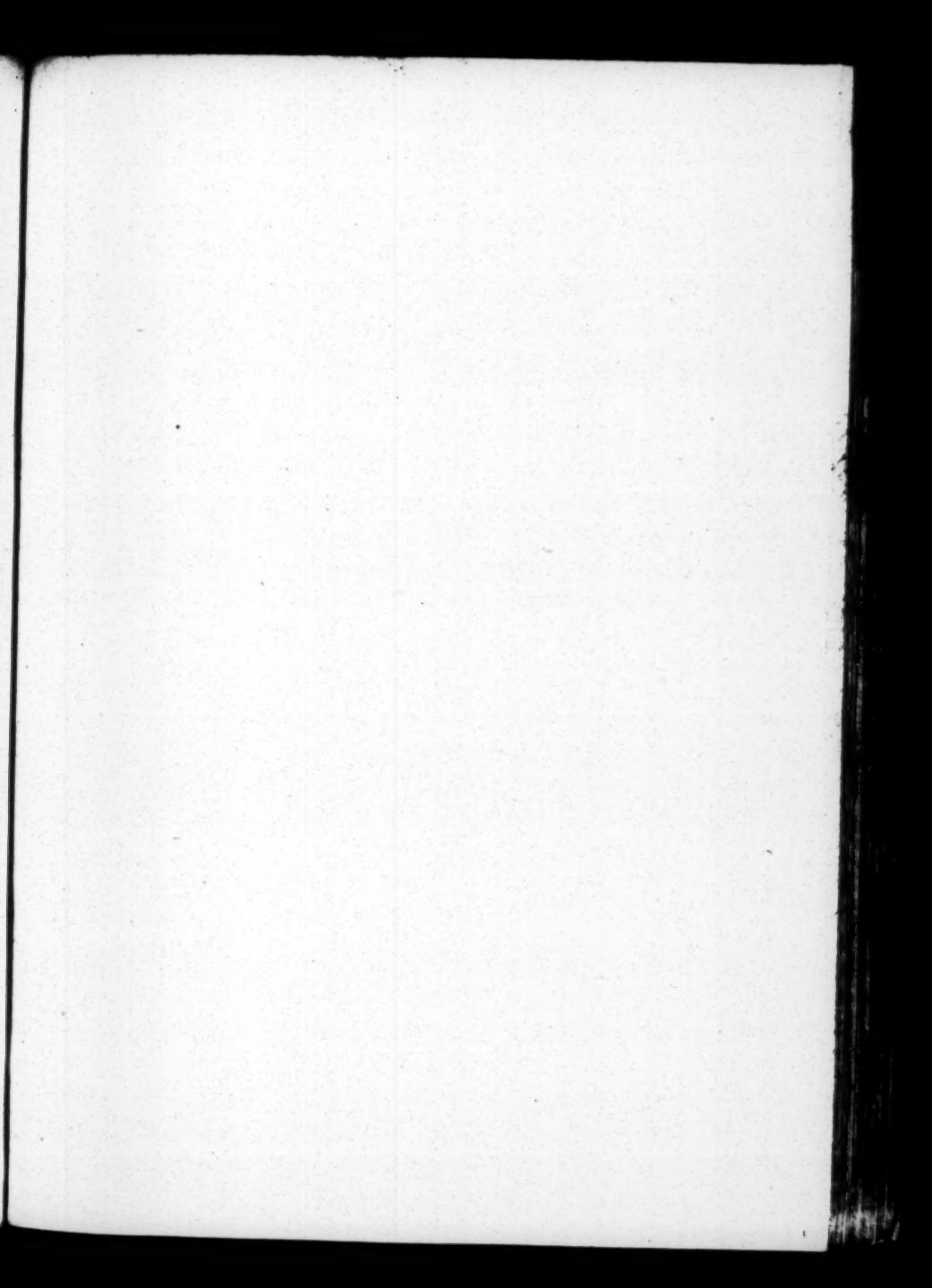

De Calore
Thermarum
Bathon.

downe inviserem, in agri sui fodina lapidea apud **Woodborough** in Comitatu prædicto, cui *arbores* imminebant, & super *quam* crescebant, intra magnæ molis lapides, quos discindi curavi, *arbores* & *arborescens*, quasi penicillo delineari & *depinxi* observavi. In his lapidibus (plures enim erant, & *Toti* Fodinae Communes) *semina arborea* & *lapidea* erant invicem commista; *priora* autem pauciora, & intra materiam Saxeam lapidescentem inclusa, ad *arbores* producendas se exerere *non* poterant, prima autem delineatione *pussillas* *Arbores* designant, *ejusdem* speciei & figuræ prorsus cum illis quæ supra Fodinam *altius* excresecunt, quibus si comparaveris *dissimiles* haud invenies; *Posteriora* verò *Lapidea* viz. mole *majora* & molliora primo, *postea* vero in lapidem concrescentia, *Semina* arborea eodem *ferè* modo involverunt, ac *Ambra* muscam, quæ quousq; materia erat *ductilis*, explicarunt sese, & *arborescens* finxerunt; *alia* vero intra materiam lapidescentem *non* implicita, Terram *sursum* perruperunt, & in *proceras* *arbores* & numerosas evaserunt (Vide Fig. 2.) Jam vero si *Mineralium* quorundam & *Vegetabilium* *Semina*, isthoc modo *subter* terram crescere, plusquam, forsân, sit probabile; *Salia*, *Margam*, *Testas*, & cætera ad *fermentandas* aquas requisita, intra Terræ viscera inclusa *renasci* adeo ac renovari, *Mirum* quidem videri non debet, multo minus *impossibile*. Quibus addo *Joannis Mayow* LL. D. & *Med.* in quibusdam licet à me dissentientis, *testimonium* & *συμπάριον*, qui Terram scripsit, in aliquibus locis *semine* quodam *Minerali* imbutam esse, quod perinde ac *semen Vegetabilium* crescit, & ad maturitatem perducitur. Unde *Caloris* & *virtutum* *Thermarum* *durationis* *Causam* *meam* meritò accersit. Inde, addit, fit, quod *Mineræ* istius *dispendia* *jugiter* *instaurantur*. Imo,

Tract. de Sal-
Nitro, Cap. 15.
in fine.

Ornatissimo Viro
JOSEPHO LANGTON
de Newton Park Armigero
AVTOR, D.C.Q.

Fig I

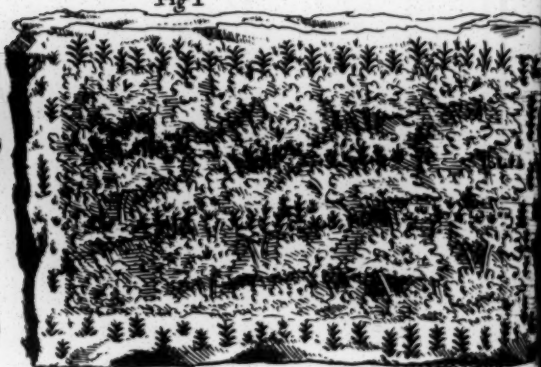

Fig II

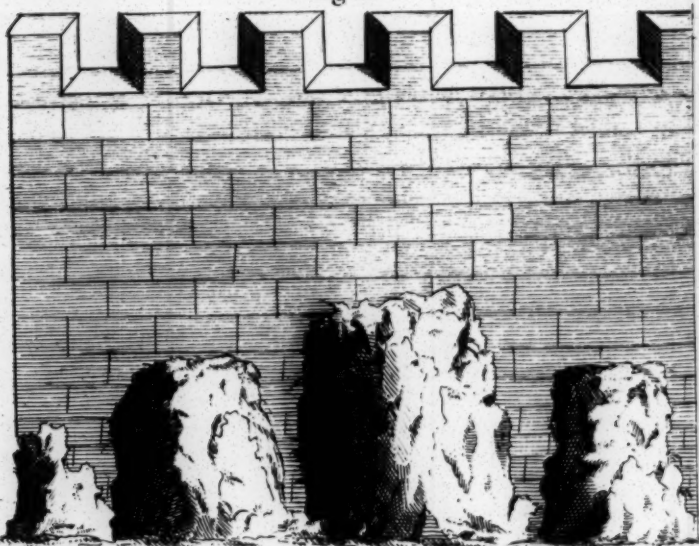

Fig III

Imo, *observatu* dignum est ulterius, succum lapidescentem de novo generari, lapidesq; se per *juxta positionem*, aut viciniam propagare, prout *hinc* apparet, quod in exteriori murorum *Civitatis* hujus parte, quæ occidentem respicit, & hortum D. Thomæ *Gibbs* Senioris, Bathoniensis Incolæ, *partim* includit, materia eadem lapidea, ex qua *murus* constat, in accretiones quasdam *fungosus*, ipsi apponatur, & octo solum annorum spatio, à librarum *Viginti*, ad *quingentarum* pondus transdauert, unà cum novorum lapidum germinationibus, *fungorum* instar, *annuatim* erumpentibus, *primo* quidem mollioribus, levioribus, & spongiosis, crustaceæ lamellæ *ideam* referentibus; *processu* autem *Temporis*, induratis, & *solidis*, adeo ut incrementum ab *Hortulano* sensim observetur, tametsi *extra* fodinas suas lapides existant, qui *innato* propagandi principio, præ cæteris, acti, in muro licet constituti, ultra *Triginta* librarum pondus, *singulis* annis, quasi *germinando*, incrementum sumunt, & Sæculis insequentibus, murus *novus*, veteri, forsan, accreturus sit. Vide *Figuram* 2. Quinetiam probus ille Vir *Thomas Broad*, cujus curæ Hortus à multis annis fuerat commissus, mihi *nuper* retulit, *Giganteam* illam molem lapideam, *Nanum* se & infantulum cognovisse, & primo suo in hortum adventu *unius* aut *alterius* anni accretiones *illas* adæquasse quæ ex *majori* massâ, muri parti boreali *magis*, ternario ordine dispositæ, *nuperrime* accretæ, adhærescunt. Porro, succum hunc in lapidicinis liquoris forma existere *inde* patet, quod è *superna* fodinæ parte *guttatim* destillans, in *Crassiores* *Stirias* *Pyramidales*, glaciei instar, ex ædium crepidinibus, *brumali* tempore dependentis, concreseat; *iconem* unius, pedem *unum* longæ, in Lapidicina de *Iporetombe*, ubi lapis *fertilis* prope *Bathoniensium*

De Calore
Thermarum
Bathon.

Lapides propa-
gantur extra
fodinam.

Testimonium
Thomæ
Broad.

Fig I

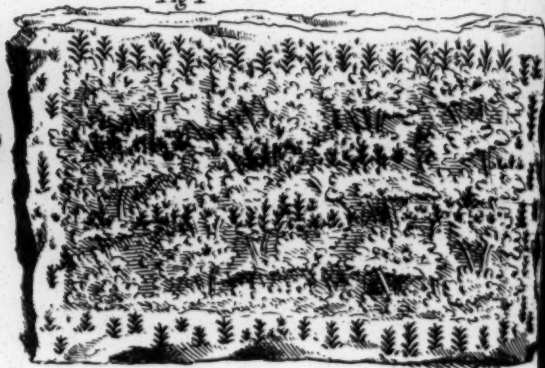

Fig II

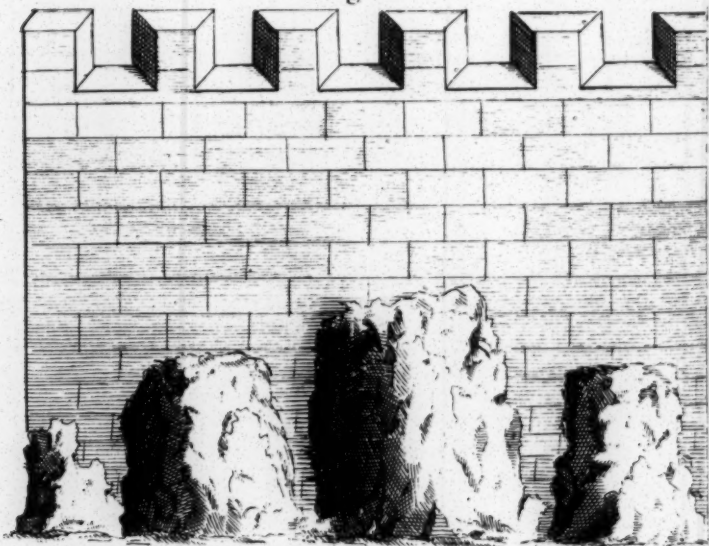

Fig III

Imo, *observatu* dignum est ulterius, succum lapide-
 descendentem de novo generari, lapidesq; se per *juxta*
positionem, aut viciniam propagare, prout *hinc* ap-
 paret, quod in exteriori murorum *Civitatis* hujus
 parte, quæ *occidentem* respicit, & hortum D. Thomæ
Gibbs Senioris, Bathoniensis Incolæ, *partim* includit,
 materia eadem lapidea, ex qua *murus* constat, in ac-
 cretiones quasdam *fungosus*, ipsi apponatur, & octo
 solum annorum spatio, à librarum *Viginti*, ad quin-
 gentarum pondus transudauerit, unà cum *novorum* la-
 pidum germinationibus, *fungorum* instar, *annuatim*
 erumpentibus, *primo* quidem mollioribus, levioribus,
 & spongiosis, *crustaceæ* lamellæ *ideam* referentibus;
processu autem *Temporis*, induratis, & *solidis*, adeo
 ut incrementum ab *Hortulano* sensim observetur,
 tametsi *extra* fodinas suas lapides existant, qui *inve-*
to propagandi ptincipio, præ cæteris, acti, in muro
 licet constituti, ultra *Triginta* librarum pondus, *singulis*
annis, quasi *germinando*, incrementum sumunt, &
 Sæculis insequentibus, murus *novus* veteri, forsan, ac-
 creturus sit. Vide *Figuram* 2. Quinetiam probus ille
 Vir *Thomas Broad*, cujus curæ Hortus à multis an-
 nis fuerat commissus, mihi *nuper* retulit, *Giganteam*
 illam molem lapideam, *Nanum* se & infantulum cog-
 novisse, & primo suo in hortum adventu *unius* aut *al-*
terius anni accretiones illas adæquasse quæ ex *ma-*
jori massâ, muri parti boreali *magis*, ternario ordi-
 ne dispositæ, *nuperrime* accretæ, adhærescunt. Por-
 rò, succum hunc in lapidicinis liquoris forma existere
inde patet, quod è *superna* fodinæ parte *guttatim* de-
 stillans, in *Crassiores* Stirias *Pyramidales*, glaciæ instar,
 ex ædium crepidinibus, *brumali* tempore dependentis,
 concrescat; *iconem* unius, pedem *unum* longæ, in La-
 pidicina de *Ipzsetcombe*, ubi lapis *scitilis* prope Ba-
 thoniæ

De Calore
Thermarum
Bathm.

Lapides propa-
gantur extra
fodinas.

Testimonium
Thomæ
Broad.

De Calore
Thermarum
Bathon.

thoniam versus Austrum effoditur repertæ, & ab Operario Communicatæ, hic *chalcographi* arte, exhibendam curavi. Vide *Figuram* 3.

Illustratio sup-
positi.

Ad illustrandum illud quod supposui, nimirum, Communis Aquæ Torrentes ex utraq; Civitatis parte salibus &c. affundi; Notandum; Thermarum Omnium Scaturigines intra Diei Naturalis spatium suppeditare Thermalis aquæ Tunas 1047, Cadis & Congiis infra Tunam, non numeratis; additis autem Cadis & Congiis exactè 1050 Tunas; Unum Cadum, & 18 Congios. Unius autem anni spatio, iisdem additis, 383371 Tunas; duos Cados; & 46 Congios. Ut ex hoc Schemate ex accurata Ricardi Blanchard, Notarii Publici Bathoniensis, supputatione, dimensionibus & Contentis Cap. I. memoratis, concinnato, luculenter apparet.

		Tu. Ca. Co.			
xxiv. ho- rarum spatio, Balneum	{ Regale Reginæ Crucis Longum	{ Suppedi- tat Ther- malis Aquæ	693	1	18
			163	2	22
			85	0	32
			108	1	0
			<hr/>		
			1050	1	18

		Tu.	Ca.	Co.
Annuatim	<i>Regis</i>	253066	2	36
	<i>Reginæ</i>	59714	2	48
	<i>Crucis</i>	31079	0	16
	<i>Longum</i>	39511	1	0
		<hr/>		
		383371	2	46

Jam

Jam vero *Unius* anni, multo minùs *plurium* sæculorum, *Aquam* infra *Balnearum* solum unà contineri haud probabile, nisi *Civitas Bathoni* *Thermalium* aquarum *Oceano*, ac *Venetiae* *Mari*, superstructa foret. Similius autem vero videtur *Communem* *aquam* in *profundis* *Terræ* *visceribus* utrinq; accedere., ejusdem fere *naturæ* cum *istâ* in *superficie*, quæ *usibus* *domesticis* ubiq; *inservit*, quæq; *materiæ* ad *medicandum* & *effervesendum* aptæ *subter* *locum* *occurrentis*, modo *prædicto* *medendi* *virtutes*, & *Fervorem* *acquirat*. Neq; mirum magis videatur *Aquam* *Thermalem* ante *mixturam* *Salium* &c. *Communem* esse, quam *Cerevisia* *medicata* ante *Ingredientium* *miscelam*, quæ *medicatam* *efficiunt*. ab *aqua* *Communi* nihil differre; aut *Mineralem* *aquam* aliquam *salinam*, aut *chalybeatam* *frigidam*, ante *Mineralium* *contactum*, *Communem* fuisse; quod tamen ubiq; fere & ab omnibus conceditur. *Thermalium* aquarum *abyssum* à principio *hic* creatam nemo sanus asserit; imò *Communem* *aquam* *succeffivè*, *continuo*, & *quotidiè* *medicantibus* rebus affusam, *medicatam* fieri magis probabile, unde *unius* *diei* *dispendium* *altera* *compensat*. Sed de hac re *plura* *statim*.

Quod autem *Fermentationem* *Corruptivam* in *Terre* *profunditatibus*, & *alto* *telluris* *sinu*, *peractam* judicemus, de hac re audiendi sunt *Regalis* *Academiæ* apud *Gallos* *Ingeniosi* *Philosophi*: Si absq; igne in tellure calor ullus sit, *Scatebrarum* *quarundam* *aquis* calefaciendis idoneus, necesse est, ut calor iste in *aquis* ab annorum quibusdam millibus, imò forsàn à *prima* *rerum* *origine* *calidis*, in ordine ad *suiipsius* *perpetuitatem*, in *locis* *profundis*, & à *Terræ* *superficie* *longissime* *remotis*, consistat, ubi aer *circumambiens* *frigidityte* *sua*, quæ in *extremo* *gradu* *poni* *videtur*, *calorem* *minuere* possit,

N. E.

Fermentatio est
profunda.
Min. Aq. Gall;
Exam. p. 119.

De Calore
Thermarum
Baithon.

possit, & imbecillum reddere. Ex hoc visum est supposito, aquarum calidarum & frigidarum Scaturiginum, quarum nonnullæ similia sedimenta facere, & ejusdem speciei sales continere observantur, differentiam hinc provenire, quod aquæ istæ Telluris loca plus minusve profunda pertranscant. Observamus aquas in Telluris superficie labentes frigidas esse, nisi Solis calore calefactæ fuerint, nec calorem ullum oppidò magnum, in Terræ partibus, quæ valde profundæ non sunt manifestum invenimus, quod causam ad determinandum suggerere videtur, Quicquid Caloris in Terra dignum magis observatu fuerit, in alto ejusdem sinu collocari debere. Tam à distantia itaq; à Caloris origine remotiori, aut magis Vicina, quam à fermentationis gradu intenso, aut remisso, majori, minorive, Caloris gradus in Thermis videtur procedere.

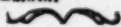
Obiectio contra Hypothesin.

Contra prædictam Hypothesin militare videtur, quod verba superius memorata Crescite & Multiplicamini, de Aquatilibus, Volatilibus, Brutis, & Homine solum, pronunciata forent. Nam quum ex abyssu mundum creavit DEUS, primo die Lucem & Tenebras, sive Diem, & Noctem fecit. Secundo, Cælum. Tertio, Mare, Terram, & Vegetabilia. Quarto, Solem, Lunam, & Stellæ. Quinto, Pisces, & Volucres. Sexto, Bruta animalia, Reptilia, & genus Humanum. At vero verba ista non ante quintum & sextum diem prolata erant, quibus istorum dierum operibus benedixit Deus, nulla autem in Tertio die earundem mentio, quo Terram factam fuisse memoratur, occurrit.

Solvitur.

Verum verba illa non restrictè adèò intelligenda videntur, quin ad Mineralia etiam referri possint quam verissimè, quod eadem fide credere debemus qua Metalla & Mineralia creata fuisse, & jam existere,

De Calore
Therमारु
Bathon.

re, de quorum creatione, intra Hexameron, apud sacram paginam, ne verbum quidem occurrit. Vegetabilium enim meminit, & quæ sunt supra terram, quæ vero subter terram, aut infra eam sunt, silentio involvit. Jam vero ut horum verborum efficaciam & vim ad vegetabilia die Tertio facta, se extendisse videmus (crescunt enim, & multiplicantur non secus ac Pisces, Volucres, Bruta, Reptilia, & Homines, semenq; suum sibi inditum in principio, secum apportant) eodem jure ad Metalla & Mineralia, infra terram licet, liceat extendere, nisi dicamus hæc non ex Naturæ instituto, sed præter illud, ut Monstra produci. Crescere igitur videntur, & multiplicari, in suis Seminariis, haud secus ac gramina, arbores, & Cætera Vegetabilia, quibus assimilata probavimus hac in re, quodq; instantiâ haud vulgari supra memorata, confirmatum dedimus, & corroboratum. Addam ultimò Sententiam Cl. Jordeni, qui de Mineralium aquarum Perpetuitate verba faciens, ait: *Necessitas hujus rei à Benedictione prima, Crescite & Multiplicamini, dependet, quæ dubio procul, tam ad Mineralia, eorumq; genera, quàm ad animalia pertingit, cujus virtute eadem videmus quotidie propagari.*

De Bain. Nar.
& Aq. Min.
c. 14.

Si in contrarium dictum fuerit ulterius, *Me, quum Acidum immaturum duobus Salibus maturis opponam, idem fere absurdum meditari, ac si infirmum puellum cum duobus viris robustis committerem.* Respondeo, Acidum perfectionem aciditatis, non tamen Salis obtinuisse; & quum perfectam aciditatem Hypothesis requirat, acidum quâ Tale, in perfecto aciditatis statu, & maturum existimo; licet in Salis statu imperfecto immaturum remaneat; eodem modo ac Puer in tenera ætate perfecte animatur, tamen si corpus ad maturitatem Hominis non adoleverit.

Replicatio ulterio.

De Calore
Thermarum
Bathon.

Caloris Dura-
tio.

a De Dieta, l. 1.

b De Constantia.

c De Mundo, c.
ult.

d De Usu Part.

l. 6. c. 12, 13.

e 2. Rom. 15.

De Aq. Medicat.

Newnham

Regis, in agr.

War. p. 5.

Ex hæcenus dictis Caloris Thermarum DURATIONIS Causa patet. Nam, quum Mineralia, à principio mundi innatis propagandi principiis in mineris agantur, Constanti lege & Naturali, non inclinante modo, sed quasi cogente ad finem ejus usq; idem perficient. Et hoc est quod (a) Hippocrates Ἀρσένιον (Necessitatem,) vocat. (b) Lipsius fatum Naturale inherens rebus ipsis, (c) Aristoteles & (d) Galenus Νόμον ὑπερβαίνον, & (e) Paulus Apostolus (aliò tamen respiciens) Νόμον γενεσίου, sive legem inscriptam divinitus, quæ aded tenaciter Mineralibus infigitur, ut nulla vi, aut arte, de moveri possit, aut alterari.

De hac re Philosophus quidam Anglus ita scribit: Si dixerimus sine Causarum Naturalium mediis DEUM omnia producere, & Philosophiæ fundamenta succutiemus, & Actionibus suis Naturam spoliata ibimus. Rectius illud Geneleos libro traditum, mea quidem sententia, tenendum, DEUM nimirum, à novis rerum creationibus temperasse, postquam ortus & interitus sui naturam & facultatem iisdem concesserat. Nam, si Causæ Secundæ in se Steriles, & inefficaces, vim & facultatem, ut aliter in DEI operibus media non fuerint, ab Omnipotentia ejus continuò recipiunt, hoc concesso, non tantum Generationem & Corruptionem e medio submovemus, sed novam etiam rerum Creationem necessario inducimus, à qua DEUS diu cessavit, ut in Sacra Pagina traditum reperimus, cum Entia omnia Creatæ Legi subdiderit, qua Crescendi & Multiplicandi potestatem iisdem concessit.

Porrò, quum Nobiscum reputemus serio quantam aquæ molem, fere minima materiæ alicujus mineralis pars impregnare possit, Conceptu inde facilior Duratio evadit. Jam vero pars una Mineralis partes sexies Millenas æquales aquæ imbuisset, à Dignissimo fide

fide relatum habui; imo experimentum quoddam recitat Nobilissimus Boyleus, in quo Marcasitæ optimæ grani Dimidium, in Nitri spiritus quantitate per exiguâ solutum, gallarum infusionis partibus sexaginta uni millenis, quadringentis, & quadraginta, tincturam communicavit. Adeo ut necesse sit partes non dico infinitas, sed prodigiose multas in minerali Atomo latuisse, quum quamlibet aquæ partem tantillum Mineralis occupaverit, cujus granum unicum partes aquæ Millenas centum viginti duas octingentas, & octaginta impregnare possit. Imo Salis Chalybis ex Autoris Nobilissimi prius memorati præparatione 1 (octava) grani parte uncias aquæ tres, quibus admixtum erat Sal imbutas vidi; & addita gallæ portiuncula, purpureus color manifesto apparuit. Quodq: propius ad rem nostram accedere videtur, quælibet atomus, sive minima parabilis Salis particula quæ haud grani pars 100 (centesima) videbatur, in communis aquæ Uncia soluta, existentia suæ indicium exhibuit, & gallæ particula ad sensum minima adjecta, aquam prius limpida in purpuratam leviter facillime mutavit.

Imo in Thermis Regiis Bathonicis granum unum Salis impregnat aquæ partes 1536; quod ita probo. In congio Aquæ uno continentur grana Salis quadraginta, in 61440 granis Aquæ. Pars quadragesima 61440 est 1536. Ergo granum unum Salis impregnat partes æquales aquæ 1536 de facto, in Thermis Bathoniensibus. Jam vero, si granum unum Salis in tantam latitudinem se possit diffundere, ut Millenas quingentenas & Triginta Sex (minimum) aquæ partes impregnare valeat, & è Fontibus perennibus Subterraneis Communis aqua copiose adeo affluat continuo, Duratio Thermarum Bathoniensium luculenter apparet,

De Calore
Thermarum
Bathon.

61440.

122880.

1536.

De Calore
Therमारुम
Barhon.

vid. Obs. 62.

licet de fontibus non perennibus, sive de aqua pluvia & Nivosâ illas interdum participare Obs. 62. demonstrat, quæ Contenta minora in majore aquæ quantitate, aere humido & pluvio existente, quam in sicco (ob Thermalem aquam Tenuem, minùs salsam & dilutam) asserit.

1440.

Sin autem partibus aquæ 1440, sive tribus aquæ unciis, pro diversitate mensuræ (duodecim aut sedecim Unciarum in Pinta; librarum octo, aut novem librarum, decem unciarum, & granorum quinq; in Congio, ut alii, & præsertim D. Jonas More) assignentur Salis granum unum sere semis, sive granum unum, & $\frac{1}{100}$ divisio grani, sive dimidium sere grani in Uncia; tum una Salis pars impregnabit aquæ partes æquales 960; & tum in priore Computatione tres grani partes 1440, aut tres aquæ uncias impregnant, ex Obs. 67. quæ grana tria Salis in Pinta affirmat.

960.

vid. Obs. 67.

61440.

Notandum Thermalis aquæ impregnatæ proportionem ad quadraginta Salis grana impura in Congio respicere, quod prius observaveram Cap. 2. Pura autem Salis grana minora multo in Crucis Balneo continentur, quæ Thermalis aquæ partes impregnant 61440, & granum quodlibet ex supputatione posteriore 1920; priore vero 3072; à Regali Balneo & Calido dicto multum diversum; In Crucis enim Balneo viginti solum grana Salis pura continentur; in Regalis viginti tria semis Salis; & in Longo aut Calido viginti octo semis insunt; quibus suæ etiam Thermalis aquæ proportionem invicem respondent. Vide Obs. 73, & sequentes; nec non precedentes 67, 68, 69.

No-

Notandum etiam quod *Ferri & Sulphuris* in *De Calore*
Thermis proportio non exprimitur, quæ *Salis puri* *Thermarum*
molem adeo diminutam quodammodo compensat. Ut *Babon.*
supputationis præcedentis *Norma* pateat, *figuras* subse-
 quentes placet subnectere.

60	grana in	Drachma una.
480		Uncia una.
1920		Unciis quatuor.
7680		Unciis sedecim.
30720		Congii dimidio.
61440		Congio uno. Continet Congius octo libras. Libra uncias Sedecim.

Summæ præcedentis *quadragesima* pars 1536.

Ex hac Hypothesi *Propinquitas* & *Activitas* in *Propinquitas,*
confesso sunt; nec minus patet *Æqualitas*, nam *Activitas, Æ-*
uno eodemq; tenore in *Minera* *subter* aut *juxta* lo- *qualitas, Hypo-*
cum, eadem quantitate *Mineralia* generantur & pug- *thesi adaptantur.*
 nant, *Salia* nimirum, *lapidea* & *Testacea* materia,
 &c. & *Aqua acida* affunditur, unde *idem* caloris
 gradus ut *plurimum* in *Thermis* consequitur, nisi quod
Pluviis *Tempestatibus* calor intendatur, ob *majorem*
 aquæ affluxum, & suppetias materiæ *novas*, quæ *Fer-*
mentationem adaugent: *Certò* enim observatur, *post plu-*
vias, *Calorem* *versus* *fundum,* *ubi* *Fermentatio* incipit,
intendi, aquæ autem *superficiem* *temperatorem* existe-
 re; quod à sola *Antiperistasi*, sine *causa* aliqua interna
 provenire posse, haud videtur probabile. Neq; *Mi-*
neralium generationi *Novæ* officit caloris *perennitas*,
 quod in *subterranei* ignis pabulo *superius* objicitur;
 Nam *Fermentationis* *tenor* adeo æqualis est ut *quan-*
tum in *superficie* consumitur, *tantum* è *fundo* suppedit-
 atum, quod in *fodinis* in *usum* humanum effossis *mi-*
nime

N. B.

Autor iterum
respondet.

De Calore
Therमारुम
Baithon.

nime contingit, in quibus *unius* anni jacturam succedentes plures *non* compensant. Porro, admissio igne *subter Terram* accenso, consumptio pabuli *inæqualis* necessario insequitur. *Aeris* enim *ventorum* ac *pluviarum* mutationes & *vicissitudines*, ignem ipsum *augebunt*, aut *minuent*; Fermentatio autem in *alto Telluris sinu*, sine spiraculis, *peracta*, *externas* injurias, & omnes *inæqualitatis* causas *omnino* excludit. Eundem aquæ *tenorem* in Balneo *pleno* conspiciamus, ubi *tantum* è fundo *continuo* ascendit, *quantum* per aquæductus *Balnei* superiores à *superficie* decurrit.

Solvitur Obje-
ctio Triaria.

Si quisquam ulterius objiciat, quod hæc Fermentatio *Corruptiva* sit, non *Generativa*; *Destruens*, non *Perficiens*, & per consequens *non Continua*; Respondeo, quod, quicquid *aliquibus* videatur, quòd Fermentatio hæc *Naturæ* principiis *opponentibus* superstructa sit, *Naturalis* plane est; & Gallorum *Gallinaceorum*, & ferarum quarundam *odium*, æque ac aliarum *amor*, *Naturalis* videtur, tametsi *non naturaliter*, uti vocant, haud tamen præter *Naturæ* institutum, mortem sibi mutuò, & *ruinam* meditentur. Huc etiam spectant affectiones *Antipathecæ*, quarum fundamentum in ipsius *Naturæ* principiis jactum, *Naturalis* esse loquitur.

Responsio ad
Objectionem
a Rebus Natu-
ralibus cum
præparationibus
chymicis com-
paratis.

Salum autem contrarietatem *non Naturalem* esse inter se, sed ab igne in præparatione *chymicâ* acquisitam communicatamq; *Ingeniosi* quidam autumant; unde *in modum Calcis vivæ*, *Empyreumatis quasi vi*, cum aqua *simplici* mista *æstare* solent. Verum *Acetum Therमारुम arenæ*, lapidi *scitili*, *Testaceis*, *Ochræ*, aut *Margæ* affusum, *idem* peragit ac quando *salibus* affunditur. *Succus Limoniorum Corallii pulveri* affusus, fermentationem creat. Hæc vero Ignem *nunquam* sunt experta, sed ad *Vegetabilium* tri-
bum

bum pertinentia, in puris Naturalibus existunt. Adeo ut si *Fermentatio* hæc à Salibus quibusdam *insipidis*, Salium alcalifatorum indolem referentibus, ut quidam opinantur, proveniat, *diversi* generis Salium discordiam arguit, licet *eiusdem* generis *Salia* tranquille in eadem aqua permisceri possint. Imo ante separationem, aut liquidorum affusionem, *diversi* generis *salia* *Vitriolum* puta, *Nitrum*, *Alumen*, &c. *quieta*, in *marchasita* una *Naturaliter* inventa Capite VII. docuimus. Acidum itaq; *intrinsecum*, *innatum*, *Connaturalale*, *Solidum*, quietum magis, licet *Fermentatio Generativa* inde oriatur: *Extrinfecum* vero, *superveniens*, *fluidum*, *Alcalibus* *superinductum*, majorem *Fermentationem*, & quidem *Corruptivam*, creare observatur.

Porro, si acidum igne nunquam tactum sali fossili, aut *Antiquorum* Nitro, affusum fuerit, *Fermentatio* aliqua *Corrosiva*, ad compositi *Corruptionem* tendens, statim insequitur, quod *contrarietatem* quandam innuit, licet ad *Caloris* gradum nunquam ascenderit, de qua re suprà Capite V. Idem à *Saccharo*, & liquoribus *acidioribus*, *Pomatia*, puta, *Cerevisia* *vetusta*, & similibus, mistisevenit, unde *Activitatem* præcipue, sive *Actionem* & *Reactionem* inter se, procedere *Confitetur*; quousque autem ex motu isto *Calor fiat*, & ex magnis *Alcalium* & *Acidorum* proportionibus intra *Terræ Viscera* mistis FERVEAT aqua, *Ingenius* relinquo; hoc tamen assero, *Me* ex acidis & quibusdam aliis ad *Thermas* pertinentibus, *Empyreumate* omnino vacuis, *insignem* aliquem *Caloris* gradum obtinuisse. Hypothesis siquidem mea de *Calore* *Thermarum* *Bathoniensium*, non *salibus* modo, sed aliis quibusdam accedentibus superstruitur, quæ *insipida* licet fuerint, eadem tamen *phænomena* cum *alcalibus*

De Calore
Thermarum
Bathon.

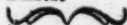
Acida ignis
expertia.

Autor se &
Hypothesin
suam Ingenius
commendat.

N.B.

ex-

De Calore
Thermarum
Baïon.

Thermæ sunt
Acidulæ.

exhibent, si cum *acidis* misceantur; ut fileam, inter principia hæc Naturalia *discordiam*, æque ac *halitus acidus* à *Pyrite*, aut *Calcario lapide vegetantibus emanans*, naturalem *videri*.

Si quispiam dixerit, *acida prædicta Vegetabilia esse, & Minerale acidum inventu difficile*; quùm *Minerales aquæ* dividantur vulgò in *Acidulas & Thermas*, Minerale acidum *Acidulis* inesse ubiq; conceditur; Jam vero *Thermas* qualdem *Acidularum* etiam *nomen* mereri inde constat, quod & *lac* coagulent, & cum *gallis* *purpurascunt*; & *Plateæ Ranalis & Cornubiensis acidulæ* inde haud procul remotæ, *Thermis* comparatæ, *acidulam aquam tam cum, quam sine calore fieri posse* declarant. Acidum autem *Vegetabile & Minerale* in aciditate conveniunt, licet à diversa tribu, aut prosapiâ *aciditas* oriatur. Nec in *Acidulis* aut *Thermis* naturalibus, aliud quam *Minerale acidum* supponendum videtur, licet in *artis operibus*, & *mixturis* nonnullis pro re natis, *vegetabilia acida* similia perficiunt.

Simpson. Zymol. phys. c. 2. in pr.

Objicitur ulterius; Quod tametsi ab *acidorum & Alcalium* (fixorum aut Volatilium) *mixtura* inter se, *Fermentatio & calor necessario oboriatur*, attamen *quoniam opera artis sunt*; dein, quia *calorum origines, & genuina fermentationis causa, ab efficientium istorum (Alcalium) varietate procedentes inventu erint difficillimæ*, *hypothesis hæc inde improbabilis videtur*. Tametsi enim *alcalia alcalisata, quæ ita voco ut à Lixivialibus discriminen*, intra *texturam concretionum petrificarum copiose inveniantur*, oportet *insuper acidorum Corrosivorum etiam copiam adesse*, quæ ad *Fermentationem adeo magnam producendam sufficere possit*, quorum *præsentiam expectare vix licet*. Quapropter *Acidorum & Alcalium TACHENII Hypothesis*.

potestis ad propositum nostrum haud quadrare videtur, utpote cujus basis angusta nimis fuerit illa quæ ad structuram philosophiæ adeo amplam sustinendam requiritur, unde varia Naturæ Phænomena, & speciatim istud **BALNEORUM CALIDORUM**, solutionem accipiat.

De Calore
Thermarum
Bathon.

Ut Arietis hujus atrocis impetum aliquatenus frangam, ad partem illam Objectionis quæ ad Alcalia, quatenus artis opera, spectat, in præcedentibus respon-

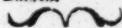
Solvitur
Ob-
jectio.

sūm, urbi acida & Alcalia Naturalia demonstravimus, & oppositionem non abs igne acceptam, sed ipsius Naturæ principiis inhærentem docuimus. Neq; alicui causæ Fermentationis inveniendæ difficultas Terrori esse debeat, quum acidorum & Alcalium copia quæ ignem nisi subterraneum istum imaginarium, nunquam sunt experta, præsto sint; & acida Corrosiva aperte se prodant, & Clathrorum, annulorumq; ferreorum, & ferri in Thermarum fundo reperi Corrosio evincit, ne alia Capite Secundo memorata huc spectantia, hic commemorem. Quapropter Hypothesis hujus Nostræ basis (quicquid de Acidorum & Alcalium hypothese in genere statuendum fuerit) quæ Alcalia & Sulphur simul involvit, satis ampla videtur ad sustinendam Thermarum Bathoniensium caloris causam, de quibus solum jam disputatio suboritur, quicquid de alterius generis Thermis; quorum principia minùs patent, judicatum sit. Et quum Acidum & Sulphur in iisdem abundant, quæ ex Autoris Nostræ mente ad calorem excitandum sola sufficiunt, Alcalia Sulphuri addita, eundem non adjuvare, non promovere ulterius, se judice, non poterant.

Porrò, Fermentatio Corruptiva, Generativâ illa magis est Activa, quæ Mitiior, ut plurimum, & blandior existit, quam cui gradus adeo intensus. Ca-

De Calore
Thermarum
Baïbon.

De Baln. Nat. &
Aq. Min. c. 14.

loris, ut in *Thermis*, possit attribui; aliter caloris *Duratio*, & *æqualitas* à *Generativa* Fermentatione peti possunt; non autem, ut videtur, *Activitas* & *Caloris gradus*, possunt inde provenire. In dubium itaq; apud me vocatur *Jordani* illud, ubi asserit *Generativæ fermentationis calorem aquis Calidissimis calefaciendis sufficere posse, modo à loco unde aquæ effluunt remota nimium non extiterit.* Et paulo post, *Fermentationis Generativæ calor sufficit, ad caloris gradum producendum in Thermis Nostris, prout jam se habent.* Nam acidum *Sulphuri, Marine Sali, & Nitro innatum*, in Mineralium generatione in *Alcalia* agens, calorem aliter quam *mitem & blandum* excitare *haud* valet. Ad *majorem* autem *Fermentationis*, & consequenter *caloris gradum*, qualis in *Corruptione* est, *Acidum forinsecum, superveniens, & superinductum* necessario requiritur, de quâ in *præcedentibus* latius disserui.

Exam. Aq. Min.
Gall. p. 116.

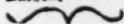
De *Vaporibus* quibusdam *subterraneis*, quos in *Thermarum* caloris causam suggerunt *Ingeniosi* quidam, hoc tantum dico; Aut *ignem subterraneum*, quem ipsi *negant*, inducunt; aut calorem subterraneum *sine igne* accenso supponunt; qui nisi à *Fermentatione Corruptivâ* procedat, eadem cum *Generativâ* Fermentatione incommoda incurrit. Neq; calorem adeo *mitem & remissum*, qualis in *vaporibus* absq; igne esse solet, nisi in sensu supra dicto *Vapores* intelliguntur, tantum *Effervescentiæ* aut *Caloris gradum* acquirere posse, & *intense* adeo aquas *Calefacere*, ut *Ova indurent, & plumas evellent*, ut in *Thermis* quibusdam solet accidere, ne *imi* quidem *subsellii Philosophus* potest supponere. *Vapores* itaq; *subterranei* non *acidi, & Fermentatio Generativa Mitis*, idem fatum subire videntur. Et quidem quum *Simpsonius* in *Zymologia*

mologia sua physica, Fermentationem petat ab *Acido* De Calore
Thermarum
Batbon. & *Sulphure*, non tamen inde sequitur *Salia alcalifata* ad Fermentationem *nihil* conferre, sed potius *unita* *vi* eandem intendere. Nam demus licet *acidum* & *Sulphur*, ubi *alcalia non* sunt, ad creandam fermentationem *omnino* sufficere, *Alcalia* tamen addita *Sulphuri*, ut in *Thermis Batbonensibus* unita existunt, Fermentationis gradum *majorem*, ab adventu *acidi*, excitare valeant.

Si quispiam urgere persistat, *Acidum in Communi* Ulterior Re-
sponso. *distillandi modo* ultimò ascendere, ideoq; *vaporem* sive *halitum Thermarum* avolantem haud *acidum* dicendum; Præterquam quod inter ignis *actualis* vim, & Fermentationis assignatæ calorem *discrimen* in *Secundo Capite* sit notatum, prædictis hoc in loco addo, aciditatem in *solutis principiis* avolantem in *halitu* solum aut *vapore* consistere, in *Communibus* distillationibus in *Sale Concreto* residere, *halitus* autem levis, & *tenuellus* existens, facilius evaporat; *Salis* vero *gravioris* aciditas *difficilius* elevatur. Porro *halitum acidum* esse hinc apparet, quod *effæta* aqua cum gallis *Tincturam* non exhibeat, & *vix* aut ne *vix* quidem *lac* coagulet. *Particulæ* siquidem *acidæ* per *halitum* exeuntes, in sublimatione, ac aqua ipsa, ut plurimum, sunt *æquæ* Volatiles, subtiles etiam adeo & *spirituales*, ut nullo alio modo, quam *Efæctis*, se produnt, quemadmodum ante *Nos* observavit *Dottissimus Jordenus*, de qua re *Capite VII.* latius est actum.

Interim *Caput* claudat, quod *iisdem Mineralibus* imbuta *Balnea*, & *proportione* parum differentibus, *iisdem affectibus* curandis inserviant, hoc tamen *discrimine*, quod *caloris graduum* ratione habita, *Cuinam* è *Balneis* æger committendus sit, *quamdiu*

De Calore
Thermarum
Bathon.

De Baln.
Aquan[is]. p. 25.

in eodem debeat morari, & quodnam genus regiminis in uno Balneo præ cæteris eligendum, medicus determinet, ut nihil dicam de morbi specie ac idea, ad quam quidem dignoscendam Periti & Exercitati medici iudicium requiritur.

De hac re ita Fabritius: Priusquam in Balneum Te Saniitatis recuperandæ, aut firmandæ, gratia conseras, Peritum aliquem Medicum Consulas, qui naturalem Corporis Tui Constitutionem, & Temperamentum, accurata trutina expendat, & siqui sint in eo præter naturam affectus, seu lapsus, disquirat; Balneorum item qualitates & vires exacte cognitas habeat, atq; ex his demum collatis dijudicet, num Balneum Tibi usui futurum sit, necne; deinde, quodnam potissimum. Non enim Omnibus omnia conveniunt.

Nuces Avellanæ sub Cisterna
Regalis Balnei.

Sed ut Seriis hisce Foculare quiddam & Ludicrum, Coronidis loco interponam; Quum apud incolas Sermo sæpius sit factus de Nucibus quibusdam Avellanis observatis infra Cisternam inversam, aut lapidem latum Crucis antiquæ fundo suppositum, super Regalis Balnei Scaturiginem Regiam, in antiqua Cruce removenda, erecta A. D. MDLXXV, ut anno MDCLXIV jam stantem inducerent, quarum nonnullæ nigræ erant & cariossæ; aliæ virides & nucleo instructæ; aliæ exuviis viridissimis, & quasi novis indutæ; adventus via forsan, erat aquæ frigidæ vectura prope Nuceticujusdam, aut Silvæ latus, unde in terram, aut aquam subjacentem poterant fortuito incidere, & cum aqua frigida profundius submersæ, ad ipsum Balneum per latiores ductus subterraneos profundiores, quos aqua frigida pertransit, apportari, in quo ab aqua Calidissima, majori impetu ad Cisternam tendente, ad eandem poterant facilius deferri. Videntur enim Thermæ esse instar

Fisci

Fisci Regii, cui fontes rivulq; minores *Tributum* suum pendunt, & obsequium, *Homagium* nobis dictum, tanquam illorum REGI, ac DOMINO, ab eodem Constituto, per quem MONARCHÆ regnant, cuiq; *Soli* sceptrum sua relierunt accepta.

De Calore
Thermarum
Baln.

Quod Nuces hæc *propiori via* a pueris circa *Bal-* *Via propior.*
neum ludentibus aliisq; nuces frangentibus, & in *Balneum* injicientibus ludibunde non provenissent ut appareat, *Cisterna* erat gypso æqualis cum lapide duritiei, è quorundam relatione, adeo obfignata, ut ictuum nonnullorum labor erat eandem remove; *amota* vero nuces eruperunt ilico. Alii autem, & majori veritatis specie, dicunt inventas nuces non sub *Cisterna*, sed in *pixidibus* quibusdam ad liberio rem Scatebræ maximæ ingressum, & receptionem, subter Terram repositis, in quarum parte *summa* foraminulæ fuerunt, & inter illas *foramen magnum in medio*, ad *Aquæductum* ibidem contrectandum melius, per quod nuces in *Balneum*, pro more solito, lusoriè projectæ, & fundum petentes, *Thermalium* aquarum cursu, aut *Scoparum* nixu, in *pixides* prædictas poterant illabi. Nuces etiam omnes *nigras* aut *nigrescentes* affirmant, & cum *Nucibus* inventa quoq; *prunorum* coctorum ossa, quæ à Balnei pergulis in *Thermas* projecta fuisse constat.

Forſan *Nitro* in *Thermis* (quod argumentis in Capite de *Nitro* addendum) nuces modo memoratæ, *viriditatem* suam, siqua fuerit, debere poterant. Tradunt in *Conservatoriis Nivium* (quibus *Nitrum* analogum) siue sint in montibus in foveis naturalibus; siue per artem puteis ad hoc factis, inquit Nobilissimus Autor, Baro quondam de *Verulamio*, Vice-Comes Sancti *Albani*, & Summi *Angliæ* Cancellarii, observatum fuisse, quod aliquando malum, aut

Nitrum est
Condimentum.

De Calore
Thermarum
Baithon.

*Castanea, aut Nux, aut simile quidpiam inciderit, quæ post plures menses liquefacta Nive, aut etiam intra Nivem ipsam, inventa sunt recentia, ac pulchra, ac si pridie essent decerpta. Hist. Vit. & Mort. Ed. Ludg. Bat. 1637. p. 51. Nigrarum autem & Cario-
larum tractui temporis satis longo assignemus putredinem, quàm tam in Vegetabilibus, quàm Animalibus,*

Contra vim Mortis non est Medicamen.

Sub Aqua posita virorem diutius conservant.

Ibid.

Potrò, eò quod sub aquis nuces fuerint reconditæ, virorem suum eo diutius potuissent retinere, quàm Thermalis aqua præsertim condiente Nitro impregnata (ut Nux moschata, aut Juglans, condiente liquore circumfuso, viridior apparet) Corruptentem aerem ambientem, æque ac Terra, efficaciter excludit; unde idem Autor Nobilissimus & Clarissimus: Neq; minùs utile est ad diuturnitatem fructuum, si non sub Terra, sed sub aquis Condantur, modo sint Umbrosæ, ut Putei, & Cisternæ in Domibus (Nam) generaliter quæ sub Terra, & in Cellis Subterraneis, aut in profundo aquarum reponuntur, viriditatem suam diutius tueritur; quam quæ supra Terram. Sed, relictis Nucibus, ad majoris momenti mascula procedamus.

De

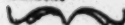
De Solo *BATHONIÆ* factitio. &
Balnearum *Origine*, *APPENDIX*,
Scripta post Caput Primum, in qua AV-
TORIS Conjectura Ingeniosis pro-
ponitur.

Quùm *Hypothesin* nostram De Calore *Therma-*
rum æquis Rerum æstimatoribus in præce-
dentibus submiserim, visum est *hic*, utpote loco ma-
gis appposito, de Solo *Bathonix factitio*, & Balneo-
rum, prout jam existunt, *Origine*, *CONJECTU-*
RAM proponere. Neq; ullus dubito, Erudite *Le-*
ctor! quin aqua medicata *Bathonenfis* ex quo montes
extiterunt fuerat *Calida* (quicquid tempore *Ante-*
diuviano, de *plana* ubiq; *Terræ* superficie quidam
tradiderunt) quam à rerum *principio* creatam, &
una cum fontibus *frigidis* *Omnipotentis DEI* opus
esse *alibi* ostendimus. Quùm vero *ætatis* Balneo-
rum, prout nunc se habent, nulla extet recorda-
tio, *Conjecturam* nostram, quam *Nemini obtrudo*,
ut *Antiquitatum* mearum *Bathonicarum* in palato
Lectoris mei γόμῃ quoddam creem, *hic* propo-
nam.

Anno *DCCCLXIII.* ante *Christum* natum, circa *Balnearum ætas*
Elie Prophetæ tempora, qui floruit Anno *Mundi antiquissima*
3033. ante *Christum* 915. vixisse dicitur *BLADUDUS*, *memorata.*
Octavus, *Nonus*, aut *Decimus*, ut non-
nullis placet, à *Bruto*, *Britannorum* Rex, qui ob
filium *Thermarum* ope à *Lepa* sanum, *Civitatem*
dictam *Caer Blæidin* struxisse, *Minervæ* Templum
erexisse, & *Balnea Minervæ* Numini dedicasse cele-
bratur.

De Calore
Thermatum
Baithon.

Jo. Baleus de
Script. Anglic.

A Chr. 300.

bratur. Alii Balnea arte *Magica* ab eodem Rege instituta ferunt, ideoq; *Blæidin Cloyth*, aut potius *Doyeth*, i. e. *Blæidin* aut *Bladudum Magum* Britanni appellitant. Verum quum *Ethnicorum* hoc figmentum (puto) *fabulam* sapiat, potius quam *Veritatem*, aquas semper calidas reor serius ornatas. *Bladudum Sibyllarum* ætate vixisse quidam affirmant, & tam in profanis *Gentium* scientiis, quam in omni *Græcorum* sapientia excelluisse, præcipue verò *Mathematicarum* artium & scientiarum peritissimum, adeò ut *Sibyllarum* quædam istius ætatis, *Prophetiarum librum* à se scriptum eidem *dedicaverit*.

Solini Polyhistoris temporibus, *Romanis* hic manentibus, circa annum *Christianæ* æræ CCC, à quibus non constat, ornata fuerunt; *Pontes* enim esse scribit in *Britannia opiparo exculptos apparatu in usus Mortalium*.

Circa annum *Christi* DLXXVII, *Camdeni* mente, *Saxonum* voce, à Concurfu ægrorum Salutem hic quærentium *Akemanceastre* audiit; unde apparet famam ejus tunc temporis increbuisse.

Anno DCLXXVI, *Lelando* Autore, *Monadum* domum extruxit *Osficus*; & anno DCCLXXV, *Ecclesiam* & *Cænobium* Rex *Offa* erexit, & induxit, post *Monades*, *Sæculares* *Canonicos*.

Anno MX inducti *Monachi S. Benedicti* ab *Elphego*, qui *Cænobium Novum* struxit.

Huc usq; quicquid de *Aquis Calidis* apud *Veteres* occurrit, de *Regali* Balneo intelligendum puto, quod postea, forsitan, *Benedictinorum* curâ, ornatus evasit, *Cænobio* olim hic erecto ob *Therमारum* vicinitatem. *Monachorum* itaq; figmentum esse patet dicentium se alicubi legisse, quando *Elias Propheta*
pluvias

pluvias calitùs impetravit tunc temporis tres Thermalis
 aquæ Scatebras in usus mortalium infra Civitatem Bath-
 on primitus erupisse. Impetravit autem pluvias
 Elias A. M. 3040, ante Chr. 908. Autoris verba in
 Libello Rubeo de Bath. MS. penes me, quem Mona-
 chus conscripsit, sic se habent. *Bladut filius Ludde-*
brace regnavit post Patrem ejus, & fuit Magnus Ni-
gromanticus, qui, ut scribitur de Gestis ejus, Calidas
aquas in Badone fecisset per artem Magicam, sed
magis ascribendum est Naturæ, cum Similia Balnea fi-
ant in variis regionibus illis Calidiora. Sed scrip-
tum vidi, quo Tempore Elias Propheta oravit ut Cæl-
um plueret, tunc eruperunt tres fontes aquæ Calidæ
in Urbe illa medicinales morbis mortalium. Neq; ma-
jorem veritatis speciem præ se fert Matthei Westmo-
nafteriensis Monachi insomnium, qui Thermarum in-
ventionem, saltem Salubritatem, S. Davidis præci-
bus attribuit, qui mira sua & insolita pietate aquas
prius insalubres curasse celebratur, & magno humani
Generis emolumento vim sanandi iisdem indidisse. Ve-
rum istius fursuris hominibus haud raro contingit
 Omnipotentis DE I prerogativam Divis adscribe-
 re, & Miraculorum tunica minùs probabilia; imo
 falsa velare; quorum tenebras fere Timmerias ab
 illorum Fabulis olim Historiæ inductas meridia-
 num Scientiæ jubar magnam partem feliciter diffi-
 pavit.

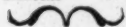
De Calore
 Thermarum
 Bathon.

Libell. rub. de
 Bath. MS.

Monachorum
 Vita, & pia
 fraudes.

Anno MCLXXIV. sub Henrico II. Hospitium D.
 Joannis Baptiste fundatum à Reginaldo Fitz Jocelino
 Bathoniensi Episcopo de quo plura in *Antiquitatibus*
Bathonicis. Post hæc Tempora circa annum MCC.
Crucis Balneum cepisse puto. Nam *Crania* humana
 intra ejusdem aream inventa quæ ex *Hospitio*, aut
Monadum domu vicina, ut videtur, fuerunt elata, &

De Calore
Thermarum
Bathon.

Fid. Tab. I.

Fid. Tab. II,
& III.

Suës. Bath.
p. 2. D.

De Baln. Nat.
& Aq. Min.
c. 17. p. 157.

in Sicco sepulta, loco ubi *Balneum* jam existit pro *Cæmeterii* parte *tunc* Temporis habito.

Paulo ante tempus prædictum, *Balneum Calidum* nominatum reparatum, si non *factum*, existimo, in usum *Monialium*, earumq; cubiculos in Vicinia fuisse ædium quarundam vicinarum *antiqua* facies suadere videtur. Hinc *Septentrionali* Balnei *Calidi* parti circa *Scutum* planum affiguntur literæ, SED VERBUTUU O DÑINE SANAT ONIALES: h. e. *sed Verbum Tuum O Domine sanat Moniales*. Ubi DDCLVVVVII. notant annum Domini MCLXXII. Quum vero *Leprosorum* Hospitium apud *Holloway* in Sex Leprosos alendos, à *Joanne Cantelow* Priore fuerat *postea* fundatum, hoc in Communem usum transeunte, *Leprosorum Scrobs*, sive *Balneolum*, nuperis annis videtur suffectum, Sed de his commodius & latius in Antiquitatibus *Bathonicis* Capite II. in fine, quas vide sis. Interim ad Cælum, sive Orbes *Bathonicos*, è profundâ, si licuerit, *Minerâ Subterraneâ*, Lector, oculos attolle, in quo *Strati* super *Stratum* ordines *Bathonia* conspicias; & *Balneorum* Cæterorum à *Regali* dependentiam facilius comprehendes. Nam *Scatebra* apud *Bathoniam* principalis, inquit *Jonesius*, est in *Cæmeterio* Templi olim *Minervæ* consecratî, quod *postea* transiit in *Abbatiam* *Monachorum S. Benedicti*; *Bedam* etiam *Baleum*, & *Basilium* testes citat. Et *Jordenus* signate. Parum in *Balneorum* omnium natura discriminis invenimus, nisi in gradu Caloris quæ omni dubio procul ab Una *Minera* omnia procedunt; & prout *Minera* in uno loco calidior fuerit quam in alio, aut Canales directe magis, aut indirecte ab eadem proveniunt, ita *Balnea* Caloris gradum variare possunt. Argumentum aliud quod *Balneorum Calidi* *Crucisq;* *Scatebræ* aliunde prove-

niant

niant inde peto quod Cisternæ lapideæ in superficie aut fundo perforatæ (vid. Fig. 2, 3, 4. Tab. V.) Scatebram minùs validam emittere soleant, quam in Regali Cisterna plumbea inversa (Vid. (A) Fig. 1. Tab. IV.) Solida fortissime coercet, & dissipare se cogit, quæ, Cisterna Regis Balnei in usum necessarium aliquando perforata, in altum saliit, & lapidem latum cæruleum Cornubiensem superpositum, in aerem vi sua pulsus, aliquandiu sustinuit; quùm Cæterorum Balneorum Scatebræ Thermalem aquam per foramina semper patentia (vid. Fig. 3, 4. Tab. X.) solùm languide eructent, quod remissionem quandam virium arguere videtur.

De Calore
Thermarum
Bathon.

vid. Tab. V.

Objiciat autem aliquis; *Balneum Calidum in Primo Capite, Calidissimum probatum; & si calidissimum, aliunde non provenit, sed sui Juris, & Balneorum Cæterorum fons, videtur.* Objectio.

Respondeo, Si tota Thermalis aqua intra Regale Balneum fuerat semper cohibita, Regale Balneum Calidissimum fore, verum quùm interdum magna aquarum vis, & copia, Canalis cujusdam (vid. Tab. IV. L.) ope, extra Balnei aream ad placitum eliminetur, caloris etiam vim Regale Balneum jam remittere, pro caloris gradu quem Epistomium majus aut minus (vid. Tab. IV. L. P.) inducere solet. Aqua itaq; calidissima à Regis Scatebris ad Balneum Calidum rectà decurrente, & extra Regale Balneum, per canalem ad implendum (vid. Fig. Tab. IV. L.) lata obliquè, Regale Balneum tunc temporis quoad gradum caloris cedere Calido, licet tota aqua Thermalis comprehensà, Regale Balneum calidissimum existat. Balneum itaq; calidum à Calore suo neutiquam remittit, quùm Regis Caloris gradum ob dictam rationem variare soleat. Eadem etiàm aqua intra spatium angustum comprehensà, &

Solvitur.

V. Tab. IV.

V. Tab. IV.

De Calore
Therinarum
Bathon.

Contentorum
variatio solvi-
tur.

Vid. Obs 67, 68,
69, & 73.

præalto muro à frigore munita, majorem caliditatis gra-
dum, quàm in Propatulo, retinere potest.

Quod ad Contentorum Varietatem spectat, quæ
minora in Crucis, & majora in Calido, sive Longo Balneo
observantur, quæ tamen si aqua sit eadem, eadem eti-
am esse est necesse: Aqua Longi Balnei in Mineram
continuatam decedens in prolapsu, inde potest incre-
mentum sumere; & Crucis per locum Minera de-
stitutum, in eadem licet Civitate decurrens, in transitu
suo à Regio poterat decrementum pati, adeò ut secun-
dum loci naturam ad quem aqua à Regio descendit, &
Minera in uno loco vegetior fuerit quam in alio, in Con-
tentis Balneorum Crucis & Calidi à Regis variatio ista
potest accidere. Et quidem de Conjecturâ nostra ha-
ctenus, ultra quam, prout res se habent, procedere
haud licet; Si quid igitur, Amice Lector, novisti rectius
istis, Candidus imperti, si non, his utere mecum. Re-
lictis itaq; incertis conjecturis ad Virtutes Thermo-
rum Certiores appropero.

CAP. X.

*De Thermarum Virtutibus ; hic de usu Ther-
marum Externo.*

Capitis Summarium.

Balneorum *usus* Externus. *Modus* Balneandi. *Antli-*
andi *modus*. *Antliatio* *Stillicidio* *potior*. *Intro-*
duxit *Jordenus*. *Antliarum* *Donatores*. *Usus* *Luti*.
Cautiones & *Consilia* *pro* *Balneantibus*. THOMÆ
Bathonenfis & *Wellenfis* *Episcopi* *pietas* *in* *Thermas*.
Virtutes *Balnei* *Regalis* ANNA *Daniæ* *Prin-*
ceps *apud* *Thermas*. *Virtutes* *Calidi*. *Crucis* *Vi-*
res. *Moles* *marmorea* DRUMMONDIANA
ibidem. *Comes* *de* *MELFORT* *Benefactor*.
Virtutes *Reginenfis* *Balnei*. *Thermarum* *vires* *ad*
mentem *Jordeni* & *Venneri*. *Balneorum* *omnium*
promiscuè *vires* *olim*. *Vaporis* *Thermarum* *Vir-*
tus. *Virtutes* *Thermarum* *ex* *Epistolis* *Mapletii*.
De *Thermarum* *Mantelo* *dicto*: *Virtutes* *Balneorum*
à *lapide* *Sechili*. *Decem* *Symptomata* *quæ* *Balnean-*
tibus *superveniunt*. *De* *Usu* *Balneorum* *in* *Lue* *Ve-*
nerica. *Perpetua* *Balneorum* *Salubritas* *confirmata*
contra *Camdenum* & *Aylettum* *Sammes*.

QUI in alicujus aquæ Mineralis Virtutes Scien-
tificè inquirat, à Priori illam cognoscere oportet,
& à Posteriori ; à Causa siquidem & ab
Effectis comparata cognitio, omnium certissima, & ab-
solutissima existit. Priusquam autem ad Thermarum
vires

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

Uſus Therma-
rum duplex.

Modus Balne-
andi mane.

Balneatio
Vespertina.

De Baln. A-
quens. p. 30.

Antliandi mo-
dus.

vires devenerim quædam de Balneorum Uſu, & utendi modo præmittenda.

Uſus igitur eſt vel *Externus*, vel *Internus*, intra *Primum* cadunt *Balneatio*, & *Antliatio*; *Secundum* occupat præcipue *Aquarum Potatio*.

Quod ad Balneandi modum ſpectat, poſt quietis diem unum aut alterum ab adventu, & debitam *catharſin*, æger Balneum ingreditur, hora unâ ſaltem ab orto ſole, munito capite pileo lineo, & induſiis quibuſdam linteis luteis de more tectus; alii vero, nudato corpore ſuperne, ſubligaculis ſolum induiti, in Balneis calidioribus manent ſpatio unius aut duarum horarum; *Temperatis* vero trium aut quatuor, in quibus colloquendo, ambulando, & ad placitum ſedendo, tempus ſuum terunt, donec erumpentibus ſudoribus, & aliis egreſſum è *Thermis* ſuadentibus ad lectum properant, qui *Sudores* Balnei calore evocatos ſolet ulterius prolicere; & poſt horæ ſpatium circiter exuviis induiti, intra cameram, aut, ſi placet, foras obambulant.

Vesperiarè Balneis immergitur niſi *Tenuioris* fortunæ viris, & diſceſſum accelerantibus. Nam, qui ſex, ſeptem, aut octo hebdomadas Balneando conſumunt, tempus *matutinum*, ut dictum eligunt, & interdum non diebus continuis, ſed die uno aut altero in *Septimana interpolatis* immerguntur. Qui bis quotidie lavare cupiunt, inquit *Fabritius*, non ingredientur ſecundò Balneum, niſi ſex prope horis à cibo ſumpto tranſactis. Si *Decima* hora prandium ſumpſerint commodum, ingredientur circa quartam pomeridianam; *Quinta* egredientur, quieſcentq; *Sexta* cænabant; & ſic pari ratione ad horam quamlibet.

Paulò ante egreſſum è *Thermis* *Antliæ* ſe ſubjiciunt, modo artus inſpergendi *Italorum Doccia*, aut *Stillicidio Veterum*, longe præſtantiore. Hic enim aquæ

aquæ magna vis in partem affectam in Balneo confer- *De Virtutibus*
 rim decidit, & ictibus centenis, paucioribus aut plu- *Thermarum*
 ribus, prout consulenti medico visum fuerit, opus ab- *Bathon.*
 solvitur. Ductorum Unus robustus & validus, Ant-
 liæ manubrium elevans depriunensq; ictuum nume-
 rum à Medico præscriptum religiose observat; alter
 vero ægrum tenet in Balneo, & affectam partem,
 duriori aliquando manu, dum labuntur Thermæ, mul-
 cet, defricatq; Antliandi modum, utpote cæteris ma-
 gis proficuum, amoto postea veteri stillicidio Thermo-
 lem aquam ob occidentali crucis parte in regali Bal-
 neo jugiter fundente, introduxit Jordenus, antliis Re- *Introduxit Jor-*
 gis, ut puto, & Reginensis Balnei certò, extructis *denus.*
 sumptibus Humphredi Browne, Mercatoris Londinen-
 sis, A. D. MDCXXIII. ut ex Inscriptione Capite *Antliarum Do-*
 Primo in Reginæ Balnei descriptione memorata pa- *natores.*
 tet; octennio vero post obiit Benefactor, & Ba-
 thoniæ sepultus XXVIII. die Septembris, A. D.
 MDCXXXI. anno Unico ante mortem Jordeni, cu-
 jus curæ salutem ejus diu commiserat. Crucis vero
 & Balnei Calidi Antliæ erectæ fuerunt, impensis
 Samuelis Harsenet, Eboracensium tunc temporis Ar-
 chi-Episcopi, & Hugonis May Armigeri, tempore eti-
 am & hortatu ejusdem Jordeni. Postea vero Anno
 Domini MDCLXI. Antlia ad Balneum Regium com-
 muni Civitatis sumptu erecta quæ Sicca appellatur, ad
 istius imitationem quæ olim apud Calidum extiterat,
 & jam existit, quo membra non lavata, & in sicco
 constituta aquis Canaliū quorundam plumbeorum
 ope, in vases ascendentes, insperguntur valide,
 instrumentis capiti, collo, humeris, genu, &c. optime
 accommodatis, ne quid detrimenti partes reliquæ in-
 de recipiant. Antliatio sicca horis vespertinis à duo-
 bus operariis hoc vibrante Antliam, illo dirigente,
 per-

De Virtutibus
Thermarum
Balneon.

Camera Antli-
ationis Sicca.

perficitur; qui in *Antliationis* Camera, aut circa eam manent quotidie, ab hora *tertia* aut *quarta* post meridiem ad *nonam* aut *decimam* noctis, nisi forte, quod interdum accidit, genio suo liberalius indulserint.

Aqua pota extra
Balneum ex
Antlia Sicca.

Ex hac *Antlia* provenit aqua, quæ *Thermalis* aquæ Potoribus *extra* Balneum est in usu, indeq; *Assignatus* quidam aut stantibus *ibidem*, aut *domi* bibentibus, eandem dispensat. Annis etiam nuperis *Antlia Minor* potationi aquarum in Balneo præcipue designata, super Cisternam *Regalem* Balnei *Regis* Scatebram regentem erigitur *nutu* & Consilio D. *Alexandri Fraiser*, Equitis Aurati, & haud ita pridem Medici *Regii* *Primarii*, circa annum Domini MDCLXXIV, quam, quoniam ad *internum* Thermarum usum spectat, ad *Decimi quarti* capitis calcem rejecimus.

usus Luti.

Lutum partibus infirmis quidam apponunt, verum quum *Limus* potius sit, quam *lutum* dictum propriè, eo *minùs* adjumenti membris inde accedit, & si usurpetur *renovandum* est sæpius, ut quousq; possit *calorem* retineat. Et quidem *inlignes* quædam *instantiæ* de usu Luti & applicatione *calida* in ipso Balneo, in *Paralyfi*, *Tineis*, & *Achoribus* capitis, inter morborum *Historias* inferiùs occurrunt. Hoc autem *Cataplasma* extra Balneum applicatum, in morbis *capitis* supremo memoratis, & in Puerulo *Tineis Capitis* laborante Sanato, fuit valde proficuum, IV. Julii 1661.

Cataplasma ca-
piti applican-
dum.

Recipe, *Betonicæ aquaticæ*, *Scrophulariæ*, *Salviæ rubræ*, *Acetosæ*, ana Mii. Luti è Thermarum Regiarum fundo desumpti, contusi & Trajecti; *Spumæ* iisdem Thermis innatantis ana lib. iss. Coquantur in aqua

CNM

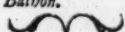
cum *Antlia* *Therमारुं earundem hausta, in Cata-* *De Viriutibus*
plasma, singulis noctibus toti capiti noctu admoventum *Therमारुं*
& quotidie sub somnum renovandum. Vid. Mapletii *Bahm.*
 Obl. 24.

Die autem XXVIII. Augusti 1688. sequens Cata-
 plasma Genu imbecillitate laboranti, singulis no-
 ctibus, haud sine sperato successu, applicandum
 præcepi.

Recipe, *Foliorum Salviæ r. Betonicæ Rorismarini ana* *Cataplasma pro*
Mi. Florum Chamæmeli, Meliloti ana Mß. Spumæ *genu infirmo.*
Therमारुं Regiarum, & Limi è Regalis Balnei
fundo desumpti, ana lbj. Baccarum Juniperi Unc. 1. cc-
quantur in aq. B. R. q. s. ad Consistentiam Pultis, addi-
ta Lupinorum farinæ parte unâ, & pulveris radicum
Ireos Fl. dimidia, infirmo genu applicetur noctu, amoto
Cataplasmate quando Thermas ingreditur, & singulis
noctibus renovetur.

Priusquam autem ad *Virtutes* descendam, qui *Ops divina im-*
Therमारुं Beneficia expectant monendos censeo, *ploranda pri-*
quod Balnea non nisi imploratâ prius ope divina ingredi *mo.*
debeant; ut qui aquas medicatas primus instituit, Be-
nedictionem suam rite Utentibus impertiri dignetur.
 In hunc finem consulendus *Precum, Ejaculationum,*
& Meditationum libellus, quem Reverendus Episcopus
 & summe Pius THOMAS KENNE Batho-
 niensis & Wellensis Antistes, in eundem finem lin-
 gua Patriâ, nuperrime composuit, è quo tanquam è
 penu divino *Supplicationes & Preces*, in quoscunq;
 icopos, ante, durante, & etiam finito *Therमारुं* usu,
 DEO fundendæ, depromi possunt. Ex eodem *Specimina*
 quædam latina hic adjungam.

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

Ad *Thermas* migraturus ita oret.

Precum formula ante usum
Thermarum.

PRO medela animæ meæ solícite magis oro, Domine! quam pro Corporis sanatione. Corporalis salutis spe ad *Thermas* adpropéro; Benedictionem Tuam adde, si ita Tibi visum fuerit, ut perfectè conualeam. Nec ego solum sed omnes etiam qui Medicatis aquis mecum ibidem utentur: Pro salute vero Animæ ad *JESU* Sanguinem confugio, ad fontem apertum pro peccato & illuvie. In morbis corporis manum medicam appello, ad Te autem Domine! gradum meum multo magis accelero, qui Medicorum Summus es, & Animarum Archiater.

Aquæ aquas Calidas hoc modo
DEUM invocet.

Apud *Thermas*.

ANimæ Corporisq; humilitate omnimoda laudo adoro, & revereor Te Domine DEUS! Omnipotens! Omnimisericors! qui aquarum fontes creasti, & Scaturigines in valle mittis, quæ inter Montes decurrunt, in solatium

*latium nostrum aliæ; alia in Medelam. Nobis De Virtutibus
autem Scatebras has particulatim misisti pro Thermarum
Communi omnium infirmorum bono. Tibi itaq; Barbon.*
*Tuoq; Nomini sit Omnis gloria! Te solum
Autorem fontis agnosco Domine! Solus in
Salutis meæ restitutionem efficaces reddis. In
Te solo confido, a Te solo Pendeo. Tibi soli
meipsum concredo. Omnis spes mea posita in
T E.*

Gratiarum actio pro recuperata
Salute.

OMnis Laus, Omnis Gloria sit Tibi, Mi Gratiarum actio,
post Beneficium.
Domine D E U S! quod in Calami-
tatis meæ die precibus meis aurem accommo-
daveris; quod Benedictionem Tuam Thermis
in Bonum meum, Doloris remissionem, aut
Curam cedentibus, benigne addideris. Nun-
quam mihi excidat Boni tam beati memoria!
Semper pro eodem persolvam grates. Accipe
D E U S mi! Laudis hoc & Gratiarum
actionis Sacrificium, & quam quo diutius
in vivis sum, eo Bonitatem T U A M
immensam & adorandam magis indies experi-

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

or, eo ferventius quotidie laudem TE, &
intense magis amen TE quotidie, per
dilectum TVVM JESVM. Amen.
Amen.

Cautiones &
Consilia.

His præmissis *Cautiones* quasdam, sive *Consilia* è
clarissimo Viro *Gulielmo Turnero*, M. D. & ejusdem
Wellensis ædis Sacræ olim *Decano*, qui de *Thermis*
hiscæ lingua vernacula *Primus* scripsit, A. D. MDLXII.
Balneantibus utpote *summe* necessarias, hoc in loco
latino idiomate proponendas duxi, quibus *unum* aut
alterum Consilium ex Autoribus aliis, & Hortatu
proprio, addendum curavi.

CONSILIUM I.

Turner. de
Angl. Germ. &
Ital. Baln. p. 2.

Conf. I.

‘ Quidam, inquit, si dum utuntur Balneo Sanati
‘ non fuerint, Balneum infirmitatis inculant,
‘ eo quod ipsi ægroti quum fuerint, ægros quam-
‘ plurimos, iisdem secum morbis laborantes sanos
‘ reddant, & Medicum etiam cujus consilio petierunt
‘ Thermas eandem ob causam probris laceffunt. Dis-
‘ cant aut tales haud Patientes, sed justo plus impa-
‘ tientes ægri, tempus ad sanandum Thermarum
‘ ope DEO ab iisdem præstituendum non esse; &
‘ cum materiam morbificam Balneum exiccaverit,
‘ sudore etiam & perspiratione eundem consumpserit,
‘ unius aut alterius diei spatium, ad humores melio-
‘ res, qui malorum locum occupent, haud sufficere.
‘ Patienter itaq; expectent, & Mensis unius spatio
‘ eandem diætam, ac apud Balneum observent, &
‘ tum,

'tum, annuente DEO, votorum suorum futuri sunt
 'compotes. *His adjungo quod Mapletius observavit.*
 'Quinimo, *inquit*, futuri levaminis haud inanis spes
 'alibi atque alias occupato præter opinionem subnas-
 'citur, cum Thermarum Virtus, quæ in aliis præ-
 'sentaneos, tanquam agentis efficacissimi, effectus
 'producit, alios segniter & postliminiò juvat, eosq;
 'tandem aliquando, veluti ex infidiis emissæ, adori-
 'tur. *Et in Epistola ad D. D. Smith, Banburiensem*
 'Medicum pro D. Crokero. Dum in laboriosa balne-
 'andi & exudandi palæstra exercentur ægri, haud
 'novum est ipsos conqueri laboris tædia, appetentiam
 'dejectam, vires languidiores, non cuncte statim in
 'conspectum læto Eventu, qui postea conquiescenti-
 'bus superadvenire solet. *Alter etiam: Sæpissime*
 'cum ægris qui aquis medicatis usi sunt evenit, ut uti-
 'litatem inde provenientem acquisitamq; statim non
 'sentiant, sed diu postquam uti desierunt, & à Bal-
 'neis discesserunt, adeò ut sæpissime mæsti discedunt,
 'reputantes se speratum commodum neutiquam ac-
 'cepturos; diebus autem puribus elapsis, forte vix
 'ante mensis spatium, Balneorum effectum persen-
 'tiscunt. Unde colligendum occurrit, Thermalium
 'aquarum Virtutes & qualitates intra Corpus diutius
 'remanere, & ejusdem membris & partibus robur
 'sensim communicare, ut Thermarum usu commo-
 'da acquisita diu post illarum usum apparere con-
 'stet. Quibus consideratis, necesse est ut qui me-
 'dicatarum aquarum usui assuescunt, per aliquot
 'Temporis spatium ita se gerant, ut aquarum vir-
 'tutes & proprietates intra corpus maneant, donec
 'effectus & operationes suas exerere solent. *Imo*
 'Bauhinus: Pauci in magnis morbis solent in ipso
 'statim Balneo insignem aliquam experiri utilitatem,
 'sed .

De Virtutibus
 Thermarum
 Bathon.

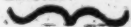
Observatio Ma-
 pletii Ep. ad D.
 Buckenham
 pro Dn. Layer.

Anonym. de Aq.
 Med. Warwic.
 p. 33.

N. B.

De Therm. Boll.
 l. 2. c. 16.

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

 Quo tardius a
Balneis auxili-
um, eo certius.

sed ad Tempus tardius aut citius pro virtutis robore,
pro affectus magnitudine, pro ea quam servaverint
victus ratione. Alii ad viginti dies juvari videntur;
alii post mensem; alii amplius, dum sane in dies
virtus ipsa evadit robustior. Imo quorundam Bal-
neorum est certus terminus efficaciae, & juvamenti,
quæ seu propria natura, seu cælesti virtute, perpa-
rum solent non delapso anni spatio prodesse. Quo-
rundam vero singularis condecencia ad hominem
ut huic quidem semel profuerint; huic vero visa
semel inutilia, secundo & tertio anno reiterata fue-
re utilia. Quinetiam hoc longa Veterum experien-
tiæ compertum est, ea Balnearum juvamenta firma
esse magis & certa, quæ non subito, sed ad Tempus,
post usum Balnei sentiuntur, quod quidem in mag-
nis & inveteratis affectibus intelligendum est, quic-
quid de parvis ac levibus sit. Sublatet enim in his
quæ repente operantur vis aliqua ut plurimum; &
natura vim non tolerat subitam, & minime in mag-
nis affectibus; Longo enim curantur tempore juxta
Hippocratis sententiam, quæ longo item tempore
contracta sunt vitia: quæ vero brevi, brevi. Et
paulo post: Summa observationis est quadragesimus
dies, qui sicut motuum naturæ, ac morborum, ita
& medicinæ in suis ministeriis est terminus veluti
peremptorius.

CONSILIUM II.

Conf. 2.

SED nec ægroti modo istiusmodi, sed qui perfe-
cte etiam convaluerunt, Mensis saltem spatio,
si non diutius (nam quo diutius, eò melius) eas-
dem regulas quoad Cibus & Potum, ut apud Bal-
neum, domi observent, & à rebus Venereis quan-
tum

tum possunt abstineant. Domi etiam reversuri itineribus brevioribus quotidie utantur, & à frigore & crapula caveant præcipue. *Bauhinus* : Profecturi à Balneis, hinc incipiant conceptæ spei ac salutis servare rationem, ut si multo intervallo absuerint, ad postremum diem, atq; etiam tertium differant: dum sane immunes à ministerio Balnei se recreent. Postea se caute exponant itineri, maximè si pedestri eant itinere, ut duriores quotidie visuntur, ac sani. Nec minus qui equo vehuntur, maxime imbecilles, lassitudinem quantum fieri poterit evitent, æstum, fastidium equitandi, & alia ejus generis quæ vix enarrari possunt viæ incommoda. Imo si algor aeris vel pluvia interciderat, vel in lectica vehantur, vel in arceris vulgaribus non equeant, somnum tamen intempestivum, eoq; magis exhausti in Balneis non sufferant. *Item* : Repletionem tum cibi, tum potus cavere debent, somnum diurnum, immodicas noctu vigilias, nimia exercitia, pariter ac otium, omnem malam ambientis aeris constitutionem, molestias animi, iracundiam ac passiones istiusmodi alienent. Alvus ut quotidie bis eat procuretur, vel saltem non minus consueto. Venerem tanquam pestem nocituram sciant, maxime imbecillis, valentioribus autem per mensem ad minùs, non adeo concedendam.

CONSILIUM III.

Si primo Balneandi tempestate non sanaberis, patientem & virtute plenam vitam age, donec proxima redierit, & tum si in *DEI* gloriam, & Tui ipsius utilitatem cessurum sit, sanitatem *DEI* gratia recuperabis, à quo Omnis animæ Corporisq; sanitas descendit.

CON-

De Virtutibus
Therमारुम
Baithon.De Therm. Boll.
p. 2. c. 16.

Conf. 3.

De Virtutibus
Thermarum
Baln.

CONSILIUM IV.

Conf. 4.

De Baln.
Aqueſ. p. 38.

De Therm. S.
Jobi. l. 1.

De Baln. Pat.
Tr. 2. Conf. 800.

Ado Quartum ex Fabritio ; Eos viz. qui Va-
letudinis gratia Balneum petunt, in ipſo nec
comedere, nec bibere debere. Quod ſi vehe-
mens infeſtet ſitis, eam vel fructu aliquo refrigeran-
te, ceu malo punico, aut alio quopiam ſitim fallen-
te, ſedare licet. De hoc errore Gæbelius : Hic mihi
non eſt prætereunda perverſa quorundam conſuetu-
do, qui quocunq; tandem conſiſtentur morbo, ſive
externo, ſive interno magna valetudinis jaçturâ, &
medici contemptu, intempeſtively lavant, atq; in ip-
ſo folio potitant, pergræcantur, dormiunt, ſæpe-
numero etiam vix à Venere abſtinent. His ſi quid
ſiniſtre accidit, id Balneis imputant, melius ſe ante ac-
poſt Balneum habuiſſe dicçtantes. Qualis autem
uſus, talis & ſuccellus; ipſiq; adeo temeritatis in-
conſultæ ſibi pænas accerſunt : ex quo fit, ut
Thermæ, ex ſe quidem ſalutares, propter abuſum
male audiant. Et preſſius multo ad propoſitum Mon-
tagnana : Qui voluptatis ergo Balnea quærunt, qui
aſſolent eſſe repleti, & nulla victus ratione utun-
tur, Balneando incidunt in febres putridas, & alios
pravos aſſectus. Communis modus Comedendi & Bi-
bendi in Balneo Lascivia eſt. Si cibi ſive potus ſint
calidi actu & potentia, augment caliditatem, & à
Balnei calore diſponuntur ad corruptionem & putre-
dinem ; ſi ſint frigidi, impediunt ne diſſolvantur quæ
per Balneum oportet diſſolvi, & obſtructiones faciunt
difficiles curatu. Sive ſint frigidi, ſive calidi, impe-
diunt actionem Caloris innati.

CON-

CONSILIUM V.

QUI Balneo utuntur modeste se gerant, lasciviam vitent omnino, nullius pudicitiam, aut famam lædant, & motus omnes inordinatos & conturbantes aquas seponentes, quiete confideant. Nam qui ambulando nimium in Balneo, aut quod nimis est in usu, Nando se exercent, non modo aquas, volutando, se contaminant, sed minoris etiam reddunt efficacæ, quæ fots more, corpori membrisq; ejus blande placideq; applicari debent.

CONSILIUM VI.

Post Embrochationem ab Antliis optime Capiti sit prospectum; nec in morbis omnibus Capitis in usum veniat. Privatim monet Fallopius, ut à Stillicidio peracto XL. dies caput tectum gestet laborans, quo tempore nunquam etiam caput sibi abluat, caveatq; à Sole, à Pluvia, à Vento. In quædam Corfenæ Balnei, inquit Baubinus, plurimi salutem quærunt capite calido siccoq; & destillationibus salis calidisq; affecti; quibus tantum abest ut prosint, ut etiam mirum in modum obsint, & graviter noceant. Verum de hac re in Thermarum Nocumentis.

Conf. 6.

De Therm. Boll.
l. 2. c. 15.

CONSILIUM VII.

Concludo cum Consilio Pantaleonis de Thermis Tigurinis, quod tamen meum non facio, sed ejusdem verbis & autoritate Balneantibus Commendo. Tria monet indusia aliquoties madefacienda in aqua

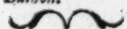
D d

Ther-

Conf. 7.

De Virtutibus
Therमारुम
Baithon.

Therमारुम, & sine expressione exiccanda, ut ejus vires penitus combibant. Induant, ut, si corpus sudet, sentiat aliquid virium Balnei; neve fiat subita mutatio: gestent unum indusium per triduum. Memorat Bauhinus de Thermis Bollenfisibus libro secundo, Sectione priore, verbis ultimis.

Expeditis Therमारुम usibus externis, & Consiliis, ad Virtutes, quæ usum internum comitantur, devenimus. Hæ autem Regium præcipue, & Crucis respiciunt; Nam Regium calidum æmulatur, & Reginæ Crucis, hoc tamen discrimine, quod Calidum caloris gradu intensiore, Reginense vero remissiore isto Regis, iidem fere morbis opituletur; Crucis autem calor temperatus, minor cæteris, Tuto ac Jucunde, licet haud aequè Citò opem præstet.

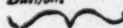
Balnei Regis
Virtutes.

Balneum itaq; Regale & Maximum, affectibus humidissimis & frigidissimis succurrit; potenter calefacit; exiccat; humores ab internis corporis partibus ad externas pellit, discutit, attenuat, abstergit, & affectibus Nervosis apprime subvenit; Convulsioni, in caloris gradu remissiore caute usurpatum; Paralyfi, Sensus, & motus defectui cuicunq; maximo. Artubus rigidis, stupidis, & trementibus, tonum, sensum, & flexibilitatem restituit; humores falsos & vitiosos evocat, ut in Symptomate dicto Balnei Mantello, de quo capite XV, evidenter apparet. In articulari morbo declinante, & ejusdem paroxysmo finire, & præsertim in dolore ischiadico, utile. Gonagræ veræ, & interdum chiragræ nonnihil opitulatur; & Tumores plerosq; strumosos, etiam & scrophulosos discutit dissipatq;. In regione Diaphragmatis coarctatis, & cachecticis proficit. Hydropem (Anasarcam maxime) morbum Ictericum, & Virgineum tollit, aut

aut minuit. Morbis frigidis Ventriculi, Hepatis, Lienis debellat; Dolores viscerum, Renum, Laterum (sine febre) sedat; Uteri frigidos & humidos affectus domat. * Conceptum promovet; &, ob fermentum Uterino analogum sanguini communicatum, * menstrua provocat; Doloribus uterinus quietem præstat; & lassitudinem tam sponte, quàm à labore provenientem removet, unde Balneis Aponensibus haudquam cedit. Temperiebus frigidis, & Carnosis magis aptum, aridioribus autem, & Extenuatis minus proficuum. QUIBUS accedunt, Lethargi, Epilepsie, Spasmi leviores, Surditas, Memoria vitia, Dolores veteres, aliiq; Morbi & Symptomata eodem spectantia. Scorbutus etiam, modo corpus bene præparatum fuerit, & in aqua Scorbuticum prius rite subactum; & Morbi Hypochondriaci dolores acuti, qui moderato Balnei Temperati usu mitiores evadunt, ut & passio Hysterica & Convulsio; intempestivo autem usu, & longiori in Thermis calidioribus mora, morbi ultimo memorati efferrantur magis & exasperantur. Imo Balnei usu & Calore intemperato Leonem dormientem prius sopitum expergefieri non raro observatur, & observatione una aut altera, In Domino Cockburnio Scoto-Britanno, & Prænobili Domina D. M. C. confirmatum inferius, ubi de Noxis à Theriario Thermarum usu provenientibus verba faciemus.

De Regalis Balnei Virtutibus speciatim Jordenus: De Baln. Nat. & Aq. Min. c. 18.
 Balneum Regale, ut omnium Calidissimum, ita affectibus frigidioribus, frigidis & phlegmaticis temperiebus aptissimum est, & effecta quotidiana experientia confirmata habemus in Paralytibus, Doloribus inveteratis, Ischiadicis, tumoribus frigidis, &c. tam per sudorem evacuando, quam partes affectas calefaciendo,

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

De Baln. Ba-
thonic. p. 2.

ciendo, humores attenuando, discutiendo, resolvendoq;. Quinetiam in *Epilepsiis*, & affectibus *Uterinis*, in *Scorbuto*, & ista *Hydropis* specie quam *Anasarcam* vocamus.

De ejusdem Balnei virtutibus *Vennerus*: *Balneum Regis* calidissimum est, ornatu, ambitu, & efficacia prorsus *Regale*, cujus calor ferri vix potest. *Balneum* hoc calefaciendi fortiter, aperiendi, resolvendi, attrahendi, & exiccandi virtute donatur, ideoq; frigidis & humidis tam corporibus, quam affectibus solum aptum est.

Phthysiol. l. 3.
c. 11. p. 324.

Neq; prætereundum puto quod in *Historia morbi Dominæ Covert* memorat *D. D. Ricardus Mortonus*, in exercitationibus Medicis de *Phthysi* nuperrime editis. Eam, inquit (post *Phthysin* ab *Arthritide* & *Rheumatismo* ortam curatam) per spatium sex *Hebdomadarum* ad usum *Thermarum Bathoniensium* internum, atq; etiam externum relegavi, imperando *Tendines*, atq; tumefactos artus, sub finem singularum *Balnationum* diu, atq; libere aquis *Thermarum Regiarum Embrochari*. Additq; paulo post: *Mense Septembri ægra Nostra* ab usu *Thermarum*, cum multo fructu reversa est; præcipue vero exinde *Tendines*, atq; artus affecti plurimum restituebantur.

Rachitidis
ætas.

Whistlerus
Vindicatus.

In *Rachitide* puerorum morbo apud *Anglos* novo, ante annum *Domini MDCXVIII.* plus minusve inaudito, ac forsan *Vernaculo*, levamen maximum infantibus, pueris aut puellis à *Thermis Patriis* accedit. Cum enim in *Succi nutritii* inæquali distributione, ob laxatum partium tonum, essentia istius morbi consistere videtur, *Thermarum* calor obices removendo, tam distributionem *Succi*, quam chyli *adversum* infirmas partes roborando, juvat promovetq; unde nutrimento partibus æqualiter distributo, & viscerum

rum obstructionibus discutiendo referatis, eodem gradu & tenore *Nutritionis* opus progreditur. Morbum hunc ante *Glissonii*, *Batei* & *Regemorteri* scriptum, clarissimo viro, & *Doctissimo*, dum in *Vivis*, *Medico*, *Danieli Whistler*, Collegii Medicorum *Londinensis* nuper Socio, innotuit, qui in *Thesibus* pro Medicinæ laurea Anno MDCXLV. *Leidæ* impressis de eodem sub nomine *Pædo-Splanchn-osteo-caces* disseruit, ibiq; *Nomen*, *Naturam*, & *Curam* diserte prædicavit. Affectum istum nomen accepisse vir clarissimus ostendit, non à *Græcorum* vocibus *παχες*, *παχης*, aut *παχης*, spinam dorsi respicientibus, ut *Triumviratui* modò memorato, *Doctissimi* viri, neq; *sententia*, neq; nomine allegato unquam, *morosus* saltem, si non *injuste* paulo placuit; sed ab *agryta* quodam *ἰατροῦ* Nominis *Rickets*, cujus cognomen jam in *Anglia* floret, ut *viventes* testantur, qui Morbi curam *Neoburgi* in agro *Berkeriensis* primus instituit, & ipsissimum remedium, *Receptam* vocant, sibi notum fuisse à celeberrimi istius Medici, dum in *vivis* erat, ore, aliquando me accepisse memini, cujus memoriæ *iusta* hic persolvere non gravabor. Verba ejus loco *marginis* citato, sic se habent. *Viginti sex plus minus retro annis* (scripsit Autor A. D. 1645.) *morbus hic primum apud nos innotuisse perhibetur, nomenq; sibi The Rickets, à cognimine cujusdam id morbi Empirice primo curantis adoptasse dicitur. Alii ex rure volunt delicatulum hoc nomen oriundum, ex agro scilicet Dorcestrensi, ubi, qui difficulter anhelitum trahunt (quod hoc morbo laborantibus frequens est) dicuntur loci idiomate To Rucket. Verum de nomine amplius non litigo, fas sit solum in Britannia nato vocabulo latinæ civitatis jus donare, audiatq; impresentiarum infans infantium morbus Pædosplanchnosteocaces nomenclaturâ.*

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

Vid. Cl. Whistleri
Disput.
Med. Inaugur.
Thes. 2.

De Viriis
Thermarum
Baron.

Hexastichon jo-
culare.

His adjungo *Hexastichon* joculare quod manibus
Egregii viri de *Thermis* olim optime meriti Domini
Joannis Gell, de *Hopton* in Comitatu *Derbieni* Baro-
netti, ad *Thermas* transmisit Doctissimus, & Rei Me-
dici Peritissimus, *Gualterus Charleton*, M. D. & Rega-
lis Collegii Medicorum *Londinensis*, hoc anno
MDCXC. Præses, quod *Joannes Comerford*, M. D.
Tractatulo suo de aquis Mineralibus *Wexfordiensibus*
in Regno *Hiberniæ*, de iisdem aquis minis candide
prædicavit, postquam *Baronettus* hos versiculos Re-
galis Balnei muro Septentrionali, in Tabella ornata,
manu nitida exaratos, impensis propriis affigendos
curaverat. Hoc inquam, Cl *Charletoni* Hexastichon,
quod *ludice fecit* Vir Doctissimus, & tulit alter hono-
res, sic se habet.

Carmen Lusorium

Thermis Nitro-Sulphureis, *Bathoniæ* in a-
gro *Somersetensi*, e Terra Scaturientibus,
appingendum.

Unde hic *Fervor* aquis *Terra* erumpentibus udæ:
Tela olim *hic* ludens ignea tinxit *Amor*.
Et gaudens stridore novo, *Fervete* perennes,
Inquit & hæc pharetræ sint monumenta meæ.
Ex illo *Fervent*, rarusq; *hic* mergitur hospes,
Cui non titillet pectora blandus *Amor*.

An.

Anglice sic.

What is't that to these Springs their Heat im-
parts ?

Love once in sport dipt here his fiery darts,
And with their Hizzing pleas'd, This heat,
said he,

My pow'rs perpetual monument shall be.
Since that they still have boyl'd, and all do find,
Who bathe herein, their Hearts to love inclin'd.

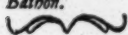
Minime novo miraculo ;
Cum Venus flamma sit aquis nata,
& inter lacrymas ardeant amantes.

Quo tam causa Caloris, quàm ab usu Bal-
nei ad Venerem incitamentum, significantur le-
pide.

Ex his Virtutes *Calidi* aut *Longi* Balnei possunt *Virtutes calidi,*
intelligi; de cujus præ cæteris calore ad quorundam *ait Longi Bal-*
mentem, & præcipue *Jonesti*, in primo capite di-
ctum est latius. *Jordenus* vero qui Balneum hoc in
secundo caloris gradu, post *Regium* supposuit. 'Bal-
neum calidum, inquit, isti Regis haud cedit, utpote c. XVIII.
'caloris gradu proximum, & ad mala eadem omnino
'utile. Membris relaxatis & infirmis robur citius
'conciliare, Quidam observat. De Balneo enim calido *Venner. de Baln.*
'ait: Caloris efficacia proximum Regali Balneo est Bal-
'neum *Bath. p. 2.*

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

Subf. Bath. fol.
21.

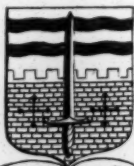
Crucis vires.

Vid. c. 15. N. 50.

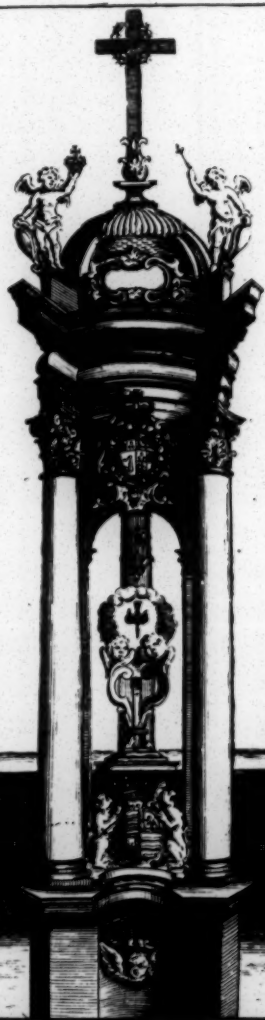
neum Calidum, quorum calor parum invicem differre observatur. Balneum hoc in iisdem affectibus prodesse solet, quibus *Regis*, & effecta Regali edit haud secunda. Imo Membrum quodcunq; corporis imbecillum & relaxatum (experientia compertum habeo) majoris efficaciae quam *Regis*, aut cujuscunq; alterius Balnei existit. Balneum hoc & Regium affectibus frigidis & humidis; & corporibus frigidissimis & humidissimis optimè conveniunt. Imo in morbis frigidis quamplurimis; artuum doloribus *Lue Venerea*, & ulceribus putridis Sanandis *Regale* Balneum superare Calidum *Jonesius* affirmat. In Tumoribus, praesertim Calidioribus, non aequè ac Temperatum Balneum proficuum reperitur. Istius enim generis tumores, calore suo intenso, evocare potius quam dissipare solet, ut in capite de nocumentis planius apparebit.

Balneum *Crucis* in contractionibus, indurationibus, & resolutionibus Nervosarum partium mira praestat, Tumores frigidos dissipat. Cachecticis, Hydropicis, Strumosis, & praepinguibus auxiliatur. Pueris Rachitide laborantibus, calore blando & leni, praeter ceteris opitulatur. Ischiadico dolori, spasms, Convulsionibus, (in quibus cum *Cautela* usurpari debet, sed *Regio* & *Calido* magis innocuè) De-fluxionibus, Sterilitati, fluxui alborum muliebri, & uteri prolapsui subvenit. Conceptum promovet, quod pluribus instantiis confirmari possit. Et quidem cum uterum nimis humidum exiccare, imbecillum, lubricum, & quasi paralyticum roborare; & immundum vitiosis humoribus squalentem abstergere soleat, eundem ad semen melius & purius retinendum efficaciter disponit, & isto plane modo conceptionem adjuvat; praesertim si injectiones cum aqua Thermarum compositae

MAIORI
Aldermanis & Civibus
BATHONIE, Elegantiis
Molis marmoreis, in-
CIVICIS Balnei medio
Superbientia, ICD. ERM
Consecravit
AVTOR.

sicæ in uteri penetralia, modo debito veniant in usum, De Virtutibus
& aqua calida ex Antlia, instrumentis commodis, in Thermarum
ipsius Pudoris sinum infundatur. Novis autem gra- Bathon.
vidis, haud convenit, ut Capite XVI. dictum est in-
ferius.

Eventum *Letum*, & successus *spei pares*, Illustrissi- ANNA Daniæ
mæ ANNÆ, Filia JACOBI II. natu *minori*, Princeps apud
Excelsi Herois GEORGII Daniæ Principis, & Thermas
CHRISTIANI IV. Regis Fratris *Unici*, Confor- 1688.
ti, precantur *Bathoniensēs*, quæ, XIX. die Maii A. D.
MDCLXXXVIII, unâ cum *Illustri* Marito, ad *Ther-*
mas adveniēns, *Potationis*, & *Balneationis* stadio se-
licitèr decursu, *Regalis* Familiæ ad *Thermas* adventus,
post *Regem*, *Reginam*, & *Catharinam* Reginam, nu-
merum, *Incolarum* votis, & applausu comple-
vit.

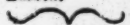
In hoc Balneo molem novam, sublata Veteri ex Moles DRUM-
Arenæeo lapide, (quem *sectilem*, *scissilem*, & *quadra-* MONDIANA.
tum in superioribus nuncupavimus) marmoream al- Comes de Mel-
bam elegantissimam, *Crucis* nomine vulgo notam, fort Benefactor.
ultrò vovit *Benefactor* Munificus, JOANNES
DRUMMOND, Comes de MELFORT
in Regno *Scotiæ*, quam in Balnei *hujus* medio, hoc
anno MDCLXXXVIII, votum solvens, erexit mag-
nificam. Icon vero *Talis*. Annum Domini Hæc
Inscriptio Posteris exhibuit: *Utriq;* *Parenti*, *Natoq;*
Principi, *abst* gloriari, nisi in *Cruce* Domini *Nostri* *Jesu*
Christi, ut plenius *hauriant* aquas CUM gaudio ex
fontibus salvatoris.

Porro, Balneum *Crucis* in morbis *Cutaneis*, impeti- Continuo
gine, *Vitiligine*, *Ulceribus* *crustatis* *humidis*, *Lenticu-* Virtutum.
la, & *Elephantiasi* proficuum observatur, *Carnosis*,
frigidis, & *phlegmaticis* corporibus magis convenire,
Calidis vero, & *siccis*, non item. Quibus addi potest,

E e

in

De Virtutibus
Thermarum
Balnei.

Virtutes Balnei
Reginalis.

Conf. pro D. Ber-
ty. Devonienfi.

N. B.

in doloribus Nephriticis, levaminis aliquid ex huius Balnei usu præ cæteris majori jure expectandum fore; & , quod Mapletius observavit, Articulorum tumores benigne subducit, dolores delet, & imbecillitates levat.

Hinc etiam intelliguntur Virtutes Balnei Reginensis, quod Contentis Regium æmulatur, & caloris gradu, ad Crucis Balneum propius accedit; ut in Primo Capite dictum latius. In procidentia autem Uteri Cl. Mapletius Cruciatæ Thermis Reginenses præsert: Hæ quoniam plus exsiccant; istæ magis emolliunt. De Reginæ & Crucis Balneis conjunctim, ita Jordenus: Reginæ & Crucis, monet Cap. XVIII, in gradu caloris magis temperato, temperamentis tenellulis magis apta sunt, quæ Balneorum Cæterorum calor inflammare solet, in quibus etiam calor mitis & emolliens, quam violentus, prædatorius, & per sudores potenter evacuans, magis requiritur. His Thermis diutius immorari possunt sine spirituum dissipatione, quam in reliquis. Reginæ Balneum Crucis Balneum calore superat, Caloris tamen gradus temperatus plerisque satis convenit. Crucis Balneum omnium frigidissimum, (aut verius minus calidum) existit, utpote paucioribus Scatebris quibus impletur fruens. Observamus tamen illud præ reliquis artus emollire magis, & flexiles reddere, partim quod Balneantes in isto Balneo calorem diutius ferre possint; partim quia Nitri plus, quam Balnea cætera, ut dictum, continere videtur, quod melius mundificat, & cæteris Mineralibus penetrationem superaddit, unde in contractionibus, Epileptiis, Convulsionibus, Spasmodis, &c. Balneum hoc admodum utile judicamus, quemadmodum in morbis cutaneis, ut Ephelidibus, Impetigine, &c.

De

De his Balneis *Venneris* ita scribit : *Balneum Regiæ* Regalis pars est, muro tantum interposito, ostio pro communi introitu relicto. *Balneum* hoc caloris gradu ad Regium non ascendit, ideoq; iis quibus Regalis Balnei calor est molestus, magis convenit. *Crucis Balneum* quoad calorem Temperatum maxime apparet, & admodum temperate calidum observatur. Infantibus, imbecillis & teneris corpusculis apprimè accommodum, & quibus balnea calidiora non conveniunt. *Balneum* ad præservandum corpora temperata utile. *Ista* enim calidiora Balnea afficere possunt, & iisdem officere. Neq; in præservatione solum proficuum hoc *Balneum*, in statu & constitutione temperatis, sed iis etiam alijsq; per modum sanationis, quando Balnea calidiora attingere non expedit. *Balneum* hoc caloris sui mitis ratione, insigni emolliendi & relaxandi vi donatur. Ad contractiones itaq; alicujus partis utile; infarctus pectoris, Lienis, Hepatis, Renum, & in doloribus veteribus efficax, quum in caloris aq; , & vigore extiterit; præsertim vero iis quorum temperamentum, & habitus corporis calidiorum Balneorum usum prohibent. *Balneum* hoc perfectum caloris sui statum non assequitur, donec Cælum fuerit perpetuo calidum, & quando Balnea cætera, nisi in morbis & corporis habitu valde frigidis, ob illorum Fervorem nimium usurpari nequeunt. Hæc speciatim, & in Balneis Regiensi, & Crucis, divisim.

Balneorum autem Omnium *Conjunctim* vires addo ex mente *Cl. Jordeni*, qui ita ait: Ob Mineralia hæc una cum calore Balneorum actuali, immersionem in Thermae totius corporis habitum calefacere observamus; humores attenuare, poros cutis deobstruere; Sudorem commovere; urinae ciere; Matricem mundificare; Menstrua provocare; humores præternaturales exiccare; partes imbecilles confirmare; Nervos & nervosas partes

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

De Baln. Bathon.
p. 2, 3.

De Baln. Nat.
& Aq. Min. c. 18.

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

omnes corroborare; cutim mundam reddere; & humores
salsos inde evocare; obstructions, si nimis impactæ non
fuerint, referare; articulorum, nervorum & musculo-
rum dolores sedare; tumores duros dissipare, &c. unde
Balneatio utilis est adversus Paralyfes, Apoplexias,
Caros, Epilepsias, Stupiditates, Defluxiones, Morbos
articulares, dolores ischiadicos, contractiones, spasmos,
dolores inveteratos, tumores, impetigines, scabies, le-
pras, dolores colicos, flatus, fluores albos, menstruorum
fluxum cohibitum, Sterilitatem, abortum (utero exi-
stente vacuo) Scorbutos, Anasarcas, & generatim effe-
ctus omnes frigidos & pblegmaticos, quos hic enumera-
re supervacaneum foret. In quibus omnibus sanandis
Thermæ nostræ magnam opis partem præstant, si periti
Medici arte & Consilio imperatæ fuerint, corpus debite
præparatum, & adjumenta necessaria iisdem fuerint ad-
dita. Ex quum sine Thermarum similium auxilio mor-
bi hi aliter quam ignis, Scarificationum, causticorum,
diætarum, amarorum, & palato minùs arridentium me-
dicamentorum tædio, & tormento, curam vix soleant
admittere, in hac Thermis utendi methodo, amica om-
nia & grata perficiuntur, & remediis cæteris haud raro
multo efficacius, quapropter in his morbis, omnibus aliis
Subsidiis incassum tentatis, usurpari solent.

De Baln. Ba-
thon. p. 4, 5.

Veneri autem opinio de Thermarum Virtutibus
in genere sic se habuit: Thermæ hæ celeberrimæ singu-
lari virtute donantur, non tantum adversus morbos quos-
cunq; frigidos, aut à causa frigida, aut humida prove-
nientes, sed etiam Sanitatis tempore, corporibus fri-
gidis, humidis, & carnosâ mole laborantibus, Solamen
magnum, & utilitatem haud levem afferunt. Poros
enim cutis referant, resolvunt, attenuant, digerunt,
consumunt, superfuitates foras evocant, unaq; totius
corporis habitum sanant, & exiccant. Morbos capitis

& nervorum causa frigida & humida oriundos, efficaciter debellant, quales Rheumata, Paralytes, Epilepsie, Lethargi, Apoplexie, Spasmi, Surditas, Memoria læsa, Tremores, alicujus membri imbecillitas, dolores veteres, juncturarum tumores, &c. Valde etiam prosunt statulentis & Hydropicis, Corporis parti alicui dolenti & tument, modo à causa calida affectus non dependat; ad tardam & ad motum ineptam corporis gravitatem; membri alicujus stuporem; Lumborum dolorem; morbum articulare; præcipue dolorem ischiadicum, tumores frigidos Lienis, & Hepatis; Morbum istericum in corporis habitu plethorico, & phlegmatico.

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

Utiles etiam sunt ad pulmones humiditate nimia oppressos, & ad corpora mole nimium antea laborantia, nihilq; magis efficacius quam Thermarum harum frequens usus exilia reddit; unde qui obæsitatem evitare student, & ne præter justam corporis figuram argeantur timent, ad Thermas nostras sæpius studiose se conferant. Harum enim ope, & periti medici consilio, non tantum sanitatem suam conservare, sed indecoram quoq; corporis molem minuere possunt, aut prævenire.

In Pulmonum
vitiis, & cor-
pulentia nimia.

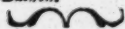
Mulieribus etiam eminentem Virtutem porrigunt. Sterilitati enim sunt remedio, & matricis morbis omnibus & affectibus causa frigida, & humida oriundis. Affectiones etiam cutis sanant, quales Scabies, impetigo, ulcera vetera, &c. Quæ omnia vera esse, quotidiana experientia edocti, mirantes invenimus, in magnum plurimorum solatium, qui morbis deploratis misere afflicti, ad Thermas accedunt, ibiq; medicamentorum efficacium ope, & Thermarum virtute, Omnipotente DEO Benedicente, sanitatem pristinam recuperarunt. Item alibi: Mineralia quæ virtutem medicinalem his Ther-

Morbis Mulie-
rum.

N. B.

p. 21.

De Virtutibus
Therमारum
Bathon.

Balneorum om-
nium vires
olim.

* Vid. Cap.
XVI. in fine.

In imbecillita-
te, & Contracti-
onibus Maple-
tius.

In Podagra
Turnerus, &

Thermis impertiunt sunt præcipue Sulphur, Nitrum, & Bituminis nonnihil. Quod tincturam suam inde recipiant ab Effectis apparet. Calefaciunt enim, exiccant, discutiant, resolvunt, attrahunt, emolliunt, abstergunt, &c. Quodnam autem aliud in Terræ visceribus, unde aquæ calidæ scaturiunt latere possit, haud scio: hoc tamen certo scio, morbos qui nullis remediis alias cedunt, curationem hic quotannis admittere.

Univerſum olim prodesse putabantur, teste Joneſio, ad *Lentigines, Tineas, Achores, Crustas, papulas, pustulas, ulcera, eruptiones bilioſas, Apostemata, Impetigines, Lepras, * Luem indicam, morbos articulares, artuum dolores, Paralyſes, Apoplexias, Epilepsias, Tremores, Spasmos, Destillationes, Catarrhos, Branchos, Coryzas, raucedines, Tusses, oculorum & aurium humiditates, aurium tinnitus, Strangurias, Diabetem, Tenesmos, Dolores Colicos, Fluxus, Hæmorrhoidas, Febres intermittentes, Tumores & indurationes Lienis, Matricis Tumores, Hepatis frigiditatem, & durities, flatus, duritiem quamcunq; Sterilitatem, Matricis lubricitatem, & frigiditatem nimiam, Gonorrhæam, Morbum Virgineum, hydropes, cerebri frigiditatem, memoriam læsam, & Lethargum.*

Clarissimus autem Mapletius (è cujus *Epistolis* plura statim) *Epistola ad D. D. Fraiser, in gratiam prænobilis Dominæ Fairfax, de Balneo Crucis: Ad multa utile esset in Balneo frequenter commorari. Nam inde spes elucet futurum aliquando, ut infirma membra, contractæq; manus sensim explicari, extendi, distributo felicius sanguine, & alimento, Corroborari possint.*

Porrò hic memorandum censeo Gulielmum Turneri Virum Doctum, & Celebrem, tractatu suo *Vernaculo de Balneis Bathonenſibus* retulisse, se in *Podagra*

grā Balneorum usum mire approbasse. Verba ejus, De Virtutibus
 quæ Latina feci, sic se habent. 'Bathoniæ Com- Thermarum
 morans, cum quodam Podagrico, Balnea intravi, Bathon.
 & si rem ex effectis dejudicare liceat, exiccant miri-
 fice, & Podagram sanant optime, & tempore haud
 ita longo, quemadmodum cum multis aliis, Mile-
 sius quidam *Somersetensis* Ducis Histriorum unus Bauhinus.
 testis esse poterat. De hac re *Joannes Bauhinus*, qui
Turneri librum vidit, & citat, de Balneis *Bollenfis*,
 Lib. 3. Cap. 6. quod inscribitur. *Ad articulorum &*
juncturarum Morbos: *Gulielmus Turnerus* de Balneis
Bathoniæ in Anglia: 'Videntur mihi potissimum Sul-
 phure constare, id quod ex Odore & Sapore facile
 prehenditur. Ex Effectis idem colligitur. Exic-
 cant enim mirifice, egregiè ad Podagram faciunt,
 idq; brevi tempore, cujus rei attestatur * Comitis
 * *Ducis, & suæ*
 Somersetensis famuli istis procurata sanitas. Qui- *Eduardo VI.*
 bus succedit *Carolus Claromontius*, qui vulgi Opinio- *Rege Protecto-*
 nem de Balneorum *Bathonicorum* Virtutibus ita re- *ris (disti.)*
 citat: 'Eas Balineas paralyti languidis, Arthridite di-
 stortis, Convulsis, & quibus torpent membra, &
 omnibus omnino frigidis affectibus mederi, constans
 fama est. Addit: Ego Coli dolore Cruciatu, &
 Lumborum prodesse non dubitaverim. Sed de mor-
 bis quibusdam *supra* memoratis, in quibus in *Therma-*
rum usu *Cantio* adhibenda, plura in Capite de *Nocu-*
mentis Thermarum.

Vapor etiam *Thermarum* in oculorum affectibus, Vaporis Ther-
 ad *Rheumata* exiccanda, & Sedalium Venarum marum virtus.
 dolorem sedandum, multum valet, si per *Sellam*
 Perforatam intra corpus recipiatur: In *Pulmonum*
 etiam affectibus, propter *Sulphuris* miscelam, inspi-
 ratus prodest.

Quum

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

Quædam ex
Epistolis Ma-
pletii.
Consilium ad
Medicos Ex-
traneos.

Thermæ Ba-
thonicæ Anglo-
rum gentis de-
cus & Gloria.

Beneficium An-
glicis concessum
divinitus.

Quum autem *Mapletii* nuper facta fuerat mentio, quædam, quæ ad hanc rem faciunt, ex ejusdem *Epistolæ* subnectenda. Et *prima* quidem loco *Consilium* ejus ad *Medicos Extraneos* in *Epistola* ad *D. Gasparum Needham* scripta (inter alia ad *Thermarum* vires spectantia) memorare placet: 'His ita dictis, medicos quocunq; loco à Nobis diffitos & remotos, usu proinde, & suis de *Thermarum* natura observationibus minus edoctos, sed incertæ speculationis acumine nitentes, obtestarer equidem, si liceret, ut *Fontes* nostros *Beneficium cælitus* concessum, in *Terræ* visceribus divino influxu progenitum, igne nondum intellecto accensum, & caloris inextinguibilis pabulo, per tot sæcula inexhausto nutritum, & ditatum, à quo *Nostrales*, *Exterisq;* persæpe sanitas, *Anglorum* genti præ vicinis aliis *Decus* atq; *Gloria* semper affulserunt, nolint in terriculamenta quædam inania vertere, & *Apinas* reputare, ne *Popularibus* suis in salutis negotio obstare, atq; invidere, & summo *Numini*, doni tam stupendi *Benignissimo* *Largitori* (quod ab *Egregiis* viris *DEUS* avertat) ah nimum ingrati esse videantur.

Item *Epistola* ad *D. Joannem Wedderburne*, Equitem *Auratum*. 'De me tantillo, siqua *Te* sollicitudo teneat (quid enim quin *Te* aliqua teneat dubitem?) *Aquis* calidis me adhuc commorari scias, & in *Thermarum* luto hædere, minus forte late ac feliciter *Te* jam in alium tanquam orbem erepto, & simul sublatis è medio *Tibi* familiaribus *Mihiq;* amicissimis magni *Nominis* *Viris*, *Prujeano*, & *Bateo*. *Vobis* in confesso semper fuit *Thermas* nostras *Beneficium* esse *Anglorum* genti *Divinitus* datum, morbisq; quamplurimis extirpandis natum, secus ac hodierni consent medicorum nostrorum *Coryphæi*, qui aff-

'affectibus Paralyticis causa frigida oriundis *Baias* De Virtutibus
 ' nostras dicunt posse conducere, aliis autem vix ul- Thermarum
 ' lis convenire. *Scorbuto* nempe laborantibus vene- *Banbon.*
 ' num, *Hypochondriacis*, & *Hystericis* pestem quan-
 ' dam esse. O viros in ipso scientiæ fulgore, nimioq;
 ' lumine, lubenter ignaros! quos alloqui licet, ut
 ' D. Paulum Festus, πολλὰ ὑμᾶς χάματα εἰς μαρίαν περιτρέπει.
 ' Ego sane in contraria semper sui sententia, quam si
 ' *DEUS* dederit, Sole meridiano Clariorem ali-
 ' quando demonstrabo.

Epistolâ ad D. D. *Mason* Leicestrensem pro *Nepote*
 suo strumoso, de D. D. *Bate* verba faciens: 'Erudi-
 ' tissimo Doctori probata sunt omnia, iisq; adjecit Ad Strumas.
 ' suum Euge. *Thermas* quidem ipsas inter præsidia ad
 ' *Strumas* accommodata, & adversus malum tantum
 ' utilissima numerare non dubitavit.

Epistola ad D. D. *Smith* Banburiensem, pro *Crokero*
 Armigero Paralytico. 'Elucet tanquam e nubeculâ
 ' *Thermarum* virtus propitia, quæ remediorum mini-
 ' sterio adjuta, manus affectæ pollicem ad voluntarium
 ' motum quandoq; exuscitat, in digitis tremulum exci-
 ' tat & involuntarium.

Idem in Epistolâ *Secundâ* ad D. D. *Quatremain* pro
 Domina *Dyke*: 'Si tandem eventum, qui *Stadio* in
 ' *Balnario* labores tot hebdomadis perpessâ consecui-
 ' tur scire aveas, & quid Boni emensa nobilis *Domi-*
 ' *na* reportet: Certe in hoc uno profectus sere fuit:
 ' ma sita est, frigiditate nimium Tibiæ jampridem af-
 ' fectæ ablegata, quæ dolorem sibi comitem habuit;
 ' ejus in locum optatus calor (at Socio dolore non op-
 ' tato) successit, & ex æquo Tibias utrinq; vege-
 ' tat.

Epistolâ ad D. D. *Buckenham* pro Domino *Layer*
 Vertiginoso: 'Præ cæteris tamen auxiliis ægrotanti
 F f *Ab Embrocia-*
 alias *rum usu Bene-*
ficia.

De Virtutibus
Thermarum
Barbon.

alias à Topicis vi calida donatis adjuto, maxime ar-
risit Embrocharum calor, hinc nimirum semper
floruit eventus. Sub Antlia enim rigatus, mira
resectione persusum caput, & plane exonera-
tum, suoq; exutum pondere, donec confertim
à flatuum copia denuò invaderetur, nunquam non
sensit.

Ad eundem iterum pro nobili Domina D. Bacon.
D. Edmundi Bacon Equitis Aurati conjuge: Disce-
dit itaq; Domina abiq; introducta siti probe desicca-
ta, exhausto per sudores à Thermis quos athleticè
pertulit penu seroso, adeoq; hoc uno si nullo alio
nomine (nam præterea Corroborari uterum opinor)
Factus conceptioni, in qua deficere non consuevit, ap-
tior, ad maturam vero retentionem, quæ aliquoties
abfuit, multo felicius disposita.

Ad Genus in-
firma.

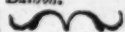
Epistola ad D. D. Tymme pro Domina Caplen:
Reditum suum adornatura Domina, restitutum à
Balneis genuum robur secum adfert & Tibiarum co-
lumnas elegantem corporis fabricam jam fortiter
sustinentes reportat. Tam obstructum in illa Hepar,
quam cætera infarcta viscera (quorum Tuis in Lite-
ris meministi) non solum Balneorum aquis Remedio
è Topicis præstantissimo, sed etiam assumptis selectiori-
bus medicamentis, quorum chalybeata chorum du-
cunt, referare & deoppilare contendimus.

Ad relaxandum
nervos contra-
ctos.

Epistola ad D. D. Fraiser, pro Illustrissima Domi-
na Ducissa Monumethensi: Ab aquis Calidis disces-
sit nobilissima Heroïna, luxatæ olim Coxæ pluri-
mum aucto robore, cujus incrementa singula lite-
ræ aliquot non una vice ad Te jampridem datæ,
enarrant priores, &c. Et paulo post: Ipse in nervos
contractos omnem in articulo defectum rejiciendum
censebam, quorum ad relaxationem debitam valde
con-

‘conducere credebam Thermarum Crucis usum diu
‘continuatum, &c.

De Virtutibus
Thermarum
Baïon.

Epistola ad D. D. *Gasparum Needham* pro Nobili
Dominâ *Fanshaw*. ‘Jubetur itaq; in Balneo Crucis
‘diebus singulis per horam, vel sesquihoram, se prolu-
‘ere, ubi dignissima quasi *Diana* quædam nymphis
‘omnibus visâ est præsidere. Quanto autem cum
‘profectu hoc fuerit factitatum, ipsi Dominæ enar-
‘randum relinquo. Neq; enim calentes aquæ Lie-
‘nem in Turbas concitarunt, neq; levati per illas
‘vapores, in Corporis capitolium impetus suos fece-
‘runt, sed è contra tremulis quibusdam membris
‘nervorum firmitudinem conciliarunt, aliisq; intem-
‘perie frigida correptis, calorem nativum, potentissimi
‘instar solis, restituerunt, cum capite interea, tum Li-
‘ene salvo & illæso.

Ad membrorum
Tremorem.

Epistolâ ad D. D. *Ballard* pro Domina *Washington*:

‘Ad sensuum Testimonia provoco, si latus debilita-
‘tum respicere velimus, Ecce incessum Dominæ fir-
‘miorem, agiliorem, dextræq; digitos contractura

Ad Contractio-
nes, Loquelam
lesam, & nervo-
rum virginium.

‘omni expeditos, & ad quæcunq; munia obeunda
‘promptiores, videant omnium intuentium oculi.
‘Verba porro, quam in Dominæ ad Therreas adven-
‘tu, facilius formari, & articulatus proferri, jadicat
‘auditus omnium. Lunarium purgationum periodes
‘observavimus Thermarum adjumento certi ordinis
‘recursum accessisse Icteriq; albi abstulisse metum,
‘reviviscente in Dominæ vultu roseo juventutis flore.
‘Quod ad ventriculum spectat, officio ipse suo, per
‘tanti apud Nos temporis decursum rite functus est,
‘appetentia neq; dejecta, neq; depravata, cujusmodi
‘perpaucis in diuturno Balneorum usu contingit be-
‘neficium.

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

Vid. Cap. XV.

Ad Diabeten
suppressa men-
strua.

Thermarum
Mantelum.

Balneorum a
Lapide: virtu-
tes.

Thesaur. Aquar.
l. 2. c. 108.

Epistola ad D. D. *Gualterum Needham*, in gratiam *Dominæ Noel*: 'Contractionem Tibiæ quamquam non sublatam, multo minorem ipsa *Domina* fatetur. Sed de his plura, quò spectant proprie, in Capite de *Thermarum* Effectis. Tantum hic adjungo *Cl. Willisium* Epistola quam ad me dedit in hoc opere memorata, non modo affirmasse *Thermas* intus sumptas *Diabeten* admirabiliter sanare; sed exterius etiam adhibitas *Catamenia* in plurimis, ut ut diu suppressa, provocare solere.

Et, quidem hic de rubedine quadam, & asperitate cutis, quæ novis Balneantibus solet accidere, & *Balnei Mantelum* vulgo audit, disserendum foret, quum ad virtutes *Thermarum* referendum sit, quod earundem Ministerio impuritates ab internis corporis partibus ad exteriores evocentur; at vero quum symptoma hoc ad *Thermarum* effecta spectet proprie, & à *Thermis* aliquid productum, quam producibile respiciat, ejusdem Considerationem ad Caput XV. aptius rejicimus, ubi Effecta *Thermarum* de industria tractabimus.

Quum autem *Thermæ Bathonienses* non tantum à *Salibus* & *Sulphure*, sed etiam à lapide arenaceo, (quem Nos sectilem in præcedentibus, & *Autores* alii fissilem, & scissilem, in scriptis appellant,) virtutes obtineat, aquarum placet per dictum lapidem transeuntium vires hoc loco proponere. 'Aqua per lapidem scissilem delabens, inquit *Jacobus Theodorus Tabernæmontanus*, Tumores Tibiaram & Pundendorum Balneo tollit; dolores per artus vagos profligat; humores vitiosos subcutaneos consumit; Scabiem, psoram, & pruritum omne genus per sanat. Lapidis ejusdem, si modo idem sit cum *Arenaceo* quem *Liberum* vocamus, pulveris aut magisterii

gisterii in Thermis, aqua intus sumptâ, vires *inferius* De *Virtutibus*
retulimus. *Thermarum-*
Bathon.

Tandem *Alexandri* *Necham* poetæ *Nostratis*,
circa annum Domini DCC. in vivis, *Carmina* ad-
jungo, quibus *Balneorum Bathonensium* Virtutes ita
celebrat:

Bathonix Thermis vix præfero Virgilianas.

Confecto prosunt Balnea Nostra seni;

Prosunt attritis, collisis, invalidisq;

Et quorum morbis frigida causa subest, &c.

Vide Antiquitates nostras *Bathonicas*, Cap. 1. in fi-
ne; & *Cl. Camdenum*, in *Britannia* sua ad agrum *Som-*
erfet.

Quibus subjungo *Joannis Pontei*, Circulatoris
egregii nupèr, *Carmina*, in *Thermas Anglicanas*,
quæ in manus meas casu delapsa, Virtutes *Ther-*
marum illustriores reddunt. Sic autem sese ha-
bent:

In Thermas Anglicanas.

Somerfettenfes Baia miracula mundi,

Naturæ summum parturientis opus!

Salvisci quas jure Dei, quas Omnipotentis

Tu recreatrices dixeris esse manus.

Huc etenim properans claudus, pressusve Veterno,

Quirve diu spasmo tortus utroq; fuit;

Qui lepra sædus; Corrosus Vermiculari

Illiacove gemens, Herculeove malo;

Aspera

*Aspera quem Scabies, quemve urit Perficus ignis,
 Diraq; quem vexant undiq; Mille mala:
 Si spe constanti fretus, submerserit artus
 Fontibus his Calidis terve quaterve suos,
 Impiger exit aquis mirans, undisq; sepultam
 Quisq; suam labem perniciemq; stupet.
 Dicite, qui mundi scrutari arcana soletis,
 Nonne Dei hæc sapiunt prodigiosa manum?
 Dicite, sitne Ignis, vel, quæ magis æstuat, Unda?
 Cur calet? infecit quod medicamen aquas?
 Crediderint gentes istos mutuassee liquores
 Medeam, Æsonios his renouasse dies:
 Ast ego crediderim, Silox quas indidit olim
 Dotes, his Undis inseruisse Deum.
 Cedite Græcorum, Latiales cedite Baiæ!
 Et Vos Spadani cedite Fontis aquæ!
 Nusquam tam medicos latices Natura parauit,
 Talia Tu nusquam Phæbe! lavacra vides.*

*Succedunt Carmina Joannis Hale Generosi, ad me hu-
 maniter transmissa.*

In Baias Anglicanas.

*Sanior à lecto Bathonia surgit aqueso,
 Assolet Hæc madidis comptior ire Comis.
 Quàm, vice Neptuni, Podalirius ipse Tridentem
 Vibrat? sicca Salus jam Paradoxon erit.
 Agroti emergunt Sani, dum sanus Aquarum
 Philtris languescit; Prodigiosa sitis!
 Morbus Naufragium patitur, dum quisq; choreas
 Morbidus, his Thermis ducit, & haurit opem.*

Mor-

*Morborum ex serie nunc exulat Hydrophobia,
 Hæc Cane sub rabido quàm Scaturigo juvat?
 Tinge Salutiferis Pandoræ munus in Undis,
 Protinus antidotos Pixis aperta dabit.
 Jam Libitina jacet liquido submersa sepulchro,
 Gaudete infirmi! Vita triumphat aquis.
 Balnea quàm celebrant affixa Tropæa salutis?
 Hic * Panacæa fluit, dum * Panacæa manet.*

De Viriis
 Thermarum
 Bathon.

* Dicitur poe-
 ticè. Nam om-
 nes morbos haud
 quaquam solunt.

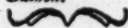
De Lue Venerea hic tantum dico, Recentem mor-
 bum mulcent Thermæ, inveteratum exacerbant.
 Quumq; rei hujus Consideratio ad Noxas potius
 quam virtutes Thermarum referenda sit, de illa
 Capite XVI. Commodius agendum; Capite autem
 XIII. de usu Thermarum interno in eodem affectu
 suo loco differemus.

Restat ultimò, ut quorundam animis de Thermo-
 rum Bathoniensium certis temporibus *insalubritate*
 scrupulum eximam, in quorum numero sunt * Guli- * Britan. p.
elmus Camdenus, & *Aylettus Sammes*, Ambo enim ^{233.}
 viri hi doctissimi asserunt. 'Balnea Bathonica om-
 nibus temporibus salubria haud esse, sed ab Octava
 'matutina ad Tertiam pomeridianam, in summo
 'Caliditatis gradu posita spumam eructare, quæ Bal-
 'nea reddit insalubria; quapropter, *inquiunt*, Bal-
 'neorum fores tunc temporis clauduntur. Mensi-
 bus, fateor, æstivis è fundo Balnei spuma ascendit,
 haud tamen inde sequitur *Thermas tunc temporis insa-*
lubres esse. Nam quum mane & vesperi usus Bal-
 nei magis obtinuit, *media* diei pars, ob Solis radios
 Lavantibus molestos, Balneationi minus convenit,
 ideoq; *tunc temporis* clauduntur fores, & despumantur
 Thermæ, quæ si meridiano tempore, dum in illorum
 superficie spuma fluitat, usurpatæ forent, neq; lavan-
 do,

Therma semper
 Salubres.

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

do, neq; potando *detrimentum* ullum alicui afferrent, quum *spuma* Cataplasmatidis more externe applicata, iisdem cum *Thermarum* aqua morbis remedio esse soleat, ut in *Capitis* principio supra dictum; Verum, ob rationem modò memoratam, *media* di ei pars à *Balneantibus* negligitur, licet *Thermalis* aqua pristinam, etiam tunc *Temporis*, salubritatem retineat.

Symptomata
Balneantibus
supervenientia.

Symptomata Balneantibus supervenire solita, sunt *Leipothymia*; *Vigiliæ* immoderatæ; *Sitis*; *Dolor Capitis*; *Alvus pigra*; *Sudoris profluvium*; *Ardor Urinæ*; *Appetitus dejectus*; *Rheumata*; & interdum *Febres Erraticæ*. Quibus omnibus *remedia*, pro re natâ, in *Praxi* meâ medicâ, accommodare suscepo.

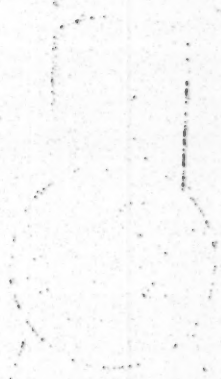
De Antliæ, & Coeni usu, Appendix.

De Usu Antliarum.

Antliarum usus
Novus.

Antliarum Usus in Balneis apud *Veteres* in usu non fuisse, sed à *Jordeno* hic introductum, circa annum D. MDCXXX. diximus superius; *Thermali* aquâ prius ex *Hydriis* in affectam partem ex alto decidente, more vocato **Bucketing**, & *Stillicidiis* cujusdam aquam in pleno *Balneo* jugiter fundentis, ope, subjectæ partes sine intermissione irrigabantur. *Stillicidii* Veteris Iconem exhibuimus.

Verum

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

STAMP

1911

1911

1911

1911

1911

1911

1911

1911

1911

1911

1911

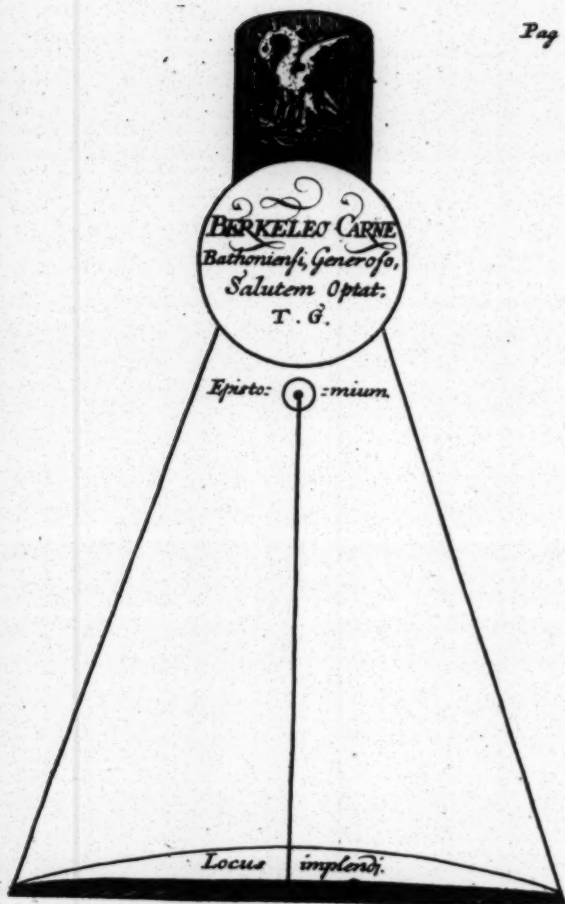
1911

1911

1911

1911

1911

Verum ut *moris* hujus origo obscura satis pateat; *De Virtutibus*
Notandum Aspersio^{nis} usum ad Balnea naturalia *Thermarum*
Antiquis ipsis, monente *Baubino*, rariorem videri. ‘Si-
quidem, *inquit*, ejus proprium vocabulum (quod sci-
am) nec apud Græcos legitur, nec apud Latinos *Stillicidii anti-*
‘*Authores*; *ἐμβερνέει* & *ἐμβερνίζω* communius esse, quasi *quitas.*
‘Impluvium, & Impluere, Infundere, Conspergere. *Hist. Font. Boll.*
Meminit *Galenus*, & ex *Archigene* corrigit abusum, *De Sanit. Tu-*
de quo statim. Apud *Plinium* silentium. Meminit *end. l. 61*
autem *Horatius*, cum esset in *Baianis* Balneis; ad *Val-*
lam:

Qui Caput, aut Stomachum, supponere fontibus audent
Clusinis, Gabiosq; petunt, & frigida rura.

Vocatur Græcis *Ἐμβερνέει*; Latinis, Stillicidium, Instillatio *Nomina.*
Impluvium, Irrigatio, Aspersio; *Italica* Doccia; vulgus
Ducciam vocat.

Modum *optimè expressit* Bauhinus *l. 2. c. 6.* ‘Sunt in Bal- *Modus*
‘neis, quæ ad hunc usum probantur, constitutæ fistu-
‘læ, vel una, vel duæ, vel plures; quæ volubili Epi-
‘stomio Clausæ, aquas è communi fonte pro eo ac
‘quisq; voluerit, vel reddere, vel retinere poterit.
‘Delabuntur autem ex alto aquæ, palmæ unius,
‘aut ad summum cubiti spatium, vel in Balneum, vel
‘in subjectum ad hunc usum Alveolum. Nam du-
‘plex est modus: *Unus* quidem, ut is qui sola uti *Duplex.*
‘debet aspersione, super oblongo sedens scamno, vel
‘succumbens pectore, affectam tantum corporis af-
‘fecti irrorret partem. *Alter*, ut se in Balneum de
‘more immergens, Stillicidium superne recipiat: qui
‘modus in Robustiore Corpore, ac Ventrî affectu
‘utilior est, attrahente simul infra Balneo, ac aqua
‘ipsa Duccia ex ictu vehementer discutiente. Atq;

G g

‘hæc

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

Causa institu-
endi.

hæc fuit Causa instituti hujus, ut addito istu ex
alto cadentis aquæ ad calorem, vehementior fieret
discussio, quæ ab Antliis *Bathoniensibus*, quam ab
Hydriis, aut *Stillicidio*, efficacius perficitur, modo
Antliæ violentia nimia non fuerit, & in morbis istis
solum & Temperamentis, quibus *par est*, applicatio
fiat. Hactenus de *Ducciâ*, aut Veterum *Stillicidio*,
quæ quoad usum cum *Antliis* noviter introductis
conveniunt.

Ufus.

Ibid.

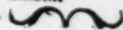
Notandum igitur *Antliarum* usum in Morbis *frigidis*
& *Inveteratis* solum necessarium existere. De hac re
idem *Autor*, qui commendat in duobus potissimum
morborum generibus, *frigidis* scilicet, & *inveteratis*
ad Calefaciendum, siccandum, resolvendum, emol-
liendum induratas, & corroborandum imbecilles
partes. Aut ratione situs, utpote si vel in alto cor-
pore hæreat affectus, ut exempli gratia, *Ischias*: vel
si affectus duro ossium & *Calvariæ* obice sublatens,
vim aliquam præsidii postulet ut penetrare valeat,
ac discutere. Qualem obtinent eo insultu virtutem
aquæ medicatæ *Sulphuræ* imprimis quæ naturaliter
sunt *Calidæ*, ac subtilis essentia, ac potissimum si
vel *Nitri*, vel æris quidpiam admiserint, quorum mi-
stura majorem acquirunt tenuitatem, ac penetrandi
virtutem.

De Sap. Tuend.
l. 6.

Notandum præcipuè, *Antlias* usurpandas esse so-
lummodo in Morbis *frigidis*, usque *inveteratis*. Nam
qui in affectibus *Calidis* *Antliis* se subiciunt, morbum
non tollunt, sed potius exasperant. Abusum hunc
corrigit *Archigenes*, monente *Galeno*, & ex illo *Ac-
tius*, ubi docet *Calidarum* sponte manantium aqua-
rum usum Noxium esse *Capitibus* natura *Calidis*, *fri-
gido* alioquin existente affectu. Quod enarrans *Ga-
lenus*; quia aut incendere poterunt caput, & fe-
brem

‘brem excitare : aut potius humores dissolve-
 ‘re, ac liquabiles minus ad aliquam nobiliorem
 ‘particulam reddere, ac Suffocationis inferre pericu-
 ‘lum.

De Virtutibus
 Thermarum
 Balnei.

Facit itaq; *Antliarum* usus ad affectus omnes frigidos & inveteratos, Capitis, Nervorum, ac Juncturarum præcipue. Cæteris partibus, ut *Hepati, Lien, Ventriculo, Utero*, minùs frigidis, frigido quam teneantur affectu, aut *perperam* Antlia adhibetur, aut certe non nisi *contumaci*, ac jam *desperato* affectu concedenda. Itaq; in *Schirrhis, indurationibus inveteratis, & obstructionibus dictarum partium; In Surditate, Catarrho, Paralyfi, Spasmo, alicujus partis imbecillitate, Hemicrania, & genuum Tumoribus nonnullis œdematosis*, Antliarum usus proficiuus esse solet.

Antliarum utilitates.

Notandum etiam *Tempus* opportunum magis esse *Mane & Vesperis*, sed *vacuo* omnino *ventriculo*, & Concoctione plene peracta. Nam qui cibo aut potu *plenis corporibus Antliæ* (noctu) se *subjiciunt*, *malorum seum* *iliadem*, *remedii vice*, *domi reperiunt*.

Vacuus ventriculo subeundum Antliæ.

N. B.

Quinetiam e re foret si *Caput* priùs deradere-
 tur, quâ parte saltem *Antliæ* subeundum est, quatuor digitorum latitudine, à *Coronali* in *Sagittalem* *Suturam*.

Capitis rasura.

Notandum *insuper* *Antliæ* usum non esse *statim* *in-*
 eundum, sed postquam ab usu *Balnei* partes *Exinanitæ* fuerint. *Fluxum* enim, & humorum *decidentiam* in partes inferiores, & magis nobiles *aliter* *accelerat*, & mali solum *metastasin* inducit. De hac re ita *Andernacus* : *Instillatio, Barbaris Gutta, Italicis Ducia* vocatur——fiat non *primis Lavationis diebus*, sed ubi *Corpus illi aliquandiu assueverit*.

Antlia non statim subeunda.

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

De Ictuum nu-
mero Medicus
determinat.

Clepsydra in
Antlia Sicca
Camera.

Opini Fallopii.

Andernaci.

Lutum olim ad
Solem arefa-
ctum.

Ictuum numerus apud Antliam incertus consulentis Medici Judicio relinquitur, & interdum pro Tolerantia conceditur. Certior meta fuit apud Veteres, quoad Caput, quamdiu sentiant ægri aquæ Caliditatem ad intrinsecas Capitis partes penetrasse. Andernacus: Instillanda autem (aqua) quotidie ad horam dimidiam, qua nimirum ad interiora penetrasse deprehendi potest. Ubi obiter notandum Antliandi tempus potius intra horas, aut partes horæ, quam ictuum numerum, ubi fieri potest, magis Commodè includendum, in quem finem Clepsydræ, pro quatuor horæ partibus, in Antliæ Sicca Camera servandam curavimus.

De Stillicidio Fallopius: Rivulis aquæ Salientis vel arte, vel Natura ita instructis, subjiciebatur Corpus, vel Corporis pars aliqua, in quo usu est maxima vis medicamentosa; quia ratione illius motus imprimitur vis; & ista utendi ratio fuit frequentissima apud Veteres, ita ut aliqui præter modum etiam uterentur.

Andernacus ipse Germanus: Præterea Germanis & aliis qui (potu) copiosiore (&) alimento utuntur, cujuscumque aquæ etiam non admodum calidæ instillationem periculosam esse constat. Item: Id vero observandum est omnes aquas Sulphureas Bituminosasque si vehementer instillantur Capiti, Ventriculo, Jecorig; adeo esse periculosas, ut persæpe mortem inferant. Sed de Noxis ab intemperato Antliæ & Thermarum usu provenientes Capite XVI. latius agemus.

De Usu Cœni, Fæcis, five Crassamenti
Thermarum.

Superioribus in principio hujus Capitis dictis hoc addendum, Veteres Lutum Thermarum infirmis, aut aliter-

alitercunq; male affectis, partibus applicatum ad Solem De Virtutibus
 exiccare solitos; unde Plinius: *Utuntur & Cæno fontium* Thermarum
Balnearum naturalium utiliter, sed ita si illitum Baïon.
Sole inarescat. L. 31. c. 1.

Uſus ad emolliendum partēs induratas, calefacien- Uſus Luti aut
 dum, Siccandum; ad *discutiendum* solvendumq; con- Cœni Thermo-
 tumaces in aliquo membro impactas materias, infixos rum.
 alicui parti dolores amovendos; ad roborandum, ac
 firmandum *maximè* juncturas, & nervosas partes. Uſus
 duplex; poſt uſum Balnei, & cum Balneo ipſo; uterq;
 laudabilis, præſertim ſi Unguento pars affecta fuerit
 prius illita, quale ſequens *Montagnanæ*. Recipe Olei Linimentum
Sesamin. Amygd. dulc ana ℥iſſ. Medull. Crur. Bovis; Sepi Montagnanæ
Caſtrati, Pingued. Gallin. ana ℥i. Vitell. Ovor. N. II. ante Nſum Cœni.
Crocī ℥i. Cum Gum. Ammoniac. in aceto Solut q. ſ. F. Litus;
additis Opio, aut Floribus Chamæmeli, ſi dolores ita po-
ſtulaverint.

C A P. XI.

De Thermarum Bathoniensium Virtutibus; hic De Usu Interno; Speciatim, De Potandâ Thermarum aquâ; magnam partem Scriptum A. D. MDCLXXIII. sub nomine Eugenii Philandri. In quo Quæstioni redditur Responsum. Utrum Balneorum Bathoniensium Thermalis Aqua interne sumi possit Tutò; & Quænam methodus instituenda sit ab iis, qui Beneficium expectant?

Capitis Summarium.

Scribendi occasio. Minerales aquæ & Metallicæ ad Potandum ineptæ. Viv-argentæ. Plumbeæ. Gispfatæ. Venenatæ. Naphthatæ. De Bitumine liquido participant. Purè Sulphuræ. Cur Aquæ Bituminosæ & Sulphuræ partes internas relaxant, Externas Corroborant. Ære infectæ. Minerales aquæ, & Metallicæ ad Potum aptæ. Salinæ. Nitrosæ. Aluminosæ. Vitriolicæ. Ferreæ. Aureæ. Argentæ. Marmoreæ sine Gypso. Minerales aquæ Bathonienses potabiles, & Ratio. Ad modum Potandi aditus. Cautiones quædam in usu Thermarum interno. Nobilissimi BOYLEI Consilium. Eodem tempore Lavandum rarò & potandum. Ratio contrarii motus à Balneo, & potis eodem tempore aquis Thermalibus. Corpus benè præparandum. Esculentorum & Poculentorum saties vitanda. Esus immoderatus Moschatomelonum noxius. Methodus potandi Thermales aquas Bathonicæ. Aquæ quantitas. Dieta. Tempus bibendi. Medicorum res ipsorum Medicorum curam requirunt. Haustus Dilutivus. Hydropotia in lecto. Post Cænam. Horâ Somni.

Thermalium
aquarum pota-
tio celebris.

Thermarum Bathoniensium aquæ Potæ, quàm nuperis præsertim annis fama percubuit, unde Temerarium quendam utendi modum nonnulli minùs for-

forſan Cauti arripiant (majori hominum parte haud ſecus ac animalia raticnis expertia, ſe invicem ſequente, & tractus latiores frequentante, qui non raro ad præcipitia tendunt, & perniciem afferunt) ut menti propriæ, & Amicis quibuſdam, ægrotiſq; quorum ſalus erat curæ meæ tunc temporis concedita, facerem ſatis, **Q U Æ S T I O N I S** duplicis Solutionem olim ſcripſi, in qua de *Thermalium* aquarum potatione plane pleneq; diſſerui, prout ſaltem alterius generis negotia permiferunt, ſi non ac *res ipſa* præ manibus poſtulare videbatur.

De *Vitruſibus*
Thermarum
Bathon.

A D. 1673.

Præſquam autem ad *Quæſtionem* propoſitam particulatim reſpondeam, unà cum de Rebus *Mineralibus* & *Metallicis* melioris notæ *Scriptoribus* præmittendum requiro, *Aquas omnes Mineraleſ, aut Metallicas, ad Uſum internum indifcriminatim non admitti.* Jure itaq; excluduntur illæ quæ *Noxium* aliquid in ſe complectuntur, quale *Argentum vivum, Arſenicum, Plumbum, Gypſum, &c.* Quorſdam tamen quæ Præcedentium nonnullorum quiddam continent, in Potum admitti poſſe infra erit dictum.

Aquæ Mineraleſ & Metallicæ ad potandum ineptæ.

Argentum vivum Nervis inimicum, licet ſolidâ, & Viv-argenteæ. interdum liquidiori formâ, contra *Lumbricos*, quantitate exigua, non ſine optato ſucceſſu, exhibeant Præctici, & quantitate etiam majori in morbis quibuſdam contumacibus, prout occaſio ſe tulerit, Uſus tamen ejus familiaris diuturnuſq; tutus non eſt, præſertim ſi cum aquis *Mineralibus* miſceatur unquam, quod haud ſubleſtæ fidei *Autores* affirmant, quæ majori ſolito Copia intùs hauſtæ, *ventriculum* inſtrant, *intefſtina* pertranſeunt, *Corebrum*, Nervofi generis *Originem*, multaſq; membranofas Nervofaſq; Corporis partes lambunt, attinguntq; quibus *Noxas* affigunt, præſquam ad ureteres & *Veficam*, ut excernantur, per-

De Virtutibus
Therमारुम
Bauhon.

De Therm. Boll.
l. 2. c. 1.

De Baln. Nat.
& Aq. Min. c. 8.

De Ingress. ad
Infirm.

Plumbeæ.

De Therm. c. 11.

perveniant. Quæ verò aquæ Argenti vivi venis imbuuntur, inquit Bauhinus, potæ rapiuntur ad Caput, idq; multis humoribus, quos secum ferant, replent, qui rursus delapsi, labefactant gingivas, & artus, quod satis indicant inunctiones ex argento vivo Compositæ, & Catapotia inde facta. Aquas autem Omnes Minerales ab Argento vivo provenientes Noxias esse, Auctores fide digni non concedunt; ideoq; istas Serræ Morenæ in Hispania, haud procul à Villa Almedien; La Nava in Valentiola; Almagræ Toleti; & alias prope Minium fluvium, innoxias esse scribunt, quemadmodum Doctissimus Jordenus auctor est. Quum vero aquæ, ut quibusdam vocantur, Venenatæ, Minerali huic impregnationem suam, Jure non dico, an injuria, dicuntur acceptamfretulisse; quumq; effectus quidam mali, haud oppido pauci, ab earundem usu interno evenisse observentur, Cautiores quidam nonnulli illas à potu excluderunt penitus. Hinc Julius Cæsar Claudinus: In Universum excluduntur ab hoc Usu (interno nimirum) quæ aliquid metallicum nexum in se habent; inter quæ Argentum vivum enumerat. Marcasitæ forsân, aut Mineralia quædam simillima quæ aquæ nonnullæ medicatæ in Transitu suo lambunt, easdem virtute deleteria possunt inficere; verum quum Sal Summe acidum, aut potius sui generis Corrosiva Vis, in qua totius periculi natura, ut in Arsenico, consistit, toti animalium generi æque insensa, in aquis deleteriis forsân resideat, an istiusmodi aquæ in potu convenient, necne, Davius aliquis, aut Trapezuntius determinet.

Aquæ Plumbeæ intus sumptæ minùs salubres observantur. Caveatis, inquit Fallopius, à potu talium aquarum quæ habent in se plumbum. Et rationem assignat; quia periculum est ne natura plumbi conversa,
vel

vel in Lithargyrum, vel in aliud simile, ut solet, hominem enecet. Regerit Bauhinus; At quum plumbum non videatur Naturæ inimicum, sed salubre, ut apparet in iis quibus globi in corpore per plures annos hærent, & ex ejus Usu ad Ulcera: Examinandum propono, an Calor humanus tantus sit, ut eo subtiles spiritus, aut vapores plumbi siqui commiscerentur aquæ, possint converti in Lithargyrum, reddereq; aquam mortiferam, vel Nocentem? Cautela autem hac minùs forsàn opus est, quum si aliis credendum, aquæ nullæ plumbo impregnatæ sint. An aqua medicata reperiatùr quæ in se contineat plumbum, aut stannum, prorsus ignoro, inquit Fallopius. Nullæ, fateor, mihi Exteris Nationibus de facie ignoto, legendo unquam occurrerunt, præter Plumbeas, Plumbares, aut Plumbarias in illa Germaniæ parte quæ vocatur Lotharingia, quæ non à Plumbo sic nominari possint, sed magis forsàn probabiliter ex mente Joannis Bauhini, à *deplumandis* pullis, quod Aquarum istarum calore efficitur, & vocari debent Plumiers, ut Pictorius affirmat, à Voce Gallica Lotharingis Usitata, *Plumer*, ut medicus quidam Doctorus è Nostratibus observavit. Scripsit etiam Andernacus, libro de Balneis, *Plumbarias*, vulgò *Plumbers bad*, Gallice dici *Bains Plumiers*. Porro in Tractu terræ vicino *Mendipensi* in agro *Somersetensi*, ubi magna copia plumbum effoditur, aqua plumbea, quantum ego quidem intelligere poteram, nulla scaturit, neq; Noxia observatur ulla, adeo ut nec Jumenta quæ de illis bibunt morbis laborant, nec Homines qui in potum aut Cerevisiam illas admittunt de Sanitate pristina decedunt quicquam, aut Valetudinarii existunt, imo præ reliquis, quos observavi saltem, floridiores apparent. Bauhinus etiam Thermarum Lotharingiæ Salubritatem Suiispius,

H h

Mag-

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.Hist. Font. Boll.
l. 2. c. 1.De Therm.
G. II.Hist. Font. Boll.
l. 2. c. 1. p. 90, 91.
Jord. de Baln.
Nat. & Ag.
Min. c. 10. in
fine.

De Virnibus
Thermarum
Baion.

Magnatum, ac *Principum* testimonio & experientia abunde confirmat; nec aquam per tubos, fistulas, aut Canales plumbeos decurrentem, aut in *hydriis* contentam, modo aqua propter Stagnationem putrida non sit, *læsam* inde, aut *insalubrem* constat. Quod ad *Magni*, aut *Magni*, puteum *Nostratem* spectat in agro *Eboracensi*, de quo *Frenchius* Spadacr. Eborac. Capite XVII. quodq; ex effluviis solum è fodinis *Plumbi* aut *Stanni* provenientiibus constare affirmat, quùm usus ejus *externus* solum fuerit, non vero *internus*, quantum ex verbis ejus intelligere licet, ad Caput hoc de Aquarum Mineralium potatione nihil attinet.

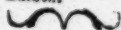
Gypsatæ.

Gypsatæ aquæ *insalubres* habentur ob refrigerantem nimis & *Emplasticam* naturam, quæ ideo mortem inferunt, ideoq; à nemine Medicorum in potum admittuntur. *Fallopious*: *Ineptæ* sunt in potu aquæ istæ quæ habent in se substantiam *Gypseam*, quales *Balnei montis Grotti*. Idem dici potest de *Arsenico*, *Auripigmento*, *Risagala*, *Sandarachâ*, *Rusmate*, & *Cadmia Naturali*, quæ *Venenata* omnia, & *Summe Corrosiva*, periculosa, & intra Corpus sumenda non sunt. Nonnullas autem aquas in quibus *Arsenicum* etiam & *Sandaracha*, bene diluta, pro medelis inoffense sumi posse quidam affirmant. *Bauhinus*: In multis aquis *Arsenici* virus remittitur haud dubie seu aquarum ipsarum Copia, seu spatio diluatur, adeoq; nonnullæ pro medelis inoffense sumuntur. Item: Dilutæ admodum ex *Sandarachâ* aquæ *Thoraci* purgando laudantur, purulentas excreationes inhibent, *suspiriosis*, *anhelosisq;* auxiliantur.

Hist. Font. Boll.
l. 2. c. I. p. 94.

Bituminosæ.

Sed ut ad propositum accedam propius; Neq; Aquæ istæ quæ in se habent *Bitumen Liquidum*, & præcipue *Naphtham*, ad Potandum aptæ sunt; quia

quia ventriculum intestinaq; plus æquo relaxant, pinguedinis ratione partim; partim Humiditatis exuperantis Causa, unde partium Tonus injuriam patitur, & consequenter Ventriculus, & Intestina, in certissimum totius damnum enervantur: Sed & Bitumen Liquidum habentes, quod præter modum relaxant, inutiles sunt, inquit Claudinus; & Fallopius speciatim magis; Addatis Aquas quæ habent Bitumen Liquidum, præcipue Naphtham, quæ Aquæ Noxiæ sunt, quia relaxant Ventrículum, & Intestina præter modum; partim ratione pinguedinis; partim quia habent vim humectandi. Relaxando enim dissipant omne robur viscerum, & ideo non conveniunt in potu. Scio Antiquorum Testimonia, Archigenis, Galeni, Pauli, & Vitruvii, in Aquarum Bituminosarum gratiam passim adduci; ad manum autem Responso est: De Aquis per Solidi, & Sicci Bituminis Venas transeuntibus, quæ ad purgandam alvum Utiles habebantur, intelligendos esse, non de Bitumine Liquido. Claudinus: Quæ per venas transeunt Bituminis Sicci possunt in potu convenire. Et de his intelligendi sunt Archigenes, Galenus, Paulus, Vitruvius, cum eas pro potu proponant.

Idem Judicium de Aquis Sulphureis, in quibus Sulphureæ Sulphur Solum, sine alio Minerali misto, continetur, ferendum est, quemadmodum ex Antylli, antiqui Medici apud Oribasium, Testimonio apparet, qui hanc rationem assignat, quod Ventrículi Orificium relaxent, ejusdemq; Corpus subvertant, & effæminent. Quod aliorum etiam medicorum Unanimi Consensu confirmatur, quos brevitatis ergo jam omitto. Obiter tamen hic Observandum: Quod quàm Aquæ pure Sulphureæ damnatæ fuerint, quæ Minerale aliquod in se continebant, quod Sulphuris qua-

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

litas noxias emendaret, approbatæ fuerint; & Sulphuræ aquæ, etiam à prædominio, habebantur aptæ ad potum, si modo Salem, Alumen, Nitrum, aut aliud quodpiam Minerale, minori licet quantitate, continerent, quod relaxantem, & effeminantem Sulphuris naturam sufflaminaret. Et de hujusce generis aquis Sulphureis Compositis, Galenus, & Alexander Trallianus, ex mente optimorum, & Doctissimorum Interpretum, capiendi sunt.

Quæstio.

Solvitur.

Et hinc quidem, quasi intra rotam Rota altera, oritur Quæstio, quæ solutionem expectat. Quomodo Sulphuræ Aquæ, & Bituminosæ relaxare dicuntur, & effeminare Interne, quum Experientia edocti simus in Balneis Externe usurpatas, robur addere, & Corroborare? Ratio rei mediata, aut immediata, Aquarum Nervosis partibus applicationi imputanda videtur. In usu enim Externo, cutis, membranosa licet, aeris inæqualitates perferre assueta, & Musculorum caro, cuti subjecta, contra indolem Aquarum relaxantem partem defendunt; discutiente etiam qualitate Aquæ præditæ, peccantem materiam in & circa Nervos Nidulantem dissipant, quæ aliter spirituum Animalium motum impediret, & partium robur consequenter minueret: Immediata autem ad Stomachum & Intestina Aquarum applicatione, ad resistendum minus aptæ sunt Nervosæ partes Internæ, calidæ semper, & exterioribus carnosæ Corporis Tunicis, stragulisq; semper coopertæ, ideoq; à relaxantibus intro sumptis, detrimentum majus, & injuriam recipiunt. Sic eâ quâ par est distantia ab Igne remoti, beneficium sentimus; appropinquantibus autem, quàm decet, proximius, umbrellæ destituti, furorem experimur. Cum autem cuj externæ immediate applicetur Aquæ Sulphuræ, Bituminosæq; membranis licet con-

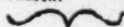
constet, cutis, ob situm *externum*, ut dictum, *fortior* De *Virtutibus*
 evadit, & ad perferendas aeris Aquarumq; *injurias*, si- Thermarum
 quæ fuerint, *magis* apta efficitur, quam partes inter- Busbon.
 na, membranosa, & Nervæ, quæ interni Caloris
 fotu *diuturno*, molliores *Externis*, & magis *Teneræ*
 evadunt. Imo observatu etiam facile est, à *Diutina*
 Balneatione etiam robusta corpora, pro Tempore sal-
 tem, *imbecilliora* reddi.

Ære Aquæ insectæ quibusdam damnantur, eo quod *Ære insecta.*
 ab ærugine, aut chyso colla, quæ summe *noxia* repu-
 tantur, haud immunes sint. Alii autem earundem
 usum probant, modo de Minera *leviter* solum parti-
 cipent, ut *Viterbienses*, quæ præstantissimæ habentur.
 Imo *Vitriolum* naturale aquæ subterraneæ *Æris*
 venam lambenti, & intra *marcasitam* postea aut
ochram inventum, ortum suum debere dictum est *ali-*
bi; unde Græci *Chalcanthum*, sive *Æris* *florem* indigi-
 tant. *Aguas autem Æreas non exhiberem in potu, inquit*
Fallopious. De Therm. s. 11.

Aquæ Minerales optimæ *interne* usurpatæ unanimi *Minerales aquæ*
Autorum probatissimorum consensu judicantur *Nitro-* ad potum aptæ.
sæ, Salsæ, Aluminosæ, Vitriolicæ, Æneæ, (ut supra)
 & *Ferratæ*, sive *Chalybeatæ*, de quibus *particulatim*
 differere hujus loci non est, quæ præter indolem *mo-*
derate calefacientem, abstergentem, restringentemq;
 ventriculo, & partibus corporis quas pertranseunt,
 amicæ evadunt, & quod in Aquarum Mineralium
 Electione observandum, per alvum, & per Urinam
 evacuantur liberius, sine additamentis quibusdam,
 quæ aliæ minerales aquæ minus Activæ magis requi-
 runt, quæq; proprietatem aquarum modo quodam
 alterare possunt, adeo ut minus inde efficaces sint,
 aquis, quæ adjumentis istis, ut vocantur, nequaquam
 indigent.

De

De Virtutibus
Thermarum
Baibon.

Ibid.

De aquis autem *Ferratis* hic addendum illas aquarum *Mineralium* tribum à *Salsis* distinctam constituere, quibus licet omnem salem ademptum nollem, operationes tamen à *salinis* discrepantes sæpissime perficiunt, de quibus *Autor* nuper laudatus: *Quæ* vero ferri qualitates concipiunt multæ, ob acrimoniam participationem, qualemcumq; pariter obtinent detergendi virtutem, sæpe tamen languidam, ob multam istius *Mineræ* adstrictionem. At ubi *Ferratæ* aquæ ex accidenti mistura acutiores in deterfione habentur, hoc magis laudabiles sunt, quod solvunt confortando, id est, quod purgant quidem & refrigerant: & præterea (quod admodum utile est ab evacuatione, & in evacuatione ipsa) purgatas exinde ac lassatas particulas mirifice corroboratas relinquunt.

Aquæ *Auræ*, *Argentæ*, *Marmoreæ* sine Gypso, apud quosdam in *Honore* sunt, & in potu ubicunq; locorum fuerint tuto usurpantur. *Fallopium* vocat *Argentum* & *Aurum* benigna metalla, & aquas etiam benignas se credere affirmat. *Jacobus* autem *Theodorus Tabernæmontanus* asserit aquas quæ subtilitates argenti habent salubres esse, non tamen quæ per venas & ductus ejus transeunt: sive omnem aquam argenteam potu salubrem; aquam autem metalli *Argentii* venenatam, nocuam, & insalubrem. Addit *Baubinus*: Ego vero intelligere non possum cur aqua transiens per *Argentum* sit *Venenata*, nisi jungatur illi metallicum, aut *Succus Venenatus*. *Tabernæmontani* assertionis ratio hinc apparet, quod in *Argentii* venis lapis *Kobalt* & *Venena* quædam alia reperiuntur, quæ *venenatas* suas vires aquis communicant. Et quidem inter prætiosam illam rarè observata, quæ in *Minerali*, *Vegetabili*, & *Animali* regno, (præter *Rei Nummaria*, & *Antiqua* alia quamplurima,) prodigiosa industria, & grandes

G. C. de medio
Templo Armigeri
collectio
Rariorum.

grandes sumptus Humanissimi Viri, dictorum apud Anglos Studiosorum in Primâ classe, pompâ plane Regiâ collegerunt, memini me observasse cum Argentato naturali Cinnabarim, cum venenatis quibusdam reputatis, magna copia eidem Argentarii metalli parti, quasi connata adhærescere.

De *Finibus*
Thermarum
Bathon.

Ex aquis *potabilibus* hæ præcipue sunt, tam Malæ quam Bonæ; utiles & inutiles; Commodæ, Noxiæ; quas de Aquis *Mineralibus* Scriptores commemorant; quibus consideratis, quilibet de *Priore* *Quæstionis* parte iudicium suum ferat, modo quibus *mineralibus* *Bathoniensia* Balnea imbuta fuerint intellexerit; Si primario loco ex *Bitumine*, *Nitro*, & non nihil *Sulphuris*, ut *Jordenus* opinatus est, consent, adversus usum internum, Duo Ingredientia contra Unum militant. Quùm autem Nitrum *majori* quantitate quam *Sulphur* Thermis insit, ideoq; noxas à *Bitumine* & *Sulphure* ortas mitigare possit, & forsan penitus abolere, Potandas esse has *Aguas Minerales* *Thermales* licet, & consequenter *Calidas*, fidenter pronuncio, tametsi ac *Minerales* illæ, quæ *Sulphur* & *Bitumen* nesciunt, non æquè Potabiles; quumq; quicquid de *Sulphure* sentiendum, *Bitumen* certe cum *Thermarum* aquis mistum non sit, si existat ulibi; & *triplicis* generis *salia*, *Alcali*, *Nitrum*, & *Acidum* quid, in Thermis, omni dubio procul, contineantur, ut *Observationes* nostræ nuperæ evincunt, & inter *salia* *Alcalisatum* præ reliquis, prædominium obtineat, in *Potu* usurpatas, summe proficuas, & non sine emolumento *maximo* Potandas iudicamus. Nitri substantia, inquit Bauhinus, im- primis potulentis aquis maxime idonea est, & quæcunq; misti species, quæ seu primo, seu ex accidenti, Nitri naturam participant, ut Sal qui aridior Nitro,

Thermales *Aguas*
Bathonientes
potabiles, & r. s. s. s.

Quæstionis
Resolutio.

Hist. Font. Bell.
l. 1. c. 2.

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

* Errorem
N. B.

De Therm. c. II.

Zym. phys. c. I.
p. 12.

tro, vires abstersorias aquis imprimit, ac servat diutissime. Item, paulo post, Sulphuris vel potius vaporum Sulphuris aliqualis mistura, haud inutilis est potulentis aquis, * ut quas plerumq; reddit actu tepidas, ac minus Stomacho ingratas. Et Fallopius : Aquæ medicatæ aptæ ad potum, sunt præcipue Nitrosæ atq; Salsæ, quæ præterquam calefaciunt, expurgant etiam, siccant, ac roborant, & laudantur etiam ab Antiquis. Sane Simpsonius internum Thermarum harum usum minuere videtur, quas caute, & in quibusdam solum affectibus potandas esse monet. Dictis autem ibidem perperis assero, Licet Thermalis aqua Bathonensis Universaliter Medicinalis haud fuerit, ad plures tamen ægitudines valet, quam puteum Sulphureum sœtidum Knaresburgense in agro Eboracensi, infra cujus virtutes Nobilissimas Scatebras Bathonienses injuriose depressit. Sed vetus verbum est, Suus cuiq; crepitus sibi bene olet, & cui-cunq; placuerit inter Thermas Bathonienses, & puteum modo memoratum ex utring; scriptis comparisonem instituire, facile inveniet caput suum Thermas efferre

Quantum lenta solent inter viburna Cupressi.

Et quidem Hæc Quæstionis propositæ partis quæ ad Thermalium aquarum Potandarum Securitatem spectat Decisio, tam Rei rationi, quam Thermalium principii consentanea, Ingeniosis & Doctis, eo saltem gratissima, verissimaque videatur.

Errores quidam in usu
Thermarum
interno.

Quæstionis partem alteram quod attinet, Bibendi nimirum modum; quo uti possunt ii, qui ab Aquarum Thermalium potu Beneficium expectant; pri-

priusquam ad *eiusdem* determinationem procedo, de-
claro *Irregularitates* quasdam me in *potanda* Ther-
marum aqua prout jam in usu esse *iterum* incipit, ob-
servasse.

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

Error I.

Errat itaq; *primo*, qui Thermalem Aquam sine pe-
riti medici, aut *inconsulti* cujusvis *medicasteri* consilio
potat, quum res consideratu dignissima sit, *An*
Aquæ Potatio conveniat necne. Hoc judicio medici
exercitati incumbit, & fieri nequit sine *principiorum*
Aquarum Mineralium cognitione, & *Morborum* eti-
am dignotione quibus *æger* affligitur. Jam vero licet
Facultati *meæ medicæ minus æquum* me forte judi-
cent *nonnulli*, dico tamen *medicos* quosdam, *medica-*
stros plures, *scientia*, aut *probitate* idonea, haud
præditos esse, qui deploratos suos, ad *potandas*
Aguas minerales, & ad Thermas etiam, *loco ulti-*
mo patientes miserrimos remittunt, quiq; & Tempo-
ramentis præditos sibi invicem contrariis, & mor-
bis plane *oppositis* laborantes ægros, ad *idem* remedi-
um *æqualiter* amandant, *Scientes* etiam videnteq;
quod uni in *salutem* tendit, *alteri* in perniciem haud
vitandam, certamq; mortem cessurum sit. *Hinc*
illæ Patientum *nimis* Morientium lachymæ, & Ther-
marum etiam opprobria, *Quæ dici potuissè pudet*.

Medici repre-
hensi.

Hoc *Galenî* Temporibus *Empiricis* solenne: de
quo *Autor* quidam probus ita scribit: 'Dicimus
'Præceptum istud ut medicus diligenter observet, An
'Aquæ potus conveniat, necne, esse summe neces-
'sarium, quia sine ipso fieri nequit aliquid; & in hoc
'præcepto multi tum recentiorum, tum Antiquo-
'rum peccarunt, & tempore etiam *Galenî*. Sunt
'enim inter medicos nonnulli, qui postquam valdè
'defatigarunt ægros, & aliquando, præter rationem,
'& Institutum, viderint quod res sibi non succedit

Fallapius de
Therm. c. 1. 1.

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

R.B. Armigeri.

De Aquis Min.
Sess. 2. N. 27.
in fine, p. 12.

statim, nulla alia consideratione habita, relegent
miseros Patientes, ad aquas Thermales, tanquam
ad anchoram sacram, non considerantes antea, an
Aquæ illæ convenient, vel non convenient, vel
quia ignorant naturam Aquarum, vel quia ignorant
naturam Morbi, vel utriusq; simul, & ita casu
quicquid agunt agunt. Spero me à Malevolis quibusdam ita non intelligi ac si Hospitibus ad Bathoniam adventum hoc modo præcluderem, potius autem ut medicos ibidem praxin exercentes moneam, ut si medici Extranei, extra urbem degentes, de Thermarum natura minus forsitan fuerint solliciti, quod in Residentes Securitate evenire possit, ut Scientiam, & conscientiam etiam suam ægris ita approbent, ut erga illos se Candidos, & Ingentos exhibeant; neq; Apollines, sed Apollyones potius sunt consendi, qui Patientes Soricibus veneno interfectis majori non æstiment, de Scrobiculis quibuscunq; obeunt securi, modo hoc obtinuerint, quod fætorem loco non communicent. Sed omnium instar sit Testimonium & Judicium Autoris Honore & Nobilitate vera præditi, (quum haud minima Nobilitatis pars in Virtute consistat,) cujus hæc sunt verba: Summe autem necessarium videtur, ut medici tam Naturæ Aquarum, quas ægrotis commendunt, quam quibus tam personis, quam Morbis, & quonam etiam modo præscribunt, prospiciant, & attendant. Tamen si enim innoxia medicamenta quibusdam habeantur, & ex illorum numero, quæ si non profuerint, saltem nequeunt obesse, effecta tamen illa quæ imprudentem illarum usum, præsertim diutinam, sæpius quam par est, comitari solent, monent, Mineralium Aquarum potum, quocum nemo tuto ludere potest, tanquam titivilitium flocci faciendum non esse,

‘se, unde, ut beneficii non parum videmus, ita etiam nocuenti non exiguum inde oriundum, præsertim aliquando, quum operatio penitus desierit, & forsitan etiam ejusdem recordatio Bibentis memorie omnino exciderit.

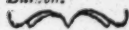
De Virtutibus
Thermarum
Balnearum.

Error II.

Proximum in potandi usu hodierno reprehensione dignum est, Quod eodem tempore & Thermalem Aquam potent, & Utantur Balneo; imo Aquam inter ipsas Aquas, & in Thermis, potant sæpissime. Quam non solum Judicio Medicorum ratione utentium, sed rationi etiam ipsi contrarium hoc sit, ex Autoris fide digni verbis apparet: Sed neq; Balneum Thermarum, dum Aquæ sumuntur, administrandum est; quod hoc modo ratione contrariorum motuum factorum à Balneo, quod ad Circumferentiam, & à Potu, qui ad Centrum trahit, nimis æger affligitur. Et ne Unius tantum medici opinio videatur, quæ rationi superstructa sufficit, aliter opinio ne hili quidem valet, aliter quoq; idem suadet: Nec quoad infusionem corporis placet, quoniam qui ita agunt, affligunt nimis ægrum ratione contrarii motus, qui motus contrarius fit ab aqua in potum accepta, & à Balneo. Nam aqua quæ in corpore est agit ducendo à Circumferentia ad Centrum, Infusio vero à Centro ad Circumferentiam, unde nisi robustissimum fuerit Corpus, non poterit perferre talem motum.

Motus contrarietate fateor medicatas Aquas Catharticas præcipue urgeri, quæ motum habent isti à Balneo excitato prorsus contrarium. Balnei enim motus est à Centro ad Circumferentiam, sive à partibus internis ad Corporis habitum; quum autem Aquæ Diureticiæ nimis etiam accelerari possint, & justo plus citius ad Renes præcipitari, unde Natura vi quadam insolita Diabetem, & malum aliquod aliud

De Virtutibus
Thermarum
Balneon.

interne pati possit, non secus ac à Balneo externe incommoda: Prohibitio ista in Aquis etiam *Diureticis*, si non *eadem* ratione, æque tamen *valida* tenere observatur.

Hæc autem verba intelligenda non sunt ac si aquarum potum omnem intra *Thermas* omnino prohiberent. Quùm enim externus *Thermarum* usus diuturnus, & alvum constipare solcat, & sitim inferre, *Thermalis* aquæ ad duas aut tres libras in Balneo potatio Symptomatibus hisce remedio esse solet, ideoq; hanc ob causam in Balneo conceditur. Eadem, fateor, ratio militare videtur contra purgationem diebus *Canicularibus*; æstus sudores evocat externe, purgatio ad Centrum movet à *Circumferentia*. Verum non tam proprie contra dies caniculares, quam æstum quemcunq; solito majorem quacunq; anni tempestate acciderit. Quum autem *caniculares* dies intra XIX *Julii*, & XXVII *Augusti*, dierum numero valgo XL, inclusi sint, & totum istud Tempus, aut major saltem ejusdem pars, interdum pluvius ita abundet, ac si mensis *Aprilis*, & Autumnus inæqualis convenirent, quid de æstu sentiendum sit, evidenter apparet. Imo dies novi intra spatium prædictum quam qui aut præcesserunt, aut successerunt magis temperatos; sed de hac re plenius Capite XIII. Hic tantum addo Balneationem in Propatulo, & purgationem sub tecto æstum excludente, discrimen magnum inter dierum *Canicularium*, & Balnei calorem interponere.

Porro, *Thermalium* Aquarum liberalius saltem sumptarum Natura in plerisq; ad *Catharsin* primo, ad *Diuresin* tantum *Secundario* inclinat. Nam *Salia* quibus abundant, intestina stimulatione quadam ad excernendum provocant, quæ majori quantitate, & spatio

spatio Temporis, *diutius* haustæ, post sedem unam, ^{De Virtutibus Thermarum Baubon.} aut alteram, ad Renes decurrunt; nisi quantitas *prima* adeo exigua sit, ut intestina *stimulationem* inde non percipiant, & tum *omnino* in Vescicam delabuntur. Nonnullos novi *Thermarum* aquas, *Ptyalsimi* more, reddentes ore; *alios* sudore; *plerosq;* vero per Alvum, & Urinas. Ter bibi *Aquarianas* aquas, ^{De Therm. Boll. 2. c. 8.} quit *Baubinus*, & *nihil* unquam ipsarum per *lotium* aut *secessum* excrevi; sed post *duos* aut *tres* dies tam copiose per *sudorem* exierunt, ut *scutella* fere potuissent colligi. Prohibitio autem hæc adeo arcte non constringit, quin & in *Balneo*, & *Lecto* etiam, *Balneo* analogo, *Thermarum* Aquam interdum potandam duxerim; *Regulas* enim *praxis* sæpissime alterat, & à *novis* circumstantiis medicationes *novæ* non raro emergunt.

Irregularitatem *Tertiam* *Thermalium* *Aquarum* si- Error III.
ne debita Totius præparatione prævia sumptionem inveno, quæ non adeo *perfunctoriè*, ut cum *Thermarum* aqua, & *Sale*, fieri debet, sed *crebra* & *repetita* Catharsi, uti res postulaverit. *Thermales* enim Aquæ *Ventriculum* & *Intestina* *primo* pertranseunt, ubi si *Angæ* stabulum inveniant, *Impuritates* illæ, quæ ex *Naturæ* Instituto, *ibidem* coacervantur, non tantum aquas istas medicatas conspurcant, verum una cum iis quasi *Alpei* fluminis vi, intra corpus advectæ, *meatus intermedios* obstruunt, & *massam* demùm sanguinis contaminant. Optimè itaq; prædictus Autor: *Omnes* & *Vulgares* etiam dicunt, *purgationem* debere præcedere potum *Aquarum* *Medicatarum*, & *quamvis* aliquibus successerit *Sanatio* absq; *Purgatione* præmissa per *pharmacum*, tamen raro hoc accidit; quare ante potum corpora diligentissimè purganda, bis, ter, & *pluries*, si opus fuerit. *Alter* etiam *Medicus*

De Virtutibus
Thermarum
Balnorum.

Doctus de Ufu externo Thermarum idem pronunciat. *Balnea nemo intret, priusquam experti Medici Consilio, semel atq; iterum purgatum fuerit corpus. Nam si aliquis non purgatus, aut præparatus debite, Balneum intraverit, fortean Domi vivus reversurus non est, aut si redierit, morbum sæpissime illo ob quem Balneum intravit deteriore multo secum adducit. Vid. Cap. 15. N. 37, 38.*

Cap. 20.

Pantaleon etiam de Thermis Tigrinis: Qui Thermas adeunt non repurgato Corpore, iis subtiliores humores resolvuntur, crassiores condensantur, unde magna nocumenta, aliis eliquati humores Cor petunt; faciuntq; animi deliquia; aliis nauseam invohunt; aliis pariunt obstructions Hepatis, & Splenis, excitant febres, iterum & alios morbos.

Error V.

Erratum ultimo memorandum est, *Esulentorum, & Poculentorum* quoruncunq;, in, & extra, Balneum In-
gurgitatio, *Comestiones, Comotationes, & Dieta* neglecta, dum *Thermarum* aquæ bibuntur, unde *Operatio* earundem minus efficax evadit. Sin vero eadem ex *Natura* sua agere paterentur, aut à *cibis* aut *potibus* adjumenta reciperent, *Virtutes* suas *majori* emolumento bibentibus commendarent. *Generosi* autem plures *præcipue* haustu magno *Matutino* uno non contenti, appetitum *Thermalium* Aquarum *Lima* exasperatum, tempore nimis brevi ciborum *varietate* nimia placant, & non modo *latranti* stomacho *offam* obtrudunt, verum etiam ad *satietatem* usq; & *ingluviem* comedunt. Adeo ut ventriculo, suo more, id est, *pestimo*, concoquente, & appetitu iterum *clamitante*, pro cloaca *scæces ista* quantitate ita præparantur, ut fundi sui *fimo proprio* stercoreati, *fertiliores* reddantur.

No-

Notandum etiam, si Urina à limpida in auream mutata non fuerit, Cibum non sumendum, & Cœnam, siqua fuerit, debere prandio liberiores fore. Quumq; apud Bathoniam Moschato-Melonum copia fit, ne in usu eorundem peccatum sit, cavendum, quum Quidam apud locum nuper, statim ab Esu, ob eandem non dico causam, vitam morte commutaverit: Istiusmodi enim fructu Aquarum Mineralium potoribus Scriptores interdiciunt. Sed de Thermalis aquæ Potorum Dieta, in fine Capitis dicendum restat.

De Viribus
Thermarum
Bathon.

Moschato-melonum
esui immoderatus noxi-
us.

Ne vero diutius protraham, quæ breviora esse designaveram, Consilium jam apponam, quod in potanda Thermarum aqua necessarium existimo.

Methodus
potandi.

Post debitam Corporis præparationem, quæ medici est provincia, quod Potanti incumbit est, ut circa quintam aut sextam matutinam surgat, & levato naturæ onere, si Opus fuerit, & Usus postulaverit, ad excitandum Nativum calorem paulisper deambulet, tum, si staturæ majoris non fuerit, & infirmum Temperamentum non prohibeat, Aquæ libras tres, in modum qui sequitur, tuto exhauriat. Apud locum ipsum Vitrum, (aut Cratera) quilibet libram semis aquæ continens, exiccet primo; & morula quædam interposita, bibat tantundem; tum quadrantis horæ spatio obambulans, & ad locum ipsum reversus, libram alteram bibat, haustibus duobus, ut prius; & ita post Quadrantalem motum, partitis haustibus, Tertiam; Crastino vero die præcedentibus addat libram semis, & ita quotidie quantitatem augeat, donec ad libras sex ascenderit, ultra quas nemo ex præscripto meo, inter primi generis Homines, solet procedere. Quum libras sex intra se receperit Patiens,

Dosis Infima.

De Virutibus
Thermarum
Bathon.

exs, ibi diu manendum non est, sed die uno, altero, aut tertio elapso, iisdem gradibus descendendum, quibus antea erat ascensum. Ita ut duodecim, aut quatuordecim dierum spatio bibantur Thermae, sine intermissione, aut usu Balnei, quibus Thermarum Aquarum Vires quilibet experiri possit. Plures autem dies assignari queant ex praescripto Medici, cujus Judicium hac in re necessarium videtur.

Media.

Qui vero Temperamento robustiore, Statura majori, praediti, & morbis magis urgentibus laborant, libras quatuor post ambulationum intervalla praedicta sumant, & ad Congium unum, gradibus supra memoratis, ascendant, quam Mediocrum hominum dosin Existimo. Tandem

Maxima.

Omnium maximi, qui maximam dosin ferre possunt, à libis quinque incipiant, & ad Decem procedant, ultra quas ascendere necessum non est. Aquae enim medicatae quae praedicta quantitate haustae Operationem rite non perficiunt, aut ratione ponderis solius evacuantur, ut aqua Communis; aut majore quam par est, quantitate potae, nec debite redditae, Catarrhos, Rheumatismos, Hydropem etiam interdum, & Arthritidem, Salutis vice, bibentibus impertunt, sed quantitatem, sive dosin aptissimam prudentis Medici Judicio, & Patientis etiam, quum pro Tolerantia videatur, Ventriculo, remittam. De hac Tolerantia notandum, illam esse non quantum scrre, sed quantum Potor commode ferre potest. Bene enim

Hist. Font. Boll.
l. 2. c. 15.

Baubinus: Turpius labuntur in Thermarum usu, seu abusu verius, quum cunctis quantitatem potuum tantam quantam capere possunt praescribant, contra Naturae, & artis medicae praecepta faciunt, qui ad potus satietatem se saturant. Plinius scribit de iis qui

vide-

videbantur sibi magni viri qui maiorem copiam aquarum De Virtutibus
bibissent; unde aliqui tantum bibebant & tumidi adeo Thermarum
fierent, ut annulus quem gestabant digitis tegetetur à Bathon.
Cute. Fallopius asserit se quendam Presbyterum vidisse De Therm. c. 10
se qui tantum Aquariæ aquæ biberat, ut trium dierum
spatio tumidus ita manserit ut non amplius ab aliquo
agnosceretur. De Bonosis & Tricongiis, præsertim
Germanis, vide quæ annotavimus in sequente Ca-
pite.

Notandum etiam motum & ambulationem ab e-
pota aquâ necessario non requiri, quùm jacentes in le-
cto, aut stantes erecti, Thermalium Aquarum transi-
tum aquæ Celerem inveniunt. Magis forsân requiruntur
ascensus & descensus in Potatione gradus, quos tamen
aliqui sine noxa non observant. De his omnibus Bau-
hinus: Incipiendus erit à tribus vel quatuor, vel quinque; l. 2. c. 9.]
sed non pluribus libris, & eo usq; augendus donec quanti-
tas fuerit, reduplicata. Ut si, exempli gratia, corpus esset
imbecillum, prima vice exhibendæ tres libræ, quæ erunt
sex cyathi; altera, septem; tertia, octo; quarta, No-
vem; quinta, decem; sexta duodecim; sed non pro-
cedatur ulterius. Si Corpus fuerit validius exhibean-
tur prima vice octo Cyathi, sive libræ quatuor, & quo-
tidie augebitur, donec perveniatur ad sedecim, sive
libras octo, sed nunquam excedatur numerus viginti Cy-
athorum, sive librarum decem. Cum ad summam per-
ventum fuerit, non insistendum in illo numero, sed retro-
cedendum sensim, donec deveniatur ad minorem numerum
quo cæptus potus.

Circa duodecimam matutinam, aut serius si mos
postulaverit, quando Thermarum aquæ maximam par-
tem evacuata fuerint, leve prandium sumatur, con-
stans ovis, Brodio, Carne vitulina, Vervecina, Capo-

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

num, Pullorum, & Cibus simillimis, qui facile digeruntur. Versus noctem vero hora quarta, aut sexta vespertina, Cæna sit *liberior*, adeo ut ventriculo crastino mane *vacuo*, Thermales aquæ iterum more debito in vasculum quantum fieri possit, *putum purum* recipiantur. Inter vina *Rhenanum, Album, & Claretum* præfero; liberalius *Vinum* bibat Aquæ-potor, *Cerevisiam* parum. Quod ad *Morbos & Symptomata* supervenientia attinet, de illis *impræsentiarum verbum amplius non addam*, sed *medicorum* provinciam ipsi *medicis* prono animo lubensq; resigno:

— *Quod medicorum est*

Promittant medici; tractent sabrilia Fabri.

Frenchius Spadac. Ebor. c. 9.

Tantum addo, quemadmodum in usu externo Cap. X. Conf. 2. superius annotavimus, absoluto potandi cursu, in *dieta* regimen observandum esse, quod quidem tenue ad *mensis* unius spatium se (minimum) extendat, quo cruditatibus omnibus amotis aut præcautis *natura* infirmitates corporis *felicius* debeat. E re etiam fore arbitror, ut qui *Cibos* suos ingestos male concoquunt, horis *tribus* aut *quatuor* à pastu exactis, *haustum* aquæ *dilutivum* sumant, quem intra *libræ* unius quantitatem sistant, quod ad *diluendum* chylum, & *felicius* distribuendum summopere conducit.

Hauſtus dilutivus.

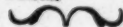
Hydropotia in lecto.

Moris etiam apud nonnullos est aquæ medicatæ calices in *Lecto* exiccare: *Lectum* enim ejusq; calor *Exercitii* vices explent, & corpus hoc modo *non* efficitur; adeo ut aqua, *isthoc* modo pota, in aliquibus *celerius* pertranseat; infirmis itaq; corporibus, & *minus* perviis *magis* convenit. De *Hydropotia* in lecto.

Spadac. Ebor. 10.

lecto ità Frenchius: Sapius observavi medicatas aquas
 ipsorum corpora felicius permeare, qui in lecto jacue-
 runt, aliter verò non; Rationem concepi, quod meatus
 Corporis ab aere, sub dio, constipati fuerunt; calore au-
 tem lecti aperti & reaserati, ubi corporis habitus laxus
 magis, & quasi inflatus videtur. Modum itaq; bi-
 bendi uniuscujusq; potoris mori, & experientiæ, re-
 linquo.

De Virtutibus
 Thermarum
 Batton.

Cubitus ituris intra libram propinat Tabernamon-
 tanus: Quotidie post Cœnam, inquit, antequam ingre-
 diatur lectum toto potus tempore bibendæ acidulæ, quo-
 tidie aucto potu donec bibatur ad libram. Monet au-
 tem Baubinus se non futurum authorem suis ægris, ut
 bibant acidulas à Cœna cubitus ituri (ne videlicet
 perturbetur concoctio) nisi tanta esset sitis quæ Somnum
 impedire possit. Ad plures vero dies ex præscripto
 meo bibit proficue Miles Devonienfis cubitus itu-
 rus] Regalis Balnei aquæ antliatæ libras tres, sed
 vacuo ventriculo, ut in Epistolis meis Medicinali-
 bus, in Epistolâ ad D. Davy Exoniensem, legere
 licet.

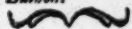
Hora Somni.

De Font. Boll.
 l. 2. c. 9. verb.
 ult.

Monendum deniq; in fine hujus Capitis Lictorem
 cenfeo, in Regali Balneo sub mole lignea Cruce vo-
 catâ, Cisternam plumbeam inuersam ad dissipandam
 scatebram maximam subjacentem antiquitus colloca-
 tam, cujus longitudo sex pedes (circiter) occupat,
 latitudo vero quatuor, cujus angulo austro-occidentali
 Antlia minor superne directè infigitur in potantium
 Commodum, ut Thermalis aqua inde purior ascen-
 dat, Lateri vero interius oblique canalis plumbeus
 aquam ad Antliam siccam derivans apponitur, & cir-
 ca partem superiorem ad latus australe orientem
 versus, Canales plumbei ad Antlias Regiam &

De Virtutibus
Thermarum
Baion.

*Reginensem tendentes, ut ex schemate adjecto clari-
rius apparet. Supra antliam ad potandas aquas
hæc Inscriptio legenda: Antlia hæc super Scate-
bram calidam directe Civitatis Cameræ sumptibus
erecta, motu & consilio Honorabilis Viri, Domini
Alexandri Frasier, Majestatis Regiæ CAROLI II.
Archiatri A. D. 1674. Benjamino Baber Camera-
rio. Verùm de illâ Capite XIV. plura occur-
runt.*

CAP.

C A P. XII.

De Thermarum Bathoniensium Virtutibus:

Hic,

De Interno Thermarum usu; sive de Thermarum Aqua Potabili.

Capitis Summarium.

Præcedentium Continuatio, & Confirmatio. Thermarum Potatio. Modus potandi. Objectio, & ejusdem Solutio. Noxa nulla à materiâ lapideâ. Magisterii insipidi Usus in Sanguine dulcorando. Thermarum Bitumen non nocet. Ex-principium Solum. Spuma duplex. Anni Tempus quando ascendit: Nocumentum nullum à Sulphure. Sal Thermarum.

Thermarum Usus internus quod attinet, nuper, nec sine Causa, adeo decantatum; Cùm in præcedenti Capite manifestò appareat, Aquas Acidas, Nitrosas, & Salsas, ab Autoribus probatissimis in potum admitti, quùmque dubium non sit, quin Salia quædam istius generis visibilia, & oculis subjecta; alia in succo aut halitu, invisibilia, transeuntia, & halituoſa in Thermis contineantur; legitimis consequentiæ legibus, ut superius dictum, concludendum censeo, Potabiles Aquas esse, nec sine fructu potandas. Nec inimicus Calor est, aut Stomacho obnoxius; neque nauseam, (nisi intemperanter hausta sit aqua Tepida,) creat omnino. Verum quum Thermarum Po-

Therma sunt Potabiles.

De Virtutibus
Thermarum]
Barbon.

Potatio, ab annis aliquot lapsis retro, *multum* precrebuit, de hac re, *hic* statui *latius* differere. *Potandi* itaq; *Modus* jam succedit, *quidq;* illis *faciendum* incumbit, qui ab interno ejusdem *Usus* beneficia expectant, quibus quæ in præcedenti *Capite* dicta sunt, confirmata redduntur.

Obiectio.

Et statim hîc *Obiectio* occurrit, quæ *Solutionem* postulat, & internum *Thermarum* usum demoliri videtur. Dicat igitur aliquis : *Quum* *Thermales Aquæ*, quæ *Corpori* nocumento esse possunt, ex nuperis *Observationibus*, in se *Contineant*, *Usus* earum internum haud tutum videri ; *viamq;* rectam ad pretium earum minuentum fore demonstrare *Contenta*, quorum aliqua *Sabulosa*, & indolis lapideæ quum sint, *mesenterium*, *Venas lacteas*, reliquosq; *Corporis meatus*, inferciant, & ad *Sabulosæ materiæ Saburram*, intra *Corpus* coacervandam, *viam sternant*, unde *calculi* & *Podagræ insultus* oriantur, aliq; affectus præter naturam *Originem* accipiant : Alia, quæ relaxantem indolem, & effeminantem participant, partibus nervosis labem imprimant, & intestina præsertim & *Ventriculum*, transeundo debilitent. Ab hoc itaq; *Thermarum Usu* cavendum videtur, quum à partibus non salinis emergentibus, ut videntur, *Noxis*, & *Commodis* à salinis expectatis, lanci impositis, noxæ præponderent.

Solutio.

Huic autem omnium quæ in contrarium dici possunt *Summæ* (ni fallor) sic *Respondeo*. Quum partes in, & circa *Thermarum* contenta, culpæ maxime obnoxie, sint *Materia* quædam *Sabulosa*, *Bitumen*, & *Sulphur*, priorem pollen adeo tenuissimum existeret, & cum *Thermarum* consistentia ita intus commisceri, ut revera nomen istud illi jure haud competat, ideoq; sic appello, ratione habita ad minus albam, & Tenuem, quæ evaporando apparet, ut alibi observatum ;

Noxa nulla a
materia sabulosa.

V. l. Obs. 83.

hunc

hunc autem in Aquis Thermalibus existentem, mollem, impalpabilem, & quovis magisterio læviorem, meatus omnes, una cum Thermarum latice percurrere necesse est. Nec mora in corpore adeo longa esse solet, ut separationem inducat, quæ in liquoribus calidis haud solet evenire, nisi, si quando forsitan Thermalis aqua hæserit in transitu, in quo periculum maximè collocandum videtur. Calor enim Naturalis violentus non est, tenorem moderatum & æqualem servat, & Thermarum analysi faciendæ impar existit, quemadmodum igne efficitur. Quapropter pulvis hic tenuissimus, postquam munere suo functus est in corpore, per communes evacuandi ductus immuniter amandatur, modo Thermæ intra Corpus diutius non persistierint. Notandum etiam liquores calentes sedimentum non deponere, ut in Urinâ observare est, quæ nisi frigore constricta, hypostasin non ostendit.

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

Porro, *Magisterii hujus insipidi* haud levis momenti *Usus* esse possit. Nam, si Sanguinis *acrimonia* fuerit retusa, humores *acres* subacti, *mitigati*, & *dulciores* redditi, quemadmodum *multorum* experientia compertum habemus, *nihil* in *Thermis* mihi notum occurrit, cui hoc *majori* veritatis specie, quam pulveri huic tenuissimo & *insipido* attribuam; qui, *Cancrorum oculorum*, *Cretæ*, *pearlarum* instar, & *Corallii*, (quæ *Sabulosa* licet fuerint, *intra* Corpus tamen *proficue* sumuntur) *acorem* imbibendo, (cui magis aptum *insipidum* existit) aut humorum *proprieta-tem* alterando, *acrimoniam* demulcet. Hinc in *Mor- bis* qui in *Sanguinis* *discrepantia* consistunt *Hydropotia* *proficua*, *Scorbuto* nimirum, *Scabie*, *Elephantiasi*, &c. quem ab indole nimis *Salsa*, aut *acida*, ad *crasin pri- stinam* reducit.

Magisterii insi-
pidi usus, ad
Sanguinem dul-
corandum.

De Virtutibus
Thermarum
Barbon.

Cur fermentatio
immodica non
accidit in visce-
ribus.

Vid. Cap. 13.

* G. G. Al-
dermano.

Thermarum Bi-
tumen non no-
cet.

Fermentatio (fateor) interna, insipidi hujus pulve-
ris ope, quemadmodum in *Thermis*, ob eandem cau-
sam, *exterius* evenisse, in præcedenti *Hypothesi*,
partim monuimus, Jure merito expectanda videtur,
si pulvis *separatus* foret, & *acidis* in visceribus, *Ven-*
triculo putà, *Liene*, aliisque; *studiosè* commistus, unde
Eruclationes, *inflationes*, aliaque; forsàn, incommoda se-
querentur, quæ, in *flatu* præsertim *Hypochondriaco*,
malorum cumulum augerent; cum autem *Thermalis*
aqua, quæ pulverem *fluidum* reddit, *cito* pertransseat,
ac materiæ intra corpus proventus adeo *Uber* non
sit, ac *subter* terram apparet, nec *acida* quæ *acidis*
subterraneis respondeant, ibidem reperiantur, effectum
malorum *Vanissimus* metus omninò disparet,
præsertim cum *nihil* tale à quopiam hætenus ob-
servatum fuerit. Imò, ut quòd *Aquæ-potoribus* ap-
petitus incrementum sumat, *Salibus*; ita quòd Ci-
borum *concoctio* meliùs perficiatur, *fermento* in aqua,
cui pulvis hic *multum* contribuit, deberi videtur,
qua de re *alibi* plura. *Hic* tantum noto, quod existen-
tiam ejus in aqua ulterius confirmat, pulverem hunc
insipidum Balneorum, præsertim *Crucis*, annulis hy-
berno tempore adhærere solitum, qui ob Contactum
Cupri ita virescit ut *æruginis* naturam & colorem
æmuletur; adeo ut *Henricus Dyer* istius Balnei *Servi-*
ens, & *Chirurgus*, se ex hoc pulvere, melle, & ace-
to mistis, *Unguentum* bonum *Ægyptiacum* confecit
se testetur. Ex *Viriditate* pulvis hic Civitatis *
Superioris ordinis Incolæ *Vitriolum* videbatur; Ve-
rùm quum Sapore nullum obtineat, nec in aqua
dissolvitur, pulverem hunc *insipidum* esse à *cupro* tin-
ctum, evidenter apparet.

Bitumen quod attinet, *liquidum*, aut *solidum*, quo-
rum *prius*, apud rerum *Mineralium* scriptores, (quo-
ad

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

Vid. Cap. 8.

pra Thermas elevatam, ardentius combusturam; Quod contra ignem subterraneum in ipsis Thermarum Canalibus, ut nonnulli contendunt, accensum, Capite VIII. à nobis traditis consonum videtur. Hoc tamen noto, Bituminis liquidi, Naphthæ, aut Petrolei genus quoddam cum aquis Thermalibus non miscibile, ut dictum, è Thermarum fundo ascendens, Observationi huic, si non fabulæ, ortum præbuisse.

Jam vero quantitate Bituminis ad alia Mineralia existente majori, Temporibus etiam nascendi, apparendi saltem, incertis, unâ cum indole cum Thermalis aqua miscendi minime Capaci, aliter sane non ascenderet è fundo, & in superficie fluitaret, his inquam consideratis, mirum videtur Clarissimum Jordenum modo memoratum, Balnea hæc Bituminea esse à Prædominio credidisse, & scriptis suis passim asseruisse, nisi Prædominium, quod probabile, inde hauserit, quod Thermas superet, & iisdem innatando, ita prædominetur, & tum Aquam oleo Tectam, oleosam esse à Prædominio, eodem jure poterat asserere.

De Baln. Nat.
& Aq. Min. cap.
6. in fine, & ali-
bi.

In Transsioni-
bus Philosophi-
cis, & de Fons.
Medic. Angl.
Exercit. pr. c. 12.
verb. uli.

Quum autem de Spumæ hujus inflammabilitate & indole Bituminea, dubitet Martinus Lister, M. D. in superioribus laudatus, sciat Spumam hanc duplicem esse, oleosam Unam, Coloris Cærulei, & in Summitate nitentem, quæ lubricitate ita pollet, ut intra digitos vix, ac ne vix quidem teneri queat; quædam nigrior & Pici liquidæ similior; quædam albidior & magis Spumosa. Hæc exiccata inflammabilis est, & eructata observatur à Scatebris in Balnei fundo existentibus, per ipsas Thermas moleculis separatim ascendens, in placentulas quasdam in superficie unitur, circa æquinoctiale Vernali à mense Martio ad Octobrem usq, & interdum Novembrem, parcius tamen, & Cremoris

Anni Tempus
quando Spuma
ascendit.

te-

De Virtutibus
Thermarum
Baion.

tenuis aut *Cuticulæ* instar, mensibus *frigidioribus*; mensibus *Decembri, Januario, & Febuario*, intra totum annum exceptis, *Sudis præcipue tempestatibus & sole illustratis*; de quo *Spumæ* genere *Notandum*, quod à locis *subter terram ad Balnei fundum*, cum *Scatebris delatum*, per totum annum *ibidem remaneat*, mensibus autem *calidioribus prædictis*, *Solis Radiis*, uti volunt, è fundo *evocatam*, in *superficie fluitat*, unde *majorem Luti*, in fundo *Balnei quantitatem hyeme*, quando *Spuma non ascendit*, *Ductores observant*. Altera vero *Spu-* Vid. Cap. 2. in
mæ species Muscosa observatur, de qua supra, quæ in *fin.*
Thermarum superficie etiam sæpius fluitat, & è *Thermarum lateribus & fundo Carptariis ductorum manibus purgatis exoritur*. Hæc *Cruci Lignæ* in *Regio*, quousq; *aqua ascendit*, *præcipue adhærens*, in *Thermarum etiam superficie non raro fluitans*, non *comburitur*, nec *Bituminosæ materiæ* aliquid in se *complectitur*, in quam, quum *Bathoniæ fuerat*, forsan, incidit *Vir Doctus*, & per totum anni spatium *majori minori-ve* *quantitate occurrit*.

Porro, in superioribus *Bitumen* inter *Principia ægerimè admisi*, inter quæ *haud aliter apparet*, nisi tanquam *Ex-principium*, *exauكتورatum*, nimirum, & mere *accessorium*, aut plane *Supernumerarium*, olim tamen habitum *Principium*. Addo etiam, *Bituminosæ Materiæ in Thermarum superficie fluitantis*; *Summitatum digitorum*, *Crucis Balnei Calore*, in *rugas coactarum*; & *Nidoris Sulphurei propè Balneum Argumenta*, ad *Principiorum numerum Ternarium stabilendum*, *haud mascula videri*, & *minus efficacia ad asserendum illud in Thermis abundare maximè*, quod cum *iisdem misceri*, aliter quam *confundi*, & *confusum manere* utpote è fundo per *Aquas ipsas ejaculatum subito*, & in *superficie fluitans*, non est possibile.

Jordeni argu-
menta pro prin-
cipiorum suc-
rum Triade.

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

De Aq. Miner.
p. 75. N. 5.

Examen. Aq.
Min. Gallie,
p. 50.

p. 114.

De Baln. Nat. &
Aq. Min. cap. 6.
in fine.

Uig.

Verosimile autem interdum opinatur *Nobilissimus*
Autor *Medicatam Aquam de Bitumine etiam, & Sul-*
phure, Calore Subterraneo. contemperante; participare,
quum Calor ambas illas Substantias fundere, & incor-
porare possit intra terram, ut supra illam à se fa-
ctum facile testatur. Aquæ autem istiusmodi, si
quæ fuerint, *rarissimæ* sunt, neq; sub examen suum
adhuc *unquam* ceciderunt, & istius Scriptoris *Illustri-*
oris conjecturæ solum probabili, originem, forsan,
suam, & ortum debent. Nam *Ingeniosi* Parisienses-
Galli, cum laude sæpius memorati, aiunt: 'Bitu-
'minibus proprium est cum aqua non miscere; si li-
'quida fuerint, supernatant; si crassa, & terrena,
'in fundo inter lutum, subsidere solent. *Et paulo*
'post: Sulphura & Bitumina in Aquis observare sa-
'cillimum est. Nam, aut in fundo subsidunt, aut
'in superficie supernatant; cum aquâ misceri, ut sa-
'lia, incapacia omnino, & inhabilia existunt. Por-
rò, idem fere statuit *Jordenus*, Bituminis tamen præ-
dominium inde, ut dixi, malè collegit. 'Bitumina,
'*inquit*, hæc oleosa, & Unctuosa quum sint, in aqua
'per se, sine succi alicujus Mineralis opè non dissol-
'vuntur, sed cum illa confunduntur. *Bitumen* au-
'tem *Balnea Nostra Bathoniensia* in agro *Somersettensi*,
'principaliter ingreditur, Nitro tamen multo dilu-
'tum, quod solutionem meliorem facit, & aquam
'reddit magis limpidam. Quod in Balneis nostris
'Bitumen Prædominium obtineat, effectis probatur.
'Nam Nervos egregie corroborant, artus emolliunt,
'rheumata exiccant, Paralyces & Contractiones sa-
'nant, &c. Effecta autem hæc *Sulphur* potius ad-
esse arguunt, quam *Bitumen*, eoq; magis, quod ar-
gentum aureo Colore tingendi vim, quam *Bitumini*-
Jordenus adscribit, majori forsan jure, ut in præce-
dentibus,

dentibus, modicæ Sulphuris misturæ tribuatur, (licet *De Virtutibus*
majori quantitate mistum Sulphur, argento, aut *Thermarum*
 metallo quolibet albo immerso nigredinem affigat) *Barbon.*

Et Bitumen aut in Superficie, aut fundo remanere,
 neq; aliter aquæ, Nitrosæ licet, commisceri, dictum
 est superius. Hinc in Nitrosis aquis Bourbon l'
 Archambault in Borbonnois referunt Ingeniosii in su-
 perioribus sæpius laudati, 'Bituminis aut Sulphuris *Obs. super Aq.*
 'nihil extra Nitrosi Salis partem inventum fuisse, *Mix. Gall. p. 53.*
 'Sedimenti etiam terram oleosi nihil continere,
 'sed in aceto distillato, magnam partem, solutam
 'fuisse.

Quoad Sulphur, partem Ultimam, in Ther- *Nocumtum*
 mali Aqua Culpæ obnoxiam; tametsi *Thermis* nullum a Sul-
 infit, mole Bitumine multo majori, & partem phure.
 Contentorum fere quartam constituat (quarta
 enim pars, ut plurimum calcinando deperit)
 neq; Unctuositate, aut aliter relaxat, aut effæ-
 minat ut nugantur quidam. Quicquid enim ole-
 osi participat, ingredientibus cæteris, in quorum
 sinum recipitur, quibusque adeò arctè unitur, al-
 teratur adeò, ut nihil ejusdem ullibi appareat,
 sed inflammabilitate præcipuè, quam odor, & co-
 lor comitantur, seipsum prodat. Porro, Sulphur
 in Thermis, fermentationis vi, adeo comminuitur,
 ut quasi cum Sale & Aqua in qua solvitur Sal,
 unum corpus constituat; Virtutes itaque & bene-
 ficia nota Sulphuris per meatus Corporis cum
 Thermarum aqua circumducti, magis hinc expe-
 ctanda videntur, Pulmonibus, puta, succurrere, partes
 imbecillas fovere, & refocillare, nec non officia omnia
 illa optima præstare, quæ in composito experimur,
 quod Sulphur ingreditur, potius quam Salmacidis un-
 das, ex ipsa Caria, huc usque processisse, inani-
 ter

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

ter suspicari, aut effæminante *Sulphuris*, aut *Bituminis* natura, nescio quâ, perterreri, quæ mala solum *imagitaria* crearet. Si quisquam autem *Nocummenti* aliquid à *Sulphure* adhuc pertimescat, *Sal* è *Thermis* à *Nobis* extractum arte illi in promptu esse possit, in quo *Sulphur non* est, quod in *Thermalibus* aquis *solutum*, minorem aquæ quantitatem *Bibentibus* commendat. Sed de hoc *Sale* in XIV. Capite *plura* dicentur.

CAP.

C A P. XII.

De Aquæ-Potorum Regimine, & aliis ad Internum usum spectantibus.

Capitis Summarium.

De Thermalis aqua Potandâ Regulæ. Bibendi Tempus, & quantitas. Circa Potationem Thermalium Aquarum Quæstiones Undecim, & Responsa. In Lue Venerea utilis. Thermalis aqua Pota Centum annos retro. Ratio desuetudinis. Eugenii Philandri ægyptiorum. Usus internus per modum Injectionis. Usus in arte Pharmaceuticâ. Vaporis Usus.

DImicatis jam & in fugam missis *Hostibus*, qui *Thermarum* usum *internum* impugnare videntur, *majora* beneficia à *mistura salium* expectanda, debent succedere; Verum cum *hanc* provinciam *justo* Capiti, quod sequitur, demandaveram, ad *regulas* in ægrorum *commodum* memorandas descendo, in quarum *observatione*, ut in usu aquarum *Thermalium* externo, ægri debent se non *diligentes* modò, sed & *Patientes* præbere. Nam, 'Quid possunt in Chronicis præsertim fixisq; morbis, auxilia quantumvis 'valida, quibus optatum exitum *Impatentia* præcidit? Exinde, quod *Pharmacorum* lentam operam 'præstolari respuerunt, aversati quicquid verbo citius non medetur: elanguerunt haud pauci, & 'tandem ad Portum suum, non illum Sanitatis ap-
'pulerunt,

Maplet. Ep. ad
D. D. Conyers.

De Virtutibus
Thermarum
Babon.

De potanda
Thermarum
aqua Regulæ.

pulerunt, *Charontis* cymba vecti. . At Salutis rever-
suræ eo quod non advolet, sed obrepat, delere potius
velle vestigia, quam eadem perfectius formare, de-
mentix opinor esse *Belluinæ*.

Ante *Potationem* itaq; necessarium videtur, ut
Corpora bene *præparata* fuerint, utq; iudicium *me-*
dici determinet, an *Thermalis aquæ Potus* conve-
niat, necne. Usus enim cujuscunq; rei *temerarius*,
noxius esse solet, ratioq; *optima*, cur multa non
eveniunt, observatur, quod nullo Jure *expectanda* so-
rent. *Præparatio* hæc non *Thermarum* aqua salita,
Syrupo Rosarum, *Manna*, cæterisq; medicamentis *ali-*
mentariis apte efficitur, sed *Pharmacis propriis*, &
effectivæ Cathartici, *repetitis* etiam prout prudenti
medico visum fuerit. Impuritates enim in *primis viis*,
Ventriculo, *Intestinis*, *Mesenterio*, &c. coacervatæ,
cum *Thermali* aqua intra Corpus penetrantes unâ *San-*
guinem conspurcant, indeq; oritur malorum *Ilias*;
sin autem Corpus fiat *levis*, medicata aqua ad
partes destinatas, non *purius* modo, sed *facilius* per-
transit.

I.

Minus etiam *Commodi Potantibus* accedit, si *Ther-*
malem Aquam biberint *inter Balneandum*, quod con-
sultissimorum *medicorum* præscriptis renititur. *Siti*
autem existente *molesta*, bibendum erit *aliquid* in
Thermis, ut sedetur paululum, horæ autem *dimidio*
ante egressum è *Thermis*, *liberius* bibendum, &
in *lecto* etiam si res postulaverit; *aliter*, tempus ali-
quod ad *bibendum* seponere, & isto durante, in *Ther-*
mas nonn immergi, *Iustam utriq;* usui libertatem
concedit, operationes exerere, nec se mutuo subver-
tere, ac impedire, ut non raro solent, quando unâ con-
currunt.

Ad *Esculentā*, & *Poculentā*, rationem etiam optimam haberi oportet, dum *potantur* *Thermæ*; ut *prandium* sit ex cibis *Euchymis*, & facile concoctis, *hora duodecima*, aut *prima* post meridiem; utq; *Cæna* brevior sit, & tempeſtiva, unde *Corpus* primo mane sit *Jejunum* & *Vacuum*.

De Virtutibus
Thermarum
Baſbon.

III.

Optimum *bibendi* *Tempus matutinum* exiſtimo, *Bibendi tempus* apud locum ipſum, ſin minus, *domi*, *Thermali aquâ* & *quantitas*. in *vigore* caloris ex *Antlia* recentèr hauſtâ, & *argenteis* vaſis incluſâ; ambulando *quadrantem* horæ, poſt *libram Unam*, aut ſaltem *Duas*; aſcendendo à *libris tribus*, *quatuor*, aut *quinque* ad *ſex*, *octo*, aut *decem*, prout *Thermalis* aqua grata fuerit, & quicunq; *Potor* ferre poteſt. *Regula* enim *nulla* hic *ſtrictè* locum habet, ſed *generalis* videtur, *Pro Tolerantia*, donec *medicatâ* aquâ *ventriculus* non opprimitur, aut *nauſea* ſuperveniât, niſi in *quibuſdam* morbis, in quibus *Thermalium* aquarum *minor* quantitas requiritur; quod modo *Antiquo* conſonum videtur, de quo *infra*, ubi hoc præceptum: *Tantum Thermalis Aquæ ſumatur in- tus*, quanto *Ventriculus* non opprimitur. *Dierum* ad *potandum* *numerus*, *Septem*, *Quatuordecim*, *Viginti*, aut *Triginta*, poſt quem ſucceſſum eundem haud obſervavi, ac in ſpatio *intermedio*, ideoq; *diuturnior* ejus uſus, *una* vice, niſi in *quibuſdam* caſibus, nemini incumbit. *Generoſus* autem *quidam*, cujus *hiſtoriam* inferius trademus, *Thermales* Aquas non ſine *magno* *Commodo* bibit ad *menſes* ſerè *tres*, diebus pauciſſimis ab uſu ejus *interno*, iſto *Tempore*, *intermiſſis*, majusq; beneficium ſe diebus *poſtremis*, quam *primis*, accepiſſe retulit. *Alios* autem novi ſe *aliter* habuiſſe, ideoq; pro *morbi* & *Temperamenti* natura, *bibendi tempus* ſtatuendum videtur, *Menſis* vero ſpatium, ut *plurimum*, ſufficit, niſi *aliter* prudenti *medico*

Dierum ad po-
tandum Nu-
merus.

Vid. Cap. XV.
N. 29.

De Virtutibus
Therमारुम
Bathon.

French. Spadac.
Eh. c. 9.

visum fuerit; Nam interdum *longius* temporis spatium ad *Bibendum* requiritur. *Anglus* siquidem *Anglos* erroris insinuat, qui *Septimanas duas, tres, aut mensem* solum assignant, in quocunq; morbo. Et hinc procedit, inquit, quod *felices Curationes* multi non attingunt, quas in *medicatarum aquarum* usu diuturno persistendo obtinere poterant; & ita non modo *miserias proprias* prolongare solent, sed *Aquas ipsas Calumniis* dehonestant. In *Germania*, addit, *Spadanæ aquas* potant *tres menses*; aliquando *Sex*; & interdum *duodecim*, si res postulaverit; & tandem ad curandos morbos deploratos, quos vulgo curam non admittere suspicati sunt, *efficaces* inveniunt.

Restat jam ut *Quæstionibus* circa hanc rem, quibusdam aptemus *responsa*. Quarum *prima* est,

QUÆSTIO I.

An Thermalis Aqua Calidè bibenda sit, an frigide?

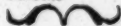
Vid. Andreæ
Bacchi Testimo-
nium, Cap. 2. me-
moratum in
principio.

Huic *Quæstioni* jam respondi *Calidissimè*. Halitus enim in quo *Fervamenti* magna vis consistit, & partem *acidam* volatilem complectitur, cito pertransit, virtusq; *Thermalium Aquarum* plurimum minuitur; si refrigerant. Halitu itaq; *Thermalis aqua* magis redditur *Acidula*, eoq; ad potandum, ut istius generis reliquæ, magis apta. Cum autem in quibusdam affectibus *Calor noxius* esse possit, ut in *Pulmonum hæmoptoe*, & *Vasorum rupturâ*, *rhexisne* sit, *Diabrosis*, an *Diapedesis*, frigescentem propino (Vid. Cap. 15. N. 65.) Immo actu frigidam, *Salium* vi, *efficacius* alvum movere, *Experientia* Compertum, *Spirituosâ* parte, quæ *celerem* intra *Corpus* transitum procurat, & *disponit* promovere solet, cum *Therमारुम* Halitu avolante.

Sub-

Substantiæ hæ spirituosæ subtiles adeo sunt, & penetrantes, ut obturatum vitrum pertransire solent, de qua re vide supra Cap. VII.

De Virutibus
Thermarum
Baibon.

QUÆSTIO II.

Majorine, an Minori quantitate Thermarum Aqua sit bibenda.

Quum aqua *Communis* quælibet non medicata, copiosius hausta, solius ponderis ratione, quantitatis mole, aut *Salis* forsitan *Communis* subterranei mixtura, & alvum moveat, & Corpus pertranseat, medicatas aquas istas, quæ ultra libras octo sumptæ, non operantur, imbecilles Judico, & minus efficaces. Quantitatem itaq; intra libras tres & decem, statuendam duxi, ultra quam ascendere necessum non est. Multo minus Bonos istos, & *Tricongios* Germano more potantes probo, qui ad libras viginti, imo triginta, ingurgitant. *Gæringus* autem vidit Civem *Leodiensem*, Anno 1576. qui ordinarie bibebat mane libras XXXII, & à meridie fere totidem, absq; noxa ulla, præter quantitatem satis insignem, quam absq; vino bibebat in Prandio & Cæna.

Spad. Font. descr.
c. x. interprete
Ryccio.

QUÆSTIO III.

An Thermalem Aquam liceat cum cibus miscere? Sive, An Thermarum aqua adhibenda sit inter pastus?

Sine Restrictione, non Affirmo. Vacuo enim Ventriculo, & Majori quantitate, quam poculentis, inter Prandendum, aut Cænandum, communibus concedimus, (quando Sæpe Parumq; est bibendum) fumi

M m 2

debet.

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

De Therm. l. 2.
c. 19.

debet. Cùm tamen alimentosa quædam medicamenta sint, in Torminibus Intestinorum, Ventriculi inflationibus, & Cardialgia, ad maiorem moram, parvâ quantitate, in istis, aliisq; Ventriculi, & Intestinorum affectibus, inter pascendum concedendam opinor. Aliiter, voluptatis, aut curiositatis causa, bibere, absurdum. Damnat Baccius, ut abusum insignis periculi, aquas medicatas in potibus ac cibariis usurpare. Novi autem Generosum qui in concoctione depravata, & laxato intestinorum tono levamen magnum à Thermarum Bathoniensium aqua mera inter pastus moderate pota, se accepisse retulit. Generalem autem usum indiscretum improbo cum Bauhino, de Thermis Boll. l. 2. c. 6. p. 106, 107.

QUÆSTIO IV.

An Thermarum Usus Externus, & Thermalis Aqua potæ Internus, eodem Tempore, aut die conveniat?

Si, An in Balneo Thermalis Aqua fuerit stricte potanda, quæstio sit, Nego. Motus enim Contrarius à Centro ad circumferentiam, & ab hac ad illud, prohibet; & immersio in Balneum, & Thermarum aquæ potio, uno eodemq; tempore celebrata, & incommoda foret, & crearet molestiam, ægrè saltem, si non minime ferendam. Hinc Hippocrates V. Sect. IV. Balnea calida affirmat obfistere purgationibus, & tunc præcipue quum vehementioris extiterint caloribus. Mane autem Balneum intrare, & versus finem Aquam ex Antlia haustam, potare, etiam in Thermis ipsis, aliquibus concedo, qui Thermalium Aquarum in habitum Corporis penetrationem maiorem requirunt, & pleniorẽ Aëquum, ut in morbis sanguinis, & habitus eti-

am

am vitiis, quæ copiosis sudoribus, aut etiam διαφορῶν De Virtutibus
juvantur. Tempore autem matutino Aquam potare, & Thermarum
peracta concoctione Vesperis Thermas ingredi, absur-
dum non est, sed illis proprium, qui brevioris viæ cur-
sum instituunt, & Temporis augustiis Bathoniæ præ-
muntur; versus finem autem Balneationis, & in lecto,
in casibus prædictis, libram unam, aut alteram biben-
tibus commendo. Ità olim Bauhinus: *Meis ægris,* De Therm. Boll.
inquit, *in quibus mihi opus videbatur, & potissimum iis* l. 2. c. 6.
qui difficulter sudabant, Ego in Exitu Balnei magnum
haustum ex latice fontium desumptum, quam calidissime
fieri poterat, exhibebam in lecto, Ipsemet quoq; sume-
bam, & certe Mihi——admodum conferebat, nec non
Dominæ meæ quam ad Thermas illas deduxeram.

QUÆSTIO V.

*An Diebus pluribus continuis sumenda sit Thermarum
Aqua; an Thermis utendum interpolate.*

Potandæ Thermarum Aquæ dies quosdam assignare,
in quibus Thermis utendum non est, rationi magis
consentaneum videtur, ut aqua intra Corpus vim su-
am & virtutes exerat liberius. Sin vero dies quatu-
ordecim, viginti, aut triginta interno usui concedere
non possint, quod omnino utilissimum, Thermalem
aquam potent, & Thermis utantur, alternis septima-
nis, aut septimana inter utrumq; usum partita, tri-
bus minimùm diebus continuis aut lavandum erit, aut
bibendum commodius. Diebus autem alternis lavare,
& bibere omnino incommodum. De qua re Autor
quidam Anglus ita scribit: *Quum nonnulli aquæ non*
quotidie, sed alternis diebus usum consulant, nullo mo-
do iisdem assentire possum. Intermisionis enim dies re-

Anonym. de
Aq. Med. War-
wic. p. 25.

mora

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

mora naturæ ignava, & in onere suo sublevando pigrior evadet. E contra vero, si quotidiano aquarum potu provocata, & irritata fuerit, ad Evacuationis opus aptius multo, & diligentius se accingit. Quotidianam itaq; potius quam interpolatam Aquarum Usus magis probo. Bauhinus etiam de Font. Boll. l. 2. c. 9. Sunt qui interpolatis tantum diebus exhibent [aquas medicatas] altera ægrum in Balneum immergunt, Tertio die iterum exhibent; sed non placet. Alii mane exhibent aquam & vesperi infundunt corpus. Sed nec hoc Mihi placet. Ego non infunderem Corpus, quousq; absoluta esset Potatio; & exhiberem aquas non interpositis, sed continuatis diebus.

QUÆSTIO VI.

Utrum magni Thermalium Aquarum haustus conveniunt, an Minores?

Cum Thermalis Aqua magna quantitate simul hausta, & Ventriculum relaxet, & Nauseam creet, imo vomitum in plerisq; non raro provocare soleat, ultra libras duas haustibus duobus, aut quatuor sumptas, procedere non expedit, à quibus obambulandum paulisper, & post quadrantem horæ, revertendum, idemq; faciendum, donec totalis Aquæ quantitas absorpta fuerit. Alii siquidem libras duas in quatuor haustus dividunt, & facillime distributas inveniunt, nec adeo cito per alvum evacuatæ. Summa est; Qui Diureticam ejus naturam experiri desiderant, minores haustus sumant calidissimos; qui Catharticam, majores paulo frigidos, aut frigescentes propinent.

QUÆ-

QUÆSTIO VII.

An cum Thermalī Aquā liceat Medicamenta miscere?

Hoc facilè conceditur in *Medicamentis* quæ *Violenti* aliquid *non* participant, ejusdem tamen generis esse debent, quæ in *Thermis* continentur, & cum iisdem uniuntur, quorum ope, *Thermales* Aquæ magis efficaces existunt, & *operationes* promoventur. Tale est *Sal* quidam ex *Aquis* ipsis *Thermalibus* comparatus, & in iisdem, ad majorem impregnationem, *Solutus* iterum, & proficuè potus. Ad purgandum *validius*, dissoluantur *Manna*, *Tartarum*, aut *Syrupus* quidam *purgans*. Ad ciendas *Urinas*, *Syrupus Diureticus*, aut *Sal Mineralis*, aut *Vegetabilis* appropriatus; *Abfinthii* etiam, *Chalybis*, &c. In *Paralyticis*, *Spiritus Lavendulæ*, &c. *Asthmaticis*, *Spiritus Croci*, &c. *Salium* enim, & *Spirituum* dissolutionem, probo *maxime*. Inter *Spiritus*, utiles sunt, *Spiritus Nitri Dulcis*, *Sulphuris* per campanam, *Vitrioli*, *Cochleariæ*, *Salis*, *Lavendulæ*, &c. Inter *Salia*, *Prunellæ*, *Tartari*, *Genistæ*, *Fraxini*, *Tamarisci*, *Corallii*, *Chalybis*, &c. Inter *Tincturas Croci*, & *Coralliorum*. E quibus, & quibusdam aliis analogis componuntur *medicamenta*, quæ *Thermalibus Aquis*, in *praxi medica*, commiscere soleo, nimirum, *Mixtura Ecphrastica*, *Orectica*, *Antiscorbutica*, & *Infrigidans*; *Spiritus Antiparalyticus*, & *Diureticus*; *Tinctura Thoracica*, & *Dulcifica*; quorum vires adjutrices, plures sunt experti.

QUÆ.

QUÆSTIO VIII.

Quibus anni Tempestatibus Hydropotia celebretur ?

Mensibus *Calidissimis* Aquas *frigidas* Minerales bi-
bi solitas notum satis, felicius autem *Temperatis*, idq;
diluculo, priusquam radii *Solis* Terram nimis aperue-
rint, aut aquam ipsam *diutius* verberaverint, quo me-
dicatæ aquæ Virtus *plurimum* minuitur. *Thermalis*
autem Aqua *calida* quùm sit, non iisdem solum, sed
mensibus etiam frigidioribus bibenda, imo *frigidissi-
mis*, quibus maxima virtute pollet Aqua, & spiritus
acidus plures possidet, quos frigus uniendo con-
stringit, & evaporare non sinit. *Thermarum* aqua,
istis temporibus, cum gallis, colorem exhibet magis
purpureum, fortior est, & diutius in vigore inanet,
quam æstate. Diuretica etiam magis, mesenterium,
Sanguinem, & renes melius repurgat, & caute se-
cundum artis regulas usurpata, effectus magnos
edit, & majores promittit. *Frenchius* de aqua medi-
cata *Knaresburgensi*: *Observavi* aquam hanc *Spadanam*
Spiritibus Mineralibus hyeme magis impregnatam, eo
quod Terra *constricta* spirituum perspirationem omnino
prohibeat; *Pluvia* autem *Tempestate* dilutam & *Tenuem*;
quod *Scatebrarum* venas aqua *pluvia* ingrediatur, & in-
tra *Terræ* viscera *subsidens*, cum *scatebrarum* aqua
commisceatur. Aqua etiam æstate fortior est mane
quam meridie, quia noctis *frigiditas* Terram *constrin-*
git, quam *Solis* calor *aperire* consuevit. *Valeant* itaq;
inquit, *Morellus de Balneis Patavinis*, qui *Tempore hye-*
mis aquas *Thermarum* nolint exhibere, existimantes eas
Brumali tempore aliquid virtutis *acquisitæ* dimittere,
quùm tamen eo sint *Tempore* perfectiores, omnib; q;
qua-

Spadacr. Ebor.
c. 7. p. 69.

Apud Bauhi-
num de Baln.
Boll. l. 2. c. 9.

qualitatibus potentiores. Frigus enim ambiens non finit
 aquas ita diffilare, & spiritus exhalare, unde perfe-
 ctior illarum actio redditur. Quare ex parte aquarum
 hyems videtur magis opportuna quam aliud Tempus.
 Idem ex parte agrotantis est, quandoquidem Virtus
 est fortior ad sustinendam tantam aquæ copiam, nec
 aer frigidus debet hanc aquarum administrationem im-
 pedire, quàm ad libitum nostrum possit alterari.

De Virtutibus
 Thermarum
 Baubon.

Q U Æ S T I O IX.

*An annus Bissextilis, & dies Caniculares malignam ali-
 quam influentiam Thermis impertiant?*

Cur ab anno Bissextili metus aliquis oriatur, mi-
 rum; quum pars sit Temporis primum ab Augusto
 Cæsare ita disposita, ideoque influentiam nullam habere
 potest, nec secum momenti aliquid ferre, aut muta-
 re quicquam præter Temporis rationem. Verum,
 quum Canem stellam fixam olim cognoverint, Bis-
 sextilem forsan, Cometam reputaverint, & motu suo
 à quarto ad quartum Saturnum referre, cujus influenti-
 am Generationi, Naturæ humanæ, & bono Corporis
 habitui, præ cæteris Planetis, inimicam esse asse-
 runt. Fixa autem Stella, & Cometa, ejusdem pror-
 sus efficacix existunt; Thermas enim nec Canis
 mordet, nec Bissextilis conturbat. Bene igitur con-
 cludit Baubinus, Hist. Font. Boll. l. 2. c. 2. p. 119.
 Falsa est omnino opinio dicens potum aquarum Thermalium
 non esse tutum anno Bissextili. Quod ad dies Cani-
 culares spectat, profiteor me Triginta annorum spatio
 ex quo Praxi medicæ me primitus addixi, neque Venæse-
 ctionem, purgationem, aut Balneationem solito magis lu-
 boriosam, multo minus periculofam, nec ullo modo leti-
 -

Opinio Savan-
 rolæ refutata.

N. B.

N n

lem

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

Señ 4. Aph. 3.

lem observasse. Adeo longe recedunt Tempora nostra ab istis Hippocratis, qui Timorem hunc vanum Orbi, & potissimum Anglis, primus incussit, scribendo solum, *αὐτὸ κλῶσθαι, καὶ τὸ αὐτὸ, αἱ παρὰ τὴν ἰσχυρίαν.* Ante Canem, & sub Cane, purgationes difficiles.

QUÆSTIO X.

Quenam præmittenda sit, Lavatio, an Potatio?

De Therm. Boll.
l. 2. c. 6.

Potationis usum *internum*, Externum illum *lavandi* melius præcedere dixi superius, eo quod Aquarum *Thermalium* Potatio, Corpus modo quodam *purgando* præparet ad Thermas intrandas. *Balneum* autem, Aquæ reliquias potentius dissipat, & evaporando consumit. Ita *Manus* quod aiunt, *Manum lavat*, & *Hydropotix* hoc modo *Balneatio* ministrat. *Bauhinus*: 'Mihi placet ut aqua prius purgandi Corporis gratia bibatur, vel sex, vel septem, vel decem, vel quindecim, vel pluribus diebus pro morbi conditione: deinde lavetur totidem, aut pluribus, & si morbus externa potissimum affligat, ut citra potionem *Balneum* adhibeatur. Et paulo post: Ad summum vero, si cui potu & lavacro utendum sit, is per plures dies ante bibat, & postea lavet; non è contra. Ex potu enim Purgatio fere intelligitur, ex *Balneo* autem alteratio, rectificatioq; membrorum. At hoc inter prima Medicinæ instituta est, Purgari prius debere corpus, quam alterari & confortari. Sed è *Vepretis*, in *Viam Regiam*, postquam *Ultimæ Quæstioni responsum* est redditum, nimirum

QUÆ.

QUÆSTIO XI.

275
De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

An Thermarum Aqua sit potanda in Lue Venerea ?

Circa hanc quæstionem *Authores* qui de *Balneis* Naturalibus, & Aquis *Mineralibus* aliquid scripserunt *digladiantur*, ut ex scriptis illorum intelligere licet. Nobis autem, in hoc Tractatu,

Nullius additis jurare in verba Magistri,

Duorum contra-sentientium opiniones assignemus, & nostra tandem claudemus rivos. 'Sunt aliqui qui di-
'cunt aquas, inquit *Fallopis*, non esse exhibendas iis *De Therm. c. 11.*
'qui laborant morbo Venereo; quoniam, dicunt, pro-
'ritaretur magis morbus, incalesceretq; præter mo-
'dum Hepar, & hæc est Communis Sententia. *Fallopis Opinio.*
'Ego vidi exhibitas istas aquas quamplurimis labo-
'rantibus eo morbo, & aliquibus fuisse proritatum,
'plurimos tamen vidi quibus profuerint. Colligo
'hoc dogma obesse in eo morbo incæpisse, cum non-
'dum esset inventa ratio morbi curandi per Lignum
'Indicum, & cum nescirent medici curare, mitte-
'bant ægros ad Balnea, nihil aliud exhibentes quod
'posset morbum superare. Ego sum ejus sententiæ, *N. B.*
'quod laborantibus eo morbo conveniat potus aqua-
'rum Thermalium, dummodo prius factæ fuerint
'magnæ purgationes, & requisita præmissa, & re-
'ctè administrata. Nam vidi plurimos hac ratione
'fuisse sanatos. Non utatur tamen qui eo morbo
'laborat his aquis medicatis per Inseffionem, sed in
'potu tantum. *Bauhini* autem de Therm. *Boll. l. 3.*
'c. 69. Agnosco ingenue singularem Dei benigni-
'tatem *Bauhini Opinio opposita.*

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

N. B.

Authoris opinio.

tatem in acidulis, ad multos morbos utilibus præsertim vero ad viscerum intemperiem, Ventriculi dyscrasiam frigidam inæqualem, Hepatis intemperiem calidam, quæ Capiti Vaporibus demandatis ad Catarrhos occasionem præbet: arenulas & calculum renum: lienis affectus: febres erraticas: vasorum obstructions: Retentricis Virtutis imbecillitatem, indeq; pendentes morbos: in *Lue autem Venerea* tantum abest ut id præstent, ut contraria facultate præditæ sint, &c. *Item, verbis ultimis*, Alterum vero est cur Gallici Thermas caveant, eo quod attestante experientia, actu humidæ sunt: ex quo apparet specificum remedium hujus luis siccitati, sive per se, sive per accidens, ascribendum esse. Jam vero ut sententiam *Nostram* proponam. Cum Thermarum *intus* sumptarum vires omnino in *alvo solvenda* aut *Urina cienda* occupatæ non sint, sed *partim* sudoribus Eliciendis, *partim* Ptyalismo promovendo, quæ corpus *exiccant* inserviunt, ut *alibi* in hoc tractatu probatum dedimus, cur è remedium *antivenereorum* numero amoveatur penitus *Hydropotia*, Nobis non constat, præsertim si animo reputemus particulas non *catharticas* modo, sed *alterativas* etiam cum aqua commisceri, quæ *Venenatam* luis naturam non *evacuando* solum, sed *obtundendo* debilitant.

Ad fiduciam in potandis *Thermarum* aquis *majorem* creandam, *Notandum* porro, *Aquas* has in *potum* plusquam *centum* annis *retro actis*, *admissas* fuisse. Scipfit enim *Jonesus*, Anno Dom. MDLXXII, apud quem hæc leguntur.

I.

Regula tres
de potandis
Thermarum
Aquis Superio-
ri Seculo.

Circa horam Unam ab orto Sole Aqua est bibenda, à Scaturigine, Corpore bene purgato prius, & sex horarum spatio à repurgato Balneo.

II.

II.

Tantum Thermalis Aquæ sumatur intus, quanto Ventriculus non opprimitur.

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

III.

Haustâ Thermarum Aquâ, in aere Temperato potanti obambulandum.

Quibus apparet, & præparationem Corporis, & Thermalis aquæ puritatem Veteribus illis curæ fuisse, quod nihilo tamen minus posteris incumbit. Pericula enim & beneficia majora aut minora à Thermalium Aquarum usu directo, aut indirecto, certissime proveniunt.

Quod usus internus postea in desuetudinem abierit, rationem meliorem Temporum proterviâ, assignare vix possum, cui methodus in potandis Aquis aptæ defectus, & naturæ Thermalium Aquarum veræ ignorantia, non parum contribuant. Hactenus de Aquâ Thermarum Potabili; verum Nos Eugenii. Philandri *Περὶ θερμῶν* hic interpellat.

Ad Aquas medicatas frigidas in Angliâ.

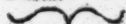
Περὶ θερμῶν:

*Vos Ebesham, Northall, Acton, Tunbrigia, Stretham,
Astrop, Sene, Dulwich, cedite Bathoniæ!
Parnassum superas licet Ifflingtonia, Thermis
Si collata * Triceps vis Tua, laudis inops.
Et rutulans Hoxten nuper fulgore Cometa!
Bathonix aspectu Stella misella lates.
Solis aquis, præcor, vultus opponite Vestros,
Obruitur radiis Vestra pupilla suis.*

* Tres fontes
Ifflingtoniz.

An-

De Virtutibus
Thermarum
Baïon.

Anglorum Baïæ prælucent omnibus, inter
Lumina, sic Splendens Luna, minora, micat.
Thermarum Famuli! Dominum cognoscite Vestrum,
Quilibet in Calidas officiosus Aquas.

Injectiones in
Uterum, Vre-
thram, Anum.

Usum internum partim occupant *Injectiones*. Im-
mittuntur enim Aquæ Thermarum in *Uterum*, du-
ctus *Urinarios*, & *Anum*, ad *Sanandas* Excoriationes,
& imbecillas partes corroborandas, fovendasq; In
affectibus siquidem *Uterinis*, causâ frigidâ oriundis,
summè proficuae. Verum de *Virtutibus*, ab *Inter-
no* Thermarum, & earundem etiam *Salis* usu, pro-
venientibus, in sequenti *Capite* plura. Tantum addo
quod in *Uterum* injiciantur ad *Uterinas* partes cale-
faciendas, exiccandas, & abstergendas; in *Vrethram*,
& ductus *Urinarios*, ad exiccandum sanandum, &
abstergendum *Ulcera*, & *Excoriationes* qualescunq;
mitigandas sanandasq; in *Anum*, ob causas consi-
miles, & præcipue in *paralyfi*, sive resolutione
Sphincteris, & ad musculos *Ani* imbecilles, &
resolutos; in lapsu *fundamenti* dicto, sive *Intestini
recti* prolapsu extra anum.

Injiciuntur *Thermales* aquæ aut *per se*, aut *cum*
medicamentis appropriatis ex judicio medici mi-
stæ, quibus *vehiculi* cujusdam, aut *basis* optimæ
vices præstant. Pro *decoctionibus* autem & *Infusi-
onibus* purgantibus *menstruum* aptum, & omnium
forsan *utilissimum* evadunt, & post operationes
Catharticas *Thermæ* potæ, *Carnis* brodium, *serum*
quodvis, aut liquorem *posseticum*, longe superant.
In *Cerevisiis* medicatis, *brodiis*, *Julapiis*, *Emulsi-
onibus*, & pluribus *medicamentorum* formulis utiles
sunt. Verum hæc peritorum *medicorum* praxi re-
inquo.

Vapor

Vapor etiam *Thermarum*, in *pulmonum* præcipue, *De Virtutibus*
& *oculorum* affectibus, usui esse possit; ut in *Thermarum*
Capite de *Usu Thermarum externo*, quò *oculorum* *Baïbon.*
affectus spectant proprie, dictum est superius. Ad *Vaporis Usus.*
internarum quoq; *Hæmorrhoidum* dolorem *mitigandum*,
intra *anum* receptus *Vapor* plurimum valet.

C A P. XIV.

De Thermarum Virtutibus; hic de Ufu Eorundem interno; sive de Thermalis aquæ potæ, & Salis inde extracti Virtutibus.

Capitis Summarium.

Ad Morbos & Symptomata, in quibus Thermarum Sal, & Aqua Pota prodesse solent, transitio. Jordenus non novit Sal Alkali in Thermis. Morborum & Symptomatum enumeratio. Ductuum Chyliferorum & Urinariorum descriptio. An Thermales aquæ cum Sanguine misceantur. De potandis Thermarum aquis Judicium Jordeni. Thermarum Salis conficiendi modus. Aquarum medicatarum Salsarum, & Nitrosarum vires. Alexipharmacum contra malignitatem, & Venenum Calami Gulielmi Simpsonii.

UT Thermalis aqua, & Sal Alcalino-nitrosus inde extractus, & in eadem dissolvendus, Potu & Lotu feliciter usurpanda laude sua non fraudentur, utq; rite, & more debito, in usum veniant, sine Vana eorundem expectatione, quæ nemini Jure merito expectare licet; Morborum quorundam Catalogum hic exhibere par est, in quibus Usui esse possunt, & proficue usurpari. Et sane, quum hæc longe ante Caput XV. de Effectis scripta fuerint, Theoria Bonæ, praxis confirmavit, ideoq; ad particulare mor-

Catalogus
Morborum.

morborum *historias*, in *praxi medica postea* observatas, hinc & inde *Lectorem* remitto.

De *Virtutibus*
Thermarum
Balneorum.

Et *primo* quidem in omnibus morbis & symptomatis, quæ *Refrigerationem*, *absterfionem*, *penetrationem*, & *Evacuationem* mitem exigunt, non parum adjumenti *Thermarum* Aquæ potioribus accessurum existimo; sub quorum *Vexillo* mala multa militant.

In genere.

Priusquam autem ad *Virtutes Salis* particulariter procedam, annotare placet *Edvardum Jordenum*, qui *Balnea Bituminosa* esse à *prædominio* minus recte statuerat, purgantem etiam & evacuantem *Thermarum* naturam, ob ignorantiam *Salis Alkali* in *Thermis*, minimè agnovisse, quæ tamen visa est suo tempore *Ductoribus* *Balnearum* innotuisse. *Balnearum Ductores*, inquit, *Thermalem* aquam *Sale* mistam *Hospitibus* solent ad purgandum propinare, fidem in iisdem, quantum possunt, creantes, purgantem qualitatem *Thermis* nostris inesse, quum satis liqueat quod *Salis* eadem & *fontanæ* aquæ quantitas idem perficiet. *Balnea Nostra* vires veras quæ laudes merentur satis multas habent, adeo ut *fictitiis* *suspitionibus* ad commendandum opus non sit. *Bitumen* & *Nitrum* in iisdem contenta ad *alterativum* remedium non tamen *Evacuativum* sufficiunt. Verum hoc inter sagacis aliter istius viri errores & *inopis* numerari debet. Nam, *nitrum* per *alvum* evacuare, & per *Urinas* Cap. V. superius probatum, & Capite XVIII. *Tractatus* sui ab eodem concessum; & *Sal Alkali* qui in *Thermis*, ex ejusdem mente, *prædominium* obtinuit, remedium, eodem etiam *constitente*, *evacuativum* constituit; quod *Ductores* forsân observantes, communem salem cum *Thermarum* aquis, ad augendas vires solebant commiscere. Addo *Nitrum* impurum, virtute *Alkali*, *alvum*

De *Baln. Nat.*
Aq. Min. c. 16.

Vid. Cap. 4.

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

C. 9. p. 68.

commovere. Miror interim quomodo hæc verba rerum *Mineralium* callentissimo Viro excidere poterant: At vero aquæ Catharticæ infrequentiores sunt, nisi ratione ponderis, & isto modo aqua quælibet purgare possit; & aquæ nostræ *Thermales isthæc modo* purgant (*non Virtute Salis* in iisdem naturaliter existentis) qui stimulationem quandam iisdem communicat. Hanc aquam communiter Ductores Nostri illis, apud quos consilium eorundem locum obtinuit, solent in potum præscribere, an vero morbis conveniant, necne, nescientes plane, parum curant, neque incommoda, & nocumenta, quæ sæpe numero in quibusdam (non paucis) male affectis inde exurgunt morantur quicquam. Hoc autem *Creperæ* etiam tunc temporis *Thermalium* aquarum potationis luci tribuendum existimo.

Speciatim ad
morbos Ventriculi.

A *Ventriculo* itaque auspicandum, eo quod pars sit, in quam *Thermalis* aqua primo admittitur; emolumentum etiam quod eidem inde accedit, in Totum Corpus distribuitur. *Ventriculus* enim ad quamlibet partem necessarius existit, sine quo labascit totum, & gradatim perit. Ad munus hocce magis apta videtur *Thermarum* aqua intus sumpta ob *amaram Nitri* naturam, de qua vide *plura* Cap. V. ubi de hac re plenius disserui; unde *amarulenta* sere omnia *Stomachica* observantur; & *Decoctum amarum*, *Tinctura sacra*, &c. in *Ventriculi Hepatis*, & *Lienis* affectibus usui magno esse solent.

Receptaculum itaque hoc Utile, ab Impuritatibus in fundi, aut plicaturis remanentibus *hydropotia* mundificat, & ad Cibum melius recipiendum, & retinendum, unde pendet *Micro-cosmus*, disponit, quo *chylus* redditur ad nutriendum aptior, sanguis purior, & *Spiritus agiles* magis & lucidiores, quibus sensus &

tus, quasi *rotis* & *machinis* circumvolvuntur. Vid. *De Virtutibus*
 Cap. XV. N. 29. *Thermarum*
Babon.

Emolumentum proximum est, quod *Thermalis*
 aqua pota *appetitum* excitet, & *Cibum* magis gra-
 tum Potoribus reddit. Hoc *universi* fatentur, qui *Ad appetitum*
 eandem *potant*, & quicquid *Tunicarum* internarum *excitantium va-*
 fibras, & filamenta sensationis organa, viscositate *let.*
 nimia obliniit, abstergendo *partim* efficitur; *par-*
tim qualitate Esurina in Sale nidulante, cibi appeti-
 tum provocante, quem *Famem* vocamus, immédia-
 ta partibus applicatione memoratâ Superius. *Esu-*
rinâ hæc qualitate *Thermalis* Aqua *Communem* supe-
 rat, quam *Hippocrates* ob mixturam Salis minorem *Tò υδus βορ-*
Voracem dixit. Abluendo enim *Ventriculum*, & ab- *φύρ Hipp.*
 stergendo sordes moderate, *appetitum* acuit, magnis
 autem & *diurnis* potationibus, abluto penitus
 Ventriculi fermento, *appetitus* dejicitur, ut *Bonos*
 quibusdam & *Tricongiis* notissimum, qui *minus* eda-
 ces esse observantur. Hæc autem *Vorax* Thermo-
 rum aquæ natura, mistura majori Salis *efficacior*
 evadit.

Sitim etiam potenter restinguit, quæ *molesta* esse *Restinguit si-*
 solet, & liquoribus *intus* sumptis interdum *ægre* se- *tim.*
 data. *Thermarum* autem aqua in frigidando, & hu-
 mectando, remedium optimum reperitur, nec qui-
 dem *magna*, quorundam experientia, quantitate potæ.
 Vid. Cap. XV. N. XXX.

Prodesse solet in *Cardialgia*, acribus, & biliosis
 humoribus, *Nervos*, & *Membranas* Stomachi, sive *Ad Cardialgi-*
 orificii Ventriculi *superioris*, ob *Cordis* Viciniam & *am.*
 Sympathiam, antiquitus *Cor* nuncupati, oriun-
 da; *Thermalis* autem aqua pulveris insipidi, *oculorum*
cuncrorum & *corallii æmuli*, in eadem contenti *vir-*
tute præcipuè, humores feros *acrimoniæ* participes,

De Virtutibus
Thermarum
Barbon.

Infarctus.

alterat, abluit, & demùm evacuat, ita ut cesset Symptoma, & indolentia insequatur.

Transitu etiam è Ventriculo *immediate* (ista enim via *Minerales* aquas *partim* pertransire reor) *obstructiones* circa ejusdem vasa, ad eundem aut omentum pertinentia, à Vena *Porta* derivata, & apud *Anatomicos* Nominibus vasorum *Gastricorum, Epiploicorum, & Gastro-Epiploicorum* nota, reserat, quæ quicquid ab Arteria *Cæliaca* transmittitur, ad *Hepar* indeq; per Venam *Cavam* ad *Cor*, lege sanguinis *circuitus*, apud omnes sere jam *recepti*, traducunt.

In Fluxibus
Diarrhæa,
Dysenteria,
Urina Cruenta.

Porro, adjumenti multum præstant *Thermarum* Aqua & Sal in *Fluxibus*, cum aut sine sanguine, *Diarrhæa, Dysenteria, & Urina Cruenta*. Ob naturam siquidem abstergentem, & Evacuantem leniter indolem, *acrimoniam* demulcent, *pungentes* particulas everrunt, & per portam *Esquilinam*, cum facibus amandant. Sin autem medicamenta *adstringentia* requirantur, *Curatio facilius* & citius succedet, si *Thermalis* aqua in modum *potionis*, aut etiam *clysteris*, prius usurpetur, quod *aliis* medicamentis *viam* sternat.

Colica.

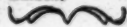
Succurrit etiam *Colicæ*, ob rationem *suprà* memoratam & *Calorem* etiam, visceribus familiarem, & *flatibus* inimicum; adeo ut qui de Aqua hac *Thermali* bibunt, *ructus* & *flatu* aliis multo frequentius emittentes, levamen *magnum* inde se accepisse testentur. Al. *Trallianus* in hoc affectu exhibuit *Thermales* aquas in potu, *tum* ut evacuet, *tum* etiam ut calefaciat, & tales usurpavit aquas in eodem dolore *Avicenna*, l. 3. Fen. 16.

Ad calorem
diffusum Hepatis.

Opitulatur quoq; morbo, quem vulgo sed impro-
priè vocant *Calorem Hepatis*, quando facies *rubicunda*
est,

est, pustulosa, corpusq; papulis biliosis scatet & affligitur; Sedem vero habet in Sanguine, quem Ther-
marum aqua temperat, & ad gradum Naturali, & Balsamicæ compositionis suæ primæ Temperiei respon-
dentem, reducit. Vid. Cap. XV. N. 60.

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

Hepatis etiam Lienis, & Vesicæ felleæ insarctus aperit, ideoq; in flatu Hypochondriaco, quousq; Lienis vitio oriundus sit, Scorbuto, Morbo Ictérico, & Obstructionibus mesenterii, unde plurimum Emolumenti Corpori accedit, si Thermalis aqua Transitum suum liberius perfecerit; cum ibidem sit ut plurimum Sentina Corporis, quæ hoc modo repurgatur, ut Cænosa Canalia apud Bristolium, Diluvio Davidico; Statto enim Tempore, Festo nimirum S. Davidis, singulis annis, Civitatis vicina loca fluvius Avon inundat, & sæces una secum abducit, quod vulgo dicitur Diluvium Davidicum. Vid. Cap. XV. N. 98.

Vitia Hepatis,
etc.

Prodest etiam moderate prius, dein pleniori quantitate sumpta, contra renum sabulum, arenam etiam aut phlegma, aliaq; illos, aut Vreteres obturantia, quos mundat optimè, & accretiones prævenit, quæ in Tophos & lapillos postea solent desinere, adeo ut contra calculum prophylactica sit Thermalis aqua, & nuper concretum aut concrefcentem resolvat. Vid. Cap. XV. N. 26.

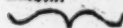
Renum.

Probatum etiam in Diabete remedium, quem fistis comitatur, quam nitri ope potenter restinguit, laxatas partes virtute ferri leniter constringit & moderatè pota aqua, ne Urinæ fluxus nimius promoveatur, effectus magnos edit, quemadmodum Vir Illustrissimus haud ita pridem expertus est, qui postea Thermarum aquam potandi, & lac, eodem die, sugendi pessimo medici cujusdam extranei consilio, post magna beneficia abs usu Thermalis aquæ solo recepta, & publico grati

In Diabete.

Robertus nuper
Baro
Brooke.

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

grati animi testimonio agnita, magno Bonorum Civium Bathoniensium luctu, è vivis apud locum ipsum XIII. die Februarii A. D. 1676. fuerat ereptus. Cl. etiam Willisus Epistola ad me data, *Thermas intus sumptas Diabeten admirabiliter sanare* affirmat; & *Hydropotiam probatum in Diabete remedium* appellat. Hinc est quod *Bristolienfis aqua Tepida* cum *Thermis Bathoniensibus* quoad *Salia & Ferri* etiam participationem conveniens, eundem etiam morbum curare soleat, ut *Capite XVII.* dicendum restat. Porro,

Phibisol. l. 1. c. 8

Ricardus Morton, Med. D. Reg. Coll. Medicorum Londinensium Socius, & practicus ibidem celebris, *Tabem a Diabete, seu nimio Urinæ fluxu, proveniente potatione longa Bathoniensium, Islingtonensium, aut cujuscunque; alterius aquæ Mineralis chalybeatæ, curandam esse monet.* De qua re plura scripsi *Capite XVII.* de *Thermis Bristolienfisibus.*

Ad Hydropem
& Podagram.

Ad *Hydropem* etiam, ut medicamentum purgans, & diureticum, bibere non erit absurdum, (aquâ ut in corpore copiose nimis prius existente) modo *Thermalis aqua* cito evacuetur. Salsos enim humores *Thermarum aquæ* secum unâ educunt & eliminant; & *Virtute Salis*, corpus nimis humidum exiccant. Idem etiam de *Podagra* dicendum. *Baccius* de aquis *Salsis* naturaliter. *Artuum extuberationes inhibent, inflationes, & œdemata discutunt, ejusmodi podagricis, & Junciturarum affectibus medentur: informem exiccant hydropisim;* quod tam de interno quam externo *Thermarum usu* intelligendum videtur. Vide *Cap. XIV. N. 16.*

Ad alborum
fluxum &
Conceptionem.

In fluore etiam albo muliebri abstergendo & corroborando adjumentum præstat, & quod consequenter succedit, ad concipiendum præparat. Adeo ut in quibusdam *Sterilitatis* generibus, vix ullum magis efficax re-

remedium inveniatur. *Plinius* dicit *Aquarum ali-* *De Virtutibus*
quas sterilitatem seminarum abolere, & conceptus ipsis *Thermarum*
representare, sicut Sinuessanas in Campania, Thespiarum *Bathon.*
fontis in Bæotia, Elati fluminis in Arcadia; qui effe-
ctus significant ejusmodi aquas esse Nitrosas. Etenim hæ
vulvæ, quoniam eam abstergunt, conceptioni faciunt ha-
bilem, inquit Georgius Agricola; & paulo post Ni- *De Nat. eorum,*
troscæ vulvæ ad concipiendum aptam faciunt. Vid. Cap. *c. l. 2.*
 XV. N. 50. & Cap. X. in *Virtutibus Balnei Crucis*:
 In alborum autem fluore, quam in Sterilitate multo
 cautius usurpandæ. Utile etiam ut *Nutrices*, quæ in-
 fantibus *mammas* suas præbent, de Sero cum *Therma-*
rum aqua parato bibant. Nam ab epoto *Thermali*
 Sero lac ad *mammas* liberius profluere *lactantes* quæ-
 dam *fæminæ* observarunt.

Prodesse etiam *experientia* compertum est, in san- *In vitis san-*
 guinis *impuritatibus, impetigine, Elephantiasi, cutaneis* *guinis.*
morbis quibuscunq; & ad Lumbricos. Vid. Cap. XV.
 N. 17, 27, & 36.

In morbis *Capitis minus* forsan utilis; de iisdem *In morbis Ca-*
 tamen *Agricola*, ubi de *Aquis Nitrosis: Capita Suc-* *pitis minus vi-*
cis frigidis, qui mentem obtundunt, repleta, exic- *les.*
cantes & roborantes, eandem mentem denuo acuer, &
sanitati restituere possunt. Fallopius de Thermis, c. 11.
Multi medici aquas Thermales exhibent in potu ad af-
fectus Capitis, & videmus Caput juvari; quod non fit
per se, sed per accidens, hoc est per consensum ventri-
culi, quia remoto Ventriculi affectu removetur & capi-
tis læsio. Si vapores qui elewantur à potu aquæ sint
Sulphurei, & caput sit frigidum, juvabunt per se: sed
si aquæ, oberunt valde. Rulandus: Capitis morbis
succurrunt aquæ Nitrosæ, Salsæ, Dulces. Ulterius tan-
tum adjungam, quod de Nitrosis Aquis tradidit *De Nitrosarum*
Athanasius Kircherus; Illas viz. Cachexiam corrigere, *Aquarum vir-*
al- *tutibus opinio*
Kircheri.

De Virtutibus
Therमारुम
Bathon.

alvum ducere, Nervosi generis morbis succurrere, illisq; qui defluentibus humoribus in Pulmones obnoxii sunt, opitulari; Impetiginem, & morbos cutaneos sanare; Sonitum aurium, si iisdem Aqua instilletur, demere; & ut verbo se expediat, Qualitatem abstergentem summam Nitrum aquis impertire concludit, prout majore, aut minore quantitate, easdem ingreditur.

D. Ric. Wifeman, nuper Serviens Chirurgus Regius.

Ductuum Urinariorum descriptio.

Exerc. Medico-physic. Dec. Ex. VI.

Ubi Notandum, quum Nitrosas aquas in defluxionibus in Pulmones, eosq; etiam tabida diathesi imbecilles redditos, at in extenuatis, & attritis, commendet Kircherus, facile est determinare, cuinam Mineralium beneficium istud Chirurgus Nostrati Celeberrimo creandi, palmam tribuere, qui Thermalem aquam potando, corpore extenuato, & voce rauca, dimissi, vocem claram, habitum corporis & pulmonum optimum, in majorem Thermalium aquarum famam recuperavit. Vid. Cap. XV. N. 28, 53, & 54.

In illorum autem gratiam qui Aquæ-ductus ab ore ad Vreteres, & Vesicam scire desiderant, unde de Aquarum Thermalium utilitate, & operandi Sphæra Judicandum melius, de hac re quædam, Coronidis vice, ex Medicis meis Exercitationibus prælo paratis, breviter subnectam.

Potus itaq; Communis, aut Mineralis Aqua, in Ventriculum per Gulam descendens, (nam de Trachæa nihil hic dicam) illinc transit, aut immediate per Venas ad Ventriculum ipsum, Omentum, &c. spectantes, aut mediate per orificium ejusdem inferius, Pylorum dictum, in Intestina, unde maximam partem per Venas lactæas mesentericas, ad Glandulas lumbares Cl. Bartholino adscriptas, partim forte per venas Mesaraicas decurrens, ad Hepar deducitur. A Glandulis, aut receptaculo, materiam potulentam ad renes, & Vreteres

teres rectè deferri quidam affirmant, verum quum hæc opinio, haud extra omnem Controversiæ aleam ponatur, ut *alibi* notavimus, de *ejusdem* veritate audio nihil hic statuere, tantum addo, partem majorem, à chyli receptaculo, aut glandulis, per venas lacteas Thoracicas, in dextrum Cordis Ventriculum, via regia, exonerari, inde per pulmones in sinistrum, tum in Aortam, ac demum motu sanguinis Circulari, in Arterias Emulgentes deferri, & ad renes amandari, ubi ob renum fabricam colando sero accommodam, Se. um à Sanguine separatur, & per Vreteres in vesicam delabitur, unde per Vrethram iterum in conspectum prodit, ubi aquam jam relictam velim, ut nulli usui inservientem, donec matulam recuperaverit, & Medicastrum, aut vatem aliquem triobolarem invenerit. De breviori transitu Urinæ via à nobis alibi est dictum, & Jo. Comerford, M.D. Hibernus libello suo de aquis Mineralibus Wexfordiensibus, de aquarum transitu menti nostræ conformis, erudite disseruit, ubi Medicatæ istius aquæ virtutes & operandi modos, ingeniosè admodum explicavit.

Sed de his plura in Exercitatione de Poculentorum Transitu ad Renes, quæ inter Novem alias, quas, Deo dante, publici Juris aliquando faciam, sextum locum occupat, unde problema hoc Ingeniosis proponendum desumam, viz. An Aquæ Minerales, pulsu nihilo magis celerius citato, via Regia memorata possint Sanguine commisceri: Pulsus enim intra quadrantem horæ octingentos, in Carpo proprio numeravi siccus; epotis autem Thermalis aquæ libris quatuor, intra horæ spatium trecentos supra tres mille, sive pulsus solum viginti quinque; Ultra octingentos, pro singulis horæ quadrantibus inveni, quod numero forsitan haud exacte posito assignari possit. Crastino vero die, duplica-

De Virtutibus
Thermarum
Baibon.

Exerc. de pocu-
lent. transitu
ad Renes, MS.

Problema Ingeni-
osis propo-
nendum.

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

*Aquæ quantitate, & potis libris octo; intra Semi-
horæ spatium ab incœpta operatione per secessum, &
Urinam, pulsus mille & septingentes tantum observa-
vi. Die tertio haustis libris sex, duabus horis elapsis,
& finitis omnibus per alvum evacuationibus, copi-
ose etiam & limpidè fluente lymphâ, intra idem tem-
poris spatium, mille & sexcentos pulsus numeravi;
pulsibus nihilo magis Thermalis aquæ accessione auctis,
quam quum aquas Siccus non potaveram. Jam vero
intra horæ unius dimidium aquæ libram unam semis
eminxeram. An vero hoc Doctissimi Entii opinioni
favet, quæ Urinæ materiam affirmat per nervos, ad
renes deferri, an viam aliam breviorẽ esse arguere vi-
deatur, impræsentiarum determinare haud libet.*

Animadv. in
Thrust. Diat. de
resp. M. pr. p. 62.

De Baln. Nat. &
Aq. Miner. c.
16. p. 150, 151.

Interim clarissimi Jordeni de Potandis aquis Ther-
malibus Judicium subjungo. Internum Usus Thermo-
lium Aquarum, inquit, pro meritis me laudare non posse
doleo, eo quod Aquam quam jam habemus, impuram
esse, nec ut è scatebris ebullit, sed Balnei aquæ com-
mistam suspicor. Si hoc non esset, apud me dubium non
est, quin sumantur interne, ad calefaciendum, exiccand-
um, mollificandum, discutiendum, glutinandum, dissol-
vendum, obstructions reserandas, renes & vesicam ab-
stergendum, in doloribus Colicis, Matricis, passione hy-
sterica, & Sterilitate causa frigida oriunda, &c. vir-
tute Nitri humores crassos incidunt, attenuant, & per
Urinâs deturbant; Sulphuris vero exiccant, resolvunt,
emolliunt, attrahunt, & in affectibus Uterinis humo-
ribus frigidis & flatulentis originem debentibus utiles
præcipue.

Scrupulus autem de Impuritate aquarum Thermo-
lium dubitantium animis nunc eximitur, de quo tunc
temporis se sollicitum habuit Optumus ille Senex.
Antlia enim Regalis Balnei sicca, Anno 1661, postea
ere-

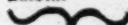
erecta, ex ipsis *Scaturiginibus* aquam exhaurit; Ant-^{De] Virtutibus}
lia etiam altera *Minor* & levior in *Balneo Regio*, su-^{Thermarum}
pra *Cisternam Regalem* *Scatebram* contegentem, jam ^{Balbon.}
apparet, & potandis *Aquis Thermalibus* destinatur,
consilio viri consultissimi *D. Alexandri Fraiser*, Equi-
tis Aurati, & Medici *Regii* quondam primarii, Anno
Domini MDCLXXIV. Adeo ut *Thermarum* aqua
jam purissima habeatur, & ad usum internum, *Jordeni*
etiam *Judicio*, valde accommoda. Antlia hæc bi-
bentibus in *Balneo Aquam puram* suppeditat; ut alia
dicta *Sicca* bibentibus in *Sicco*.

Quùm autem sæpius in præcedentibus *Salis* cujus-
dam *Thermarum* facta fuerit mentio, *Sal* iste hoc modo
conficitur.

Recipe, *Thermalium Aquarum quantum vis*; eva-^{Thermarum Sa-}
poretur ad *Siccitatem*; *Calcinentur Contenta*; fiat inde,^{lis conficiendi}
in *Communi aqua*, *lixivium purum*; evaporetur *Vitre-*
is organis ad *Cuticulam*; in loco frigido, duodecim
horarum spatio, reponatur, & *Sal æquivocus*, ex *Com-*
munis Salis cubis, & *Nitri Stiriis* conflatus, apparebit,
quem *Alcalifato*, aut *Alcalino-Nitrosus* *Thermarum*
Salem purum indigito.

Notandum vero *Mineralia impura* in succis, aut
Venis suis naturalibus, majorem *Esurini* *Salis* pro-
portionem in se continere, nativos spiritus plures,
& aciditatem majorem præbere; quam quàm ig-
nis vi liquata existunt; ideoq; virtutes efficaces
plures penetrantes ante calcinationem aquis com-
municant, de qua re vide *French. Spadacr. Ebor.*
c. 6. in fine, p. 65. *Aciditatem* etiam ignem de-
struere, hinc apparet, quod purum *Sal* lac non coa-
gulet, ut *Obs. LXXXIII.* in *Centuria* relatum. In

De Virtutibus
Thermarum
Bathon.

Exam. aq. Min.
Gall. p. 114.

Corporibus itaq; succis acidis abundantibus, & ad sanguinem dulcorandum, usui magno esse solet, si aquis Thermalibus commisceatur. Quumq; Ingeniosi apud Gallos Philosophi asserant, Bitumina & Sulphura cum aqua misceri ut Salia, incapacia omnino & inhabilia existere: de Bitumine concedo, Sulphur autem Fermentationis vi adeo comminuitur, Salis Alkali, & Nitri mixtura ita dissolvitur, ut in aquis statum fluidum obtineat, & cum Salis particulis arde unitum, idem plane corpus una constituat; quapropter Thermarum salem non modo Alcalino-Nitrosam, sed Salino-Sulphureum salem etiam, ubiq; indigitavimus. Sulphur autem & aciditatem ejus, Ignis consumit.

Quandoquidem verò Salem Thermarum prædictum, ex Communi Sale & Nitro conflatum dixerim, quædam, ex probatis autoribus, ad aquarum medicatarum tali Sale infectarum usum salubrem, tam internum, quam externum spectantia, placet annectere: Reperiuntur, inquit Joannes Bauhinus, Celebres fontes & Thermæ, Salis & Nitri participes. Fallopius in hunc sensum: Aqua quæ habet in se succos salis, si assumatur in potum, detergit, roboratq; valde Ventriculum, & evacuat abundantiam humoris potuitosi, discutit etiam, nec lædit ullum viscus. Et Alibi: Aquæ medicatæ aptæ ad potum sunt præcipue Nitrosæ atq; Salsæ: quia præterquam quod calefaciunt, expurgant etiam, siccant, & roborant: & laudantur etiam ab Antiquis. Nam Antyllus & Actius exhibebant in affectibus corporis interioribus; Imo dicunt quod applicatæ etiam extrinsecus, faciunt ad fugandos morbos intrinsecus. Georgius Morellus: Prima aqua Virginis est temperata, quia modica salsedo attemperat frigiditatem & humiditatem

Hist. Font. Boll.
l. 1. c. 9.

De Therm. c. 9.

c. 11.

De Aq. Med.
Paravinis.

tem aquæ. Idcirco utimur illa in potu tantum, ut attem-
peremus Jecoris, Ventriculi, Cæterarumq; Corporis par-
tium fervorem.

De Virtutibus
Thermarum
Baiion.

Ex viribus quas Dioscorides tribuit Sali, satis
constat aquas Salis, non existimandas ineptas me-
dicinæ. Salis, inquit, natura communiter perquam

L. 5. c. 126.

Salis vires.

utilis est, adstringit, abstergit, expurgat, dissipat,
reprimat, extenuat, & crustas inducit, sed hoc in-
terest, quod aliis alio sit præstantior. Quin &
à putredine vindicat. Admiscetur medicamentis pso-
ras abstergentibus, excrescentia in oculis reprimat, &
pterygia consumit, Cæterasq; Carnis exuberantiones tol-
lit Clysteribus infunditur: discutit lassitudines ex oleo
illitus. Contra Hydropicorum tumores auxiliatur, &c.

Quibus addo verba Jacobi Theodori Tabernæmontani,
quæ tam de ipso Sale, quam ejus Spiritu affirmari

Thesaur. Aquar.
l. 2. c. 1.

possunt. Salsæ quæ tantum spirituales habet Sa-
lem h. e. animam & spiritum, internus quam exter-
nus Usus salubrior efficaciorq;, calefacit, discutit,
aperit, consumit, siccatur, abstergit, roboratur: re-
frigeratur, & pituitoso Ventriculo subvenit: Concocti-
onem adjuvat: Uterum frigidum calefacit, roboratur:
menses movet, fluxum muliebrem sistit: obstructions
tollit renum, Vesicæ: Urinam cit: calculos, arenas
pellit: tenue, aqueum, frigidumq; semen virile corri-
git: flatum Ventris discutit: tollit Ventris Dolo-
res, colicum, iliacum: alvum movet, & crassam
viscidam contumacem pituitam incidit, & per al-
vum educit. Ex dictis apparet momentum argumenti
quod affert Simpsonius, quo internum Thermarum ha-
rum Usum demoliri nititur, viz. quid Antimoniale,

Zymol. Physic.
p. 12. & Pa-
ragr. in fine

Arsenicale, aut forsan Bituminosum quoddam Sulphur,
Pyritæ, vel Marchasitæ Sulphur iisdem affine, in se con-
tineant, quod ad potandum omnino ineptas, imo tuto non

De Virtutibus
Thermarum
Baïon.

potandas reddit. Verum si in aquarum medicatarum septentrionalium ac Australium natura sit æqualiter versatus, quicquid de iisdem etiam tradit, possit merito in dubium vocari. Nam præterquam quod Antimonium, & præsertim Arsenicum, nisi Venenati saltem maligni hominis conjecturâ, hic locum non habent, neq; (quicquid de Sulphure dicendum) compositionem aquæ omnino ingreditur, & Sulphur, fermentationis vi, adeo comminuitur, ut cum aquis Thermalibus intimiùs mistum, cum Sale ipso, in fluido aquarum statu, corpus Unum constituat. Mutavit postea mentem, & paragraphum alium, hujus loco, substituit, in quo eandem rem paulo mitiùs expressit, quod solertis alias Viri, malevolentiae, aut ignorantiae potius, quam Virtutibus accenséo.

CAP.

C A P. XV.

De Thermarum Effectis :

Ubi,

De Thermarum Mantello, & Morborum quorundam, Thermarum ope præcipuè Sanatorum, HISTORIIS.

TAmetsi Sagacibus quibusdam Naturæ mystis Aquarum Mineralium, aut Thermarum Cognitio à Priori, quæ *difficillima* esse solet, gratissima sit : attamen *certissima* earundem ex quorundam mente, *Certissima Mineralium Aquarum cognoscendarum ratio.* cognoscendarum ratio, certe *maxima* ægrotis præcipuaq; confidentia, ab *Effectis*, accedit. Solamen enim *Miseris Socios habuisse doloris*, & morbis *afflicti*, aut ab iisdem *recuperati*, ægritudines suas *comparare* amant, & unde acceptum fuit, aut accipi possit remedium, solent inquirere. At vero quum *Effectorum Catalogus*, à nemine, quod sciam, hætenus sit confectus, quod *maxime* dolendum, & in *Thermarum* naturam inquirenti lucis *multum* sæneraret, *Historias* pauciores multo communicabo, quam à *Balneis* annorum Centuriis, adeo pluribus *retro* celebratis, *notis* saltem, expectare fas sit. Sciât igitur qui hoc *mibi* vitio *forſan* vortat, ut hac in re qui ante *Nos* fuerunt defecerunt, (*Mapletio* solum *Observationes*, & *Consultationes* scriptis mandante, quæ tamen quorundam incuria, magnam etiam partem *perierunt*) sic qui succedunt, ut *defectum* hunc abunde suppleant, me rogatos velle, quibus *fructus laborum* suorum *uberrimos* opto spondeoq; ; & si Medicorum

Su-

De Effectis
Thermarum
Bathon.

Supremi prescriptis ore, (dixit enim *Fiat Balneum*, ut Nos prescribimus: hoc modo *fiat Justitia*, ruiturum Cælum *minimè*, sed expertus ipse *succursu*rum promitto. Interim, nihilo magis *Aquis Solis* in opprobrium cedit, quam *ipfi Soli*, qui dies & annos, cursu suo *perenni*, indefinenter metitur, curante parum, an aliquis sit, *necne*, qui eosdem dinumerat. Missis itaq; *Historiis* incertis & frivolis, *nonnullas* experientia *propria* confirmatas proponam; *priores* autem quasdam à fide dignis scriptas, & *relatas*, memoriam meam longe superare *lubens* profiteor. Priusquam autem ad *Historias* procedam, de *Thermarum Mantelo* quædam præmittam.

De Thermarum Mantello dicto.

Mantele Balnei

Ad Thermarum *Effecta* potius quam *Virtutes* pertinet *Symptoma* Balneantibus haud rarò confectum superveniens, quod Balnei *Mantelum*, aut *Mantellum*, indigitari solet. Iisdem siquidem qui *Thermarum* Usui se *primò* addicunt evenire consuevit, ut *Rubedo* quædam cum asperitate *Cutis*, *scabiem* referente, statim appareat in *juncturis artuum*, *manuum Carpis*, *Trunco Corporis*, præsertim vero *Tibiis* & *pedibus* conspicua; quæ ejusdem Balnei *Usu* brevi disparet. *Ductores novos* præcipuè infestare solet, & eandem *cutis rubedinem* Hospites ad *Bathoniam* advenientes *primò*, intra *Triduum* ab adventu, si utantur Balneo, sæpenumero experiuntur, adeò ut in Commune Verbum transiit, *Nisi tribus vicibus utaris Balneo Scabie tentaberis*. Balneum autem *Hastæ Achilleæ* more, & *Vulnus* facere, & sanare observatur. Nam *primâ* aut *secundâ* vice apparet *Mantele*, *tertiâ* aut *quartâ*,

Proverbium
apud *Thermas*.

quarta, vanescit. *Antliæ* etiam aquâ persusæ partes dolentes, remedium accipiunt.

De Effectis
Thermarum
Balnei.

Symptoma hoc Thermis omnibus commune, ab illuvie sanguinis, & mala ejusdem diathesi, oriri videtur, quæ in *Cachecticis*, *Scorbuticis*, & impuris corporibus quibuscunq; à calore Balnei evocata, in superficie corporis subito efflorescit, eodem fere modo, ac *Rubeolæ*, *Morbilli*, & *Variolæ*, calore febris præternaturali motæ, macularum, aut pustularum formâ cutim distinguunt. Ex hoc Phænomeno Vires Thermarum à Centro ducentes ad Circumferentiam arguere licet.

Causa Symptomatis.

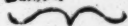
Notandum humorem è pustulis prurientibus vi quadam inter scalpendum ruptis erumpentem Salsum esse, & Thermalis aquæ Communis aut *Antliatæ* applicatione dolores eatos ægerrime ferendos. Balneorum autem, & *Antliarum* usu, neglectum aliter malum, confestim evanescit, (licet Unguento albo, & Emplastis quibusdam aliis quidam utuntur) & interdum in eodem Balneante recurrere observatur. A Balneo Temperato excitari solet à Calido dissipari; quod Thermarum vim moventem, & removemtem deprædicat.

Humor Salsus.

Simile quiddam in *Magni*, aut *Magni*, (quem *Divorum* Catalogo quidam inscribunt) puteo frigido *Eborocenfi* prope *Knaresborough* observavit Chemiæ juxta ad rei medicæ peritus *Joannes French*, M. D. in quo plumbi aut Stanni effluvia fermentationem quandam efficiunt, adeo ut quando aqua poros Coporis penetraverit, inter humores levem aliquam fermentationem procurat, & ex consequenti, in corporis habitu calorem excitat, unâq; calorem naturalem evocat exteriùs. 'Hoc apparet, inquit, si hanc aquam ad Balneandum aut Lavandum intrando quif-

Spadacr. Eb.
6. 17.

De Effectis
Thermarum
Bathon.

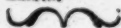
‘piam usurpaverit, & per quadrantis horæ spatium, aut amplius paulo, in eadem permanferit, ab exitu statim, totò corpore Rubedine affecto, percalidus evadet, itaq; diu manebit, tamen in aere frigido perambulaverit, imo tamen vestimenta prius exuta nondum induat. Cur autem eadem particulæ fermentationem, & consequenter calorem, in aqua frigida non exuscitant haud declarat; probabile tamen frigiditatem aquæ corporis habitui exterius applicatæ, calorem internum naturalem intendere, & febriculam intra Corpus, propter antiperistalsin à frigore ortam, accendere. In aqua autem frigida ex se nihil tale evenire potest. Ità in Terram jacenti non frigus, ut aiunt, intro suscipitur, sed obstructis poris, & impedita transpiratione, ob fermentationem in sanguine excitatam, Febris oboritur. In Thermis autem aqua intra corpus per poros cutis & venas capillares admitti videtur.

Exulceratio
Cutis.

In Balneis calidioribus lavantibus, non Rubedo solum, sed Exulcerationes etiam superveniunt, quod Salis & Nitri in iisdem acrimoniæ nimie tribuendum existimo. Harum ab eodem Balneo Sanationem, Balneandi terminum metamve quidam posuerunt.

Apud Bathon.
Hist. Font. Boll.
l. 2. c. 4.

Savonarola : ‘Sunt autem, qui tunc à Balneis abstinendum esse doceant, quando Cutis ex faculrate illarum, nimirum ex Sale, ulcerata, rursus confluat : quanquam inveniantur, qui bis aut ter exulcerentur, convalescantq;. Alii vero ne semel quidem, sed materia in his paulatim per meatus digeritur, quod indubie pro corporis habitu, sive raro, sive denso, sive mediocri, accidit. Item paulo post : Non est facultati aut laudi Balnearum quarumcunq; Cutis erosio Exulceratioq; tribuenda, sed potius acrimoniæ Salis & Nitri quæ in iisdem continentur.

‘*tinentur. Causam eodem loco refert Bauhinus : ‘Ego sane observavi nostros Germanos solere plerumq; ab usu Balneorum etiam dulcium aquarum, incidere in eruptiones, rubores, Exulcerationesve Cutis, idq; crebrius aliis nationibus : Causas esse puto jam ab Andernaco assignatas, moram diuturniorem in iis ; quod non rite repurgentur ; quod multum bibant & comedant dum lavant.*

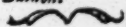
Quod Symptoma hoc interdum soleat recurrere, id moræ in Balneo longiori imputandum constat, quum tamen *diuturnior* paulo ejusdem Balnei (ut dixi) *Usus* rubores omnes & excoiationes tandem sanat. Idem medicus quoad *Balneorum* usus admirabilis. In *mirabili Balneo Bollenfi observavi quibusdam cutim non exulcerari, aliis cito & aliquoties erumpere. Existimaverim illos qui sudant facile, minus eruptionibus obnoxios : nec vero præcipuam causam attribuerim eruptionis, Mineralibus vim suam imprimantibus aquis medicatis : quamvis non dubitem etiam juvare, & augere. Quicquid sit, diuturna experientia constat, eos qui exeunt ex Balneo, cum prodire volunt eruptiones, vel cum prodire, aut ulcerationes in totum non sunt curatæ, sæpe in graves incidere morbos : id quod ipsemet etiam in meipso observavi in Usu Balnei acidularum S. Petri in valle Gresbachianâ. Cum enim ob. ulcus renis, aliquando bibissem acidum fontem copiose, mane jejuno ventriculo, ac ante Cœnam, & pro quotidiano potu, bene prius repurgato Corpore, tum per Cathartica, tum etiam per aquæ potum, & Sudores, volui quoq; experiri lavacrum : quod cum tardius incæpissem, & tanto tempore non possem ferre lavationem, quanto perferebat Il. meus PRINCEPS (qui feliciter eas aquas bibit inter cibos loco potus, ascenditq; balneando ad XII. horas cum incæpisset ab ho-*

CausaRecurfus

De Efficaciis
Thermarum
Bathon.

usus Balnei di-
utinus tollit.

ra semis, & ita paulatim iterum descendisset) atq. E. C. absolvisset balneum, rite curatus ab Exulceratione: Ego qui incipiebam nonnihil Exulcerari nolui remanere in Balneo, sed eum sequi (licet ILLE pro sua summa clementiâ. vellet me remanere) incidi in gravem morbum. Consilium igitur meum est, ut post eruptionem balneent adhuc, sed non diu maneant in lavacro, nisi cogantur, & sæpe vidi coactos, ob ardorem & prurimum: Continuent autem per paucos dies Balneum, paulatim desistendo, donec in totum curata Cutis suo nitore restituatur. Ita idem Balneum, Hassæ more modo memoratæ, Vulnus opemq; tulit. Sed ad Historias.

CENTURIA PRIMA.

I.

D. Humphredi
Lloyd, in dolore
ischiadico histo-
ria.

Dominus Humphredus Lloyd Eques Auratus, Vir Doctissimus, & Cambro-Britannus ictu Equi dolore ischiadico pertinaci laborans, Thermarum harum usu per septimanam sanatus erat, ipso Teste his verbis: Alia Belgarum Urbs, Ptolomæo Aquæ Calidæ; Antonio Aquæ Solis; Britannis Caer Baddon; & Anglis Bathe dicitur; Balneis Aquarum Calidarum Saluberrimis clara; cujus rei Ego certissimus Testis esse possum. Nam quum ex ictu Equi Mediolano in Italia, excepto dolore ischiadico, duodecim continuis mensibus laborarem, diversiq; doctissimorum Medicorum Consiliis non convalescerem, his Balneis, cum tantum sex diebus usus essem, sanitati pristinae restitutus sum. Fragm. Descript. Brit. p. 16.

II.

II.

Altera longior est, verum quia *gratum* animum sapit, & *pium*, ut in Tabella Regalis Balnei parieti idiomate *Anglicano*, affixâ reperi, inferendam duxi, & in *Latium* transferendam.

SOLI TRIN-UNI DEO GLORIA.

‘Cum Ego Ricardus Roe, Divini verbi prædicator, Ricardi Roe, Clerici in macie, & Paralyfi Universalis; usu Balnei Regii.
 ‘Warwici, non morbo solum periculosissimo laboraveram, qui Carnosas partes adeo consumpserat, ut vix aliud præter ossa & pellem superesse videretur, & ad istum infirmitatis gradum ME perduxerat, ut septimanis pluribus succedentibus, qui me viderunt moriturum putarunt, & expiraturum illico; sed eodem etiam tempore Universali Paralyfi correptus, omnino claudicarem, adeo ut tota hyeme, Anni 1629, & Veris insequentis partem magnam, manibus, pedibus, membrisq; aliis immotis decumberem; ad cujus remedium meipsum ad Regale Balneum huc applicui, ubi, ætate non obstante, (annum enim ultra quinquagesimum primum numeraveram) & corporis Valentudine infirma maxime, nec omnium judicio, Thermarum calori ferendo pari, visum erat DEO, qui pro ejusdem clementiâ olim me sepulchro eripuerat, non tantum maceratum corpusculum ad Balneum sustinendum quotidie invigorare, sed Benedictionem adeo miram adjungere, ut ejusdem ope, motum & sensum in singulis membris omnino recuperaveram, in illorum admirationem, qui infirmitatis præcedentis meæ conscii, meminerunt. Pro quo unâ cum omnibus aliis beneficiis, à Domino in me collatis, me devinctum fateor ad Tribuendum, & Tribuere cupio ex animo, gratias omnes, & Laudes quas
 ‘pos-

De Effectu
Thermarum
Bathon.

‘possum maximas, magno ejusdem & Magnifico
‘Nomini, toto Vitæ meæ spatio quod insequitur.
‘Majestatem ejus humiliter implorans, ut ad idem
‘aliquali modo perficiendum habilem me & idoneum
‘efficeret. Cumq; in hoc loco Beneficium adeo
‘magnum sim expertus, Gratitude quoddam minu-
‘tilum testimonium manu mea subscriptum, in grati-
‘arum actarum memoriam perpetuam, etiam hic re-
‘linquere in Votis habui, pro Summâ illâ Benedictio-
‘ne, quâ hic dignatus est Dominus Servum suam mi-
‘sellum, & minime dignum Ricardum Roe.

III.

A Tabellâ hac *votivâ* gratissimâ & piâ, in *Therma-
rum* famam, & *aliorum* solatium linguâ *Vernacula*,
publice exposita, ad historiam *alteram* communicatam
transeo.

Operarii cu-
jusdam, in mor-
bo simili, usu
ejusdem Balnei,
& *Therma-
rum* Spumæ.

Circa annum Domini MDCXL, in *Argenti-fodinis*
quibusdam *Cambro-Britannicis*, melioris notæ *Operari-
us*, aurâ quadam *Venenatâ*, & *pestiferâ*, quæ vicinas
herbas, & adjacentia vireta *enecare* solet, tanquam ma-
lo quodam *genio* aut *sydere* afflatus, in *Totius* corporis
Paralyfin ex improvise incidit, quæ artuum omnium
motum statim aboluit. *Bathoniam* recuperandæ salutis
gratia confestim *rheda* advectus, & *Veterani* Medici,
D. D. *Samuelis Bavii*, tunc temporis *celeberrimi*, con-
filio, in Balneum *Regium* immersus; in ipso Balneo,
Thermarum Spumâ, Emplastrî more, quotidie obdu-
ctus; mensis unius, & paulo amplius spatio, incede-
re, & parumper ambulare incoepit; spatio autem præ-
dicto *ter* numerato, ita convaleuit, ut *sine* baculi adju-
mento incederet *strenue*. & Equo etiam *ferociori* ve-
ctus, domum tandem unâ tempestate, *sanus* reverteba-
tur. Hoc relatum habui à *Gulielmo Purlewent*, *Vete-
nari*

nani *Doctoris* famulo *Veterano* jam vivente, qui *operarium* novit, & attendere solebat.

De *Efflu*
Thermarum
Bathon.

IV.

Domina *Pine*, propè *Barneſtapple*, in Comitatu *De-* Domina *Pine*, in
von, *Universali Paralyſi* correpta, manente ſenſu, A.D. *Paralyſi Uni-*
1658. ad *Bathoniam* advenit, & ſex hebdomadis *Ther-* *verſali, Balneo-*
mis Regiis & Reginenſibus uſa in tantum convaluit, ut *rum Regis, &*
ſibi metipſi *Cibum ibidem* ſubminiſtrare poterat; hy- *Regiæ uſu.*
eme autem *rure* conſumpta, ubi vires ſenſim recupera-
vit, III *Maii* *Thermas* repetiit in meliorem multo ſtatum
reducta, & annis quibuſdam inſequentibus *Aquas Cali-*
dis aſſueta, *Sanitati priſtinæ reſtituta eſt.* Hæc habui
ab oculato Teſte.

V.

GULIELMUS HOWARD, Vice-Comes *Pice-Comitis*
Stafford *Paralyſi Uni-verſali* laborans *Balnei Regalis* *Stafford, in eo-*
Uſu in omnibus artubus motum, & ſenſum recuperavit, *dem morbo ibi-*
in ætate proveclâ. Balneavit etiam *Brumali tempeſta-*
te privatim, *Thermali aquâ*, in idonea vaſcula, à *Regio*
deductâ, Anno Domini MDCLXVII.

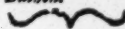
VI.

Benjaminus Baberus, Civitatis *Bathonienſis* Senator, *Ben. Baberi, in*
dolore *iſchiadico* correptus, poſtquam *Regali Balneo* *dolore iſchia-*
uſus fuiſſet; & iſtum ex ejuſdem Antlia irruentis aquæ *dico, uſu ejus-*
decem & octo millia ſuſtinuiſſet, brevi convaluit, Anno *dem Balnei.*
Domini MDCLXV. ex ejuſdem relatione 13 *Feb.*
MDCLXXIX.

VII.

Honoratiſſimus Dominus EDVARDUS BRABAZON, *Comitis de*
Comes de *Meath*, in regno *Hiberniæ*, & Comitiffa ejus, *Meath, & Co-*
mitiffæ.

De Effectis
Thermarum
Bathon.

flatu hypochondriaco, & artuum imbecillitate laborantes, usu Balneorum Regis & Regienfis, Embrocationis ope, & Thermarum potatione, levamen acceperunt, Anno Domini MDCLXX. Nobilissimus autem Comis ex Hiberniâ in Angliam, Bathoniam iterum meditans, trajiciens, Sanitatis simul ac vitæ jacturam passus est naufragio titulo & hæreditate filio relictis Primogenito; quo etiam mortuo, Dominus EDWARDUS BRABAZON filius Secundus iisdem potitur.

VIII.

*Domina Noel,
& filii; aqua
pota Balnei
Calidi.*

*‘ Illustriſſæ Domina, Domina Noel, membris capta,
‘ & mihi à D.D. Gualtero Needham commendata, mihi dixit, tam ſeiſam, quam filiam ejus olim motibus convulſivis correptum, & crure paralytico jam infirmum, ab Aquarum Balnei Calidi Meraca potatione, ex me præſcripta, alvos laxas, & bis quotidie ſeceſſum petentes, ſortitam fuiſſe. VI Aug. MDCLXIX. Mapletius.*

IX.

Avuncula ejusdem Domina, in prolapsu uteri, uſu Balnei Crucis.

‘ Avuncula ejusdem Dominae eodem mihi narravit, die, ſe prima in Thermas Crucis immerſione, pulſe, quæ annos octodecim perduraſſet, ſenſibile correptam, uterumq; in ſedem propriam repulſum, in quâ poſteà permanſit. Mapletius.

X.

Domina El. Spencer, Arthritica, aqua pota Balnei Regienſis.

‘ Nobilis Domina Elizabetha Spencer, Arthritica, Aquam ex Antlia Balnei Reginalis hauſtam bis ſingulis diebus Epotam, per lotii meatus tranſfluere, & in matulam libere exonerari aſſeruit 16 Aug. MDCLXIX.

XI.

De Effectis
Thermarum
Bathon.

XI.

Nobilis Domina, domina Porter Cornubiensis dextri lateris paralyfi correpta, quæ Scorbuto originem suam acceptam retulit, & Hemiplegia Scorbutica proprie fit dicenda, post debitam totius præparationem, & labis istius Sanguini, & visceribus impactæ, medicamentis quibusdam per duas septimanas sumptas, emendationem, ante ingressum in Thermas, Reginenfis præcipue, & interdum Regis Balnei usu, tribus solum septimanis, omnino corvaluit, & sanitati pristinæ restituta fuit 22. Maii, Anno Domini MDC LXX.

Domina Porter in Hemiplegia dextra Scorbutica, usu Reginenfis Balnei & Re-

XII.

Joannes Harvey Civitatis hujus haud ita pridem Sculptor peritissimus, Sinistri lateris Hemiplegia, & Stuporibus in artubus ita afflictus, ut unius digiti manus lævæ summitate forte abscissa, dolorem perceperit; Pede etiam aded sensu privato, ut nudo terram calcans, & cum baculo obrepens, crepidam se amisisse non cognoverat; usu Crucis Balnei, etiam hyeme, motum & sensum in omnibus membris recuperavit, 14. Novemb. MDC LXXI.

Jo. Harvey Bathoniensis in Hemiplegia Sinistra, usu Crucis Balnei Hyeme.

XIII.

Honoratissimus dominus, Vice Comitum Primus, Dominus LEICESTER D'EVEREUX, Vice Comes Hereford, ab Equi inter venandum Vulpem lapsu, contusione læborans, quæ dextri Brachii motum elevationis abstulerat, Balneorum Regis, & Reginenfis, Antliarum etiam, usu, in iisdem Balneis, motum pristinum recuperavit, Anno Dom. MDCLXXII. Peritus quidam operator Humeri Os luxatum, mora

Vice-Comitis Hereford in Contusione Brachii, usu Balneorum Regis & Reginæ.

R r

sua

*De Effluvis
Thermarum
Baiben.*

sua apud *Thermas*, restituit, quod *Thermarum* usus postea confirmavit.

XIV.

*Domina Har-
vey in Cachex-
ia, usu Balnei
Crucis.*

Generosa domina, Domina Constantia Harvey, Cachexia & Malo corporis habitu laborans diu, Crucis Balnei usu præcipue, & Thermalium Aquarum etiam Potatione, feliciter convaluit, 10. Aug. Anno Dom. MDCLXXIII. Nuperrime autem hanc dominam Grenovici revivens gratias egit, & se valentem optimè, & a multis annis sanam, corona amicorum circumstante, exhibuit, 11. Junii, Anno Dom. MDCLXXXVI.

XV.

*Joannes Revet
Londinensis in
Hemiplegia,
usu Balnei Re-
galis:*

Joannes Revet Londinensis Serenissimi & Clementissimi nuper Regis CAROLI Secundi ærarius, Hemiplegiâ laborans, Regalis Balnei usu convaluit, Testatum fecit literis annulo æreo majori, in gratam rei memoriam a se donato, & ad Regalis Balnei in Reginensis introitum, appenso, inscriptis, hunc in modum.

DEO GRATIAS.

Ego JOANNES REVET Ærarius Regius, annos natus quinquaginta sex, mense Julio jam instante, Anno 1674, in hoc loco, vera Paralyfi, in uno latere, a Capite ad Calcem, olim correptus, sanatus fui.

XVI.

*Gulielmi Coo
Arm. in Paraly-
fi, usu Crucis
Balnei.*

Gulielmus Coo de Grandford in agro Northamptonensi Armiger, multum & longo tempore, Paralyticus, usu Crucis Balnei convaluit, ob quod plumbeæ crepidini,

Anathematis more, circa *ejusdem* Balnei Crucem, sive *De Effluvis Thermarum Bathon.*
 Columnnam mediam, literas *has* inscriptas curavit :

Vota mea Solvo Omnipotenti Thermarum D E O, Gu-
lielmus Coo, de Grandford, in Comitatu Northamptoni-
ensi Armiger, Ætatis meæ LXIII. MDC LXXV.

XVII.

Mercator quidam Londinensis Anno Ætatis LXX, Mercatoris
Podagra laborans & eadem ita afflicta ut per sex Londinensis in
Septimanas a lecto surgere non poterat, nec sine alio- Arthritis, usu
rum ope, eundem intrare grallis etiam usus, mensibus Balnei Crucis.
Complussculis, Crucis Balneo, cum validis fricationibus,
tribus Balneandi Tempestatibus fretus, in tantum con-
valuit, ut baculo solum, quo usus est communiter,
innixus, ambulet fortiter, pedesq; ac manus flexiles &
indolentes possideat. Chirographum manu propria senex
optimus gratus signavit, 5 die Aug. MDCLXXXVI.
 R. P.

XVIII.

Domina E. T. Londinensis, eruptioribus in Cute E. T. In Cutis
vexata, Crucis Balnei usu præcipue, interno, exter- morbo usu Bal-
noq; sanata Bathoniæ, 10 Julii MDCLXXXVI. Sana nei Crucis.
mansit post decennium Londini Anno MDCLXXXVI.

XIX.

Benjaminus Adams, Servus Gulielmi Allen de Smith-B. Adams in
field apud Londinenses, ischiadico dolore correptus, dolore ischiadico
& Regalis Balnei duabus tempestatibus immediate suc- usu Balnei Re-
cedentibus, usui assuetus, Sanitatem recuperavit, 7 die gin.
Augusti MDCLXXXVI.

*De Effluis
Thermarum*

Bathus.

*In Capitis
Achoribus, usu*

Crucis Balnei

& Antlia sicca

Longi.

Longi.

XX.

Nobilis domina, inter Trinobantes, Achoribus quibusdam in capite manantibus diu afflicta, una cum Salsa materia inter Suturam Lambdoideam, & Collum, in occipite erumpente, Balneo Crucis, & Antlia sicca Longi Balnei, vulgo Calidi, quinq; hebdomadarum spatio, usa, ab hac ægitudine Sana erat facta, 16 Aug. MDCLXXVI.

XXI.

Prænobilis dominus, Dominus Alexander Cuninghams, de Corshell, in Divisione, dicta Shira, de Aire, in Regno Scotiæ, Miles, & Baronettus, affectu Paralytico afflictus, in Artubus præcipue, quinq; Septimanarum spatio in Balneum Regium immerfus, Sanitati restitutus est. Artus (brachia & Pedes) Stupesciti, & sensu fere privati, a periculosis symptomatis immunes existunt, 20 Aug. MDC LXXVI.

XXII.

Matthias Bennet, de Clifton in agro Warwicensi, Calceator, dextri lateris Hemiplegia correptus, cum spasmis magnis, & multis, muscutorum oris, Brachiorum, & partium aliorum, præsertim vero digitorum Sinistræ manus, post duodecim dierum Balneationem, una Tempestate, & trium Septimanarum, altera, Balnei dicti Calidi ope convaleuit, 23. Maii MDCLXXVII.

Matt. Bennet

in Hemiplegiâ

dextrâ, &

Spasmis

Symptomati-

eis, usu Balnei

alij Calidi.

Notandum Spasmos hos ab inanitione, ob spirituum animalium, in paralyfi, imbecillitatem, & defectum, ortos, & Symptomaticos, sanata paralyfi, evanuisse; Spasmos autem & motus Convulsivos essentielles, Balnei hujus usu irritari, dictum est alibi.

XXIII.

De Efflu
Thermarum
Bathon.

XXIII.

Robertus Forder, de Easton prope Ventam Belgarum, in agro Patrio Hantonienſi, dolore Iſchiadico afflictuſus, Rob. Forder, Hantonienſis, uſu Balneorum Regiſ, & Reginaliſ, duabus Tempeſta- in dolore Iſchiadico, uſu Balneorum Re- gis & Reginae. tibus, convaluit, 8 Junii MDCLXXVII.

XXIV.

Margareta Fiſher de Nehinſhea, in Comitatu de M. Fiſher Hi- berna in Cruriſ Cork in Regno Hiberniæ, annos nata duodecim, utriuſq; utriuſq; para- Cruriſ paralyſi laborans, & Sinistri pedis contractio- lyſi, uſu Balnei nibus, Cruriſ Balneo, octo Septimanis uſa, convaluit, Cruriſ. 15. Aug. MDCLXXVII.

XXV.

Joannes Robertſon de Nooke, in Paræcia de Cletar, J. Robertſon in Comitatu Cumbrienſi, ſub forma Pauperiſ Bathoniæ Cumbrienſiſ Commoratuſ, cum Paralyſi univerſali, uniuſ anni ſpatio Pauper, in paralyſi uni- laboraverat, quæ manuum & pedum uſum omnem abſtu- verſali, uſu Balnei Calidi & Regaliſ. lerat, & ad iſtum infirmitatiſ gradum ſe reduxerat, ut quatuor menſium ſpatio, in lecto, ſine aliorum ope, ſe movere non poterat; Balneo Calido tribuſ menſibuſ uſuſ quotidie, & uno menſe Regali, optime convaluit, 11 Septemb. MDCLXXVII. Hic, breennio poſt, Londini me invenit, gratiaſ egit, & in ædibuſ Huma- niſſimi, & Doctiſſimi Amici, Nicolai Carter M. D. & Coll. Lond. Medicorum Regaliſ nupèr Socii, Sa- num ſe ſiſtebat. Coram.

XXVI.

Magnæ ſpei Adoleſcens, Ricardus Sancto-Legeruſ, D. Ricardi filiſ Nobiliſ militum Tribuni de Howards-Hill, in Sancto-Legeri Comituſ de Cork in Regno Hiberniæ, annos natuſ utriuſq; Cruriſ quatuordecim, paralyſi in utroq; Crure correptuſ præcipue, paralyſi, uſu Balnei Regiſ quo

De Effectis
Therमारुम
Baion.

spatio unius anni laboraverat ; tribus hebdomadis Regali Balneo, & interdum Reginensi utens, Convaleuit. Primo ad Thermas adventu, motus in artubus inferioribus penitus defecit, & duo priores articuli omnium digitorum utriusq; manus sensu caruerunt. Usum autem Balnei post Convalescentiam Continavit, & decem hebdomadis hic transactis Strenue discessit, 18 Septemb. MDC LXXVII.

XXVII.

Thomas
Brookes in
Renum &
Vesicæ morbis,
& dorsi dolore
gravativo dici-
vino, Regalis
Balnei aqua
pota ex Ant-
lia sicca.

Thomas Brookes Londinensis, Sexagentarius, Capite & inde Nervorum origine male affecta, Membrorum imbecillitate, nec non Sedecim annos dolore renum & dorsi gravativo laborans, Anno MDCLXXIX. Bathoniam invisit, ubi remediis quibusdam præparantibus præmissis, Thermalem aquam Balnei Regis ex Antlia sicca eructatam debita methodo, & ordine me suadente potans, Pollinis cujusdam quantitatem satis magnam excrevit, quod in fundo matulæ subsidens, urina ad Siccitatem evaporata, octo pilulas, ad instar globulorum Bombardæ minoris constituebat, Saxeæ duritiei, & coloris ; domi autem redux, ejusdem Sabulose materiæ purissimam Similam Simulantis tantundem eminxit, quantum ad quinquaginta quatuor globulos, æqualis cum prioribus magnitudinis sine cujuscunq; alterius admistione conficiendum suffecit. Tota hæc materia Similaginea tractu temporis haud ita longo excreta, globulum lapideum Sex Unciarum pondo potuisset constituere, quâ evacuatâ, dolor gravativus postea cessavit, Patiens vero Dominus malorum Iliade affectus confectusq; Elapso tandem anni spatio, aut circiter, cum morte vitam commutavit. NOTANDUM Lapillos duritiem plane marmoream æmulasse ; Pavimento siquidem allisi in manus Solidi revertebantur, illorum

illarum ad morem quibus pueri in *lufibus* communiter utuntur & *Marmoreos* vocitare solent. Materiam hanc lapideam intra corporis meatus *internos* genitam hærentemq; *Thermalium* aquarum usu evacuatam fuisse, & non ab aqua ipsa Communicatam, inde patet, quod *Sabulosa* materiae *pondere* remoto, *diuturnus dolor* *gravativus* cessaverit, neq; in ullo alio *Thermarum* potiore tale quippiam antea observaveram. Sed hac de re in Capite XII. de *industria* disserui. Vide etiam infra N. LIV. ubi *Simile* postea observatum. Globulos hos lapideos *Decimo* die *Junii* MDCLXXXVII. deliqui *nihil* passos, in *eodem* duritiei statu permanentes conspexi, ac *Septem* annis retro lapsis post excretionem pollinis observaveram.

De Effectu
Thermarum
Bathon.

XXVIII.

Anno Domini MDCLXXXI. Jacob. Hall Miles Gregarius ex *Hibernia* profectus, non sine *horrendis* tremoribus movere vix poterat, adeo quidem *violentis*, ut *Civitatis* muro vicinus, cum *vita* periculo per *Grenam* in muro, in præcipitium fere inciderat, assantium quorundam ope a *certa* morte liberatus, artus etiam crebris contractionibus involuntarie movebantur. Tremoribus his mirandis, *octodecim* mensium spatio in *Hibernia* afflictus, anno prædicto, spe remedii, *Bathoniam* se contulit, & *Longo* Balneo, vulgo dicto *calido*, sex *Septimanas* se addixit; primo mense ab Ingressu, *baculum* abjecit; anno vero *Succedente*, eruptionibus in Cute *saevissimis* laborans, *eodem* Balneo iterum usus, ab *iisdem* etiam, mensis unius spatio, ulterius Tremulus, *sanus* evasit. Balnei autem usu *diuturno*, roboratis Nervis, *facesserunt* postea Tremores,

Jacob. Hall
Hibernus in
Horrendis.
Tremoribus,
& cutis defec-
tationibus,
usu Balnei
Longi.

De Effectis
Thermarum
Bathon.

res, & Anno MDCLXXXIII. Bathoniæ Tremulus
sanus intererat, & affectum prædictorum curam de-
prædicavit publice.

XXIX.

P. Bonamicus Sarnienſis Sub-
Decanus in Paralyſi Scor-
butica, Ther-
marum omni-
um præter
Calidum, uſu.
*Petrus Bonamicus Sarnienſis ejuſdem Inſulæ Subde-
canus, tribus abhinc annis Colica laborans, materia
Poſtea in Nervos tranſlata evaſit Paralyticus, Ac-
ceſſit etiam $\mu\iota\alpha\sigma\mu\alpha$ Scorbuticum, quo maſſa Sanguinea
contaminatur, & Spiritus animales languidi fiunt, &
imbecilles; cutis etiam maculis, & Puſtuloſis erupti-
onibus sæpius sædabatur, digiti contracti, pedes vacil-
lantes, & * caro muſculoſa interna pollicis dextra,
manus valdè Subſidebat; Quinimò*

Pallor in ore ſedet, macies in Corpore toto.

*Primus Temperatarum Thermarum uſus moderatus,
menſis Circiter unius ſpatio, magnum Valetudinis
incrementum attulit, iſdem uſus Secundò, alterà putà
Balneandi Tempeſtate, majus adhuc beneficium ſenſit.
Poſt quatuor demùm annorum intervallum, valetudinis
conſirmandæ gratià Bathoniam repetens Tertio, rediit
habitu ſerè athlelico, euſareo corpore, & membris
toroſis, tantum artuum extremitates, & præſertim
pedum metatarſi imbecilles, cætera ſanus. Viſcera
etiam interna, quantum taclū, aut conjecturà aſſequi
poſſum, labe nullà contaminata, & partium prædicta-
rum imbecillitatem deme, omnia vegeta, & robuſta
poſſidens. Balneis autem Reginenſi & Regio uſus eſt
præcipuè, Crucis vero interdum, & Aquam bibit Antliæ
Siccæ Balnei Regalis. In patriam reverſus eſt menſe
Julio, Anno M DC LXXXI.*

De Efflu
Thermarum
Bathon.

XXX.

Jacobus How Generosus *Londinensis* præter propter *Quadragenarius*, flatu *hypochondriaco*, & consequenter, mala *ventriculi* & *Intestinorum* diathesi laborans, quâ cibus intro-sumptus, ægrè retentus, & qui remansit in mali moris succum conversus, unde *Anorexia*, *Atrophia*, & habitus corporis emaciatas, Tabem minitans, cum magna Virium imbecillitate successit. Accessit etiam Succorum *Pancreatici* & *Bilarii* fermentatio *indebita*, & effervescencia interdum adeò effera, ut humores acres & flatulenti, sursum deorsum impetum facientes, in *Intestinis* Tormina, in *Ventriculo* *Nauseam*, *Vomitum*, & *Inflationem* creaverint.

Post varia remedia diversorum Medicorum mense *Junio* Anni *MDCLXXXI*. *Bathoniam* se contulit, ubi usum *Balnei externum* ægre ferens, ad *internum*, meo consilio, se recepit, unde, *prima vice*, ob *rebellem*, & *pertinacem* humorum naturam. & *Pelidae Stomachum*, multo peiorem se habuit, immo *mortem* cogitans, *funeris sui curam* mihi commendavit. Tractu autem *Temporis*, *minori* quantitate, *longioribus* intervallis, & *Juniis*, *Thermali Aquâ Sumptâ*, facesserunt *Vomitus*, & *Vomendi Conatus*, *Intestina* corroborata, & habitus *Eufarcus* rediit, adeò ut nunc *Temporis* appetitu satis bono fruens, *his* aut *ter* de die edit, *benè* digerit, *Chylum bonum* distribuit, *functiones omnes*, & vitæ munia obit *feliciter*. *Novembris* autem mense *eiusdem* Anni, comesto quodam *ventriculo ingrato*, *vomitum* rediere, adhibitis autem *Tempestivè* *Stomachicis*, *Georgii How* M. D. & *Coll. Med. Lond. Soc. Napotis*, consilio, omnino cessabant, ita ut etiamnum *sanitate integra*, & *prospera valetudine* potitus sit 23 *Novemb.* 1681. Ad lavandum versus finem usus est *Balneo Crucis*, & ad

Jacobus How
Londinensis in
flatu *Hypo-*
chondriaco, &
humorum
acrimonia,
& feroeia, usu
Balnei Crucis,
& *Thermis* *Re-*
gis patris Cru-
cis, & *Calidis*.

De Effectis
Thermarum
Bathon.

bibendum Thermis Regiis, Crucis, & Calidis assuevit ad menses fere tres, majusq; beneficium diebus postremis quam primis, se accepisse retulit, ut Capite 12. dictum superius.

XXXI.

K. C. Londi-
nensis, in siti
ingenti aqua
Balnei Crucis
pota.

K. C. Londinensis Generosa, prodigiosa siti diutius vexata, adeo ut (ex ejusdem relatione) lingua ejus palato fere adhaerebat, Doctoris Fisher Londinensis, aliorumq; ibidem medicorum praescriptis frustra observatis, Crucis Balnei Aqua Thermalis, ex Antlia minori in Balneo petita, librarum solum quinque quantitate ad summum, Septimanarum totidem spatio, quotidie Epota, Anno Dom. 1681. Remedio isto se a Symptomate praedicto sanam Londini ultro, mihi aliter ignota retulit 20. Mar. MDCLXXXIV.

XXXII.

Alexander Co-
mes d' Eglin-
town Scotus,
in Contusione,
usu Balnei Cru-
cis, prima vi-
ce; altera vero,
Reginae, &
Regis.

Nobilissimus Dominus, Dominus ALEXANDER, Comes D' EGLINTOWN, in Comitatu de Aire, in Balivo de Cuningham, &c. Dominus Montgomerie, in Regno Scotiae, ab equo, inter venandum Vulpem, in cuniculos improvisim delabente, lapsus, & utriusq; manus & Brachii praesertim dextri, musculos & tendines comprimens, ut Brachiorum motum valde immixtum lapsus induxerat, ictu insuper Bregmati impacto, humero dextro, & dextro cubitui, digitorum etiam Tendines adeo rigidi, ut nullo modo flecti potuissent, aut introrsum moveri, Stupefacti quoq; digiti, & fere insensiles; Trium Septimanarum spatio, in Thermas Crucis immersus, & Embrochationem ad ictus aquae Antliatæ Septingentos supra digitos & Carpum, per dies aliquot continuos, Centenis etiam nonnullis Capiti inflictis, passus, in Balnei Longi Camera eidem usui

Cap. 15. *BRITANNICIS.*

315

usui assignata, motum *musculorum*, & *Spirituum* anima-
 lium *pristinum* recuperavit, quarto die *Aug.* 1682. De Effectis
 Circa finem mensis *Augusti* Anni M DC LXXXIV. *Thermarum*
rediens Nobilissimus Comes artuum *Curationem* confir-
 mavit, & prædicavit publicè, Balneum repetens ob
Capitis Medelam. Nuper autem *Belgarum Ventæ*,
 unà cum *Serenissima Majestate Regia CAROLI SE-*
CUNDI, accipio detentus, & accipitro intentus nimis,
 ex equo iterum lapsus, *Thermis Reginensibus*, & *Regiis*,
 Antliis etiam tam *siccis* quam *humidis*, per *octiduum*,
 non sive Convalescendi spe, usus, domum reversurus
 est, ultimo die *Septemb.* Anno Domini 1684.

XXXIII.

Honorabilis Dominus & Fortissimus ROBERTUS D. Robertus
 HOLMES Eques Auratus, & *Vectensis Insulæ* Gu- Holmes Eques
 bernator, in *doloribus Veteribus*, & *Contusionibus*, bel- Auratus in
 lorum, præsertim *Maritimorum*, tempore Contractis, Contusionibus
 nihil, æquè ac *Thermarum* usum, *proficuum* invenit, usu omnium
 unde iisdem, *quotannis* ferè, solet assuescere. Ob ma- Thermarum.
 num Dextram, *Chiragra* laborantem, *Thermis* inter-
 fuit, 20 Sept. M DC LXXXVIII.

XXXIV.

Immanuel Weston de *Elsemore* in Comitatu *Salopienfi*, Emanuel
 annos natus *quindecim*, *Tinea* & *laminosis exuviis* Ca- Weston Salo-
 pitis laborans, spatio *quinq;* annorum, in *Leprosorum* piensis in *Tinea*
 Balneolum *vigefies* immerfus, sine Medicamentis, Bal- Capitis usu
 neando solum, & lavando Caput, Caput Sanum exhi- Balnei Lepro-
 buit 14 Jun. MDCLXXXII. Duo alii quorum nomi- Duo alii ignori
 na sunt ignota *Regalis Balnei* usu & *Limi* ejusdem ap- in eodem morbo
 plicatione, in eodem Capitis morbo *remedium* habu- usu Thermarum
 ere. Regis, & Limi.

De Effectibus
Thermarum
Bathon.

Marg. Garey
Scota in ulce-
ribus humidis in-
veteratis usu
Calidi & Lepro-
forum Balnei.

XXXV.

*Margarata Garey in Comitatu Aberdenensi, & paro-
chia de Aford, in Regno Scotiae clauda, ulceribus humi-
dis in ambobus genubus, & humero etiam Sinistro scaten-
tibus, spatio trium annorum, usu Calidi & Leproso-
rum Balnei, Sanata erat. Abiectis grallis fortiter incedit,
& prædictas partes siccas, carne & cute naturaliter ob-
ductas exhibuit, 17 Aug. MDC LXXXII.*

XXXVI.

Maria Eliot
Londinensis in
mitiori specie
Elephantiasis
a Nativitate;
usu Regis &
Reginae Bal-
neorum.

*Maria Eliot, duodecim annorum puella Joannis Eliot
Londinensis, Mercatorum scissorum unius, filia, erup-
tionibus in Cute densis & sædissimis laborans, cum ma-
culis roseis primo, mox laminosis & albidis, ad affectum
dictum Elephantiasin proxime accedentibus, a Navi-
tate afflicta, Balneis Regis & Reginae, quatuordecim di-
erum spatio Anno MDC LXXXII. usa, Sana Domum,
rediit; Vere autem & Autumno succedentibus annis
recredescere parum Malo, puella jam verno tempore,
albissimam cutem, sed omnino sanam in ædibus paternis
ostendit, 6 Maii MDC LXXXVI.*

NOTA.

In hoc morbo Balneorum Sulphureorum usum damnat
Willisus Prax. Med. Sect. 3. c. 7. eo quod Sanguinem
Exagitando, & nimis calefaciendo ejus crasin dissolvant,
& humores vitiosos copiosius isthoc modo ad cutim aman-
dant. Et plurimos se novisse refert qui in impetigine a
Balneis Bathonensibus redierunt Leprosi; alios, & præ-
sertim Virginem prænobilem, qui se putarunt beneficium
accepisse primo, mox vero in Statum multo pejorem lapsi
in deterius vergebant.

Verum præterquam quod Græcorum Lepream haud
recte forsan de Impetigine intelligat, quum de Elephan-
tiasi,

tiassi, Alphi, aut Viriliginis alba, squammosa, & arida Sermo noster sit factus, affirmamus *Balnea Bathoniensia* in hoc affectu fore *Valde* proficua, & Historiæ *hic & inde* memoratæ idem confirmant, præsertim si *internus* Thermalium aquarum usus *Externum* præcedat, quod in D. *Ricardo Vernon*, bonæ spei adolescente in *Centuria Secunda* luculenter apparet. In *Impetigine* autem *verâ*, quam *TETTER* vocamus, aut *RINGWORME*, Balnea hæc, ab *minorem* acidi permixtionem externe usurpata, *minus* valent. In *Lepræ* autem *utraq;* specie apud nos *Siccâ*, viz. Et *Humidâ*, sed in *Siccâ* magis, Balnea Nostra *Bathonica*, quicquid in contrarium dixerit *Vir Clarissimus*, convenire observantur. Notandum etiam morbum interdum *reverti* Solitum, certis præsertim anni Tempestatibus, ideoq; *una* Balneandi Tempestas, ad eradicandum morbum haud sufficere consuevit, sed *duæ, tres*, aut *plures*, prout altas, aut breviores radices morbus egerit, quemadmodum in *Historia* præsentis, II. *Centuriæ* 2, aliisq; manifestum sit. In *Pejus* itaq; ruere possunt post *primam* Tempestatem, quos *Secunda*, aut *Tertia*, Sanitati restituet.

XXXVII.

Johannes Cosens Hantonienſis quinquagenarius, Seniliſſimæ nuper Majeſtatis Regiæ CAROLI II. Schopetarum faber peritiſſimus apud Londinenſes, in Platea Celebri vulgo dicta *The Strand*, ex adverſo Vici Norſolcenſis, habitu Athletico præditus, & *Plethora* laborans, *Stupore* & *motu* valde imminuto Artuum, Brachii præſertim *dextri*, Subitaneo correptus, *tribus* aut *quatuor* vicibus in *Reginenſe* Balneum & *Regium* immerſus, medicamenti nunquam aſſuetus, & potionem purgantem *unicam* haurire deſiderans, in

Jo. Coſens in
motu a Thermia
abolito, & ite-
rum reſtituto,
uſu Balnearum
Regis, & Re-
ginæ.

motum

motum artuum omnium abolitum incidit, qui die uno, aut altero illum ita affligebat, ut nullo modo Seipsum movere poterat, *Sentiebat* tamen. Decem vero dierum usu Balneorum eorundem ulterius continuato, præsertim vero Regis, & *Lotionis* cujusdam extra Balneum corroborantis applicatione, *motum pristinum recuperavit*, & domum *Sanus* rediit 12 Septemb. MDCLXXXII.

XXXVIII.

Devonienfis
quidam Simile
passus, in eo-
dem Balneo.

Præcedenti *Historiæ*, licet extra annorum seriem, *simillimam* liceat annectere. *Devonienfes* quidam, melioris notæ *Cives*, Circa annum MDCLXXXVI. *Bathoniæ* se contulerunt, *partim* Thermarum visendarum causâ, *partim* in unius è numero gratiam, qui *Claudus* evaserat. Post *hujus* aut *illius* Septimanæ in Thermis Regiis moram, *Claudus* motum, magnam partem, recuperavit, *Sanus* vero *Athleticus*, qui primis viis sæcibus non levatis, ut *Claudio* se præstaret *Comitem*, quotidie, & longiori quam par erat spatio, *Thermis* utebatur, *Claudicabat*. Nocte *intempesta*, ad ex improvviso *Claudum*, prius vero *Sanum* vocatus, morbi causam *Statim* explicui, & Medicamentis purgantibus & Corroborantibus in lecto adhibitis, ad gradum istum roboris infirmum tandem perduxi, ut *Thermis* illum iterum tuto Committi posse judicaverim. Iisdem autem *Thermis* decies immersus, motum *pristinum* omnino pro tempore abolitum, recuperavit. *Thermarum* itaq; usus (*hæstæ* instar a *Poetis* decantatæ.)

— *Quævulnera fecit,*
Solus Achilleo tollere more potest.

De Efflu
Therमारु
Bathon.

XXXIX.

Joannes Pyke Exoniensis, Calcaneorum dolore per Septennium laborans, ut sine magnis doloribus stare non poterat, Sedebat autem, & jacebat indolens, usu Balnei Calidi quarta vice, & Scatebris Calidis diutius insistens, ab omni dolore immunis evasit, 14 Octob.

Jo. Pyke Exoniensis in dolore calcaneorum, usu Balnei Calidi.

MDCLXXXII.

XL.

Domina Anna Lane Banburiensis in Comitatu Oxoniensi Josiæ Lane M. D. ibidem praxin exercentis filia, clauda dextro latere, & duabus grallis usa, Bathoniam adiit. Primò anno Balneum Crucis tantum roboris incrementum attulit, ut grallam unam abjecerat. Anno proximo, & ita successive duobus annis Regio usa, grallam alteram dimisit, & sine grallis ambulat, ope Baculi, 14. Junii MDCLXXXIV. Eandem sine baculo ambulantem vidi Bathoniæ, 28 Junii MDCLXXXVI.

D. Anna Lane Banburiensis in dextri cruris imbecillitate; usu Balneorum Crucis, & Regionis, quatuor Balneandi Tempestastibus.

XLI.

Ingenuus Juvenis, Franciscus Laughton Notinghamensis, è parochia Divi Marci, Bathoniam invisit 5 Maii Anno MDCLXXXIV. latere dextro Claudus, & duobus baculis usus, vice grallarum, Tumore laborans a summo pede ad inguen usq; anni unius, & dimidii spatio; duobus etiam ulceribus humidis afflictus, in Tibia uno, in fæmore altero, Leproforum Balneo usus, duos menses, ulcera exiccata, Tumorem Subfidentem & omnia mala Sublata habuit, tantum curvitas quædam in claudi lateris tibia remanebat, 6 Junii 1684.

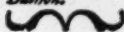
Fr. Laughton Notinghamensis, claudus, in tumore pedis, & Ulceribus veteribus; usu Balnei Leproforum.

XLII.

Jure-Consultus quidam clarus, contra Medicorum quorundam

Fr. Consultus in Hydrope & Cachexia, usu Balnei Crucis.

De Effectis
Thermarum
Bathon.

quorundam Londinensium consilium, cum periculo vitæ in itinere subeundo, Bathoniam adiens, Tumoribus pedum, Hydrope, & cachexia, misere afflictus, Balnei Crucis usu trimum aut quatuor hebdomadarum spatio, non sine propriâ, & Spectantium omnium admiratione, Sanitatem, magna ex parte, recuperavit. Ante abitum autem Testatus est; loco publico, mense Julio 1684. Sanum fuisse.

XLIII.

Car. Child
Pharmacopola
Bathon. in
Rheumatismi
Specie, usu Bal-
nei Regalis.

Carolus Child Pharmacopola Bathoniensis humoribus quibusdam Acido-Salsis, in Tibiæ musculos & tendines, circa metatarsum præcipue, Rheumatismi more defluentibus cum dolore, claudus; Regalis Balnei usu decies aut duodecies repetito, Sanus ambulat ultimo Septemb. Anno Domini MDC LXXXIV. dolores & imbecillitas solent recurrere, sed Regalis Balnei usu, toties quoties, tolluntur.

XLIV.

Edw. Shep-
heard Bathoni-
ensis in paraly-
si Linguae, usu
Epistomii Balnei
Regis.

Edvardus Shepheard Bathoniensis, Intestini operis faber, paralyti linguae in pueritiâ laborans, adeo ut vel deglutire vel loqui vix potis erat, puerulorum more, ad expiscandos Teruncios in Balneum Regale se immergere solitus, ejusdem Thermalis Aquæ Epistomio, diu noctuq; sponte tunc temporis aquam reddenti os ultro applicando, & Thermalem aquam ad radicem linguae hoc modo diu excipiendo, tandem vocis & musculorum usum pristinum in solidum recuperavit, ex ejusdem relatione, voce Strenua & laudabili, 26 Septemb. MDC LXXXIV.

Gul. Perkins
Sen. Londinen-
sis in eodem
morbo, usu
Balnei, &
Aqua Regalis.

XLV.

Gulielmus Perkins Senior Londinensis, eodem morbo laborans

laborans in ætate *provecta*, *Thermarum Regiarum* usu, *De Effectibus Thermarum Bathon.*
 & *Thermali* aqua *Gargarismatis* more usurpata, *beneficium* sensit *Bathoniæ*, 20 Octob. MDCLXXXIV.
 Biennio autem a *Thermarum* usu jam elapso, verba *Articulatius* multò profert, & *multum* Commodi se a *Thermis* accepisse, planè testatus est 8 die Mart.
 MDC LXXXVI.

XLVI.

Domina *Elizabetha Jordan*, Joannis *Jordan de Stifford* in Comitatu *Essexiæ* Armigeri, Uxor, *Bathoniæ* in imbecillitate
 am se contulit Anno Domini MDC LXXXIV. & in *Brachii dextri,*
Reginæ Balneum trium Septimanarum spatio immersa, *usu Balnei Reginz.*
dextrum brachium prius diu imbecillum, & naturali
 motu *privatum*, Sanum habuit. Retulit *Maritus* Lon-
 dini 5 Maii MDC LXXXVI. Colicâ, & *intestinatorum*
torminibus postea vexata, obiit *Stiffordiæ*, 29 Julii
 A. D. MDC LXXXVI.

XLVII.

Illustris Domina, Domina S. Rheumatismo, & *Arthritide* Domina S. in
thriticis affectibus diutius afflicta, *Thermarum Cruciatum* Rheumatismo
 tarum ope *Levamen* obtinuit, A. D. MDC LXXXV. & *Arthritide*
usu Balnei Crucis.

XLVIII.

Speſtabilis, & Fortiſſimus Dominus, *Oliverus Ol. Nichlis*
Nichlis, JACOBI Secundi Militum Tribunus, quem *Militum Tribu-*
 alio nomine *Colonellum* vocamus, postquam annis qui- *nus, in Nervo-*
 busdam superioribus, ob *paralyſin*, & Nervosarum *rum imbecilli-*
 partium infirmitatem, *Balneo Regali* feliciter assueve- *tate usu Balnei*
 rat, ab Aquæ Regiæ Aniliatæ ad dies 21. potatione *Regalis, &*
Confirmationem magnam se accepisse retulit, mense *Thermalis*
 Octobri 1685. Aquam etiam *Regalis* Balnei ex *Aqua Sæpius*
Antlia Sicca eructatam, potavit iterum Vir *Strenuus*, *potæ salictæ.*

T t

mense

De Effectis
Thermarum
Bathon.

menſe *Auguſto* 1686. Forti huic ac Generoſo Domino, ob Amorem, & Benevolentiam in *Thermas* laudes, & Gratia debentur plurimæ.

XLIX.

Joanna Low-
ther Briſtoli-
enſis dextro
crure clauda
a puerperio, uſu
Balneorum Re-
gis & Reginae.

Joanna Lowther Briſtoliensis, annos nata 38, *dextro* latere poſt Puerperium *Clauda*, circa menſis *Maii* principium, Anno 1685, die 17 *Julii* proxime ſequenti, *Bathoniam* adiit, & Balneorum *Regis & Reginae* ope quotidianâ, ſpatio ſex Septimanarum, & iſtus aquæ *Antliatæ duodecies Centenos* ſuper latus aſſectum paſſa, cû adventu ad *Thermas* ſe movere non poterat ſine ope, *Spretis*, & *ſuſpenſis grallis*, baculo, & dolore omni vacua, me præſente, *Sana* ambulavit, Domum læta reverſura, 28 *Aug.* 1685.

L.

Generoſa
Wellenſis in Pa-
ralyſi, & pro-
lis defectu uſu
Thermarum,
duabus Tem-
peratibus.

Generoſa quædam *Wellenſis*, duos ſupra Triginta annos nata, *duodecim* annos nupta, & nondum im- prægnata, *ſiniſtri* lateris paralysi, ex improvifo correpta, & poſt *Decem* menſium ſpatium, cujuſcuq; generis remediis fatigata, tandem ad *Bathoniam*, *Miliariorum* quindecim, iter inſtituit, Anno Domini 1664, ubi præparantibus ſolitibus rite præmiſſis, & remediis internis debite uſurpatis, *prima* Balneandi Tempeſtate, ſex hebdomadas præter propter in *Thermarum* uſu conſumpſit; *Hyeme* vero appropinquante, *Balneare* deſtitit; beneficium autem anni Elapſi finientis, animum addidit, *Vere* inſequenti, adventus maturrimi, ubi verè, & æſtate etiam tota, *Bathonia* contritis, non ſolum *brachii*, manus, linguæ, & *Cruris* uſum magnam partem recuperavit; verum etiam Septimanis haud ita pluribus elapſis, ad maritum reverſa, & conſortio ejus uſa, concepit, & *octodecim* menſium

mensium spatio interjecto, liberos *quinq;* peperit, & De Effectu
Paralyseos recidivam nunquam est passa, Testatus est Thermarum
 * *Bathoniensis* quidam medicus, qui, olim ægram, Bathon.
 anno uno supra vicesimum post discessum à Thermis, Ro. Peirce,
 à *Paralytico affectu sanam*, & numerosa prole Stipatam, M. D.
 vidit, Anno 1685. *Transact. Philosoph. N. 169.*

LI.

E. G. filiola R. G. *Bathoniensis* Tinea & laminosis E. G. Batho-
Capitis exuviis, quales in *Squammosa* cute ab *Elephan-* nientis in exu-
tiasi provenire solent, à *Nativitate* laborans (quam viis Capitis la-
 recens natam, febre, & *intestinatorum doloribus* con- minosis, usu
 sectam fere, *meis Consiliis* ab instante morte libera- Thermarum Re-
 tam, Parentes grati jam agnoscunt) *Regalis Balnei* giarum Liemi,
 usu, & *Limi* ejusdem applicatione, abrafo prius capilli- & Medicamen-
 tio raro, & *Medicamentorum* quorundam *Externo-* torum externo-
 rum ope, *Sanum* Caput, & *Capillitium densum*, Puel- rum ope.
 larum cæterarum ab hoc morbo immunium instar,
 Exhibuit 5 Novemb. 1685.

LII.

Arthurus Sherstone quondam de *Bromham* in agro Arthurus
Wiltoniensi, tunc vero *Bathoniensis*, Generosus, iere Sherstone se-
Quinquagenarius, confecto quodam brevioris spatii nior, in Rheu-
 itinere, in *Rheumatismo* incidit, qui post dolores matismo; usu
 atroces universales, in cujuscunq; generis affectiones Balnei Regi-
 articulares, *Chiragram*, *Gonogram*, *Podagram*, parti- nensis Hyeme.
 culatim terminavit. Perit etiam omnino *Artuum in-*
feriorum motus, adeò ut a lecto ad focum in *Sella*
 gestaretur. *Detracto* vice una, aut altera, ad majore
 rem Solito quantitatem *Sanguine*, *Medicamentis* eti-
 am internis, externisq; Studiose adhibitis, *inflamma-*
tiones, *Tumores*, qui in pedibus *ædematosi* fuerunt, &
 quales *Hydropicorum* esse solent omnino; dolores
 T t 2 quoq;

De Effectis
Thermarum
Bathen.

quoque; *magnam partem evanuerunt, pedibus etiam & Tibiis motu pristino restituto.* Quum autem dolores *vagi* resisterint, & humores relictī, in Brachii *Dextri & Sinistri* Nervos, Musculos, & Tendines ita vicissim confederant, ut eorundem etiam motum *alternatim* fere penitus abstulerant; Thermis *Regimentibus* ægrotum in partibus inferioribus Satis validum, *Brunali* licet Tempestate Commisi, quarum usu moderato, *Brachiorum* usus rediit, & doloribus mitigatis primo, tandem fugatis, æger *Convaleuit*, quarto *Decemb.* 1685. A prædictis affectibus *Sanus* mansit *Bathonia* 7 Sept. 1688.

LIII.

Georgius
Kelly Londi-
nensis, in ma-
lorum Iliade,
ope Thermalis
Aqua Regalis
potæ, & Balnei
Longi.

Georgius Kelley Barbi-Tonsor Londinensis, annos natus *Triginta duos*, ventriculo male affecto, *stribus*, *Intestinatorum*, & *Ventriculi Torminibus* ingentibus, *valde* excruciantibus, & *maxime* molestis, *diu* vexatus; laboravit etiam *febre Hæctica*, *febre quotidiana* *Intermittente*, *habitu Corporis ad Tabem inclinante*; *Thermalem Aquam Regalem*, ex *Antlia Sicca* ibidem eructatam, à libris *tribus* ad *Octo* bibit spatio dierum *quatuordecim*. Finitis autem *duabus* Septimanis, *Commodum* inde *satis Evidens* percepit; *duabus* autem hebdomadis in potanda *Thermarum Aqua* ulterius *Contrititis*, beneficium sensit *quotidie*. Mensis itaque *unius* tempore *perfectum Sanitatis Statum* obtinuit, quo jam fruitur. *Balneavit* tandem *quater*, in *Longo Balneo* versus finem mensis, *vesperi*, quum die præcedenti *Thermalis aqua* per *Alium & Urinas*, libere transisset. Ore proprio testatus est, curæ meæ commissus, 24 *Julii* 1686. Subscripto nomine.

Georgii Kelly.

De Effectis
Thermarum
Bathon.

LIV.

Henricus Owen Londinensis, ad Insigne *Anzeli & Coronæ*, in platea dicta *Thread-needle-street*, *Concoctione mala*, flatibus, *Urinæ Obstructione*, & *Torminibus Intestinorum* laborans, *Bathoniam* se contulit *Secundo* (vice prima in efficaci existente) Anno Domini 1686. ubi mansit spatio *sex* hebdomadarum. Bibit *Regalis* Balnei aquam Antliatam, per *unam* Septimanam, ad *libras tres*. Crucis Aquis immersus dies *quindecim*, Thermalem istius Balnei Aquam bibit ad *libras tres* quotidie, durante spatio dierum *quindecim* memoratorum. Apud locum ipsum sensim convaluit, & post discessum a Thermis, *materiam multam Sabulosam & Turbidam*, per *tres menses*, cum *Urina* eminxit. Jam verò è *macilento habitu*, *Tabescenti*, & *deplorato* ferè prædito, *Eufarcus*; *Florente vultu*; *Concoctione*, & *constitutione bona* fruitur & *laudabili*; *Cætera*, excepto solum *Ischiadico dolore*, *Sanus*, in quo *levamen* etiam se accepisse fatetur. Ore proprio hæc dictavit; 8 die *Februarii* Anno Domini 1686. Vide N. 26. ubi *Simile* quiddam in *D. Thomâ Brookes* Notatum.

LV.

Moses Levermore Chirurgus, *Colicâ* laborans, quæ postea se in *Paralysin* mutavit, *Regalis & Crucis* Balneorum, præsertim vero *Crucis*, usu, motum pristinum recuperavit 3 *Septemb.* 1686. Eundem *Sanum* vidi *Londini* 20 *Junii* 1688.

LVI.

Elias Pomeroy Devonienſis, *Armiger*, eodem morbo laborans, mensis *unius*, & *Paulo amplius* spatio in *Thermas Regias* immersus, *haud leve beneficium* inde acquisivit. Sicce.

Elias Pomeroy Devonienſis
Ar. in Simili
affectu, usu Re-
gularum Thermarum
& Antliæ

De Effectis
Thermarum
Bathon.

acquirit. *Antliam* etiam *Siccam*, in manus debiles decidente Aqua, ad ictus *Sexcentos* læpius substinuit, 4 *Septemb.* 1686. In utroq; ægro, Musculus ad radicem pollicis manus *dextræ* valde subsidebat, ut in *Petro Bonamico* *Sarniensi* observatum, N. 28.

LVII.

Jo. Trevor
Generosus in
Cerebro ictu
Concussio, usu
Balnei Crucis,
& Antliæ in
Balneo.

Joannes Trevor, Generosus, ictu quodam, *Bregmati*, petroso ossi, & *Temporalis* musculo inflictio, quo cerebrum valde affectum, & Concussum videbatur, non sine vitæ periculo anteaçto, & præsentis etiam Salutis & memoriæ Noxa, & dispendio, *Bathoniam* adiit ineunte *Augusto*, Anno Domini 1686. Post mensis unius moram & *Crucis* Balnei, & ejusdem *Antliæ* in Balneo, super caput & nucham etiam usum, levamen magnum invenit, & se in Statu Convalescentiæ fuisse testatus est 3 *Septemb.* 1686. Hunc ad multò meliorem postea Sanitatis statum redactum vidi *Rossæ* 26. *Aprilis* 1688, quod *Thermis* tunc Temporis retulit acceptum.

LVIII.

Joannes Wor-
ley *Londinensis*,
in affectione
Scorbutica;
Thermarum Re-
giarum aqua
pora, & usu
Balnei.

Joannes Worley *Oenopola*, ad *Taurini* Capitis Insigne in loco apud *Londinenses* Celebris, dicto *Clare-Market*, *Scorbuticâ* affectione, & malâ Sanguinis diathesi laborans, unde eruptiones in Cute moleculis ab urticæ stimulis provenientes Simillimæ effloruerunt, quæ molestiam non levem illi creabant; Aquam Thermalem Regiam *Antliatam* trium Septimanarum spatio potans, ad libras ut plurimum *Septem*, & ad summum *Novem*, postquam *Septies* in *Thermis Regalibus* Balneasset, a molestis Symptomatis prædictis liber evasit; Ipso Teste, 4 *Septemb.* 1686.

LIX.

De Effectis
Thermaum
Bathon.

LIX.

Nicolaus Trevanion Mercator Londinensis, circa Merces Lusitanicas præcipue occupatus, præcorum morum & Antiquæ probitatis Vir, in Ætate prævetiori dolore Ischiadico correptus, qui quatuor mensium spatium ipsum valde excruciauerat, 19 Augusti 1686. spe remedii, Bathoniam inuisit, & tribus tantum septimanis Regali Balneo usus, & Antliæ in eodem Balneo intra temporis spatium prædictum, ictus ter millenos circiter, super Coxendicis Regionem sustinens, domi sanus rediit. Ità mansit, sine dolore, aut motus aliquo impedimento, 17 die Januarii 1686, quo tempore, ex ore proprio, in propriis ædibus, hæc accepi. Idem postea sanus in Lusitaniam trajecit A. D. 1688.

Nic. Treva-
nion Londonen-
sis in dolore
Ischiadico, usu
Balnei Regiæ.

LX.

J. P. Mercator Londinensis, iisdem mercibus præcipue intentus, doloribus veteribus in Tibia, Faciei rubedine, & pustulis vexatus, mensibus duobus Thermalem aquam bibendo, dein Balneando hilariter contritis, multum commodi inde percepit, 10 die Octob. 1686. In confirmationem Balneo usus est, & potavit Aquam A. D. MDCXC.

J. P. in faciei
rubedine, &
pustulis, aqua
Thermali Re-
giæ Potæ; &
usu Balnei Cru-
cis in dolori-
bus veteribus
Tibia.

LXI.

Gulielmus Day de * Vado profundo, in agro Cantiano * Depford. Naupegus, ob casum intra Navim, & duriolem ibidem decubitus, dolore Ischiadico graviter afflictus, qui illum unius Anni spatio, remediis omnibus non juvantibus, vexaverat, Bathoniam se contulit A. D. 1674, cum grallis, sine quibus diu se movere non poterat. Post duarum Septimanarum in Thermas Regiæ, & Reginenses immersionem & Embrocationem sub Antlia

Gul. Day in
dolore Ischiadi-
co usu Balneo
Regiæ &
Regiæ.

De Effectu
Thermarum
Bathon.

Antlia ad ictus haud ultra quingentos una Vice, sine grallis Cœpit incedere; & septimanis quibusdam aliis elapsis, suspensis grallis, de morbo triumphavit. Audi gratum hominem hodie eadem Londini prædicantem; robustum etiam, & strenue ambulantiem vidi post annos 12, a Sanatione Bathoniæ, 9 Maii 1687, præsentem Carolo Gery Pharmacopola Londinensi.

LXII.

Car. Willoughby M. D.
Podagricus usu
Balnei Reginz.

Carolus Willoughby M. D. Oxoniensis, & Practicus Celeberrimus Dublinii Hibernorum Metropoli, Reginalis Balnei usu in Podagra, levamen accepit. Paroxysmum etiam statò Tempore recurrentem, Balnei usus, mensem unum ulterius protrusit, & perspirationem mire promovendo insultus mitiores postea, & Breviores promittit. Testatus est 7 Octob. 1687, apud Aquas Calidas.

LXIII.

Dominus W.
Londinensis in
Paralyti uni-
versali Balneo-
rum Regis &
Reginz usu.

Joannes W. Londinensis, universali Paralyti post Rheumatismum, & missionem Sanguinis nimis largam adèò afflictus, ut per longum Temporis tractum absq; grallis incedere non poterat, Thermarum Bathoniensium Regiarum, & Reginalium usu Anno 1680, & succedentibus quibusdam ita convaluit, ut a pluribus annis sanus, in gratam rei memoriam, robustus licet, Thermis assuescit. Hæc retulit Londini 2 Dec. 1687. Idem apud Aquas Calidas mecum Sanus ad fuit 10 Aug. 1688.

LXIV.

Corn. Dyer in
Contracto
poplite, usu
Balneorum Re-
giz & Reginz.

Cornelius Dyer de Headington in Comitatu Wiltonensi annos natus 17, Contracto poplite sinistro laborans spatium quinq; annorum, & diversorum remedium tædio

*tædio fatigatus, anno 1664, ad Bathoniæ advenit, De Efflu-
 & Regali Balneo, & Reginæ usus sex tantum vicibus, Thermarum
 relaxatum poplitem & Corroboratum habuit. Diebus Bathon.
 autem 15 Elapsis, perfecte convaluit, & in Sano statu
 se ad hunc usq; diem mansisse Testatus est 25 Junii
 1687. Londini, Ætatis anno 40.*

LXV.

*Generosa quædam Hæmoptoe graviter laborans, Hæmoptoe
 & post diversa remedia, cum periculo Vitæ Bathoni- Thermalium
 am adveniens, Thermalium aquarum frigescentium & aquarum frigi-
 frigidarum potatione, sine usu Thermarum externo, ad darum potatione
 sanitatem pristinam restituta est; Teste Ipsâ apud Sanata.
 Thermas mense Julio 1688.*

LXVI.

*Gulielmus Headach de Gillingham in Comitatu Dor- G. Headach
 set Calcearius, 22 annos natus, artubus inferioribus Calcearius in
 Captus, 5 die Maii A.D. 1687. ad Bathoniæ se Artuum infe-
 Contulit; tam motu quam sensu caruerunt partes riorum Para-
 affectæ, poplites contracti, & Tibias motus Spasmodici lysi usu Balneo-
 ita vexarunt, ut ulterius Contractas tamdiu curvas rum Regis &
 tenuerunt, donec vi magnâ distentæ, prolongatæ fue- Reginæ.
 runt. Tribus Septimanis Thermarum ut plurimum Regia-
 rum, unicâ autem vice Reginensium usu hic elapsis, sine
 adjumento aliquo manifesto discessit, & post octo
 Hebdomadarum spatium domi transactum, Robur artu-
 bus accedere sensim percepit. Circa Divi Michaelis
 festum Calceatorio operi, pro Consuetudine, se accix-
 it. Proximo verò anno (instante viz.) Viginti milli-
 um passuum iter pedibus suscepit, nullâ aliâ coactus
 necessitate, quam ut Thermas olim Beneficas iterum
 inviset, & jam perfecte Convaluit; quod ore proprio
 testatus est 23 die Junii 1688; quo Tempore Lau-
 dem*

De Efficiis
Thermarum
Bathon.

dem DEO concessit, & *Thermis* honorem, suspensis
grallis supra Thronum *Bladudi* in *Thermarum Regia-*
rum, & *Reginæ* interstitio.

LXVII.

H. Ivy A. M.
aqua pota in
mole nimia.

Hugo Ivy Rector de *Foscor* in Comitatu *Somerfet*, in
Abdominis, & totius etiam corporis, mole nimis auclā,
Antliæ Siccæ aquam potavit, & beneficium agnovit
exeunte *Augusto*, 1688.

LXVIII.

J. Binmore
Exoniensis, in
Paralyfi &
Hydrope usu
Reg. Baln. &
Luti.

Joanna Binmore Exoniensis, ab Beneficium in *Rheu-*
matismo qui *Paralyfin* induxerat & *Hydropem*, ab aqua
pota, & *Regalis Balnei Lutiq;* usu acceptum, gratias
egit publice 20. *Aug.* 1688.

LXIX.

Paralytica usu
ejusdem Balnei.

Alia etiam *membris capta*, & in ædibus *Thomæ*
Parker Bathoniensis Sellarii, *Paralytica*, ab ejusdem
Balnei usu Levamen, eodem tempore grata agnovit.

LXX.

Generosa quæ-
dam in fluore
albo usu Cru-
cis Balnei, &
Thermarum
aqua pota in-
verdum.

Generosa quædam *Londinensis*, sub Medicorum *Clari-*
rissimorum Londinensium cura, fluore tamen alborum
interdiu noctuq; apud locum graviter vexata, *Crucis*
Balneum meo consilio, in remedium Petiit 27. *Julii*
1688, & intra mensis unius spatium, in *Thermas*
modo memoratas placide immerfa, sepositis *Medica-*
mentis quæ *Londino* secum apportaverat, post tres
Balneandi vices ab adventu usq; ad 24. *Augusti*, quo
hæc Scribo, de fluore isto se nihil inaudivisse, & illo
ipso tempore ab eodem immunem esse, retulit 23. *Aug.*
1688. In hac *Nobili ægra*, utrum & partes *inervi-*
entes, *durioris partus laboribus imbecilles redditas*
Thermæ,

Cap. 15: *BRITANNICIS.*

Thermæ Crucis Corroborarunt. Thermarum etiam istarum aquam potavit parcius.

331
De Effectis
Thermarum
Bathon.

LXXI.

Elizabetha Booth Generosa Claudia, in Beneficiij à *D. Eliz. Booth* Thermarum Crucis usu memoriam, ad *Crucem Novam* *Clauda, usu B. Crucis.* Marmoream *Drummondianam* ibidem baculum appendit, 3 Sept. 1688.

LXXII.

Domina Noble, Londinensis Claudia Balneo Regio *Clauda post* ad plures dies usa *maëssa* discessit; brevi autem se *discessum a* multum commodi percepisse ultro rescripsit mense *Thermis juveni* *men perceptis.* Aug. 88.

LXXIII.

Clauda altera Herefordiensis apud locum, earundem Thermarum usu, balneandi tempestate *unicâ con-* *Clauda apud locum convaleuit* valuit eodem anno, & mense. *usu B. Regis.*

LXXIV.

Collins Wolrich Pharmacopola Salopiensis, crebris *D. Wolrich in* Vomitibus, ventriculi imbecillitate, mala concoctione, *Ventriculi & Intestinarum* inappetentia, & intestinarum lubricitate diu vexatus, *affectibus aqua* aqua ex Antlia Regalis Balnei pota convaleuit, & gratias *pota B. Regalis.* egit publice in Ecclesia D. D. Petri & Pauli 7 Septembris 1688.

LXXV.

Robertus Harington Generosus, diu & valde *D. Rob. Harington Hypo-* *pochondriacus*, in *Ventriculi*; & *Intestinarum* tonoflatibus & *Hypercatbarfi* nimium laxato, ab usu *Re-* *galis B. externo*, se multum commodi accepisse retulit *7 Sept. 1688. Aquam potam dixit non competere:* Hæc inter *Observationes* anomalas. U u 2 LXXVI.

De Effectis
Thermarum
Bathon.

Fisher Little-
ton L. L. D. in
Colica, aqua po-
ta B. Regalis,
vere & au-
tumno per Bi-
canium.

LXXVI.

Fisher Littleton L.L.D. apud Commune Doctorum Hospitium Londini Commorans, & Exercens, Colica plurimum vexatus, & Clarissimorum Medicorum consiliis fatigatus, in articulo mortis, spe remedii Bathoniam adivit; potavit aquas Regias, aptis Tempestatibus, ad plures dies, Vere præsertim & Autumno, per biennium. Primo anno Commodum percepit; Secundo verò tantum non convaluit. Testimonium exhibuit 24 Sept. 1688. In Confirmationem potavit aquas Thermales iterum A. D. 1690.

Henricus Hig-
don Londinen-
sis, in parte
Corporis inferi-
ore stupefacta
usu B. Regis
& Reginae,
motu restituito
post discessum.

LXXVII.

Henricus Higdon Londinensis annos natus 16, imbecillitate & Stupore a parte corporis media, ab umbilico deorsum præcedenti mense Decembri laborans, contrahitis etiam artubus inferioribus, motu omnino abolito sed manente sensu, 6 Maii 1687, ad Bathoniam se contulit, & Regis, Reginaeq; Balneis duos menses usus, sine beneficio mæstus discessit; post unius autem Septimanæ domi spatium, in partibus pridem stupefactis, doloris cujusdam facile ferendi sensum, ob spiritus animales pedetentim repentes, & cursitantes animadvertit, ex quo Tempore motus indies succrevit, adeo ut intra mensis spatium, adjumenti alicujus levis ope, gradus duos aut tres promovere poterat; post alium mensem plures alios, ita ut, DEO Benedicente, circa Christi Natalitia domi, absq; baculo ambulare poterat; & 21 Aprilis ambulavit foras, & jam baculo pro more solum, non ex necessitate utitur. Hæc ex ipsius ore habui Bathoniæ 24 Sept. 1688, quando Thermis Regiis in Confirmationem iterum usus, gratias

gratias egit DEO *Thermarum* Creatori, à quo De *Effectis*
Omne Bonum descendit, & subscripsit *Thermarum*
Bathon.

Henricus Higdon.

333

LXXVIII.

Ambrosius Gill de *Bradnitch* in Comitatu *Devon*, Amb. Gill
annos natus 42; *Membrorum omnium imbecillitate* 14, *Devonensis in*
annos laborans, 13 autem Septimanas ante adventum totius Corpo-
ad *Thermas* ita imbecillus ut incedere non poterat, ad ris imbecillita-
Bathoniam se contulit 10 Sept. 1688. *Thermis* te usu B. Regis
Regis & Reginensibus usus est dies 14; potavit aquas & *Reginæ.*
parce in Balneo, *liberius* in *Thermas* non immersus,
& 25 Sept. Sanus discessit. Hæc habui a *Radulpho*
Fowler Generoso, qui toto tempore *Bathonia* secum
interfuit, & recuperatum nuper ægrum discedentem
vidit.

LXXIX.

Thomas Bonny Londinensis 15 annos natus, *Fistula* Tho. Bonny
in *Cruris dextri* Tumefacti interna parte, ab inguine Londinensis in
ad genu diu vexatus, mense *Augusto* *Bathoniam* adivit; *Fistula* usu
in *Thermas Regis & Reginae* immersus (*potavit* etiam dictorum.
interdum aquas *Regias*) absterlo Ulcere Sinuoso, ejus-
dem Orificium fere clausum obtinuit, & *Tumor* remisit.
Adjumentum fassus est primo *Octobris* 1688. Idem
etiam osculum a *Tibia* ibidem separatam, exclusum
habuit.

LXXX.

Novem annorem *Londinensis* Alter in externa sinistri *Londinensis* al-
Cruris parte *Fistula* laborans Solamen magnum inve- ter in *Fistula*
nit 2 *Octob.* 1688. usu eorundem
Balnearum.

LXXXI.

De Effectis
Thermarum
Bathon.

Pauper Claudus post discesum Convaleuit usu B. Regis, Reginae & Leprosorum.

LXXXI.

Pauper quidam pedibus captus anno 1684, ad *Thermas* quâ potuit, advenit; usus est Balneis Regis, Reginae & Leprosorum, ad plures Septimanas; absq; beneficio discessit; vere insequente Sanus rediit; gratias egit; & perfecte Convaleuit. Testis *Thomas Parker Sellarius Bathoniensis* 12 Octob. 1688.

LXXXII.

Edw. Wyke
Westmonasteri-
ensis, in statu
hypochondriaco & Co-
lica; pota Aqua
Balnei Regis.

Edvardus Wyke Generosus, è parochia D. *Margaretæ Westmonasterii* statu hypochondriaco & Colica laborans 23. die Julii Salutis humanæ reparatæ anno 1688, ad *Thermas* advenit; doloribus & imbecillitate ita premebatur ut incurvato Corpore incedere cogeretur; febre etiam continua inflammatus, & ingente Site vexatus *Thermarum Regiarum* aquam per *Antliam* derivatione, pro *Tolerantia*, plures dies hausit, mense uno elapso ulterius processit, & diutina constantiq; Aquarum *Thermalium* potatione morborum & Symptomatum prædictorum, apud locum remedium invenit. Ob hoc beneficium gratias egit Vir pius, publice in Ecclesia D. D. *Petri & Pauli*, DE O Supremo Morborum *Depulsi*, ac Medicorum *Archiatro*, & memoriam rei gratus petiit 22 Sept. 1688.

In hoc Generoso Notabile *Thermarum Aquam non Comuni Seceſſus, Urinæve modo, sed per Sudores transiſſe; fuiſſeq; vice tantum unâ, aut alterâ, in Thermas immerſum.*

LXXXIII.

Tho. Boniface
Londinenſis
Claudus; usu
Balneorum Re-
gis & Reg. nr.

Thomas Boniface Londinenſis, annos natus Quinquaginta circiter, *Paralyſi*, & artuum inferiorum imbecillitate laborans, mense Junio cum grallis *Bathoniam* adivit;

vit ; Regis & Reginae Balneis unius mensis spatio usus, *De Effectis*
 grallas dimisit, & sine grallis quas hic suspendit, *Thermarum*
 discessit, A. D. 1688. Brevi hic postquam Balneo *Bathon.*
 cepit, ad ipsum Balneum indeq; retro ad Hospitium,
 absq; ope, pedibus ambulavit.

LXXXIV.

Edvardus Huddle de *Chesham* in agro *Buckingham* Edv. Huddle-
 mienſi exeunte mense *Augusto* ad *Thermas* accessit ; *Buckinghamien-*
 universum *Corpus Ulceribus ichorosis* scatebat, & post *ſis in totius*
 impensa magna & ingentes sumptus in remedium, de- *corporis ulce-*
 sperans fere, tanquam ad *sacram anchoram*, ad Ther- *ribus usu Bal-*
 mas advenit, & sex septimanarum curriculo, Balneo *neorum Regis*
Regio, & *Reginae* usus, potando etiam aquam in Bal- *& Reginae.*
 neo parcius, *ulcusculis sanatis*, Sanus discessit, mense
Septembri 1688.

LXXXV.

Anna Walker *Herefordiensis* anno 1682, ad *Batho* Anna Walker
 niam iter *plauſtro* suscepit, *artuum omnium motu* *abolito*, *Herefordienſis*
 adeo ut nec stare poterat, multo minus incedere, sed *in artuum om-*
 puerulae more, *brachiis* gestaretur : per totam aetatem *nium motu*
Thermis Regiis incassum usa, vere succedente rediit, *abolito resti-*
 & Solamen invenit ; *autumno* autem inſequente iisdem *tuto usu Balnei*
Thermis iterum usa, *Convalluit.* *Regii tribus*
Tempeſtatibus.

LXXXVI.

Henricus Jones e *Batavia* sine *brachii & manus dex-* Hen. Jones
 trae usu ad *Thermas* adveniens, & *Thermis Regiis* & *in brachii &*
Reginae fretus, ad dies 14, eodem anno *Convalluit.* *manus dextrae*
defectu ; usu
Regis & Re-
inae Balneorum.

LXXXVII.

Herefordienſis *Quaedam* annos nata 40, & tres annos *quodam, usu co-*
Rheumatismo laborans, adeo ut toto tempore nec vestire *rundem Balne-*
se matismo. *orum, in rheu-*

De Effectis
Thermarum
Bathon.

se poterat, nec Sibimetipſi cibum ſubminiſtrare, manus etiam & pedes tumefactos habuit; anno 1683, ad Bathoniam ſe recepit, uſa eſt Regiſ & Reginæ Thermis ad tres Septimanas, & Convaluit. Finita unica ab adventu Septimana veſtiebat ſe, & ſibi cibum præbuit.

LXXXVIII.

Henricus Cutler in paralyſi univerſali, & Tremoribus involuntariis, uſu Balnearum ecrundem.

Henricus Cutler de Lampert in Comitatu Somerſet faber ferrarius, paralyſi univerſali, & Tremoribus, Crurum præſertim, involuntariis diutius afflictuſ, iſdem Thermis uſus eſt eodem anno tres menſes; Sine beneficio aliquo inſigni diſceſſit; octo autem Septimanis poſt abitum elapſis, infirmis membris robur acceſſit, & circa Feſtum D. Michaelis anni inſequentis, iter ad Thermas pedibus inſtituit, & in gratam rei agnitionem Duſtoribus & Sellariis Omnibus forcipes in peto ſuſcendo utiles, ſui Operis, quos ſecum attulit, (& vidi) dono dedit.

LXXXIX.

Tabitha Tayler in poplitiſ contractis, uſu coruadem Balnearum.

Tabitha Tayler, ex Hoſpitiſ D. Thomæ inſrà Burgum dictum Southwark miſſa, anno 1684, ad Bathoniam acceſſit, poplitibus ita contractis ut ſuper genua incedere cogeretur, imo manibus pedibusq; greſſum promoveret; in Regiſ & Reginæ Thermas tres menſes immerſa ſtabat erecta, & ſine gralla, aut etiam baculo, Sana diſceſſit.

XC.

Warwicensis juvenis; in rheumatismo, uſu Balnearum prædictorum.

Warwicensis quidam Juvenis Univerſi corporis doloribus à Rheumatismo vexatus anno 1684, Thermis Regiſ & Reginæ uſus eſt ad quatuor menſes; Circa Omnium Divorum Feſtum doloribus gravioribus afflictuſ diſceſſit, diu noctuq; ita prementibus, ut Somnum & quietem fere Omnem abſtulerunt. Ad Thermas accedens

dens usus est grallis ; discedens, propter dolores *Te-* *De Effectu*
ner, illis uti non poterat. Idem vero circa Festum *Thermarum*
Annuntiationis insequentis anni, *pedestri itinere Sanns* *Bathon.*
 rediit, & ita remansit. Hinc *Thermas calidiores af-*
fectus pure Rheumaticos (Saltem pro tempore). exasperare
 constat.

XCI.

Juvenula quædam Dorothea Rossington prope Londi- *Dorothea*
num exuviis laminosis à toto corpore, mane pæsertim, *Rossington in*
in lecto decidentibus, quæ morbum dictum Elephan- *Elephantia;*
tiasin comitantur laborans, mense Julio 1688. ad *usu Balnearum*
Thermas accessit, & in Thermas Regias & Reginenses *Regis & Re-*
 sex tantum Septimanas immersus domum Sana rediit,
 relicta solum circa digitos *prurigine,* quæ ad morbum
 præcedentem nihil attinuit.

XCII.

Gulielmus King de Bromham in Comitatu Wiltonensi, *Gul. King in*
intemperie frigida, & Tremoribus continuis, istis febris intemperie fri-
gida, & tremoribus ; usu Bal-
intermittentis haud dissimilibus diu vexatus, & in
 tanto frigiditatis gradu positus, ut *Stragulis pluribus* *novum præ-*
superimpositis calorem vix sentiret, imo inter duo *dictorum.*
lecta interdum dormire consuevit, ultimo die *Augusti*
 A. D. 1688, ad *Bathoniam* advenit, & *Regis &*
Reginæ Balneis ad dies 14 usus, ab *Intemperie & Tre-*
moribus prædictis Liber evasit. Abiit 13. Sept.
 1688.

XCIII.

Thomas Smart de Bromham in Comitatu Wiltes, *Tho. Smart*
testinorum Torminibus ita graviter afflictus, ut erecto *in Torminibus*
corpore nec incedere poterat, nec sedere (quietem enim *Intestinorum ;*
non nisi super Intestini operis Sellam incurvato Corpore *usu eorundem*
Balnearum.

X x

pronus

De Effectis
Thermarum
Bathon.

pronus obtinuit) Septimanà unà ante Diem Dominicam in Albis sive Festum Pentecostes 1688, ad Thermas se contulit, Aquas potavit, Regis & Reginae Balneis usus est, & Convaluit. De hoc, & Decem aliis præcedentibus Testatus fuit Thomas Parker, Sellarius Bathoniensis 13 die Octobris, A. D. 1688.

XCIV.

G. M. Arm.
in doloribus
veteribus; usu
Balnei Crucis.

G. M. Armiger in doloribus veteribus Balneum Longum proficuum invenit 20 Augusti 1688.

XCV.

Generosa Lon-
dinenfis in
affectione Rheu-
matica, &
Scorbuto; usu
Balnei Crucis.

Generosa quædam Londinenfis affectione Rheumatica, & Scorbuto Laborans, mensis unius spatio Balneo Crucis est usa, & se adjutam dixit 22 Aug. 1688.

XCVI.

Matrona De-
vonienfis in
Rheumatismo
usu ejusdem
Balnei.

Matrona Devonienfis in Rheumatismo inveterato, usu Crucis Balnei beneficium obtinuit 30 Aug. 1688.

XCVII.

R. Young
Prebendarius de
Windfore in
imbecillitate
malleoli; usu
ejusdem Balnei.

Ricardus Young Prebendarius Windesoriensis Thermarum Crucis usu, & Angliæ ibidem ope, imbecillis malleoli confirmationem accepit mense Augusto 1688.

XCVIII.

Devonienfis
Miles in Hepa-
tis & vesicæ
felleæ obstructi-
onibus; usu
ejusdem Bal-
nei.

Militi Cuidam Devonienfi in Hepatis, & Vesicæ felleæ obstructionibus, Aqua Regalis Balnei Antliata, ad dies 21 pota, profuit, 8 Octob. 1688.

XCIX.

Jos Pleydall
Archi-D. Ci-
cestrensis usu
ejusdem Balnei.

Josephus Pleydall Archidiaconus Cicestrensis, in affectibus Rheumaticis, & statu corporis habitiore, à Cruciatarum

Cruciatarum Thermarum usu *Beneficium* oblinuit, 4 Oct. De *Efflu*
1688; *Ignotus* etiam ob *Beneficium* ad *Urinæ ductus* Thermarum
spectans in potanda Thermarum aqua acceptum gratias Bathon.
egit publice in Ecclesia D. D. Petri & Pauli, 14 Octob. Ignotus qui-
dam pota
1688. *Archidiaconus* potavit aquas mane, & vesperi Thermarum
intravit Balneum. Aquâ in Uri-
na faculenta.

C.

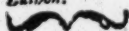
Ipse Ego à longo itinere *Bathoniam* reversus, & in Autoris Bene-
Dolorem Ischiadicum excruciantem valde Statim lapsus, *ficia a Ther-*
Regalis Balnei usu, tribus solum vicibus tentato, Con-*mis accepta in*
valui, 18 Septemb. 1675. *dolore Ischia-*
dico.

Quinetiam *Dextræ* manus carpus casu debilis *Rega-* In dextri
lis & Reginenfis Balnei usu, & *Regalis Balnei Antliæ* Carpi debili-
tate.
istubus Thermalis Aquæ decidentis quingentis percussus
14 die Octob. non sine *DEI* Benedictione, *præsenta-*
neam opem sensit, & *robur* pristinum recuperavit.

Addo, quod A. D. 1688, Calendis *Maii* apud In dextræ ma-
Durobreve, alias *Roffam*, *Cantii* Civitatem, & *Ca-* nus & Brachii
thedralem ædem *ANGLIÆ vetustam*, in manus dex- imbecillitate.
træ, & *dextri Brachii* usum abolitum, dum rebus
Navalibus in Classe Regia, *Chatham* interes-
sem, à *Rheumatismo* incidens, *Venæsectione* & *To-*
piciis præmissis, usum postea *Londini* recuperaverim;
parti autem infirmæ *Crucis*, *Regis*, & *Reginæ* Balnea
robur & vires Bathoniæ afflarunt; & *Regalis Balnei*
Antliæ usus, manum quâ hæc scribo, ad *sanitatem*
pristinam eodem anno restituit.

Ob quæ, aliaq; *Beneficia DEO Vero*, *Archiatrorum* Gratiarum
Archiatro, *Ægrotorum*, *Infirmorum*, *Claudicantium*, & actio pia Cen-
turiam Clau-
quibusq; morbis laborantium Supremo Medico, *Omni-*
umq; qui in ejus sinum *Fidem*, & *Confidentiam* suam *Se-*
curi reponunt, *Conservatori*, & *Vindici*, *Laudes* sint
& *Gratiæ* in *Sæculorum Sæcula*.

De Effectis
Thermarum
Bathon.

Centuria Secunda.

I.

D Ric. Crumpe
Eq; Aur. in
Contusione
usu Balnei Regis
& Reginz.

Dominus *Ricardus Crumpe* Eques Auratus & Aldermannus *Bristolensis* doloribus ægerrime ferendis misere afflictus, quos ex equo lapsus olim induxerat, quibus latus totum lævum, præsertim vero Caput, *Humerus*, & *Brachium*, valde contusum; post multorum remedium usum minus efficacem, tandem ad *Thermas Bathonienses*, spe remedii, se contulit A. D. 1676, ubi post *Regis & Reginæ* Balneorum usum ad tres Septimanas; & crebras Antliationes, parum juvenimur apud locum invenit, sed biduo solum domi elapso, doloris remissionem sensit; qui post tres hebdomadas omnino evanuit, nec rediit unquam. Testimonium hoc exhibuit 2 die *Septembris* Anno ætæ Christianæ 1689. *Bathonix*. Ità Testor

Ric. Crumpe.

II.

D. Ric. Vernon
in Elephantiasis
usu Balnei Regis
& Reginz.

Ricardus Vernon Georgii Rectoris de *Bourton* super aquas in agro *Glocestrensi* filius, annos natus 14, & decem annos mitiore *Elephantiasis* specie laborans, cum maculis fuscis, & squammis quibusdam albis cutim infestantibus, potavit aquas *Thermales* ad dies Septem, dein *Regineni* Balneo & *Regio* usus ad tres Septimanas, omnino Convaluit. Sumpsit etiam *Electuarii* sanguinem depurantis *Moschatae nucis* quantitatem mane & serò superbibendo *Thermalis* aquæ haustum minorem tam in Balneo quam sin lecto. Testimonium exhibuerunt Pater & Filius 6 die Junii A. D. 1689. Addidit Pater morbum circa hanc anni tempestatem quotannis recruduisse; & insequente hyeme, his non

non obstantibus *rescruisse* audiui, ideoq; ad sanationis perfectionem *longiorem* apud *Thermas* moram requirit. Post *Octo* Hebdomadarum spatium apud *Thermas*, *sanus* discessit 19 Junii 1690.

De Efficit
Thermarum
Bathm.

III.

Henricus Clempson de *Eversholt* in Comitatu *Bedfordiæ* *Calcearius* ad *Bathoniam* advenit die *Lunæ* post dominicam in *Albis* A. D. 1687, usus est *tres* menses *Balneo Calido* dicto, & interdum *Leprosorum*; & anno proxime succedente tantum *Balneo Calido* ad duos menses; annoq; domini 1689, *Maii* die 29, gratias egit DEO *Thermarum* ope à *Lepra alba sicca* cum multis *Squammis*, quam *Elephantiasim* vocamus *Confirmatam*, *Sanum* facienti, quæ *Sex* annorum spatio illum miserè afflixerat. Hoc testatus est 8 Julii 1689. reversurus domum.

H. Clempson in
Elephantiasi
Confirmata usu
B. Calidi, &
Leprosorum;
per aliquot tem-
poris spatium,
tribus annis
proxime se-
quensibus.

IV.

Franciscus Heckington de *North Allerton* in Comitatu *Eboracensi*, annos 31 natus, 10 Junii anno Domini 1689, *Bathoniam* invisit; laboravit ingenti Tumore *Albo* in genu sinistro à sex mensibus elapsis, usus est *Balneo Calido*, & *Antlia* ejusdem ad quinq; dies, & convaleuit Dimisso autem Tumore, sed manente imbecillitate à Balnei usu *Confirmationem* expectat. Testimonium exhibuit 20 die Junii, A. D. 1689. Notandum, Tumorem hunc flatulentum potius, quam pituitosum fuisse.

Fr. Heckington in Tumore
genu flatuoso,
usu B. Calidi.

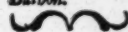
V.

Jacobus Ellesby vir Doctus & Pius *Vicarius* de *Chiswick* super *Thamesin*, in laxo fibrarum tono, *Ventriculi*, & *Intestinatorum* imbecillitate, *Macie corporis*, & mag-

Ja. Ellesby
A. M. in laxo
fibrarum tono
&c. Aquâ po-
tâ Balnei Rega-
no lis.

De Effluis
Thermarum
Bathon.

no virium languore ex aquis potis Thermalibus Bathoniæ multum commodi percepit, & gratias egit publice in Ecclesia Apostolorum Petri & Pauli ibidem mense Maio A. D. 1690. Autumno ejusdem anni potavit aquas Secundo, & sanitatem partam Confirmavit. Sanum vidi Londini 12. Nov. 1690.

VI.

Jac. Hastings
Bathoniensis in
Paralyfi uni-
versali usu Bal-
neorum Regis
& Reginae ad
plures menses
& Brumali
etiam Tempore

Ego Jacobus Hastings ad Insigne Rotæ S. Cathari-
næ infra Civitatem Bathon in Comitatu Somersetenſi
Testimonium exhibeo, quod Annis 1688, & 89,
Paralyfi universali, & summa imbecillitate laborans,
quæ 25 septimanarum spatio me Lecto affixerant,
usu Balneorum Regis & Reginae ad plures menses,
apud locum sanatus fueram. Thermis etiam usus fui
prout opportuna se dederunt tempora, haud sine
commodo, Brumali tempestate. Hæc manu meâ sub-
scriptâ confirmata dedi 9 die Julii A. D. 1690.

Jac. Hastings.

VII.

Fr. Molineux
Warvicenſis in
manus & Bra-
chii motu abo-
lito eorundem
Balneorum usu.

Dominus Franciscus Molineux de Stratford super
Avon in agro Warvicenſi annos natus 45. Festo D. Jo-
annis Baptiste A. D. 1690, Bathoniam invisit, cum
sinistræ manus & Brachii motu abolito menses sex, usu
Balneorum Regis & Reginae spatio trium Septimana-
rum motum & sensum apud locum omnino recuperavit.
Lætè Subſcripsit Senex lepidus 14 die Julii 1690.

F. M.

VIII.

De *Effluis*
Thermarum
Bathon.

VIII.

Ego Robertus Sheyler in *Coffee-Polio* sub Insigne Capitis *Turcæ* infra *Civitatem Bathon* Testor me dolore *Rob. Sheyler Bathoniensis in* *Ischiadico* laborantem *Regalis Balnei* usu *tribus* solum *Dolore Ischiadico, usu Balnei* vicibus *perfecte* convaluissē. Nomen meum Subscripsi *Regis.* in *veritatis* Testimonium 6 Aug. 1690.

Robertus Sheyler.

IX.

Generosa quædam ob Beneficium *Thermarum* usu Generosa ob præstitum DEO *Sanationum fonti*, gratias egit publice *beneficium a Thermarum* in Ecclesia *Apostolorum Petri & Pauli Bathoniæ* 6 die *usu.* *Augusti* 1690.

X.

Domina *Wogan Londinensis* *Clauda* artuum inferiorum usum recuperavit *domi* A. D. 1689, *Regis & Londinensis* *Reginæ* Balneis assuevit, & apud locum *beneficium hand* *Regis & Reginæ Balnei.* percipit. Testata est *Londini* 4. Novemb. 1690.

XI.

Gulielmus Dixie Generosus, Domini *Beaumont G. Dixie Ge-* *Dixie de Barket-Bosworth* in Comitatu *Leicestrensi* *Baronetti*, filius, Rheumatismo *quinq;* mensium spatio *Barnei Crucis.* *miserrime* afflictus, & ad istum infirmitatis gradum redactus ut anno ætatis suæ 22, sine *grallis* incedere non poterat; post *varia* remedia à *Medicis Celeberrimis Londini* incassum exhibita, ad *Bathoniam*, quasi Deploratus, *mæstus* accessit 23 *Augusti* 1690; ubi post *Crucis* Balnei usum a^u mensēs duos, & sub *Antliæ* embrochationem ad vices 24, apud locum sine ope ambulavit, & *perfecte* Convaluit; Ob quod gratias egit

De Effectu
Thermarum
Bathon.

egit DEO in Ecclesia maxima apud Bathonienses 19
die Octob. 1690, qui gratiarum-actioni publicæ
destinatus erat per Totum ANGLIÆ Regnum.

Hæc ab ipsius ore habui 21 die Octobris, quando,
eàdem rheda vectus, ad Augustam ANGLORUM
Metropolim, hoc anno, Secum unà advenissem.

C A P.

C A P. XVI.

*De Nocumentis Thermarum ; sive, Noxis a
Temerario Thermarum usu prodevenientibus.*

Capitis Summarium.

Affectuum Natura in quibus Thermae non Conveniunt.

*Cl. Mapletii Observatio. Thermarum vires pecu-
liares, & Officium proprium. Morbi in quibus
Thermarum usus minus convenit. Singulorum Na-
tura, ætiologia, & ratio Noxæ, Usus in Paralyfi
Tremula. Autoris Epistolæ pars ad D. Joannem
Wedderbourne, Equitem Auratum, de Scoto-Britan-
no Nobili, in Convulsione. Sani à Thermarum
usu minus commode evaserunt Claudii. Rheumatismo
laborans, declinante morbo corroboratus hyeme. Passio
Hystericæ Simillima in Viris observata. Cl. Maple-
tii Virginis Nobilis passione Hysterica laborantis
Histeria. Nobilissimæ Virginis eodem morbo Cor-
reptæ Historia Autoris. Cl. Willisii pars Epistolæ
ad Autorem, de eadem Virgine. Illustris
Matronæ Cambro-Britannæ lethalis Noxa Ba-
thoniæ, in Motibus Convulsivis & Hystericis. De
Tabæ Anglicæ, & Nephritide, quædam. Externo-
rum morborum Thermarum ope agrè Sanatorum In-
stantiæ. Quædam è Mapletio. Antliæ usus, & præ-
cipuè in Capitis Embrochationibus, caute adhibendus.
Ex Malâ ejusdem administratione, Noxæ. De
Thermarum usu in Lue Venereâ.*

HUC usq; de Beneficiis quæ à Thermarum usu Ex-
terno, internoq; expectari debent disseruimus quùm
vero de Thermis Bathonicis justum Tractatum scribere
Y y decreveram,

De Nocumen-
tis Therma-
rum Bathon.

Affectuum na-
tura in quibus
Thermæ non
conveniunt.

creveram, hic de Thermarum Nocumentis quædam sub-
nectam.

Et quidem affectus isti quorum Causa Morbifica, in
Humorum tenuitate, serocia, aut motu inordinato con-
sistit, parum adjumenti à Thermarum usu recipiunt.
Quum enim Thermalis Calor humores Corporis fer-
mentationis ope, ignis instar culinaris, fusiles reddat, quod
Tenue est, serox, aut indebito quodam motu præditum,
Commotum, & in Turgescentiam actum, non prius
per cutis poros eliminatur, quam motu effero, & minus
ordinato præcipitatum, in Corporis partibus tam in-
ternis, quam externis, tragædias excitaverit. Simile
observavit pridem Clarissimus Mapletius: Agitati in-
quit, Thermarum Calore, acres, salsiq; succi, nova ser-
mentatione bullient, novam rabiem induent, novamq;
Carnificinam (experientiâ quippe jam teste nitimur) in-
testinorum Tunicis affigent, &c. Eodem etiam referen-
dum videtur quod Thermæ catamenia ante præstitutum
tempus, non raro provocent. Fermento siquidem Ute-
rino, (de quo postea in passione hysterica plura) Therma-
rum fermento superinducto, fermentorum vis Unita
fortior evadit; Idem Autor, in Historia Patientis ejus-
dem Dominæ; Suppetias attulit, opinor, purgatio mu-
liebris, eaq; Satis ordinata, nisi quod usitata periodo
paulo Citius, ipsam accelerarat accommodatus istos ad
usus Thermarum Calor.

Resp. ad Epist.
D. Alexand.
Fraser, in gra-
tiam D. Fairfax.

Ibid.

Thermarum
Officium pro-
prium.

Officium autem Thermarum proprium est, Spiritus
languidos erigere, & fovere, pro laxato fibrarum tono,
firmitatem partibus restituere, & membris infirmis, ac
imbecillibus robur pristinum Conciliare. At vero af-
fectiones istæ, quæ fermentum quoddam in se com-
prehendunt, hoc fermento, ut dictum, addito exas-
peratæ, ferociores evadunt, adeo ut humores tur-
gidi, calore hoc naturali fusi, Cerebrum, nervosas par-
tes,

tes, & articulos, hoc modo vehementius invadunt. <sup>De Nocumēto
Therमारुम
Bathon.</sup> unde paroxysmus exoritur, ideoq; morbis istiusmodi, aut Symptomatibus afflicti, in Therमारुम usu Cautiores esse debent. Hujus generis inter morbos internos, sunt præcipue Sex, Convulsio; Morbus Articularis (& Morbi in quibus Therma minus conveniunt Sex. qui eodem spectat Rheumatismus) Affectio Hypochondriaca; passio Hysterica; Tabes Anglica; & Nephritis; de quibus Omnibus pauca subjungam.

Jam vero, cum Convulsio acriori materiæ in Nervoso genere hospitanti originem suam immediate debeat, à Calore Therमारुम majori minus tempestive, & inordinate usurpato, levamen expectandum non est. Eodem itaq; modo, ac major, & intemperantior Caloris gradus materiam acrem, ac Vellicantem provocat, & irritat, minor gradus, & Tempestive usurpatus, dissipat, mitigatq; Quemadmodum in Domino Cockburno Barone Scoto-Britanno evenit, qui moribus Convulsivis diutius vexatus, & medicorum Celeberrimorum Scotæ-Britannorum D. Joannis Wedderbourne, Equitis Aurati, D. Roberti Cunningham Eq; Aur. & D. D. Young Consiliis, ad Thermas Anglicanas amandatus, immoderato, & intempestivo nimis Therमारुम Regiarum usu, in pristini morbi paroxysmum incidit; moderato vero postea in eandem Thermas immersione à paroxysmis apud Bathoniam liber evasit. De hoc Illustri Adolescente, in Consilio Epistolico, ad Virum longe Clarissimum, D. Jo. Wedderbourne, Equitem Auratum, & M. D. Edinburgi scripsi Bathoniæ 13 die Julii Anno Domini 1668, in hæc verba: Morbi qui Adolescentem Egregium diu, & immaniter vexavit Historiam, accuratissime delineatam, vidi, Medicorum Clarissime! Eques Celeberrime, quumq; ad morbum decollandum multiplici remedium apparatu medici doctissimi D. D. D. D. Cunninghamius, & Young, Tecum sociis operis usi fuissent, &c.

De Nocumētis
Thermarum
Bathon.

Vid. plura in
Epist. Me-
dicin.

Et Sane quum istius morbi causa continens, quæcunq; sit intra genus nervosum contineri, extra omnem controversiæ aleam poni videatur, quod Crebris, & haud ita facile æquiparandis contractionibus, non potuit non imbecillius reddi, unde Convulsio non raro in Paralyfin degenerat; ad Nervos corroborandos, & materiæ morbificæ reliquias discutiendas Thermarum Regiarum Temperatarum usum, sive Balnei Regis partis ab erumpentibus scatebris remotioris, moderatum consului, &c. His peractis quamdiu moratus est Bathoniæ, à paroxysmo convulsivo Baro noster mansit immunis, postquam ex intempestivo usu, & immoderato, etiam in ipso Balneo, tantum non Lethalem contraxerat; quod Literis ad Cl. Willisum testatum dedi, qui Adolescenti Prænobili in Mandatis dederat, ut à Thermis Calidissimas abstineret, priusquam Curæ Nostre Patiens Nobilis se Commisit, qui tempore haud ita longo post Convulsus obiit. Generosus etiam post Vinorum tenuiorum Sertinum potum Regalis Balnei scatebras Calidissimas mane inconsulto adiens, & in Balneo solito diutius manens, post egressum è Thermis, antequam lectum recuperavit, partibus omnibus contractus, & mire convulsus, opem Nostram imploravit 11 die Septembris 1690. & Sanus evasit.

His adjungenda foret Historia Virginis quondam Prænobilis, Honoratissimorum Parentum spei Unicæ, Illustrissimi Comitissæ Wiltoniensis postea Uxoris, quam motibus Convulsivis vexatam, quum Thermas, & Aquarum potationem cum periculo vitæ solum tentaverat, ab affectu Soporoso Caroticove, Lethargo simillimo lethali ferme, consiliis meis secundante DEO, recuperaveram. Verum quum Symptomata, ad passionem dictam Hystericam proprie spectent, de eadem inferius suo loco disseram.

Notandum

Notandum interim hoc in loco *Paralyfin* interdum *Convulsioni* adjunctam affectum istum Constituere, quem *Paralyfin Tremulam* vocitare solemus, in quo *Convulsivi* motus leves perpetui existunt. In hoc affectu complicato distinguendum quinam affectus alteri prævaleat. Si *Convulsio*, *Thermæ* minùs conveniunt; si *Paralysis*, utiliores evadent. Expectandum etiam an *Convulsio* transire, aut mutari possit in *Veram Paralyfin*, quæ in puerili & juvenili etiam ætate Sanationem à *Thermarum* usu non raro admittit, ut & *Tremula Paralysis interdum*, quemadmodum Capite 15. N. 26. videre licet.

De Nocuentis
Thermarum
Bathon.

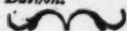
Usus in Paralyfi
Tremula.

Morbus Arti-
cularis.

In *Podagrâ*, (& *Affectu Rheumatico*) ingruente paroxysmo, à *Thermis* abstinendum Communi omnium Incolarum ore sancitum est, *declinante* vero, aut *finito*, ad roborandos articulos *Thermæ* conducunt. Quum enim humores in paroxysmo in *fluore* sint, & *Thermarum* calor fluxum promoveat, inchoato jam, aut *appropinquante* paroxysmo, à *Thermis* temperare prudentissimum est. Postea vero articulos *imbecilles* redditos, vi solita fotoria, *Thermæ* corroborant, & calore etiam *blando* somenti more *majoris*, humorum reliquas dissipando discutiunt. Vide quæ ex *Avicennâ* notavit *Bauhinus* in fine Capituli de *Lue Venerea*. Quam autem *periculosæ* alex plena res sit humoribus in corpore scatentibus, sine debita humorum evacuatione prævia, in *Thermas* immergi, inde satis constat, quod plures noverim, qui *Thermas* ingredientes, Cætera sani, in artuum omnium motum abolitum ex improvise inciderunt, de quibus in *Historiis*, quæ superius traduntur, plures occurrunt, & in *Sclopetarum* Fabro *Regio* & *Devonienfi* emiaenter apparet. Novi autem *Podagricum Bathoniensem* qui *Tumore*, *Inflammatione*, & dolore excruciante admodum vexatus, *Reginensis* Balnei

D. Ric.
Gibbes.

De Nocuentis
Thermarum
Bathon.

Balnei parti magis Temperatæ, vulgo *The Parlour*, sævientibus Cruciatis, & remediis aliis *incassum* tentatis, se ultro commisit, & à prædictis symptomatis excruciantibus liber evasit. Ex ipsius ore hæc habui 21. Aug. 1688. *Hæmorrhoidum* etiam intumescantium *dolorem*, simili modo ac *Thermæ* ipsæ in *Podagra* sedare Capite 10. retulimus.

Notandum quoq; Doctissimum Virum *Gulielmum Turnerum* M. D. scripsisse se *Thermarum* usum in *Articulari* morbo mirum invenisse; quod ut *aliorum*, ita *Milefi* cujusdam *Histrionis* exemplo confirmatum dedit, ut *supra*, cap. 10. versus finem dictum fuit. Inter *Historias* etiam memoratas *suprà*, *Ricardi Pepys* Mercatoris *Londinensis* *Experientia*, & *Testimonium*, quod manu *Senis* optimi Signatum habui, *idem* confirmat, & de articulo-
rum corroboracione extra paroxysmum, aut *finiente* illo *Thermarum* *Temperatarum* ope intelligendum est Et quidem quum *finito*, aut *finiente* saltem paroxysmo *Mitiores* *Thermæ* in hoc morbo videantur magis proficux, *Podagricos* aut affectionibus *Rheumaticis* laborantes ante *Paroxysmi* *declinationem* *Thermis* committere, *Nobis quidem* est *Religio*, unde hodie, 30. viz. *Novembris* Anno Domini 1685. *D. Arthurus Sherston* Senior *Bathoniensis* *Incola*, *rheumatismo*, & doloribus *arthriticis* miserè afflicto, & consiliis meis, ab iisdem magnam partem liberatus, ad dolores mitigandos, & humorum reliquias discutiendas *Thermarum* *Reginensium* vires, *Brumali* *Tempestate*, me jubente, experturus est, qui, post aptorum remedium alterius generis usum, lassatis *Membris* indolentiam magnam, & robur insigne, afflatu quodam, communicarunt. *Idem* anno 1688, quo hæc scribo ab illo tempore à prædicto affectu se *Sanum* agnoscit.

Vid. Cap. 15. N.
52.

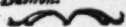
De

De Nocumentis
Thermarum
Barbon.
Flatus Hypo-
chondriacus.

De *Flatu* vero *Hypochondriaco* impræsentiarum nihil aliud dico, quam quum *fermenti in Ventriculo vitium*, inter morbi hujus causas *primarias*, Nobis saltem videatur *præcipua*, unde *Cruda nimis*, & *flatulenta materia Sanguini* communicatur, & *Lien* forsan humoribus *Tartareis primo* obstruentibus, tandem *schirrosis* postea abundet, corpore ipso *utri liquore nondum* debite fermentato pleno, reddito *simillimo*, abs aquarum *barum* Thermalium fermento, *externe* communicato, morbum hunc *sæviorem* existere, mirum non est. Ita fermentum *pani*, & *Cerevisiæ*, eâ qua par est, *quantitate* additum, meliorem *utriq;* statum conciliat; mole vero *plus justâ* commistum, in morbum *utriusq;* & ægritudinem evadit. Novi autem *Hypochondriacum*, qui in *fibrarum Ventriculi & Intestinorum imbecillitate*, & *tono à flatuum distensione & hypercatharsi*, injuria affecto, ab *externo* Thermarum usu levamen magnum accepit. Vid. Cap. 15. N. 75. De usu *interno* suo loco dictum; jam vero, quum *eodem* spectant, ad *Germanum* fratrem *Affectionem Hystericam*, unde quid de *Flatu* etiam sentiri debeat, intelligendum sit, descendendo.

Passio hæc *Hysterica* dicta, *Fermento* cuidam *Ute-Hysterica* rino vitiato, aut *abundanti* nimium, æque ac *alteripassio* in *Ventriculo* erranti Stomachico, *Flatus* dictus *Hypochondriacus* ortum suum, & originem debere videtur; unde *sæmineo* generi non solum tribuitur, sed molliori etiam *utriusq;* Sexus indoli communis esse solet. Quum enim *Fermentum Uterino* simile, aut in *Ventriculo*, aut in *aliis* quibuscunq; cavitatibus natum, in *Viris* etiam latens, sese exerit & è *potentia* sua in *actum* producit, affectionem *Consimilem* creat, ut *Willisius* pridem observavit ab *hysterica passione*, (in *viris* præsertim *delicatulis* *sæmineo* temperamento, *rufisq;*

De Nocumennis
Thermarum
Baithon.

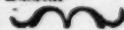

Cl. Mapetii
scripta
a. 1680.

rufisq; capillis, præditis) haud *multum* diversam, ut in D. Christophoro Norton Eboracensi Armigero, olim me notasse meminerim, qui *Thermarum* vires *sæpius* expertus, *parum* Juvaminis inde recepit sed Paroxysmorum ab *Hystericis* nihil abludentium recursu, & ferociâ, *diutius* affligebatur. Balnei siquidem, sive *Thermarum*, fermentum *innatum*, illud intra corpus ita exacerbavit, ut Leonem nictitantem *prius* expergescerit, & malum unum *alteri* accumulatum dederit. *Balnei* etiam calor humores peccantes, & fermentum *uterinum* eodem *fere* modo, ac *rheda*, agitare solet, cujusmodi vectionis motum Symptomata *Hysterica*, tam inducere, quum intendere *statim* apparebit. Ita Cerevisia *nondum* fermentata lagenis inclusa, & cum sæcibus agitata, *majorem* flatum, & distentionem producit. Quid autem de hac re senserit Vir Doctissimus, *Joannes Maplet*, cujus Medici Clarissimi Epistolas *Medicinales* publici juris facio, cujusq; scripta *plura* Latina *Prosaica* & *Metrica*, *Historica*, *Philologica*, & *Medica*, Lucinam faventem expectantia, *penes me sunt*, ex hac *ejusdem* historia, *suo* more, id est, *accuratissime* delineata, quam è MSS. ejus *γὰρ* loco, huc transcripsi, videre licet. *Historia* autem manu sua *nitidissima* exarata sic se habet :

“Virgo Nobilis, *Anna Lee*, hystericè affecta,
“quum amicorum in gratiam, multorum dierum
“iter ad *Aguas Calidas* in eadem cum ipsis *rheda* sus-
“ciperet, longe gravius inter transeundum, quam
“pro consuetudine, ab *utero* laboravit; *Istiusmodi*
“vectionis motu, *Symptomata* omnia præter opinionem
“intendente Confecto itinere nihilo melius se ha-
“buit, adeo ut paroxysmos depellere, *majorem* in
“ferociam concitatos, & *Crebrius* recurrentes, imo
“&

“ & diutius instantes, opus arduum invenirem, ex-
 “unte mense *Augusto* 1665. accersitus. Neq;
 “enim Communis cum aliis fuit horum Typus,
 “quippe præter ventrem turgidum, suaq; auctum
 “mole, subitanæ motiones solebant *lacertos* concu-
 “tere, *manusq;* expansas uno quasi momento con-
 “trahere & rursus *laxatas* oculi nictu comprime-
 “re, ut jactatione *convulsiva* partes istas fuisse
 “*tortas* & *correptas* meritò fuerit censendum.

“*Genus* proinde *Nervosum*, cum *Utero*, quoties
 “iste afficitur, in *consensum* trahi, ratum habui;
 “quum præterea *oculorum* & *oris* Torturam in pa-
 “roxysmis *hystericis* irritatam, non semel ante
 “vidissem: qui sane paroxysmi, an motus non sint
 “verè *convulsivi*, videtur disquisitione dignum.
 “In hac autem ægra *libertas anhelitus* parum fuit
 “restricta, ita ut *Tussiculam* æmuleretur, sed Caput
 “mali immune semper, & quoad officia sua sin-
 “gula *integrum* permansit. In curatione nihil e-
 “rat prætermissum, quod à *vulgari* suggeritur
 “*praxi*; neq; *Catharsis*, neq; *Pnebotomia*, nihil quod
 “esset *admovendum*, nihil quod *sumendum*, speci-
 “ficis quoq; ad opem conquisitis. At ita parum
 “promovimus, verum hac præparatione quasi mu-
 “nita aptior videbatur quæ *Thermis* insideret. Sed
 “quid ni *Thermæ* conducerent? *Novi* equidem
 “*Passionibus Hystericis* multo gravius hac *Virgine*
 “afflicta, tametsi alia quædam forma correptas,
 “quæ ex artis cautela, in *Thermas* immersæ, ascii-
 “verunt inde Sibi mirum levamen, & si minus
 “primo anno, secundo tamen ad eas accessu, libe-
 “ratæ abierint, & tales perstiterint. Nostræ tan-
 “dem huic ægræ ut *Thermas* experiretur Autor
 “fui, ac de his quæ forte contingerent præmo-

De Nocumentis
Thermarum
Baibn.

nui, fore, scilicet, ut provocaretur *paroxysmus*, cum in *Aquis* incalesceret. Quod factum com-
perit, idq; etiam secunda vice, metu passionem
Hystericam aque ac ipsæ *Thermæ* accelerante.
Ideoq; perterrita, à *Balneatione* abstinuit neq;
Thermarum vires postea exploravit. Atqui ta-
men ad diligentem in eas ingressum ægram ipse
hortatus fuisset, nisi ita dispositam consuissem
quæ facile in *Hæcticam* delaberetur. Hinc *Passio-
nem* dictam *hystericam*, à *Thermis* provocari pla-
ne constat; ea autem fuit Doctissimi *Mapletii*
in *Thermas* benevolentia, ut illam judicii sui
acerrimi acutissimam aciem *hebetare* fere siverit.

Hoc autem de *Thermis Temperatis* Intelligendum. Nam de *Thermis Calidioribus* in
Epistola alterâ ad Eruditissimum virum D.
Gualtherum Needham scripta: In affectibus *Convulsoribus*
& *Hystericis* à *Balneis ferventioribus* semper timui
utpote quæ sive vaporibus, sive particulis spasmodicis,
irritamentum quoddam subministrasse semper obser-
vavi. Et de prænobili Domina *Noel* eodem modo
affecta, ibidem ita scribit: Placuit deniq; Nobilissimæ
Dominae *Thermas Cruas* cum Regiis permutare,
me quoad vicem unicam permittente, non autem
suadente, vel Consulente; sed multa ægritudine, &
pluribus *paroxysmis* illud Dominae Experimentum stetit.
Idem etiam alibi in Epistolis passim tradit,
& in Nobili Domina *Twisden* insigniter apparuit,
de qua vide *Observationes Mapletii*.

Clarissimi hujus Viri Historiæ alteram adjungo,
Virginis nimirum Nobilissimæ, in Convulsione superius
memorata, quæ sic se habet. Domina *Margareta Coventry*,
Illustrissimi Herois, *Gulielmi* Baronis proles unica,
Convulsionibus *Hystericis*, Cerebri etiam,

letiam, & Nervosi generis affectibus spasmodicis obnoxia, Cl. Willisii hortatu, anno 1674. ad *Thermas* accessit; pota autem *Crucis* Balnei aquæ tantum libra una semis, & easdem *Thermas* Temperatas vix ingressa, affectus *Convulsi* pristini redeuntes, instarunt adeo, ut tandem in affectum *Soporosum* desinerent, *Lethargo* simillimum. Iussu matris amantissimæ, sæminarum optimæ, ad Cl. *Willisium* scripsi, ut de ejusdem mente, mater mente pendula certior fiat, ad quam, ab *Humanissimo* illo Viro, mei amantissimo, ita fuit responsum:

"Doleo, *Vir Clarissime*, infelicem Successum quem
 "lectissima Domina M. C. nuper à *Balneatione*, &
 "potu aquarum *Thermalium* vix libatarum repe-
 "rit. Fuit illa jampridem *Cerebri* & *Nervosi* ge-
 "neris affectibus obnoxia. Nam solebat interdum
 "vertigine, & levi *avertina* corripì, cui *Stupores* in
 "artubus, & *spasmi* leviores succedebant, &c.
 "verum infortunio accidit, dum morbos minores
 "subigere nitebamur, Leonem prius dormientem
 "expergesieri. Vix enim tentare *Thermarum* usum
 "cæperat, quin Sanguis & humores commoti, & in
 "turgescentiam acti, *Cerebrum* prius imbecillum
 "peterent, adeoque Tenellulæ isti noxam exitialem
 "minitarent. Sed Deo Optimo gratias, qui *Vestram*
 "in usu *Remediorum* operam ita *Secundavit*, ut No-
 "bilissima *Patiens* ab ipsis *Orci* faucibus recupera-
 "retur, &c. Valde metuo *Balneationem* denuo
 "repetendam, ne cum *majori* impetu, idem malum
 "redeat; nec minus *Hydropotia*, *Probatum* in *Dia-*
 "bete *remedium*, hic suspecta videtur; quippe ve-
 "rendum est, ne *Lympha* in *Vasa* traducta, cum
 "à *Sanguine* imbecilli Subigi nequeat, rursus *Cere-*
 "brum petat, & vitiosos humores secum trahens,

De Nocuentis
Thermarum
Bathon.

“ priorem crearet *Lethargi* tragædiam, &c. *Vid.*
Epp. Medicinales. *A Balneatione, & Aquarum*
etiam Thermalium *potu* ægrota Præn-obilis *omnino*
abstinuit, & remediis intermis externisq; ex præ-
scripto nostro debite paratis, salutem *pristinam*
Nobilissima Patiens, benedicente Deo, felicissimè
recuperavit. Demum vero Illustrissimo Domino
Wiltoniæ Comiti feliciter nupta, nuperis annis, ut
audio, magno amicorum luctu, vitam morte com-
mutavit.

Thomæ Ma-
thew de
Castlemenisse.

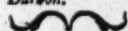
Secus autem ac Prænobili *huic* ægræ accidit
Illustri sæminæ, Fortissimi & Ingeniosi in *Glamor-
ganensi* comitatu, apud *Cambro-Britannos* Australio-
res Armigeri Uxori, quæ motibus *Convulsivis, &*
Hystericis tentata, & quoad Balneationem, & Ther-
malium etiam, *aliarumq;* aquarum potationem, à
quibus non dico, male Tractata, apud locum ipsum
Circa annum. 1672. *intempestive* nimis obiit,
postquam Clarissimi Viri *Joannis Maplet, & meis*
etiam consiliis olim usa, sanitati *pristinæ* Thermis
non Juvantibus restituta fuisset.

Notandum vero, tametsi Thermarum *magis* ser-
ventium calor *primo* ingressu paroxysmos hystericos
excitare soleat, *diurno* tamen eorundem Therma-
rum usu paroxysmos istos interdum *mitescere, &*
tandem desinere. Instantia *non* vulgaris habetur in
Nobili Virgine Domina *Wylt,* de quâ *Mapletius*
in Epistola ad D.D. *Frazer,* de eadem. *Hinc* igitur
mutandi *Thermas* & pro Crucialis Reginales,
& Regias; pro *mitissimis* calientes *substituendi*
Dominæ Autor fui: *quancumq;* *Calidissimas* sibi in-
festas antea offenderat, cum de earum viribus bis
terve, explendi animi causa, periculum fecisset. Ab
isto enim in calore excessu, agitatus, commotusq; *Vie-*
rus,

rus, cujus elevati vapores suffocationem non semel De Nocumentis
peperere. Jam autem, per gradus potius, quam per Thermarum
saltum assurgens, Regineis, Regiisq; prout cæli Baïon.
aerisq; mutationes subinde suadeant, se totam dat;
neq; hactenus strangulationem ullam, aut incommodi
quicquam, istis ab Aquis percepit. Ita priores in-
fessus Equi ullum insanum fere, frequens vero equi-
ratio, insanum prius Mitem reddit. Hinc ratio
apparet cur in Domina Lee prædicta primo in
Thermas ingressu Hysterice affecta repetitum Ther-
marum usum, nisi in Hecticam prona fuisset;
suavisset Mapletius. Priores itaq; in Thermas in-
gressus paroxysmos Hystericos ex hac instantia ex-
citare solent, Diuturnior autem earundem Thermo-
rum usus domare consuevit.

Tabes Anglica, à Pthisi Veterum distincta, eo Tabes Anglica.
quod nec pulmones Ulcere laborent, nec sputum
Sanguinis, Ulceris non raro anteambulo, unquam
observetur, (sed in penuria, languoreq; spirituum, to-
tius corporis macie, rebelli Sanguinis dyscrasia, &
Succi nutritii depravatione longa, qua ab Atrophia
distinguitur, consistit) juvamenti parum à Thermo-
rum usu recipit. Quum enim fortior Thermarum
Calor externus, peccantes humores, & superfluos,
discutiat, languescens spiritus, & infirmos prius,
magis prosternit, & Percussoris cujusdam apud Dio-
genem Laertium memorati, * Æsculapio à Cynico
in anathema suspensi, more, in faciem procidentes, * Cujus Histo-
hum conerit, & allidit, quum spiritus è contra eri-
gi debeant, & invigorari. Contrarium quidem
fateor, evenit in Paralyfi, verum quum sæpius in
spirituum influentium meatuum obstructione, quam
languore spirituum incolarum, ut in Tabes, causa sit,
Thermæ obicem removendo, opem præstant. In-
finum

De Nocumensis
Thermarum
Bathon.

finum autem *Caloris* gradum & moram in *Thermis brevior*, Tabidis quibusdam *robustioribus* soleo concedere, quæ *lactis* instar, aut *Aquæ Dulcis* Balnei, spiritus imbecilles fovendo, fermentum communicando, & humores intercutaneos *blande* discutendo, spiritibus languentibus *vigorem* conciliant. Vide de hac *Tabe egregia* differentem *Theophilum de Garenciers*, libello inscripto *Angliæ Flagellum*. Idem etiam de *Hellicis* dicendum, quorum calorem in habitu corporis hospitantem *Thermarum* calor, major saltem, *vehementius* intendit.

Nephritis.

In *Nephritide* solenne semper fuit apud *Bathonienses* Medicos, ante ingressum in *Thermas*, unguentum, ut vocant, *Defensativum* Lumbis applicare, qualia sunt *Rosatum*, *Comitissæ*, *Infrigidans Galeni*, &c. ne *Thermarum* calor dolorem exacerbaret. Quosdam etiam Novi, Balnei Crucis Calore *leni*, & *blando*, qui in hoc affectu fomenti vicem gerit, in doloribus *levatos*; & ita quidem, ut se inde *adjutos* dixerint. Potum autem aquarum *Thermalium* in hoc morbo prodesse; *Lavationem* vero potius *obesse*, præsertim si in *Thermas Calidiores* diutius immergantur, ut *experientiæ* consonum, constans fama est. In prædictis quidem affectibus *Universis*, & *singulis* Crucis Balnei usum præ *cæteris* commendo. In *Passione* autem *Hysterica*, affectione *Hypochondriaca*, & *Convulsione*, à primis in *Thermas calidiores* ingressibus, paroxysmos *oriri* certissimum est; utrum vero *diuturnior* earundem *Thermarum usus* paroxysmos dictos *minores*, & taudem *nullos* reddat, ut in *Hystericis* *Mapletius* modo observavit, ipsi viderint quibus in morbis *nuper* memoratis *Thermæ* sunt usui.

Hactenus

De Nocumtis
Thermarum
Bathon.

Tumor genu-
um ædemato-
sus Thermis
ægre cedit.

Haftenus de morbis *internis*. In *Externorum* ge-
nere unum adjungam, cui *parum* levaminis à *Ther-*
mi accedit; is est *genu Tumor* quidam mollis &
Phlegmaticis, quem ad Εμυσσηματων classem *Samuel Bavius*
M. D. & *Medicus* haud ita pridem *Bathoniensis*
Celeberrimus, referre solebat. *Rectius* autem ad
Οιδηματων tribum pertinet, & non à *flatibus*, quibus
Thermæ sunt remedio, sed à *pituitâ viscidâ* mem-
branis, & *Tendinibus* tenaciter adhærente, quod
Tumorem hunc a vera *Gonagra* disternat, ortus,
ut in *Epistolis Medicinalibus*, in *Medici* cujusdam
Fratre, ad *Fratrem Medicum*, probatum dedi.
Pituita siquidem *viscida* à *Calore Thermarum* diffi-
pante *Tenacior* reddita, & *Pelidæ* stomacho gra-
viori prædita, *Thermis* haud cedit, sed ob calorem
partes *tenaciores* dissipantem discutientemq; *Con-*
tumax multo magis & *rebellis* observatur. Falli
itaq; hinc patet *Joannem Bauhinum*, qui *Thermas*
Bathoniensis in hoc morbo commendat. *Oedema*
quidem, inquit, quod ex frigido constat, & *contuma-*
ci adfluxu, per *exiccantia* & *Calorifica* plerumq; dis-
cutitur, quorum multa diximus, & *peculiaris*, *Aponum*
Borbonium, *Badenias* in *Austria*, *Bathonias* in *Anglia*.
Idem *Tumor manum* etiam interdum occupat,
adeo ut tam *Chiragra*, quam *Gonagra*, ab eadem
plane radice progerminet. Huic etiam *Tumori*
nec *Thermæ*, nec *Antliæ* opem aliquam insignem
præstant, quarum adminiculo diu licet continuato,
Tumor etiam *contumax*, ab *albedine*, & intumescencia
sua *mollis* solet *parum* recedere, quemadmodum
in *puella* hoc anno 1688. expertus sum, qui manu
sinistrâ eodem laborans, post crebras *Balneationes*, &
Antliationes plures, nihil aut *parum* levaminis inde accepit.
Non nego tamen
Gonagram

Hist. Font.
Boll. t. 3. c. 63.

De Nocumentis
Thermarum
Baïon.

Quidam ex E-
pistolâ Cl.
Mapletii.

Ep. ad D. D.
Bowles.

Domina F.

Gonagram flatu tensam magis & recentem remedium inde recipere posse, ut Annus 1689. in *Francisco Heckington* confirmatum dedit. Plura vellem, sed manum de Tabula. Tantum addo Tumores Calidos Balneorum Calidiorum usu multo magis Phlegmaticis augeri. Regalis & Longi siquidem Thermarum Calor magis intensus, istiusmodi tumores non tam dissipat, quam evocat, ut 10. Capite notatum Superius. Observavit idem *Mapletius* Epistolâ ad D. D. *Quatremaj* pro Virgine Nobili Dominâ Dyke scripta Secundo A. D. 1668. Observandum, inquit, in Thermas Calentes, & sic vulgo appellatas, ingressæ Domine singularem Tumorem, quasi ferro evocatum extractumq; intra tri-duum contigisse. Imo, à Thermis iisdem (quarum facultatem paucis duntaxat vicibus experiri libuit) & ab embrochis ex Antlia Calentissima, semper magis intumuisse cum dolore adaucto partes affectus, mecum ægotans ipsa animadvertit: è contra a Balneis Cruciatiss, quæ genii sunt Benignioris, Symptomata omnia ad mititiam devenisse. Idem etiam inter Incommoda, quæ quotidiana in Thermas immersio affert, album pigram, dejectam appetentiam, sitim ingentem, & Virium decrescientiam, alibi enumerat, quibus omnibus Thermalis aqua intus sumpta remedio esse solet. Notandum insuper, qui *Hydrargyresin* aliquando passi sunt, si *Mercurius* è corpore eliminatus non fuerit, magno sui incommodo, se Thermis commissuros; *Mercurii* siquidem vires diu latentes, profundiori tanquam è somno, Thermarum calor exuscitat, & per totum corpus diffundit, ac disseminat, ut in Illustrissima Domina eventus satis tragicus aliquando confirmavit, de qua consulendæ sunt *Mapletii* Epistolæ, è quibus etiam instantiam proponam,

proponam, quâ ut cautè se in *Thermas* immergant novi-
 ter gravidæ monentur. In Epistolâ enim ad D. D. Bate
 pro Nobili Dominâ, Domini *Gulielmi Basset de Cla-*
verton propè *Bathoniam* Equitis *Aurati* Coniuge,
 ita scribit : *Fuerunt etiam inter alia permulta,*
Thermæ quoq; nostræ Bathonienses in Subsidium vo-
catæ, semel sub alterius Medici ductu, semel in-
super sub meo. Prior autem Medicus, illustriori
famæ suæ (illa namq; consuevit audacem instillare
genium) Confusus, Dominam sætu quamvis intumescen-
tem Balneo Crucis multos per dies Commisit, studi-
oq; non intelligibili abortum ex professo sollicitavit :
factus tandem voti tam incongrui Compos Dominam
ab eo tempore nunquam ingravidatam alienæ teme-
ritatis luentem pœnas reliquit. Plura vide in Episto-
lis Medicinalibus.

R. Peirce
M. D.

Error autem hujus Medici *Bathoniensis*, totius
 orbis Medicorum judicio, *Censurâ* dignus apparuit;
 quod prænobilem Dominam in primis ingravidati-
 onis mensibus, *Thermis*, quæ *Catamenia* provocare
 solent, diutius commiserit. *Thermæ* autem *Tempe-*
ratæ mensibus postremis & paulo ante partum, uti
 solent incolæ, moderatè usurpatæ idem non effici-
 unt, sed sanguinem circa uterum reddendo fluidi-
 orem, *Lochiorum* fluxum liberiores in *Puerperio* pro-
 curant. Eundem etiam ad vivum depinxit ejusdem
 Doctissimi & vere Medici perelegans calamus, Epistolâ
 ad Eruditissimum virum D. D. *Gualterum Needham*
 M. D. *Londinensem* jam in *Vivis*, in gratiam præ-
 nobilis Dominæ *Noel*, ejusq; filii. In filiolo ejus
 recidivæ signis haud *Elucescentibus*, alius quidam
 Medicus *Nobilissimæ* Dominæ alicubi occurrit, qui
 dictis & gestibus officiosis, benevolentiam ipsius aucu-
 patus,

De Nocuentis
Thermarum
Batbon.

patus, in Consiliis pro redintegrando filio Mihi associatur. Audite autem præscriptorum seriei; ac methodo, cum superaddendum nihil haberet, sententiam suam Matræ declaravit, verisimile esse ab usu tot insignium præsidiorum habituram ipsam aliquando sanum filium. Hactenus candide. Postea in Consultationem pro Matre ipsa adscitus, aliter se gessit, cujus Dolosi perfectam effigiem, mallem ego aliquis potius depingere, quam calamo descriptam ad Te Transmittere. Eventus fuit, Thermis Crucis cum Regiis vice unica permutatis, Mater prius Convulsiva, paroxysmis pluribus affligebatur. Et cum Filium in Thermas Regias secum deferri (ex Medici nuper memorati consilio) mater voluerit, Is in febrem præcipitatus, atq; etiam in Catarrhum, ab ambientis frigore, post Embrochationem sub Antlia Regia & sudores immensos oriundum, dies aliquot male se habuit; quod quæ de usu Thermarum in Convulsivis motibus dicta sunt, ulterius confirmat, in quibus Thermæ Calidiores diutius, imo interdum una tantum vice usurpatæ, nunquam non incommodum attulere. Quæ vero de Gregario milite Hiberno in Capite de Effectis supra occurrunt, de Paralyfi Tremulâ, potius quam de Motibus Convulsivis intelligenda sunt. Quando enim motus Convulsivi minuuntur, aut penitus desistunt, Paralyseos Curatio Thermarum Calidarum usu feliciter succedit, ut superius in hoc Capite, ubi de Convulsione sermo factus est, luculentius apparet. Hæc de Thermarum Nocuentis, inter alia ejusdem indolis non paucas, aliter quam in Praxi Medica, nisi post fata, nequitquam revelanda, quæ in publicum Eruditorum Commodum, impræsentiarum nobis Communicare placuit. Quibus addo Capitis Embrochationem Cautè & non sine

sine magno iudicio adhibendam esse, ne humores ^{De Nochimennis}
 peccantes, *Antliatæ* aquæ impetu & calore, ex ^{Thermarum}
 hoc monticulo, in planitiem subjacentem minus ^{Babon.}
 commodè præcipitati, *Paralyfes*, motuum *imminu-*
tiones, imo motum interdum omninò abolitum, in
 artubus, & partibus quibusdam aliis intermediis,
 producant. In *Euxæ*, *Corfenæ* Balnei, plurimi sa-
 lutem quærunt, inquit Bauhinus, capite calido *Siccoq;* ^{Hist. Font. Boll.}
 & *deffillationibus* salsis calidisq; affecti; quibus tan-
 tum abest ut profint, ut mirum in modum obfint, &
 graviter noceant. Hujus rei instantia haud vulga-
 ris est *Robertus Masonus* LL.D. qui ad præcaven-
 dam *Apoplexiam* *Antlia* in Balneo perfrusus, statim ab ^{Rob. Masonus}
 egressu vitam morte commutavit, unde *Mens*, ut in ^{LL.D. moritur}
Epitaphio *Mapletius*, tandem corpore soluta, purior velut
 è Balneo ad *Cognatos* spiritus evolavit. *Epitaphium*
 vide in *Antiquitatibus* *Bathonicis* de *Ecclesiâ*, *Capite*
Tertio. Noxam etiam in puerulo *Tineâ* *Capiti-*
is laborante *Obl. 24* memorat *Mapletius*, cui
Antliæ irrigationes & *Calaplasmatum* applicationes,
 nimis frequenter, & sine intermissione puerili ætati
 debita, capiti applicatæ, humorem noxium resolvendo,
 deorsum pellendo, & quam par erat festinantius trans-
 ferendo, & præcipitando, linguæ paralyfin, (a qua
 remediorum quorundam ope postea sanus evasit) brevi
 dederunt. Alios novi, qui ab *Antliæ* usu male
 administrato, & oppilantibus humoribus artubus
 præcipuè inferioribus tenaciter impactis, ad mortis
 usq; diem imbecilles, & remediis cujuscunq; generis
 incassum adhibitis, omni motu destituti manserunt,
 quemadmodum evenit in *Ægroto* *Capite 15. N. 26.*
 qui *Capite* laborans, & contra consilium meum
Antliarum embrochationibus immoderatis, & minus
 tempestivis diutius assuetus, obiit *Paralyticus*, post-
 quam

De Nocumentis
Thermarum
Baibon.

quam *idem* illi satum eventurum prædixeram. Generosa etiam sæmina in *linguæ paralyfi* à capitis embrochationibus loquelam *injuria majori* affici, & diminutam sensit. Idem incommodum ab Antlia in *Trunci* aut artuum doloribus & tumoribus, ac in *Capitis* affectibus verendum non est, eo quod Nervi originem à *Cerebro* sumentes, & venæ majores à *capite* descendentes humores utriusq; noxios & superfluos *inde* soleant facilius deducere. Et quidem quum *Antliatæ* aquæ Calor *magis* intensus immediate verberando, nervosas & membranosas partes soleat *contrahere*, è re foret inter antliandum membrum affectum aliquantulum *subter aquas* tenere, ut decidentis aquæ Calor, mediante aqua. in superficie nonnihil *fractus*, dolenti membro optatum *commodum* absq; *incommodo* affigat. Verum quum *Capitis* Antliatio *momenti* multum aut *periculi* in se contineat; ad tutiorem hac in re processum Exercitati *Medici* judicium & *verba* hîc subjungam: Is est *Joannes Bauhinus*, qui ut omnia perfecit egregie, ita de hac re *perspicue* è *Baccio* disseruit: 'Propria vero, inquit, innatæ ac infixæ capiti materiei discussio est ad *Ducciam*: hæc enim discutiendo ac exiccando statim hæret, continuam (ut dicunt) tollit causam simul, atq; affectæ particule *imbecillitatem* corroborat.

De Therm. Boll.
l. 3. c. 12.

Loci tres.

Fræbus autem locis in Capite suscipitur *Duccia* pro affectus ratione. Aut enim affectus est toti *Cerebro*, & toti Capiti communis, ut *Catarrhus*, *Cephalea*, *Lethargus*, *Stupor*, *Vertigo*, *Apoplexia*, *Epilepsia* *Memoria lasa*, *Mania*: tuncq; in *Bregmate* ubi *Suturæ* se incruciant, & *cranium* rarius est ac tenuius, *Duccia* suscipitur. Aut certam aliquam occupat partem, ut *Catarrhus* ad oculos

Bregma.

ad *Dentes*, ad *Aures*, *Surditas*, & *Hemicrania*; & *De Nocumētis*
 tunc pars ipsa affecta, ubi commodè fit, vel com- *Thermarum*
 muniter *bregma* ipsum, subjicitur. Aut *caput* quidem *Babon.*
 ipsum origo est, cæterum affectus ad inferiores ex- *Pars affecta.*
 tenditur partes, quales sunt affectuum nervorum major
 pars tuncq; circa *occiput*, ubi Nervi incipiunt ad sub- *Occiput.*
 jecta membra descendere, suscipienda est *Duccia*.

In universum autem ad *Ducciæ* usum habenda
 ante oculos ea *Archigenis* præceptio est, Autho-
 re *Galeno*, 6. de Sa. Tu. Quod *Aquarum Calidarum*
 sponte manantium usus noxius est *Capitibus* natura
 calidis; Quod nos declaramus experientia, visos *A. Baccii Ex-*
 multos in *Balneis*, qui robusti quum fuerint, & *perienia.*
 Capite natura *Calido*, aliquo tamen ex *frigidita-*
 te affectu *Capitis* laborantes, putà vel *Hemicra-*
 nia, vel *Surditate*, vel *debilitate viscerum*, vel
Vertigine, & similibus, hos ad usum *Ducciæ*
Calidarum aquarum, duo noxarum præcipue ge-
 nera incurrisse. Aliis caput incaluisse, ac vel
inflammatione, vel *febre* fuisse correptum. Aliis *Noxarum genera*
 (quod *pejus* est, & frequentius) *vehemens* in capi- duo.
 to *defluxio* oborta est, sive in *Thoracem*, sive in
 aliquam aliam *nobilem* partem, ac vel repente
suffocatio supervenit, maxime non bene prius
 præparatis & purgatis corporibus, vel aliquis gra-
 vior priore affectus incidit. Huc usq; de *Ther-*
marum Noxis tam in *Medicorum Thermis* faventi-
 um cautelam, quam *ægrorum Thermis* utentium
Commodum visum erat Nobis ad alia properanti-
 bus *impræsentiarum* differere.

Coronidis autem loco, subnectendum restat, cum *De usu Thermo-*
 Thermarum usum externum in *Lue Indicâ* *Jonesius* *rum in Lue*
 probaverit, ut *Capite* 10. dictum est *superius*; *Veneræ.*
 morbum istum *Thermas* *exacerbare* potius, quam
lenire

De Nocturnis
Thermarum
Barbon

lenire compertum. Quùm enim ex particulis *Venenatis*, *Pungentibus*, & *acribus*, quæ Nervosas partes, *membranosas*, & præcipue *periostrum* infestare solent, constet, Thermæ præsertim *Calidiores* in hoc morbo haud secus ac fermentum *Stomachicum* & *Uterinum* in *Passione Hystericâ*, & affectione *Hypochondriacâ*, acriores particulas calore suo irâ commovent, & in *choream* agunt, ut qui calore *lecti* exacerbari solent, intenso magis *Thermarum* calore *magis* moti, majorem multò creant molestiam, unde Thermarum usu *Cacodæman* excitatur solum, non *comprimitur*; & *an morbus adsit*, dolores veteres renovati *luculenter* demonstrant. Lue itaq; *Venerèâ* affectis, præsertim *inveteratâ* Lue laborantibus, *parum* levaminis inde expectandum, nisi forsan a Caloris gradu temperato, & sudoribus, cum dolore *magnus*, multoq; *minus* si *Hydrargyro* *anteâ* passi fuissent, de quâ re vide *Nobilissimæ Dominæ Historiam*, inter *Epistolas* *Mapletii* 3. *Aug.* 1659. Generosum etiam quendam *novi*, qui, *Clarissimorum medicorum consilio*, in hoc morbo, ad *Thermias Londino* transmissus, & sub manibus in *pejus* ruens, a me brevi remandatus, diem suum *domi* obiit. Alios etiam Thermarum usu *vexatos*, neminem autem adhuc absq; medicamentis, *Sanatum* vidi. *Fallopious* etiam de Thermis *cap. 11.* ubi de Lue *Venerèâ*: *Non utatur qui eo morbo laborat his aquis medicatis per Inseffionem, sed in potu tantum.* De qua re plura *Cap. 13. Quæst. 11.* verum hic *imprimis* audiendus *Cl. Bauhinus*, qui de hac re verba faciens ita ait: *Summa hæc est.*

I. Imprimis *operæpræcium est*, ut morbus ipse. *fit medico & intus & in cute notus, qualis & quantus, an ferus, an benignus, & alicujus spei in Balneis*

Hist. Adm. Font.
Boll. 3. c. 69.
p. 278.

Balneis ministrandis. Feroci nimirum, ac magno af-
fectui omnino Balnea erunt incongrua.

De Nocumēti
Thermarum
Bathen.

II. Deinde, ut id remedium non tentetur per initia; cum non ita difficile sit in fine, purgato viz. ex-
acte corpore, ac fervore contagii intus extincto, ipsas
saltem exteriores reliquias per Balneum absumere.

III. Tertio, ut sive ad aliud eligendum sit Bal-
neum constet id experientia non esse Solitum nocere
Lue Venereā affectis.

Et Tandem, ut Balneum ipsum, seu jure potuum,
seu Lavacri ineundum sit, usa constet esse Mite, &
non adeo intemperatum. Tales videmus in Albulis
prope Romam curari plurimos, vel eis aliqui uti in-
noxie, & tam potibus, quam lavacro; deniq; in
aliis similibus aquis non adeo sulphuratis, nec Cali-
dis. Contra, dum quidam ob aliam causam Stygianis
uteretur Balneis, quæ sunt admodum calidæ, imme-
mor jam præteriti contagii, vetustos sibi ex Balneo
conscivit dolores.

Verum ut hæc res lucem majorem recipiat, infe-
renda hoc in loco quæ idem Autor in prædicti
capitis principio annotavit, cujus verba propositi
Scopum attingentia heic subjungo. "De Lue au-
tem Venereā ut privata est ratio in suis causis,
" & calidis & frigidis, & in tota curatione à
" cæteris morbis, ita privata quoq; ratio in Bal-
" neis esse debet. Hæc detestabilis & sacra lues,
" etsi varias in processu agat radices, duas tamen
" videtur habere primas differentias: Calidam sci-
" licet intemperiem, totā formā naturæ operibus
" inimicam, & humorum crassitiem pro materia.
" Quapropter Hepar ut plurimum, veluti prima-
" riam quandam Naturæ arcem occupare solet.
" Et exinde tanquam Tyrannus cunctam sanguinis
" massam

De Nocuentis
Thermarum
Bathon.

“massam exagitans diversos, nec singulis eisdem
“tenore producit affectus: sed pro *sævitia mor-*
“bi, pro humorum, quas invenit, *qualitate*, &
“*quantitate*, pro *temperamento* patientis, & pro *ra-*
“*tione*, ac loco partium, varios. Ergo si is *calidus*
“affectus, & quædam *Hepatis* inflammatio est,
“haud potest juvari a *Calido*, & *sicco* naturaliter
“Balneo. Si materia ut plurimum *phlegma* est cras-
“sum, & contumax, *diffundere* balneum est peri-
“culum, non *digerere*; obdurare, non *exiccare*;
“noxios *Sudores* excitare. Quæ pericula varii suc-
“cessus ostenderunt ad balnea: quando nostrorum
“veterum tempestate vix dum comperta tantæ con-
“tagionis *sævitia*, qui se illis commiserunt, *rari*
“aliqui senserint utilitatem, plæriq; verò, aut in-
“flammatione alicujus particulæ, aut *doloribus junctura-*
“*rum*, aut *febris* fuerint correpti; imo cum
“visi fuerint aliqui in *ipsis balneis* miserè periisse in
“eam *suspicionem* posuerunt balnea, in quoq; etiam
“alio morbo curando, ut ea *perinde* toto cælo
“contraria, cæperint detestari. Quamobrem &
“Nos quoq; balnea naturalia pro curatione propria
“*Luis Venereæ* detestamur.

Quæstio.

“Verum hic Nobis ulterius quærendum est: An
“qui passi sunt *Luem Veneream* prohibeantur ob
“dicta pericula, in quoq; etiam morbo curando à Balneis,
“quæ alioqui illi morbo petuissent esse proprium re-
“medium.

Solutio.

“Ad quam quidem Quæstionem, propter diversa ex-
“perimenta, quibus visum est balnea aliis ob hoc con-
“tagium nocuisse, aliis contrà, non tantum non nocu-
“isse, sed ad *primariam* fecisse intentionem, & simul
“præteritæ *Luis Venereæ* reliquias percurasse; Idcirco
“duplici utemur distinctione, & ex parte Balnei, & ex
“parte

" parte *Balnei*, & ex parte *Contagii*. Quod *Balnei* De Nocumentis
Thermarum
Balnei.
 " est, aut *Calidum* intelligas oportet balneum, aut
 " *temperatum*, si *Calidum* existat, omnia haud dubie
 " balnea calida possunt *patientes*, vel *passos* jam *Lu-*
 " *em Veneream*, ad id genus pericula reddere ob-
 " noxios. Idcirco *Avicenna* (quod tamen *Seniorum*
 " quoq; *Medicorum* fuit institutum) simplicem quoq;
 " calidæ aquæ qualitatem *Articulariis* noxiam tra-
 " didit; quod (inquit) *is calor humores liquat, me-*
 " *atus aperit, juncturas humefaciendo laxat, ac ido-*
 " *neas eas efficit defluxionibus recipiendis*. Idipsum
 " usu venit in Balneis, quæ naturali calefcunt
 " *Sulphure*, & *verius* quo magis calida, & *pluri*
 " *Sulphure* abundant, quod acrius & siccare, &
 " *colligare* valent humores, iisq; exagitatis, vel
 " *febres excitari* periculum est, vel aliquas fieri,
 " *defluxiones*. Plerumq; tamen *excitant defluxiones*,
 " *tum* quia Balneorum id est *vitium* commune,
 " *tum* quia nullum est Symptoma magis peculiare
 " *Lui Venerea*, quam defluxionibus conflicari, ac
 " doloribus juncturarum. Quodsi Balneum *tempera-*
 " *tæ* caliditatis intelligas, haud mirum, nec defluxi-
 " onem id excitare valebit, nec *incendere*, sed
 " usum fore impunem sperandum est, & forsan
 " utilem *Lue Venerea* affectis: tum in *potibus*,
 " unde *Hepatis* adustio refrigeretur: tum in Bal-
 " *neis*, siccando ejus vitii relicta *ulcera*, atq; *impe-*
 " *tigines*: maxime vero si ex æquo cum Balneo
 " ejus quoq; contagionis *ratio* habeatur: num
 " *calidæ* admodum sit intemperiei ut in *principio*, & in
 " *juvenibus* plerunq; sit: tum enim Balnei omne
 " genus eis est incommodum: num potius sic mi-
 " nus calidæ intemperiei, vel quæ saltem vetustate
 " *refruxerit*: tum enim Balnei usum sperabis im-
 " *punem*,

De Nocumentis
Thermarum
Baln.

“*punem*, uti diximus; quin imo & *calidius* forsan
“*Balneum inveterato affectu* tolerari poterit. Ad
“*usum ergo; sive Lues Venerea sit primariæ con-*
“*siderationis in Balneis, sive potius alterius morbi*
“*consequatur intentionem: Summa hæc est, &c. &*
“*quidem de Thermarum usu in Lue Venereâ hoc*
“*in loco, hæc dicta sunt.*

C A P.

CAP. XVI.

De Thermis Bristolienſibus.

Capitis Summarium.

Thermarum Tepidarum Bristolienſium ſitus. Bristolium Emporium Anglorum Nobile. Nundinæ Bristolienſes Celebres. Thermæ Calidæ ex ſe. Examen Thermalium Aquarum. Thermarum Contenta. Cententorum quantitas, & proportio. Partes Salinæ, & non Salinæ. Thermarum Principia. Uſus. Virtutes ad mentem Authoris. Vires magnæ ad Flatum Hyppochondriacum, Diabeten, & Febres Hecticas. Ferrum continent embrionatum. Natura Diabetis & ſigna diagnōſtica. Vinum Xerrinum Bristolienſe optimum. Non eſt cauſa Diabetis. Claromontius refutatus. Cautio pro Chirurgis Bristolienſibus, & mulierculis Clinicis. Cl. Mapletii, Medici quondam Bristolienſis, Epistoſa de Thermarum Effectis. Vires, & præcipuè ad Ulcera renum, & Vesiçæ, Calculum, alioſq; morbos, ex ejuſdem Medici Doctiſſimi Epistoſis aliis. Tobix Venneri M. D. Bathoniensis opinio de Naturâ, & Viribus, Tepidarum Aquarum Bristolienſium.

Quùm Capite Nono Tractatus hujus Aquæ Rupium D. Vincentii facta fuerat mentio, ut Aqua Rupis
D. Vincentii,
Bathonienſibus Vicinæ, decem quippe ſolum millia paſſuum diſtant, operæpretium duxi de illa, hoc

De Thermis in loco, paulo *fufius* differere, quæ inter Thermas
Bristolienfis. *Britannicas*, & Medicatas aquas *Angliæ* calentes
 celeberrimas locum habet haud immeritò.

Thermarum
Bristolienfium
fus.

Bristolis Em-
porium Anglorum
Nobile; &
Nundina.

Civitas Bristol
opulenta &
Magnifica.

Sitæ sunt *Thermæ* juxta *Bristolium*, Urbem Ce-
 lebrem, & Emporium *Anglorum* Nobile, *Navibus*,
Mercibus, & *Mercatoribus* opulenti abundans, haud
 procul à Tractu Terræ *Cambro-Britannicæ Walliæ*
 vocato, inter *cujus* incolas, & totius *etiam Angliæ*
negotiatores *Commercii* intercedunt cum *Bristolis*.
enfibus, *Nundinis* præcipuè *duabus* magnis, circa
D. Pauli conversionis diem, & *Jacobi* Apostoli
 Festum, Septimanæ *unius* spatio, *annuatim* celebra-
 tis; mille passus circiter extra Civitatem, ad *Glo-*
cestriensis agri confinia & *Amnis* marginem, in lo-
 co confragoso, ad ingentium *Rupium* pedem, ubi,
 per Tubum *Metallinum* magnum, aqua medicata
Tepida è Petra profluit, quæ *lapidibus* inter gem-
 mas pretiosissimis *splendore æmulis* abundans, *Di-*
vi Vincentii nomine appellatur, quem singulis
 æstibus, *quatuor* aut *quinque* horas, marina Salse-
 dine tumens fluvius *Avon* inundat, adeò ut donec
refluxus maris fuerit, aditus ad locum nullus pa-
 teat. *Bristolienfis* Civitas opulenta, & Magnifica,
Comitatum integrum in se comprehendens, ad bo-
 num *publicum* promovendum prompta, ad exclu-
 dendum, accessu maris, *æstuantem* fluvium, navavit
 operam, & aliquando illud *Civitatis* sumptibus
 effectum iri audio, quo ad *Balneantis*, aut *Bibentis*
 placitum, Medicatæ aquæ Beneficium quocunq;
 tempore aut *peti* possit, aut apparari. Jam vero
 aqua ista in *refluxu* maris, *interno* usui, & appli-
 cationibus quibusdam *Externis* solummodo inser-
 vit. Aliter in *Balneum* Tepidum, aut Subtepidum,
 aqua Salutifera evaderet, si *area* ad Thermalem
 aquam

aquam excipiendam accommoda comparari potue-
 rat. *E gemmatâ etiam Rupe profiliens Aqua, Gem-*
marum maxime pellucida, & pretiosa evadit. Sin
 autem in *Balneum Aquæ Dulcis* promoveri poterat
 (& *Cives* promotionem meditari subaudio) in
 morbis istis in quibus *infimus* caloris gradus *magis*
 requiritur *Thermas* has, *præ cateris*, necessarias ex-
 istimo; & in *Tabidis, & Hæcticis* præcipue, quo-
 rum vires caloris gradus *Summus*, aut *Medius*, so-
 let prosternere, laudes magnas, imo *primas*, mereri.

De Thermis
 Bristoliensibus.

Aqua medicata.
 Rupis gemmis
 præferenda.

Aquam *hanc* Medicatam, calorem suum, qualem qua-
 lem *essentialiter* obtinuisse, & non à *Thermis Bathonien-*
sibus, per modum *derivationis*, accepisse communi-
 catum, probabile videtur, quod *Fermentationis gra-*
du minor, qui ob majoris aciditatis *defectum*, ultra
Teporem non assurgit, in eadem appareat. Conten-
 ta etiam *nonnulla*, quæ in *Thermis Bathoniensibus*
non observantur *ιστοονρασίαν*, sive *peculiare* *Therma-*
rum Temperamentum arguunt. Aliter, longo isto
Milliariorum decem itinere confecto, ex isto in Bal-
 neis *Bathonicis* exiguo Salis in aqua *Baistoliensi*,
 hoc supposito, remanentis *quiddam*, Sapore suo *sal-*
so, & calore ab aquis *Subterraneis, undiq;* irrudentibus
 longius ante spoliatum fore credere absurdum non
 est.

Thermæ Cali-
 da ex se.

Vid. Cap. 9. in
 principio.

Ab Ingenioso *quodam*, fateor, relatum habui se
 observasse fumum in fossa quadam juxta viam *Regi-*
am prope villam dictam *Dundry* in agro *Somersetensi*
 haud procul à *Bristoliâ* versus *Thermas Bathonienses*,
 qui *Thermarum Bathoniensium* Canalium odorem na-
 ribus refricuit, *Balneumq;* *Aquarum Thermalium ibi-*
dem institui posse suspicari. Verum donec *ultra* sus-
 pitionis ambitum opinionem suam promoverit ami-
 cus *Observator, & Balneum, sive Aquæ actu & natu-*
raliter

Joanne Aubrey.
 R. S. S.

De Thermis
Bristolienfibus.

raliter calidæ quantitatem, *istis*, aut *alibi* inter utramq; Civitatem *viderim*, aut inventam certo fando acceperim, *Bristolienfes* Thermas peculiarem *Teporis* sui causam *in se* continere non dubitabo.

Quoad principia *Tepentis* hujus *Putei*, ut vocatur vulgo, sine quibus *virtutes* ejus haud poterant intelligi, de illis varii *varia* tradiderunt. Quod *propria* experientia compertum habeo, sic se habet.

Contenta.

Postquam Congios *Thermalis* hujus aquæ *duos* evaporaveram *quinq;* Scupulos contentorum observavi, e quibus *quatuor* Terra erant rubicunda, *ferrum* referens calore, Substantia autem levis & friabilis, cum partibus quibusdam *lapidis Calcarii*. Scrupulus alter, vitreis organis evaporato lixivio, *Alumen* referebat. Cum autem lapis *Calcarius*, præsertim præcipitatus, *Alumen* simulet, *Aluminosum* esse certo concludere non poteram.

Ricardus
Millechamp
Pharmacopola
Bristolienfis.

Ad plenius inquirendum *Ricardum Millechamp*, Pharmacopolam *Bristoliensem* peritum & Sedulum, Cadum unum ejusdem Aquæ evaporare Curavi, quod factum *primò* in fornace, ad congios *tres*, aut *quatuor*; dein in Vitro Evaporatorio exiccavit, & contenta transmisit, quæ Uncias paulo minus *quinq;* pendebant cum *Semisse*. Unciæ vero *quatuor*, Rubea & Ferruginea illa Terra *supra* memorata, aliud etiam, *minori* tamen quantitate, *album*.

Partis non Salina
qualis.

Parte non Salina (ut à *Salina* distinguatur quæ Lixivium constituit) in Crucibulum injecta, & calcinata, Terram *nihilò magis* duriorem evadere, sed *magis* friabilem, & colorem *ferrugineum* amittere, & propius ad cæruleum accedere observavi; *album* vero aqua mixtum, prima injectione *Sibilum* edidit, *postea* in partes ivit, aquam reddens *albam*, residuum, *calcis* instar *Vivæ*, in vasis fundo, reliquit; utraq; etiam substantia

substantia alba & cærulea, post infusionem exiccata, *De Thermis Bristoliensibus.*
albidior evasit, & *calci* Simillima.

Ferri itaq; *minera minor* cum ipso *Calcario lapide* quo Tractus Terræ Circumjacentis abundat, misceri videtur; unde *ferruginea* materia *Calcario lapidi* infixa, & ab eodem superata, *Calcis* modo *alba & friabilis* evasit. Addo me *Iffingtonensis* Aquæ *Londinum* prope meritò celeberrimæ Terram, manifesto *ferrugineam*, inde mecum *Bathoniam* allatam, à *Bristoliensi* illa, quæ *ferrum* retulit, diversam *Parum*, aut distinctam observasse: Ferri vero mineram quam *Iffingtonensis* perfectam magis & *Adultam* dedit, *Bristoliensis* aqua *Crudior*, & quasi in *cunis* exhibuit. In *Rupe* autem Terra, cui quasi-*Adamantes* adhærent, *Ferri* Mineram spectantibus *perfectius* ostendit.

Ferrum adest cum lapide Calcario.

Partem alteram *Salinam*, in Lixivium imbibitam ad *Semi-libram* evaporavi, & in loco *frigido* seponens noctu, *stirias* longas & *Tenu*es mane inveni, istis *Crucis* Balnei *Bathoniensis* valde Similes, quantitate *trium* drachmarum. Liquoris residuum evaporavi ad *Siccitatem*, & *Unciam unam* Salis alterius generis, observavi. Partem *Salinam non Salina* Superat longe, ad quam *quintam* circiter numerat, & vix hac ratione, grana *duodecim* videntur in *Congio* contineri. Ista autem *Bathonix*, quadraginta circiter continet impura.

Salinæ partis ad non Salinam proportio.

Ut de *Thermalis* hujus aquæ *Principiis* dicam breviter, *Ferro* illam constare puto; *Sale* etiam *Ni-* *Principia.*
tro-Sulphureo, & *lapide Calcario*, proportionem *suprà* assignata. Contenta etiam *Salina*, & *non Salina*, *dimidiam* prope quantitatem *Bathoniensis* æquant, ubi *Salina Tertiam* numerant, hic *quintam*.

Quod *parum* acidi, nec *multum* ferri *Thermis* insit, *Parum aciditatis ferri in se Aqua*
 hinc appareat, quod nec aqua calore fere *infra* *Tepo-*
rem Complectitur.

De Thermis
Bristolienſibus.

rem prædita, aut *lixivium* ſalibus apparatus, neq; cum gallis colorem *purpureum* dant, nec *Lac* coagulant. Fermentatio etiam ob *aciditatis* juſtæ *deſectum* adeo languida exiſtit, ut caloris gradum *aliqualem* difficulter producit. Sal generis alterius eſt *pure* alcaliſatus, & *ejuſdem* prorsus naturæ cum *Alcali* Bathonico. Ab hoc facultatem *mediocriter* purgantem, ut à *Nitro* virtutem *refrigerantem*, & penetrantem obtinuerunt; licet *Nitrum* etiam *impurum*, cum ſale *Alcali* miſtum, ventrem Commoveat.

Calcarium La-
pis probatur.

Porro lapidem hunc *Calcarium* fuiſſe ut Evidentius appareat, poſtquam partem non Salinam fortiffimo igne calcinaveram, in *ejuſdem* Aqua *Sulphur* decoxi, quod in eadem *plene* Solutum, *aceto* diſtillato, *Spiritu* Vitrioli, & Oleo etiam *Tartari*, non ſine odore ſatido, præcipitatum erat, quantitate haud exigua.

Thermarum vi-
res ad mentem
Autoris.

Thermæ igitur *Bristolienſes* iſdem cum *Bathonienſibus* Salibus, minore tamen proportionem, imbutæ, omnino eadem cum *Bathonienſibus* Thermis perficere non poſſunt, *maiore* tamen quantitate, & *Temporis* ſpatio potæ, effectus edunt à *Bathonienſibus* haud diſſimiles. Cum vero *Ferrum* etiam ſuo modulo participant, in morbis ad quos *Tunbrigienſes* Acidulæ adhiberi ſolent, magno cum emolumento uſurpari poſſint. Quibus addo Cl. Virum *Edvardum* *Jordenum* Doctiſſimo libro de *Balneis* naturalibus, & *Aquis* Mineralibus à me jam pridem edito cum *Appendice* A. D. 1678. Medicatam aquam *Bristolienſem* Ferratis accenſuiſſe, & in eandem claſſem cum *Tunbrigienſibus* retuliſſe; quod Medicis quibuſdam *Noſtratibus* documento eſſe poſſit, qui *ferri* participationem ab aquis Medicatis *Bristolienſibus* excludere ſatagunt. Aquis Medicatis *chalybeatis*, aut *Ferratis* *Tunbrigienſibus* plurimum attribuo, Solentq; apud me poſt *Salarum* aquarum uſum imperari; nullus

Monitio ad Me-
dicos,

Aque Inſing-
donenſis &
Senenſis Fer-
ratæ.

nullus tamen dubito, quin *Islingtonensis* prope *Londinum*, *Senensis* in agro *Wiltoniensi* (de quo postea) *Astropensis* intra Comitatum *Oxonensem*, aut *Bristolienfis* aqua, ritè usurpata, effectus non dissimiles, & forsàn istis *pares*, exhibebunt. Nam ut *Islingtonenses* aquas, & *Senenses* quæ majore proportionè de *Ferro* participant, de quibus *alias*, jam mittamus, aciditas in aquis *Bristolensibus* qualis qualis, ad *ferrum*, aut more *chymico* loquentes, *Martis* vitriolum, pertinere videtur; quemadmodum in *Thermis Buxtonensibus* observavit *Listerus*. Hi autem fontes, inquit, *limpidissimi sunt*, vixq; ullum lutum demittunt, & *atramentosi*, certe *æstate*, non sunt, & tamen *Metallum* ali-
De Foss. Med.
Angl. exerc.
pr. 6. 4.

quod, *Ferrum* puta, plane sapiunt. Quod vero *hyeme*, & *Tempestate frigida*, *atramentosi* sunt, id *ferrum*, aut *vitriolo Martis* adscribendum puto, quod *Solis* calor in *æstate* dissipat, & *vaporando* consumit. Cum autem *ferrum crudius*, & *minori* etiam quantitate in *Thermis Bristolensibus* contineatur, inde procedit, quod *Bristolienfes* *Thermæ* nullo tempore cum *gallis atramentosæ* evadunt. Et licet *minima* *Salis Chalybis* pars, aut particula parabilis, *ingentem* communis aquæ quantitatem valeat inficere, ut præcedentes *Observationes* capite IX. memoratæ luce clarius evin-
Vid. cap. 9.

cunt; *Terræ* tamen *Ferrugineæ*, aut *Embryonati ferri* materia *cruda*, quæ, non à *Succo*, ut in mineralibus, sed à *duriorè*, *Sabulosâ* interdum, interdum *Solida*, & *ponderosa* magis materia in *Metallis*, incrementum sumit, multo *major* proportio, nihil tale effectum reddet; Nam, *ferrum crudum*, priusquam ad *metalli perfectionem* pervenit ex quo *chalybs* conficitur, *colorem purpureum medicatis* aquis haud impertit.

Convenire igitur videtur *Thermarum Bristolensium* aqua pota, in *Ventriculi Inflationibus*, *Intestinorum*
Aqua pota
Virtutes.

De Thermis
Bristolensibus.

Torminibus, Diarrhæa, Dysenteria, Excoriationibus quibuscunq; Stranguria, Renum & Vesicæ calculo, ac Ulceribus, & præcipuè, quod Ferri mixturæ debetur, in Diabete, & Flatu Hypochondriaco, quod Reverendo admodum, & Erudito Viro D. D. Samueli Ward Academiæ Cantabrigiensis Florentissimæ ornameto, & Sidneiani Collegii Magistro, olim notissimum, cumaquam hanc Thermalem Bristolio Cantabrigiam in usum proprium magnis sumptibus advehendam curaverat.

T. Fuller
S. T. D. Hist.
Angl. Her. in
agro Som.

Natura Dia-
betis.

De Diabete autem hic annotandum occurrit, quum in laxato fibrarum tono, & partium internarum, ductumq; imbecillitate consistere videatur, unde continui ut vocatur solutio, interna paralyfis, partium quædam ad functiones mortificatio, & tandem mors, insequitur, aquæ chalybeatæ adstringendi & corroborandi vi infirmis partibus Solamen magnum exhibent; & Thermæ Bathonienses, quæ externè usurpatæ, paralyfis sunt remedio, internè sumptæ, ob eandem rationem, Diabetem sanant.

Quæ de Renum vi attractrice scripserunt Veteres, nugæ sunt, quorum mens ut aliquatenus intellecta sit, si molestum non fuerit, Commentarium adjungam, quem in Academia Oxoniensi scripsi Adolescens admodum in Collegio Wadhani, in libellum Theophili περί ὕδρων, cui è MS. in Bibliothecâ Bodleiana celeberrimâ servato, priùs à Federico Morello Architypographo Regio manco edito, integritatem restitui, versione etiam Latina, notis, & prolegomenis illustravi; Autor MS. apud me prelo paratus, unde hæc desumo, Οὐ εὖρον λεπτόν καὶ λευκὸν πολὺ οὐρεῖσθαι καὶ ἀδρόως διαβήτω σημαίνει, ὅτι οἱ σφοδρὶ τῶν ἰατρῶν εἰς ἀμύδα διαβροίαν ἐκάλουν καὶ τις τῶν σφοδρῶν αὐτῶν ἐξοχώταις εἰς οὐρα διαβροίαν ἄλλοι δὲ Διψακίαν. Οὐ γὰρ καὶ φύσιν ἐχόντες. δηλονότι, τὸ αὐτὸν εἶναι,

Theophilus
περί ὕδρων
Gr. L. MS.
penes me. cap. 5

ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ φύσιν διατείνουσαν, διὰ θερμὴν δυσχεσίαν τῶν νεφρῶν. Τῇ οὖν ἀπείρῳ ὀλκῇ τῶν κατὰ φύσιν διατείνων νεφρῶν, τὸ τοῦτον οὖρον ἔρχεται. Quæ ex nostra versione ita sonant Latine. *Urina Tenuis alba multa & confertim miſta profuſa, Diabeten ostendit, quem docti medici Diarrhæam ad matulam vocarunt, & quidam inter Doctos præstantissimus Dipsacum: Homine nempe se non naturaliter habente, sed præter naturam affecto, ob calidam Renum intemperiem. Propter immensam siquidem renum præter naturam dispositorum attractionem, Urina talis profluit. Sequitur Commentarius.*

Διαβήτω σημαίνει] *Diabetes est celerrima & copiosissima Urinæ tenuis albæ & suavis (chyli quippe parum alterati) emissio. Vocatur aliis nominibus διάρροια, eis οὖρα διάρροια, διψακός, διάρροια καὶ ὕδρη. eis ἀμίδα. Diarrhæa, ad Urinas Diarrhæa, Dipsacus, Diarrhæa, & Hydrops ad matulam. Urina multa, Tenuis, alba, confertim miſta Diabeten significat. Actuarius: Multa De Jud. Urin. urina provenit in Passione, quæ ab accidente Siti- l. 1. c. 11. bunda, à celeritate evacuationis, Diabetes, & Fluxus Urinæ appellata est. Eadem alba est & Tenuis. Item: Ob diuturnam malignamq; evacuationem vel l. 2. c. 1. Ventris, vel Sanguinis, vel etiam Urinæ, veluti in Diabete, Urinam tenuem videre est, atq; albam. Priori loco Interpres reddidit διάρροϊαν eis ἀμίδα, ut in Exemplari Græco legitur, per Fluxum Urinæ; reddi autem debet, Diarrhæa, aut Fluxus ad Matulam. Galenus de Crisibus, affectum hunc Lienterie comparat. Nam ut in hac cibis non multum mutatus citò dejicitur; ita & in illo potus parum alteratus brevi excernitur. Τὸ δὲ οὖν πίνοντα, τοῦτον ἐστίν, ὅιον ἐν τῇ κατὰ γαστέρα λειεντορία, νίκρωσις ὡς ἂν ἐπὶ τῆς ἀμφοτέρων τῶν δυνάμεων,*

De Thermis
Bristolienſibus.

l. 8. c. 8.

ἀλλοιωμένης π, καὶ κατελκπκῆς. *Affellus igitur talis est qualis in ventris Lienteria; mortificatio quædam ac si quispiam dixerit duarum facultatum, Altera- tricis, & Tractricis, aut Attrahentis. Cui adſtipu- latur Alexander Trallianus, his verbis: 'Ο δὲ Διαβήτης καλέμεν. ἐστὶν ὅταν ἀμετερίερον ἐκκρίνεται τὸ οὖρον αὐτοῖς, πολλὰς αἱματὶ πίνειν, οἷόν τι καὶ τοῖς λεινπελάδεσι συμβαίνει τὸ πᾶσι καὶ ἐκκρίνεται, καὶ βραχὺ διαρρῆμα κρατῶν ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ ἀλλοιώνεται, καὶ τρέφειν τὸ σῶμα. Diabetes vocatus [morbus] est quando præter modum excernitur Urina illis, interdum statim ac biberunt, quemadmodum accidit in Lienteria affellis cibos ex- cernere, neq; momento fere temporis retineri queant in ventre, ut alterentur, & corpus nutriant.*

Καὶ τὸ σῶμα αὐτῶν ἐξοχεύεται. Quinam fuerit hic medicus quem Theophilus præstantissimum appellat non constat. Galenus, loco laudato, vocat ἀνδρα τῖνα παλαιόν, vetustum aliquem Hominem, non au- tem Nomen ejus memorat. Ὅταν δὲ inquit, παχέως διεξέρχεται τὸ οὖρον καλεῖται μὴν ὑπὸ πινῶν ὑδερ. εἰς αἰμίδα τὸ πᾶνθημα, διαβήτης δὲ ἐνιοὶ περσαγορεύουσι, ἄλλος δὲ τὸ παλαιόν. ἀνὴρ εἰς οὖρα διαρρῶϊαν ὠνομαζε. Quando vero (inquit) subito excernitur [Urina] vocatur à qui- busdam hic affectus Hydrops ad matulam; alii Diabe- ten indigitant; alius autem vir ex antiquis, ad Urinas fluxum, aut Diarrheam appellat. Quicunq; autem Antiquus ille fuerit, Galenus quidem eodem loco Diabeten ita nuncupat; διὰ πᾶσι καὶ οὖρα, inquit, χεῖριστον μὴν ἢ εἰς οὖρα διαρρῶϊα, διττὴ γὰρ ἡ κακία. Pessima autem ad Urinas Diarrhea. Duplex enim malum. Duplex hoc vitium Actuarius explicat, ubi eadem expressione utitur. ὅδε διαβήτης, αἶτ, ἐστὶ μὴν τὸ ἡπαί, ἐστὶ δὲ ὃ τῶν νεφρῶν παθόν, διαρρῶϊα τὸ οὖρον εἰς οὖρα. Diabetes est vel Hepatis, vel Renum morbus, quum Diarrhea ad Urinas

Actu. Med. l. 6.

Urinas fit. Alexander Trallianus, loco citato : ^{De Thermis} ^{Britholunfibus.} οὐ Διαβήτιω μόνον καλεῖται τὸ πάθος, ἀλλὰ καὶ εἰς οὐρα διαρροίαν, διὰ τὸ διαρρεῖν εὐδὺς τὸ πόμα. Quidam non Diabeten modo vocant affectum, sed Diarrheam ad Urinas, propter celerem potus transitum.

Ἄλλοι δὲ Διψαχόν.] Alexander Trallianus, eodem loco : Επειδὴ ἀμέτρως διψᾷ, τῷ ὑγρῷ πάλος ἐκκατανομῶν Διψαχόν τὸ πάθος ὀνόμασαν. Quoniam præter modum sitiunt, humiditate omni evacuata, Dipſacum sive morbum Sitibundum nominant. Aëtarius : Πλείων ^{De Jud. Urin.} οὐρα προέρχουσιν ἐκ τῆς Διψαχῆς μὴ, ἀπὸ τῆς συμβαίνοντος. ^{l. 1.} πάθος ὀνομαζομένης, Διαβήτιω δὲ, καὶ διαρροίαν εἰς ἀμείδιον τὸ πάχος καὶ νεύσεως. Urinæ plurimæ procedunt in dipſaco, ab affectu superveniente ita vocato ; Diabeten, & Diarrheam ad Urinas ab evacuatione subitanæ, [indignant.]

Ἀλλὰ καὶ οὗτος] Jam Diabetis Causam Veteribus assignatam, assignat Theophilus ; calidam nimirum ^{De Caus. Urin.} Renum intemperiem, quam Aëtarius latius prosequitur. ^{l. 1. c. 4.} & Sitis istiusmodi enormis rationem reddit, his verbis, quæ Latine sic sonant : In passione quoque quæ Diabetes appellatur, intemperatura quædam inaudite caliditatis circa Renes causa est. Hæc enim ita affecta Renes attrahunt abundantem serosæ substantiæ efficit. Hi vero ab Hepate venarumque omni genere æqua tractione citò attrahunt, legem naturæ Membris nullam servant. At vero quoniam ob hanc rationem accidit egestas, atque naturalis humiditas desertur, à tanto humiditatum raptu, sitis non mediocris homini suboritur, nec minores sunt potus quam sitis & Urinarum excretiones, renibus secundum proportionem attrahentibus ad se humiditates. Ita Aëtarius.

Scriptum erat prius apud Theophilum διαπιδέτωρ, quod mutandum censeo in διαπιδέτωρ de homine, non

De Thermis
Bristolienfibus.

non de Renibus, ut Homo dicatur in Diabete non naturaliter, sed præternaturaliter affici; cujus rei rationem subjungit Autor, δια τῆς θερμῆς διαστροφῆς τῆς νεφρῶν, ob calidam Renum indispositionem. Potest autem legi ut in Oxoniensi codice scriptum, οὐ κατὰ φύσιν ἐχρῆσθαι. δηλονότι τὸ ἀνθρώπου, ἀλλὰ κατὰ φύσιν διαπερνῶν τῆς νεφρῶν, τὸ τοῦτον ὕδρον ἐρχεται. Homine nimirum non secundum naturam se habente, sed præter naturam affectis renibus, tale lotium excernitur Nam verba, [τῇ οὐκ ἀπείρῳ ὀλκῇ τῆς κατὰ φύσιν διαπερνῶν νεφρῶν] intra parenthesisin inclusa, versio MS. Latina Oxoniensis non agnoscit. Ex dictis apparet quam inepte Morellus τῇ οὐκ ἀπείρῳ ὀλκῇ τῆς νεφρῶν verterat Quare ob immensum Renum pondus; Cum ὀλκῇ hoc in loco non pondus significet, sed attractionem.

Hæc in Adolescentia scripsi, quam annum ætatis meæ decimum octavum vix numeraveram, cum multis aliis ad Autoris istius Pii illustrationem spectantibus, quæ jam recitavi ut appareat quam longe recedunt quoad Theoriam medicam ab istis Antiquorum nostra Tempora. Diabetis enim essentia non in attractione aliquâ renum autâ, sed in viscerum & ductuum internorum ab ipso ventriculo ad ipsos etiam renes, & urethram usq; ipsam imbecillitate, consistat, & ut Galenus recte statuit, ad functiones naturales morte quâdam, quas aquæ Chalybeatæ, & Antiparalyticæ, corroborant, & quasi exuscitant. Hinc, ob laxitatem etiam Ventriculi flatibus distenti, aquæ Chalybeatæ, & Medicamenta etiam è Chalybe præparata cum aquis mista aut per se, partes nimis laxas constringendo, & ita roborando, in flatu Hypochondriaco opem præstant: Nam cum chalybs tam adstringentes, quam aperientes partes in se contineat, & obstructiones inveteratas referat, & infirmas fibras, in quibus partium
t omu

tonus præcipue versatur, mirifice corroborant. Sed De Thermis
ut ad *Bristolienfes* Thermas revertar, *Diabetis* con- *Bristolienfibus.*
firmata, istarum usu nuperrime sublatæ, instantiam
celebrem annexam.

Monendum autem prius, quàm Civis hic, qui
Diabete laboravit *Bristolienfis* fuerat, ubi vinum
Hispanicum *Xerezense* dictum optimum, Anglicè
Sberry Back, præ cæteris locis, in deliciis est, *Vinum Xera-*
causam morbi istius generis vino tribuendam baud *num Bristol-*
esse, ut falsè quidam suspicati fuerunt; vina siquidem *ense optimum.*
Hispanica, & speciatim *Canarinum*, & *Xerantum*,
calidiora quàm fuerint, & minori quantitate sumi
solent, & calorem nativum internarum partium reso-
cillant; è contrà vero, in *Diabete* partes imbecilles,
languidæ, & deficientes existunt. Quæcunq; igitur *Non est causa*
vina, aut potus genera quæ languorem, aut imbecilli- *Diabetis.*
tatem partibus internis, & præ cæteris chyliiferis ducti-
bus, & *Urinariis* inducere solent, morbum hunc &
creare possunt, & accelerare. Vitandus itaq; potius
vinorum *Gallicorum* potus nimius & ingurgitatio;
Germanica vina *Tenuia*, *Rhenanum*, *Vetus*, & *novum*
Hock; *Pomatii*, & ut verbo me expediam, liquo-
rum quorumcunq; vinorum autem præcipue, *tenuium*,
& *penetrantium* usus, & præsertim si *acescere* incipiant,
Computationes vacuo Ventriculo, & præcipue tem-
pore *Matutino*. Nam quàm istiusmodi poculentorum
magna copia, quasi flumen *Stygium*, per tenellas & in-
firmas ductuum fibras decurrit, natura neutiquam
valens perferre talem motum, violentum, & rapi-
dum, tractu temporis *flaccescit*, & tandem à munere
suo prorsus desistit, ideoq; *alteratio*, *retentio*, & *facul-*
tates vulgo, aut *virtutes* dictæ cæteræ, quæ *nutritioni*
ancillantur, pessum eunt, unde chylus parum alte-
ratus subito excernitur, *Tabescit corpus*, & defectu
tandem

De Thermis
Bristolienſibus.

Boni Socii
qui.

tandem nutrimenti succumbit morti, in quo *Tabis à Diabete* provenientis natura rectissime poni potest, & consistere videtur; qui sæpiſſime iisdem solet præcipue accidere, qui vinorum dictorum potui immoderato se addicunt, & ob diuturnam cum Calice familiaritem, *Boni Socii* vocantur. Raptus etiam acidorum ad renes partium vehementium tonum pungit nimium, & tandem occidit, quapropter Neſus Galeni hic locum habet, quæ nisi remedia efficacia tempeſtively adhibeantur, *Sandapilæ* præcurſor est, & feretri prodromus. Passio hæc, Galeni temporibus, adeo rara erat, ut vix unum, aut alterum eadem affectum se novisse referat, quod aut Aquarum tunc temporis potationi magis usitatæ, aut forsitan Temperatæ Vivendi rationi debetur; licet Romanorum quorundam Computationes, quando & biberunt, & pede libero pulsarunt terram, ut in Bacchi orgiis, & Liberi patris sacrificiis, fieri solebat, satis celebres fuissent. Verum hæc furore tantum uno aut altero terminabantur; Computatori vero, per totum vitæ cursum perdurant. De hoc affectu, hoc in loco, liberius scripsi, eo quod morbus iste apud plures nuperis annis grassari incipiat; utq; Xerantum vinum quod semper mihi cordi fuit, à calumniis liberem, & Libero etiam Patri, meo more Sobrius litarem. Sufficiat itaq; ad dignotionem affectus, ut in Diabete Urina sit copiosa, celerrime excreta, Tenuis, alba, & Dulcis saporis; quibus à cæteris renum, & vesicæ morbis, præcipue ab Urinæ incontinentia, distinctio apparet. Verum dùm hæc scribo, opportunè admodum salutavit me Epistola Humanissimi, & in Praxi Medicâ Bristolii diutius versati, D. D. Thomæ Harbechii, medici celeberrimi, & Observationum mearum Bathoniæ oculati testis, ut in Alloquio ad Lectorem memoratum plenius, cujus festinans

Signa Diabets
Diagnostica.

festinans calamus *Nacleri* cujusdam *Bristolienfis* qui Rebus *Navalibus* addictus, Nautis præfuit, Domini *Alexander*, à Diabete confirmata, & deplorata sanati, historiam non minus elegantem, quam gratam exhibuit; quam, quoniam eandem ab eodem prius literis petieram, ut in *Epistolis meis Medicinalibus* suo loco patebit, *Responsum* ejusdem libenter adjungam, rogata prius *Lectoris* venia, quod de me *Tantillo*, alterius licet verbis, adeo magna prædicaverim. Humanissimi Amici *Epistola* sic se habet.

De Thermis
Bristolienfis.

Domine Egregie,

EXpetis à me *Observationem* Diabetis Potu *Aquarum fontis Sancti Vincentii Curatæ*, in *Naclero* quodam, nomine *Alexandro*, hujus *Civitatis*; & breviter hic habes. Vir prædictus imprimis *Urinæ* profluvium per aliquot tempus passus, cui sensim febris lenta supervenit, & brevi in Diabetem incidit Confirmatam & Deploratam; Mingeat etenim, Mirum dictu! *Urinæ* limpidæ dulcescentis circa tres Congios spatio horarum 24. tantâ Virium prostratione, spirandi difficultate, & siti inextinguibili laborabat, ut lecto affixus moribundus videbatur: Sub vesperam ad consulendum cum Doctore *Chancey*, qui prius ægrum curasset, accersebar: inter alia remedia præscripsimus Potationem *Aquarum fontis St. Vincentii* ad libitum, quod ægro fuit gratissimum; dictum & factum; quid tandem? Illâ nocte circa libras 24. ingessit, tantundemq; per *Urinas* reddidit; Propediem invenimus omnia Symptomata Mitiora: Sitis & febris imminuta respiratio liberior, & pulsus multo Melior cum blandâ diaphoresi. Indies deinde concedimas *Aquæ* tantum quantum Siti respondere valeret, (cum

D d d

idoneâ

De Thermis
Bristolensibus.

idoneâ victus ratione) de die, & de nocte, à pastu, & ante Pastum indiscriminatim, quotiescunq; libueret. Sic intra dies quatuordecim, vel eo circiter, diluta est Diabetes, & vires quoquo-modo restitutæ: Sed æger perstitit in Aquæ potatione per longum tempus, imo vice potus ordinarii, & jam per biennium Sanus evasit.

Curaciones multas harum Aquarum potu, non modo in Diabete, sed Morbis Hypochondriacis, Hecticis, Scorbuticis, imo Hydropicis, Tibi communicarem quotidianâ experientiâ fretus, sed hæc frustra fierent, cum Tu Historiam earum Naturalem adornare suscepisti; hanc jam diu vehementer expectavimus, rei publicæ literariæ procul dubio multum profuturam & tanti viri indagine & acumine dignam. Calamum festinantem excusatum habeas. Salve & vale,

Dab. Bristolæ 12
Apr. 1690.

Tui Observantissimus

THO. HARBECH.

His accedit famam ejus ad Calculum, & ulcerum externorum curationem annis aliquot retro actis multum increbuisse. Addo Caroli Claremontii Experientiam, Sententiam, & Verba; Bristolii ad oram maris è Rupe Fons oritur, haud quidem idoneus usui quotidiano, sed ad sanandos morbos aptus. Item: Quæ autem ex Vincentina rupe [aquæ] eas expellendis calculis & Intestinis infarctu liberandis esse utiles aiunt. Eas ego certe ferre non potui, quod & Vomitus mihi cicerent cujus admodum sum impatiens, & magna cum difficultate emingerentur Acerbæ quoq; gustu erant. Quæ ex rupe scaturiunt, ea perpulchra est & Adamantium aliquid habet simile. Re-

De Aer. Aq. & Fons
Loc. T. A. p. 29.
30.

ra magno ferri molimine excinduntur ex ea lapilli, qui De Thermis
 expoliti arte gemmaria plurimum splendoris habent, & ab Bristoliensibus.
 imperitis pro Adamantibus æstimari possunt. Fons è
 Saxi radicibus exoritur, adeo in ipso æstuario, ut reci-
 procationibus maris fluctibus operiatur, qui ubi retro
 cessere, fontis aquæ nulla maris infectæ salugine, pristi-
 num, i.e. Subacervum retinent Saporem. Aquas cum
 ex ejusmodi Saxo exiliant, difficile coqui necesse est, qua-
 re si non aut emingantur, aut vomitu rejiciantur, intestina
 torquere & Hernias parere compertum est. Magna vero
 copia præscribi solent à medicis, ut necesse sit subverti
 ventriculum, qui si valens sit, nec ad vomendum facilis,
 post longam certe, & laboriosam, qualis imperatur ab illis
 ambulationem, per Vescam evacuabuntur.

Quum autem Cornicum oculos apud Anglos Pere-Claromontius
 grinus ille Scriptor hic, & passim in opusculo, stylo^{refutatus.}
 pupugerit, in verba ejus liceat parumper inquirere.
 Quod Vomitus cieret Bristoliensis Aqua medicata, id
 non Emeticæ facultati Thermis inhærenti, sed magnæ
 aquarum intus assumptarum copię tribuendum Opi-
 nor, quum aqua præsertim Tepida majore solito quan-
 titate hausta, ex ejusdem, omniumq; mente soleat Ven-
 triculum Subvertere. Nec acerbus, aut Subacervus
 Sapor, qui palato suo vitiatu forsan debuit originem
 aliunde majori veritatis similitudine procedere potest,
 quam ab Alumine, quod in Thermis ad gustum saltem
 non contineri inde patet, & etiam quod nullo modo
 Lac coagulent. Neq; acidum in Thermis obscurum,
 in causa esse queat, eo quod cum gallis non purpurascunt.
 Cuinam vero alteri Sapor iste fictitius, aliter saltem
 observatus nunquam, adscribi possit, ipse viderit. Sed
 coctionis est difficilis aqua Thermarum, eo quod è Saxo
 profliat. Saxum itaq; & Thermarum aqua ejusdem
 sunt naturæ, aut Saxum particulas quaklam Lapideas

De Thermis
Bristolienſibus.

Thermis communicat, quod Saxo Mollioris cerebri Commentum *Fungus* non credet; & *Pisces Saxatiles* evaderent, quod aquis gaudeant, quæ *lapidibus* abundant, quod communi hominum notioni, & Medicorum omnium præscriptis adversatur. *Intestina torquere* & *Hernias parere* compertum esse nemo dixit, qui tanquam *Canis ad Nilum* aquam primis labiis degustavit, multo minus qui *plenis* se *calicibus* proluerit, nisi forsan crebra aquæ ingurgitatione, crepuerit, & ventrem ruperit *Bonosus*, ut prius ob eandem causam vomitum provocaverat. Verum qui de *Aquis Bathoniensibus* tam egregie philosophatur, de *Thermis Bristolienſibus*, falsa, inaudita, & contumeliosa proferre, mirum non est, quas *duras* esse, *crudas* & *graves* asseriuit. Misso itaq; hoc *Nobili Davo*, ad *Cl. Mapletii* Epistolam ad *D.D. Bate* dudum scriptam procedo, ubi de *Thermarum harum* virtutibus, & effectis, elegantius, & doctius hoc *fungo* disserui.

Cautio pro Chirur-
gis Bristolienſibus, & Mu-
lierculis Clini-
cis.

De Aer. Aq. &
Loc. T. A. p. 69.

Verum ut *Chirurgi* audaculi, *mulierculæ* garrulæ, & *astantes* frivoli, qui medicorum consilium, *ibidem* præcipuè, floccifaciunt, & in præcepta medica, præſente etiam medico, non raro involant, unde ægrotantes *injurias maximas* patiuntur, Caveant in prosterum, ex eodem *Claromontio* Historiam huc spectantem hic subnectam. Nam, aliquisq; malo fuit usus in illo. *Bristolium*, inquit, *Civitas est tota Britannia Nobilis*, me per eam iter facientem *Chirurgus quidam* haud sane imperitus, & antiqua mihi familiaritate notus forte fortuna obvium habuit, manuq; prehensens, oportune inquit Te nunc habeo; itaq; nisi molestum est, veni quæso mecum, & tuum mihi consilium impertire: & cum dicto deduxit ad juvencalem quandam *Lienosam*, & cui mensura jam pridem non deflexerant. Tum ille *Chirurgus*, quid Censes, inquit, huic ne venam aperiā è oubito?

Ego

Ego vero, inquam, nihil minus, quin eam purgato per superiora. Tibi enim ante denuncio quo magis Caveas, futurum ut Convellatur si sanguinem ei, non prius purgato Ventrículo, detraxeris. Crudis enim & lentis, & omnino pravis redundat humoribus. Ac ille quidem hæc audiens hæſitavit. Cæterum puella & ejus affnibus qui aderant adhortantibus ut porro pergeret, aperuit lanceola venam cubiti dextri mediam; & vix quatuor unciae Sanguinis effluerant, cum illa vehementer convelli cæpta, denuntiati à me infortunii eventum comprobavit. Tum vero Chirurgus me respiciens, trepidare, & majus aliquod malum formidare (incæpit.) Sed odorato vino revocata est. Ac sub vesperam postquam ei chystere sunt abluta intestina melius habuit, deniq; medicatis potionibus ad pristinam integramq; valetudinem est restituta. Nec vero Soli huic puellæ contigit ut convelleretur, & animo solveretur: me præſente & prædicente, compluribus aliis, cum viris, tum fæminis, idem evenit, quorum casus commemorare non est Nostri instituti. Sed ad Epistolam Mapletii.

Ad D. D. Bate, Medicum Londinensem.

Vir præstantissime,

“ P Ræſcripto die, quem Tabellionis nuperi ad Lon-
 “ dinum recurſu, Tibi indicavi, exivit urbe, Bristo-
 “ lienſum Aquarum noſtra Nobilis magis quam Stre-
 “ nua Potatrix, &c. Quam ſecuta methodum, &
 “ quibus inſtructa adminiculis, generoſior illa domina,
 “ in uſu Aquarum perſtitit, ſat, ne ſim in iſtis mo-
 “ leſtior, ſuperiores literæ demonſtrarunt. Quem
 “ tamen pepererunt effectum, utq; vires ſuas exerue-
 “ runt, tot Hauſtus aquei, nunc libet paulo auctius
 “ adjicere. Præterquam enim, quod facultate medio-
 “ criter purgante, manifeſto fuerunt præditæ, virtutem
 “ inſuper,

De Thermis
Bristolienſibus.

“ inſuper, ad pauciores ſaltem horas, *refrigerantem*,
 “ Aquæ explicuerunt. Sed *Calculi* expulſionem, in
 “ quam mentes ſerme omnium intendebantur, multo
 “ *minus* promoverunt. Memini autem in iſto Aqua-
 “ rum præſidio, *Refrigerium* unicè, non *Calculi*
 “ *propulſionem*, Te quæſiſſe, atq; Hæc ipſa prioribus
 “ diebus quæ fuit *parca*, ſub bibendi finem, *nulla*
 “ contigit. Coralliarium proinde illud pene auſim
 “ inferre, *Dominam* noſtram *Renum Calculo* haud eſſe
 “ *afflictam*, quàm ad *Arenularum* ac lapidum detur-
 “ bationem, quæ tam potenter valent *Aquæ*, nihil
 “ denuo ad eum finem, ne *diu* inhauſtæ, proſecerint.
 “ Addi etiam poteſt, *Dominæ* in *Renali* regione fre-
 “ vientem Dolorem auctiorem eſſe, quam ſolet
 “ ibidem reſoſitus *lapis* creare. Dolorem perſentit
 “ ægra, *interno* cum dolore conjunctum, & ſeſe ad
 “ *viſcera* interdum, & *Uteri* ſpatia, diffundentem,
 “ atq; ut ipſa loqui amat, *evibrantem*: qui forte non
 “ eſt proprius *Calculi* dolor.

“ Porro, cum earundem Aquarum vim Sanativam,
 “ quæ certe admodum eſt *iliuſtris*, mecum in animo
 “ contemplor: neq; *Renum Ulcere* aliquo vexari
 “ *Ægram* noſtram, ruruſus auſim concludere. *Vidi*
 “ enim *minori*, quam quo *Noſtra Aquis* aſſuevit, *Tempo-*
 “ *riſ ſpatio*, ſubitaneo tanquam miraculo perſanata, *Par-*
 “ *tium Externarum Cancroſa Ulcera*, quæ crediderim
 “ *equidem Inſanabilia*. *Lota ſcilicet quotidie tepidi*
 “ *Fontis iſtius unda*, quæ cum impetu per *fiſſulam arbo-*
 “ *ream* ante decurrit, quam ſtratum ſubtus pavimentum
 “ *feriat*, & *Fota poſtmodum linteo quadruplicato unda*
 “ *eadem madido*: prima ſtatim vice, ſolamen lene per-
 “ ceperunt, poſtea detumuerunt, deinde colorem paulatim
 “ *immutarunt*, tandem in laudabilem Carnem Coaluerunt.
 “ Quin & aliquot *ejusdem Aquæ* hauſtus, *Ulcere*buſ
 “ inſecti,

"infecti, diebus singulis, ad *Carationem* peractam De Thermis
 "usq; pro *arbitrio* assumpserunt. Quod si *Fons* iste *Bristolienfis*.
 "tantum possit *exterius*, in *malignis* ac *sædissimis* Ul-
 "ceribus eluendis & extirpandis: quid impedit, quo
 "minus ad *Renum*, si qua adsint, curanda *Ulcera*,
 "intus valeat? &c. vale, Vir Clarissime. *Bathoniæ*.
 "Anno salut. CIOCLV.

Idem etiam ad literas D. D. *Creyghtonii*, *Ecclesiæ Vires ad Renum*
Wellensis tunc *Temporis Decani*, postea *Episcopi*, *Renum* & *Vesicæ* calculo afflicti, Data *Aquis Calidis* & *Vesicæ Cal-*
 etiam, 3. Calend. Oct. 1688. Responsione, post remedia varia culum.
 proposita. "Sin ab iis parum proficias certe ut *Te-*
 "pentium *Aquarum* D. *Vincentii* rupe prope *Bristol-*
 "enses effluentem, potationem aggrediaris autor sum.
 "Istæ, nimirum, *Aquæ* ad *Renum* & *Vesicæ* affectus,
 "quovis modo oriundos, præclaræ *medellæ* opem afferunt.

Item ad *eiusdem Decani* literas Rescripto Dato
Bristolii, 10 *Januarii* CIOCLXVIII. "Consilium
 "etiam de scaturigine nobis *Bristolienfis* vicina,
 "liceat Tibi recoquere & rursus hortari, ut quas
 "Rupes *Vincentiana* effundit, savente cælo sub redi-
 "tum *veris* benigniori, medicè *potare* *Aquas* non
 "recuses.

Imò, *Tertio* ad *Decani* literas, *Idibus Martiis*, 1688,
 scriptas, Responso, *Bristolii* Dato, 7. Cal. *Aprilis*,
 1669. "Ad *Rupem Vincentianam* Tibi confugien-
 "dum esse arbitror, è qua profiliunt *Aquæ Renibus*,
 "& *Vesicæ*, sive *calculosis*, sive *exulceratis* succurrere,
 "nec non *Sanguinis* massam contemperare, & ab illa
 "segregandam *urinam* lenire, & *edulcorare*, aptæ
 "natæ. Harum *vires* *Tecum* forsitan experietur Nobi-
 "lissimus *Gener Tuus Poulettus*, & se Tibi combi-
 "bonem præbebit. Nolim periculi quicquam ab
 "earum *potatione* metuas, cum *υποπτα* istam per
 "Veterum

De Thermis
Bristolensibus.

“*Veterum heminas, Febrium incendia extinguentium, non sis dimensurus, neq; ad Regionum ferventissimarum consuetudinem, qui Cælum hauris multò clementius, poculorum Tuorum numerum revocaturus. Item Epistolâ quadam ad D.D. Wall. Celeberantur & Bristolii, Tepidi fontis, è præfracta rupe ad Amnis Marginem suspensa, profluentes aquæ deq; visceribus Terræ, quam dilapsu proluunt, creduntur facultatem Nephritice affectis, & intemperatis renibus, amissam advehere. Divi Vincentii nomen, petrosum illud præcipitium accepit; Fons autem ipse de Rupē Cognominatur. Hujus nempe aquas quoties reciprocus Maris æstus locum & aditum concedit, vacuis venis potare largiter, præcipuum est institutæ jam nostræ medicationis caput; effodiuntur non ita procul inde viles Lapilli, sed prætiosissimis tam fulgore quam colore æmuli; adeo ut illorum virtute simulata, sibi facile imponi patiantur inscii. Ego vero & Aurum iisdem de rupibus erui posse confido; aut etiam Aquam, crystallina quæ jam aliis fluit, mihi Argenteam futuram.*

Via Recta ad
citam Longam
p. 333.

Succedit tandem Censura *Tobiæ Venneri* M. D. quondam Bathoniensis, quam sine censura, in *puris Naturalibus*, Lectoribus exhibeo: “*Aqua Rupis D. Vincentii. Substantiæ purissimæ, crystallinæ, Crystallinorum & transparentium lapidum pretiosorum in rupibus copiose inventorum, æmulæ existit, non minus odore, & gustu, commendatione digna; quam colore, & Substantia amabilis. Temperaturâ Totius Angliæ reliquas superat, inter calorem & frigiditatem sere media. Ferè, inquam, quoniam ad hanc, magis quam ad illum, inclinare videtur; unde in viscerum inflammationibus extinguendis efficacior evadit; temperamenti tamen optimi ratione, Ventriculo non statim inimica, si in deteriori statu*

"statu à frigore non fuerit. A Sulphure & Nitro,
 "utroq; exiguo, facultates ejus *medicinales* recipit.
 "Sulphur non abundare *inde* colligitur, quod aquæ
 "calor *obscurus* sit, eaq; ipsa *vix* Tepida. Nitri pa-
 "rum inesse patet, præter probationem, quoniam à
 "curioso, & perito ad propositum palato, *gustu* vix,
 "ac *ne vix* quidem percipi possit. Quin Aqua hac
 "Mineralia quædam alia utilia participet nullus dubito,
 "quod *futuræ* indagini, & commodius *habitantibus* re-
 "linquo. Quæcunq; autem Mineralia in aquæ hujus
 "gremio latent, sufficit quod duo adeo præstan-
 "tia, qualia Sulphur & Nitrum contineat, & ita qui-
 "dem mista, ut temperamentum, & facultas ejus
 "Medicinalis aquis cæteris præluceant, ut in sequen-
 "tibus apparebit.

Inflammationibus itaq; omnibus internarum partium po- Virtutes ad
tenter pene frigidam suffundit, neq; ventriculo ut dictum mentem Ven-
subito inimica, ut aquæ cæteræ existit, qualitate etiam neri.
mundificante miti est prædita; unde Ventriculi ardoribus,
Cardialgiæ, Hepatis & renum inflammationibus, & hu-
moribus adustis efficaciter subvenit. Jocineribus cali-
dis, laborantibus, vultuq; rubente & pustuloso; Intesti-
norum Siccitate & renum obstructione afflictis, succurrit,
Hepate calido tentatis, cum crystallo Minerali, non sine
optato successu, propinavi, sicut in inflammatione etiam
& obstructione renum. Renum enim affectus, non solum
inde levamen acceperunt, verum etiam magna arena, &
materiæ sæculentæ obstruentis copia evacuata fuerat.
 Calculo autem, Stranguriæ, & purulentis renum Ul-
 ceribus apprime convenire hinc apparet, quod virtute
 mundificante, & abstergente polleat. Saccharum autem,
 aut adjunctum aliquod bonum & efficax, cum eadem mis-
 cere non erit incommodum, ut ad partes affectas transitus
 celerior fiat. In Ulceribus etiam Intestinorum utilis est,

De Thermis
Bristolensibus.

modo cum adjuncto aliquo convenienti, ut Mel Rosar. &c. sumatur, quod cursum suum a venarum osculis avertat, & transitum per intestina ad anum rectè promoveat.

Verum Thermarum harum usum, & Examen ulterius, Doctissimis istius loci Medicis, Mihi, præ cæteris, notissimis D. D. Thomæ Harbeckio, & Gulielmo Turgesio, jam relinquo; quorum veniam peto, & hanc veniam petimusq; damusq; vicissim, quod in illorum messem meam falcem immiserim.

C A P.

CAP. XVIII.

De Thermis Buxtonensibus.

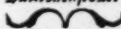
Capitis Summarium.

*Thermarum Buxtonensium situs & dimensiones. Ambitus instar Crucis Balnei Bathoniæ. Ratio Nominis. Buckston. Buckstand. Buckden. Buckland. Thermæ olim Clariores. Thermæ Tepidæ aut Subtepidæ. Fontes frigidi Novem. MARIAE Scotorum Regi-
næ Distichon. Descriptio accurata Listeri. Thermarum usus. Simpsonius refutatus. Virtutes plures è Jonesio. Hobbesiana Carmina.*

UT in Australibus Angliæ plagis Thermæ Bathonienses, & Bristolien-
ses, ita in Septentrionali Anglorum ora Thermæ sunt à Buxtona, oppido in agro Derbieni, Buxtonenses vocatæ, & S. Annæ, ut quidam, dedicatæ, quæ intra ædificii cuiusdam venusti partem comprehensæ & in viginti quatuor pedum longitudinem protensæ, & duodecim pedes cum Semisse latitudinis dilatatæ, Crucis Balnei apud Bathonienses ambitum fere æquant. A Cervis Thermæ locusq; nomen obtinuerunt, & scribi debet Buckston, i. e. Cervorum oppidum; aut, forsan, Buckstand, à Cervis, qui è saltu adjacente ad potandum, hoc in loco, stare solebant; quod eo redditur Similius vero, quòd aqua hæc frigore nunquam congelata (ut à Doctissimo Domino Thomâ Delues Baronetto relatum habui) ad potantium Cervorum usum, erat semper accommoda.

De Thermis
Buxtonensibus.

Buckden Pala-
tium Episcopi
Lincolniensis.

Porro tres literæ c k s, communi pronunciandi modo, unâ X continentur.

A *Cervis* etiam *Lincolniensis* Episcopi Palatium intra Comitatum *Venationum*, vulgò *Huntington-shire*, nominatur *Buckden*, sive *antrum*, aut *Conventus Cervorum*. Sedis hujus præsens Episcopus est Doctissimus Senex THOMAS BARLOW, quondam Reginalis Collegii Præpositus *Oxonæ*; Bibliothecæ *Bodleianæ* meritò celeberrimæ *Proto-Bibliothecarius*; & in inclytâ *Acemiâ* pro D. *Margaretâ S. S. Theologiæ Professor Publicus*; cujus *Amorem* ergà me, & *Thermas Britannicas* Singularem, hoc in loco aptissimè Commemoro.

Buckland in
agro Hantoni-
ensi.

Ità *Joannis Button* Armigeri sedes in saltus, dicti *Novi*, australi ora, prope *Lymington* in agro *Hantoniensi*, vocatur *Buckland*, à *Cervorum* & *Damarum* copia, quæ è saltu magno, qui *Novus* audit, in agros vicinos descendere solebat.

Hæ annis superioribus clariores evaserunt, nuperis autem *Bathoniensium* *Thermarum* crescente fama obscuriores, & *Aquæ* etiam *frigidae* *mistura* minus efficaces, fere in defuetudinem abierunt, adeo ut ad *Australes Thermas Septentrionales* etiam ægri jam accedunt.

Thermæ Sub-
pidæ.

Devonienfis
Comitis fundi
pars.

A quibus Orn-
ta.

Istarum aqua vix Tepida infra *Crucis Balnei* calorem subsidet, & *Thermarum Bristolensium* Teporem æmulatur. Honoratissimi autem Domini GULIELMI CAVENDISH *Devonienfis Comitis*, ad quem hæreditario jure pertinent, auspiciis, *Thermæ* antiquam samam recuperare possunt, & ad nitorem pristinum & forsàn gloriam restitui. Has *Gulielmus Devonix Comes*, præsentis *Pater*, ut & ante illum *Georgius Talbot Salopiæ Comes*, sæculo superiori, sumptibus suis, suo Tempore ornarunt.

Verum

Verum quoniam *longius* remotæ, sub notitiam me-
am *aliter* quam fama, & *quorundam* scriptis, (inter
quos *Gulielmus Camdenus*, Doctissimus *Angliæ* Anti-
quarius, in sua *Britanniâ*, in agro *Derbieni*, quædam
videns annotavit,) nunquam ceciderunt, ad *Joan-*
nem Jonesum Cambro-Britannum, qui *præcedente* sæ-
culo *illic* Medicinam fecit, & de *iisdem* *Tractatibus*
brevem scripsit, *Anglorum* dialecto, Titulo *Beneficii*
Buxtonensis, Subsidio suo *Bathoniensi* annexum, Anno
MDLXXII. in lucem editum, Lectorem *Anglicum*
jam remitto. Nobis autem *hoc* in loco *istarum* Ther-
marum nomen, inter *Thermas Britannicas*, in *Britan-*
nicarum *Thermarum Historiæ* complementum, me-
morasse sufficiat, donec observationes futuræ, *proprie*,
aut *Communicatæ*, ad capitulum in *Caput* augendum,
cum *Icone*, favente DEO, materiam suggererint.
Interim, quæ de *Thermis hisce* à probatæ fidei *Autore*,
& ocularo teste, scripta sunt, audi.

Jonesius de *iis-*
dem scripsit *Ang-*
licæ, A. C.
1572.

Camdeni verba sic se habent: *Ad Vagæ fluminis* In agro *Der-*
onstium haud procul abhinc aquarum frigidarum fontes no-
vem scaturiunt, locusq; hodie vocatur *Burton-Wellis*,
cujus aquam *Ventriculo*, *Nervis*, *Totiq; corpori* amicam,
experientia compertam, *GEORGIUS* *Salopiæ Comes*,
ædificiis nuper honestavit, & jam *Generosorum*, & *No-*
bilium concursu incipit famam *pristinam* recuperare.
MARIA *Scotorum Regina*, & *JACOBI* *Primi* mater,
cui *Thermis his* interesse placuit, illis *hoc Disticho* vale-
dixit:

Buxtona, quæ Calidæ celebrabere nomine Lymphæ,
Fortè mihi posthac non adeunda, Vale:

Quod verò hæc aquæ *Veteribus* innotuerint, *vis*
Regia, sive *Platea lapidibus alte substratis* constans,
dicta

De Thermis
Buxtonensibus.

dicta **Bath-Gate**, à *Burgho*, viculo 7. millia passuum à *Buxtonà* distante, ad *Buxtonam* ducens manifestò, aperte declarat. Ità viam *Regiam* à diversis *Angliæ* locis *Saxonum* tempore ad *Bathoniam* tendentem, vocarunt Anglo-Saxones **Akeman-street**, ut in *Antiquitatibus Bathonicis* dicendum restat.

Succedit *Listerus*, qui aquas *Tepidas Derbieneses* vocat:

Aquæ *Tepidæ Derbieneses*,
Buxton-Wells dictæ.

*Lister de Font.
Med. Angl.
Exerc. prior.
cap. 4. in fine.
p. 46.*

Fons fornice
inclusus.

* *Bathonix*.

Aqua sub pri-
mum ingressum
baud *Tepida*
videtur.

Aliæ autem, inquit, *siquæ Thermæ apud Nos, eæ in agro Derbieni inveniuntur*: ex iis autem, quæ *Buxton Wells* vulgo audiunt, ipse vidi; & *Tepidæ quidem Aquæ sunt*. Is autem Fons insignis est, & multa aqua decurrit; ipse autem Fons fornice satis amplo includitur ad commodiorem Balneationem, perinde ut in maxime calidis Regionibus quantum observavi, mos est (de *Aquis Sextiis Gallo-provinciæ* aliisq; transmarinis testis oculatus loquor) & minime Sub dio, ut alibi * apud nos admodum insalubriter fit. Fornicem autem ingredienti aer admodum tepidus sentitur, & nisi ex altera parte ædificii fenestra semper, certe interdum, aperiretur, loci tepor alicui facile ferendo non esset, ubi autem paries libero aquæ exitui patet, vaporem, fumi instar, etiam diebus æstivis solstitialibus, summæ aquæ insidentem conspiciere licet; illud tamen verum est, aquam nemini sub prima immersione admodum tepidam videri; & à paucis momentis miraberis te non ante illam calidam sensisse, adeo tam tepore jucundo te per omnia membra blanditur: item, si pedem nudum aquæ ebullienti (quod pluribus Balnei locis fit) superinicias, illam tepidam manifestè senties. At maximam anni partem, præcipue brumæ, vehementer fumat. Præter

Præter hunc autem fontem fornice circumductum sunt ^{De Thermis Buxtonensibus.} & alii nonnulli tepidi prope erampentes; quorum unus appellatur Sancta Anna Buxtonensis, de quo quidem ^{S. Annæ Buxtonensis Fons.} bibitur, & vomitum movet, si de eo plurimum ingurgitetur.

Hi autem Fontes è lapide scissili nigricante scaturiunt, cui fere carbonēs fossiles subsunt; & in montibus quidem ^{& scissili lapide nigricante fontes scaturiunt.} ad merediem occasumq; altero tantum miliari distanti- bus, iidem etiamnum ad usum effodiuntur. At id ex rivu- li vicini ripis, ipsiq; clivo, cui ipsæ ædes superstruuntur, si diligenter rem attendas, Tibi liquido constabit.

Hi autem fontes limpidissimi sunt, vixq; ullum lutum ^{Fontes limpi- diissimi sunt & ferrum Sa- pientes.} demittunt, & atramentosi, certe æstate, non sunt, & tamen metallum aliquod, ferrum puta, plane sapiunt.

Ex Triginta duabus autem libris utriusq; Fontis ad ^{Parum Salis communis con- jinent.} ficitatem coctis, vix unum vel alterum scrupulum Salis habui, sine ullis laminis lapideis, quamvis iner coquen- dum pulvere quodam cinereo plane lapideo, Leberem æneum stanno obductum admodum infecit. Is autem Sal, maximam partem, in crystallos salis vulgaris constringe- batur, quibus interjectæ sunt paucae crystallos lapidis calcarii. Hæc Listerus.

Usus Thermarum ad Lavandum maxime increbuit, quarum usum internum damnat Simpsonius eo quod de ^{Zymolog. Phy- sic. c. 2. p. 12.} Sulphure Bituminofo participant. Verum quoniam, ¹³⁻ propter eandem Causam, Thermarum etiam Bathoni- ensium potatio illi minus arriserit, quæ, annis quibus- dam proxime elapsis, beneficia quamplurima bibentibus exhibuit, argumentum istud contra internum earun- dem usum minus valet, cuius vim, quoad Sulphur etiam & Bitumen in Thermis, superius retudimus. ^{Vid. c. 12.}

Quum vero in superioribus scripti cujusdam Joannis Jones de Thermis Buxtonensibus facta sit mentio, in Lectoris latini gratiam placet hic Notabilia magis, ex eodem autore, latio donare.

“ Sitæ

“ Sitæ sunt in summa agri *Derbiensis* parte dicta
 “ *Peke*, distantes ab ædificiis dictis *Chatsworth* 10.
 “ *Millia* passuum ; à *Manckester & Market Chesterfield*
 “ 16. *Derbiâ*, 20. ab antiqua & clara Civitate dicta
 “ *West-Chester*, Civitate *Litchfield*, & *Staffordia*, 30.
 “ Ab oppido sumpsit nomen *Buxton's Well*, quod
 “ ita vocatum à quodam, *Saxonum* tempore nomine
 “ *Buxton*. Nomenclatura liquidam *Britannica* non
 “ est ; & ultra *Hengisti* ætatem non ascendit. For-
 “ san à *Cervorum* hic statione pridem vocabatur
 “ *Buckstand*. Prior autem conjectura magis placet.

“ Non tantum *his* diebus, sed *plures* etiam annos
 “ retro, multa ægrorum *Millia* has aquas pro *Balneo*
 “ usurparunt ; unde inter *Burghum & Buxtonam*, via
 “ Regia, *Fossa* dicta, apparet super paludes lapidibus
 “ substrata, dicta *Bath-Gate*, adeo antiqua, ut *omnium*
 “ jam viventium memoriam longe superet. Supersti-
 “ tiosa quædam de fonte spes à locis longe distantibus
 “ illos *huc* attraxit, potius quam *Balnei proprietates*,
 “ temperatura, & qualitas, de quibus ne cogitantur
 “ quidem advenæ, quàm nihil unquam de *iisdem*
 “ dictum aut scriptum fuerat.

“ Quoad *Balneum primum & præcipuum*, in quo
 “ scatebra calidior, corruptione omni vacuum est,
 “ ideoq; minorem *Sulphuris* quantitatem arguit, quam
 “ in *Thermis Bathoniensibus* ; neq; magna proportionem
 “ patet *alumen* adesse, ut *quidam* asserunt. Habent
 “ autem *Thermæ Buxtonenses* vix quartam partem aut
 “ caloris aut *Mineralium*, *Thermarum Bathonicarum*.
 “ *Buxtonenses* enim *Thermæ* ita se habent, ac si libræ
 “ duæ aquæ Bullientis cum octo frigidæ commixtæ
 “ forent ; *Bathonienses* vero, ac si octo bullientis cum
 “ duabus frigidæ ; ideoq; operationes suas *Buxtonen-*
 “ ses *Thermæ Bathoniensibus* minus cito sed magis
 “ placide

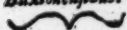
" placidè perficiunt. Fontis Scatebræ sitæ sunt in valle, De Thermis Buxtonensibus.
 " juxta rivum, in quem decurrit, ubi, in *concurfu*.
 " ab una rivi parte aqua calida, ab altera parte, Fontis Buxtonensis Sinus.
 " frigida sensim percipitur, quæ postea evadit ita
 " commista, ut per quartam milliaria partem, tem-
 " pestate frigidissima, cum aqua rivi misturam suam
 " prodat. Quod Scatebrarum istarum caloris vires Scatebra Tres
 " arguit, quæ tres præcipue, æq; præstantissimæ, & præcipue.
 " ad varios morbos, & ægritudines valde proficuæ
 " observantur.

" Sunt etiam præterea quinq; aut sex aliæ Scaturi- Quinq; aut Sex aliæ.
 " gines, tametsi non ita utiles, ac illa quæ primam
 " diximus. Sin autem terebræ quædam, iis haud
 " dissimiles, quæ apud rerum Mineralium investigato-
 " res sunt in usu, fuerint adhibitæ, quæ ad scatebras
 " frigidas usq; penetrarent, & mixturam cum aqua
 " calida avertendo prohiberent, omni dubio procul
 " magis utiles, & excellentes evaderent, eo quod in-
 " firmitates frigidiores aquæ calidiori cederent facilius.
 " Certe ut pes meus Scatebram calidam premit unus,
 " ita alter super frigidam se figeret. Imo digitum
 " unum ponerem intra hanc, & alium intra illam, præ-
 " sertim inter scatebras inferiores. Tametsi altera-
 " tionem aliquam, licet non æq; magnam, aut
 " æqualem, senties ubiq;

" Juxta Scatebram majorem & præcipuam, inter
 " Rivum & Balneum, ædificium nobile apparet quadri- Devonensis; Comitatus ædificium Nobile, juxta Balneum.
 " laterale, ex quatuor cubiculorum ordinibus constans
 " pulchre concinnatum cum officiis, sive locis quibus-
 " dam ad officia domestica apparatus infra, supra, & cir-
 " cum circa jacentibus, una cum magno Cubiculo, & aliis
 " (in Hospitum usus) ad numerum 30. ut non tantum
 " oculum delectant, sed ad usus Magnatum, Nobilium
 " & Generosorum, aliorumq; præstò sint. Imo fortis
 " infimæ

De Thermis
Buxtonensibus.

Thermarum
Vires & con-
tenta.

Virtutes.

“ *infimæ homines cubilia, lecta, & Stomata, in illo-*
“ *rum commoditatem assignata habebunt. Balnea,*
“ *etiam sedilibus circumornata, ab ambiente aere tuta,*
“ *cum focis & caminis ad vestimenta circa Balnei latera*
“ *calesfacienda; aliisq; apprime necessariis decenti-*
“ *busq; Terra etiam ab unâ parte lapide Calcario pluri-*
“ *um abundat.*

“ *Quoad Vires Thermarum & Contenta, Balneis*
“ *Piperinis Germanicis sunt simillimæ, certe Dulcedo*
“ *aquæ, & complacens sapor mineram magis excel-*
“ *lentem arguit, quam illa sive Sulphuris, Aluminis,*
“ *Bituminis, Ferri, Cupri, aut alterius alicujus similis,*
“ *nam tunc in potu perciperetur sapor, sed in his nihil*
“ *tale invenies, sed quiddam adeo pulcrum, adeo placens,*
“ *adeo delectans, ut Balneum videatur aquæ dulcis,*
“ *arte paratum, potius quam Natura. Effectus tamen*
“ *Sulphur adesse declarant; ideoq; notandum, aquam*
“ *salsam per arenam novam percolatam, in dulcem*
“ *iterum, sive inspidam transire, &c.*

“ *In actionibus aut usibus partium depravatis,*
“ *diminutis, aut abolitis à causa humida, & frigida*
“ *oriundis, nihil æq; ac Balneum dulce Buxtonense pro-*
“ *ficuum. Quod effectum reddit tam partes rarefa-*
“ *ciendo, expirationem provocando, sordes abstergendo;*
“ *quam firmando, conjungendo, consolidandoq; laxam,*
“ *infirmam, & separatam partium tam simplicium*
“ *quam compositarum substantiam, membra nimis*
“ *calescæta moderate attemperando, nimisq; humida*
“ *exiccando; unde in morbis omnibus à contrario*
“ *nimis calore aut frigore provenientes, Cholericis,*
“ *Salinis humoribus, adustis & impactis commodam,*
“ *experientia compertum est. Hinc Colligimus adver-*
“ *sus mala inlequentia utilia esse, nimirum, Rheu-*
“ *mata, febres, Capitis dolores, Nervorum infirmita-*
“ *tem,*

"tem, Scabies vetustas, Ulcera, Spasmos, Torpores, De Thermis
 "Pruritus, Contractiones, Impetigines, Apostemata. *Buxtonensibus.*

Quotidiana etiam experientia compertum,
 quod Thermæ Hæ adjuumentum præstent

- I. **M**ulieribus, quæ ob humiditatem nimis abundan-
 tem, aut intemperiem contrariam, ad conci-
 piendum minus aptæ sunt.
  - II. Quibus fluor alborum est molestus, aut illis quæ nimis
 aqueis abundant.
  - III. Viris infirmis ad generandum ineptis.
  - IV. Priapismo laborantibus, & in Veneris Vorante
 Vortice partim Elixis.
  - V. Phthificis, & pulmonum Ulcere tentatis.
  - VI. Sanguinem Vomentibus, (Probatum.)
  - VII. Ad inflammationem Hepatis summe proficue.
  - VIII. In calore nimio, & renum obstructione.
  - IX. Ardore Urinæ vexatis.
  - X. Tenesmum, sive cum dolore ad excernendum cona-
 tum curant.
  - XI. Gonorrhæam sistunt: hæmorrhoidas ad meliorem
 statum cito reducunt.
  - XII. Menses nimium profluentes multum juvant.
  - XIII. Singultum tollunt.
  - XIV. Vomitum Comprimunt.
  - XV. Obstructiones Hepatis & Lienis aperiunt.
  - XVI. Asthmaticis juvamentum offert.
  - XVII. Lienis & Hepatis fluxus mire corrigunt.
  - XVIII. Chlorosin perfecte sanant.
  - XIX. A Cute Maculas, sive Ephelides; sive Lentigi-
 nes, citò expellunt.
  - XX. A Calculo Tuto defendunt, & sanos in bono Cor-
 poris & valetudinis statu, diutissime conservant.
- Hic Thermarum harum status erat sæculo superiori,
 nuper vero Bathoniensium Thermarum crescente
 fama

De Thermis
Buxtonensibus.

sama & aqua frigida calorem nimis *ibidem* attemperante, in *desuetudinem* fere, ut dictum, abierunt, adeo ut *Septentrionales* ægri ad *Ausuales* Angliæ *Thermas* jam accedunt; *Patroni* autem *Honorabilis* valde munificentia caput suum poterant iterum efferre, & magno *Septentrionalium* Anglorum emolumento, qui *longis* & *laboriosis* itineribus, magnisq; sumptibus, *Thermas* petunt *Bathonienses*, ad nitorem *pristinum* & *antiquam* gloriam restitui. Interim *Thermæ Bathonienses* sive *Aquæ Solis*, *Solis instar*, *Solæ Totius Angliæ*, *Walliæ*, *Scotiæ*, & *Hiberniæ* miseris ægris *Solamen* petentibus, adjumentum suum non minus *utiliter* quam *glorioso* suppeditant. De *Thermis Buxtonensibus*, earumq; *Virtutibus* *Thomas Hobbes Malmsburiensis*, de *Mirabilibus Pecci* ludibundus ita cecinit.

Hæc resoluta Senum confirmat membra trementum,
Et refovet Nervos lotrix hæc lymphæ gelatos,
Huc infirma regunt baculis vestigia Claudii,
Ingrati referunt baculis vestigia spretis;
Huc Mater fieri cupiens, accedit inanis,
Plenaq; discedit, puto, nec veniente Marito.

Fuller. Her.
Angl. Hist. in
agr. Derb.

Celebratur hæc aqua ob præsentiam *MARIÆ Scoto-*
rum *Reginæ*, quæ beneficia magna inde recepit.
Et quidem hæc de *Thermis Septentrionalibus* (altera *Thermarum Angliæ Sorore*) remotis licet, & longe distantibus, habui dicenda.

Caput claudio cum *Mariæ* *Reginæ* versiculis memoratis, nonnihil immutatis:

Buxtona, quæ Calidæ celebrabere nomine Lymphæ,
Interdum posthac* fors adeunda, V A L E.

* Forte.

C A P. XIX.

De aquis Medicatis frigidis Sendensi, &
Paulsholtenfi, apud Wiltonienses.

Capitis Summarium.

Senensis, aut Sendensis aquæ Medicatæ situs. Examen. Aqua purè chalybeata. Virtutes. Aqua ferrata Paulsholtenfis.

PARI à Bathonia distantia ac Bristolienfis aqua, abest ^{sinus.}
Senensis in agro Wiltoniensi, à villa dicta Sene, Sheynd, alias
five ut in Rotulis Vetustis apud Turrim Londinensem Send, Anno 11.
Scribitur, Send, sic nominata. Est autem Sene, sive ^{Ed. 1. Kalendar.}
Sende, quâ voce antiquiores incolæ Arenam vocitabant, ^{Comit. Wilton.}
Villa ædificiis venustis satis constans, tria circiter
Milliaria ab oppido dicto Devises, in Comitatu
prædicto, super monticulum arenæ cujusdam rubræ
constituta, infra quam, ad trium aut quatuor pedum
profunditatem, Ferri minera præstantissima observa-
tur, quæ toti monti communis, fabrorum Ferrario-
rum, præsertim vero Georgii Newton, periti nuper
apud locum artificis, arte probata, in optimi ferri
materiam evasit.

Intra villam hanc, in prato juxtà domum ^{Aqua ferrata.} Edvardi
Sumner Generosi, Scaturigo haud procul a via regia,
plane Regia erumpit, quæ Pavonis cauda tecta Ter-
ram, lapides, & vicina quæcunq; alias luteo, alias
rubicundo colore saturatius tingens, ferrum in se con-
tineri aperte proclamat. Aqua hæc Examini subjecta

De Aquis Medicatis Senensi & Paulbolesensi frigidis.

Examen
Aqua.

27. Octobris MDCLXXXVI. in ædibus D. GUAL-
TERI LONG Baronetti, dictis Whaddon, a fonte
haud longè remotis, ex *halitu ferri & embryonata*
ejusdem materia, in Solutis principiis, constare vide-
tur. Sedimenti *parum* in se continet, quod *primævam*
ferri indolem *mollem* retulit priusquam in Mineram,
ut in *aliis* circumjacentis Terræ partibus, *Solidius*
durefcit. Salem fere *nullum* exhibuit, & *Diureticâ* facul-
tate prædita, alvum laxare *haud* consuevit. Gallarum pul-
vere (aut particula) adiecto, in *atramenti* colorem *dictum*
factum mutatur, in quem *Saturatè* Purpurascens Color
primo *Statim* transit. Anno Domini MDCLXVII. Joannes
Aubrey, Wiltoniensis *Armiger*, & Regalis Societatis
Socius, Sedimentum, & Aquam etiam ipsam, *Re-*
galis Societatis Conventui *Celebri Primus* exhibuit,
ubi, Medicis etiam celeberrimis Præsentibus, *unanimi*
calculo approbata, virtutis suæ *Testimonium* obtinuit.
Senensis Aqua cum gallis, post *Miliariorum octoginta*
Vesturam, in ipso Conventu, *claretti* Saturatoris
colorem, *æstate* etiam *media* induebat, licet 30 die
Octobris instantis annis 1686, post *trium* dierum spa-
tium, quo a Scaturigine, me præsentem, sublata erat,
gallis *Londini* additis, colorem suum naturalem Aqua
parum mutaverit; verum lagena vitrea eadem mecum
rheda vecta, & *interdum* aperta, imo *Semi-plena* tan-
tum, in causâ esse poterat.

Porro 27 die *Augusti* A. D. MDCXC. in ædibus
D. Gulielmi Horton de Broughton-Gifford, aquas istas
ad examen *secundò* revocavi, & è libris IV Sedimenti
ferruginei *scrupulum* plus minus *unum* obtinui. Sa-
lem fere *nullum* inveni, eumq; *solum* qui *Ferrum*
Comitatur, & *Vitriolum martis* appellari consuevit,
qui deliquium *ægre* passus, chartam involventem
vix humectat, linguam autem *stipicitate* quadam
ferit,

ferit, & palato ingratus, nonnihil molestiæ creare observatur. Hæc in aqua Scatebræ superioris notavi. Aqua scatebræ inferioris Tenuior est, nec ea quantitate ferrum continet, quàm superior. Color cum gallarum additione non purpureus, aut nigro-purpureus, sed rubicundus evadit. Discrimen etiam apparet in colore sedimenti, qui secundum mixturæ mineralis gradum, varius oboritur. Notandum etiam, inferioris scatebræ aquam post XLVIII. horarum spatium tingendi facultatem cum gallis omnino amisisse. Die autem XXVIII. sequente, viz. apud locum inter Scatebram Superiorem & Inferiorem tingendi cum gallis discrimen observavi.

Aquam hanc medicatam inter præstantissimi generis Ferratas, Chalybeatasve, numerare non dubito, & in viscerum, & Mesenterij Obstructionibus, Flatu Hypochondriaco, Renum, & vesicæ morbis, & Tabidis etiam Hæctica febre laborantibus, utilis-
Aqua pure Chalybeata.
 simas fuisse, a fide dignis me accepisse confiteor. Imo Thermis Bathoniensibus, aut Præcedere, aut Succedere, prout opus fuerit, Clarissimi Medici, in Conventu Solenni memorato, aptissimam judicarunt; de qua plura Scribendi occasio forsitan dabitur in posterum; hæc vero de Aquâ Medicatâ purè Chalybeatâ, nulli apud Anglos frigida in suo genere secundâ, hoc in loco dixisse sufficiat; cui potandæ Thermarum Bathoniensium aqua prius intus sumpta præparando optime inserviat, dein, finita bibendi methodo, Thermarum prædictarum usus externus, ut maxime accomodus, ita summe utilis, & proficiuus esse possit.

Est & Aqua Ferrata altera Paulsholtensis, in eodem Comitatu, a Viculo haud procul a villa Send, Paulsholt (vulgo Poulshut vocat) ita nominata
Aqua Paulsholtensis frigida.
 quam

quam de *Ferro* participare, & in prædictis affectibus utiles esse, *pronus* agnosco.

C A P. XX.

De Aqua Medicata Castellariana, sive Alfordensi frigida, in agro Somersetenfi.

Capitis Summarium.

Examen Aquæ Medioatæ Alfordensis. Contenta, & Contentorum partes. Salina, Nitrum, & Sal nigrior. Nitrosa à prædominio. Non Salina pars, Sabulum, & Argilla. Contentorum proportionēs. Examen ulterius. Usus Aquæ, & Vires. Epilogus.

UT versus *Occidentem*, Septentrionalemq; Civitatis *Bathoniæ* plagam (ad portas *Urbis* Cardinales respectu habito) æquali fere, ut dictum est, distantia, sitæ sunt Aquæ duæ Minerales, *Bristolensis*, nimirum, & *Senensis*; hæc purè chalybeata, illa *Salem*, Sulphur, & calcarium lapidem cum ferro Embryonato mista continens; ita eadem distantia duplicatâ ad *Austrum*, occidenti appropinquans, visitur medicata aqua *Alfordensis* in agro *Somersetenfi*, prope villam dictam *Castle-Cary*, purè Salina, quæ *Ferri*, ut videtur, misturam omnino excludit.

Mineralis Aqua hæc in Comitatu dicto, nota nomine Aquarum de *Castle-Cary*, vel potius, ut apud

apud Doctissimum *Spelman*, in *Villari Anglo*, scribitur *Castellarie*, si non *vitiose*, pro *Castle-Cary*, quam *tamen*, quum ad villam minorem dictam *Alford*, & (molliori *valgi* pronunciandi more) *Aford* pertineat, *Afordensem* nomino, virtute *Cathartica* præ cæteris prædita, & quibusdam *Bathoniæ* potione usurpata, *Examen* nostrum postulare videtur; quod laboris eo *libentius* hic suscipio, ut quæ de *Bathoniensibus* *Thermis* superius sunt tradita, illustrationem quandam inde, & Confirmationem recipiant.

De Aqua Medicata *Afordensis* frigida.

Puteus est, juxta *Viam Regiam*, *Tugurio* annexus, puteis communibus, quibus ad usus culinarios domesticis utuntur, haud dissimilis, intra *ædiculam* stramine tectam, quam pro arbitrio suo, *Putei Possessor*, *sera* obsignat. Experimentis igitur quibusdam apud locum ipsum, & aqua etiam, meâ curâ, ad naturam ejusdem Medicatam investigandam, *Bathoniam* advectâ, quemadmodum in *Thermis Bathonicis* factum erat prius, illam ex duabus partibus constare reperio, *Salina*, viz. & non-*Salina*.

Examen Aqua Mineralis Afordensis.

Pars Salina, *Nitrosa* præcipuè, duplam ad *Salem Salina*. residuum proportionem servat. Aquam igitur istam judico *Nitrosam* à prædominio. Apparet enim *Nitrum*, Sapore nauseo, Amarore insigni, in frigidatione, penetratione, & in longas adeo & firmas *stirias* ejaculatione, ac in *Balneis Regali*, & Calido *Bathoniæ* unquam observaveram.

Alter *Sal Communis*, sed *nigrior*, ab ejusdem *Petra*, aut *Salina* quadam *Minera* Subterranea ortus videtur, & circa *Scaturiginem*, è domo, in *viam regiam* refluxam, sine ignis adjumento apparet, quem aqua *Salis Saturæ* Sedimenti instar, hic deponit. Aquâ istâ *Salis* gaudentes *columbæ*, illuc ad bibendum majori numero advolitare solebant, quod vicini animadvertentes,

G g g

Mineralem.

De Aqua Me-
dicata Afor-
denſi frigida.

Mineralem aquam *inveniendi* anſam præbuit. Hic Sal infra *Nitri* quantitatem *dimidio* fere Subſidet, & in *Tefferiſ* ſive *cubis*, ſali hujus generis peculiaribus, ſe oſtendit, *Nitroſis* ſtiriis *primò* apparentibus, dein *Tefferiſ* Salinis.

Non Salina.

Partes non Salinæ, *duæ* etiam ſunt, *Sabulum*, nimirum, ab iſtius coloris *petra* ortum, & *Sabulum* eſt *Terræ* circumjacentis *proprium*, poſt Superficiem gramineam, ſub qua terra apparet, forma *Margæ rigidæ cæruleæ*; illam vero Subter, lutum *album*, ſive ut videtur, *argillæ* quoddam genus; demum *petra*; quemadmodum *ἀργίλλος*. Ego Teſtis *apud locum* ipſum obſervaveram. Terra, pars *Secunda* non Salina, in aqua contenta, *Argilla* eſt præcipue, de quâ modo dictum, quæ una cum Sedimento *petroſo*, proportionem Salis *nigrioris* æquat, aut quantitate paulo majori apparet, *petra* ad argillam vix *quarta* parte reſpondente.

Contentorum
proportio.

E *duodecim* Congiis *Afordenſis* Aquæ libris *tribus* minus, uncias *novem*, & Drachmas *Sex* cum *Semiſſe*, contentorum Comparavi; quarum *tres* unciaæ *nitrum*; *Uncia una* drachmæ *ſex*, Sal *nigrior*; *Unciæ duæ*, *Argilla*, & *petra*; *Unciæ tres* cum granis *30.* operando deperditæ. Adeò ut Salis *Semunciam*, quilibet Aquæ *Congius* comprehendat, ſive drachmam *Semis*, libra quælibet. Partes *duas* *Nitrum*; Sal *niger* *unam* occupat. Notandum etiam è prædictâ Aquæ quantitate *Purioris* Salis uncias ſolum *quatuor*, & drachmas *duas* proveniſſe.

Porro, 26. die *Septembris* A.D. 1690. Circa Salutem Præſtantiffimæ *Dominæ*, *Dominæ Haddock*, D. *Ricardi Haddock*, Eq. Aur. Anglicanæ Claffis præſecti *Summi* vulgò *Admiralis*, *Bathonia* occupatus, ex aquæ *Afordenſis* libris fere *ſex* Contentorum Drachmas *quatuor* cum *Semiſſe*

misſe impuriſſis quaſi ſacchari ideâ, proveniſſe obſervavi, in quibus *Argilla, Petra, & Sal* manifeſto apparuerunt. Aqua inter evaporandum *amara* admodum, & *ſalfa* evadebat, ut & *Lixivium* cum ſale in aqua *pura* ſolutum. *Lixivium purum* in organis Vitreis evaporatum dedit ſalis purioris & albeſcentis drachmas duas, & grana tria.

De Aqua Medicata Aſſordens ſi frigida.

Uſui igitur magno Hæc Aqua Medicata eſſe videtur, minori ſolito quantitate ſumpta, ad refrigerandum, ^{ſuſ Aquæ & Vires.} abſtergendum, penetrandum; ad craſſos humores attenuandum, incidendumq; acrimoniam mulcet; Fermentationem indebitam attemperat, & reprimat. In Scorbuto, Ictero, & obſtructionibus quibuſcunq; utilis, & ut verbo me expediam virtutes omnes poſſidet, quas Nitroſis aquis à Prædomino Kircherus attribuit Cap. 13. memoratas. Renes etiam & Ureteres optime abſtergit, per alvum humores ducit fortiter; Urinam & Sudores movet efficaciter, eò quod Mineralibus Aqua Saturatè adeo ſit imbuta, & Salibus abundet, quod ad miſcendum cum aqua Scaturiginum Bathoniensium magis aptam reddit, quæ eadem Salia Continet, quantitate tamen multò minori, ideoq; minus operatur; licet effecta mala ab indebito & minus cauto aquarum iſtarum uſu, imo miſturâ, emergentia aliquando Obſervaverim.

EPILOGUS.

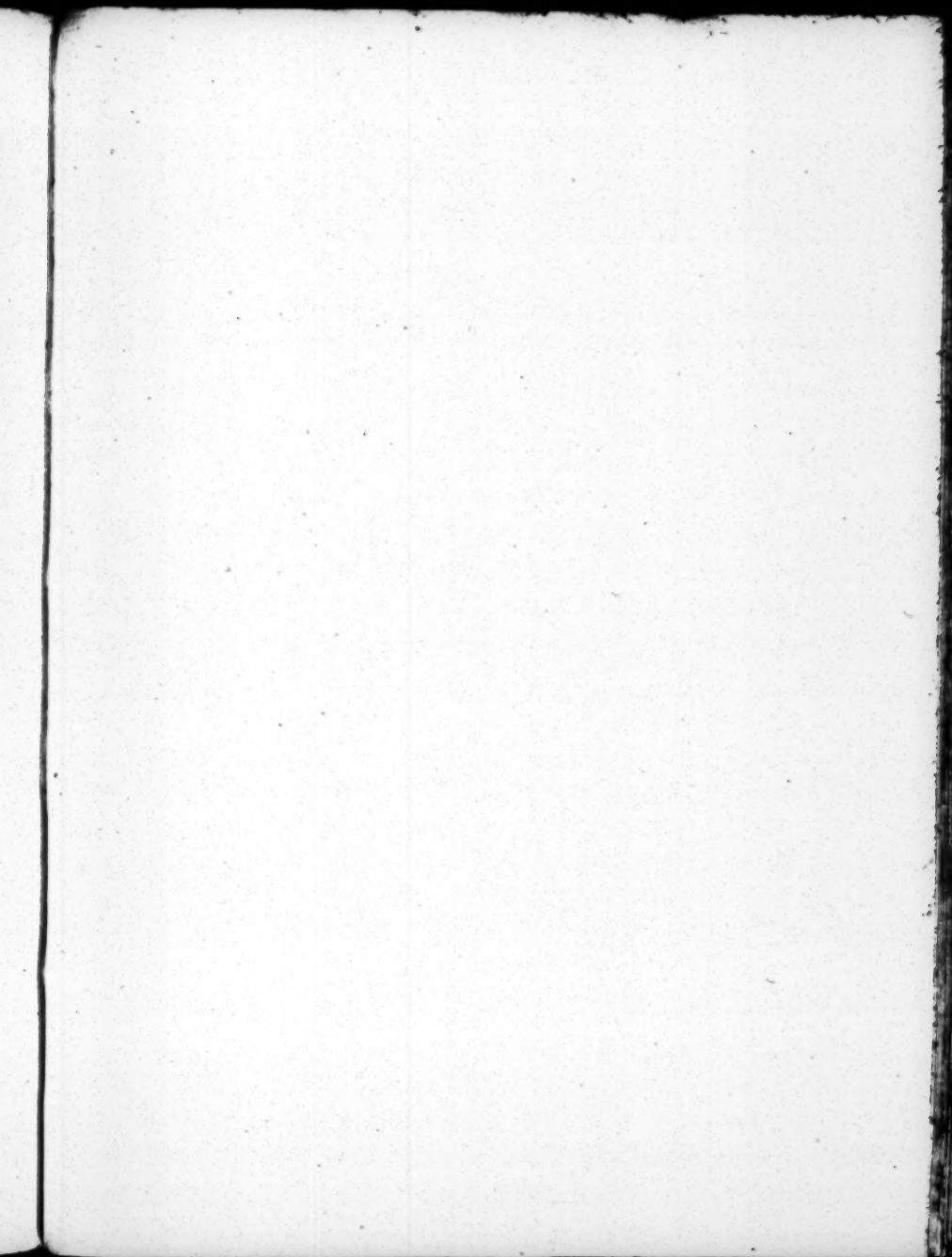
JAM verò de aquis hiſce Mineralibus, *Salibus* com-
poſiti ſui parte magis efficaci, ſe invicem referentibus, huc uſq; verba faciens, *Thermis* nimirum, *Bathonicis* majore *Salium*, & minore *ferri* quantitate impregnatis: aquis Tepidis *Briſtoliensibus*, ferro & Salibus minùs imbutis; aquâ Tepidâ *Buxtonenſi*, com-

Concluſio.

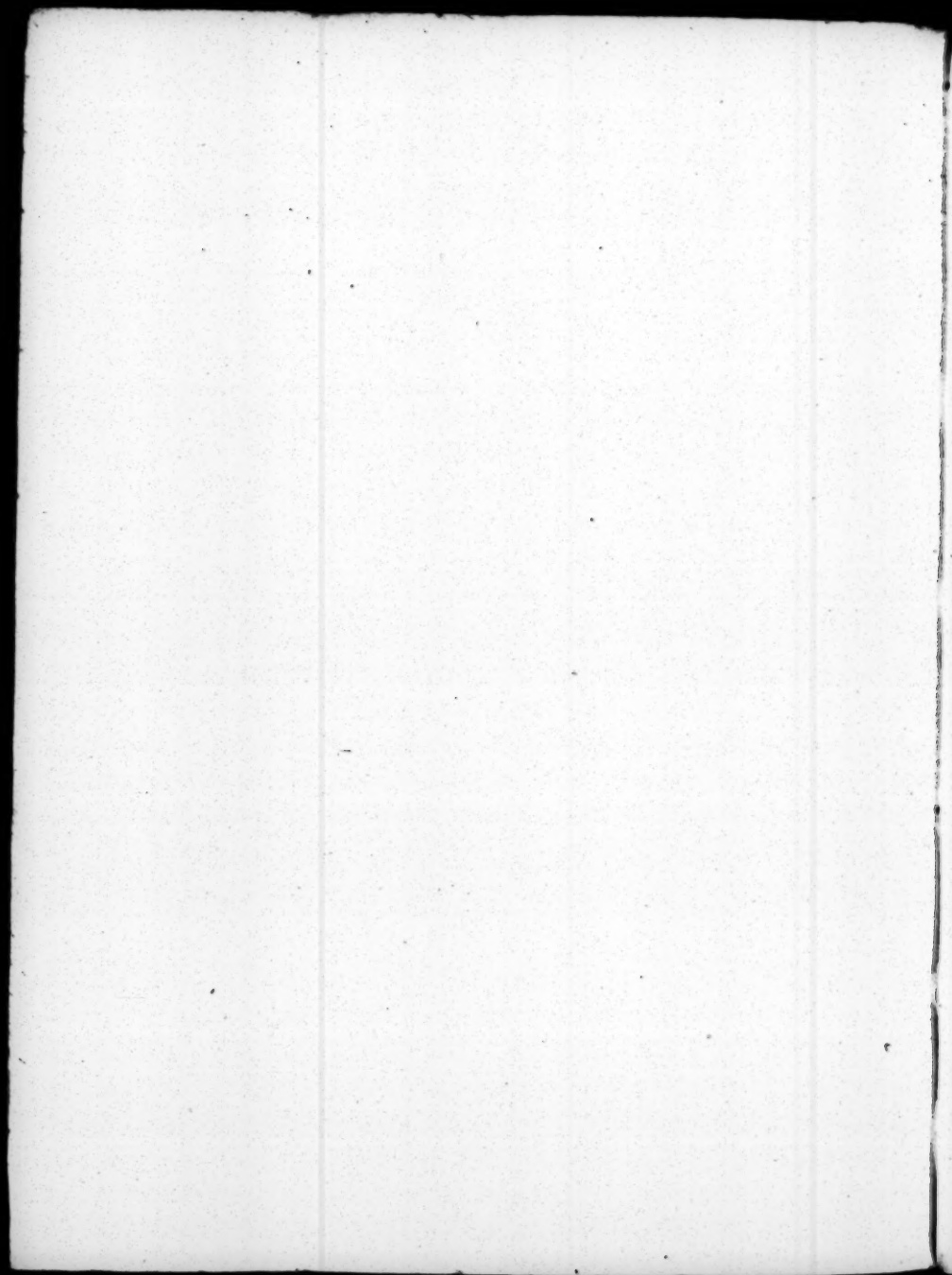
*Aquis frigidis
Mineralibus
Anglia abundat.*

munis Salis *parum* continente, & *Ferrum* Sapiente planius; Nec non, *Senensi* aquâ frigidâ, *purè* chalybeatâ; & aquâ *Castellarianâ*, sive Puteo frigido *Alfordensi*, summo gradu Salibus *purè* repleto; ut *minoris* notæ aquas Medicatas *frigidas* in Tractatu passim memoratas missas faciam; abs harum singulis *separatim*, aut *conjunctim*, effectus bonos eventuros præcor, & laudabiles. Mineralibus aquis frigidis *Anglia* ubiq; fere abundat, quales præter dictas sunt, *Barnetensis*, & *Cobhamensis*, in agro *Surriensi*; *Cumnerensis*, juxtâ *Oxoniam*; *Sunninghillensis* in Comitatu *Bercheriæ*; *Wellingburgensis*, in agro *Northamptoniensi*; *Swayensis*, in agro *Hantoniensi*, juxtâ *Lymington*; *Chigwellensis*, in Comitatu *Essexiæ*; *Qualmensis*, juxtâ *Derbiam*; & de *Monte Sagittariorum*, vulgò *Shooters-Hill*, in agro *Cantiano*; aliæq; quæ in Tractatu de Medicatis aquis *Angliæ frigidis*, locum proprium sibi vendicant: Subiecto autem huic impræsentiarum Valledico, postquam ad *Observationum* Centuriam proxime sequentem, qui in *Provinciæ* meæ partem maximam, & præcipuam, Curiosius inquirunt, Lectores remiserim, *δοξολογία* loco FINIS additâ,

Θεῶν μὲν δόξα,
Bonorum Omnium
A & Ω.

OBSERVATIONUM CENTURIA,

Pleniorem in Thermarum BATHONI-
ENSIUM naturam *Inquisitionem* com-
plectens, una cum *Contentis, Proprie-
tate, & Distinctione* uniuscujusq; BAL-
NEI inter se, *particulatim* Exhibitis.

REGALI SOCIETATI ad Scientiam
Rerum Naturalium in ANGLIA pro-
movendam Institutæ Nuncupavit

Auctor

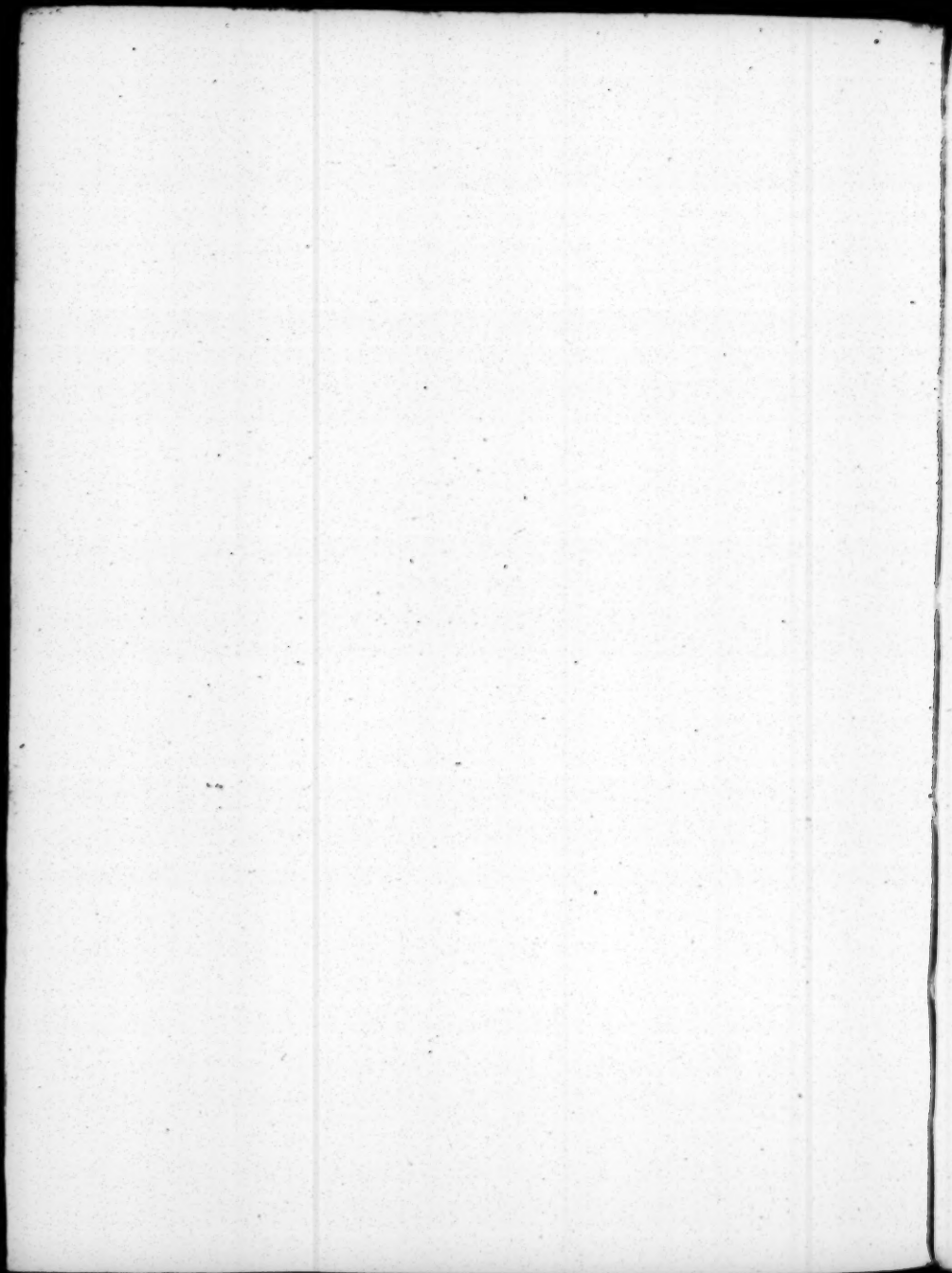
THOMAS GUIDOTT.

L O N D I N I:

Typis *Francisci Leach*, Impensis *Authoris*.
MDCXCI.

OBSERVATIONUM
PHYSICARUM
CENTURIA

AD
SOCIETATEM REGIAM
Pro Scientia Rerum Naturalium in
ANGLIA promovenda Institutam.

OBSERVATIONES HYDROSTATICÆ.

Observatio. I.

Quod aquæ Balneorum *Omnium* pondus æquale ^{Balneorum} ferè sit ; *Fervidi* autem *Balnei* aqua, istà *Regiæ*, ^{omnium} pon-
aut *Crucis*, paulò levior ; quemadmodum ex obser-
vationibus *Sequentibus* luculentiùs apparet.

Observatio. II.

Quod *Communi* aquâ & *Thermali*, ritè ponderatâ, ^{Thermarum}
Thermarum aqua *dimidio drachmæ* in *Pintâ*, sive ^{aqua, & com-}
librà, præponderet. ^{munis.}

Observatio.

Observatio. III.

Proportio Tem-
pore gelu.

Quod *Præcedens* Observatio in congelante Tempe-
state celebrata fuerit ; quodq; hæc sit proportio
Tempore gelu.

Observatio. IV.

Tempestate
Sicca.

Quod Proportio *magis solita*, Tempestate *siccâ*, &
gelu *non constrictâ*, sit Communis aquæ *libra una di-*
achma sex ; Thermalis aquæ *calidæ, libra una drachmæ*
quinq; Thermalis frigidæ *libra una drachmæ quatuor*
Thermalis Frigida *unciâ unâ* in Congio *minor Calidâ* ;
unciâ *unâ* communi aqua *levior calida* ; unciis *duabus*
Frigida.

Nota,

Observationem *hanc de Regalis & Crucis Balneis*
præcipuè intelligendam ; & de *mensuris, Ponderibus,*
& Trutinâ, quibus *tunc temporis*, accuratiores pro-
curari *haud poterant*, Vid. *Observ. XX.*

Observatio. V.

Thermalis aqua
calida & fri-
gida contra
aquam Com-
munem, *laxa*
tempestate.

Quod Thermalis aqua *calida* contra aquam *commu-*
nem, æquali proportionem, *balance nuda*, diligenter pon-
derata, utriusq; generis aquæ pondus, *laxa* tempestate,
æquale fere fuerat ; in Trutina autem manens, donec
Thermalis aqua *refrigerat*, Thermalis aqua *drachmas*
duas, in Pinta, postulabat ad pondus *communis*. Vid.
Observat. XX.

Observatio. VI.

Experimentum
alterum.

Quod experimento *altero* celebrato 18 Nov. 1675,
tempestate etiam *laxa*, Thermalis aqua *calida*, &
communis *frigida*, æqualiter pendebant ; frigida
vero *duabus drachmis* in pinta *minor* erat *calidâ*. Vid.
Observatio XX.

Observ.

Observatio. VII.

Quod Tempestate *laxâ* aut *constrictâ*, Thermalis ^{Tempestate laxa,} aqua *calida*, Communi aqua fontana *gravior* non fu. & *constrictâ*. erat.

Observatio. VIII.

Quod Thermalis aquæ *Pinta* eadem *duodecim horas* ^{Decrementum} post exitum è Scatebris ponderata, & post horas ^{ponderis 12 ho-} *duodecim iterum* elapsas *denuò* trutinata, drachma ^{rarum post} *una* ponderatæ prius, *posterius* ponderatæ aquæ de- ^{duodecim.} cederat. Vid. *Observ.* XX.

Observatio. IX.

Quod *Pinta una* (mensurâ *Vini*) Balnei *crucis* dili- ^{Crucis aqua} genter trutinata 17 Nov. 75 pendebat libram *unam*, ^{pondus.} drachmas *quinq;* & grana *octo*.

Observatio. X.

Quod *Regalis* Balnei aqua & *Crucis* æqualiter *ferè* ^{Regalis.} pendebant; *differentia tamen, si qua fuerat*, erat ex parte *Regalis*, *immediate* ponderatæ in Antliæ *Siccæ* Camera.

Observatio. XI.

Quod Balnei *Calidi* aquæ *pinta* apud *Regis* Balneum *Calidi* ^{Calidi differen-} ponderata, & apud *Calidum*, *triginta octo* granis ^{via apud Re-} *gravior* erat *domi*, quam *foras*. ^{gale, & Ca-} ^{lidum.}

Observatio. XII.

Quod Balnei *Calidi* *pinta duobus* *Scrupulis* & *Calidi a Cru-* ^{cis.} *granis octo* *levior* erat *pinta crucis*.

Observatio. XIII.

Calidi a Regis.

Quod Balnei *Calidi* aquæ *Pinta*, sive *libra*, duobus & quadraginta granis *levior* erat ista *Regis*.

Observatio. XIV.

Balneorum omnium aquæ pondus apud Antlias.

Quod Observationes duæ præcedentes factæ fuerint, Balnei *Calidi* aqua eidem quantitati *Regalis* & *Crucis*, exacte opposita; ex eadem autem mensura bis repleta variatio ista exigua granorum *sex*, inter *Regalis* & *Crucis* aquam provenire poterat; sin autem Balneorum *Regis*, *Crucis* & *Calidi* pondus, apud, aut *juxta*, antlias proprias, æstimaveris, ut in *Obs.* 9. 10. 11. tum Balnei *Fervidi* *libra* *quingenta* & *sex* granis *levior* erat *Regalis*, aut *Crucis*.

Observatio. XV.

Calidi aqua levissima.

Quod Aqua Balnei *Calidi* Balneorum omnium *levissima* sit; *Regalis* vero & *Crucis* æqualiter ferè pendeant, si modo *utriusq;* Balnei aqua *apud*, aut *juxta* antlias suas ponderata fuerit.

Observatio. XVI.

Ejusdem menstruum cæterorum levius.

Quod *Menstruum*, sive aqua Balnei *Calidi* mineralia absorbens, *levius* sit menstruo *Regalis*, aut *Crucis*. In *libra* siquidem *prioris* Balnei, *plura* insunt Contentorum grana; aqua autem, *eadem* proportionem, *levior* est ista *Regalis*, aut *Crucis*.

Observatio. XVII.

Æqualitatis ponderis inter Regis & Crucis ratio.

Quod sicut *Regalis* Balnei aqua, quo *minus* margæ, eo *magis* Sabuli *Crucis* continet; ita, e contra, *Crucis* Balneum, quo *plus* margæ, eo *minus* sabuli *Regali* possideat; unde Contenta ferè æqualia existunt, & aquarum pondus etiam æquale sit, *utriusq;* menstruo pendente æqualiter.

Observatio.

Observatio. XVIII.

Quod ad *potandum* aquam in *Regali Balneo Antlia*, *Antliæ minimæ*
 & *Antlia Sicca* extra Balneum, aquam vehant pen-
 dentem *æqualiter*; quodq; *Antliæ Siccæ* aqua illa le-
 vior non sit, quæ à *Scatebris* desumitur immediatè.

Observatio. XIX.

Quod Balneorum nullius aqua Calida, *communi* *Thermalis aqua*
 aqua calidà *gravior* extiterat. calida, non gra-
 vior calida *communi*.

Observatio. XX.

Quod Observationes Hydrostaticæ Variare possunt
 secundum *aeris*, *aquæ*, *mensuræ*, *ponderum*, & *Tru-*
tinarum differentiam; quod autem, quoad *Therma-*
lium aquarum pondus, in *præcedentibus* est traditum,
 quousq; pondera, & libræ ad manum, patiebantur,
accuratè efficitur. Forsan autem aliquando *Therma-*
les aquas, in *minori* quantitate, exactius trutinandi
 dabitur occasio, ut *Scrupuli*, *grana* & *grani* partes no-
 tentur ubiq; quod in *Obs.* 4. 5, 6, & 8. in *rotundi*
numeri gratiam, non *factitatum* confiteor, sed in
Thermarum contentis in *Observationibus* *Miscellaneous*
nimirum observatum.

Nota.

Quod *unciæ* duæ, *drachmæ* Septem, *grana* quatuordecim,
Thermalis communi aqua *granis* decem, &
 uatuor *levitate* cedebant 2 Sept. 87. *Scrupuli*
 duo, *grana* sedecim in *libra*, *differentia*. *Vid.* *Obs.*
 5. & 6. *Vid. etiam* *Supplementum in fine*.

OBSERVATIONES CHROMATICÆ.

Observatio. XXI.

Quod Balneorum *omnium* aqua calida, *gallarum*, *Balneorum om-*
 aut *stypticorum* quorundam *aliorum*, particula addi-
 niū aqua pur-
 purascunt cum
 tā, galls, &c.

tà, Tincturam purpuream oculis, noctu oculi, exhibeant.

Observatio. XXII.

Saturatus gelu.

Quod Thermalis aquæ eadem quantitas, eadem portione gallarum admistâ, Tincturam, gelante tempestate, Saturatiorem præbeat, quam laxâ.

Observatio. XXIII.

Antliæ novæ,
& sicca; singunt
æqualiter; aper-
ti autem Balnei
aqua nequa-
quam.

Quod Antliæ novæ aquæ Potabilis in Balneo, & Siccæ extra Balneum, tincturam æqualem exhibeant; ipsius autem Balnei aqua in Propatulo, tincturam cum gallis nullam præbebit.

Nota.

Balnei pleni
aqua non; im-
pletis, ita.

Observationem hanc de Balneo pleno intelligendam. Nam, implente Balneo, si expertus fueris, & aqua altius paulo non affurrexerit, aperti Balnei aqua, utpote è scatebris immediate irruens, Tincturam cum gallis, æquæ ac Antliata aqua, dabit.

Observatio. XXIV.

48. Hor. obt.
Temp. lax. ita;
Regale.

Quod Phiala Vitrea antliatæ aquæ Regalis calidæ, Subere benè obturata, & cerâ obfignata, tempestate laxâ, quadraginta octo horarum spatio elapso, tincturam præbuerit.

Observatio. XXV.

3. D. obt. ita;
idem.

Quod Tincturam eandem, sed pallidiorem multò, & quasi ægram, finitis tribus diebus, observaveram.

Observatio. XXVI.

7. D. obt. Regis,
ita: Cr. autem,
& cal. non.

Quod Regalis, Crucis, & Calidi aqua spatio Septem dierum obturata, & obfignata, Regalis Balnei aqua Stypticis

Stypticis additis, *colorem mutaverit* ; *Crucis* autem & *Calidi*, nequaquam.

Nota.

Culpa, forsan, in obturatione latuit. *Experimento* enim altero peracto, *Crucis* aqua die 7. *Tincturam* exhibuit. *Vid.* Obs. 45.

Observatio. XXVII.

Quod *Regalis Balnei* aqua obturata, & obfignata op-^{s. Heb. obr.}time, octo *Hebdomadarum* spatio finito, *tincturam* ita ; *Regale*,^{ita ; Regale.} purpuream cum gallis, &c. dederat, *colori* istius inferiori paulò, quæ ab *Antlia* provenerat.

Nota.

Me hoc ab alio relatum habuisse ; & *Cæteris* observationibus consonum non esse. *Regalis* autem aqua inclusa, & mense uno exacto aperta, gallis additis *tincturam* exhibuit. *Vid.* Not. Obs. 59.

Observatio. XXVIII.

Quod *Thermarum Cruciatarum* aqua, cerâ obfignata & obturata Subere, *tincturam* paulo vividiorẽ^{6. Di obr. Reg.} exhibuerit die Sexto ab *Antlia* prius desumpta, tem-^{Cr. ita ;}pestate laxa, tametsi phiala biduo antea aperta fuerat, ^{vividius Cru-}& cerâ obfignata denuo. *Regalis Balnei* aqua eodem tempore obturata, *colorem mutavit*, *color* autem non ita vividus in *Regali* ac in *Crucis* apparuit, *Phiala* etiam altera *Regalis Balnei* impleta Nov. 6. & 12. resignata, idem perfecit.

Nota.

In hac observatione quod ad B. *Crucis* spectat secunda vice eodem modo apparuit, 28. Nov. 88. Tempestate ad gelu inclinante.

Observatio.

Observatio. XXIX.

24. bo. obt. Cal.
non Temp. lax.

Quod *Fervidi* aut *Longi* Balnei aqua, obfignata subere ut prius, & post *viginti quatuor* horas resignata, & aperta, *Tincturam* purpuream cum gallis, &c. nequaquam exhibuerit.

Observatio. XXX.

3. bo. obt. Cal.
non Temp. lax.

Quod *Longi* Balnei, sive *Calidi*, phiala altera, tempestate *laxa* existente, elapsis *tribus* horis aperta, *Tincturam* nullam præbuerat, obturata *licet*, & obfignata, ut *prius*.

Observatio. XXXI.

12. bo. post.
12. b. obt. Cru.
& Cal. gelu
ita, saturatius
Cru.

Quod *binæ* phialæ *Crucis* & *Calidi* (quod & *Longum* dixi) *duodecim* horis ab obfignatione elapsis, aperta, terra *gelu* constricta, & diligenter iterum brevi obfignata, mane crastino, horis *aliis* duodecim elapsis, cum gallis, & *Secamentis* quercinis, *Tincturam* dederint, sed *citius*, & *Saturatius* *Crucis*.

Observatio. XXXII.

24. bo. non obt.
gelu Cru. &
Cal. ita; citius
Cru.

Quod *binis* etiam phialis aquæ *Crucis* & *Calidi*, ab antliis suis hausta, *viginti quatuor* horis, tempore *gelu* nondum obturatis, Balneorum *amborum* aqua cum gallis colorem *mutaverit*, citius autem & *saturatius* iterum ista *Crucis*.

Observatio. XXXIII.

24. bo. post. 24.
non obt. gelu,
Cru. ita;
Calidum non.

Quod quum aqua *Thermalis* *viginti quatuor* horis præcedentibus additis, in *iisdem* phialis, nondum etiam obturatis, perfliterat, *congelante* etiam tempestate adhuc manente, *Crucis* aqua *tincturam* dederit, ut *prius*; *Calidi* autem, colorem *vix* mutaverit.

Observatio.

Observatio XXXIV.

Quod tribus horis à priori experimento jam elapsis, tempestate congelante in laxam mutata, neq; Calidi, ^{51 ho. non obs. mutata calo.} neq; Crucis aqua colorem manifesto mutaverit, gallis ^{Crucis non;} additis, tametsi aqua Calidi trium tantum horarum ^{neg; Cal. post. 3 ho.} spatio vix finito ab Antlia provenerat. Crucis aqua quæ post quadraginta octo horarum spatium mane tinxerat, colorem vix, ac ne vix quidem, mutavit. Calidi autem, tribus tantum horis ab Antlia hausta immediate, tincturam nullam dedit.

Observatio XXXV.

Quod phialis duabus aquæ crucis & calidi obturatis & obfignatis optime, tempestate laxâ, & post tri- ^{3 Di. obt. temp. lax. crucis ita;} duum apertis, Crucis aqua Tincturam exhibuit; Calidi ^{cal. non.} autem nequaquam. Phiala altera continens libram Semis obturata, & obfignata, & quatuor diebus elapsis aperta, aqua Calidi tincturam omnino nullam præbuerit.

Observatio XXXVI.

Quod experimento cum galla facto, apertis phialis, ^{10 ho. non obt. lax. temp. Cal.} in omnium Balneorum aqua, decem horis finitis, tempestate laxâ; Calidi aqua tingendi qualitatem amisit ^{non. Reg. remisse; Cr. vidius.} primo; Regalis multum remisit proximè; Crucis autem tincturam multo vividiorum Regali exhibuit.

Observatio XXXVII.

Quod mane crastino, horis tredecim elapsis, tempestate laxâ existente, Crucis aqua Saturate tinxerit; ^{23 ho. non obt. temp. lax. Cr. ita; Regis parum.} Regis autem parum.

Observatio XXXVIII.

Quod sex horis additis & finitis, Crucis Balnei aqua Tincturam ut prius exhibuerit; Regalis autem nequaquam. ^{29 ho. non. obt. Cr. ita; Regis, non.}

Observatio XXXIX.

Quod horis octodecim elapsis porro, Crucis aqua tempestate laxa existente, nondum obturata, tincturam cum gallis obscuram satis dederit; & brevi post sicut ^{47 ho. non. obt. lax. temp. Cr.} ista Regis heri apparuit. I i i Observatio. cis non.

Observatio XL.

18 *bo* non *obr.*
lax. temp. Reg.
non; 18 *ba*. Cr.
ita.

Quod *Regalis Balnei aqua*, *apertâ phialâ*, tempestate *laxâ* existente, post horas *octodecim*, tincturam *nullam* cum gallis exhibuerit; *Crucis* autem aqua horis *viginti octo* elapsis, *aperta* etiam *phiala*, colorem *mutavit*.

Observatio XLI.

46 *ba*. non *obr.*
temp. lax. *Crucis*, non.

Quod *eadem Crucis Balnei aqua* non obturata, tempestate *laxâ*, *octodecim* horis *inde* decurrentibus, sive finitis horis *quadraginta sex*, tincturam *nullam* exhibuerit; sed turbida, & alba, *brevi* evaserit.

Observatio XLII.

6 *di*. *obr.* non
abr. lax. temp.
Reg. ita; 4 *bo*.
post non.

Quod *Regalis Balnei aqua*, *matutino* tempore, diebus *sex exactis*, tempestate *laxâ*, tingens *ægre*, Subere obturata, cerâ autem non obfignata, *quatuor* horis *inde* numeratis, tingendi facultatem *prorsus* amiserit.

Nota.

10 *di*. tempore
gelu.

Tempore gelu die 10. tinxit ægre, & brevi alba evasit, ultimo Decemb. 88.

Observatio XLIII.

Post 24 *ba*. non
obr. lax. temp.
Regis non.

Quod *Regalis Balnei aqua*, *aperta phiala*, & tempestate *laxa*, numeratis horis *decem*, tincturam *ægram* exhibeat; *octodecim* autem elapsis, obscuram satis (si *nullam*) sed *viginti quatuor* finitis omninò *nullam*, nisi tempestate *congelante*, aut *simillima*.

Nota.

Eadem post 4
di. temp. gelu,
ita.

Regalis Balnei aqua post *quatriduum*, *aperta phiala*, tincturam exhibuit, *Terrâ Nive cooperta*, & tempore gelu 26. Dec. 88.

Observatio XLIV.

Post 48 *ba*. non
obr. temp. qualiter,
Crucis non.

Quod, *apertâ phialâ*, *Crucis Balnei aqua*, spatio horarum *quadraginta octo*, tempestate *qualicunq;* existente, tingendi facultatem non retineat.

Observatio.

Observatio XLV.

Quod ejusdem Balnei aqua obturata & obfignata, ^{Post 9 di. obt. Crucis non.} diebus septem exactis, tincturam minus vividam exhibuerit; Novem autem diebus numeratis, nullam.

Observatio XLVI.

Quod Balnei Calidi aqua nondum obturata, tem- ^{Post 3 aut 4 ho. non obr. lax. temp. Cal. non.} pestate laxa existente, post tres aut quatuor horas elapsas, tincturam cum gallis, &c. neutiquam præbebit, tametsi nativi caloris parum aqua retineat.

Observatio XLVII.

Quod ejusdem Balnei aqua obturata, aut aperta, tri- ^{Post 4 di. obr.} um aut quatuor dierum spatio elapso, tempestate laxâ, non calidâ, aut constrictâ, Tincturam nullam præbebit.

Nota.

Quod 28. Nov. 1688. ejusdem Balnei aqua obturata & obfignata, gallis novis, recentibus, & viridibus injectis, Tincturam exhibuerit die 7. tempestate ad gelu inclinante.

Observatio XLVIII.

Quod Regalis Balnei aqua, phiala aperta, diebus ^{4 di. non obr.} quatuor exactis, tempestate congelante, tincturam pur- ^{gelu, ita; 9. gel. finit. non} ascentem cum gallis exhibuerit; quinto autem die, ^{Reg.} finito gelu, additis gallæ recentis & viridis granis aliquot, aquæ pars residua, turbida, alba, & emulsionis æmula, evasit.

Observatio XLIX.

Quod Balnei Crucis aqua non obturata, & frigida, ^{Cr. non obr. ita.} tempestate laxa existente, tingendi facultatem istâ ^{Regalis.} Regalis diutius retineat.

Observatio. L.

Quod Balnei Calidi aqua nondum obturata tingendi ^{Post 4 h. non} proprietatem amittat, priusquam refrigerescit; horis ^{Cal. 24.} autem quatuor exactis certissime; Regis verò, ^{Reg. 28. cr. non} viginti ^{Temp. lax.} quatuor horas haud rarò transgreditur; Crucis autem, viginti octo, si tempestas fuerit laxa. Iii 2 Obs.

Observatio LI.

Mutationes
variae Thermalis
aquae post
Tincturam am-
issam.

Quod Balneorum omnium aqua, post temporum spatia praedicta, appareat *leviter purpurascens*, moriens autem iste color vix ultra minuta tria, aut quatuor solet extendere, priusquam aqua *crassescit*; ut plurimum *albescit*; spatio temporis longiori *pallide flavescit*; & minori gallae quantitate injecta *virescit*; & tandem aliquando, liberalius paulò injecta galla, *nigrescit* instar atramenti.

Observatio LII.

Post 2 an. obt.
cr. & cal. ob-
servatio.

Quod Balneorum *Crucis* & *Longi* aqua, in duabus phialis, subere obturatis, sed non cerâ obsignatis duorum annorum spatio servata, oleo *Tartari* injecto albidâ evaserit; ambæ autem sedimentum deposuerant, tam album, quam luteum. Neutrius autem Balnei aqua *Tincturam* exhibuit.

Observatio LIII.

Aqua primo di-
stillata non.

Quod pars *halitiosa* non sit *magis* Visibilis, aut in aqua destillata *acidum* appareat, tametsi juncturae luto *optimè* claudantur. Neq; aqua destillata *primò* acida existit, nec cum gallis induit *purpuram*. Simile observavit Jo. Frenchius M. D. in *Spadanâ* aquâ Eboracensi. *Spadacr. Eborac. p. 67.*

Observatio LXIV.

Thermalis aqua
post Tincturam
amissam, alba,
instar lactis.

Quod Balneorum omnium aqua effata, & tingendi facultate *nudata*, brevi *opaca* evadat, & *sero* simillima; aut ac si olei *Tartari* guttulæ aliquot instillatae fuerint.

Observatio LV.

Tinctura peris
sine præcipitati-
one.

Quod *Therमारum* aqua *Tingentem* facultatem amittat, tametsi nihil observetur *præcipitatum*.

Observatio LVI.

Scaturiginum
Therमारum
color tincturam
amissam non re-
cuperat.

Quod *Therमारum* aqua *frigida*, in phiala, cera ob- signata, & *Viginti quatuor* horis *Therमारum* Scaturiginibus imposita, *tingentem* proprietatem non recuperet,

ret; sed alba evadit, ac si oleo Tartari præcipitata, cui Spiritus Vitrioli claritatem suam reddit.

Observatio LVII.

Quod Balneorum nullius aqua frigida, Crucis si ex-
cipias, Viginti quatuor horis, ante experimentum, Reg. & Cal. post 24 h. non obt. non; Crucis, i. a.
phiala aperta, tingendi vim, tempestate laxa, retineat, nisi subere caute obturata, & cera obvoluta calidè.

Nota.

In Tempestate congelante, tempore brumali, aqua
Balnei Crucis præcipue, & interdum Regis, tinctu- Post 48 h. non obt. Balneorum omnium, nisi durante gelu, non.
ram aliquam purpuream post spatium prædictum
cum gallis dabit; quadraginta autem octo elapsis
horis, nisi gelu diutius & constanter duraverit,
nullam.

Observatio LVIII.

Quod aqua Antliæ ad potandam aquam in Regali
Balneo ultimè erectæ, illa Antliæ siccæ tingendi pro- Aqua Antliæ minor. Reg. & siccæ post 24 h. non obt. non.
prietatem diutius non retineat. Ambarum autem aqua
viginti quatuor horis non obturata, Tempestate laxa,
tingendi facultatem amittat, & effæta evadat.

Observatio LIX.

Quod Thermarum Regiarum aqua, diebus octo elap- Post di. 8. Reg. & Cruc. 9. obt. & Obs. temp. lax. non. post 4. di. obt. cal. non. Vid. Obs. 47.
sis, & Crucis Novem, tempestate gelu non constricta,
tincturam nullam præbuerit; experimento facto in
Septem phialis, quatuor Regis, & tribus Crucis, eodem
tempore obfignatis & obruratis subere, experimento
successee, quoad phialas, celebrato, & gallarum re-
centium quantitate commoda, in unamquamq; phialam
injecta separatim. Vid. Obs. 45.

Nota.

Quod Balneorum omnium Aqua intra phialas Post D. 14. Crucis; 21. Reg. obt. & Obs. Cal. post 7. D. non.
Subere obturatas, & molliori cera obfignatas opti-
me inclusa 21 Nov. & aperta, 25 Dec. 1688.
Regalis & Crucis Aqua Tincturam exhibuerit;

Calidi

OBSERVATIONUM

Calidi autem, post Septimum diem, nullam; Regis etiam & Crucis phiala, eodem tempore adimpleta, & aperta 12 Dec. Crucis nullam; Regis autem vividam præbuerit. Regis etiam Aquæ 21 Nov. intra phialam obturatam & cera munitam inclusæ pars, aperta phiala 21 Dec. 88. Tincturam aliqualem exhibuit, licet phiala sæpius ante aperta & reobsignata fuerat, Tempestate gelu constricta, & Nivosa.

Observatio LX.

Reg. & Cruc.
Finitura temp.
gelu duratio,
non probata.

Quod quamdiù Thermarum Regis, & Crucis aqua, Tempestate congelante, tingendi facultatem retineat, bruma Anni 1675. mitissima existente, occasio experiendi se non obtulerit, & in gelu longo, omniumque quod unquam novi longissimo, atrocissimoque Anno 1683, absens ipse nihil apud locum experiri poteram. Aqua autem Regalis Balnei in phiala congelata, & finito gelu 17. die resoluta, galla addita purpurascebat leviter, pulvis etiam albus & ater statim à resolutione præcipitavit 8. Jan. 1689. aqua intra phialam inclusâ 22 Dec. præcedente.

Nota.

Phialam obturatam subere, non obsignatam cerâ fuisse, & aquam, abjecta purpurâ, colorem viridem, post triduum induisse, nigriore pulvere in fundo Vitri remanente 13 Jan. 88. qui quidem color viridis, in Aureum, sive Succineum permanentem spontè mutatus erat 23 Jan. proximè sequente, eodem pulvere in fundo manente. Vide Supplementum, in fine.

OBSERVATIONES MISCELLANÆ.

Particulatim,

*De Thermalium Aquarum Contentis, & rebus illuc
attinentibus.*

Observatio LXI.

Quod Balneorum omnium aqua, in Vitro licet *clara*, Contenta, Ther-
& *pellucida*, tenuis, albi, & insipidi *pulveris* quanti- marum & con-
tatem *satis* magnam in se contineat, qui postea, inter tentorum natu-
decoquendum, *fuscus* evadit, & *Sabulosus*; unà cum
terra *cærulea*, aut marga *Sulphurea*; & materia qua-
dam *Salina*.

Observatio LXII.

Quod Thermalium Contenta, in *eadem* aquæ quan- Temp. hum.
titate, aere *humida*, & *pluvioso* existente, *minora* sint, minora quam
quam *secco*. Descrimen ab aere *pluvioso* & *Sereno* aquæ sicca.
putei *Sulphurei Knaresb.* accedere *Frenchius* observat.
Spadacr. Knaresb. c. 14. p. 110. n. 9, 10.

Observatio LXIII.

Quod materia *Salina Thermalium*, quæ *substantia* Thermalium Sal-
se prodit, sit *Sal. marinus communis*. *Alcalisatus* dictus Alcali, & Ni-
in sequentibus, & *Nitrum*. trum.

Observatio LXIV.

Quod ex aquæ *Thermalis cado*, è *Regalis Balnei* Proportio in
antlia desumpta, tempestate *pluviâ*, obtinueram uncias Thermalis aquæ
decem, drachmas *quatuor*. Quarum uncix *quinq;* cado Regalis.
drachmæ *tres*, *Sabulum*; Unciæ *duæ*, drachmæ *Sep-*
tem Semis, *Sal*; uncix *duæ*, drachma *una Semis*,
Marga. *Communis salis Alcalisati* uncix *duæ*, drach-
mæ *tres Semis*; & *Nitri Semuncia*.

Nota.

Secundum hanc proportionis regulam, Sabulum, è de-
cem, quinq; *contentorum partes tenere*; *Salem tres* Respectus parti-
circiter; & *Margam, duas*; *alcalisatum Salem,* culares ad
torum.
supra

supra duas; Nitrum verò, ad Salum Alkali, circiter Sextam. Vid. Not. Qbf. LXXXV.

Observatio LXV.

Crucis Aquæ
Contentorum
proportio
temp. hum. in
cado.

Quod ex aquæ Crucis Balnei cado, eadem tempestate humida, comparaveram Contentorum uncias novem, drachmas quinq; Quarum uncia quatuor Sabulum; uncia tres, drachma una, Marga; Alcalisati Salis proportio uncias duas complevit; Nitri vero uncia dimidium.

Observatio LXVI.

Bal. Calidi
aquæ Conten-
ta, in cado,
temp. pluvia.

Quod ex aquæ Balnei Longi, aut Calidi, Fervideve, cado, in eadem tempestate pluvia, contentorum emerferint Uncia undecim, drachmae duæ. Quarum uncia quatuor drachmae totidem, Sabulum; Uncia tres, drachmae duæ Marga; Uncia duæ, & sex drachmae Salis Alcalisati, & Nitri drachmae sex.

Observatio LXVII.

Regalis Con-
tenta in con-
gio, & Pinta.

Quod Regalis Balnei aquæ Congius vulgò contineat Sabuli grana quadraginta tria circiter; Viginti tria Semis grana Salis; grana decem & septem, cum dimidio grani, Margæ: Summa totalis, Scrupuli quatuor, grana totidem. Quorum grana quinq; Semis, Sabulum; grana tria, Sal, (grana duo semis Salis Alkali, & dimidium grani Nitri) & Margæ, circiter, grana duo, in Pinta, five libra una aquæ. Summa totalis, grana decem, & dimidium grani.

Observatio LXVIII.

Crucis Conten-
ta in Congio,
& Pinta.

Quod aquæ Balnei Crucis congius ut plurimum comprehendat unum supra triginta grana Sabuli; viginti quinq; grana Margæ: Sedecim grana Salis Alcalisati, & Nitri grana quatuor. Totum, drachma una, grana Sedecim. Ex his quinq; grana Sabuli; grana tria Margæ; grana duo Salis Alkali; & dimidium grani Nitri, in Pinta. Summa Totalis; grana decem, & dimidium grani.

Observatio

Observatio. LXIX.

Quod aquæ Balnei Calidi congius contineat circiter *triginta septem* grana, cum *dimidio* grani Sabuli; *Calidi contenta in Congio, & Pinta.*
viginti sex grana Margæ; grana *viginti duo* Salis Alkali; & grana *sex semis* Nitri. Summa *totalis*, drachma una semis, & grana duo. Grana *quatuor semis* Sabuli; grana *tria* & *quarta* grani pars Margæ; grana *duo*, & *tres* grani partes salis Alkali; & *tres* grani partes Nitri. Summa *totalis*, grana *undecim*, & *quarta* grani pars, in *Pinta*.

Observatio LXX.

Quod Sabuli proportio ad Salia fere duplex sit; *Proportio Sabuli, in Thermis.*
 in Regali Balneo magis abundat.

Observatio LXXI.

Quod alcalisatus Sal ferè *tres è decem* in contentis salis Alkali, partes sustineat Nitrum verò, in *viginti* haud *vicefima*, & Nitri.

Observatio LXXII.

Quod Longi Balnei Nitrum quarta parte istud *Crucis* excedat. Idem tenebit in sale Alkali. *Nitri plus in Calido quam Crucis.*

Observatio LXXIII.

Quod proportio quam Salina pars in *Crucis* Balneo communiter gerit, sit ad uncias *duas* cum *semisse* in *Proportio Salina communis, in Balneis omnibus.*
cado, aut congiis *Sexaginta*; quibus Regale addit drachmas *tres*. In Longo autem, sive *Calido* Balneo, ad uncias *tres semis*. Adeo ut in *congio* Crucis inveniantur Salis grana tantum *Viginti*; grana *duo semis* in *Pinta*: In *calidi* verò *congio*, grana *viginti octo semis*; grana *tria semis* in *Pinta*, aut libra *una*. Ad *Calidum Regium* propius accedit, & *viginti tria semis* grana, in *congio* continet; grana fere *tria* in libra.

Observatio LXXIV.

Quod ex uno *cado* aquæ *Antlia* Regalis Balnei tem-
 pestate congelante, contentorum uncias *quindecim*, *Contenta Regalis Balnei in Cado, temp. gelu.*
 drachmas *sex* comparaveram. Quarum *sex* uncia Sabuli,

Sabuli, unciz tres semis Salis; unciz due drachmæ sex, Margæ; unciz due, drachmæ totidem, Salis Alkali; & Nitri drachmæ decem.

Observatio LXXV.

Therma Nitrum
varie ejaculant. Quod Regis & Feruidi partes Nitrosæ stirias suas validius emittant, crassas nimirum, firmas, & robustas; Crucis autem ægrius, tenues viz. breves, & friabiles; quasi capillamenta Cana.

Observatio LXXVI.

Marga quid. Quod illud quod Margam voco, sit præcipue terra cærulea, & insipida, in charta emporetica filtrante remanens, post Calcinationem & partim comburendo in crucibulo deperditur. Terra videtur Nitrosa Sali intimius adhærens, & Mineræ pars in qua Sulphur continetur.

Observatio LXXVII.

In Crucis minus
Sabuli; quam
Regis. Quod Crucis Balneum minorem Sabuli quantitatem possideat quam Regis.

Observatio LXXVIII.

Eadem Nitri
quantitas in
Regali, ac
Crucis. Quod Regale Balneum eandem Nitri quantitatem capiat, ac Crucis, licet stirias emittendi modus diversus sit.

Observatio LXXIX.

Regalis &
Crucis aqua
Pota similiter
operantur; dul-
cior Crucis. Quod tam Regalis quam Crucis Balneorum aqua pota eodem plane modo operentur; tantum Crucis Balnei aqua dulcior, & palato magis grata existit; cujus ratio petenda est ex Observatione septuagesima septima.

Observatio LXXX.

Lac frigida coagulat. Quod Thermalis aqua frigida coagulet lac.

Nota.

Lac post affusionem Aquæ debere iterum bullire affusa Aquæ ad Lac quantitate duplâ. Expertus sum Secundo 30 Jun. 88. Aqua etiam sumenda recenter frigida; nam diutius servata, ob amissam aciditatem, lac non coagulat.

Observatio

Observatio LXXXI.

Quod *Scrupuli duo* pulveris impalpabilis ex aqua *Scrupuli duo*
Thermarum oleo Tartari præcipitati; & cum aqua *pulv. impalp.*
fontana misti, lac non coagulaverint, *Viginti* autem *lac non coagu-*
grana aluminis coagularint efficaciter. *lat; aluminis*
viginti grana,
item.

Observatio LXXXII.

Quod *dimidium* libræ Thermalis Aquæ lac coagula- *Di. lib. aqua,*
 vit; *pulveris* autem quantitas prædicta tantundem se- *lac coag. pulv.*
 re sit ac in *congio* continetur, in *Regali.* *quant. in cong.*
non.

Observatio LXXXIII.

Quod *drachma una* salis Thermarum albissimi *Drachma Salis*
 in libræ aquæ fontanæ *dimidio* soluta, & cum Thermarum
 eadem bullientis lactis quantitate mista, alterationem *lac non coag.*
 nullam in lacte effecerit; *Scrupulus* autem unus *Scrupulus alu-*
minis, eodem modo Soluti, ac misti, & lac coagu-
 vit, & coagulum durum reddidit. *minis, ita.*

Observatio LXXXIV.

Quod *pulvis* præcipitatus tenuis, albus, & impalpa- *Pulvis tenuis*
 bilis (quando præcipitatus) evaporando *crassior,* magis *præcipitatus, ab*
fuscus, & *Sabulosior* evadat, & subsidendo *fundum* aquæ *evaporatione*
 relinquat *turbidam,* & *albam.* *crassior.*

Observatio LXXXV.

Quod *idem* pulvis præcipitatus laminæ *Candenti* *Supra laminam*
 ferreæ impositus, neq; bulliat, crepitet, aut lique scat; *candentem fer-*
 sed minime activus, *mortuus,* & parum combustibilis
 observetur. *ream mortuus.*

Nota.

Quod pulvis impalpabilis, *Salinam* quantitatem in *Majori copia,*
Thermis, multum superet. *Vid. Not. & Obs. 64.* *Thermis in est*
quam Sal.

Observatio LXXXVI.

Quod *Croci* cujusdam, sive *Ochræ,* in Thermarum *Ochræ infuso*
 aqua contentæ *infuso,* gallarum granis quibusdam ad- *cum gallis pur-*
 ditis, purpureum colorem *primò* efficiat, *mox* autem *purascit.*
nigrum: magis vero si *salis chalybis* solutionis particula
 affusa fuerit.

K k k 2

Observatio

Observatio LXXXVII.

Therm. aq.
obfig. sedimen-
tum ægre de-
ponit.

Quod Thermalis aqua cera diu obfignata, alterationem nullam in se recipiat; nec sedimentum aliquod, diutius asservata, deponere observatur; & tum Sedimentum deponit luteum & album. Vid. Obs. LII.

Observatio LXXXVIII.

Salia evapo-
rant.

Quod Salia evaporent. Vicefimo die Februarii Anno Domini 1675, Balneum Crucis à sex aut septem diebus vacuum, & aqua eo usq; solum residua, ut summities lapidum in fundo supra aquam apparuerent, Sal quidem ejusdem prorsus generis cum illo ex aquis Thermalibus educto, è fundo exhalans, & ambientis aeris vi tempestate congelante, deverberatus, lapillorum partibus supremis, guttulæ condientis sacchari, aut albæ cujusdam capsulæ formâ, adhærebat. Lapidum quosdam, unâ cum sale adhærente, domi delatos, post mensis spatium examinavi, & à Salsedine pristina remissum nihil observavi. Candenti laminæ ferreæ impositum Sal, post liquefactionem Nitrosam, calcem reliquit crystallorum Calci simillimam, cujus sapor erat præcipue alcalisatus. Aceretionem similem observavi secundo, vicesimo quarto Octobris proxime sequenti.

Nota.

Causa dispari-
tatis in Regio.

Regalis Balnei aquam observationem similem non obtulisse eò quod istius Balnei aqua ad tantum Siccitatis gradum exhauriri nequeat.

Observatio LXXXIX.

Therm. aq.
amisso calore
subsidet intra
lagenam.

Quod Thermalis aquæ Calidæ libra, intra lagenam vitream inclusa, & obturata, altitudine aquæ notata, statim Thermalis aqua frigida infra notam, apertæ lagenæ collo infixam, subsideret, crassitie digiti dimidii.

Observatio XC.

Arena Ther-
marum parva.

Quod arena Balnei constet ex Lapidis Scitilis Sabulo, Marga, ochra, testaceis, rubrica, lapillis crystallinis,

nis, & Sulphure. Observatio hæc Microscopium requirit.

Observatio XCI.

Quod arenæ Balnei Siccatae, & post diuturnam in Thermarum aqua calida infusionem siccatae denuò, & ponderatae, Arenæ pondus de pondere suo ante infusionem parum, aut effatu digestionem in aqua num nihil decederet; neq; aqua Salina magis aut acrida, idem dior; sed palato durior paululum, & magis aspera evaserat.

Observatio XCII.

Quod arenæ quantitas satis magna, in Crucibulo Batavico, supremo caloris gradu calcinata, concretio nem, arena nulla observata fuerat, sed Sabulosi solum cineres, & qualis emortui; neq; aqua calida postea cineribus affusa, Salinum saporem majorem obtinuit.

Observatio XCIII.

Quod Thermarum arena Candenti ferreae laminæ Inter cremandum colorem imposita, & in obscuro loco, inter cremandum observata, Cæruleum colore exhibeat, & odorem Sulphuris, & odorem foco etiam majori ad Siccandum opposita, odorem bet. Sulphureum manifestum spiret.

Observatio XCIV.

Quod aceto, aut liquore quocunq; naturaliter acido, Ab arena & arenæ affuso, fermentatio insequatur. acidis mixtis fermentatio.

Observatio XCV.

Quod lapis Sætilis communis, Testacea, rubrica, Ab omnibus ochra, & omnia fere circa Balnea inventa, idem perfici- circa Therma- & acidis, eadem.

Observatio XCVI.

Quod Limo etiam Thermarum siccato, & pulverato, affuso liquore acido Fermentatio oriatur. A Limo & acidis, idem.

Observatio XCVII.

Quod Thermarum Limus constet ex margâ cæruleâ, Thermarum Lim- particulis quibusdam testaceis, & majori Sulphuris ma unde com- quantitate, quam arena. Observatio ponitur.

Observatio XCVIII.

Sulphur in
Thermarum
contentis in
Crucibulo appa-
ret.

Quod Contenta Thermarum *Crassiora*, & *minùs pu-
ra*, ad Calcinandum, in ordine ad *puritatem Salis*, in-
dita *Crucibulo*, aperto *Crucibulo*, & *Contentis spatula*
tactis, priusquam *margæ*, aut *limi* partes fuerint *con-
sumptæ*, odorem *Sulphuris* vehementem emittant, &
Cæruleo colore, non secus ac *Sulphur* solet, cremen-
tetur.

Observatio XCIX.

Limus Thermo-
rum Sulphur
oles, & aque
ac Sulphur
predesse observa-
tur.

Quod *Limus* è Thermarum *fundo* nuper exemptus,
& *Calidus*, *Sulphur* oleat; & in affectibus in quibus
Sulphur remedio esse solet, *externè* applicatus, *appri-
mè* conveniat.

Observatio C.

Spuma Thermo-
rum ficcata in-
star picis com-
buritur.

Quod Thermarum *Spuma* circa tempus *Æquinoctiale*
vernū exurgens & mensibus *calidioribus* in Thermo-
rum *superficie* fluitans, in *placentulas* ficcata, instar
navalis picis comburatur, quæ *semel* accensa, donec
tota perit, non extinguitur.

Supplementum ad Observationes Hydrostaticas.

Observatio per modum Accessorii.

Experimenta in
minori aquæ
quantitate.

Quod Vitra Hydrostatica, *Cylindrica* & *Rotunda*, de
industria parata ut *minorem* Aquæ quantitatem
comprehendant, & *Annis* 1687, &—88, succeffi-
vè ad experiendum *sapius* tentata, *nihil*, aut *parum*
diversum à præcedentibus *observationi* exhibuerint;
discrimen autem, si quod fuerit, stetit à parte *Ther-
malis* Aquæ, quæ *communi* paulò *levior* apparuit; un-
de

de Nota ad Observationem 20. male impressa sic se debuit habere. Quod Thermalis aquæ *Unciæ* duæ, *drachmæ* septem, *grana* quatuordecim, *communi* Aquæ *granis* decem & quatuor gravitate cedebant 2. Sept. 87. Sc.

Nota.

Quod observatio 2. majore quantitate facta minùs accuratè confirmationem desideret.

Supplementum Observationum

Ad Observationes Chromaticas, de alterationibus Aqua Communis.

Observatio I.

Vitriolum album, & gallarum pulvis in Communi Vitriolum. aqua colorem purpureum illico exhibent. Viride & Romanum Vitriolum idem perficient.

Observatio II.

Pulvis aut liquor infusionis *Limaturæ chalybis*, in eadem aqua (Communi putà) eundem colorem nictu oculi, cum gallis procurant. Limatura Chalybis.

Observatio III.

Alumine & *Vitriolo* partibus æqualibus mistis, in Communi aqua Solutis, cum gallarum additione, *Alumen* & *Vitriolum* ita frænatur, ut purpureus color nullus, sed obscurus & turbidus apparere soleat; addito autem *chalybis* pulvere, aut liquore, *alumine* non obstante, *purpura* conspicitur.

Observatio IV.

Vitrioli spiritus cum gallis in aqua Communi, colorem purpureum nequaquam excitat. Sp. Vitrioli.

Observatio

Observatio V.

Idem.

Spiritus *Vitrioli* guttulæ quadam liquori a gâlis, *Chalybe Vitriolo*, aut *Alumine*, purpureo, aut turbido, affusæ, liquori prius purpureo, aut Turbido, claritatem restituit.

Observatio VI.

Iterum.

Spiritus *Vitrioli* affusus, eandem aquam claram reddit, quam *Vitriolum* & gallæ fecerunt turbidam.

Observatio VII.

Alumen *Vitri-*
olum & *Cha-*
lybs.

Alumen in Aquâ *Communi* Solutum cum additione *gallarum*, colorem *purpureum* haud producit; *Vitriolo* autem, aut *Chalybe*, addito, idem color apparet; *obscurus* satis à *Vitriolo*; Satur verò, & *vividus*, à *Chalybe* Soluto.

Nota.

Observationum Centuriam ad præsentis *Inspectionis* normam institutam fuisse; *Anomalias* notabit *diligentia* futura.

Sequuntur

Sequuntur *duæ* ad Cl. *Willisium* Epistolæ, quas, in *Experimentorum* meorum circa *Thermarum* naturam *incunabulis* scriptas, hic adjunxi.

Clarissimo, & in *Praxi* Medicâ Versatissimo, *Thomæ Willisio* M. D. & Collegii Medicorum *Londnensium* Socio.

Quod Tibi haud infeliciter, Vir Clarissime ! notus fueram Oxoniæ, beneficia etiam quamplurima, amicitie Tuae pignora, annis aliquot retro actis, amicissime collata, quibus me devinctum habes, promptitudini Tuae ad Scrutinia qualiacumq; ingeniosa promovenda, qua fuisti semper, conjuncta, Seria Vestra interpellandi creaverunt fiduciam. Quinetiam desiderium Thermarum Bathoniensium contenta videndi, quo Te flagrasse monuit Robertus Chapman Senior, Pharmacopola inter Bathonienses officiose peritus, nec non rationem de iisdem meliorem excipiendi (quæ, nescio quo infortunio ab aliis prætermissa, me tandem exercuit) Sponte currenti addit calcaria, ut Tibi innotescat, circa Festum D. Michaelis quod proxime insequitur, nunciurn quendam, amicum meum, & Tuum συμπολίτην, opportune adfuturum, cujus ministerio tempestivè oblato, Thermarum omnium Contenta recipias separatim, & si visum fuerit tantum Negotii mei causa, Tibimetipsum dare, ut examini Tecum subjiciantur, & quid de iisdem sentias ad me digneris rescribere (plura enim videntur in unum conflata) spondeo me Observationum mearum rationem, omni alacritate, & obsequio, ulterius redditurum, à qua nunc temporis abstinco, donec Responsum advenerit, ne scrutinium Tuum exactius præoccuparem. Tanti momenti res hæc quàm sit,

& Sagaci Tuo genio, & ingenio accommodata, felicitatem mihi omino maiorem, ex amico Tecum literarum commercio; quod Summa est molestiæ, quam Excellentix Tuæ impræsentiarum creavit

Dabam Bathoniæ
Cal. Septemb.
1673.

Vestri Observantissimus,
THO. GUIDOTT.

Celeberrimo Viro, Thomæ Willifio, M. D.
Londinensi, S.

FELICITER se obtulit Nuncius gratissimus, Vir Clarissime, & Humanissime! amicus noster mutum, Alexander Dyerus, cujus manus doctæ, & lepide, tradituræ sunt Balneorum omnium 'Aralesqui'ar, eo usq; veram, quousq; præsens inspectio permittere potuerat; Thermarum, puta, omnium Contenta, Regis, viz. (juxta quod Reginense Balneum, muro tantum, uti nosti, Separatum, & a Regio derivatum & impletum) Crucis etiam, & Calidi sic dicti, cui adjungitur Leproforum Balneolum; adeo ut qui contenta Regis, Crucis, & Calidi observaverit, de Reginæ, & Leproforum Sollicitum esse minime deberet. Hæbes itaq; Vir Doctissime, Unciam Unam Sedimenti aut Contentorum Regis, Crucis, & Calidi, organis ferreis Elaboratam; & drachmas duas, præterpropter, ex triplicis Balnei aqua, in organis Vitreis, sigillatim etiam exiccatas, quas unus tantum Congius, sive libræ octo Thermalium aquarum uniuscujusq; Balnes, post evaporationem dedit. Illud autem vase ferreo evaporatum, est tantum pars istius, curiositati tamen Tuæ, uti spero, par, quod ex Triginta duabus aquæ libris provenit. Balneum Regium experimento primo, ex certa quadam Thermalium aquarum quantitate, reddidit drachmas tredecim; Crucis, duodecim cum Semisse; Calidum vero novem tantum, cum duobus Scrupulis. Experimento tamen Secundo, nupera tempestate pluvia celebrato, multa minor Sedimenti quantitas, ex eadem Thermalis aquæ proportionem, apparuit; quod Inquisitioni quiddam suggeris ulterius, si repetita experimenta semel a Tum confirmaverint. Vulgo autem in mixti metalli vase, majori in usu apud me in evaporationibus, ex omnium

omnium *Thermarum aquæ* congio, uncia circiter una simul emarsit, quantitate fere æqua; adeo ut drachmas duas, ex aquæ congio proportionem veriorē adhuc autumo, quam in *Balnearum Singulo a Thermis* communiter expectare licet. Jam vero, duarum drachmarum prædictarum totum non esse Salinum, facile Tibi erit, ut opinor, discernere. Nam quantum mihi observare licuit, Tertia tantum pars Salina, aut Scrupuli duo in drachmis duabus. Quod restat, & nomen habet Residui Sedimenti non Salini, aeri expositum non liquecit, sed naturæ lapideæ existit, & duas substantias, ut puto, in se complectitur. Ochra, sive Terra lutea, quantitate satis ampla conspicitur ubi Balnei vapor obicem invenerit, quod autem adhuc me suspensum tenet est, tamen si tantum hujus terræ luteæ naturaliter evaporet, nihil tamen Luteum in Contentis observari. Oleum Salis *Thermarum* per deliquium, est tantum Sal iste aere liquefactus, qui nunc audis Sal *Thermarum*, ab impuritatibus tamen quæ solent Subsidere, liberatus, & viridior apparens, ob Contactum Cupri, incurva contractum, cum color ejus, a Solato sale puro, sit magis Succineus. Advertendum etiam porro, in organis Vitreis, laminam Cuticularem tenuem, in superficie observari tegentem partem maxime Salinam, laminellæ tenuissimæ æqualem, sed nihil saporis in se continentem, quam in Calidi contentis separatam Curavi, & in phiala per se distincte sepositam. Continet autem phiala drachmam unam, & grana decem; laminosum autem hoc multo minus, si ullatenus Salinum, pendet tantum Scrupulos duos, & grana quatuordecim. Regis & Crucis Balnea eandem suppeditant, invicem autem mistam, in eadem phiala; solum laminoſa materia Calidi distincta, ut de illa melius judicium Tuum feras. Habes etiam, Vir Clarissime, arenam, lutum, spumam, sive supernatantem uliginem, in *Thermarum* superficiem certis temporibus copiose eructatam, in pyxidibus. Scrutinio Tuo omnia lubens submitto, & quibus nominibus appellanda sunt ut determinare velis rogo, quod adhuc sub iudice, & Oedipum requirit. Immo, forsam, super hunc Cardinem Verissima (sic enim opinor) de Natura & Virtutibus *Thermarum Hypobestis* nota haftenus versatur, & ab illa multum diversa, quæ huc usq; (nescio quo fato) precario obtinuit, &c. Ita censeat

Dabam Aquæ Calidis,
15 Octob. 1673.

Tibi Devotissimus,
THO. GUIDOTT.

Scriptum Post.

IN Communi Contentorum Infusione in aqua Communi, observare est Substantiam albam lapideam, in fundo Vitri, Sub oculis fere lapidescentem. Lapidem unum misi in pyxide continente Sedimentum non Salinum. Supra illam cærulescentem levem, & cænosam magis materiam, videre est; tum Salem intra aquam absorptum, cui colorem luteum Communicat, illum Succini æmulantem : Vale.

Cl. Willisii Responsum, ad pedem *Epistolæ* memoratæ supra p. 355.

Multum Tibi Debeo, Clarissime Domine, pro Literis, & experimentis Tuis circa Aquas Thermales, mihi Jam pridem missis; quæ officia Tua, ut gratissima habeo, ita compensare studebo.

Epistola clarissimi istius Viri, mei studiosioris, verbis, imprimetur, DEO dante, inter *Epistolas meas Medicinales*, Volumine Secundo.

Laus D E O.

Huc usq; *Volumen Primum.*

Volumen II Continebit

Epistolas Medicinales ; Observationes ; Consultationes ; Cosmetica, *Mapletii*. Consilia ; Observationes Anatomicas, & Medicas, *Authoris* : Epistolas etiam Medicinales, & Antiquitates *Bathonicas* ab eodem conscriptas ; quæ respicient *Thermales Aquas* ; *Civitatem* ; *Romanorum Nummos*, *Inscriptiones*, *Urnas & Imagines* ; *Ecclesiam Apostolorum Petri & Pauli* ; *Cænobium* ; & *Hospitia* *S. Catharinæ* ; *D. Joannis Baptistæ* ; & *Belloti*, *intra Civitatem Bathoniæ*.

I N D E X

I N D E X

Morborum in quibus Thermarum usus Opem Praestitit.

A

A Chores Capitis. p. 308.
n. xx.
Alborum fluor. p. 330. n. lxx.
Alphus. vide Elephantiasis.
Arthritis p. 307. n. xvii. p.
322. n. xlvii.
Artuum imbecillitas. p. 303.
n. vii.

B

Brachii Contusio. p. 305. n.
xiii. Dextri imbecillitas. p.
321. n. xlv. p. 329. n.
100. Usus amissus. p. 335.
n. lxxvi. Sinistri usus
abolitus. p. 342. n. vii.
c. 2.

C

Cachexia. p. 306. n. xiv. p.
309. n. xlii.
Capitis Tinea, v. Tinea.
Chiragra dextra. p. 315. n.
xxxiii.
Claudi p. 304. n. viii. latere

dextro p. 319. n. xl. dex-
tro crure. p. 322. n. xlix.
p. 331. lxxi. lxxii. lxxiii. p.
332. n. lxxvii. p. 334. n. lxxxi.
lxxxiii. p. 334. n. x. c. 2.
Colica. p. 325. n. lv. lvi. p.
332. n. lxxvi. p. 334. n.
lxxxii.
Concussio cerebri. p. 326. n. lvii.
Contractio. p. 309. n. xxiv.
p. 328. n. lxiv. p. 332. n.
lxxvii. p. 336. n. lxxxix.
v. Spasmi, & Convulsio.
Contusio. p. 305. n. xiii. p.
314. n. xxxii. p. 315. n.
xxxiii. p. 340. n. i. c. 2.
Cutanei affectus. p. 307.
n. xxviii. p. 311. n. xxviii.
p. 316. n. xxxvi. p. 326.
n. lviii.

D

Dolores Veteres. p. 315. n.
xxxiii. p. 327. n. lx. p. 338.
n. xciv. dorsii dolor. 310.
n. xxvii.

Elephan-

INDEX.

E

Elephantiasis a Nativitate. p. 316. n. xxxvi. **Elephantiasis.** p. 337. n. xci. p. 340. n. 11. c. 2. confirmata. p. 341. n. iii. c. 2.

F

Facies rubedo, & pustula. p. 327. n. lx.
Febris Hectica &c. p. 324. n. liii.
Fistula. p. 333. n. lxxix. lxxx.
Flatus Hypochondriacus. p. 303. n. vii. p. 313. n. xxx. p. 331. n. lxxv. p. 334. n. lxxxii.

Fluor Albus. v. Alborum.

G

Genu Tumor. p. 341. n. iv. c. 2.

H

Hæmoptoe. p. 329. n. lxxv.
Hectica. v. Febris.
Hemiplegia dextra. p. 305. n. xi. p. 308. n. xxii. sinistra. p. 305. n. xii. p. 322. n. L. incerta. p. 306. n. xv. v. paralyfis.
Hepatis obstructio. p. 338. n. xcvi.
Hydrops. p. 319. n. xlii. post Rheumatismum. p. 330. n. lxviii.
Hypochondriacus Flatus. v. Flatus.

I

Imbecillitas universalis. p. 333. n. lxxviii. malleoli. p. 338. n. xcvi. carpi. p. 339. n. 100. manus & Brachii. lb.

Intemperies frigida. p. 335. n. xcii.

Intestinorum Tormina. p. 324. n. liii. p. 331. n. xciii. affectus. p. 337. n. lxxiv. p. 341. n. v. c. 2.

Ischiadicus dolor. p. 300. n. i. p. 307. n. xix. p. 309. n. xxiii. p. 327. n. lix. lxxv. p. 339. n. 100. p. 343. n. viii. c. 2.

L

Lepa. v. Elephantiasis.

Linguae Paralyfis. p. 320. n. xlv. v. Paralyfis.

M

Macies. p. 312. n. xxix. p. 341. n. v. c. 2.

Malorum ilias. p. 324. n. lili. liv.

Memoria laesa. p. 326. n. lvii.

Moles nimia. p. 330. n. lxxvii. p. 338. n. xcix.

Motus abolitus. p. 317. n. xxxvii. p. 318. n. xxxviii. p. 332. n. lxxvii. p. 335. n. lxxxv.

N

Nervorum imbecillitas. p. 321. n. xlviii. v. paralyfis.

P Paralyfis.

INDEX.

P.

Paralysis *Universalis*. p. 301.
n. 11. p. 303. n. iv. p. 309.
n. xxv. p. 306. n. xvi. p.
308. n. xxi. p. 328. n. liii.
p. 336. n. lxxxviii. p. 342.
n. vi. c. 2. Crurum. p. 309.
n. xxiv. xxvi. Scorbutica.
p. 312. n. xxix. Subitanea.
p. 317. n. xxxvii. Linguae.
p. 320. n. xlv. xlv. Sinistri
lateris. p. 322. n. L. artuum
inferiorum. p. 329. n. lxvi.
a Rheumatismo. p. 330. n.
lxxviii. Communis. n. lxxix.
Colico-paralysis. p. 325.
n. lv. lvi. v. Hemiplegia.
Pedis Tumor. p. 319. n. xli.
Podagra. p. 328. n. lx. p. 321.
n. xlviii. l. v. Arthritis.

R

Rheumatismus. p. 320. n. xliiii.
p. 321. n. xlvii. p. 323. n.
lii. p. 335. n. lxxxvii. p.
336. n. xc. p. 338. n. xcv.
Inveteratus. n. xcvi. xcix.
p. 339. n. 100. p. 343. n.
xi. c. 2.

Renum morbi. p. 310. n. xxvii.

S

Scorbutus. p. 305. n. xi. p.

312. n. xxix. p. 326. n. lviii.

p. 338. n. xcv.

Sitis *ingens*. p. 314. n. xxxi.

Sterilitas. p. 322. n. L.

Stupores. p. 332. n. lxxvii.

T

Tabes. p. 324. n. liii.

Tinea *Capitis*. p. 315. n.

xxxiv. p. 323. n. li.

Tremores. p. 311. n. xxviii.

involuntarij. p. 336. n.

lxxviii. Continui. p. 337.

n. xcii.

V

Ventriculi *affectus*. p. 324. n.

liii. 331. n. lxxiv.

Vesicae morbi. p. 310. n. xxvii.

Ulcera *humida*. p. 316. n.

xxxv. p. 335. n. lxxxiv.

p. 319. n. xli.

Vrinae *obstructio*. p. 325. n.

liv. Sabulosa. lb. n. xxvi.

sacculenta. p. 339. n. xcix.

Vteri *procidencia*. p. 304. n. ix.

NOTA, hic & in Sequen-
tibus, C. 2. denotare Centu-
riam Secundam.

*

2

Index

INDEX *Balneorum*, unde Remedia accepta.

REGIS.

P^{302.} N. iii. p. 303. N. iv, v, vi. p. 305. N. xi. xiii. p. 306. N. xv. p. 307. N. xxx. p. 308. N. xxi. p. 309. N. xxiii. xxv, xxvi. p. 310. N. xxvii. p. 312. N. xxix. p. 313. N. xxx. xxii. p. 315. N. xxxiii, xxxiv. p. 316. N. xxxvi. p. 317. N. xxxvii, xxxviii. p. 319. N. xl. p. 320. N. xliii. Epistomio Veteri in Balneo Regis. N. xlv. B. Regis. N. xlv. p. 321. N. vlvi. p. 322. N. xlix. p. 324. N. liii. liv. p. 325. N. liv, lv, lvi. p. 326. N. lviii. p. 327. N. lix. lxi. p. 328. N. lxiii. lxiv. p. 329. N. lxvi. p. 330. N. lxviii. lxix. p. 331. N. lxxii. lxxiii. lxxv. p. 332. N. lxxvi. lxxvii. p. 333. N. lxxviii. lxxix. p. 334. N. lxxx. lxxxii. lxxxiii. p. 335. N. lxxxiv, lxxxv, lxxxvi, lxxxvii. p. 336. N. lxxxviii. lxxxix. xc. p. 337. xci, xcii, xciii. p. 340. N. i. C. 2. N. ii. C. 2. p. 342. N. vi. C. 2. N. vii. C. 2. p. 343. N. viii. C. 2. N. x. C. 2.

REGINÆ.

P^{303.} N. iv. p. 305. N. xi. xiii. p. 309. N. xxiii. p. 312. N. xxix. p. 314. N. xxxii. p. 315. N. xxxiii. p. 316. N. xxxvi. p. 317. N. xxxvii. p. 321. N. xlvi. p. 332. N. xlix. p. 327. N. lxi. p. 328. N. lxii. lxiii. lxiv. p. 329. N. lxvi. p. 332. N. lxxvii. p. 333. N. lxxviii. lxxix. p. 334. N. lxxx. lxxxiii. p. 335. N. lxxxiv. lxxxvi. lxxxvii. p. 336. N. lxxxviii. lxxxix. xc. p. 337. xci, xcii, xciii. p. 339. N. C. p. 340. N. i. C. 2. N. ii. C. 2. p. 342. N. vi. C. 2. N. vii. C. 2. N. x. C. 2. Crucis

INDEX.

CRUCIS.

P 304. N. ix. p 306. N. xiv. xvi. p 307. N. xvii. xviii. 308. N. xx. p 309. N. xxiv. p 312. N. xxix. p 314. N. xxxi. p 314. N. xxxii. p 315. N. xxxii. p 319. N. xl. xlii. p 321. N. xlvii. p 325. N. liv. lv. lvi. p 326. N. lvii. p 327. N. lx. p 330. N. lxx. lxxi. p 338. N. xcvi. xcvi. xcvi. xcvi. xcix. p 339. N. C. p 343. N. xi. C. 2.

LONGUM dictum CALIDUM.

P 308. N. xxi. i p 309. N. xxv. p 311. N. xxviii. p 313. N. xxx. p 315. N. xxxiii. p 319. N. xxxix. p 338. N. xciv. p 341. N. iii. C. 2. p. 341. N. iv. C. 2.

LEPROSORUM.

P 315. N. xxxiv. p 319. N. xli. p 334. N. lxxx. p. 341. N. iii. C. 2.

Balneorum *Omnium* usus præter Leprosorum.

P. 330. N. i. p 313. N. xxx. p 315. N. xxxiii.

Usus *Luti* aut *Limi*.

P. 315. N. xxxiv. p 323. N. li. p 330. N. lxxviii.

Spumæ usus.

P. 302. N. iii.

Usus Balneorum *Hyeme*.

P. 303. N. v. p 305. N. ii. p 323. N. lii. p 342.

N. vi. C. 2.

Orlando Paine, Lepra sæcū diu miserè afflictus, & a THOMA Bathoniensi & Wellensi Episcopo Pio, *Hyeme* proxime elapsa, Thermarum usui commendatus, Septimanarum xiv. spatio omnino convaluit. Rescripsit *Gulielmus Clement*, Ecclesiæ Bathoniensis Rector, xviii Feb. 1691.

MEMORANDUM.

ANNO DOMINI. MDCXQ.

THOMAS Episcopus Bathoniensis & Wellensis GILBERTUS Episcopus Bristolensis, & Joannes Mathew Armiger; Illi Aquarum Potatione; Hic Regis & Regina Balneorum usui, Beneficium obtinuerunt. * *

INDEX

INDEX Nominum, *illorum*, putá qui
Capite XV. de Thermanum effectis Testi-
monium Exhibuerunt.

A

Adams (*Gul.*) p. 307.
N. 19.
Avuncula D. Noel. p. 304.
N. 9.

B

Baber (*Ben.*) p. 303. N. 6.
Bennet (*Mar.*) p. 308. N. 22.
Binmore (*Joan.*) p. 330. N.
68.
Bonamicus (*Pet.*) p. 312.
N. 29.
Boniface (*Tho.*) p. 334.
N. 83.
Bonny (*Tho.*) p. 333. N. 79.
Booth (*Eliz.*) p. 331. N. 71.
BRABAZON p. 303. N. 7.
Brooks (*Tho.*) p. 310. N. 27.

C

C. (*K.*) p. 314. N. 31.
Child (*Car.*) p. 320. N. 43.
Clempson (*Hen.*) p. 341. N.
3. C. 2.
Coo (*Gul.*) p. 306. N. 16.
Cosens (*Jo.*) p. 317. N. 34.
Crumpe (*D. Ric.*) p. 340.
N. 1. C. 2.
Cunningham (*D. Alex.*) p.
308. N. 21.
Cutler (*Hen.*) p. 336. N. 87.

D

Day (*Gul.*) p. 327. N. 61.
D'EVREUX p. 305. N. 13.
Dixie (*Gul.*) p. 343. N. 11.
C. 2.
Dyer (*Corn.*) p. 328. N. 64.

E

EGLINTOUN De, p. 313.
N. 32.
Eliot (*Mar.*) p. 316. N. 36.
Ellesbie (*Jac.*) p. 341. N. 5.

F

Fisher (*Marg.*) p. 309. N. 24.
Forder (*Rob.*) p. 309. N. 23.
Fowler (*Rad.*) p. 333. N. 78.

G.

Garey (*Mar.*) p. 316. N. 35.
Guldott (*Tho.*) p. 339. N.
100.

H

Hall (*Jac.*) p. 311. N. 28.
Harvy (*Conf.*) p. 306. N. 14.
Harvy (*Jo.*) p. 305. N. 12.
Harington (*Rob.*) p. 331.
N. 75.
Hastings (*Jac.*) p. 342. N. 6.
C. 2.
Headach (*Gul.*) p. 329. N. 66.
Heckington

INDEX.

Heckington (*Fran.*) p 341.

N. 4. C. 2.

Higdon (*Hen.*) p 332. N. 77.

Holmes (*D. Rob.*) p 315.

N. 33.

Howe (*Jac.*) p 313. N. 30.

Huddle (*Edu.*) p 335. N. 84.

I

Jones (*Hen.*) p 335. N. 86.

Jordan (*Eliz.*) p. 321.

N. 46.

Joy (*Hugo*) p 330. N. 67.

K

Kelly (*Geo.*) p 321. N. 53.

King (*Gul.*) p 337. N. 92.

L

Lane (*Anna*) p 319. N. 40.

Laughton (*Fran.*) p. 319.

N. 41.

Levermore (*Moses*) p. 325.

N. 55.

Littleton (*Fisher*) p 332.

N. 76.

Lloyd (*D. Humf.*) p. 300.

N. 1.

Lowther (*Joan*) p. 322.

N. 76.

M

Molinet (*Fran.*) p. 342.

N. 7. C. 2.

Morgan (*Gul.*) p 338. N. 94.

N

Nichlis (*Ol.*) p 321. N. 48.

Noble (*Domina*) p. 321.

N. 72.

Noel (*Domina*) p 304. N. 8.

O

Operarii p 302. N. 3.

Owen (*Hen.*) p 325. N. 54.

P

Perkins (*Gul.*) p 320. N. 45.

Pleydall (*Jof.*) p 338. N. 99.

Pine (*Domina*) p 303. N. 4.

Pomeroy (*Elias*) p 325.

N. 26.

Porter (*Domina*) p. 305.

N. 11.

Purlewent (*Gul.*) p. 302.

N. 3.

Pyke (*Jo.*) p 319. 39.

P. I. p 327. N. 60.

R

Revet (*Jo.*) p 306. N. 15.

Robertson (*Jo.*) p 309. N. 25

Roe (*Ric.*) p 301. N. 2.

Rossington (*Dor.*) p 337.

N. 91.

S

Sanct-Legerus (*Ric.*) p 309.

N. 26.

Shepherd (*Edu*) p. 320.

N. 44.

Sherstone (*Arthur*) p 323.

N. 52.

Sheyler (*Rob.*) p 343. N. 8.

C. 2.

Smart (*Tho.*) p 337. N. 93.

Spencer (*Eliz.*) p 304. N. 10.

STAFFORD. p 303. N. 5.

S. (*Domina*) p 321. N. 47.

T

Tailer (*Tab.*) p 336. N. 89.

** 2

Tayler

INDEX.

- Taylor (*Randal*) Societatis Weston (*Em.*) p 325. N.
 Bibliopolarum Londinen- 34.
 sium Bedellos, imbecillo Willoughby (*Car.*) p 328.
 Brachio laborans, lerva- N. 62.
 men, usu Balnei Regis, Wogan (*Domina*) p 343.
 invenit, A. D. 1690. N. X. C. 2.
 Trevanion (*Nic.*) p. 327. Wolrich (*Collins*) p 331.
 N. 59. N. 74.
 V Worley (*Jo.*) p 326. N.
 58.
 Vernon (*Ric.*) p 340. N. 2. Wyke (*Edv.*) p 334. N. 82.
 C. 2.
 W Y
 W. (*Joannes*) p 328. N. 62. Yate (*Eliz.*) p 307. N. 18.
 Walker (*Anna*) p. 335. Young (*Ric.*) p. 338. N.
 N. 85. 97.

INDEX Gentium.

Comitatus, & Civitates ANGLIÆ.

B

- BATHONIÆ Civitas. p
 303. N. xii. p 320. N. xliii
 xlv. p. 323. N. li. lii. p
 342. N. vi. C. 2. p 343.
 N. viii. C. 2.
 Bedfordiæ Comitatus. p 341.
 N. lii. C. 2.
 Berkeriensis p 338. N. xciv.
 Bristolensis Civitas, & Comi-
 tatus. p 322. N. xlix. p
 340 N. 1. C. 2.
 Buckinghamiensis, p 335. N.
 lxxxiv.
 Barbariensis. V. Oxoni-Barbu-
 rici.

C

- Cantianus. p 327. N. lxi.
 Cicestrensis. p 338. N. xcix.
 Cornubiensis. p 305 N. xi.
 Cumbriensis. p 309. N. xxv.

D

- Devonienfis. p 303. N. iv. p.
 318. N. xxxviii p 325.
 N. lvi. p 333. N. lxxviii.
 p 338. N. xcvi. miles. N.
 xcvi.
 Dorsetensis. p. 329. N.
 lxxviii.

- E Eboracensis.

INDEX

E

- Eboracensis. p 341. N. iv.
C. 2.
Esexiæ *Comitatus*. p 321. N.
xlv.
Eroniæ *Civitas*. p 330. N.
lvii. p 333. N. lxxviii.

G

- Glocestrensis. p 340. N. 11.
C. 2.

H

- Hantoniensis. p 309. N. xxiii.
p 317. N. xxxvii. Hantoni-Sarnienfis. p 312. N. xxix. Hantoni-vestenfis. p 315. N. xxxiii.
Herefordienfis. p 331. N. lxxiii. p 335. N. lxxxv. lxxxvii.

I

- Incerti Laris. p 315. N. xxxiv
p 319. N. xlii. p 330. N. lxi. p 333. N. lxxx. p. 334. N. lxxxi. p 335. N. lxxxvi. p 339. N. xcix. p 343. N. ix. C. 2.

L

- Civitas LONDON. p 306.
N. xv. p 307. N. xvii. xviii. xix. p 308. N. xx. p 310. N. xxvii. p 313. N. xxx. p 314. N. xxxi. p 316. N. xxxvi. p 319. N. xlii. p 320. N. xlv. p 321. N. xlviii. p 324. N. liii. liv.

- p 326. N. lviii. p 327. N. lix. lx. p. 328. N. lxiii. p 330. N. lxxi. p 331. N. lxxv. p 332. N. lxxvi. lxxvii. p 333. N. lxxix. lxxx. p 334. N. lxxxiii. p p 338. N. xc. p 334. N. x. C. 2.

- Leicestrenfis. p 343. N. xi.
C. 2.

M

- Middlesexiæ *Comitatus*. p 337. N. xci. V. *Londonensis*.

N

- Northamptonienfis. p 306.
N. xvi.
Nottinghamensis. p 319. N. xli.
Nevisensis (sub ditione *Anglorum*) p 325. N. lv.

O

- Oxonienfis. p 328. N. lxii.
Oxoni-Banburienfis. p 319
N. xl.

R

- Roffensis *Civitas* p 326. N. lvii.

S

- Salopienfis p 315. N. xxxiv.
p 331. N. lxxiv.
Somersetensis. p 306. N. xiv.
p 330. N. lvii.

***

Southwark

INDEX.

Southwark *Burgus*. Ex Hof-
pitio D. *Thome* p 336. N.
N. lxxxix.

Windeforienfis. p 338. N.
xciv.

V.

His Succeedunt

Veftenfis *Infula*. p 315. N.
xxxiii.

Cambro-Britanni.

W

P. 300. N. 1. p. 302. N. iii.
p. 328. N. xciv.

Wallia. V. *Cambro-Britanni*.

Warwicensis. p 301. N. ii.

p 336. N. xc. p 342. N.

vii. C. 2.

Scoti.

Wellensis *Civitas*. p. 322.

N. L.

P. 308. N. xxi. p. 314. N.
xxxii. p. 316. N. xxxv.

Westmonasterienfis. p 334.

N. lxxxii.

Hiberni.

Wiltonienfis. p 323. N. lii.

p 328. N. lxiv. p 337. N.

xcii. xciii.

P. 303. N. vii. p. 309. N.
xxiv. xxvi. p. 311. N.
xxviii. p. 328. N. lxii.

INDEX *Effectorum Aquarum Potatarum*.

Balneum REGIS.

IN *Renum*, & *Vesica* morbis. p 310. N. xxvi.

Flatu Hypochondriaco. p 313. N. xxx.

Linguae paralyfi. p 320. N. xlv. xlv.

Nervorum imbecillitate, p 321. N. xlviii.

Flatibus *Ventriculi*, & *Torminibus intestinorum* p 324.

N. liii. p 325. N. liv.

Scorbuto p 326. N. lviii.

Faciei *Pustulis*, & *rubedine* p 327. N. lx.

Hæmoptoe, aqua *pota* frigida p 329. N. lxv.

Mole nimia p 330. N. lxvii.

Paralyfi, & *Hydrope* p 330. N. lxviii.

Ventriculi, & *Intestinorum affectibus* p 331. N. lxxiv.

Colica p 332. N. lxxvi.

Flatu Hypochondriaco, & *Colica*. p 334. N. lxxxii.

Torminibus intestinorum p 337. N. xciii.

Hepatis

INDEX.

Hepatis *Obstructionibus*, & *Ictero* p 338. N. xcviil.
 Elephantiasis p 340. N. ii. C. 2.
 Ventriculi, & *Intestinorum* imbecillitate, inappetentia,
 & *Corporis* macie p 341. N. v. C. 2.

REGINÆ.

Per *Lotii* meatus transit libere p 304. N. X.

CRUCIS.

In Flatu Hypochondriaco p 313. N. xxx.
 Siti molesta p 314. N. xxxi.
 Flatibus, & *Torminibus* *Intestinorum* p 324. N. liv.
 Fluore alborum p 330. N. lxx.

CALIDUM.

Alvum *Movet* p 304. N. viii.
 In Flatu Hypochondriaco p 313. N. xxx.
 Flatibus *Ventriculi*, & *Torminibus* *Intestinorum*, p 324.
 N. liii. liv.

INDEX Aquarum Mineralium *Angliæ* in hoc *Tractatu* memoratarum.

<p>A Ctonensis, p 63. 277. S. Alfordensis, p 146. S. Astropensis p 277. 377. F. Barnetensis p 412. S. Bathoniensis ubique, <i>Calida</i>. S. F. De Box, p 154. S. Bristolensis, <i>Tepid.</i> p 371. SF. Buxtonensis, <i>Tepid.</i> p 395. SF. Castellariana. v. Alfordensis. Chigwellensis p 412. S. Cobhamensis, p 412. S.</p>	<p>Cornubiensis, p 152. S. Cumnerensis p 412. S. Dulvicensis, p 277. S. Ebhamensis, p 64. 271. S. Hoxtenensis, p 277. B. Irlingtonensis, p 277. 375. 376. F. Knaresburgensis, p 240. S. Montis Sagittariorum, p. 412. S. Newnhamensis, p. 170. & alibi. S. Northallensis, p 277. S. *** 2 Paulholsten-</p>
---	---

INDEX.

Paulsholmenſis, p 405. F.
 Qualmenſis p 412. S.
 Ranatis plateæ p 152. A.
 Scarburgenſis p 111. S.
 Sendenſis, p 154. 376. F.
 Shockervicenſis, p 153. A.
 Strethaménſis, p 277. S.
 Sunninghillenſis, p 412. F.
 Swayenſis, p 412. F.
 Tunbrigenſis, p 277. 376. F.
 Wellingburgenſis, p 412. S.

Quibus addi Potest

Wexfordienſis, in Regno
 Hiberniæ, p 206. 289.

Hæ Omnes aquæ medicatæ,
 (A) *Acidæ* tantum, (B) *Balsa-*

mica, (F) *Ferrata*, (S) *Salsa*,
 aut (SF) *Salsa & Ferrata*,
 ſive *mixta*, exiſtunt; Utrum
Alumen, aut *Vitriolum Na-*
turale, in nonnullis conti-
 neatur, *alii* diſquirant: hoc
 tantum Noto, Medicatas
 aquas *Aluminoſas*, aut pure
Vitriolatas, apud *Anglos* pau-
 ciores quàm ſint, *rariores* oc-
 currere; quæ verò cum *gal-*
lis, aut *aſtringentibus* aliis,
 purpureſcunt, in ſe *Ferrum*,
 & conſequenter *Martis Vitrio-*
lum, ſine alterius *Nativi Vi-*
trioli, aut *Aluminis*, indiciiſ
 manifeſtis, continere obſer-
 vantur.

Index

INDEX Benefactorum ad Bal- neorum Annulos.

Benefactores ad annulos *Æneos* in Balneo REGALI.

T *Thomas Wyndham de Witham* in Comitatu *Somerſet* Armiger, dedit *Sex* Annulos circa *Crucem* A. D. 1664.

Rogerus Kempe Londinenſis Civis & Pellarius, dedit Annulum *unum* circa *Crucem* A. D. 1667.

E. F. Dedit Annulum *unum* antiquiſſimum, ſine Anno.

Columnis duabus in Balneo, *Occidentem* verſus & *Orientem* affiguntur Annuli *duo*, utrinque *Unus*, cum hac Inſcriptione.

In gratum Teſtimonium Divinæ Bonitatis poſuit

B. Carew.

Ad ingreſſum è *Regio* in *Reginæ* Balneum, propter *Hemiplegiam* iſthoc loci Sanatam, Annulum *majorem* præ cæteris conſpicuum, poſuit *Joannes Revet*, *Ærarius* Regius, cujus *Inſcriptio* occurrit Capite XV. Poſuit A. D. 1674.

Vir Doctiſſimus, & *Amicus* Singularis, Dominus *Georgius Norton de Abbots-Leigh*, in Comitatu *Somerſet*, *Baronettus*, dedit Annulum *unum* 26 July 1689.

Domina *Stratton* Londinenſis dedit Annulum *unum* A. D. 1689.

D. Duo Annuli ſine Inſcriptione.

T. E. dederunt Annulum *unum*.

Annuli Omnes Regalis Balnei CIV.

****

Bene-

INDEX.

Benefactores ad Annulos *Aeneos* in Balneo *Reginae*.

R *Icardus Pember* dedit Annulum *unum*, sine anno.
Elizabetha Cotton de Plimouth in agro *Devo-*
nienfi dedit Annulum *unum* A. D. 1683.

Annuli *Omnes* in Balneo *Reginae* *xxvi*.

In *Reginae* Balnei *Conclavi*, *ferreus* *Unus*. *Omnes* *V*.

Benefactores ad Annulos *Aeneos* in Balneo *Crucis*.

Lydia White, *Filia Gulielmi White* *Civis* & *Pannicu-*
larii Londinensis, dedit annulum *unum* A. D. 1612.

Domina Elizabetha Poulet, *D. Joannis Poulet de Win-*
chester Equitis Aurati Uxor, dedit annulos *IV*.
 A. D. 1631.

P. K. dedit Annulum *unum* A. D. 1635.

I. H. G. dedit Annulum *unum* A. D. 1635.

T. D. dederunt Annulos *IV*. A. D. 1639.

Anonymus 1639. dedit annulos *IV*.

T. C. dedit Annulos *IV*. 1639.

Samuel Carrington dedit Annulum *unum* 1661. addita
 hac *Sententia*, *Vivit post funera Virtus*.

Humfredus Wykham de *Swalclift* in *Comitatu Oxon*
Armiger, dedit Annulum *unum* A. D. 1673.

Maria Uxor Joannis Rous de *Tachbrook* in *Comitatu*
Warwick Armigeri, dedit Annulum *unum* A. D. 1673.

ANNA GREVIL *Filia* natu *maxima* *Honoratiss-*
fimi ROBERTI *nuper Baronis BROOKE*, *Comitissa*
de KINGSTON, dedit *Filia*, *animo ejusque indice*,
Patris Signillima, Annulum *unum*, *Julii XXXI*.
 A. D. 1674.

BARBARA Ducissa de *CLEVELAND* dedit an-
 nulos *duos* A. D. 1674.

RENEE LOUISE de *KROVALLE* *Ducissa* de
Portsmouth dedit Annulos *duos* A. D. 1674.

Domina ESSEXIA GRIFFIN dedit Annulum *unum*
 A. D. 1674. Dominus

INDEX.

Dominus Gulielmus VVhitmore Baronettus, & D. Thomas VVhitmore Balnei Miles, Fratres, dederunt (uterque) annulos duos A. D. 1679.

Annulus unus sine anno, aut Nomine.

Illustrissima Domina MARIA FAIRFAX, Ducissa BUCKINGHAMIAE, dedit Annulos duos circa Crucem Marmoream A. D. MDCXC.

Annuli Omnes Balnei Crucis XL.

Benefactores ad Annulos Aeneos in Balneo Longo.

Dominus Thomas Delves de Doddington in Comitatu Cestriae Miles & Baronettus, dono dedit Annulos duos A. D. 1681.

Honorabilis Robertus Holmes Eques Auratus, & VVestensis Insulae Gubernator, dedit annulos Tres A. D. 1683.

Gualterus Gibbes Civitatis BATHON Aldermanus, & hoc anno 1689 Praetor, dedit annulum unum A. D. 1683.

Robertus Peirce M.D. dedit annulum unum A. D. 1683.

Carolus Bave Generosus, Cl. Viri Samuelis Bave M. D. Filius, dedit annulum unum A. D. 1683.

Thomas Smith Bathoniensis dedit annulum unum 1683.

Robertus Mathews Bathoniensis dedit annulum unum A. D. 1683.

Robertus Chapman Aldermanus Bathoniensis, dedit annulum unum A. D. 1684.

Robertus Long de Stanton in Comitatu Somerset Armiger, dedit annulos duos A. D. 1685.

Honorabilis Thomas Coventry de Smitsfield in Comitatu VVarwick Armiger, dedit annulos duos A. D. 1686.

Annuli Omnes Longi Balnei. XXXIII.

Balneorum Omnium Annuli CCVIII.

Desiderantur in Balneo Regio XLIX. Reginae. X.

Crucis V. Longo X. Omnes LXXIV.

Capitum Summaria, & Notæ margini adscriptæ Rerum Indicis locum abundè Supplebunt.

Sphalmata Typographica graviora, ita Corrigenda. Prior numerus *Paginarum*, posterior *Lineam* designat.

In Tractatu.

P 3. l. ult. ter. 5. 13. rigo. 33. quo. 27. 7. tur. 39. 15. planius ap. 51. 21. at, habeo Compertum. F-84. l. ult. quod me tenuit Sol- 135. 5. Extraneis (pro Exoticis,) 161. 10. prec. 177. 10. ubi. 203. 1. bos. dos. 205. 26. nom. 208. 4. ad memb. 221. 4. MCC. 246. 18. Comes. 281. 19. licet non. ex. 293. 31. quod A. 297. 15. Creatos. 304. 4. mes. 342. 18. tus. 65. 350. 6. Vaporem Thermarum. f- 357. 7. pullum. 359. 3. mis. 360. 27. rosin. 364. 6. accidere posse. 366. 8. ut humores, qui 371. CAP. XVII. l. 8. Hypoch. 388. 18. ruit. 396. 12. aptissime. 401. 12. quam. pr. 403. 23. lunt. 26. runt. 412. 9. Barnetensis in Middlesexia, & OBSERV. CENT. p. 2. l. 4. 5. dr. p. 27. 7. bus. lin. ult. prec. Præf. p. 1. l. 22. pen. 4. 16. quon. 29. Sec. 14. 17. da non sunt, q-

Notandum fumum memoratum p. 373. l. 27. observatum fuisse circa Viæ Regiæ a *Bristolio* ad *Wellensem* Civitatem ducentis medium, ab occidentali parte montis dicti *Dundry Hill*, in Fossa ad viæ Sinistram. Nebulosus fumus circiter sex pedes spatii occupare videbatur.

JO. AUBREY.

FINIS.

